

ناشر

بسم الله الرحمن الرحیم

لا الٰہ الا اللہ محمد رسول اللہ

هو الله جل جلاله ، الذي لا إله جل جلاله ، إلا هو جل جلاله ، الرحمن جل جلاله ، الرحيم جل جلاله ، الملك جل جلاله

القدوس جل جلاله ، السلام جل جلاله ، المؤمن جل جلاله ، المهيمن جل جلاله ، العزيز جل جلاله ، الجبار جل جلاله

المتكبر جل جلاله ، الخالق جل جلاله ، البارئ جل جلاله ، المصور جل جلاله ، الغفار جل جلاله ، القهار جل جلاله

الوهاب جل جلاله ، الرزاق جل جلاله ، الفتاح جل جلاله ، العليم جل جلاله ، القابض جل جلاله ، الباسط جل جلاله

الخافض جل جلاله ، الرافع جل جلاله ، المعز جل جلاله ، الحكم جل جلاله ، البصير جل جلاله ، السميع جل جلاله

المذل جل جلاله ، العدل جل جلاله ، اللطيف جل جلاله ، الخبير جل جلاله ، الحليم جل جلاله ، العظيم جل جلاله

الغفور جل جلاله ، الشكور جل جلاله ، العلي جل جلاله ، الكبير جل جلاله ، الحفيظ جل جلاله ، المقيت جل جلاله

الحسيب جل جلاله ، الجليل جل جلاله ، الكريم جل جلاله ، الرقيب جل جلاله ، المجيب جل جلاله ، الواسع جل جلاله

الحکیم جل جلاله	الودود جل جلاله	المجید جل جلاله	الباعث جل جلاله	الشهید جل جلاله	الحق جل جلاله
الوکیل جل جلاله	القوی جل جلاله	المتین جل جلاله	الولی جل جلاله	الحمید جل جلاله	المحصی جل جلاله
الممیت جل جلاله	الحی جل جلاله	القیوم جل جلاله	الواجد جل جلاله	الماجد جل جلاله	الواحد جل جلاله
الاحد جل جلاله	الصمد جل جلاله	القادر جل جلاله	المقتدر جل جلاله	المقدم جل جلاله	المؤخر جل جلاله
الاول جل جلاله	الاٰخر جل جلاله	الظاهر جل جلاله	الباطن جل جلاله	الوالی جل جلاله	المتعالی جل جلاله
البر جل جلاله	التواب جل جلاله	المنتقم جل جلاله	العفو جل جلاله	الرؤف جل جلاله	مالک الملک جل جلاله
ذو الجلال والاکرام جل جلاله	المقسط جل جلاله	الجامع جل جلاله	الغنی جل جلاله	المغنی جل جلاله	المانع جل جلاله
الضار جل جلاله	النافع جل جلاله	النور جل جلاله	الهادی جل جلاله	البدیع جل جلاله	الباقی جل جلاله
الوارث جل جلاله	الرشید جل جلاله	الصبور جل جلاله	رب العلمین جل جلاله	مالک یوم الدین جل جلاله	القدیم جل جلاله

ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ ۛ فِيهِ

مترجم: په قندهاري پښتو

ترجمه

شیخ القرآن مولانا عبدالحق وداد منگی رح

حواشی: تفسیر ابن کثیر، تفسیر ابن عباس، تفسیر حسنی، تفسیر الروح البیان، تفسیر موضح القرآن، تفسیر وحیدی

تفسیر مدارک، تفسیر المعالم التنزیل، تفسیر فتح البیان، تفسیر فتح الرحمن، تفسیر فتح العزیز، تفسیر لیسیر

ناشر:
احمد جان اینڈ سنز ناشران قرآن پاک و اسلامی کتب
کانسي روډ کوئټه

سُوْرَةُ الْفَاتِحَةِ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ سَبْعُ اٰيَاتٍ

سورہ فاتحہ مکی دی او دا اوہ ایتہ دی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

شروع کوم پر نامہ د خدای چہ بخښونکی دی مهربان دی

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۝١ الرَّحْمٰنِ

هره ثنا خدای لره ده چہ پالونکی د ټولو مخلوقاتو دے [له] چہ بخښونکی دی

الرَّحِيْمِ ۝٢ مٰلِكِ يَوْمِ الدِّيْنِ ۝٣

مهربان دے پاچا د ورځی د جزا دی

اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ ۝٤

خاص تا لره بندگی کوو مونږ او خاص له تا نه مدد غواړو مونږ

اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ ۝٥

وښایه مونږ ته هغه لاره سمه

صِرَاطَ الَّذِيْنَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ۝٦

لاره د هغه کسانو چہ مهربانی کړی دہ تا پر هغوی باندی

غَيْرِ الْمَغْضُوْبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّآلِّيْنَ ۝٧

نہ لاره د هغه کسانو چہ غضب کړی شوی دی پر هغوی او نہ لاره د [۳] گمراهانو

له له حضرت عبد الله ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنهما نه روایت دی چہ مونږ له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره ناست وو او جبرائیل علیه السلام حاضر وو ناڅاپه له پاسه یو اواز وشو نو جبرائیل علیه السلام خپل سر طرف د اسمان ته پورته کړ نو وئی ویل چہ دا یوه دروازه ده چہ خلاصه شوه او د دے نه مخکے نه ده خلاصه شوی نو یوه پرښته له هغے دروازے نه راکښته شوه او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغله او وئے ویل چہ زیری قبول کړه د دو نورونو چہ بل پیغمبر ته نه دی ورکړے شوی یو الحمد نه چہ یو فاتحة الکتاب یعنی الحمد لله دہ او بل اخیر د سورة بقرة دے یعنی اٰمَنَ الرَّسُوْلُ تر اخره پوری نه به وائی ته یو حرف الا دا چہ درکوی به نه چہ حاجت به دے پوره کړی یعنی هره دعا به دے قبلیږی دا حدیث صحیح دی ۱۲ ۲ چہ هغه پیغمبران او صدیقین او شهیدان او صالحان دی ۳ او هغه کسان دی چہ پر هغوی غضب کړی شوی دے چہ هغه یهودیان دی گمراهان نصاری دی ۱۲ ۳ له ویونکی ته سنت دی چہ وروسته له دی نه ووائی اٰمین ووائی معنی د دے دا ده چہ ای خدایه زما سوال می قبول کړی ۱۲ معالم ع ۵ دا سورت فاتحہ په اتفاق سره اوه ایته دے مگر کوفیان او مکیان بسم الله ته پوره ایت وائی او په انعمت علیهم باندی وقف نه کوی او بصریان او مدنیان او شامیان بسم الله ته ایت نه وائی بلکه پر انعمت علیهم باندی ایت وائی ۱۲ بحر ۶ فائده لیکلی دے سورت د خداوند په پیالو کښے په گلاب و مشکو او زعفرانو سره او بیا ئی ئے په هغه مریضانو چہ علاج ئی نا ممکن وی تر څلویښتو ورځو پورے اکسیر اعظم دی جو رپید او د هغه او تجربه پری کړی شوی ده ۱۲ تفسیر فتح العزیز وغیره

سُوْرَةُ الْبَقَرَةِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مِائَتَانِ وَسِتٌّ وَّثَمَانُوْنَ اٰيَةً وَّاَرْبَعُوْنَ رُكُوْعًا

سوره بقره مدنیه دي او دا دوه سوه شپږ اتيا ايته او څلويښت ركوع دي

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

شروع کوم پر نامه د خدای چه بخښونکی دی مهربان دی

الٓمّٓ ۝١ ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ ۛ فِيْهِ ۛ

خدای ته ښه پوهیږي پر مراد دې باندې دا قران چه دی نشته شك په ده کښي

هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ ۝٢ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ

لاره ښوونکي دي پرهيزګارانو ته هغه پرهيزګاران چه ايمان راوړي

بِالْغَيْبِ وَيُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا

پر غيب باندې او سم کوي لمونځ او بعضي له هغه مالو څخه

رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ۝٣ وَالَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ

چه ورکړي موږ دوی ته خيرات کوي او هغه کسان چه ايمان راوړي

بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ ۚ

پر هغه کتاب چه نازل شوی دی تا ته او هغه چه نازل شوي دي مخکښې له تا څخه

وَبِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوْقِنُوْنَ ۝٤

او پر اخرت باندې دوی يقين لري

ف۱ امام شعبي رح او نورو علماو ويلي دي چه الٓمّٓ او نور مقطعه حروف چه په سر د سورتو کښي دي دا اقول متشابهات دي چه پر معنی ئې لو الله پوهیږي مونږ ئې په ظاهر ايمان لرو او علم ئې الله ته سپارو ۱۲ معالم

ف۲ دا د دې ايت د نازلېدو سبب وو چه مالك ابن حنيف يهودي د مسلمانانو په زړه کښي شك اچوې او ويل به ئې چه دا قران هغه كتاب نه دی چه د نازليدلو وعده ئې په مخکنيو كتابو کښي شوي ده نو الله تعالی شك د دوی پوره کړ او په صفت د مؤمنانو او بدي د كافرانو کښي ئې دا ايتونه نازل کړل

ف۳ ۱۲ په حديث مرفوع د عطيه سعدي کښي راغلي دي چه بنده نه متقي کيږي ترڅو چه ئې ويري كار و نه پرېنږدي ليلا د دې چه د ويري په كار و کښي واقع نه شي حاصل دا چه منه احتياط کوي له مباح كارو څخه له دې جهته چه په ناروا کښي واقع نه شم ۱۲ موضح ف۴ يعني په وحدانيت د خدای په رسالت د پيغمبرانو په قيامت په پورته کيدلو له قبرو څخه په حساب، جنت، دوزخ چه ټول ئې غائب دي او دوی ټول مني چه حق دي ۱۲ منه

ف۵ د روايت دی چه امير المؤمنين عمر ابن الخطاب رض دا سورت بقره په دولس كاله کښي ويلي وو چه ورڅخه فارغ سو نو اوښ ئې حلال کړ او اصحابو کرامو ته ئې د ډوډۍ دعوت وکړ ۱۲ فتح فائده

کوم دم چه سورة ختم شو دا نو د دفع کولو لپاره چه په فارسي ورته چيك وائي ډير مجرب دي طريقه ئې دا ده چه هغه دم ورته حاضر شي او قاري دي دا سورة په ارام ارام وائي او دوه نيم پاوه وريجي دي پخې كړي او سره له خوږې او مستو دي ئې په دغه مجلس کښي پر مسکين وخوري ماشاء الله لا قوة الا بالله ۱۲

فتح العزيز

أُولَٰٓئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ ۖ وَأُولَٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝٥

دغه کسان پرلاره سمه دی له طرفه درب خپل اود غه کسان خلاصی بیدا کونکی دی له عذابه

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ

بیشکه هغه کسان چه کافر شوی دی برابره ده پر هغوی که وویروی ته هغوی او که نه

تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝٦ خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ

ویروی ته دوی ایمان نه راوړي مهر وهلی دی خدای تعالی پر زړونو ددوی باندی

وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ ۖ وَعَلَىٰٓ أَبْصَٰرِهِمْ غِشَٰوَةٌ ۖ وَلَهُمْ

او پر غوږونو ددوی باندي او پر سترګو دوی باندي پرده ده او دی دوی لره

عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝٧ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ ءَامَنَّا

عذاب لوئی دی او بعضی له خلقو څخه هغه دی چه وائی ایمان راوړي دی مونږ

بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْءَاخِرِ وَمَا هُم بِمُؤْمِنِينَ ۝٨ يُخَٰدِعُونَ

پر خدای او پر ورځ دقیامت باندی او حال دادی چه نه دي دوی مؤمنان ټګی کوی دوی په ګمان خپل کښې

اللَّهَ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمْ

له خدای سره او له هغه کسانو سره چه ایمانئ راوړی دي او په اصل کښې ټګی نه کوی دوی مګر له ځانو خپلو سره

وَمَا يَشْعُرُونَ ۝٩ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ

او نه پوهیږی دوی په زړو ددوی کښې رنځ دي (د نفاق) نو زیات کړل دوی خدای

مَرَضًا ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌۢ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ۝١٠

له جهته د ناجوړی او دوی لره دی عذاب دردناک په سبب د هغه چه دروغ ئې ویل

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوٓا إِنَّمَا

او هر کله چه وویل سی دوی ته چه فساد مه کوئ تاسو په ځمکه کښې نو وائی هغوی خبره داده

نَحْنُ مُصْلِحُونَ ۝١١ أَلَآ إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ

چه مونږ صلاحیت کونکی یو خبردار سی چه بیشکه هم دوی فساد کونکی دي

وَلَٰكِن لَّا يَشْعُرُونَ ۝١٢ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا كَمَآ ءَامَنَ

مګر نه پوهیږی دوی او هر کله چه وویل سی دوی ته چه ایمان راوړی لکه چه ایمان راوړي دی

سله

له عبد الله ابن عباس رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چه دا ایت کریمه په حق د سردارانو د یهودو کښې نازل شوی دی چه حیی ابن احطب او کعب ابن اشرف وو. او ربیع ویلی دي چه په مشرانو د قریشو کښې نازل شوی دي حاصل دا چه خاتمه د دی کسانو په کفر سره مقرر ده ستا نصیحت ورته هیڅ فائده نه رسوي ۱۲ په حدیث شریف کښې راغلی دی چه نبی علیه السلام وئیلی دی چه په تحقیق سره دا زړونه چه د زنګ په شان زنګ پر وهل کیږی لکه چه زنګ وهل کیږی پر اوسپنه نو ورته وویل سوچه صفا ئې ددی څه شی دي نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل تلاوت ئې کول د قران او ډیر یادول د خدای او یادول د مرګ پردی شیانو زړه صفا کیږي ۱۲ روح البیان ۳ له حضرت ابو هریره رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چه رسول الله ص به فرمایل چه مؤمن سړی کناه وکړی نو د ده پر زړه تور داغ جوړیږی نو که ئې توبه له هغی کناه څخه وکښل نو هغه داغ لیری سی او زړه ئې صفا سی او که نور ګناهونه ئې وکړل نو هغه داغ نور هم زیات سی تر څو چه ټول زړه پټ کړي او دا هغه زنګ دی چه خدای پاک ئې بیان کوی چه کلا بل ران علی قلوبهم ما کانوا یکسبون معنی دا چه حقه ده دا خبره چه زنګ سو دی پر زړونو ددوی د هغه عملونه چه دوی به دوی به کول ۱۲ تفسیر ابن کثیر ۴ سبب د نازلیدو د دی ایتو دا وو چه حضرت علی رض عبد الله ابن ابی منافق او دده ملګرو ته وویل چه له خدایه څخه وویریږئ او د امنافقت پریږدی نو دوی وویل چه ای پلاره د حسین مونږ ته نسبت د نفاق کوی او مونږ مؤمنان یو نو خدای تعالی پر دردخبری د دوی دا ایتونه نازل کړل ۱۲ موضح القرآن

النَّاسُ قَالُوٓا أَنُؤْمِنُ كَمَآ ءَامَنَ السُّفَهَآءُ ۗ أَلَآ إِنَّهُمْ هُمُ

دی خلقو نو وائی دوي ایا مونږ ایمان راوړو لکه چه ایمان راوړی دی بی عقلانو خبردار سی چه بیشکه دوی

السُّفَهَآءُ وَلَٰكِن لَّا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾ وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا

بی عقلان دي مګر نه پوهیږي او هرکله چه ملاقات وکړی له هغه کسانو سره چه ایمان ئی راوړی دي

قَالُوٓا ءَامَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَٰطِينِهِمْ قَالُوٓا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا

نو وائی دوی چه ایمان راوړی دی مونږ او هرکله چه یوازی سی دوی له شیطانانو خپلو سره نو وادوي چه تحقیق بیشکه مونږ لتاسو سره یو خبره داده

نَحْنُ مُسْتَهْزِءُونَ ﴿١٤﴾ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِى

چه مونږ توکی کونکی یو له مومنانو سره خدای به جزاء د توکو ورکړی دوی ته او مهلت ورکوی دوی ته پر

طُغْيَٰنِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٥﴾ أُولَٰٓئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَٰلَةَ

سرکشی خپله کښی سرګردان وی دوی هغه کسان دی چه ئی واخستله ګمراهي

بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَٰرَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٦﴾

په بدل د سمی لاری کښی نو هیڅ فایده ونکړه تجارت د دوی او نه دی دوی لاره پیدا کونکی حق ته

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِى اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّآ أَضَآءَتْ مَا

مثال یعني حال د منافقانو په مثل د حال د هغه چا دي چه شیبے بل کړی اور نو هرکله چه روښانه کړی د غه اور هغه ځای

حَوْلَهُۥ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِى ظُلُمَٰتٍ لَّا

چه چاپیره د هغه دي نا څاپه بوزی خدای نور د هغوی او پریږدی هغوی په تیاروکښی چه هیڅ نه

يُبْصِرُونَ ﴿١٧﴾ صُمٌّۢ بُكْمٌ عُمْىٌ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿١٨﴾ أَوْ كَصَيِّبٍ

ويني دوی کاڼه دی ګونګیان دی ړانده دي نو دوی بیرته نه راګرځی له ګمراهي څخه یا حال د دوی په مثل د خاوندانو د باران د غټ څاڅکو والا دے

مِّنَ السَّمَآءِ فِيهِ ظُلُمَٰتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَٰبِعَهُمْ

له طرفه دا سمانه چه په هغه کښے تیاری وی او تندر ګړد او بریښنا وي نو وګرځوي دوی سرونه د ګوتو خپلو

فِىٓ ءَاذَانِهِم مِّنَ الصَّوَٰعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ ۚ وَاللَّهُ مُحِيطٌۢ

په غوږو خپلو کښی له جهته سخت اوازه د تندر و څخه له ویری د مرګ څخه او خدای چه دی چاپیره دی علم او قدرت دده

بِالْكَٰفِرِينَ ﴿١٩﴾ يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَٰرَهُمْ ۖ كُلَّمَآ أَضَآءَ

پر کافرانو نژدې وي چه بریښنا وتښتوی نظر د سترګو د دوي هر وخت چه رڼا کړی دا بریښنا لاره

ف ١

له شیطانانو خپلو سره یعني چه دوی له هغه خالص کفارو سره یو ځای سی چه د دوی هم رازی وي او هغوی ورڅخه پوښتنه وکړی چه تاسو کامل ایمان راوړی نو دوی ورته وائی چه إِنَّا مَعَكُمْ الأية ١٢ منه رحمه الله

ف ٢

هم دا رنګه دی حال د منافقانو چه په توره شپه کښی د کفرا و ګمراهي له ویری د مومنانو خالی د ژبی دا قرار اورئی بل کړی دی چه قتله څخه ورباندی په امن سوی دي بیا او روسته له مرګه به دا سرسری روښنائی ورکه سی او همیشه به په تاریکیو دارمان او عذاب کښی پاته سی ١٢ ١٢ ١٢

ف ٣

هم داسی دی حال د منافقانو چه په توره شپه د کفرا و ګمراهي کښی باران پر و وریږی د اسلام چه سبب د شوون د نه رودي بیا چه هرکله حکم د جهاد نازل سي نو دوی ګوتی په غوږو کښی نباسی له دی ویری څخه چه داسی نه وی پر مونږ دا حکم وشی بیا چه ورځی وی بریښنا د غنیمتو نو نو رنه ئی د غه خواته روان سی او بیا چه ئی د عبادا تو سختیو او تکلیفو ته فکر سی نو نو ره ئی ورپریږدی او پر ځای ودریږی ١٢

ف ٤

نژدې وی بریښنا . حاصل دا چه په عاقبت د دین د اسلام کښی تول نعمتونه دي او په اول کښی ئی څه قدر سختی وی چه هغه احکام د شرعی دی لکه باران چه په اخیر کښی ئی ابادي وی او په اول کښی ئی ختهی وي نو منافقان له ویری د دی احکامو اسلام ته په صدق سره غاړه نه ایږدي او چه عاقبت ته ئی فکر وکړی نو شوق ئی ورته پیدا سی ١٢

موضح القران

لَهُمْ مَّشَوْا فِيْهِ ۙ وَاِذَآ اَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوْا ؕ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ

دوی تہ روان سی دوی پہ ھغہ کښی او ھر کلہ چہ تیارہ کړی پر دوی باندی نو ودریږی دوی او کہ ارادہ شوی وی د خدای

لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَاَبْصَارِهِمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ

نو خامخا بیولی ئی وو اوریدل د دوی او نظرونہ د دوی بیشکہ چہ خدای تعالیٰ پر ھر شی باندی

قَدِيْرٌ ع ⑳ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوْا رَبَّكُمُ الَّذِىْ خَلَقَكُمْ

قادر دی لہ ای خلقو عبادت کوئ د رب خپل ھغہ رب چہ پیدا کړی ئی ئی تاسو

وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ ۙ ㉑ الَّذِىْ جَعَلَ

او ھغہ کسان چہ مخکی لہ تاسو څخہ وو ښائی تاسو ځان وساتی لہ عذابہ ھغہ خدای چہ گرزولی ئی دہ

لَكُمُ الْاَرْضَ فِرَاشًا وَّالسَّمَآءَ بِنَآءً ص وَّاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ

ستاسو لپارہ ځمکہ پرش او اسمان چت او وراښکتہ کړی ئی دی لہ اسمان څخہ

مَآءً فَاَخْرَجَ بِهٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ ۚ فَلَا تَجْعَلُوْا

اوبہ نو را وایستل دہ پہ او بوسرہ لہ قسم قسم میو څخہ لپارہ د خوراك ستاسو نو مہ گرزوی تاسو

لِلّٰهِ اَنْدَادًا وَّاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ㉒ وَاِنْ كُنْتُمْ فِىْ رَيْبٍ

خدای لرہ شریکان او تاسو پوھیږئ چہ شریك نستہ د دہ او کہ چیری ئی تاسو پہ شك کښی

مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا فَاْتُوْا بِسُوْرَةٍ مِّنْ مِّثْلِهٖ ص

لہ ھغہ قران څخہ چہ نازل کړی دی موږ پر بندہ خپل باندی نو را وړی تاسو یو سورت پہ شان د دہ

وَادْعُوْا شُهَدَآءَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ

او راوبولی معبودان خپل چہ بی لہ خدایہ دي کہ چیری ئی تاسو

صٰدِقِيْنَ ㉓ فَاِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا

رښتینی نو کہ ونکړ تاسو دا کار او لہ سرہ بہ ئی ونکړی شی نو وساتی ځانونہ

النَّارَ الَّتِىْ وَقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ ۖۚ اُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِيْنَ ㉔

لہ ھغہ اورہ چہ خاشاك د ھغہ سړی دی او کاڼی دی تیار کړی سوی دی ھغہ لپارہ د کافرانو

وَبَشِّرِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اَنَّ لَهُمْ جَنّٰتٍ

او زیری ورکړہ ھغہ کسانو تہ چہ ایمان ئی راوړی دي او کړی ئی نیکی چہ بیشکہ مقرر دی دوی تہ باغونہ

ف ١

اللہ تعالیٰ د دی سورت د سر څخہ تر دی ځایہ پوری د دریو فرقو حال بیان کړ یو د مؤمنانو دویم د کافرانو چہ پہ قسمت کښی ئی ایمان نہ دی دریم د منافقانو چہ پہ ظاھر کښی مؤمنان پہ حقیقت او واقع کښی کافران دی۔ موضح القرآن

ف ٢

ع ٢ ١٣ ٢

یعنی کہ تاسو رښتینی ئی پہ دی خبرہ کښی چہ محمد صلی اللہ علیہ وسلم دا قرآن لہ ځانہ جوړ کړی دی نو تاسو ھم یو صورت د دہ پہ شان جوړ کړی ۱۲ منہ ح

ف ٣

پہ مثل د قرآن پہ فصاحت بلاغت او اخبار او د غیبو کښی یا دا سی سورت فصیحہ بلیغہ چی وئیلی وی مثل د بندہ زموږ پہ بشریت او امیت کښی ۱۲ تیسیر

ف ٤

ابن عباس رضی اللہ تعالیٰ عنہ وائی دی چہ مراد لہ دی کاڼو څخہ کاڼی د گوگرو دي چہ ډیر بدبویہ دي او د دوزخ اور بہ پر تیز یږی او یا مراد ورڅخہ بتان دی ځکہ چہ اکثر بہ لہ تیرو څخہ جوړ وو یعنی د عابدان او معبودان دواړہ لرگی سی لپارہ د دوزخ او ھغہ پر گرمیږی ابن مسعود رضی اللہ عنہ او نورو علماؤ د سلف ھم دا قول کړی دی ۱۲

تیسیر و معالم

تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ؕ كُلَّمَا رُزِقُوْا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِّزْقًا ۙ

چه بهیږي لاندې د ونو د هغو ویالې هر وخت چه ورکړی شي دوی ته له هغو باغونو څخه میوه لپاره د خوراك

قَالُوْا هٰذَا الَّذِیْ رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ ۙ وَ اُتُوْا بِهٖ مُتَشَابِهًا ؕ

نو وائي به دوی دا هغه میوه ده چه راکړی شوي وه مونږ ته مخکښې په دنیا کښې او راوړلې شي دوی ته میوه مشابه د دنیا میوې سره

وَ لَهُمْ فِیْهَاۤ اَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ ۙۗ وَّ هُمْ فِیْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٢٥﴾ اِنَّ

او وی به دوی لره په دغه باغونو کښې ښځې پاکې کړی شوې او دوی به وي په دغه باغونو کښې همیشه بیشکه

اللّٰهَ لَا یَسْتَحْیٖۤ اَنْ یَّضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوْضَةً فَمَا فَوْقَهَا ؕ

چه خدای شرم نه کوي له دې څخه چه بیان کړي یو مثال له مثالو څخه په ماشي سره یا چیزیات وي له دې څخه

فَاَمَّا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا فَیَعْلَمُوْنَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّهِمْ ۚ

نو هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دی نو پوهیږي هغوی چه دا مثال حق دی له پرورد کاره د دوی څخه

وَ اَمَّا الَّذِیْنَ كَفَرُوْا فَیَقُوْلُوْنَ مَاذَاۤ اَرَادَ اللّٰهُ بِهٰذَا مَثَلًا ۘ

او هر څه هغه کسان چه کافر شوي دي نو وائی دوی په ټوکه څه شی دی اراده چه خوښ کړی دی خدای په دې سره مثال یا نول

یُضِلُّ بِهٖ كَثِیْرًا ۙ وَّ یَهْدِیْ بِهٖ كَثِیْرًا ؕ وَ مَا یُضِلُّ بِهٖۤ اِلَّا

ګمراه کوي خدای په دې سره ډیر او لاره ښيي په دې سره ډیرو ته او نه ګمراه کوي په دې سره مګر

الْفٰسِقِیْنَ ﴿٢٦﴾ الَّذِیْنَ یَنْقُضُوْنَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْۢ

بدکاران هغه بدکاران چه ماتوی ئې وعده د خدای تعالی

بَعْدِ مِیْثَاقِهٖ ۪ وَ یَقْطَعُوْنَ مَاۤ اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖۤ اَنْ یُّوْصَلَ

وروسته له محکموالي د هغې څخه او پریکوی هغه شی چه حکم کړی دی خدای په هغه چه پیوسته دی شي

وَ یُفْسِدُوْنَ فِی الْاَرْضِ ؕ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ ﴿٢٧﴾

او فساد کوي دوی په ځمکه کښې دغه کسان دوی تاوانیان دي

كَیْفَ تَكْفُرُوْنَ بِاللّٰهِ وَ كُنْتُمْ اَمْوَاتًا فَاَحْیَاكُمْ ۚ ثُمَّ

څرنګه کافر کیږئ تاسو په خدای باندې او حال دا چه وئ تاسو مړه نو ژوندي ئې کړئ بیا به

یُمِیْتُكُمْ ثُمَّ یُحْیِیْكُمْ ثُمَّ اِلَیْهِ تُرْجَعُوْنَ ﴿٢٨﴾ هُوَ الَّذِیْ

مړه کړي تاسو بیا به ژوندي کړي تاسو بیا به خاص ده ته راوستل شئ دی هغه رب دی

له یعنې یوه دا او بود وهمه د شیدو دریمه د شرابو څلورمه د عسلو ۱۲

له یعنې له حورو او له خپل جنس ښځو پاکې کړی شوې له حیض نفاس خیر و او بدخوئۍ څخه ۱۲ معالم ۳ له پاکې کړی شوی یعنې لوی بول او واړه بول او کرنك او لاړې او حیض و نفاس به ئې نه وی. له جابر ابن عبد الله څخه روایت دی چه اهل د جنت به خوراك و څښاك کوی مګر بول به نه کوي او نه به ئې لاړې او نه به ئې بلغم د حمد ویلو به ورته الهام کیږي لکه چه بنده ساه کاږي او دوی خوراك هضمیږي به او رهیږي او خولې وي لکه مشك داسې خوشبوئې به ئې وي. صحیح مسلم نقل کړی دی

۴ له هر کله چه خدای ذکر د مچ و کړ په دی ایت کښې چه اِنَّ الَّذِیْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ لَنْ یَّخْلُقُوْا ذُبَابًا وَّ لَوِ اجْتَمَعُوْا لَهٗ او د غنې ئې وکړ په دی ایت کښې چه مَثَلُ الَّذِیْنَ اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اَوْلِیَآءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوْتِ. نو یهودیانو و ویل چه د خدای څه مطلب دی په یادولو د دې بیکاره شیانو کښې او بعضو ویلي دي چه مشرکانو و ویل مونږ داسې خدای نه منو چه داسې بیکاره شیان یادوي. نو الله تعالی د دوی د دې خبرې په رد کښې وفرمایل چه اِنَّ اللّٰهَ لَا یَسْتَحْیٖۤ الآیة ۱۲ معالم ۵ له یا په کموالي سپکوالي کښې لکه وزر د ده یا په صورت کښې لکه مچ او عنکبوت (غنیه) ۱۲ ۶ له چه هغه وعده د خدای سره ده چه ټولو نبی آدم وله خدای سره کړی ده په ورځ د میثاق کښې په اقرار د ربوالي سره یا هغه وعده ده چه بنی اسرائیلو کړې وه په اتباع او ملتګاری د رسول الله سره ۱۲ تیسیر ۷ له مراد له وعدې د خدای څخه په دې ځای کښې احکام د خدای دی له اوامر و او نواهیو څخه چه پیغمبرانو پیغمبرانو سره ئې بیان کړي دي او له ماتولو څخه ئې مراد دا دی چه دوی په باندې عمل و نکړي فتح و غیره ۸ له چه هغه یا پیوند دی

له خدای سره پر ایمان راوړلو یا له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره پر پیغمبری قبلولو یا له مومنانو خپلوانو سره په صله رحمی پالللو ۱۲ تیسیر

خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِى الْاَرْضِ جَمِيْعًا ثُمَّ اسْتَوٰٓى اِلَى السَّمَآءِ
چه پيدا كړي ئې دي تاسو ته هغه چه په ځمكه كښې دي ټول ور پسته له هغه ئې قصد وكړ پيدا كولو د اسمان ته
فَسَوّٰىهُنَّ سَبْعَ سَمٰوٰتٍ ؕ وَهُوَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيْمٌ ﴿۲۹﴾ وَاِذْ
نو برابر ئې كړل اوه اسمانونه او دی پر هر شي باندې عالم دي او ياد كړه هغه
قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّىْ جَاعِلٌ فِى الْاَرْضِ
چه وويل رب ستا پرښتو ته چه بيشكه زه پيدا كونكى يم په ځمكه كښې
خَلِيْفَةً ؕ قَالُوْٓا اَتَجْعَلُ فِيْهَا مَنْ يُّفْسِدُ فِيْهَا
خليفه (جانشين) وويل هغوى پيدا كوې ته په ځمكه كښې هغه څوك چه فساد به كوي په ځمكه كښې
وَيَسْفِكُ الدِّمَآءَ ۚ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ
او تويوي بهويني پرناحقه او موږ تسبيح وايو سره له ثنا ستا او پاكي وايو
لَكَ ؕ قَالَ اِنِّىْٓ اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿۳۰﴾ وَعَلَّمَ اٰدَمَ الْاَسْمَآءَ
تا لره وويل خداي چه بيشكه زه پوهيږم پر هغه چه تاسو نه پوهيږئ او وښوول خداى آدم ته نومونه
كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ ۙ فَقَالَ اَنْۢبِـُٔوْنِىْ بِاَسْمَآءِ
ټول بيا ئې وړاندې كړل هغه نومونه د شيانو ټولو پر پرښتو باندې نو وئې ويل چه خبر كړئ ما پر نومونو
هٰٓؤُلَآءِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿۳۱﴾ قَالُوْا سُبْحٰنَكَ لَا عِلْمَ
د دي شيانو باندې كه ئې تاسو رښتيني و ويل هغوى پاكي ده تا لره نسته هيڅ پوهه
لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا ؕ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ ﴿۳۲﴾ قَالَ
موږ ته مګر هغه څه چه ښوودلي دي تا موږ ته بيشكه ته چه ئې خاوند د علم او حكمت ئې وويل خداى
يٰٓاٰدَمُ اَنْۢبِئْهُمْ بِاَسْمَآئِهِمْ ۚ فَلَمَّآ اَنْۢبَاَهُمْ بِاَسْمَآئِهِمْ ۙ قَالَ
اى آدمه خبر كړه دوى پر نومو د دي شيانو نو هر كله چه خبر ئې كړل دوى پر نومو د هغه شيانو نو وويل خداى
اَلَمْ اَقُلْ لَّكُمْ اِنِّىْٓ اَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۙ
ايا نه وو ويلي ما تاسو ته چه بيشكه زه پوهيږم پر غيب د اسمانو او د ځمكي
وَاَعْلَمُ مَا تُبْدُوْنَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُوْنَ ﴿۳۳﴾ وَاِذْ قُلْنَا
او پوهيږم پر هغه څه چه ښكاره كوئ تاسو او پر هغه څه چه ئې تاسو پټول به مو او ياد كړه اى رسوله چه وويل موږ

۱ ابن عباس رضى الله تعالى عنه
فرمائيلي دي چه اول په دې ځمكه كښې پيريانو اوسيدل
د پيريانو هر كله چه ډير فساد وكړ او ناحقه
قتلونه وكړل نو الله تعالى ابليس او ورسره
ملائيكي رالېږلې نو هغه ئې قتل كړل او څه ئې
جزيرو د دريابونو ته وليږل بيا الله تعالى
آدم عليه السلام پيدا كړ په ځمكه كښې ځكه
ئې ده ته خليفه وويل ابن كثير ۲ يعنى
نائب زما چه احكام زما به جاري كوي يا
بدل د پيريانو ۳ منه ۳ ابن عباس رض
ويلي دي چه هغه نومونه د ټولو مشهورو شيانو دي
لكه انسان، څاروي، ځمكه، اسمان، هوا،
درياب، اس، خر او داسي نور. بعضى
مفسرينو ويلي دي چه الله تعالى آدم عليه السلام
ته زده كسبونه ور وښوول او ويلي ئې ته وو
چه خپل اولاد ته ووايه چه طلب د دنيا
لره نو په دې كسبو سره ئې طلب كوئ نه
پر دين لوا احكام د شريعت منه آدم ع
زميندار وو او نوح ع تركاڼ او ادريس ع
خياط او صالح ع تجار او داؤد زغري
جوړونكي او سليمان ع به ټوكرۍ جوړولې
او سره له پلچاهى به ئې خوراك له هغه څخه
وكړ بيت المال به ئې هيڅ نه خوړل
او حضرت موسى او حضرت شعيب
او حضرت محمد صلوة الله عليهم اجمعين
به شپني د پسو نو كوله او ديركار د رسول
الله ص په خپل كور كښې خياطي كول ؤو
او په حديث شريف كښې راغلى دي چه
كار د نيكو خلقو د زيتوب دي او كار
د نيكو ښځو څرخې ورېسل دي دا مسئله
په روضة الاحباب كښې راوړي ده ۴ روح
عه تسبيح وايو سره د ثنا ستا يعنې داسې
وايو سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهٖ له رسول الله
صلى الله عليه وسلم څخه پوښتنه وشوه چه افضل
كلام كوم يو دي هغه وويل چه خداى ملائكو
ته خوښ كړي دي چه سُبْحَانَ اللهِ
وَبِحَمْدِهٖ دي بل حديث كښې راغلي چه نبي
عليه السلام په شپه د معراج كښې اوريدونه
پر اسمانو د تسبيح او ويلي وه چه
سُبْحَانَ اللهِ الْعَلِيِّ الْاَعْلٰى
سُبْحَانَهٗ وَتَعَالٰى

لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْٓا اِلَّآ اِبْلِيْسَ ؕ اَبٰى

پرښتو ته چه سجده وکړئ ادم ته نو سجده وکړه ټولو مګر شیطان انکار ئې وکړ له سجدې نه

وَاسْتَكْبَرَ ۫ وَكَانَ مِنَ الْكٰفِرِيْنَ ﴿۳۴﴾ وَقُلْنَا يٰٓاٰدَمُ اسْكُنْ اَنْتَ

او لوئي ئې وکړه او وو دې په خوا کښې په علم د خدائ کښې له کافرانو نه او وویل مونږ ای ادم (۶) اوسه ته

وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا ۠ وَلَا تَقْرَبَا

او ښځه ستا دې جنت کښې او خورئ له میوو د جنت نه پراخه ډك لس چیرته چه موخوښه وي او مه نږدې کیږئ دواړه

هٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُوْنَا مِنَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿۳۵﴾ فَاَزَلَّهُمَا الشَّيْطٰنُ

دې ونې ته (او که نږدې سوئ) نو سئ به تاسو له ظالمانو نه نو ولغزول دوی دواړه شیطان

عَنْهَا فَاَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيْهِ ۪ وَقُلْنَا اهْبِطُوْا بَعْضُكُمْ

له جنت نه نو وئ ایستل دوی دواړه له هغه معاش نه چه وو دوی په هغه کښې او وویل مونږ چه ښکته سئ له جنت نه چه بعضی ستاسو

لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۚ وَلَكُمْ فِى الْاَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَّمَتَاعٌ اِلٰى

له بعضو سره دښمنان به ئې او مقرر دي تاسو ته په ځمکه کښې ځای د استوګنې او فایده تر

حِيْنٍ ﴿۳۶﴾ فَتَلَقّٰٓى اٰدَمُ مِنْ رَّبِّهٖ كَلِمٰتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ ؕ اِنَّهٗ

وخت د اجله پورې نو زده کړې ادم علیه السلام له رب خپل نه یو څو کلمې نو قبوله کړه رب توبه د ده بیشکه دی

هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ ﴿۳۷﴾ قُلْنَا اهْبِطُوْا مِنْهَا جَمِيْعًا ۚ فَاِمَّا

دی توبه قبلونکی مهربانی کونکی بیا وویل مونږ کوز شئ له جنت نه ټول نو که را غلي

يَاْتِيَنَّكُمْ مِّنِّىْ هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَاىَ فَلَا خَوْفٌ

تاسو ته له طرفه د خدای زما لارښوونکی نو هر چا چه اتباع وکړه د لارې زما نو نه به وي هیڅ ویره

عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ﴿۳۸﴾ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَكَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَآ

پر دوی باندې او نه به دوی خفه کیږي او هغه کسان چه کافران سول او دروغ ئې وبلل ایتونه زمونږ

اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ ۚ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿۳۹﴾ يٰبَنِىْٓ اِسْرَآءِيْلَ

دغه کسان ملګري د اور دي دوی په هغه اور کښې همیشه وي ای زامنو د یعقوب علیه السلام

اذْكُرُوْا نِعْمَتِىَ الَّتِىْٓ اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاَوْفُوْا بِعَهْدِىْٓ

یاد کړئ نعمت زما هغه چه کړی می دی پر تاسو باندې او وفا وکړئ پر وعده زما باندې

ابن جریر رح ویلی دي چه صحیح خبر داده چه الله تعالیٰ دوی دواړه له یو ونې معلومې او ښکاره ونې څخه منع کړل او دا معلومه ده چه هغه څه شی درخته وه ځکه چه په قرآن کریم کښې هیڅ دلیل پردې نه دی وارد شوی ۱۲ ابن کثیر

ف۲ ابو هریرة رضی الله تعالی عنه په حدیث مرفوع کښې نقل کړی دي چه بهتره ورځ چه لمر پکښې راختلی دي ورځ د جمعې ده په دې کښې ادم علیه السلام پیدا سوی دی او جنت ته پکښې ننوتی دی او د جنت څخه پکښې بهر راوتلی دي دا حدیث مسلم او نسائی نقل کړی دي

ف۳ هغه کلمې چه ادم علیه السلام زده کړې وې هغه دا دي چه رَبَّنَا ظَلَمْنَا اَنْفُسَنَا وَاِنْ لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ. په اتمه سپاره نهمه رکوع کښې دیار لسم ایت دی ۱۲ ابن کثیر

ف۴ ابو العالیه ویلی دی چه مراد له هدی څخه پیغمبران او معجزې دي او بیان د پیغمبرانو دی دا ایت پردې خبره چه هر څوك اتباع د قرآن او حدیث کوی هغه به د هر قسم غم څخه خلاص وي ۱۲ ابن کثیر

ف۵ وفا کوئ پر وعده زما باندې. بنی اسرائیل اولاد د یعقوب علیه السلام دی په دوی کښې موسیٰ علیه السلام پیدا سوی دی او تورات پر راغلی دی او له فرعون څخه خلاص سول او په شام کښې ئې استوګنه کوله الله تعالیٰ دوی ته حکم کړی و چه تاسو په احکامو د تورات باندې عمل کوئ او هر یو پیغمبر چه در ته راسي د هغه سره کومك کوئ نو دا پاچاهي به ستاسو به پاته سي مګر دوی نافرماني وکړه او رشوتونه ئې اخستل او خوشحالول د اغنیاؤ ئې شروع کړل او حق مسئلې به ئې د خلقو له ویرې څخه پټولي ۱۲ موضح القرآن

أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ ﴿٤٠﴾ وَآمِنُوا بِمَا أَنزَلْتُ
چه وفا وکړم پر وعده ستاسو باندې او خاص زما څخه ووېرېږئ او ایمان راوړئ پر هغه کتاب چه نازل کړی دی ما

مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا
پر هغه حال چه ښیناکونکی دی د هغه کتاب چه له تاسو سره دي او مه کېږئ اول کافرېدونکي پر دکتاب او مه اخلئ تاسو

بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِ ﴿٤١﴾ وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ
پر آیتونو زما قیمت لږ او خاص له ما څخه ووېرېږئ او مه ګډوئ رښتیا

بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤٢﴾ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
له دروغو سره او مه پټوئ حق او تاسو پوهېږئ او سم کړئ لمونځ

وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾ أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ
او ورکړئ زکوٰة او لمونځ کوئ له لمونځ کوونکو سره آیا حکم کوئ تاسو نورو خلقو ته

بِالْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنفُسَكُمْ وَأَنتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا
پر نیکۍ او هیروئ ځانونه خپل او تاسو وایئ کتاب توریت آیا نو

تَعْقِلُونَ ﴿٤٤﴾ وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ
تاسو عقل نه لرئ او مرسته غواړئ له خدای څخه په صبر او په لمانځه سره او بیشکه دالمونځ ډېر سخت دي

إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ﴿٤٥﴾ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُم مُّلَاقُوا
مګر پر وېرېدونکو باندې (له خدای څخه) هغه کسان چه یقین لري پر دې چه بیشکه دوی مخامخ کېدونکي دي

رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿٤٦﴾ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا
له رب خپل سره او بیشکه چه دوی ده ته بیرته ورتلونکي دي ای زامنو د یعقوب علیه السلام یاد کړئ

نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾
نعمت زما هغه چه انعام کړی مې دي پر تاسو او بیشکه چه ما بهتر کړي ئ تاسو پر خلقو د زمانې خپلې

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَّا تَجْزِي نَفْسٌ عَن نَّفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا
او وېرېږئ له عذابه د هغه ورځې چه لیرې کولی به نه سي هیڅ نفس د بل نفس څخه هیڅ عذاب او نه به قبلېږي له دغه نفس څخه

شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِذْ
سپارښت د هیچا او نه به واخستل سي له دې نفس څخه بدل او نه به له دوی سره مرسته وکړل سي او یاد کړئ هغه

۱ حضرت عمر ابن الخطاب رضي الله عنه
ویلي دي چه صبر پر دوه قسمه دی.
یو صبر کول دی پر غم باندې دا هم
بهتر کار دی لیکن ډېر ښه کار دغه دی
چه صبر وکړی له هغه شي څخه چه الله
تعالیٰ حرام کړي وي ۱۲ ابن کثیر ۲ رسول
الله صلی الله علیه وسلم ته به چه کله نو
سخت کار پیښ سو نو ولاړ به سو او لمونځ
به ئې وکړ او له عبد الله ابن عباس رضي
الله تعالیٰ عنه څخه روایت دی چه دی
دوړ ورد مړ که څخه خبر کړی سو چه هغه
نوم قثم وو او دی په سفر کښې وو نو
إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ئې وویل
او دوه رکعته لمونځ ئې وکړ او دا آیت
شریف ئې وویلئ چه وَاسْتَعِينُوا بِا
الصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ الآية ۱۲ تفسیر مدارک
۳ مګر په وېرېدونکو باندې له خدای
څخه سفیان ثوري رحمه الله ویلي دي چه ما
د اعمش څخه پوښتنه وکړه چه خشوع
څه شی دی نو ده وویل ای ثوري ته غوښتل
چه د خلقو امام وای او خشوع نه پېژنې
ګوره خشوع دا نه ده چه غټ او ښه خواړه
او ښې جامې اغوندي او سر دی ټیټ
نیولی وی بلکه خشوع دا ده چه د مال لګ
او غریب په حق کښې به فرق نه کوي او
کوم یو کار چه خدای تعالیٰ در باندې
فرض کړی وی نو هغه په عاجزی،
خاکساری او ذلت سره اداء کړې ۱۲
فتح ۴ ابن عباس رضي الله عنه به ویل د
اسرائیل معنیٰ عبد الله ده یعنې
بنده د خدای حضرت عمر رضي الله عنه چه به
کله دا آیت وایه نو ویل به ئې هغه خلق
تېر سوي دي او س دا حکم تاسو ته دي
یعنې اعتبار عموم د نص لره دی نه خصوص
د سبب لره ۱۲ فتح البیان ۵ بنا سیه الله لو
به ویل چه که مونږ هر قسم ګناه هونه
وکړو هیڅ پروا نسته ځکه چه زموږ
نیکونه پیغمبران تېر سوي دي مونږ
به خلاص کړي نو خدای تعالیٰ د دوی
رد وکړ چه لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَن نَّفْسٍ الخ
موضح القرآن

ع ٥ ع ٥

نَجَّيْنٰكُمْ مِّنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُوْمُوْنَكُمْ سُوْٓءَ الْعَذَابِ

چه خلاص کړي مونږ تاسو له قومه د فرعون څخه — چه رسوئ به ئي تاسو ته — بد عذاب

يُذَبِّحُوْنَ اَبْنَآءَكُمْ وَيَسْتَحْيُوْنَ نِسَآءَكُمْ ۭ وَفِيْ ذٰلِكُمْ

حلالول به ئې زامن ستاسو[1] — او ژوندی به ئې پرېښول لوڼه ستاسو — او په دې کار کښې

بَلَاۗءٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ عَظِيْمٌ (49) وَاِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَاَنْجَيْنٰكُمْ

ازمېښت وو له رب ستاسو څخه لوی — او یاد کړه هغه وخت چه څیرول مونږ تاسو دریاب نو خلاص کړي مونږ تاسي

وَاَغْرَقْنَآ اٰلَ فِرْعَوْنَ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُوْنَ (50) وَاِذْ وٰعَدْنَا

او غرق کړو مونږ — قوم د فرعون — او حال دا چه تاسو کتل[2] — او یاد کړئ هغه چه وعده مو وکړه

مُوْسٰٓى اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْۢ

له موسیٰ ؑ سره څلوېښت شپې[3] نو — ونیوئ تاسو خوسی په خدائي سره — وروسته

بَعْدِهٖ وَاَنْتُمْ ظٰلِمُوْنَ (51) ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّنْۢ بَعْدِ

له تللو د موسیٰ ؑ څخه — او تاسو ظالمان وئ — بیا بخښنه وکړه مونږ تاسو ته — وروسته له

ذٰلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ (52) وَاِذْ اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ

د غه کاره (چه څه لوی د بت وه) — بنائي چه تاسو شکر ادا کړئ — او یاد کړئ هغه چه ورکړو مونږ موسیٰ ته کتاب

وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ (53) وَاِذْ قَالَ مُوْسٰى لِقَوْمِهٖ

او جلا کونکی حق او د باطل[4] بنائي چه تاسو سمه لار پیدا کړئ — او یاد کړئ هغه چه وویل موسیٰ ؑ قوم خپل ته چه

يٰقَوْمِ اِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ اَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوْبُوْٓا

ای قومه بېشکه چه تاسو ظلم وکړ پر ځانو — خپلو په سبب د نیولو ستاسو د خوسي په خدائي سره — نو توبه وکاږئ

اِلٰى بَارِىِٕكُمْ فَاقْتُلُوْٓا اَنْفُسَكُمْ ۭ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِىِٕكُمْ ۭ

پیدا کونکي خپل ته — نو مړه کړئ[5] — ځانونه خپل — دا کار تاسو ته ډېر بهتر دی — په نزد د رب ستاسو

فَتَابَ عَلَيْكُمْ ۭ اِنَّهٗ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ (54) وَاِذْ قُلْتُمْ

نو قبوله ئې کړه توبه ستاسو — بېشکه خدای دی توبه قبلونکی مهربانه — او یاد کړئ هغه چه وویل تاسو

يٰمُوْسٰى لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتّٰى نَرَى اللّٰهَ جَهْرَةً فَاَخَذَتْكُمُ

ای موسیٰ له سره به ایمان نه راوړو پر تا باندې — تر څو چه ووینو مونږ — خدای ښکاره — نو ونیولی تاسو

[1] ابن کثیر وېلي دي چه د دې ملکانو د قتل سبب دا وو چه فرعون ملعون خوب ولیدچه اور د بیت المقدس څخه راووتی او په مصر کښې د قبطیانو په کورونو ننوتی او د بني اسرائیلو کورونه ورڅخه سلامت پاته سول نو معنی د دغه خوب دا وه چه د دا پاچاهي به ونړ له لاسه وزي او یو کس د بني اسرائیلو څخه به قدرت ته ورسیږي نو ئې ځکه د دوی په قتل شروع وکړه ١٢ ابن کثیر

[2] عبدالله ابن عباس رض وېلي دي چه هر کله چه رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینې ته راغلی نو یهودیان ئې ولیدل چه روژه ئې نیوله د عاشورې د ورځې نو رسول الله ﷺ ورڅخه پوښتنه وکړه چه دا کومه ورځ ده چه تاسو پکښې روژه نیسئ دوی ورته وویل دا ډېره ښه ورځ ده چه په دې کښې بني اسرائیل الله تعالیٰ د دښمن د لاس څخه خلاص کړي وو نو موسیٰ علیه السلام په دې ورځ کښې روژه نیولې وه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل چه زه ښه لائق یم د موسیٰ علیه السلام سره ستاسو څخه او بیا ئې په دې ورځ کښې روژه نیوله او اصحابو ته ئې حکم وکړ چه تاسو هم روژه ونیسئ روایت د دې حدیث امام احمد کړی دی ١٢ ابن کثیر

[3] فرقان هغه حکم ته وېل کیږي چه پر هغه معامله تر سره کیږي او روا او ناجائز پر معلومیږي ١٢ موضح

[4] شاه ولي الله رح وېلي دي چه الله تعالیٰ له موسیٰ علیه السلام سره وعده وکړه چه تعیه کوه طور کښې څلوېښت شپې معتکف شه نو زه به تورات درکړم نو په دې وخت کښې بني اسرائیل سامري گمراه کړل او د خوسي پر عبادت ئې اخته کړل کله چه موسیٰ ؑ بیرته راغلی نو الله تعالیٰ ورته وفرمایل چه د دوی توبه دا ده چه یو د بل سره قتل کړي نو دوی هم داسې وکړل لکه چه بیان کیږي

[5] حضرت موسیٰ ؑ له ځانه سره څلوېښت کسان بوتلل وکوه طور ته چه هغه د قوم مشران وو نو کله چه هغوی کلام د خدای واورېدی نو ئې وویل چه تر څو چه مونږ خدای په سترگو ونه وینو تر هغه به مو یقین رانشي نو الله تعالیٰ پر دوی تندر راولېږ او ټول مړه سول بیا موسیٰ ؑ دعا او زاري خدای ته وکړه نو الله ج دوی ته بخښنه وکړه او بیرته ئې راژوندي کړل ١٢ موضح القرآن

اللهم اغفر لکاتبه ولوالدیه ولمن یحبه امین

الصّٰعِقَةُ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُوْنَ ﴿۵۵﴾ ثُمَّ بَعَثْنٰكُمْ مِّنْۢ بَعْدِ مَوْتِكُمْ

تندر (یعنی اور داسمانه څخه) او تاسو به کتل بیا ژوندي کړي مونږ، وروسته له مرګه ستاسو څخه له

لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿۵۶﴾ وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَاَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ

سبا ئی چه تاسو شکر وکاږئ او سیوری (سایه) کړه مونږ پر تاسو باندی وریځ او نازل کړ مونږ پر تاسو

الْمَنَّ وَالسَّلْوٰى ؕ كُلُوْا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ ؕ وَمَا

ترنجبین او مرزان خوری له پاکو هغه څه چه روزی کړی دی مونږ تاسو ته او ونکړ

ظَلَمُوْنَا وَلٰكِنْ كَانُوْٓا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ﴿۵۷﴾ وَاِذْ قُلْنَا ادْخُلُوْا

ظلم هغوی پر مونږ بلکه وو هغوی پر ځانو خپلو ئی ظلم کاوه او یاد کړئ هغه چه وویل مونږ ننوزئ

هٰذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوْا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَّادْخُلُوا

دی ښهر ته چه پکاری نو خورئ د میوو دده څخه هر چیری چه زړه مو غواړی په پړیرخوند سره او ننوزئ

الْبَابَ سُجَّدًا وَّقُوْلُوْا حِطَّةٌ نَّغْفِرْ لَكُمْ خَطٰيٰكُمْ ؕ وَسَنَزِيْدُ

په دروازه د دی ښهر کښی سجده کونکی او وایئ سوال ژه مونږ بخښنه د ګناهو ده وبه بخښو مونږ تاسو او ژر به زیات کړو مونږ

الْمُحْسِنِيْنَ ﴿۵۸﴾ فَبَدَّلَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا قَوْلًا غَيْرَ

نیکانو لره نو بدله کړه هغه کسانو چه ظلم کړی وو خبره پر بل

الَّذِيْ قِيْلَ لَهُمْ فَاَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا رِجْزًا

دهغه څخه چه ویل شوی وو هغوی ته نو نازل کړ مونږ پر هغه کسانو چه ظلم ئی وکړ ئے عذاب

مِّنَ السَّمَآءِ بِمَا كَانُوْا يَفْسُقُوْنَ ﴿۵۹﴾ ع وَاِذِ اسْتَسْقٰى

له طرفه داسمانه په سبب د دی چه وو هغوی بدکاری به ئی کوله او یاد کړه هغه چه اوبه وغوښتلے

مُوْسٰى لِقَوْمِهٖ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِّعَصَاكَ الْحَجَرَ ؕ

موسیٰ ع لپاره د قوم خپل نو وویل مونږ و وهه په لکړه خپله دغه کاڼی ئے

فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا ؕ قَدْ عَلِمَ كُلُّ

نو راووتے وانی سوے له دغه کاڼی څخه دولس چینی په تحقیق پیژندله هری یوی ډلی

اُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ ؕ كُلُوْا وَاشْرَبُوْا مِنْ رِّزْقِ اللّٰهِ وَلَا

ځای د څښلو (ویاله) خپله خورئ او څښئ له رزق دخدای تعالیٰ څخه او مه

ف ۱

چه دوی یوه وریځ او شپه مړه پراته وو ۱۲ ۲ ئے بد لول دخبری داوو چه پر ځای د حطة ئے به ئی حِنطة وویل معنیٰ دا چه مونږ ستا څخه غنم غواړو پر ځای د اوربشو او د سجدی پر ځای به په کناټو شوهیدل لپاره د مسخرو کولو ۱۲ منه ۳ ئے هغه عذاب دا وو چه خدای تعالیٰ وباء پر اولیږله چه څلویښت یا اویا زره مخلوق ور څخه په یوه ساعت کښی هلاک . سول ۱۲ ئے یعنی په همسا خپله مره چه حضرت شعیب علیه السلام ده ته ورکړی وه . دا هغه ډبره وه چه دده جامی ئی سهر ته تښتولے وی یا مطلق ډبره وه ۱۲ منه رحمه

ع ۵

او سیوری کړه مونږ پر تاسو وریځ هر کله چه فرعون غرق شو او بنی اسرائیل خلاص سول نو لاړل او په میدان کښی ډیره سول نو خیمی ئے ولټولی او خیمی ئی و شلیدلے نو الله تعالیٰ وریځ مقرره کړه چه پر دوی سیوری وي او خوراك ئی هم نه وو نو الله تعالیٰ من او سلویٰ ور ته مقرر کړل چه هغه ئی غذاء وه من یو قسم شیرینی سکړه وي او سلویٰ یو قسم وو له مرغانو څخه دا اکثر علما و دا قول دی ۱۲ ع چه من ترنجبین دی ۱۲ ۱۲ ۶

تفسیر خازن

ه

هر کله چه بنی اسرائیل تږی سول نو دوی له حضرت موسیٰ علیه السلام څخه د اوبو سوال وکړ هغه دعا وکړه خدای تعالیٰ ور ته وفرمایل چه ووهه دا کاڼی په همسا خپله سره ۱۲ معالم

تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ٦٠ وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَن

کوزېږي په ځمکه کښې وراني کوونکي او یاد کړئ هغه چه وویل تاسو ای موسیٰ هېڅکله نه

نَّصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا

صبر نه کوو پر یو قسم خوراک (چه من وسلوی دی) نو سوال وکړه د رب خپل څخه چه راوباسي موږ ته هغه شیان

تُنبِتُ الْأَرْضُ مِن بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا

چه زرغونوي ئې ځمکه له ساګه دي څخه او له تیرو بادرنګو د دي څخه او له غنمو د دي یا هوږي د دي او له مسوږ د دي څخه

وَبَصَلِهَا ۖ قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي

او پیاز و د دي څخه وویل موسی ایا بدل غواړی تاسو هغه شی چه هغه بېکاره دي په عوض د هغه شي کښې

هُوَ خَيْرٌ ۚ اهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُم مَّا سَأَلْتُمْ ۗ وَضُرِبَتْ

چه هغه ښه دي کښته شئ یو ښهر ته نو بېشکه تاسو لره دی هغه څه چه غوښتي مو دي او ووهل سو

عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ ۗ

پر دوی باندې سپکوالی ع‍ه او نیستي او واخته سول دوی په قهر له جانبه د خدای څخه

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ

دغه کار و نه په سبب د دې وجه وو دوی چه کافر شوي وو پر آیاتو د خدای ع‍ه او وژل به ئې

النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۗ ذَٰلِكَ بِمَا عَصَوا وَّكَانُوا يَعْتَدُونَ ٦١ ع

پېغمبران ناحقه سره (لکه شعیب یحیی زکریا ع او دا نور) دا کار و نه په سبب د دې چه ګناه وبه ئې کول او دوی چه له حده څخه تیرېدل

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَىٰ وَالصَّابِئِينَ

بېشکه هغه کسان چه ظاهري ایمان راوړي دي او هغه کسان چه یهودیان دي او نصرانیان دي او بې دینان دي ع‍ه

مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ

هر چا چه په رښتیا ایمان راوړي دي پر خدای او پر ورځ د قیامت او عمل وکړي نېک نو دوی به دوی لره

أَجْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ٦٢

ثواب د دوی په نزد د رب د دوی او نه به وي هېڅ قسم وېره پر دوی او نه به دوی غمژن کېږي

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُم

او یاد کړئ هغه چه واخیسته موږ وعده محکمه له تاسو څخه او پورته موکړ دپاسه ستاسو کوه طور او وویل موږ واخلئ تاسو هغه چه درکړل موږ تاسو ته

ك ه

یعني کښته سی له دی تیه څخه یو ښهر ته له ښهرو د شام څخه ۱۲ ۲ه یعنې که څه هم دوی ما رهٔ وی ظاهر ځان خپل خوار ساتي لیدی وېږي چه جزیه به راباندی دوچنۀ سی ۱۲ ۳ه له عبد الله ابن مسعود رضی الله تعالی عنه څخه روایت دي چه رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه روایت دئ په خپله کوي چه هغه وفرمایل چه په ورځ د قیامت به ډیر سخت عذاب د هغه چا وي چه نبي مقتول یا قاتل جوړ سي یا رئیس د نورو خلقو وی په ګمراهي کښې یا تصویر جوړ ونکي وي. امام احمد رح دا نقل کړی دي ۱۲

ابن کثیر

۴ه او لغزیدلی چه پریوه دین هم نه وی بلکه له هر دین څخه چه ئې کوم حکم خوښ سي هغه راخلي یا عابدان د پرښتو او د ستوریو ۱۲ ۱۲۲ ۱۲ ۱۲

ش ه

روایت دی چه هر کله موسی علیه السلام تورات راوړه او بني اسرائیلو پکښې سخت سخت احکام ولیدل او دوی منع وکړه له قبلولو نو جبرائیل علیه السلام کوه طور له بیخه څخه راپورته کړ او پاس د دوی پر سر ئې ودراوه او دوی ته حکم وسو چه قبول کړی هغه احکام چه درکړي دي موږ تاسو ته په ښه کوښښ سره ۱۲

یسیر

ع ه

چه په تورات کښې راغلي وو لکه آیت د رجم د هغه زنا کار انو چه ... شوي وی او د صفت د رسول الله صلی الله علیه وسلم یا هغه معجزې چه ښکلي ... کوسوی لکه من او سلوی او دا سي نور ۱۲ ... عسه یهود قوم د موسی علیه السلام ته ویل کېږي او نصاری قوم د عیسی علیه السلام دی او صابئین هغه فرقه ده چه ابراهیم علیه الصلوة و السلام ته منی ۱۲ موضح القرآن

بِقُوَّةٍ وَّاذْكُرُوْا مَا فِيْهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ ﴿٦٣﴾ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِّنْ

په مضبوطیا سره او یاد کړی هغه احکام چه په دغه کښی دی لپاره ددې چه تاسو ځانونه وساتی له ګناهو نه بیا مخ وګرزاوه تاسو وروسته

بَعْدِ ذٰلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهٗ لَكُنْتُمْ مِّنَ

له دغه اقراره نو که نه وی فضل د خدای پر تاسو او رحمت ده نو خامخا تاسو به سوی وی له

الْخٰسِرِيْنَ ﴿٦٤﴾ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِيْنَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ

زیانکارانو نه او خامخا په تحقیق سره وپېژندل تاسو هغه کسان چه نافرمانی کړی وه ستاسو نه په ورځ د هفتې کښی

فَقُلْنَا لَهُمْ كُوْنُوْا قِرَدَةً خٰسِئِيْنَ ﴿٦٥﴾ فَجَعَلْنٰهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ

نو وویل مونږ دوی ته چه شئ تاسو بیزوګان خوار سوی نو وګرزوله مونږ دا قصه عبرت هغه خلقو ته چه په

يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِيْنَ ﴿٦٦﴾ وَاِذْ قَالَ مُوْسٰى

مخکښې د دې قصې وو او هغو له چه وروسته دوی وو او پند لپاره د پرهیزګارانو او یاد کړه هغه چه وویل موسیٰ ع

لِقَوْمِهٖٓ اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُكُمْ اَنْ تَذْبَحُوْا بَقَرَةً قَالُوْٓا اَتَتَّخِذُنَا

قوم خپل ته چه په تحقیق سره خدای حکم کوی تاسو ته چه حلاله کړی تاسو یوه غوا وویل دوی ایا ته نیسی مونږ

هُزُوًا قَالَ اَعُوْذُ بِاللّٰهِ اَنْ اَكُوْنَ مِنَ الْجٰهِلِيْنَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا ادْعُ

په مسخره سره وویل هغه چه پناه غواړم پر خدای چه شم له نا پوهو مسخره کونکو نه وویل هغوی چه سوال وکړه

لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَّنَا مَا هِيَ قَالَ اِنَّهٗ يَقُوْلُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ

مونږ ته له رب خپل نه چه بیان کړی مونږ ته چه څرنګه ده دغه غوا وویل موسیٰ چه بیشکه خدای وائی چه په تحقیق سره هغه غوا ده

لَّا فَارِضٌ وَّلَا بِكْرٌ عَوَانٌ بَيْنَ ذٰلِكَ فَافْعَلُوْا مَا تُؤْمَرُوْنَ ﴿٦٨﴾

چه نه زړه ده او نه ځوانه میانه حاله ده په مینځ د دغه کښی نو وکړی هغه چه حکم کېږی تاسو ته

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَّنَا مَا لَوْنُهَا قَالَ اِنَّهٗ يَقُوْلُ اِنَّهَا

وویل دوی چه سوال وکړه مونږ ته له خدای خپل نه چه بیان کړی مونږ ته چه څنګه دی رنګ د هغې وویل موسیٰ بیشکه خدای وائی په تحقیق سره دغه

بَقَرَةٌ صَفْرَآءُ فَاقِعٌ لَّوْنُهَا تَسُرُّ النّٰظِرِيْنَ ﴿٦٩﴾ قَالُوا ادْعُ لَنَا

یو غوا ده زیړه ډیره زیړه ده رنګ د هغې خوشحاله کوی کتونکی وویل هغوی چه سوال وکړه مونږ لپاره

رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَّنَا مَا هِيَ اِنَّ الْبَقَرَ تَشٰبَهَ عَلَيْنَا وَاِنَّآ اِنْ

د خدای خپل نه چه بیان کړی مونږ ته چه کوم قسم ده دغه غوا بیشکه دغه غوا ګډه وډه سوه پر مونږ او بیشکه مونږ که

ف ١

قصه د دی دا ده چه په زمانه د داؤد علی نبینا وعلیه السلام کښی یو قوم و او په ایله بنهر کښی په غاړه د قلزم دریاب د مدینې منورې او د شام په مابین کښی. چه الله تعالیٰ پر هغوی باندی د هفتې په ورځ کښی ښکار حرام کړی وو او د خدای تعالیٰ دا سی اراده وشوه چه د هفتې په ورځ به ماهیان ډیر زیات راغلل او په نورو ورځو کښی به بالکل نه وو نو دی خلقو حیله جوړه کړه او په غاړه د دریاب کښی ئې حوضونه وکښل او د دریاب نه ئې لښتې ورته راوستل نو د جمعې په ورځ به ئې لیښتو کښی او به راخلاصی کړی چه ماهیان به پکښی جمع سول نو د نورو ورځو نه به ئې وترل بیا به ئې د یکښې په ورځ ښکار کول ځلویښت یا اویا کاله ئې دا کار وکړ بیا چه اولادونه ئې لوی سول نو هغوی هم دا کار کاوه چنبه پر خوشحاله سول او دا ئې یقین سو چه عذاب نه پر راځی نو الله تعالیٰ عذاب پر نازل کړ نو مشران ئې خنزیران شول او کشران ئې بیزوګیان سول ١٢

روح البیان

ف ٢

په حدیث شریف کښی راغلی دی چه که چیری دوی دا انشاءالله نه وی ویلی نو هیڅکله به د دی غوا حال ورته معلوم سوی نه و او په بل حدیث شریف کښی راغلی دی چه که دوی په اول وار کښی هره یوه غوا حلاله کړی وی نو مطلب به ئې حاصل سوی و او مګر دوی سختی اختیار کړه او ډیری پوښتنې ئې شروع کړې نو الله تعالیٰ ورباندې سختی وکړله ١٢

شَآءَ اللّٰهُ لَمُهْتَدُوْنَ ﴿٧٠﴾ قَالَ اِنَّهٗ يَقُوْلُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا ذَلُوْلٌ

خوښه وي خداي ضرور لاره پيداكونكي يو وويل موسیٰ چه بيشكه خداى وائي چه تحقيق سره دغه يوه غوا ده نه ده مؤخره

تُثِيْرُ الْاَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَّا شِيَةَ فِيْهَا قَالُوا

چه اړوي ځمكه او نه اوبه كوي كښت سلامته ده چه نسته رنګ مخالف په هغه كښے وويل هغوی

الْـٰٔنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبَحُوْهَا وَمَا كَادُوْا يَفْعَلُوْنَ ﴿٧١﴾ وَاِذْ

چه اوس دې راوړه خبره سمه نو حلال كړه دوی هغه غوا او نه وو نژدې دی خبرې ته چه دا كار وكړي او ياد كړه هغه

قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادّٰرَءْتُمْ فِيْهَا وَاللّٰهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ

چه مړ كړ تاسو يو سړي نو په جګړه شوی تاسو په هغه كښې او خدای ښكاره كونكي د هغه دي چه وی تاسو

تَكْتُمُوْنَ ﴿٧٢﴾ فَقُلْنَا اضْرِبُوْهُ بِبَعْضِهَا كَذٰلِكَ يُحْيِ اللّٰهُ

چه پټول مو نو وويل مونږ چه ووهئ دا مړي پر يوه ټوټه د غوا هم دارنګه ژوندی كوي خداي

الْمَوْتٰى وَيُرِيْكُمْ اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ﴿٧٣﴾ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوْبُكُمْ

مړي او ښيئي تاسو ته نخښې د قدرت خپل ښائي چه تاسو پوه شئ بيا سخت سول زړونه ستاسو

مِّنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً وَاِنَّ مِنَ

وروسته له دغه كاره نو دغه زړونه لكه د كاڼي دا سي دي بلكه زيات دي په سختے كښې او بيشكه چه بعضې له

الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهٰرُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ

كاڼو څخه ضرور هغه دي چه بهيږي له هغه څخه نهرونه او بيشكه بعضې له كاڼو څخه هغه دي چه وچودلېږي نو راوونږي

مِنْهُ الْمَآءُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَمَا

له هغه څخه اوبه او بعضې له هغه څخه خامخا هغه دي چه راغوړي له ويرې د خداى څخه او نه دی

اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ ﴿٧٤﴾ اَفَتَطْمَعُوْنَ اَنْ يُّؤْمِنُوْا لَكُمْ

خداى بې خبره له هغه څخه چه كوئ يے تاسو ايا نو طمع كوی تاسو اې مؤمنانو چه ايمان به راوړي دوی تاسو ته

وَقَدْ كَانَ فَرِيْقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُوْنَ كَلٰمَ اللّٰهِ ثُمَّ يُحَرِّفُوْنَهٗ

او بيشكه چه وه يوه ډله له دوی څخه چه اوريدې به ئې كلام د خداي بيا به ئې تغير كاوه په هغه كښې

مِنْۢ بَعْدِ مَا عَقَلُوْهُ وَهُمْ يَعْلَمُوْنَ ﴿٧٥﴾ وَاِذَا لَقُوا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

وروسته له هغه چه پوه به سوي پر هغه او دوي پوهيږي او هر كله چه مخامخ سي دوی له هغو سره چه ايمان ئې راوړی دی

سله قصه ئے داسې ده چه په بنی اسرائيلو
كښې يو غني سپين ږيری د خپل وروره
رامنو مړكړ چه ميراث ئې ورته پاته سے
بيائې د ښهر په دروازه كښې وغورزاوه
نو دوی راغلل او د هغه دیت غوښتنه
ئې كوله او پر يو خو كسانو ئې دعوه د قتل
وكړه حضرت موسیٰ له هغو څخه پوښتنه
وكړه هغوی انكار وكړ نو دا كار پر موسیٰ ع
ع ۸ باندې پټ سو نو دوی موسیٰ ع ته
۱۰
۸۰ وويل چه د خپل رب څخه سوال وكړه
چه مونږ ته دا مړی قاتل را وښيي نو
بيا الله تعالیٰ دوی ته پر يوه غوا امر وكړه
چه غوا دی ذبح كړي او پر يوه ټوټه د
هغې دې مړي ووهي هغه به ژوندی
سي او خپل قاتل به در وښيي ۱۲
روح سله نو دوی وواهه نو ژوندی
سو روايت دی چه هر كله دوی وواهه
نو په حكم د خدای را پورته سو او د ژړكو
څخه ئې وينې تو ئيدلی او وئی ويل چه زه
پلانكی او قلانكی وژلی يم چه د واړو ئې د
تره زامن وه او بيا پر يوتی او مړسو
او هغه دواړه سړي ونيول سول او
پر قصاص سول او د ميراث څخه محروم
سول بيا حكم وشو چه هر چا خپل خپل
مړ كړ هغه د هغه د ميراث څخه محروم دی ۱۲
روح ۳ ابن ابي حاتم له ابن عباس رضي الله
عنه څخه روايت كړی دی چه بنی اسرائيلو
څلويښت كاله تلاش د داسي غوا وكړ
په اخير كښې ئې د يو سړي سره پيدا كړه چه
پر قيمت د د كوالي د څرمن د هغې د اشرفيو
څخه ئې واخسته او حلال ئې كړه الخ ۱۲
سه تغير به ئې كاوه په هغه كښې
تغير د يهوديانو په تورات كښې دا وو
چه حلال به ئې حرام كړل او څوك چه
حقدار به وه ورته راغلی نو چه رشوت
به ئې وركړ مسئله به ئې وركړه او كه څوك
غير حقدار به وه ورته راغلی او رشوت به
ئې وركړ نو هم به ئې د هغه د مدعيٰ سره
سم حكم وكړ او چه ناغرضه څوك به
ورته راغلی هغه ته به اصلی حق حكم
بيان كړ نو الله تعالیٰ د هغوی ذم بيانوي
۱۲ منه رحمه الله

قَالُوْٓا اٰمَنَّا ۖۚ وَاِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ قَالُوْٓا اَتُحَدِّثُوْنَهُمْ

نو وائي چه مونږ ايمان راوړی دي او هر کله چه يوازی سي بعضي د دوی سره له بعضو نورو وائي هغوی ايا خبر کوئ تاسو دوی سره

بِمَا فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَآجُّوْكُمْ بِهٖ عِنْدَ رَبِّكُمْ ؕ اَفَلَا

په هغه علم چه پرانستی دی خدای پر تاسو باندی ليا ره د دی چه دليل وائي دوی له تاسو سره په هغه په نزد د رب ستاسو ايا نو نه

تَعْقِلُوْنَ ﴿٧٦﴾ اَوَلَا يَعْلَمُوْنَ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّوْنَ وَمَا

پوهيږی تاسو ايا نه پوهيږی دا يهوديان چه بيشکه خدای پوهيږی په هغه چه پټوی ئې دوی او په هغه چه

يُعْلِنُوْنَ ﴿٧٧﴾ وَمِنْهُمْ اُمِّيُّوْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ الْكِتٰبَ اِلَّآ اَمَانِيَّ

څرګندوی ئې دوی او بعضي له دوی څخه اميان دي چه نه پوهيږی دوی پر تورات باندي مګر ارزوګانی د خپل نفس

وَاِنْ هُمْ اِلَّا يَظُنُّوْنَ ﴿٧٨﴾ فَوَيْلٌ لِّلَّذِيْنَ يَكْتُبُوْنَ الْكِتٰبَ

او نه دي دوی مګر ګمان خيل کوي نو هلاکت دی هغو کسانو ته چه ليکی دوی ۲ کتاب

بِاَيْدِيْهِمْ ۖ ثُمَّ يَقُوْلُوْنَ هٰذَا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ لِيَشْتَرُوْا بِهٖ

پر لاسو خپلو بيا وائي دوی دا له نزده د خدای څخه دي چه واخلي په هغه سره

ثَمَنًا قَلِيْلًا ؕ فَوَيْلٌ لَّهُمْ مِّمَّا كَتَبَتْ اَيْدِيْهِمْ وَوَيْلٌ لَّهُمْ

قيمت لږ نو هلاکت دی دوی لره له هغه څخه چه ليکلي دي لاسو دوي او هلاکت دی دوی لره

مِّمَّا يَكْسِبُوْنَ ﴿٧٩﴾ وَقَالُوْا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّآ اَيَّامًا مَّعْدُوْدَةً ؕ

له هغه کاره چه کوی ئې دوي او وائي دوی چه هيڅکله به ونه رسيږی مونږ ته اور مګر څو ورځی شميرلی سوی

قُلْ اَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللّٰهِ عَهْدًا فَلَنْ يُّخْلِفَ اللّٰهُ عَهْدَهٗٓ

ووايه دوی ته ايا اخستی ده تاسو په نزد د خدای وعده نو هيڅکله مخالفت به ونکړی خدای له وعدی خپلی څخه

اَمْ تَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٨٠﴾ بَلٰى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً

يا که وائي تاسو پر خدای باندی هغه خبره چه نه پر پوهيږی تاسو بلکه هر چا چه وکړه بدي

وَّاَحَاطَتْ بِهٖ خَطِيْٓئَتُهٗ فَاُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ ۚ هُمْ

او چاپيره سی پر ده ګناه د ده نو دغه کسان ملګری د اور دی دوی به

فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٨١﴾ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اُولٰٓئِكَ

په هغه اور کښی هميشه وي او هغه کسان چه ايمان ئې راوړی دی او وکړی نيک کارونه دغه کسان

ف ١

يعني هغه عبث خيالات ثابت دی د دوی څخه چه هغه تغير تصفت د محمد صلی الله عليه وسلم دي او بل دا چه وائي مونږ به په علانه سو مګر څو ورځی په حساب او وائي زمونږ پلاران چه پيغمبران وو زمونږ شفاعت به وکړي او وائي چه مونږ به خدای پر ګناهو ونه نيسی بلکه و به مو بخښی ۲

روح البيان

ف ٢

چه ليکی کتاب پر لاسو. دوی هغه کسان دی چه خالی د عوامو د خوشحالولو ليا ره د دروغو مسئلے (تحريف) له ځانه جوړوي او بيا وائي چه دا حکم د خدای دي يا د رسول صلی الله عليه وسلم

موضح

ف ٣

امام احمد، بخاري، دارمي او نسائی له ابی هريرة رضی الله تعالی عنه څخه روايت کړی دی چه رسول الله صلی الله عليه وسلم په خيبر کښی له يهوديانو څخه پوښتنه وکړه چه دوزخيان څوک دي؟ هغو وويل چه مونږ به پکښی پو څو ورځی پو يا به ور څخه ووزو او تاسو به پکښی هميشه ياته ئې نو رسول الله وفرمايل چه ستاسو غ دی تورو والله مونږ به ستاسو خليفګان نه سو په دغه اورکښی هيڅکله"

منه رحمه الله

ف مګر پو څو ورځی په شمار چه هغه څلويښت ورځی دی له هته د عبادت د سخي ،خوسی ۲

يسير افغاني،

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨٢﴾ وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ

ملګري د جنت دي دوی به په هغه کښې همیشه وي او یاد کړه هغه چه واخسته مونږ وعده محکمه

بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا

له بني اسرائیلو څخه بندګي مه کوی مګر یوازې د خدای او کوی د مور او پلار سره نیکي

وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا

او له خپلوانو سره او له یتیمانو سره او له خوارانو سره او وائی خلقو ته خبری ښې

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْكُمْ

او سم ودروی لمونځ او ورکوی زکوٰة بیا وګرځیدی تاسو مګر لږ له تاسو څخه

وَأَنْتُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾ وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ

او تاسو مخ ګرځونکي یئ او یاد کړئ هغه چه واخسته مونږ له تاسو څخه وعده محکمه چه مه تویوئ وینې خپلې

وَلَا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ

او مه باسی یو د بله ځانونه خپل له کورو خپلو څخه. نو اقرار وکړ تاسو او تاسو

تَشْهَدُونَ ﴿٨٤﴾ ثُمَّ أَنْتُمْ هَٰؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ

شاهدان وي وروسته له هغه تاسو هغه کسان یئ چه یو د بله وژنئ ځانونه خپل او باسی تاسو

فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ

یوه ډله له تاسو څخه له کورو خپلو څخه چه یو د بله مرسته کوي پر هغوي پر ګناه او ظلم سره

وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسَارَىٰ تُفَادُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ

او که راسي تاسو ته بندیان نو فدیه ورکوی د هغوي او حال دا دی چه حرام سوی دي پر تاسو ایستل د هغوي

أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ ۚ فَمَا جَزَاءُ

ایا نو ایمان راوړی تاسو پر بعض کتاب چه هغه فدیه ده او کافر کیږئ پر بعض چه جنګ او ایستل له کورو څخه دي نو نه ده جزاء

مَنْ يَفْعَلُ ذَٰلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَيَوْمَ

د هغه چا چه کوي دا کار له تاسو څخه مګر رسوائي ده په ژوندون د دنیا کښې او په ورځ

الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ ۗ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾

د قیامت به وګرځول سي دوی سخت عذاب ته چه دوزخ دي او نه دی خدای بې خبره له هغه څخه چه کوی یئ تاسو

ف ١

له مور و پلار سره نیکي ابوذر رضی الله
تعالی عنه له رسول الله صلی الله
علیه وسلم څخه روایت کړی دی چه
فرمایلي یې چه ته هیڅ قسم احسان
سپک مه بوله او چه نور دی په وس
کښې نه وی نو د خپل ورور دی په
کشاده روئي ملاقات کوه یعنې پر
پرخندا او خوشحالي ورسره یو ځای کیږه
دا حدیث امام احمد رح نقل کړی دی

ف ٢

روایت دی چه دوه طائفې وی له
یهودیانو څخه د مدینې منورې. بنی
قریضا او بنی نضیر او د مدینې منورې
خلق هم دوه طائفې وه اوس او خزرج
او دوی د هجرت څخه مخکې سره ښمني
وه بنی قریضه د اوسیانو پر طرف وو
او بنی نضیر د خزرجیانو سره ملګري وو
او چه سره مخامخ به مشغول نو دی
یهود و به هم یو د بل سره وژل مخالف
له خپل دین څخه وخوك چه به کمزوري
سو هغه به ئې له وطنه څخه وایستئ
او دوی څخه چه به څوك بندي سو
نو مال به ئې ورکړ او هغه به ئې خلاص
کړ نو دا ایت نازل سو ١٢ ١٢ ١٢

یسیر

ف ٣

او یاد کړي هغه چه واخسته مونږ
وعده ستاسو له اجدادو ستاسو څخه
په تورات کښې چه مه تویوئ وینې خپلې
یعنې د خپلوانو یاد نورو مسلمانانو یا
د هغه چا چه تاسو پر قصاص کیږی ١٢

ف ٤

چه هغه قتل دی د بنی قریضو او
شړل دی د بنی نضیر و خیبر ته ١٢ ١٢

یسیر افغانی

أُولَٰٓئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِ فَلَا يُخَفَّفُ

دا هغه كسان دي چه واخستے ژوندون دنيا پر اخرت باندي نو سپك به نه كړى سي

عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٨٦﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتٰبَ

له دوى څخه عذاب او نه به له دوى سره مرسته وكړى سي او خامخا بيشكه چه مونږ وركړي وو موسىٰ ته تورات

وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهٖ بِالرُّسُلِ وَاٰتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنٰتِ

او وروپسي راوستل مونږ وروسته له هغه پيغمبران او وركړي وو مونږ عيسىٰ زوى د مريمي ته معجزې ښكاره

وَاَيَّدْنٰهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ اَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوٰٓى

او قوى كړ مونږ دي په روح پاك سره ايا نو هر كله چه راغلي تاسو ته يو پيغمبر پر هغه احكامو چه نه خوښول

اَنْفُسُكُمُ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ﴿٨٧﴾ وَقَالُوا

نفسو ستاسو نو لوئي وكړه تاسو نو بعضي دروغژن كړل تاسو او بعضي وژل تاسو او وويل دوى

قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

زړونه زمونږ په پوښونو كښي دي بلكه لعنت كړي دي خداے پر دوي په سبب د كفر دوي نو لږ دي له دوى څخه هغه چه ايمان راوړي

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتٰبٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ

او هر كله چه راغلي دوي ته كتاب له نزده د خداے څخه چه رښتيا كونكي دي د هغه كتاب چه له دوى سره دي

وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ

او وو دوي پخوا له دي څخه مرسته به ئې غوښته له خداے څخه پر هغه كسانو چه كافران شوي وو نو هر كله چه راغلي دوى ته

مَّا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهٖ فَلَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الْكٰفِرِينَ ﴿٨٩﴾ بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهٖ

هغه چه پيژانده كافران شو پر هغه نو لعنت د خداے دي پر كافرانو باندي بد دى هغه شي چه خرڅ كړل دوى پر هغه

اَنْفُسَهُمْ اَنْ يَّكْفُرُوا بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ بَغْيًا اَنْ يُّنَزِّلَ اللّٰهُ مِنْ

ځانونه خپل چه كافر كيږي دوى پر هغه قران چه نازل كړي دي خداے په سبب د بغض چه ولي نازلكړ خداے له

فَضْلِهٖ عَلٰى مَنْ يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ فَبَآءُوا بِغَضَبٍ عَلٰى غَضَبٍ

فضل خپل څخه پر هغه چا چه خوښ وي له بندګانو خپلو څخه نو اخته سول دوى پر يو غضب پاسه د بل غضب

وَلِلْكٰفِرِينَ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٩٠﴾ وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ اٰمِنُوا بِمَآ اَنْزَلَ

او كافرانو لره دى عذاب سپكونكي او هر كله چه وويل سي دوي ته چه ايمان راوړي پر هغه كتاب چه نازل كړي دي

له وروسته له هغه رسولان وروسته له موسىٰ څخه په بني اسرائيلو كښي ئې د پيغمبران راوليږل چه په اخير كښي ئې حضرت عيسىٰ عليه السلام راغلى او هغه بعضي احكام مخالف د تورات ١٠ څخه راوړل نو ځكه هغه ته خداے ١٤ معجزې وركړې. ابن عباس رض ويلي دي چه هغه روندي كوله مړو او وله خپو څخه به ئې ژوندي مرغان جوړ كړا او مريضان به ئې جوړول او خبره د غيب به ئې كوله ١٢ ٢ سے يو ډلي د اصحابو او تابعينو ويلي دي چه مراد له روح القدس څخه جبرائيل عليه السلام دي او عبد الله ابن عباس رض ويلي دي چه مراد ور څخه اسم اعظم دي او بعضو ويلي دي چه مراد ور څخه اسم اعظم نه دے بلكه انجيل دي ١٢ يسير وغيره ٣ سے لكه موسىٰ، يوشع، داود، الياس او سليمان عليهم السلام چه دي ١٢ ٤ سے يعني داسي دى لكه ګلنى له پوښيدلو څخه پر قرآن باندي او له قبلولو د بلني د پيغمبر عليه الصلوة والسلام او په واقع كښي داسي نه دى لكه چه وي وائى بلكه الخ ١٢ يسير ٥ سے رښتيا بلونكي او موافق په اصولو د دين كښي ئې وله هغه تورات سره چه د دوى سره دي او جواب د لما محذوف دي هغه دا چه سلا له دي هم دوى قبول نكړ ١٢ يسير ٦ سے يعني د مدينې كاوه په دي پيغمبر سره پر مشركانو د عربو باندي او داسي به ئې ويل چه اى خدايه نصرت او كومك وكړه مونږ سره په نبي اخر زمان سره چه مونږ صفت د هغه په تورات كښي وينو او حلوه ئې نو منا ته به ئې ويل چه نن په صبا كښي به يو پيغمبر پيدا سي او مونږ خبره به ئې رښتيا سي نو مونږ به تاسو قتل كړو لكه عاد يا ١٢ روح البيان ٧ سے عبد الله ابن عباس رضي الله تعالى عنه ويلي دي چه يو غضب پر دوى باندي دا و سو چه تورات ئې ضائع كړا او دويم دا چه د رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه ئې

انكار وكړ ١٢

اللّٰهُ قَالُوْا نُؤْمِنُ بِمَآ اُنْزِلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُوْنَ بِمَا وَرَآءَهٗ ۚ وَهُوَ

خدای نو وائي دوي ایمان راوړو موږ په هغه چه نازل کړی شوی دی په موږ او کافران کیږي دوي په هغه چه بی له هغې دی حال دا چه دا کتاب

الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ ۗ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُوْنَ اَنْۢبِيَآءَ اللّٰهِ مِنْ

حق دی رښتیا کوونکی دی هغه کتاب لره چه له دوی سره دی ووایه نو ولی وژل تاسو انبیاء د خدای تعالی له دې مخه

قَبْلُ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿٩١﴾ وَلَقَدْ جَآءَكُمْ مُّوْسٰى بِالْبَيِّنٰتِ ثُمَّ

مخکې که ئی تاسو مؤمنان او خامخا په تحقیق سره راغلی وو تاسو ته موسیٰ په ښکاره معجزو سره له

اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْۢ بَعْدِهٖ وَاَنْتُمْ ظٰلِمُوْنَ ﴿٩٢﴾ وَاِذْ اَخَذْنَا

ورپسته له هغه ونیوی تاسو سخی (خوسی) په خدائی سره او ورپسته له هغه وو تاسو ظالمان او یاد کړه هغه چه ونیوه موږ

مِيْثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّوْرَ ۗ خُذُوْا مَآ اٰتَيْنٰكُمْ بِقُوَّةٍ وَّاسْمَعُوْا ۗ

وعده محکمه ستاسو او پورته کړ موږ بالا پر تاسو کوه طور او وویل موږ واخلئ چه درکړی دی موږ تاسو ته په قوت سره او واورئ تاسو

قَالُوْا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا ۗ وَاُشْرِبُوْا فِىْ قُلُوْبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ ۗ

وویل دوی واورېده موږ او نافرمانی کوو موږ او وڅښلی سو په زړو د دوی کښې محبت د سخی په سبب د کفر د دوی

قُلْ بِئْسَمَا يَاْمُرُكُمْ بِهٖٓ اِيْمَانُكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿٩٣﴾ قُلْ اِنْ

ووایه دوی ته بد دی هغه کار چه حکم کوی تاسو ته پر هغه ایمان ستاسو که ئی تاسو ایماندار او رښتینی ووایه دوی ته

كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ عِنْدَ اللّٰهِ خَالِصَةً مِّنْ دُوْنِ النَّاسِ

وی خاص تاسو ته هغه کور د آخرت په نزد د خدای یواځې بې له نورو خلقو څخه

فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٩٤﴾ وَلَنْ يَّتَمَنَّوْهُ اَبَدًاۢ بِمَا قَدَّمَتْ

نو آرزو وکړی تاسو د مرګ که ئی تاسو رښتیني او هیڅکله به دوی آرزو ونکړي د مرګ هیڅ وخت په سبب د هغه چه مخکې کړي دي

اَيْدِيْهِمْ ۗ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌۢ بِالظّٰلِمِيْنَ ﴿٩٥﴾ وَلَتَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ

لاسو د دوي او خدای عالم دی پر ظالمانو باندې او خامخا به ته پیدا کړی دوی ډیر حریصان د خلقو

عَلٰى حَيٰوةٍ ۚ وَمِنَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا ۚ يَوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ اَلْفَ

پر ژوند باندې او له هغه کسانو څخه چه مشرکان دي خوښه بولي یو د دوي که عمر ورکړ سي ده ته زر د

سَنَةٍ ۚ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهٖ مِنَ الْعَذَابِ اَنْ يُّعَمَّرَ ۗ وَاللّٰهُ بَصِيْرٌۢ

کاله او نه دي دی خلاصوونکی د ده له عذابه څخه دا چه عمر ورکړ سي او خدای لیدونکی دی

ف۱

چه هغه نهه شیان دي چه هغه دا دي، ید بیضاء د موسیٰ علیه السلام او عصا د هغه او چاودل د دریاب دوی ته او خلاصون له فرعونه او طوفان او ملخ او سپږي او ملخان او سره وینی وي لکه چه بیان د دی په سورت کښی راځي ۱۲

یسیر

ف۲

یعني ایمان پولوی نعمت دی چه له ډیر بدو کارو څخه سړی منع کوی رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلی دی چه هر کله یعقوب علیه السلام ته خبر ورکونکی د یوسف علیه السلام راغلی نو ده ورته وویل چه حال راکړه چه پر کوم دین دی یوسف پر پلیبی دی هغه ورته وویل چه پر دین اسلام نو یعقوب علیه السلام وویل چه اوس پوره سو نعمت د خدای پر یعقوب باندې ۱۲

روح البیان

ف۳

ایمان ستاسو یعنی په حقیقت کښې ستاسو ایمان نسته ځکه چه ایمان په هیڅ شکل سره د دي حکم نه کوي چه تاسو د کلکي (خوسی) عبادت وکړئ او یا له محمد صلی الله علیه وسلم څخه مخالفت کوی ۱۲

ف۴

که تاسو رښتینی ئی حاصل دا چه دی یهود ته وو وایه چه که چیری تاسو یقیني جنتیان ئی او عذاب در ته نه وی نو له مرګه څخه ولې ویریږي ۱۲

موضح القرآن

بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾ قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلٰى

په هر څه چه دوی کوي ووایه ته هرڅوك چه وي دښمن جبریل لره نو به تحقیق ده نازل کړی دی دا قرآن پر

قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللّٰهِ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَّبُشْرٰى

زړه ستا په اذن دخدای سره رښتیا کونکی دی هغه کتاب لره چه وړاندی دده دی او لارښوونکی دی او زیری ورکونکی دي

لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّلّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَرُسُلِهٖ وَجِبْرِيلَ

مومنانو ته هرڅوك چه وي دښمن خدای لره او پرښتو دده لره او رسولانو دده لره او جبرائیل ع م

وَمِيكٰلَ فَإِنَّ اللّٰهَ عَدُوٌّ لِّلْكٰفِرِينَ ﴿٩٨﴾ وَلَقَدْ أَنْزَلْنَآ إِلَيْكَ اٰيٰتٍۢ

او میکائیل لره نو به تحقیق سره خدای دښمن دی لپاره دکافرانو او خامخا په تحقیق سره نازل کړی دی مونږ تاته ایتونه

بَيِّنٰتٍ ۚ وَمَا يَكْفُرُ بِهَآ إِلَّا الْفٰسِقُونَ ﴿٩٩﴾ أَوَكُلَّمَا عٰهَدُوا عَهْدًا

ښکاره او نه کافر کیږي پردی مګر بدکاران او هر کله چه وبه کړه دوی یو وعده

نَّبَذَهُ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٠﴾ وَلَمَّا جَآءَهُمْ

نو ماته به کړه هغه یوی ډلی دوی څخه بلکه زیات د دوی ایمان نه راوړي او هر کله چه راغلی دوی ته

رَسُولٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِّنَ

پیغمبر له طرفه دخدای څخه رښتیا کونکی د هغه کتاب دي چه له دوی سره دي نو وغورزاوه یوي ډلی له

الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتٰبَ ۙ كِتٰبَ اللّٰهِ وَرَآءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ

هغه کسانو څخه چه ورکړی سوی وو ته کتاب کتاب دخدای وروسته د شا خپلو څخه ته به وائی لکه دوی چه

لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾ وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيٰطِينُ عَلٰى مُلْكِ سُلَيْمٰنَ ۚ

پوهیږي او متابعت وکړ دوی د هغه څه چه ویل یې شیطانانو په زمانه د پاچاهی د سلیمان ع کښی

وَمَا كَفَرَ سُلَيْمٰنُ وَلٰكِنَّ الشَّيٰطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ

او نه وو کافر شوی سلیمان علیه السلام لیکن شیطانان کافر شوی وو ور ښاوه به هغوی خلقو ته

السِّحْرَ ۖ وَمَآ أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هٰرُوتَ وَمٰرُوتَ ۚ

جادو او متابعت به ئی کاوه د هغه چه نازل کړی شوی و پر دوو پرښتو چه په بابل ښهر کښی چه هاروت او ماروت دی

وَمَا يُعَلِّمٰنِ مِنْ أَحَدٍ حَتّٰى يَقُولَآ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ۖ

او ښوونه به نه کوله دی دواړو هیچا ته تر څو چه و ویل دواړو خبره داده چه مونږ ازمیښت یو نو ته مه کافر کیږه

سلے هر کله چه رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینی منوری ته راغلی نو عبدالله ابن صوریا یهودی ورته راغلی او دیر پوښتنې ئی ورڅخه وکړی ع رسول الله ئی جواب پوره ورکړی دا وو ویل ئی یو شي پوښتنه درڅخه کوم که د جواب راکړی نو زه ایمان راوړم چه کومه پرښته تا ته وحی الله تعالی راوړي دې ورته ویل چه جبرائیل ع نو ده ورته وویل چه هغه زمونږ دښمن دي په پرښتو کښي او دوست زمونږ میکائیل دي باسببو د دښمنی د جبرائیل بیان کړل او ویل ئی دا چه دی همیشه عذاب راوړی نو خدای تعالی په رد د دوی کښی دا ایتونه نازل کړل ۱۲ روح البیان ۲ نو بیشکه چه خدای دښمن دکافرانو دی په حدیث قدسی کښي چه ابو هریره نه روایت دی چه رسول الله فرمایلی دی چه الله تعالی فرمایي هر چا چه دښمنی وکړه له دوست زما سره نو ده تیاری وکړه د جنګ له ما سره بیا ځان نو څکه الله تعالی فرمایي چه څوك د جبرائیل ع او نورو پرښتو او رسولانو دښمنی وي نو زه د هغه دښمن یم ۱۲ منه ۳ سے امام سدی ته ویلی دی چه په زمانه د سلیمان علیه السلام کښي پیریان اسمان ته ختل او په هغه ځای کښي به ئی خبری اوریدی چه فلانکی به مری او فلانکی به وژل کیږي نو بیا به راغلل او شیطانانو به راهلانو ته بیانول او به هغوی به دیر دروغ نو هم پرې کړه او خلقو ته به ئی ویل نو خلقو به هغه ولیکل او مشهوره سوه چه پیریان دخلقو بانه خبری کوي نو سلیمان علیه السلام هغه ټول کتابونه دسحر راجمع کړل او د خپل تخت لاندی ئی ښخ کړل او وئې ویل که می د هر چا څخه واوریدل چه پیریان پر غیب پوهیږي نو د هغه به غاړه پرې کړم بیا هر کله چه د سلیمان ع وفات سو نو شیطان په شکل د یو سړي ورغلی او خلقو ته ئی وویل راسی تا سو ته یو خزانه و ښیم چه هیڅکله به خلاصه نه سی نو ئی ورته وویل چه د تخت لاندې ئی کښی نو هغو وخاره چه هغه د سحر کتابونه ئی ټول راوکښل نو شیطان ورته وویل چه سلیمان د انسانانو او پیریانو ټول پر سحر تابع کړی وو نو بیا په خلقو کښي مشهوره سوه چه سلیمان ساحر وو نو الله تعالی په رد د هغوی کښي دا ایت وما کفر سلیمن الایة راکړه دا دواړه پرښتی خدای لیږلي وی چه خلقو ته سحر وښایي او د الله طرفه ده څخه یو ازمایښت وو چه هر چا به سحر زده کړ او عمل بعلي پر کاوه نو هغه به کافر وو او هر چا چه نه زده کاوه او یا به ئی زده کړ دی لپاره چه ځان و ساتي نو هغه به مؤمن وو ۱۲ روح البیان. اللهم اغفر لکاتبه ولوالدیه وجمیع المؤمنین

فَيَتَعَلَّمُوْنَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُوْنَ بِهٖ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهٖ ؕ وَمَا هُمْ

نو ده کول به دوی له دی دواړو څخه هغه سی چه جلا والی ئی کاوه پر هغه به مینځ د خاوند او ښځی د هغه کښی او نه وو دوی

بِضَآرِّيْنَ بِهٖ مِنْ اَحَدٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ ؕ وَيَتَعَلَّمُوْنَ مَا يَضُرُّهُمْ

ضرر رسونکی پر دغه سحر هیچا مګر په اذن د خدای او زده کوی دوی هغه شی چه ضرر رسوی دوی ته

وَلَا يَنْفَعُهُمْ ؕ وَلَقَدْ عَلِمُوْا لَمَنِ اشْتَرٰىهُ مَا لَهٗ فِى الْاٰخِرَةِ مِنْ

او نه رسوی فائده دوی ته او خامخا په تحقیق چه پوهیږی دوی پر دی بیشکه هر چا چه واخست دا سحر نسته هغه لره په اخرت کښی هیڅ

خَلَاقٍ ۚ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهٖٓ اَنْفُسَهُمْ ؕ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ ﴿١٠٢﴾

حصه او خامخا پر بد دی هغه شی چه خرڅ کړی دی دوی پر هغه ځانونه خپل که وای دوی چه پوهیدئ

وَلَوْ اَنَّهُمْ اٰمَنُوْا وَاتَّقَوْا لَمَثُوْبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ خَيْرٌ ؕ لَوْ كَانُوْا

او که بیشکه دوی ایمان راوړی وای او پرهیزګاری کړی وای نو خامخا ثواب له نزده د خدای څخه ډیر ښه دی که وای دوی

يَعْلَمُوْنَ ﴿١٠٣﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَقُوْلُوْا رَاعِنَا وَقُوْلُوا انْظُرْنَا

چه پوهیدلی ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی مه وائی تاسو لفظ د راعنا او وائی انظرنا یعنی مونږ ته وګوره انتظار وکړه

وَاسْمَعُوْا ؕ وَلِلْكٰفِرِيْنَ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿١٠٤﴾ مَا يَوَدُّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ

او واورئ او دی کافرانو ته عذاب دردناک خوښه نه ده د هغه کسانو چه کافر سوی دی له

اَهْلِ الْكِتٰبِ وَلَا الْمُشْرِكِيْنَ اَنْ يُّنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِّنْ خَيْرٍ مِّنْ

اهل کتابو څخه او نه له مشرکانو څخه دا خبره چه نازل کړه سی پر تاسو خیر یعنی قرآن له

رَّبِّكُمْ ؕ وَاللّٰهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهٖ مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ

ربه ستاسو څخه او خدای خاصوی په رحمت خپل هغه کس چه ئی خوښ وی او خدای خاوند د فضل

الْعَظِيْمِ ﴿١٠٥﴾ مَا نَنْسَخْ مِنْ اٰيَةٍ اَوْ نُنْسِهَا نَاْتِ بِخَيْرٍ مِّنْهَآ اَوْ

لوی دی هغه چه منسوخ کړو مونږ یو ایت یا ئی هیر کړو نو مونږ راوړو بهتر له هغه څخه یا

مِثْلِهَا ؕ اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيْرٌ ﴿١٠٦﴾ اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ

پر مثل د هغه ایا پوه نه ئی ته چه بیشکه خدای پر هر شی قادر دی ایا ته پوه نه ئی چه بیشکه

اللّٰهَ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ

خدای لره ده پاچاهی د اسمانو او د ځمکی او نسته تاسو لره بی له خدای څخه

مِنْ وَّلِیٍّ وَّلَا نَصِیْرٍ ﴿۱۰۷﴾ اَمْ تُرِیْدُوْنَ اَنْ تَسْـَٔلُوْا رَسُوْلَكُمْ

هیڅوك دوست او نه مددګار ایا اراده لرئ تاسو چه سوال وکړئ له پیغمبر خپل نه لکه چه

كَمَا سُىِٕلَ مُوْسٰی مِنْ قَبْلُ ؕ وَمَنْ یَّتَبَدَّلِ الْكُفْرَ بِالْاِیْمَانِ

سوال کړی شوی وو له موسیٰ ع نه مخکې له دې نه او هر چا چه بدل واخست کفر په ایمان سره

فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِیْلِ ﴿۱۰۸﴾ وَدَّ كَثِیْرٌ مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ لَوْ یَرُدُّوْنَكُمْ

نو په تحقیق سره ورکه کړه هغه سمه لاره ښه بولي ډیر له اهل کتابو نه دا چه واړوي تاسو

مِّنْۢ بَعْدِ اِیْمَانِكُمْ كُفَّارًا ۖۚ حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ مِّنْۢ

وروسته له ایمانه ستاسو نه کافران له جهته د حسد له طرفه د نفسونو دوی نه وروسته

بَعْدِ مَا تَبَیَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ ۚ فَاعْفُوْا وَاصْفَحُوْا حَتّٰی یَاْتِیَ اللّٰهُ

له هغه چه ښکاره شو دوی ته حق نو عفوه وکړئ او مخ ورنه وګرځوئ ترڅو چه راوړي خدای حکم

بِاَمْرِهٖ ؕ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ﴿۱۰۹﴾ وَاَقِیْمُوا الصَّلٰوةَ وَ

خپل بیشکه چه خدای پر هر شي قادر دي او سم ودروئ لمونځ

اٰتُوا الزَّكٰوةَ ؕ وَمَا تُقَدِّمُوْا لِاَنْفُسِكُمْ مِّنْ خَیْرٍ تَجِدُوْهُ عِنْدَ

او ورکړئ زکوٰة او هغه چه مخکې لیږئ تاسو لپاره د ځانو خپلو له نیکۍ نه پیدا به کړئ هغه پر ترڅ

اللّٰهِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِیْرٌ ﴿۱۱۰﴾ وَقَالُوْا لَنْ یَّدْخُلَ الْجَنَّةَ

د خدای بیشکه چه خدای پر هغه څه چه کوئ تاسو لیدونکی دي او وائي دا یهود و نصاریٰ هیڅکله به داخل نه سي جنت ته

اِلَّا مَنْ كَانَ هُوْدًا اَوْ نَصٰرٰی ؕ تِلْكَ اَمَانِیُّهُمْ ؕ قُلْ هَاتُوْا بُرْهَانَكُمْ

مګر هغه څوك چه وي یهود او یا نصراني دغه باطلې ارزوګانې د دوی دي وو وایه ورته چه راوړئ دلیل خپل

اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ ﴿۱۱۱﴾ بَلٰی ۚ مَنْ اَسْلَمَ وَجْهَهٗ لِلّٰهِ وَهُوَ

که یئ تاسو رښتیني دا سې نه ده بلکه هر چا چه تابعدار کړ ځان خپل خدای ته او دی

مُحْسِنٌ فَلَهٗۤ اَجْرُهٗ عِنْدَ رَبِّهٖ ۪ وَلَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ

نیکي کونکی وي نو دی لره ثواب د ده پر نزد د رب د ده او نه به وي هیڅ ویره پر دوی او نه به دوی

یَحْزَنُوْنَ ﴿۱۱۲﴾ وَقَالَتِ الْیَهُوْدُ لَیْسَتِ النَّصٰرٰی عَلٰی شَیْءٍ ۪ وَّ

غمژن کیږي او وویل یهودیانو چه نه دي نصاریٰ پر هیڅ شي باندې له دین نه

له روایت دی چه فنحاص ابن عازوراء او زید ابن قیس او نورو یهودیانو حذیفه ابن یمان او عمار بن یاسر ته وویل وروسته له جنګه د احد نه چه وګورئ څنګه سختی تاسو ته ورسیدې او تاسو که پر حقه وای نو شکست به مونږ کاوه نو بیا راو ګرځئ زمونږ دین ته چه بهتر دی ستاسو لپاره او مونږ تاسو ته به لاره ښوونکي یو نو عمار ورته وویل چه ما تول څو عهد ستاسو په دین کښې څرنګه دی دوی وویل چه بلکل دی نو ده وویل چه ما خو وعده کړې ده چه زه به کافر نه شم پر محمد ص باندې خو چه تر ژوندی یم نو یهودو وویل چه عمار خو له دین نه بلکل وګرځیدی او ته څنګه یې ای حذیفه ته خو زمونږ دین قبول کړه نو ده ورته وویل خوشحالیم پر الله باندې چه رب دی او پر محمد چه پیغمبر دی او پر اسلام چه دین زما دی او قرآن امام دا او مومنانو ورور زما دی نو یهودیانو وویل چه زمونږ قسم دی چه پر رب د موسیٰ چه ستاسو زړه کښې محبت د محمد صلی الله علیه وسلم وځاې سوی دی نو حذیفه او عمار رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلل او دا احوال ورته بیا کړ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چه ورسیدئ تاسو ته خیر ته او تاسو عذاب د خدای نه خلاص شوئ او دا آیت نازل شو ۱۲ روح ع مِنْ وَّلِیٍّ وَّلَا نَصِیْرٍ ابن کثیر وایي دی چه په دې آیت کښې الله تعالیٰ خپلو بندګانو ته ارشاد وکړ چه منتصر په خلقو کښې نو اثر د الله دی هر څه کوي کولی سي چا ته توفیق ورکوي او څوك بې توفیقه پریږدي او بعضې شیان حرام او بعضې حلال وي له دې نه پوهنه نه کیږي چه دا کار دې ولې وکړ او دی جل جلاله پوښتنه نه کوي ۱۲ ن ۱ او مخ ور نه وګرځوئ اسامه ابن زید رضی الله عنه وایي دی چه وافق له دې حکمه به رسول الله صلی الله علیه وسلم او اصحاب د اهل کتابو نه چشم پوشي کوله او پر ضرر به د دوی به صبر کاوه تر څو چه الله تعالیٰ حکم د قتل کولو د دوی وکړ نو مشران د مشرکانو د قریشو قتل کړل دا حدیث ابن ابی حاتم په سناد صحیح سره نقل کړی دی ۱۲ ن ۳ له نصاریٰ د نجران او یهودیان چه په مجلس د رسول الله صلی الله علیه وسلم کښې سره ۱۳ وغږیدل نو بعضو به نورو بعضو ع ۹ تکذیب کړ یهودیانو نصرانیانو ته وویل ۱۳ چه هیڅکله به جنت ته نه ننوځئ مګر خاص یهودیان او هغوی وویل چه هیڅکله به جنت ته نه سی داخل مګر نصرانیان نو هغوی ته لوی په رد کښې الله تعالیٰ دا آیت شریف نازل کړ چه وَقَالُوْا لَنْ یَّدْخُلَ الْجَنَّةَ الآیة روح البیان

قَالَتِ النَّصٰرٰى لَيْسَتِ الْيَهُوْدُ عَلٰى شَيْءٍ ۙ وَّهُمْ يَتْلُوْنَ

او وویل نصرانیانو چه نه دي یهودیان پرهیڅ شي له دین څخه او حال دا چه دوی تول وائي

الْكِتٰبَ ؕ كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ ۚ فَاللّٰهُ

کتاب د خدای همدارنګ وویل هغه کسانو چه نه پوهیدل په شان د خبري د دوي نو خدای به

يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيْمَا كَانُوْا فِيْهِ يَخْتَلِفُوْنَ ﴿۱۱۳﴾

حکم وکړي په مابین د دوي کښي په ورځ د قیامت په هغه کښي چه وو دوی په هغه کښي اختلاف ئې کاوه

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ مَّنَعَ مَسٰجِدَ اللّٰهِ اَنْ يُّذْكَرَ فِيْهَا اسْمُهٗ

او څوک دي لوی ظالم له هغه څخه چه منع کوي جماعتونه د خدای له دي څخه چه یاد کړي سي په هغه کښي نوم د خدای

وَسَعٰى فِيْ خَرَابِهَا ؕ اُولٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ اَنْ يَّدْخُلُوْهَآ

او کوښښ کوي په ورانولو د هغه کښي د غه کسان چه دي نه دي لائق دوي ته چه ننوزي د غه مسجد و ته

اِلَّا خَآئِفِيْنَ ؕ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَّلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ

مګر و یریدونکي دوی لره په دنیا کښي شرمندګي ده او دوی لره په اخرت کښي عذاب

عَظِيْمٌ ﴿۱۱۴﴾ وَلِلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۗ فَاَيْنَمَا تُوَلُّوْا فَثَمَّ وَجْهُ

لوی دي او خاص خدای لره دي مشرق او مغرب نو هر طرف ته چه مخ کړي نو د غه طرف ته جهت د بندګي

اللّٰهِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ ﴿۱۱۵﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا ۙ سُبْحٰنَهٗ

د خدای دي بیشکه چه خدای پراخ رحمت والا دي عالم دي او وائي دوی نیولی دی خدای زوي پاکي ده ده لره

بَلْ لَّهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ كُلٌّ لَّهٗ قٰنِتُوْنَ ﴿۱۱۶﴾ بَدِيْعُ

بلکه دی ده لره هر هغه څه چه په اسمانو او ځمکه کښي دي ټول ده لره حکم قبلونکي دي نوی پیدا کونکی

السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ وَاِذَا قَضٰٓى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُوْلُ لَهٗ كُنْ

د اسمانو او د ځمکي دي او هر کله چه حکم وکړي د یو کار نو خبره دا ده چه و وائي هغه ته چه و اوسه

فَيَكُوْنُ ﴿۱۱۷﴾ وَقَالَ الَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ اَوْ تَاْتِيْنَآ

نو وسي او وائي هغه کسان چه نه پوهیږي ولي خبري نه کوي له موږ سره خدای او یا ولي نه راځي موږ ته

اٰيَةٌ ؕ كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِّثْلَ قَوْلِهِمْ ؕ تَشَابَهَتْ

یوه نخښه همدارنګه ویلي وو هغه کسانو چه مخکي له دوی څخه وو په شان د خبري د دوی یو رنګه سوي دي

سله

روایت دی چه طیطوس پاچاد نصرانیانو له بني اسرائیلو سره جنګ وکړ او سرې ئې مړه کړل او هلکان او ښځې ئې بندیان کړل او تورات ئې وسوزاوه او بیت المقدس ئې خراب کړ او مرداري ئې پکښې وغورځولي او خنزیران ئې پکښې حلال کړل او ډیره موده وران پروت وو چه بیا مسلمانانو په دوره د حضرت عمر کښې اباد کړ سبب د نازلید و د ایت شریف دا او ئو

روح البیان

سله

او څوک دی . نصاریٰ د نجران به خپل ځانته منصفان ویل او یهودو ته به ئې ظالمان ویل چه دوی له حضرت عیسٰی علیه السلام سره دښمنی کوله او موږ ورسره مانه نو الله پاک فرمائي چه هر هر کله نصرانیانو غلبه پیدا کړه نو بیت المقدس ئې وران کړ او خلقو مسجد و نه ئې خراب کړل دا څرنګه انصاف دی چه له ضده د انسانانو جماعتونه د خدای ورانوي ١٢

موضح

سله

مجاهد او حسن رضي الله تعالیٰ عنهما ویلي دي چه هر کله د ا ایت نازل سو چه وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُوْنِيْٓ اَسْتَجِبْ لَكُمْ . یعنی ویلي دی رب ستاسو چه سوال وکړي زما څخه چه زه قبلول وکړم تاسو لره نو صحابه کرامو له رسول الله صلي الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه چه خدای کوم ځای دي چه موږ ئې وبولو نو دا ایت نازل سو وَلِلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ١٢ روح

سله

بدیع په معنٰی د مبدع دي مبدع هغه ته ویل کیږي چه یو داسي شي پیدا کړي چه بل چا د غسي نه وي پیدا کړي ١٢ ١٣ ١٢ ٣

ابن کثیر

قُلُوْبُهُمْ ؕ قَدْ بَيَّنَّا الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يُّوْقِنُوْنَ ﴿١١٨﴾ اِنَّآ اَرْسَلْنٰكَ بِالْحَقِّ
زړونه د دوی په تحقیق سره بیان کړی دی موږ ایتونه لپاره د هغه قوم چه یقین لري بیشکه چه موږ لیږلی ئی ته په حق سره

بَشِيْرًا وَّ نَذِيْرًا ۙ وَّلَا تُسْـَٔلُ عَنْ اَصْحٰبِ الْجَحِيْمِ ﴿١١٩﴾ وَلَنْ
زیری ورکونکی او ویرونکی او نه به پوښتل کېږی ته له یارانو د دوزخ څخه او هیڅکله به

تَرْضٰى عَنْكَ الْيَهُوْدُ وَلَا النَّصٰرٰى حَتّٰى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ ؕ قُلْ
راضی نه شی له تا څخه یهودیان او نه نصرانیان تر څو چه متابعت وکړی ته د دین د دوی ووایه ته

اِنَّ هُدَى اللّٰهِ هُوَ الْهُدٰى ؕ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَآءَهُمْ بَعْدَ
چه په تحقیق سره هدایت د خدای دغه لاره بنوونه ده او خامخا که اتباع وکړی ته د خواهشاتو د دوی وروسته

الَّذِیْ جَآءَكَ مِنَ الْعِلْمِ ۙ مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَّلِیٍّ وَّلَا نَصِیْرٍ ﴿١٢٠﴾
له هغه چه راغلی دی تاته له علمه نه به وي تاته له خدای څخه هیڅوک دوست او نه مددګار

اَلَّذِیْنَ اٰتَیْنٰهُمُ الْكِتٰبَ یَتْلُوْنَهٗ حَقَّ تِلَاوَتِهٖ ؕ اُولٰٓئِكَ یُؤْمِنُوْنَ
هغه کسان چه ورکړی دی موږ دوی ته کتاب ئی لولی دوی په حق د تلاوت د هغه سره دغه کسان ایمان راوړی

بِهٖ ؕ وَمَنْ يَّكْفُرْ بِهٖ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ ﴿١٢١﴾ ع يٰبَنِیْٓ اِسْرَآءِیْلَ
پر دی کتاب او هر څوک چه کافر شو پر هغه نو دغه کسان دوی تاوانیان دي ای زامنو د یعقوب علیه السلام

اذْكُرُوْا نِعْمَتِیَ الَّتِیْٓ اَنْعَمْتُ عَلَیْكُمْ وَاَنِّیْ فَضَّلْتُكُمْ عَلَى
یاد کړی نعمت زما هغه چه انعام می کړی دي پر تاسو او بیشکه چه ما لوئی ورکړه تاسو ته پر

الْعٰلَمِیْنَ ﴿١٢٢﴾ وَاتَّقُوْا یَوْمًا لَّا تَجْزِیْ نَفْسٌ عَنْ نَّفْسٍ شَیْـًٔا وَّلَا
ټولو خلقو باندې ما خلې او وویریږی له عذابه د هغه ورځې څخه چه به نه سی لیرې کولی هیڅ نفس د بل نفس څخه عذاب او نه به

یُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَّلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَّلَا هُمْ یُنْصَرُوْنَ ﴿١٢٣﴾ وَاِذِ ابْتَلٰٓى
قبلیږی له دی نفس څخه فدیه او نه به فایده ورسوی ده ته سپارښت هیڅ او نه به دوی ته مرسته وکړی سی او یاد کړه هغه چه وازمایه

اِبْرٰهٖمَ رَبُّهٗ بِكَلِمٰتٍ فَاَتَمَّهُنَّ ؕ قَالَ اِنِّیْ جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ اِمَامًا ؕ
ابراهیم لره رب خپل پر څو خبرو نو پوره کړی دي هغه وویل خدای بیشکه زه ګرځونکی یم تا لره لپاره د خلقو پیشوا په دین کښی

قَالَ وَمِنْ ذُرِّیَّتِیْ ؕ قَالَ لَا یَنَالُ عَهْدِی الظّٰلِمِیْنَ ﴿١٢٤﴾ وَاِذْ
وویل ابراهیم او له اولاده زما څخه هم اماماوی وویل خدای نه رسیږی وعده زما ظالمانو یعنی کافرانو ته او یاد کړه هغه

ف۱ له حضرت ابی هریرة رضی الله تعالیٰ عنه څخه روایت دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلی دي هر چا چه بر بل مسلمانانو باندې هر قسم ظلم کړی وي نو بخښنه دې د هغه څخه وغواړي مخکې له هغه څخه چه بیا به نه شی پیدا کیږي او نه روپی که ئی نیک عمل وو د ظالم نو هغه به ور څخه اخستل کیږی په قدر د ظلم خپل سره او که نیک ئی عمل نه درلود نو د هغه مظلوم ګناهونه به ور څخه اخستل سی او پر ده باندې به بار کړل سی ۱۲ روح البیان

ف۵ تا څخه یهودیان مطلب دا چه الله تعالیٰ فرمائی ای محمده صلی الله علیه وسلم دادو ار لی به له تا څخه هیڅکله خوشحاله نه بی نو ته هم د دوی رضا والی پریږده وهغه دین چه خدای تعالیٰ تا ته ښودلی دی هغه صحیح دي ۱۲ منه

ف۶ عبدالله ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنهما څخه روایت دی چه له دی کلماتو څخه مراد لس خبرونه دي چه ده به په شریعت کښی فرض وو او زمونږ په شریعت کښی سنت دي چه پنځه له هغو څخه په سر کښی دي چه په خوله کښی او به اچول دي او په پوزه کښی او به اچول دي او په مسواک وهل او ګومول د جلا کول د ویښتو د سر دی او ګومول د بریتو دي او مسواک وهل دي ... او پنځه په نور بدن کښی دي چه هغه دا دي ختنه یعنی سنتول د نامه لاندې ویښتو خریل د تخرګو ویښتانو لیرې کښل نوکانو ګوټونو استنجا او بو کول ۱۲ روح البیان

ف۷ پیشوا په دین کښی تر قیامته پوري

جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَاَمْنًا ۭ وَاتَّخِذُوْا مِنْ مَّقَامِ
چه وګرځوله مونږ کعبه شریفه ځای د ثواب لپاره د خلقو او ځای د امن او ونیسئ ای مؤمنانو له ځایه د دریدلو
اِبْرٰهٖمَ مُصَلًّى ۭ وَعَهِدْنَآ اِلٰٓى اِبْرٰهٖمَ وَاِسْمٰعِيْلَ اَنْ طَهِّرَا
د ابراهیم ځای د لمانځه او وحی وکړه مونږ ابراهیم ته او اسماعیل ته چه پاک کړئ تاسو دواړه
بَيْتِىَ لِلطَّاۗىِٕفِيْنَ وَالْعٰكِفِيْنَ وَالرُّكَّعِ السُّجُوْدِ ﴿۱۲۵﴾ وَاِذْ قَالَ
کور زما لپاره د طواف کونکو او د اعتکاف کونکو او د رکوع کونکو او د سجده کونکو او یاد کړه هغه چه ووئیل
اِبْرٰهٖمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَّارْزُقْ اَهْلَهٗ مِنَ الثَّمَرٰتِ
ابراهیم علیه السلام ای ربه زما وګرځوه ته دا ښهر ځای امن او رزق ورکړه اوسیدونکو د ده ته له هر قسم میوو څخه
مَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ۭ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَاُمَتِّعُهٗ
هغه چا ته چه ایمان ئې راوړې وي له دوی څخه په خدای او په ورځ د قیامت ووئیل خدای او هغه څوک چه کافر شو فایده به ورکړم هغه ته
قَلِيْلًا ثُمَّ اَضْطَرُّهٗٓ اِلٰى عَذَابِ النَّارِ ۭ وَبِئْسَ الْمَصِيْرُ ﴿۱۲۶﴾ وَاِذْ
لږ بیا به ئې په خوارۍ بوزم عذاب د اور ته او ډیر بد ځای د استوګنې دی دا اور او یاد کړه هغه
يَرْفَعُ اِبْرٰهٖمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَاِسْمٰعِيْلُ ۭ رَبَّنَا تَقَبَّلْ
چه پورته کول ابراهیم علیه السلام بنیځونه د دیوالونو د خانه کعبې او اسماعیل ع هم او وویل ئې ای ربه زمونږ قبول کړې ته
مِنَّا ۭ اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿۱۲۷﴾ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ
له مونږ څخه بیشکه ته ئې هم ته اوریدونکې پوهیدونکې ای ربه زمونږ وګرځوه مونږ دواړه حکم قبلونکي ستا
وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَآ اُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ ۠ وَاَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ
او وګرځوه له اولاده زمونږ نه یو ټولی غاړه ایښودونکې تا ته او وښیه مونږ ته طریقه د عبادت زمونږ او رجوع په رحمت سره وکړه
عَلَيْنَا ۚ اِنَّكَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ ﴿۱۲۸﴾ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيْهِمْ
پر مونږ بیشکه ته چه ئې هم ته توبه قبلونکې ئې مهربان ئې ای ربه زمونږ ولیږه ته په دوی کښې
رَسُوْلًا مِّنْهُمْ يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيٰتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ
یو پیغمبر له دوی څخه چه تلاوت کوي پر دوی آیتونه زما او ښیئ دوی ته کتاب او احکام د شریعت
وَيُزَكِّيْهِمْ ۭ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿۱۲۹﴾ ع وَمَنْ يَّرْغَبُ عَنْ مِّلَّةِ
او پاکوي دوی له ګناهو څخه بیشکه ته غالب خاوند د حکمت ئې او څوک دی چه مخ به وګرځوي له دین څخه

سله د مقام د ابراهیم علیه السلام مخامخ
دروازې د کعبې شریفې ته دی چه پرښته
د طواف کولو څخه دوه رکعته لمونځ کول
په هغه ځای کښې واجب دي ۲ منزل سله
مقام ابراهیم هغه کانړی دی پر ده چه
په هغه کښې علامې د قدمو مبارکو دده
دي. په حدیث شریف کښې راغلي دي
چه د احجر اسود او مقام ابراهیم دواړه
یاقوت دي له یاقوتو د جنت څخه لوګه
د لاس وهل د مشرکانو پر دوی نه وای
نو مشرق او مغرب به ئې روښانه کړی
وو ۱۳ روح ۳ سله نو الله تعالی دا دعا
دده قبوله کړه روایت دی چه ابراهیم
علیه السلام دا دعا وکړه نو خدای ج
حکم وکړ جبرائیل علیه السلام ته چه
یو کلی د فلسطین را واخله چه ډیری
میوې پکښې وي او دله ئې راوړه نو
هغه ولاړه او یو کلی ئې د بیخه راواخیستی
او د خانه کعبې چاپیره ئې طواف پر
وکړ او واړه بیائې د دې منزله لیرې
له کعبې شریفې څخه کښېښود چه طائف ئې
۵۴ او اسمعیل ع هم. په حدیث مرفوع
کښې راغلي دي چه اسمعیل علیه السلام
به کانړي وړل او ابراهیم علیه السلام
به دیوال واهه او دا دعائې ویله ۲
۵ روایت دی چه دا ته آواز وسو
چه ستاسو سوال مې قبول کړ او د اسې به
یم په آخره زمانه کښې پیدا کیږي او
په حدیث راغلي دي چه زه بهتر ستا
یم له طرفه د خدای څخه په خاتم النبیین
سره او آدم په خټه خپله کښې وو او
زه به تاسو ته او اخبار کړم حال د اول
چه زه دعا د ابراهیم علیه السلام یم یعنی
هغه پر دعا پیدا شوی یم او زیری د
حضرت عیسی علیه السلام یم چه هغه
بنی اسرائیلو ته ویلی وو او څیز ته
زیری در کوم پر یو چه زما څخه وروسته
پیدا شي او نوم د هغه به احمد وی لکه
۱۵ ع چه ئې فرمایلی هم د اسې دی و مبشرا
۱۵ برسول یأتی من بعدی اسمه احمد او د
خوب وځلیږه مور زما چه ښکاره شو یوه رڼا
چه رڼا څخه یو نور ووتی چه ماته ئې ښکاره کړی د شام ښهرونه سه کړی ۱۲ روح البیان

إِبْرٰهٖمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهٗ ۚ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنٰهُ فِي الدُّنْيَا

دابراهیم ع څخه مګر هغه څوک چه بیعقل کړي ځان خپل او خامخا په تحقیق سره غوره کړی وُ موږ دی په دنیا کښي

وَإِنَّهٗ فِي الْاٰخِرَةِ لَمِنَ الصّٰلِحِيْنَ ﴿١٣٠﴾ إِذْ قَالَ لَهٗ رَبُّهٗٓ أَسْلِمْ ۙ

او بیشکه چه دی به آخرت کښي له نیکانو څخه وي یادکړه هغه چه وویل ده ته رب د ده چه غاړه کیږده زما حکم ته

قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٣١﴾ وَوَصّٰى بِهَآ إِبْرٰهٖمُ بَنِيْهِ

وویل ده غاړه می کیښوده رب د ټولو مخلوقو ته او وصیت وکړ پر دې کلمه سره ابراهیم ع زامنو خپلو ته

وَيَعْقُوْبُ ۗ يٰبَنِيَّ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى لَكُمُ الدِّيْنَ فَلَا تَمُوْتُنَّ

او یعقوب هم وصیت وکړ چه ای زامنو زما بیشکه چه خدای غوره کړی دی تاسو ته دین د اسلام نو مه مره کیږئ

إِلَّا وَأَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ﴿١٣٢﴾ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَآءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوْبَ

مګر په هغه حال چه تاسو مسلمانان یئ آیا وی تاسو شاهدان په هغه وخت کښي چه حاضر سو یعقوب ته

الْمَوْتُ ۙ إِذْ قَالَ لِبَنِيْهِ مَا تَعْبُدُوْنَ مِنْۢ بَعْدِيْ ۗ قَالُوْا نَعْبُدُ

مرګ هغه وخت چه وویل ده زامنو خپلو ته چه د چا عبادت به کوئ وروسته له ما څخه وویل دوی چه بندګي به کوو موږ

إِلٰهَكَ وَإِلٰهَ اٰبَآئِكَ إِبْرٰهٖمَ وَإِسْمٰعِيْلَ وَإِسْحٰقَ إِلٰهًا

د خدای ستا او د خدای د پلرانو ستا چه ابراهیم ع او اسماعیل ع او اسحق ع دی هغه یو خدای لره

وَّاحِدًا ۖۚ وَّنَحْنُ لَهٗ مُسْلِمُوْنَ ﴿١٣٣﴾ تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ ۚ لَهَا مَا

او موږ ده لره یو غاړه ایښوونکي دغه یو ټولی وُ په تحقیق سره تیره سوې هغه لره دي هغه څه

كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَّا كَسَبْتُمْ ۚ وَلَا تُسْئَلُوْنَ عَمَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿١٣٤﴾

چه کړي ئي دي او تاسو لره دي هغه څه چه تاسو کړي دي او نه به کیږئ سوال له تاسو څخه له هغه څه چه دوی به کول

وَقَالُوْا كُوْنُوْا هُوْدًا أَوْ نَصٰرٰى تَهْتَدُوْا ۗ قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرٰهٖمَ

او وائي دوی چه شئ تاسو یهود یا نصرانیان چه سمه لاره پیدا کړئ وو وایه ته داسي نه ده بلکه تابع یو دین د ابراهیم ع

حَنِيْفًا ۗ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿١٣٥﴾ قُوْلُوْٓا اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ

چه مائل وو له باطل څخه حق ته او نه وو دی له مشرکانو څخه وو وائی تاسو ایمان راوړی دی موږ پر خدای او پر هغه کتاب

أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَآ أُنْزِلَ إِلٰٓى إِبْرٰهٖمَ وَإِسْمٰعِيْلَ وَإِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ

چه نازل کړی سوی دی موږ ته او پر هغه څه چه نازل کړی سوی دی په طرف د ابراهیم ع او اسمعیل ع او اسحق ع او یعقوب ع

ﻟـه روایت دی چه عبدالله بن سلام رضی الله عنه خپلو وریرونو
سلمه او مهاجر ته اسلام ته راوبلل او ورته ئې
وویل چه تاسو خبر یئ چه الله تعالی په تورات کښي
ویلي دي چه زه به له اولاد د اسمعیل ع څخه یو پیغمبر
ولیږم چه نوم به ئې احمد وي نو هر څوک چه ایمان پر راوړي
نو هغه لاره پیدا کړه او نیکي دی او هر څوک چه منکر سي
نو هغه ملعون دي نو سلمه ایمان راوړی او مهاجر
له ایمان څخه منع وکړه نو دا آیت نازل سو ومن
یرغب الایة ۱۲ روح ۲ یهود او نصاری
دا دعوه کوله چه موږ پر دین د ابراهیم ع یو
او هغه هم یهود یا نصرانی وُ نو الله پاک
پر دوی رد وکړ چه هغه نه یهود او نه نصرانی
وُ بلکه پر دین د اسلام وُ چه توحید او اخلاص
ئې اصول دي ۱۲ منه رحمه الله ۳ هر کله
چه یهودیانو دعوه وکړه چه یعقوب علیه السلام
په یهودیت کښي وفات سوی وُ او زامنو ته
هم ئې پر یهودیت وصیت کړی وُ نو الله تعالی
د دوی رد وکړ په دې آیت شریف سره چه ام کنتم
شهداء نو دوی وویل چه موږ خو د هغه اولاد
یو نو موږ ته به د انسبت د هغو فایده وسي
او موږ به له عذاب څخه خلاص کړي نو الله
تعالی د دوی رد وکړ چه نسبت بې له عمله نه
کار ورکوي هیڅ فائده نه رسوي بلکه نیک عمل
ضروری دی ۱۲ روح البیان ۴ دا آیت
کریمه نازل سوی دی په حق د مشرانو د یهود
کښي او نصرانیانو د نجران کښي یعني یهودیانو
وویل چه تاسو یهود یا سي ځکه چه زموږ پیغمبر
موسی علیه السلام له ټولو رسولانو څخه بهتر دی
او زموږ کتاب تورات او زموږ دین د
ټولو کتابو او ادیانو څخه بهتر دی او دوی
کافران سول پر عیسی علیه السلام او پر انجیل
او پر محمد صلی الله علیه وسلم او پر قرآن
او نصرانیانو وویل چه تاسو نصرانیان
سئ ځکه چه پیغمبر زموږ د ټولو رسولانو څخه بهتر
دی او زموږ کتاب انجیل بهتر د کتابو دی
او دین زموږ بهتر د ادیانو دی او کافر سول
پر موسی علیه السلام او پر تورات او پر محمد
صلی الله علیه وسلم او پر قرآن باندي ۱۲

روح البیان

وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِن

او اولاد دهغوی او پر هغه چه ورکړی سوی دی موسیٰ ع ته او عیسیٰ ع ته او پر هغه چه ورکړی سوی وه پیغمبرانو ته له

رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾

رب خپل څخه فرق نه کوو موږ په مینځ دیوه کس کښی له دوی څخه او موږ یو دهٔ ته غاړه ایښوونکی

فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنتُم بِهِ فَقَدِ اهْتَدَوا ۖ وَّإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا

نو که ایمان راوړی دوی په مثل د هغه چه ایمان راوړی دی تاسو په هغه نو بیشکه دوی سمه لاره پیدا کړه او که شا وګرزوله دوی نو خبره دا ده چه

هُمْ فِي شِقَاقٍ ۖ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣٧﴾

دوی په مخالفت کښی دی نو ژر دی چه بسوالی به وکړی تا ته له دوی څخه خدای او دی اوریدونکی پوهیدونکی

صِبْغَةَ اللَّهِ ۖ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً ۖ وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ ﴿١٣٨﴾

قبول دی زموږ رنګ دخدای او څوک دی ډیر ښه له خدای څخه له جهته د رنګ او موږ دهٔ لره عبادت کوونکی یو

قُلْ أَتُحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَ

ووایه ته ایا جګړه کوی تاسو له موږ سره په دین دخدای کښی او دی رب زموږ دی او رب ستاسو دی او موږ لره دی عملونه زموږ او تاسو لره دی

لَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ ﴿١٣٩﴾ أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ

عملونه ستاسو او موږ خدای لره په اخلاص بندګی کوونکی یو ایا وائی تاسو چه بیشکه

إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ

ابراهیم ع او اسمعیل ع او اسحق ع او یعقوب ع او اولاد د دوی

كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَىٰ ۗ قُلْ أَأَنتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ ۗ وَمَنْ

وو دوی ټول یهودیان او یا نصرانیان ووایه ته ایا تاسو ښه پوهیږی او که خدای او څوک دی

أَظْلَمُ مِمَّن كَتَمَ شَهَادَةً عِندَهُ مِنَ اللَّهِ ۗ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ

زیات ظالم د هغه چا څخه چه پټوی شاهدی چه په نزد د دوی ده له طرفه دخدای څخه او نه دی خدای بی خبره

عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٠﴾ تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ ۖ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُم

له هغه څخه چه تاسو ئې کوی دغه یو ټولی دی چه په تحقیق سره تیر سو هغه لپاره د هغه هغه څه دی چه کړی ئې دی او تاسو لره دی هغه څه

مَّا كَسَبْتُمْ ۖ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤١﴾

چه کسب کړی دی تاسو او تاسو به پوښتل کیږئ له هغه څخه چه هغوی به کول

سا
سبب د نازلیدو ددی ایت داوو چه یهودو او نصاراؤ وویل چه پیغمبران علیهم السلام هم په موږ کښی پیدا سوی دی او زموږ پر دین وو او دین زموږ له نوروا دیانو څخه غښتلی دی نو الله تعالیٰ په رد دهغوی کښی دا ایت کریمه نازل کړ ۱۲
روح البیان

ع
بسوالی به وکړی تا لره. په دی ایت کریمه کښی معجزه د رسول الله صلی الله علیه وسلم ده چه دا سی معامله الله تعالیٰ وکړه چه دهٔ ته ئې فتح ظاهره ورکړه او مشرکان ئې خوار ذلیل کړل ولله الحمد ۱۲

سه
د نصاراؤ دا عادت وو چه څوک به ئې په خپل دین کښی داخلاوه نو یو قسم زیړ رنګ به ئې جوړ کړ او د هغه جامی به ئې پکښی رنګ کړی او پر هغه بنده به ئې واچولی نو الله تعالیٰ وفرمایل چه صبغة الله الایة ۱۲

منه رح سه
فایده داوعده بیا رب ترسره کړه په قتل د بنی قریضه او اخراج د بنی نضیر وکښی او پر کینبوولو د جزئې پر دوی او پر نصاراؤ د نجران ۱۲ سه چه پټوی هغه شاهدی چه ثابته ده د دوی څخه یعنی شاهدی د رسالت د رسول چه دهٔ ته راغلی

دلا ۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۲ ۱۲

١٦
ع ١٢
١٦

سَیَقُوْلُ السُّفَهَآءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلّٰىهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِیْ
ژر دی چه وبه وائی احمقان له خلقو څه شی وګرځول دا مومنان له قبلی خپلی څخه هغه قبله

كَانُوْا عَلَیْهَا ؕ قُلْ لِّلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ؕ یَهْدِیْ مَنْ یَّشَآءُ
چه وو دوی پرهغی باندی و وایه ته خاص خدای لره دی مشرق او مغرب لاره ښیی هغه چاته چه خوښه ئی سی

اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ ﴿۱۴۲﴾ وَكَذٰلِكَ جَعَلْنٰكُمْ اُمَّةً وَّسَطًا لِّتَكُوْنُوْا
طرف د لاری سمی ته او همدارنګ ګرزولی ئی مونږ تاسو یو ټولی غوره لپاره د دی چه سئ تاسو

شُهَدَآءَ عَلَى النَّاسِ وَیَكُوْنَ الرَّسُوْلُ عَلَیْكُمْ شَهِیْدًا ؕ وَمَا
ګواهان پر خلقو او چه سی پیغمبر پر تاسو باندی شاهد او نه ده ګرزولی

جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِیْ كُنْتَ عَلَیْهَاۤ اِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ یَّتَّبِعُ الرَّسُوْلَ
مونږ د غه قبله هغه چه وی ته پخوا پرهغی باندی مګر لپاره د دی چه جلا کړو هغه څوك چه تبعیت کوی د رسول

مِمَّنْ یَّنْقَلِبُ عَلٰى عَقِبَیْهِ ؕ وَاِنْ كَانَتْ لَكَبِیْرَةً اِلَّا عَلَى
له هغه چا څخه چه بیرته ګرزی په پوندو خپلو او بیشکه دی دا ګرزیدل خامخا ګران دي مګر پر

الَّذِیْنَ هَدَى اللّٰهُ ؕ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِیُضِیْعَ اِیْمَانَكُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ
هغه کسانو چه سمه لاره ورته ښودلی ده خدای او نه دی خدای چه خراب کړی ایمانونه ستاسو تحقیق سره

بِالنَّاسِ لَرَءُوْفٌ رَّحِیْمٌ ﴿۱۴۳﴾ قَدْ نَرٰى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِی السَّمَآءِ
خدای دی پر خلقو باندی مهربان بخښونکی په تحقیق سره وینو مونږ بیا بیا ګرزول د مخ ستا پر طرف د اسمان

فَلَنُوَلِّیَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضٰىهَا ۪ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ؕ
نو خامخا وبه ګرزوو مونږ تا هغه قبلې ته چه ته ئی خوښوی نو وګرځوه مخ خپل طرف د مسجد حرام (کعبې) ته

وَحَیْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوْا وُجُوْهَكُمْ شَطْرَهٗ ؕ وَاِنَّ الَّذِیْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ
او په هر ځای کښی چه ئی تاسو نو وګرزوئ مخونه خپل په طرف د مسجد حرام او بیشکه هغه کسان چه ورکړی سوی دی کتاب

لَیَعْلَمُوْنَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّهِمْ ؕ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا یَعْمَلُوْنَ ﴿۱۴۴﴾
خامخا پوهیږی چه دغه ګرزیدل حق دی له طرفه د رب د دوی او نه دی خدای بی خبره له هغه چه کوی ئی دوی

وَلَئِنْ اَتَیْتَ الَّذِیْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ بِكُلِّ اٰیَةٍ مَّا تَبِعُوْا قِبْلَتَكَ ۚ وَمَا
او قسم دی چه که راوړی ته هغه کسانو ته چه ورکړی شوی دی کتاب هر قسمه دلیل تابع به نه سی دوی د قبلی ستا او نه ئی

له روایت کړی سوی دی چه کله رسول الله م مدینی ته راغی نو لمونځ ئی د بیت المقدس پر طرف کاوه اوولس میاشتې دی لپاره چه د یهودو الفت ۱۲ سره پیدا سی څکه چه قبله د هغوی هم بیت المقدس وه بیا الله پاك قبله د مؤمنانو کعبه مقرره کړه نو د غه یهود و به ټوکی کولی چه محمد م ولی د خپلې قبلې څخه وګرزیدله کعبې ته نو خدای ۶ بیان د هغه کوی ۱۲ روح البیان ٢ له روایت شوی دی چه په ورځ د قیامت به پروردګار ټول خلق هم رومبنی او هم وروستني سره راجمع کړی په یوه ځمکه کښی بیا به و وائی کافرانو د امتونو چه تاسو ته پیغمبران نه وو راغلی نو دوی به منکر سی چه مونږ ته هیڅوك نه وو راغلی نو خدای به له پیغمبرانو څخه پوښتنه وکړی چه تاسو دوی ته د رسول کړی وه که نه؟ دوی به و وائی چه هو نو خدای به تری شاهدان طلب کړی او دی ته به خبروی خو لپاره د ملامت کولو د کفارو نو امت د محمد م به راوستل سی نو دوی به شاهدی و وائی چه بیشکه د غه پیغمبرانو رسول کړی دی دوی ته نو هغه مخوانی امتونه به و وائی چه دوی څه خبر دی دوی خو له مونږ څخه وروسته راغلی دی نو الله به له دوی څخه پوښتنه وکړي نو دوی به و وائی چه تا مونږ ته پیغمبر رالیږلی وُ او کتاب دی پر نازل کړی وُ په هغه کښی دی خبر د رسولو د پیغمبرانو کړی وُ او ته رښتینی ئی په خپله خبره کښی بیا به راوستی سی محمد صلی الله علیه وسلم نو له ده څخه به پوښتنه وکړی خدای له حاله د امته د ده نو دی به صفائی د دوی بیان کړی او و به وائی چه دوی رښتیا وائی کافران او ته پوهیږی ۱۲ روح البیان ٣ بیا یکرزول د مخ ستا حضرت صلی الله علیه وسلم به هر وخت وحی ته منتظر وُ او اسمان ته به ئی ډیر کتل چه کله به حکم نازل سی چه ته په لمانځه کښی مخ کعبې ته کوه ځکه چه دا د حضرت ابرام علیه السلام قبله وه نو الله پاك بیان د دی کړی او فرمائی چه قَدْ نَرٰى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ الایة ۱۲

أَنتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ ۚ وَمَا بَعْضُهُم بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ ۚ وَلَئِنِ

ته تابع کیدونکی دقبلې ددوی او نه دی بعضی ددوی تابع کیدونکی دقبلې دبعضی نورو که چیری

اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُم مِّن بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ ۙ إِنَّكَ إِذًا لَّمِنَ

تابع سی ته د ارزوگانو ددوی وروسته له هغه چه راغی تاته له علم څخه بیشکه ته په د غه وخت کښی لی

الظَّالِمِينَ ﴿١٤٥﴾ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ

له ظالمانو څخه هغه کسان چه ورکړی دی مونږ دوی ته کتاب پیژنی دوی دغه پیغمبر لکه چه پیژنی دوی

أَبْنَاءَهُمْ ۖ وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾

زامن خپل او په تحقیق سره چه یوه ډله ددوی څخه خامخا پټوی حق (صفت دپیغمبر) او دوی پوهیږی

ع ۱۷
الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ ۖ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿١٤٧﴾ وَلِكُلٍّ وِجْهَةٌ

حق چه دی ثابت دی له ربه ستا څخه نو ته مه کیږه خامخا له شك کونکو څخه او هر جا لره یوه قبله ده

هُوَ مُوَلِّيهَا ۖ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ

چه دی مخ کونکی دی هغې ته نو تاسو وړاندی کیږئ په ښو کې چیری چه یئ تاسو رابه ولی تاسو خدای

جَمِيعًا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٤٨﴾ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ

ټول بیشکه خدای ج پر هر شی قادر دی او د هر ځای څخه چه وځی ته سفر ته

فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۖ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِن رَّبِّكَ ۗ

نو وګرزوه مخ خپل پر طرف د مسجد حرام (کعبې مبارکې) ته، او بیشکه دا مخ ګرزول کعبې ته خامخا حق دی له ربه ستا

وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٩﴾ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ

او نه دی خدای بی خبره له هغه څخه چه تاسو ئی کوئ او د هر ځای څخه چه وزې ته نو وګرزوه

وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۚ وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ

مخ خپل پر طرف د مسجد حرام او په هر ځای کښې چه یئ تاسو ای مؤمنانو، نو وګرزوی مخونه خپل

شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ

پر طرف د هغه لپاره د دې چه نه وی خلقو ته پر تاسو هیڅ دلیل مګر هغه کسان چه ظالمان دی له دوی څخه

فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَلِأُتِمَّ نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٠﴾

نو مه ویریږئ له دوی څخه او وویریږئ له ما څخه او لپاره د دې چه پوره کړم زه نعمت خپل پر تاسو (بنا لئے) چه تاسو سم لاره پیدا کړئ

له حضرت عمر رض عبدالله رض
زوی د سلام ته وویل چه خدای ج
داسی وفرمایل چه الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ
تر اخره نو دا پیژندل ستاسو دده څرنګه
دی نو ده وویل ای عمره هر وخت چه
ما حضرت صلی الله علیه وسلم ولید تو
تو اسی می وپیژاند لکه چه خپل زوی
پیژنم حضرت عمر وویل چه څرنګه
نو عبدالله وویل چه دی خبه پیژنم
چه پیغمبر دی او خدای ج وصف دده
په خپل کتاب کښې بیان کړی دی او خبر
نه یم چه ښځې ئی څه کار کوی یعنی دد
احتمال دی چه بل چا سره ئی بدعملی
کړی وی او حمل ئی د هغه څخه اخستی
وی، نو حضرت عمر ورته وویل چه
توفیق در کړ تاته الله تعالی ای زویه د
سلام رښتیا دی وویل ۱۲ معالم التنزیل
سله پیژنی دا پیغمبر مجاهد رح او قتاده
ویلی دي چه یهود او نصارئ حضرت
صلی الله علیه وسلم داسی پیژنی لکه
چه خپل زامن پیژنی ځکه چه د حضرت
صلی الله علیه وسلم ټولی علامی او نښی
ددوی په کتابو کښی موجودی وی او هغه
ټولی بیا په رسول الله صلی الله علیه وسلم
کښی هم موجودی وی بعضو ویلی دی
چه ضمیر د يَعْرِفُونَهُ کعبې ته راجع دی
یعنی دوی ښه پوهیږی چه دا مخ ګرزول
کعبې ته حق دی ۱۲ والله اعلم سله کعبه مبارکه
او ږده کوټه ده او مسجد حرام چاپیره له
دی څخه جوړ شوی دی نو مراد په دی ځای
کښې کعبه شریفه ده علماؤ ویلی دی چه
څوك کعبه لیدلی سی نو هغه ته عین کعبې
ته مخ کول فرض دی او چه څوك ئی نه سی
لیدی نو هغه ته طرف د کعبې ته مخ کول فرض
دی په دی خبره اجماع شوی ده ۱۲ سله
یهود و به ویل چه محمد صلی الله علیه وآله وسلم
زمونږ له دین څخه منکر دی او لمونځ قبلې
ته کوی او مشرکانو به ویل محمد دعوه د دین
د ابراهیم کوی او مخ ئی د هغه د قبلې څخه بل
طرف ته ګرزولی دی ۱۲ تفسیر یسیر سله
یهود و به ویل چه د خپل قوم دین ئی غوښته

کړ او خپل وطن ئی یاد سو نو ځکه ئی مخ کعبې ته وګرزاوه. او مشرکانو به ویل چه زمونږ دین ورته حق ښکاره سو ځکه ئی زمونږ قبلې ته مخ راوګرزاوه ۱۲ تفسیر یسیر

كَمَآ اَرْسَلْنَا فِيْكُمْ رَسُوْلًا مِّنْكُمْ يَتْلُوْا عَلَيْكُمْ اٰيٰتِنَا وَيُزَكِّيْكُمْ

لکہ چہ لیږلی مودی په تاسو کښی پیغمبر له جنسه ستاسو څخه چه والی تاسو ته آیتونه زمونږ او پاکوی تاسو د کفر څخه

وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُمْ مَّا لَمْ تَكُوْنُوْا تَعْلَمُوْنَ ﴿١٥١﴾

او ښیی تاسو ته کتاب او حلال حرام او ښیی تاسو ته هغه شیان چه تاسو نه پوهیدئ

فَاذْكُرُوْنِيْٓ اَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوْا لِيْ وَلَا تَكْفُرُوْنِ ﴿١٥٢﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ

نو یاد کړی ما زه به هم یاد کړم تاسو او شکر اداء کوی ما له او مه کافر کیږئ پر ما ای هغه کسانو

اٰمَنُوا اسْتَعِيْنُوْا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ ۭ اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصّٰبِرِيْنَ ﴿١٥٣﴾

چه ایمان لئ راوړی دی مدد غواړئ د خدای څخه په صبر او په لمانځه سره بیشکه خدای له صبر کوونکو سره دی

وَلَا تَقُوْلُوْا لِمَنْ يُّقْتَلُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتٌ ۭ بَلْ اَحْيَاۗءٌ

او مه وائی تاسو هغه چاته چه وژل سی په لاره د خدای کښی چه مړی دی دوی بلکه دوی ژوندی دی

وَّلٰكِنْ لَّا تَشْعُرُوْنَ ﴿١٥٤﴾ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ

خو لیکن نه پوهیږی تاسو او خامخا ازمیښو مونږ تاسو په یو شی له ویری د دښمن څخه

وَالْجُوْعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْاَمْوَالِ وَالْاَنْفُسِ وَالثَّمَرٰتِ ۭ

او له لوږی څخه او له نقصان د مالو څخه او د نفسو څخه او د میوو څخه

وَبَشِّرِ الصّٰبِرِيْنَ ﴿١٥٥﴾ الَّذِيْنَ اِذَآ اَصَابَتْهُمْ مُّصِيْبَةٌ ۙ قَالُوْٓا

او زیری ورکړه صبر کوونکو ته هغه صبر کوونکی چه هر کله ورسیږی دوی ته یو غم نو وائی دوی

اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رٰجِعُوْنَ ﴿١٥٦﴾ اُولٰۗىِٕكَ عَلَيْهِمْ صَلَوٰتٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ

بیشکه مونږ چه یو مال د خدای یو او بیشکه مونږ ده ته بیا ورتلونکی یو دغه کسان پر دوی باندی بخښنه ده له طرفه د رب د دوی څخه

وَرَحْمَةٌ ۣ وَاُولٰۗىِٕكَ هُمُ الْمُهْتَدُوْنَ ﴿١٥٧﴾ اِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ

او مهربانی ده او دغه کسان چه دی هم دوی لاره بیدا کوونکی دی بیشکه د صفا غونډۍ او د مروه غونډۍ

مِنْ شَعَاۗىِٕرِ اللّٰهِ ۚ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ اَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ

له نښانو د عبادت د خدای څخه دی نو هر څوک چه قصد وکړی د خانه کعبی او یا د عمری نو نشته گناه

عَلَيْهِ اَنْ يَّطَّوَّفَ بِهِمَا ۭ وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا ۙ فَاِنَّ اللّٰهَ

پر ده چه طواف وکړی پر دوی دواړو باندی او هر څوک چه وکړی په مینه سره څه نیکی نو بیشکه خدای چه دی

له یعنی په طاعت کولو زما سره. څکه چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی چه هر چا طاعت وکړ د الله پاک نو په تحقیق سره الله نی یاد کړ که څه هم لږ وی لمونځ د ده او روژی د ده او تلاوت کول د قرآن د ده او هر چا چه نافرمانی وکړه د خدای نو په تحقیق سره هیر نی کړ خدای که څه هم ډیروی لمونځ د هغه او روژی د ده او تلاوت کول د قرآن د ده ۱۲ سه په حدیث شریف کښی راغلی دی چه څوک ما په زړه کښی یاد وی نو زه به هم هغه په زړه کښی یاد کړم او څوک چه ما په جمع کښی یاد کړی نو یاد وم به ئی زه په داسی جمع کښی چه غوره ده له دی نه څخه چه هغه فرښتی دی ۱۲ سه دغه آیت نازل سوی دی په حق د شهیدانو د بدر کښی چه څورلس کسه وو شپږ مهاجرین وو او اته انصار وو او خلقو به په حق د شهیدانو کښی ویل چه هغه فلانکی مړ سو او ورڅخه پاته سول نعمتونه د دنیا او خوند و شو د دنیا نو خدای دغه آیت نازل کړ وَلَا تَقُوْلُوْا لِمَنْ يُّقْتَلُ الاية ۱۲ سه په حدیث شریف کښی راغلی دی هر چا چه په وخت د غم رسیدلو کښی وویل اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رٰجِعُوْنَ نو الله پاک به د غم له ده څخه لیری کړی او خاتمه به ئی بخیر کړی او بدله به ورکړی غوره له هغه څخه چه ده څخه تللی وی په یو حدیث کښی راغلی چه انا لله وانا الیه راجعون خاص امت ته ورکړه سوی دی په مخوانو امتو نبی نه و څکه چه یعقوب علیه السلام به ویل په افسوس دی په یوسف پسی ۱۲ منه ۵ه روایت کړی سوی دی چه پر صفا باندی بت په شکل د سړی و چه نوم ئی اساف و او پر مروه باندی بل بت و په شکل د ښځی او نوم ئی نائله و او بل روایت دی چه دغه دواړه بتان سړی او ښځه وو چه زنا وکړه په کعبه کښی نو دواړه مسخ سول په تیږو اوبړی، سول نو په دواړو غونډیو کښی بنوول سوه د پاره د عبرت د خلقو خو څه موده ورپسی مشرکانو

دوی عبادت شروع کړ د جاهلیت د خلقو داعادت و چه دوی به سعی کوله د صفا او مروه په منځ کښی او دغه دواړه بتان به ئی مسح کول د پاره د تعظیم د دوی نو هر کله چه اسلام راغی هغه بتان مات کړی سو نو مکروه بنکاره سو مسلمانانو ته طواف د صفا او مروه په منځ کښی څکه چه دغه کار د جاهلیت و نو الله اجازه ورکړه دوی ته د طواف او وئی فرمایل ان الصفا الخ ۲

شَاكِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٥٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنٰتِ

شکر قبلونکی خبردار دی بیشکه هغه کسان چه پټوی دوی هغه چه نازل کړی دی مونږ له ښکاره احکامو څخه

وَالْهُدٰى مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنّٰهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتٰبِ لا أُولٰٓئِكَ

او سمه لاره وروسته له هغه چه بیان کړی دی مونږ هغه لپاره د خلقو په کتاب کښی دغه کسان چه دی

يَلْعَنُهُمُ اللّٰهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللّٰعِنُونَ ﴿١٥٩﴾ لا إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا

رټلی دی دوی خدای د رحمت خپل نه او لعنت به وائی پر دوی لعنت ویونکی مګر هغه کسان چه بیرته راوګرځیدل او نیک ئی کړل عملونه خپل

وَبَيَّنُوا فَأُولٰٓئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ ج وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾ إِنَّ

او بیان کړی یعنی حق نو دغه کسان چه دی رجوع به وکړم زه پر دوی او زه یم توبه قبلونکی مهربان بیشکه

الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللّٰهِ

هغه کسان چه کافران شول او مړه سوه او حال دا چه دوی کفار وو دغه کسان چه دی پر دوی دی لعنت د خدای

وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٦١﴾ لا خٰلِدِينَ فِيهَا ج لَا يُخَفَّفُ

او د پرښتو او د خلقو ټولو همیشه به وی دوی په دغه لعنت کښی سپک به نه کړی سی

عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿١٦٢﴾ وَإِلٰهُكُمْ إِلٰهٌ وَّاحِدٌ ج

د دوی څخه عذاب او نه به دوی ته مهلت ورکړی سی او معبود ستاسو چه دی معبود یو دی

لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٣﴾ ع إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ

نشته بل معبود مګر هم دی دی چه بخښونکی مهربان دی بیشکه په پیدا کولو د اسمانو او د ځمکه کښی

وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ

او په تلو راتلو یا په لویدو کمیدو د شپی او د ورځی کښی او په هغو بیړیو کښی چه روانیږی په دریاب کښی

بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ مَّآءٍ فَأَحْيَا

په هغه شی چه فایده رسوی خلقو ته او په هغه څه کښی چه راښکته کړی دی خدای له اسمانه څخه د اوبو څخه نو ژوندی کوی

بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَآبَّةٍ ص

په هغه سره ځمکه وروسته له مرګه د هغې ځمکی او خوارۀ ئی کړه په دغه ځمکه کښی له هر قسم ښوریدونکی څخه

وَّتَصْرِيفِ الرِّيٰحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَآءِ وَالْأَرْضِ

او په ګرځولو د بادو هواګانو کښی او په وریځ تابع کړی سوی په مینځ د اسمان او ځمکه کښی

له دا ایت شریف نازل سوی دی په حق د علماو د یهودو کښی چه دوی وصف د رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم او ایت د رجم یعنی سنګسارول د زناکار انو اوح ګرځول کعبی ته. او نور احکام د دین پټول نو الله پاک په بدی د دوی کښی وائی چه اِنَّ الَّذِیْنَ یَکْتُمُوْنَ الایه ۱۲ روح البیان

ػه روایت دی چه هر کله کفار و د قریشو حضرت صلی الله علیه وآله وسلم ته وویل چه ته مونږ ته صفت د خپل رب بیان کړه نو دغه ایت نازل سو په صحیح حدیث کښی راغلی دی چه اسم اعظم د خدای ج په دغو دوو ایتو کښی دی چه یو وَاِلٰهُکُمْ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ دی او بل الٓمّٓ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ دی ۱۲۰ ....

ػه روایت دی چه هر کله کفار و د قریشو وویل چه زمونږ دری سوه شپیته ۳۶۰ خدایان دی او د غه ټول د مکی د یوهٔ ښهر کار ونه نه سی برابرولے او محمد علیه الصلوة والسلام وائی چه زما یو خدای دی د تمام عالم انتظام کولی سی که دی رښتینی وی مونږ ته دی یو دلیل پر دی باندی راوړی نو نازل سو اِنَّ فِیْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ ۱۲ روح

ػه اختلاف د شپی او د ورځی بعضو ویلی دی. اختلاف دا دی چه بعضی اوږدی وی او بعضی کوتاه یا بعضی یخی دی بعضے ګرمی ۱۲ ماشاء الله لاحول ولاقوة الا بالله العلی العظیم

لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّعْقِلُوْنَ ﴿١٦٤﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّتَّخِذُ مِنْ دُوْنِ

خامخا علامې دي لپاره د هغه قوم چه عقل لري او بعضې له خلقو څخه هغه څوك دي چه نيسي بغير له

اللّٰهِ اَنْدَادًا يُّحِبُّوْنَهُمْ كَحُبِّ اللّٰهِ ؕ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَشَدُّ حُبًّا

خدايه څخه شريكان چه محبت كوي پر دوى لكه چه محبت كوي پر خداى او هغه كسان چه ايمان ئې راوړى دي سخت دي په

لِّلّٰهِ ؕ وَلَوْ يَرَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْٓا اِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ ۙ اَنَّ الْقُوَّةَ

محبت د خداى سره او كه ليدلى واى هغو كسانو چه ظلم ئې كړى دى په هغه وخت كښې چه وينې دوى عذاب چه بيشكه قوت

لِلّٰهِ جَمِيْعًا ۙ وَّاَنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعَذَابِ ﴿١٦٥﴾ اِذْ تَبَرَّاَ الَّذِيْنَ

خاص خداى لره دى ټول او بيشكه خداى سخت كونكى دى د عذاب ياد كړه هغه چه بيزاره به سي هغه كسان

اتُّبِعُوْا مِنَ الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْا وَرَاَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ

چه اتباع ئې كړى سوى ده له هغه كسانو چه تابع سوي وُو د دوى او به وينې دوى عذاب او قطع به سي پر دوى باندى

الْاَسْبَابُ ﴿١٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْا لَوْ اَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّاَ

هغه ټولي واسطي د خپلوى او به وائي هغه كسان چه اتباع ئې كړى وه كاشكې واى مونږ ته بيا ورتلل دنيا ته نو بيزاره به سو مونږ

مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوْا مِنَّا ؕ كَذٰلِكَ يُرِيْهِمُ اللّٰهُ اَعْمَالَهُمْ حَسَرٰتٍ

د دوى څخه لكه چه بيزاره سول دوى له مونږ څخه د غه رنگه به ورښيي دوى ته خداى تعالىٰ بد عملونه د دوى افسوسونه

عَلَيْهِمْ ؕ وَمَا هُمْ بِخٰرِجِيْنَ مِنَ النَّارِ ﴿١٦٧﴾ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ كُلُوْا

پر دوى باندى او نه به وى دوى خارجيدونكى په هيڅ حال كښې د اور څخه اى خلقو خورئ تاسو

مِمَّا فِى الْاَرْضِ حَلٰلًا طَيِّبًا ۖ وَّلَا تَتَّبِعُوْا خُطُوٰتِ الشَّيْطٰنِ ؕ

له هغه شيانو څخه چه په ځمكه كښې دي جائز پاكيزه او مه تابع كيږئ تاسو د قدمو د شيطان

اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ﴿١٦٨﴾ اِنَّمَا يَاْمُرُكُمْ بِالسُّوْٓءِ وَالْفَحْشَآءِ وَاَنْ

په تحقيق چه دى تاسو لره دى دښمن ښكاره خبره همدا غه ده چه امر كوي تاسو پر بدى او قبيح كار او دي

تَقُوْلُوْا عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿١٦٩﴾ وَاِذَا قِيْلَ لَهُمُ اتَّبِعُوْا

چه ووائي تاسو پر خداى هغه چه تاسو نه پرپوهيږئ او هر وخت چه وويل سي دوى ته چه تابعداري وكړئ

مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوْا بَلْ نَتَّبِعُ مَآ اَلْفَيْنَا عَلَيْهِ اٰبَآءَنَا ؕ اَوَلَوْ

د هغه چه نازل كړى دى خداى نو وائي دوى بلكه مونږ اتباع كوو د هغه چه پيدا كړى وُو پر هغه پلرونه خپل كه څه هم

له له جهته د محبت د خداى سره حاصل دا چه مومنان محبت د خداى سره لري او څه حكم د ده چه وي په اخلاص سره ئې قبلوي. ورپسي بيا محبت له محمد صلى الله عليه واله وسلم سره لري. ورپسي بيا له اماما نو بزرگانو اولياء الله سره محبت لري او څوك چه له يو كس سره د دوى څخه بغض لري نو هغه دښمن د خداى دى او له خداى سره ئې جنگ بنا كړى دى. نعوذ بالله من ذلك ۱۲ منه رحمه الله تعالىٰ رحمة واسعة ۲ جواب د لو محذوف دى يعني كه پوه سي هغه كسان چه ظلم ئې كړى دى پر شريك نيولو له خداى سره پر دى باندى چه قدرت ټول خداى لره دى پر ثواب وركولو او د غه خدايان د دوى هيڅ نه سي كولى او دوى پوه سي پر سختى د عذاب باندى چه هر كله ئې سوى وو ويني په ورځ د قيامت نو دوى ته به پر عبادت د بتانو د ومره دارمان ور سي چه بيان ئې نه سي كيدئ ۱۲ روح ۳ دا آيت نازل سوي دى په حق د يو قوم كښې چه هغوى پر خپل ځان باندى ښه خوراكونه او ښې جامې حرامې كړى وى نو خداى ورفرمايل يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ كُلُوْا. الاية ۱۲ ۴ عربو به په دين د ابراهيم عليه السلام كښې څو قسمه تغير او تبديل كړى وو. يو دا چه پيچ عبادت د بتانو به ئې كاوه. او د هغو پر نامه به ئې چارپايان نذر كول او حلال به ئې چه د غه كار هم كفر وو او پر ځكرو به ئې څو څو قسمه حرامول لكه بحيره او سائبه. او غوښې د بدخانو به ئې حلالي بللې نو الله تعالىٰ د غه كار ورته منع كړل او ورئې فرمايل وَلَا تَتَّبِعُوْا خُطُوٰتِ الاية ۱۲ موضح القرآن ۵ دا آيت نازل سوى دى په حق د مشركانو د عربو او د قريشو كښې چه دوى ته حكم وسو چه تاسو فرمانبرداري د قرآن وكړئ او احكام د الله پاك ټول قبول كړئ نو دوى تقليد د خپلو مشرانو غوره كړ او ورئې ويل بَلْ نَتَّبِعُ مَآ اَلْفَيْنَا. الاية ۱۲ ۱۲

كَانَ اٰبَآؤُهُمْ لَا يَعْقِلُوْنَ شَيْئًا وَّلَا يَهْتَدُوْنَ ﴿١٧٠﴾ وَمَثَلُ الَّذِيْنَ

پلرونه ددوی چه نه پوهیدل پر هیڅ شی له احکامو د دین او نه ئی لاره پیدا کړی وه حق ته او حال د هغو کسانو

كَفَرُوْا كَمَثَلِ الَّذِيْ يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ اِلَّا دُعَآءً وَّنِدَآءً ط

چه کافر سوی دی لکه حال د هغه شپانه چه نارې وهی هغه پسو ته چه نه اوری هیڅ مګر لش بلنه او اواز

صُمٌّۢ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَعْقِلُوْنَ ﴿١٧١﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُلُوْا

دوی کاڼه دی ګونګیان دی ړانده دی نو دوی هیڅ عقل نه لری ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی خوری تاسو

مِنْ طَيِّبٰتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ وَاشْكُرُوْا لِلّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُوْنَ ﴿١٧٢﴾

له حلالو د هغه څخه چه درکړی دی مونږ تاسو ته او شکر اداء کوی خدای ته که ئی تاسو چه خاص د ده عبادت کوئ

اِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيْرِ وَمَاۤ اُهِلَّ

خبره داده چه حرام کړی دی خدای پر تاسو باندی مردار او وینه بهیدونکی او غوښه د خنزیر او هغه چه اواز سوی وی

بِهٖ لِغَيْرِ اللّٰهِ ج فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَّلَا عَادٍ فَلَاۤ اِثْمَ عَلَيْهِ ط

پر هغه بغیر له خدایه نو هغه څوك چه مجبور سو خوراك د دی حرامو ته چه طلب د ګناه نه کوی او نه تجاوز کوی له حده څخه نو نسته ګناه پر ده

اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٧٣﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ يَكْتُمُوْنَ مَاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ

بیشکه خدای بخښونکی مهربان دئ په تحقیق سره هغه کسان چه پټوی دوی هغه چه نازل کړی دی خدای له کتاب

الْكِتٰبِ وَيَشْتَرُوْنَ بِهٖ ثَمَنًا قَلِيْلًا لا اُولٰٓئِكَ مَا يَاْكُلُوْنَ فِيْ

یعنی توریة څخه او اخلی دوی پر دی پټولو بیسی لږ نو دغه کسان چه دی نه خوری (نه اچوی) په

بُطُوْنِهِمْ اِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكِّيْهِمْ صلے

ګیډ و انسو خپلو کښی مګر اور او نه به خبری ورسره کوی خدای په ورځ د قیامت او نه به پاك کړی دوی له کفره

وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿١٧٤﴾ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ اشْتَرَوُا الضَّلٰلَةَ بِالْهُدٰى

او دوی لره دی عذاب دردناك دوی هغه کسان دی چه اخستی ده ګمراهی په عوض د لاری سمی کښی

وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ ج فَمَاۤ اَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ﴿١٧٥﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّ

او اختی دی دوی عذاب په عوض د بخښنې کښی نو څه شی صبر ورکړی دی پر اور باندی دغه عذاب د دوی په سبب د دی چه بیشکه

اللّٰهَ نَزَّلَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ ط وَاِنَّ الَّذِيْنَ اخْتَلَفُوْا فِي الْكِتٰبِ

خدای نازل کړی دی کتاب په حقه سره او بیشکه هغه کسان چه اختلاف ئی کړی په دغه کتاب کښی

له معنی ئی داسی سوه چه مثال ستا ای محمد صلی الله علیه وسلم او مثال د کافرانو په وعظ کولو کښی دوی ته او په بلنه کښی خدای ته او په نه قبلولو د دوی کښی داسی دی لکه چه شپانه اواز و نه کوی پسونو ته چه خوراك کوی او په خښی او هغه پسونه په هیڅ مطلب نه پوهیږی هم دا رنګه د دغه کافران ستا په نصیحت هیڅ قدر نه پوهیږی ١٢ روح

له حلالو د هغه څخه چه مونږ درکړی دی تاسو ته حلال خوړل سبب د قبلیدو د عبادت دی او د دعا دی لکه چه حرام خوراك سبب د دی د نه قبلیدلو د دعا ابوهریرة رض مرفوعاً روایت کړی دی چه ای خلقو خدای نه قبلوی مګر پاك امر کوی مومنانو ته د هغه چه امر ئی کړی و و پیغمبرانو ته چه يٰۤاَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوْا مِنَ الطَّيِّبٰتِ وَاعْمَلُوْا صَالِحًا. یعنی ای رسولانو خوری حلال او عمل کوئ نیکی مشکوة وغیره

له پر هغه له خدایه څخه یعنی په وخت د حلالولو کښی یعنی پر پسه باندی نوم د بل چا واخلی د مختار کښی ئی لیکلی دی چه هر چا چه په وخت د حلالولو امیر یا بل مشر کښی یو شی حلال کړ نو هغه ذبح حرام ده ځکه چه پر هغه نوم د بل چا واخستل سو بغیر د خدای څخه ١٢ منه

له دغه ایت نازل سوی ده په حق د علماو د یهود و کښی او د دوی دا امید وو چه د غه پیغمبر چه په تورات کښی ئی بنه صفت بیان سوی دی هم زمونږ له قوم څخه به وی نو هر کله چه خدای تعالی محمد صلی الله علیه وسلم پیغمبر کړ او هغه د عربو د قوم څخه وو نو دوی بدل کړ هغه صفت د ده چه په تورات کښی وو نو هغه صفتونه به چه چاله جاهلانو د وی څخه ذکر نو هغه به په محمد صلی الله علیه وسلم کښی نه وو نو دوی به تبعیت د ده نه کاوه نو د دی علماو به هغه مشری پاتی سول نو الله پاك فرمائی اِنَّ الَّذِيْنَ يَكْتُمُوْنَ الاية ١٢ روح المعانی

لَفِىْ شِقَاقٍۢ بَعِيْدٍ ﴿۱۷۶﴾ لَيْسَ الْبِرَّ اَنْ تُوَلُّوْا وُجُوْهَكُمْ قِبَلَ

خاصا په مخالفت لرې کښې دي (يعني د لارې حق نه) نه ده نيکي داکار چه وګرزوئ تاسو مخونو خپل طرف د

الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ

مشرق ته او طرف د مغرب ته ليکن نيکي نيکي دهغه چا ده چه ايمان ئې راوړې وي پر خداى او پر ورځ

الْاٰخِرِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالْكِتٰبِ وَالنَّبِيّٖنَ ۚ وَاٰتَى الْمَالَ عَلٰى حُبِّهٖ

داخرت او پر پرښتو او پر کتابو او پر پيغمبرانو او ورکړې وي دوي مال خپل پر محبت دخداى

ذَوِى الْقُرْبٰى وَالْيَتٰمٰى وَالْمَسٰكِيْنَ وَابْنَ السَّبِيْلِ ۙ وَالسَّآئِلِيْنَ

خپلوانو ته او يتيمانو ته او مسکينانو ته او مسافرانو ته او سوال کونکو ته

وَفِى الرِّقَابِ ۚ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَ ۚ وَالْمُوْفُوْنَ بِعَهْدِهِمْ

او په مريانو ازادولو کښې او سم درولې لمونځ او ورکوي زکوة او وفا کونکي وي پر وعدې خپله

اِذَا عٰهَدُوْا ۚ وَالصّٰبِرِيْنَ فِى الْبَاْسَآءِ وَالضَّرَّآءِ وَحِيْنَ الْبَاْسِ ؕ

په هغه وخت کښې چه وعده وکړي او صبر کونکي وي په سختيو او مرضو کښې او په وخت د جنګ کښې

اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ صَدَقُوْا ؕ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُوْنَ ﴿۱۷۷﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ

دوي هغه کسان دي چه رښتيني دي په دين کښې او دغه کسان پرهيزګاران دي اى هغه کسانو

اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِى الْقَتْلٰى ؕ اَلْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ

چه ايمان ئې راوړي دي فرض کړې سوې دي پر تاسو برابروالى په وژل شوو کښې ازاد دى وژل کيږي په ازاد بدله او مرئې

بِالْعَبْدِ وَالْاُنْثٰى بِالْاُنْثٰى ؕ فَمَنْ عُفِىَ لَهٗ مِنْ اَخِيْهِ شَىْءٌ

دې وژل کيږي پر مرئې باندې او ښځه دې وژل کيږي پر ښځه باندې نو څوک چه عفوه وسي ده ته له قصاصه ورور د ده څخه څه شې

فَاتِّبَاعٌۢ بِالْمَعْرُوْفِ وَاَدَآءٌ اِلَيْهِ بِاِحْسَانٍ ؕ ذٰلِكَ تَخْفِيْفٌ

نو لازم دى پر ده غه قاتل باندې متابعت دعفوه کونکي او ورکول د ديت دي عفو کونکي ته په نيکه وجه سره دغه کار چه دى اسانه

مِّنْ رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ ؕ فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَهٗ عَذَابٌ

له طرفه څخه درب ستاسو او مهرباني ده نو هر چا چه ظلم وکړ وروسته له دغه عفوي څخه نو ده لره دى عذاب

اَلِيْمٌ ﴿۱۷۸﴾ وَلَكُمْ فِى الْقِصَاصِ حَيٰوةٌ يّٰٓاُولِى الْاَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ

دردناك او دى تاسو ته په قصاص کښې ژوند اى خاوندانو د عقلو بنائي چه تاسو

له هر کله چه رسول الله صلى الله عليه وسلم کعبې شريفې ته راوګرزيدلو نو يهودو او نصاراو ډېر عجلسونه جوړ کړل په کار د قبلې کښې هرى دلى بېدا ويل چه زموږ قبله حقه ده نو الله تعالى د پاره د رد د خبرى د دوي دغه ايت نازل کړ حاصل ئې دادى چه نيکي يوازې مشرق او مغرب ته نه ده بلکښې نيکي دغه کارونه دي او ستاسو څخه دغه کارونه هول پاته سوي دي ۱۲ روح سه الله پاك خپلوان مقدم کړل پر نورو خلقو باندې ځکه چه دوي سره لا نږدي پر خيرات ورکولو باندې ځکه چه رسول الله صلى الله عليه وسلم ويلي دي چه خيرات ستا پر نورو مسلمانانو يو خيرات دي او خيرات ستا پر خپلوانو باندې دوه خيراته دي ځکه چه يو دي خيرات سو بل دي صله رحمي وکړه ۱۲ روح البيان مختصراً سه يعني چه وعده ئې دخداى سره کړي وي يا د خلقو سره نو پر هغې باندې وفا کوي او چه قسمونه وخوري يا نذرونه ومني پر ځان نو پر هغو باندې وفا کوي او چه خبرې کوي نو رښتيا وائي او په حديث شريف کښې راغلي دي چه هر چا چه وعده وکړه له خداى سره او بيائې ماته کړه نو خداى به ده ته نظر ونه کړي يعني د مهربانۍ نظر به ورڅخه منع کړي او هر چا چه له رسول عليه السلام سره وعده وکړه او بيائې پکښې نيکي وکړه نو رسول الله صلى الله عليه وسلم به هغه مدعي وي په ورځ د قيامت ۱۲ سه سبب د نازليدو د دغه ايت دا و چه په مابين د دوو قبيلو د عربو کښې سره جنګ او مرګونه سوي و په زمانه د جاهليت کښې او هغه يوه قبيله پر بله قوي او بهتره وه پر هغه بله باندې نو هغوي قسمونه وکړل چه موږ به بدله تاسو څخه په ځاى د خپل غلام کښې له تاسو څخه اصيل مړ کړو او په ځاى د ښځې کښې به سړى مړ کړو او په ځاى د يو نفر کښې به دوه ستاسو مړه کړو بيا دوي شريعت د رسول الله صلى الله عليه واله وسلم ته راغلو په وخت د اسلام کښې نو الله حکم وکړ چه تاسو برابري کوئ په قصاص کښې او انصاف کوئ ۱۲ روح عه په محبت دخداى بعضو ويلي دي چه معنى د عَلٰى حُبِّهٖ دا ده چه ورکوي مال په محبت د نفسه مال او بعضو ويلي دي چه هغه مال ورکوي چه پر ده خوښ وي دا د ابن مسعود رض ويلي دي چه مطلب دا دى چه خيرات کوي مال په وخت د خوانۍ کښې ځکه چه په ځوانۍ کښې حرص د مال پروي او حاجت هم ۴

تَتَّقُوْنَ ﴿۱۷۹﴾ كُتِبَ عَلَيْكُمْ اِذَا حَضَرَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ اِنْ تَرَكَ

ځان وساتی له ناحقه مرګ څخه فرض کړې سوی دی پر تاسو په هغه وخت کښې چه راسی یوه ستاسو ته مرګ که ئې پریښی وی

خَيْرَا ۖ ۚ الْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبِيْنَ بِالْمَعْرُوْفِ ۚ حَقًّا

مال وصیت کول لپاره د مور و پلار او لپاره د نورو خپلوانو په نیکه وجه سره مقرر سو دا حکم په حق سره

عَلَى الْمُتَّقِيْنَ ﴿۱۸۰﴾ فَمَنْ بَدَّلَهٗ بَعْدَ مَا سَمِعَهٗ فَاِنَّمَآ اِثْمُهٗ

پر پرهیزګارانو نو هر چا چه بدل کړ دا وصیت وروسته له هغه چه وائی ورید و هغه نو خبره دا چه ګناه د ده

عَلَى الَّذِيْنَ يُبَدِّلُوْنَهٗ ؕ اِنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴿۱۸۱﴾ ؕ فَمَنْ خَافَ

پر هغه کسانو ده چه بدلوی وصیت بیشکه چه خدای اوریدونکی دی عالم دی او وهید ونکی دی نو هغه څوک چه ویریږي

مِنْ مُّوْصٍ جَنَفًا اَوْ اِثْمًا فَاَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَآ اِثْمَ عَلَيْهِ ؕ

له وصیت کونکی څخه د ظلم یا د ګناه په قصد سره نو صلح ئې وکړه په منځ د دوی کښې نو نسته ګناه پر ده باندی

اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۱۸۲﴾ ع يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ

بیشکه چه خدای بخښونکی دی مهربانه دی ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی فرض کړې سوی ده پر تاسو

الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ ﴿۱۸۳﴾ لا

باندی، روژه لکه چه فرض کړې سوې ده پر هغه کسانو چه مخوا له تاسو څخه و و بنائی تاسو ځان وساتی د ګناهو څخه

اَيَّامًا مَّعْدُوْدٰتٍ ؕ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيْضًا اَوْ عَلٰى سَفَرٍ

څو ورځی شمارلی سوی نو هر څوک چه وی له تاسو څخه ناجوړه یا په سفر روان وی

فَعِدَّةٌ مِّنْ اَيَّامٍ اُخَرَ ؕ وَعَلَى الَّذِيْنَ يُطِيْقُوْنَهٗ فِدْيَةٌ طَعَامُ

نو لازم دی پر هغه شمار د ورځو نورو څخه او ده پر هغه کسانو چه توان د روژې نیولو لری فدیه ډوډی ورکول

مِسْكِيْنٍ ؕ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَّهٗ ؕ وَاَنْ تَصُوْمُوْا خَيْرٌ

یوه مسکین ته نو څوک چه زیات ورکړی خیرات نو دا بهتر دی ده ته او دا چه روژه و نیسی ډیره ښه ده

لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ﴿۱۸۴﴾ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِيْٓ اُنْزِلَ فِيْهِ

تاسو لره که چیری ئې تاسو پوهیږئ میاشت د روژې هغه ده چه نازل سوی دی په هغه کښې

الْقُرْاٰنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنٰتٍ مِّنَ الْهُدٰى وَالْفُرْقَانِ ۚ فَمَنْ

قرآن چه لاره ښوونکی دی خلقو ته او واضح ایتونه دی له احکامو د شرعی څخه او جلا کونکی دی د حق او د باطل نو هر څوک

له یعنې حاکمانو ته مناسب دی چه په قصاص اخستلو کښې دی قصور نه کوی چه خلق له ناحقه خونو څخه منع سی ۱۲ موضح

سله وصیت کول لپاره د مور او پلار اکثرو علماؤ داویلی دی چه د غه ایت منسوخ سوی دی پر ایت د میراث سره یعنې مخکې به وصیت کول دی خلقو ته ضروری وو خو چه میراث مقرر سو نو بیا ورته وصیت کول نسته. په صحیح حدیث کښې راغلی دی چه نسته وصیت کول وارث ته او چاویلی دی چه مراد د مور و پلار څخه هغه دی چه په سبب د کفر یا د غلامی د دوی سره له میراث محروم وی او له اقرباو څخه هغه مراد دی چه له میراثه بې برخې وی یعنې د اسې کسانو ته او س هم وصیت صحیح دی ۱۲ سله معنې دا چه که هغه وصیت کونکی ناپوه وی او وصیت بې ځایه وکړی یا وصیت وکړی په زیات د اندازی څخه او یا وصیت پر یو ناجائز شی وکړی نو که وصی هغه جوړ کړی او پر شریعت ئې برابر کړی نو هیڅ ګناه په ده کښې نسته ۱۲ روح سله روایت دی له عبد الله زوی د عباس رضی الله عنهما څخه چه اول خدای ج خپل پیغمبر ولیږو پر بوازی کلمه د شهادت سره چه لا اله الا الله ده چه پر دی خلقو ایمان راوړ بیا ئې لمونځ پر زیات کړ بیا چه د غه خلقو منل بیا ئې روژه پر فرض کړه بیا چه دا هم خلقو ومنله بیائې زکوة پر لازم کړ چه دا خلقو قبول کړ بیا ئې حج ور باندی فرض کړ بیا ئې جهاد. او بیا ئې پوره کړ دوی لره دین ۱۲ روح

هه له تاسو څخه ناجوړه یا مسافر حاصل دا چه مسافر او مریض لره اختیار دی چه روژه نیسی او که ئې نه نیسی بیا وروسته له جوړیدلی او اقامت څخه ئې قضا راوړی او که د چا طاقت د روژې و نیولو بالکل نه وی ډیر عمر ئې وی یا داسی ناجوړه وی چه امید د روغتیائی نه وی نو پر ده باندی فدیه ورکول لازم دی په عوض د هری روژې کښې پر یوه مسکین ته د سهار او ماښام خوراک ورکوی او که چا فدیه ورکړه او بیا ئې توان د روژې پیدا کړ او ورته دی بیائې په درویشت کاله کښې څه څه

نیولی نو دا ډیر ښه کار دی ۱۲ ع ۵ یعنې اول قرآن مجید پر یوه وار د روژې په میاشت کښې جبرائیل ع بیت العزت ته راوړی دی چه په اول اسمان کښې دی بیا ئې په درویشت کاله کښې څه څه

سل رسول دی په موافقت د حکم ډیر وړه کار سره ۱۲ روح

شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ

چه حاضر سو ستاسو څخه د غه میاشتې ته نو روژه دی ونیسي د غه او هر څوک چه وي ناجوړه او یا پر سفر وي

فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۗ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ

نو لازم دي پر هغه شمېر د روژو له ورځو نورو څخه اراده لري خدای پر تاسو د اسانتیا او نه لري اراده پر تاسو

بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ

د سختۍ او لپاره د دې چه پوره کړي تاسو شمېر د روژې د میاشتې او چه په لوئی سره یاد کړئ خدای په هغه سمه لاره ئې وښوله

وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٨٥﴾ وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ

تاسو ته او بنائي چه شکر اداء کړئ پر د غه اسانۍ او هر کله چه پوښتنه وکړي ستا څخه بندګان زما له ما څخه نو بیشکه زه نژدې یم

أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۖ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي

زه قبلوم سوال د بلونکي هغه وخت چه بولي ما نو فرمان بردار دې وګرځي دوی زما او ایمان دې راوړي پر ما باندې

لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾ أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَىٰ

بنائي چه دوی پر سمه لاره محکم پاته سي حلال کړی سوی دی تاسو ته جماع کول سره

نِسَائِكُمْ ۚ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ ۗ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ

د ښځو خپلو دوی دي اغوستل لپاره ستاسو او تاسو اغوستل ئی د دوی لپاره پوه دی خدای چه بیشکه تاسو

كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ ۖ

چه ئی خیانت کوی تاسو د ځانو خپلو سره نو رجوع پر رحمت ئې وکړه پر تاسو او عفوه ئی وکړه ستاسو څخه

فَالْآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ ۚ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا

نو اوس کوروالی کوئ د دوی سره او طلب کوئ د هغه اولاد چه لیکلې دي خدای تاسو ته او خوراک کوئ او څښاک کوئ

حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ

تر هغه وخته چه ښکاره سي تاسو ته تار سپین له تاره تور څخه له

الْفَجْرِ ۖ ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ ۚ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ

سحر څخه بیا پوره کړي روژه خپله تر شپې پورې او مه نژدې کیږئ ښځو ته او حال دا چه تاسو

عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ ۗ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا ۗ كَذَٰلِكَ

معتکفان ئی په مسجدو کښې دا چه دي احکام او حدود د خدای دي نو مه نژدې کیږئ دوی ته هم دا رنګ

له سبب د نازلېدو د دې ایت کریمه دا و وچه یو صحرائی سړی له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه چه رب زموږ نژدې دی چه سو که اواز ورته وکړو او که لیری دی چه په زوره اواز ورته وکړو نو نازل سو چه وَاِذَا سَاَلَكَ عِبَادِیْ الایة ۲ روح له قبلوم زه سوال د سوال کونکی په فضیلت د دعا کښې ډېر احادیث راغلي دي حضرت صلی الله علیه واله وسلم فرمایلي دي چه دعا مغز د عبادت ده په بل حدیث کښې راغلي دي چه هر څوک چه سوال نه کوي د خدای څخه نو خدای ده ته په غضب کیږي. او همدا رنګ په قبلیدو د دعا کښې هیڅ شک نسته ډېر احادیث پر دې باب راغلي دي مګر حلال خوراك او شربه پلکه سائل ئی اصلی شرطونه دي منه رح ۳ په اول د اسلام کښې حکم دا سی و وچه شپې خوراك او څښل به په روژه کښې تر ماخستن پورې جائز وو او چه څوك به بیدا سو یا بنی د ماخستن لمونځ وکړ نو بیا پر ده باندې خوراك څښاك او جماع کول حرام وو تر څو چه به بله شپه راغله. یو شپه ناګهانه حضرت عمر رضی الله تعالی عنه خپلې بی بی ته نژدې سو وروسته د ماخستن څخه خو چه غسل ئی وکړ نو پر دې ئی لاس پورې کړ او خپل ځان ئی ملامت کړ او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی او وئی ویل ای رسوله د خدای بیشکه ما عذر کوم خدای ته او تا ته له د غه نفس ګنهکاره خپل څخه نو کوره ولا رم ورته سته د ماخستن څخه نو ومالته خوشبوئي راغله یعنې د خپلې ښځې څخه نو شوق می وسو نو نژدې سوم خپلې ښځې ته نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل چه ستا سره د غه کار لائق نه و نو وای عمرو نو او بیا نور سړي هم راپورته سول او اقرار ئی وکړ ده په شان نو دا ایت کریمه نازل سو ۳ د بعضې صحابه کرامو چه به په اعتکاف کښې شوق د جماع پیدا سو خپلې ښځې ته به ورغی و خپل حاجت به ئی پوره کړ او غسل به ئی وکړ بیا به مسجد ته بیرته ولاړه نو الله تعالی دا کار منع کړ ۲ فافهم

يُبَيِّنُ اللّٰهُ اٰيٰتِهٖ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُوْنَ ﴿۱۸۷﴾ وَلَا تَاْكُلُوْٓا اَمْوَالَكُمْ

بیانوی خدای اٰیتونه خپل لپاره دخلقو بنائی چه دوی پرهیزکاری وکړی او مه خورئ تاسو مالونه خپل

بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوْا بِهَآ اِلَى الْحُكَّامِ لِتَاْكُلُوْا فَرِيْقًا مِّنْ

په مینځ خپل کښې په ناروا سره او مه غورځوئ دغه مالونه حاکمانو ظالمانو ته لپاره ددې چه وخورئ تاسې له

اَمْوَالِ النَّاسِ بِالْاِثْمِ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ﴿۱۸۸﴾ ع يَسْــَٔلُوْنَكَ عَنِ الْاَهِلَّةِ

مالو دخلقو څخه په ظلم سره او تاسو پوهیږئ چه دا ظلم دی پوښتنه کوی دوی له تا څخه ای پیغمبره له حالة د میاشتو

قُلْ هِيَ مَوَاقِيْتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ ۭ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِاَنْ تَاْتُوا

ووایه ورته چه دا میاشتې وختونه دی لپاره دخلقو او لپاره دحج او نه ده حاصلیږی نیکې پردې چه راځئ تاسو

الْبُيُوْتَ مِنْ ظُهُوْرِهَا وَلٰكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقٰى ۚ وَاْتُوا الْبُيُوْتَ

کورو ته له طرفه دشا دهغو څخه لیکن نیکی (ښتن د نیکې) هغه څوک دی چه ځان ساتی د ناروا څخه او راځئ کورو ته

مِنْ اَبْوَابِهَا ۠ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴿۱۸۹﴾ وَقَاتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ

له طرفه د دروازو دهغو او ووېریږئ له خدائ څخه بنائی چه تاسو به خلاصی د عذابه څخه او جنګونه کوئ په لاره

اللّٰهِ الَّذِيْنَ يُقَاتِلُوْنَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوْا ۭ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ

د خدای کښې له هغه کسانو سره چه جنګ کوی له تاسو سره او ظلم مه کوئ بیشکه خدای محبت نه کوی

الْمُعْتَدِيْنَ ﴿۱۹۰﴾ وَاقْتُلُوْهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوْهُمْ وَاَخْرِجُوْهُمْ

له ظلم کوونکو سره او وژنئ دوی په هر ځای کښې چه پیدا کړئ دوی او وباسئ دوی

مِّنْ حَيْثُ اَخْرَجُوْكُمْ وَالْفِتْنَةُ اَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ ۚ وَلَا تُقٰتِلُوْهُمْ

له هغه ځایه څخه چه ایستلی وئ تاسو له هغه څخه او کفر ډیر سخت دی د وژلو څخه او مه کوئ جنګ له دوی سره

عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتّٰى يُقٰتِلُوْكُمْ فِيْهِ ۚ فَاِنْ قٰتَلُوْكُمْ

په نزد د مسجد حرام (حرم شریف) کښې ترڅو چه جنګ وکړی دوی له تاسو سره په هغه کښې نو که جنګ وکړی دوی له تاسو

فَاقْتُلُوْهُمْ ۭ كَذٰلِكَ جَزَاۗءُ الْكٰفِرِيْنَ ﴿۱۹۱﴾ فَاِنِ انْتَهَوْا فَاِنَّ اللّٰهَ

نو تاسو هم وژنئ دوی همدارنګه ده جزاء دکافرانو نو که چیری منع سو دوی (له شرکه) نو بیشکه خدای ج

غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۱۹۲﴾ وَقٰتِلُوْهُمْ حَتّٰى لَا تَكُوْنَ فِتْنَةٌ وَّيَكُوْنَ

بخښونکی مهربان دی او وژنئ تاسو دوی ترڅو چه پاتی نه سی شرک او سی

سله دا اٰیت نازل شوی دی په حق د دوو
کسانو کښې چه په یوه ځمکه باندی
دوا ړو سره جنګ وو نو هغه یوه نیت وکړ
چه په ملك د هغه بل وړو باندی
په دروغو قسم وکړی. نو رسول الله
صلی الله علیه وسلم ورته وویل چه بیشته
نزه خو یو سړی یم ستاسو په شان چه ما ته
وحی کیږی او تاسو ما ته جګړه راوړئ
ع ۲۳ او ښائی چه بعضی ستاسو به ښه چالاك
وی په دلیل کښې د بعضو نورو څخه نو زه
خو به حکم وکړم موافق له هغه سره چه
ما اوریدلی دی نو هر څوك چه ما
حکم ورکړ پر مال د ورور د ده باندی
نو ما په یوه ټوټه د اور حکم ورکړ نو هغو
دواړو کسانو وژړل او هر یوه وویل چه
زما مال دی بل ته دی بیا رسول الله صلی
الله علیه وسلم وفرمایل چه راسی
قرعه اندازی وکړی بیا دی هر یو د بل څخه
بخښنه وغواړی. روح المعانی
سله روایت کړی سوی دی چه معاذ
زوی د جبل رض او ثعلبه زوی د غنم رض له
رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه
وکړه چه دا څه وجه ده چه میاشت اول
نری ښکاره سی د تار څخه بیا غټیږی
بیا چه پوره سی بیا درجه پر درجه کمیږی
چه د اولی ورځې په شان سی او پر
یوه حال نه پاته کیږی. نو دغه اٰیت
نازل سو يَسْــَٔلُوْنَكَ عَنِ الْاَهِلَّةِ الآیة
سله او ظلم مه کوئ. ابو العالیه ویلی
دی چه موافق له دې اٰیت سره به
حضرت صلی الله علیه واله وسلم جنګ
کاوه له هغه کفارو سره چه له ده سره
به جنګیدل. او چا چه به پر ده کار نه
درلود نو ده به هم ورسره جنګ نه
شروع کاوه. ترڅو پوری چه سورت
براءة نازل سو نو به هغه سره دې
اٰیت حکم منسوخ سو ۱۲
فَاعْتَبِرُوْا يٰٓاُولِي الْاَبْصَارِ

الدِّينُ لِلَّهِ ۖ فَإِنِ انتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٩٣﴾

او شي دين خاص خداى لره نو كه منع سول دوى له شركه نو نسته زياتي مگر پر ظالمانو باندى

الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتُ قِصَاصٌ ۚ فَمَنِ

مياشت حرامه په بدل د مياشتې حرامې كښې ده او د عظمت شيان په برابرى سره دى نو هر چا چه

اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ ۚ

زياتي وكړ پر تاسو باندى نو زياتي كوى تاسو هم پر هغه په شان د هغه چه زياتي ئې كړى وو پر تاسو باندى

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٩٤﴾ وَأَنفِقُوا فِي

او ويريږى د خداى نه او پوه سى چه بيشكه خداى تعالى له پرهيزگارانو سره دى او خرڅوى مالونه خپل په

سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ۛ وَأَحْسِنُوا ۛ

لاره د خداى كښې او مه غورزوى ځانونه په لاسو خپلو سره هلاكت ته او نيكي كوى

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٩٥﴾ وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ ۚ فَإِنْ

بيشكه چه خداى محبت كوى له نيكوكارانو سره او پوره كړئ حج او عمره د خداى نو كه

أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ ۖ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ

منع كړى سى تاسو نو واجب دى هغه چه اسانه وى له قربانى څخه او مه خرئ تاسو سرونه خپل

حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ ۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ بِهِ

تر څو چه ورسيږى قربانى ځاى د حلاليدو ته نو هر څوك چه وى ستاسو څخه ناجوړه يا وى پر ده

أَذًى مِّن رَّأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ ۚ

ضرر له طرفه د سره د ده څخه نو لازم دى پر ده فديه ورکول د روژى څخه يا د خيرات څخه يا د قربانى څخه

فَإِذَا أَمِنتُمْ فَمَن تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ

نو هر كله چه په امن سى تاسو نو هر چا چه نفع واخسته په عمره تر حج پورى نو واجب دى پر ده هغه چه اسان وى

مِنَ الْهَدْيِ ۚ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ

د قربانى څخه نو هغه څوك چه نه ئې درلوده قربانى نو واجب دى پر هغه روژه د دريو ورځو په ورځو د حج كښې

وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ ۗ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ۗ ذَٰلِكَ لِمَن لَّمْ يَكُنْ

او د اوو روژو كه چه راوگرځئ تاسو دغه لس ورځې دى پوره دا كار ليارى د هغه چا دى چه نه وى

له هر كله چه مؤمنان او رسول كريم صلى الله عليه وسلم ليارى د قضا او د عمرې مكې شريفې ته راغلو د ميلني په مياشته كښې نو مشركانو دوى منع كړل نو دوى او مشركانو سره و ويستل په كانو او غشو باندى نو مؤمنان پريشان شول چه په دې مياشت كښې څو جنګ منع وو او مونږ وكړ نو خداى پاك وفرمائيل چه د دغه مياشت حرامه په عوض د هغه مياشتې حرامې كښې وه چه دوى تاسې په هغه كښې د عمرې كولو څخه منع كړى وى ۲ روح سه يعنى ځانونه مه هلاكوئ په اسراف كولو سره په خيرات كښې چه ټول مال په خيرات كړى او خپل ځان به محرومه پريږدى. يا مراد دا دى چه مه هلاكوى ځانونه خپل چه غزا به نه وكړى لكه چه روايت صحيح دى له ابو ايوب انصاري رضي الله عنه څخه هغه ويلى دى چه هر كله الله تعالى دين خپل بنه غالب كړ او له خپل پيغمبر سره ئې كومك وكړ نو مونږ سره وويل چه مونږ څو ځلې تېرى او مالونه پريښى وو تر څو چه اسلام سه خپور سو او پيغمبر بنه محكم سو نو اوس به مونږ ولاړ سو هغه كله وته كارونه به سره سم كړو نو الله تعالى وفرمايل چه دا كار مه كوى بلكه هميشه جهاد كوئ او خپلو كورو ته مه ځئ ۱۲ روح سه يا وى پر ده باندى ضرر له طرفه د سره څخه. حاصل دا چه په احرام كښې سر خريل يا نورو ويښته خريل جائز نه دى مگر كه د چا سر زخمي سو او خريلو ته ئې حاجت سو او يا سپږى پكښې پيدا سوى او وئې خريلو جائز دى. خو درې ورځې روژه دى ونيسي او يا دى شپږو كسانو يا لسو كسانو مسكينانو ته دوه ورځې وركړى او يا دى ذبحه وكړى نو به ئې غاړه خلاصه سى ۱۲

اللّٰهم اغفر لكاتبه ولمن له حق عليه ولجميع المؤمنين والمؤمنات آمين

أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ

عیال دده حاضراوسیدونکی په مسجدحرام کښې (مکه معظمه)، او ویرېږی دخدای څخه او پوهېږی چه بیشکه خدای

شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٩٦﴾ الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ ۚ فَمَن فَرَضَ فِيهِنَّ

ډېر سخت عذاب کوونکی دئ مودهٔ حج میاشتی معلومې دی نو هرچا چه لازم کړ پرخپل ځان په دی میاشتو کښې

الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ ۗ وَمَا تَفْعَلُوا

حج نو نه دی کوی جماع او نه ګناهونه او نه جګړې کول په وخت دحج کښې او هرڅه چه کوی تاسو

مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللَّهُ ۗ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ ۚ وَ

له نیک کار څخه پوهېږی پرهغه خدای او توښه واخلئ دځان سره نو بیشکه چه بهتره توښه ځان ترسوال څخه ساتل دی

اتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ ﴿١٩٧﴾ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَبْتَغُوا

او ویرېږی زما څخه ای خاوندانو دعقلو نسته پرتاسو باندی هیڅ ګناه چه وغواړی تاسو

فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ ۚ فَإِذَا أَفَضْتُم مِّنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ

روزی له خپل رب څخه نو هرکله چه راکښته سی تاسو له عرفات څخه نو یادوی خدای تعالیٰ

عِندَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ ۖ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ وَإِن كُنتُم مِّن

په نزد دمزدلفی او یادوی دی لکه چه ښوولی دئ تاسوته لاره او بیشکه چه وئ تاسو

قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّالِّينَ ﴿١٩٨﴾ ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ

مخکښې ددې څخه خامخا له ګمراهانو څخه بیا راکښته کیږئ تاسوای قریشو له هغه ځای څخه چه راکښته کیږی نور خلق

وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٩٩﴾ فَإِذَا قَضَيْتُم

او طلب د بخښنې کوئ له خدای څخه بیشکه چه خدای بخښونکی مهربان دی نو هرکله چه پوره کړئ تاسو

مَّنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا ۗ فَمِنَ

کارونه دحج خپل نو یادوئ خدای تعالیٰ په شان دیاد دلوستاسو پلرونه خپل بلکه ډېرزیات یادول نو بعضی

النَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ

له خلقو څخه هغه څوک دی چه وائی ای ربه زموږ راکړه موږته په دنیا کښې او نسته دهٔ لره په آخرت کښې هیڅ

خَلَاقٍ ﴿٢٠٠﴾ وَمِنْهُم مَّن يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي

حصه (برخه) او بعضی له دوی څخه هغه څوک دی چه وائی ای ربه زموږ راکړه موږته په دنیا کښې نیکی او په

منزل ۱

ل مياشتی معلومی دی چه هغه شوال او ذوالقعدهٔ او لس ورځی ذوالحجی دی، احرام تړل دحج اول ددی دړیو څخه مکروه دی مذهب داکثر علماؤ همدغه دی ۱۲ منه رح ۲ دیمن دخلقو دا عادت ؤ چه حج به ئی کاوه نو خرچ به ئی له ځانه سره نه اخستل او ویل به ئی چه نحن المتوکلون یعنی زموږ توکل پرخدای دی او موږ دخدای کورته ورځو نو خرچ به هرهغه راکوی نو مکې معظمې ته چه به ولاړه خلق به ئی تنګ کړو په ډېرو خواستو سره بلکه اکثره به ئی لوټول هم نو ځکه ئی اخستل شروع کړل نو الله تعالیٰ وفرمایل چه تاسو د لاری خرچه له ځانه سره اخلئ چه کلهٔ نه ځی ۱۲ روح ۳ یعنی که په موسم دحج کښې سوداګری کوئ نو جائز ده ۱۲ منه ۴ په نزد مزدلفی یعنی چه له عرفات څخه را روان سی او په مزدلفه کښې ارام شی لمونځ دماښام او ماخستن دواړه په یوه ځای هلته اداء کیږی په حدیث شریف کښې راغلی دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم به په مزدلفه کښې دعا کوله تر څو چه به سپین صبا به سو بیا به راروان سو منیٰ ته ۱۲ ۵ دقریشو حمس قبیلې دعربو دا قاعده وه چه دوی به په ورځ دعرفات پر مزدلفی باندی ودرېدل او دوی به ویل چه موږ دخدای دوستان یو او دده په حرم کښې اوسیدونکی یو نو موږ له حرم څخه بهر نه وزو ځکه چه عرفات دحرم څخه بهر دی او دا بلی زیاته منل چه د نورو خلقو سره پر عرفات یو ځای ودرېږی او هغه نور خلق به په عرفات باندی ودرېدل لپاره دمتابعت ددین ابراهیم علیه السلام نو الله تعالیٰ قریشو ته حکم وکړ چه تاسی هم پر عرفات ودرېږئ لکه نور خلق ۱۲ روح ۶ هرکله چه دا آیت نازل سو چه ثُمَّ أَفِيضُوا الخ نو رسول کریم صلی الله علیه وسلم ابوبکر ته حکم وکړ چه ته له خلقو سره ولاړ سه او پر عرفات ودرېږه. روایت دی چه بیشکه الله

تعالیٰ فخر کوی پرخپلو ملائکو پر حاجیانو باندی او ورته وائی چه وګورئ چه دوی راغلی دی له هری لاری ژوری څخه تار تار کړی دی سرونه تاسو شاهدان سئ چه ما بخښنه وکړه دوی ته ۱۲ روح المعانی

الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٢٠١﴾ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ نَصِيْبٌ مِّمَّا

آخرت کښې هم نېکي او وساته موږ د عذابه د اور څخه دغه کسان چه دي دوی لره حصه ده له هغه کار څخه

كَسَبُوْا ؕ وَاللّٰهُ سَرِيْعُ الْحِسَابِ ﴿٢٠٢﴾ وَاذْكُرُوا اللّٰهَ فِيْٓ اَيَّامٍ مَّعْدُوْدٰتٍ ؕ

چه کړي دي دوی او خدای تعالی ژر حساب کونکی دی او یاد وئ خدای ج په ورځو شمارلو سوو کښې

فَمَنْ تَعَجَّلَ فِيْ يَوْمَيْنِ فَلَآ اِثْمَ عَلَيْهِ ۚ وَمَنْ تَاَخَّرَ فَلَآ اِثْمَ

نو هر چا چه تلوار وکړه په دوو ورځو کښې نو نشته هیڅ گناه پر ده او هر چا چه وروسته کړ نو نشته هیڅ گناه

عَلَيْهِ ۙ لِمَنِ اتَّقٰى ؕ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّكُمْ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ ﴿٢٠٣﴾

پر ده هغه چا لره چه ځان ساتي له گناه څخه او ویرېږئ له خدای څخه او پوه سئ چه بیشکه تاسې بیا هغه ته ورجمع کېږئ

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُّعْجِبُكَ قَوْلُهٗ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيُشْهِدُ اللّٰهَ

او بعضي له خلقو څخه هغه څوک دی چه تعجب درولي تا ته خبره د ده په ژوند د دنیا کښې او شاهد گرزوي خدای ج

عَلٰى مَا فِيْ قَلْبِهٖ ۙ وَهُوَ اَلَدُّ الْخِصَامِ ﴿٢٠٤﴾ وَاِذَا تَوَلّٰى سَعٰى

پر هغه نیت چه په زړه د ده کښې دی او حال دا چه دی ډېر سخت جنگ کونکی وی او هر کله چه بېرته لاړ گرځي کوښښ کوي

فِي الْاَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيْهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ ؕ وَاللّٰهُ لَا

په ځمکه کښې لپاره د دې چه فساد وکړي په ځمکه کښې او هلاک کړي کښت او چارپایان او خدای تعالی نه

يُحِبُّ الْفَسَادَ ﴿٢٠٥﴾ وَاِذَا قِيْلَ لَهُ اتَّقِ اللّٰهَ اَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْاِثْمِ

خوښوي فساد او هر کله چه وویل سي ده ته چه وویرېږه له خدای څخه نو ونیسي دی غرور په گناه سره

فَحَسْبُهٗ جَهَنَّمُ ؕ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿٢٠٦﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّشْرِيْ

نو کافي دی ده ته جهنم او خامخا بده ځای دی او بعضي له خلقو څخه هغه څوک دی چه خرڅوي

نَفْسَهُ ابْتِغَآءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ ؕ وَاللّٰهُ رَءُوْفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠٧﴾ يٰٓاَيُّهَا

ځان خپل لپاره د طلب د رضامندۍ د خدای تعالی او خدای تعالی مهربان دی پر بندگانو خپلو ای هغه

الَّذِيْنَ اٰمَنُوا ادْخُلُوْا فِي السِّلْمِ كَآفَّةً ۠ وَلَا تَتَّبِعُوْا خُطُوٰتِ

کسانو چه ایمان یې راوړی دئ ننوزئ په اسلام کښې ټول او مه تابع کېږئ د قدمو

الشَّيْطٰنِ ؕ اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ﴿٢٠٨﴾ فَاِنْ زَلَلْتُمْ مِّنْۢ بَعْدِ مَا

د شیطان بیشکه دا شیطان ستاسو دښمن دی ښکاره نو که وښوییدئ تاسو له طاعت څخه وروسته له هغه څه

۵ په ورځو شمارلو سوو کښې چه هغه ایام تشریق دي چه یوولسمه دولسمه او دیارلسمه د ذوالحجې د میاشتې دي یعني په تاسې جمرې ولی نو د هرې یوې سره الله اکبر وائی. په صحیح حدیث کښې د اسې راغلي دي ۱۲ سه ۵ دا آیت شریف نازل سوی دی په حق د اخنس زوی د شریق کښې چه هغه په رنگ ډېر ښائسته و او ډېرې خوږې خبرې به ئې کولې او به ظاهر کښې ئې له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره دوستي درلوده او په باطن کښې منافق وو ۱۲ روح ۵ د بني ثقیفو او اخنس قبیلې په مابین کښې څوانۍ دښمني وه بني ثقیف د شپې را غلل او د اخنس قوم فصل او چارپایان ئې ټول هلاک کړل نو په بدۍ د دې کښې الله تعالی دغه آیت نازل کړ ۱۲ روح ۵ دا آیت نازل شوی دی په حق د صهیب رض کښې چه هغه د کورو ووت په دغه نیت چه مدینې منورې ته ولاړ سي رسول الله صلی الله علیه وسلم ته او د ده عمر سل کاله وو نو یوه ډله د قریشو ورپسې روانه سوه او هغه د دوی ملگري ئې ټول شهیدان کړل او د ده سره یوه ډله وه د غشو ودی سره غښنه ویستونکي وو. نو ده وویل ای قومه د قریشو تاسو ته معلومه ده چه زه ښه ویستونکی یم قسم دی چه نه به کښېږدم غشی مگر په زړه د سړي کښې او چه غشي می خلاص سي بیا به توره لاس پورې کړم او بیا چه ځنګه ستاسو خوښه وي هم هغسې وکړئ تاسو نو ماو نیسې هم تاسو ته هیڅ فایده نشته مگر چه زما سپین سره شیرې سره کم او زما په کور کښې چه څه دي نو ولاړ سي هغه تاسو اخلئ او مال مې یوسئ دی او هغه ئې چه ووبائیلي ورک د اسلام څخه نو کافرانو منله او دی روان سو مدینې منورې ته کله چه ورسید مدینې ته مخې ته ورتنا ابوبکر صدیق رضی الله عنه راغی او ورته وئې ویل چه ډېره گټه سوداگري دی وکړه ای صهیب رض. هغه ورته وویل په داخه وائي نو ابوبکر رض ورته دا آیت

تلاوت کړ او ده ډېري خوشحاله سو ۱۲ ۵ ننوزئ په اسلام کښې ټول، یعني ټول احکام قبول کړئ داسې مه کوئ چه بعضي منئ او بعضي نه. بعضو ویلي دي چه یو ډله د اهل کتابو څخه مسلمانان سوي وو مگر د هفتې د ورځې به ئې ډېر تعظیم کاوه او د اوښانو غوښې به ئې حرام بللې لکه چه په توریت کښې وو او توریت شریف به ئې هم تلاوت کاوه نو دا آیت کریمه نازل سو ۱۲ منه

جَآءَتْكُمُ الْبَيِّنٰتُ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ﴿۲۰۹﴾ هَلْ يَنْظُرُوْنَ

چه راغلي دي تاسو ته دليلونه ښکاره نو پوه سئ چه بيشکه خدای تعالیٰ غالب دی محکم کونکی دی انتظار نه کوی دوی

اِلَّآ اَنْ يَّاْتِيَهُمُ اللّٰهُ فِيْ ظُلَلٍ مِّنَ الْغَمَامِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ

مگر دی ته چه راسي دوی ته عذاب خدای په تاريکو کښې د وريځې څخه او راسي ورته پرښتي

وَقُضِيَ الْاَمْرُ ؕ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ ﴿۲۱۰﴾ ع سَلْ بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ

او خلاص سي کار د عذاب او طرف د الله ته گرځي ټول کارونه پوښتنه وکړه له بني اسرائيلو څخه

كَمْ اٰتَيْنٰهُمْ مِّنْ اٰيَةٍ ۢ بَيِّنَةٍ ؕ وَمَنْ يُّبَدِّلْ نِعْمَةَ اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ

چه څومره ورکړي وي موږ دوی ته له نښانو ښکاره و څخه او هر چا چه بدل کړ نعمت د خدای تعالیٰ وروسته له هغه

مَا جَآءَتْهُ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ﴿۲۱۱﴾ زُيِّنَ لِلَّذِيْنَ كَفَرُوا

چه راغلو هغه ته نو بيشکه چه خدای سخت عذاب والا دی ښائسته سوی دی هغه کسانو ته چه کافر سوي دي

الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُوْنَ مِنَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ۘ وَالَّذِيْنَ اتَّقَوْا

ژوند د دنيا او مسخري کوي دوی په هغه کسانو پسي چه مؤمنان دي او هغه کسان چه پرهيزگاران دي

فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ؕ وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَّشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿۲۱۲﴾

بالا پر دوی په ورځ د قيامت او خدای تعالیٰ روزي ورکوي چا ته چه ئې خوښه سي بي حسابه

كَانَ النَّاسُ اُمَّةً وَّاحِدَةً ۣ فَبَعَثَ اللّٰهُ النَّبِيّٖنَ مُبَشِّرِيْنَ

وو خلق ټول ملتلي يو په دين کښې نو را وليږل خدائ تعالیٰ پيغمبران زيري کونکي

وَمُنْذِرِيْنَ ۪ وَاَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ

او ويرونکي او را وئي ليږو له دوی سره کتاب په حق سره لپاره د دی چه حکم وکړي په مينځ د

النَّاسِ فِيْمَا اخْتَلَفُوْا فِيْهِ ؕ وَمَا اخْتَلَفَ فِيْهِ اِلَّا الَّذِيْنَ اُوْتُوْهُ

خلقو کښې په هغه کار کښې چه اختلاف کړي دی دوي په هغه کښې او اختلاف نه دی کړي پکښې مگر هغه کسانو چه ورکړ سوی دی دوی ته کتاب

مِنْ ۢ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنٰتُ بَغْيًا ۢ بَيْنَهُمْ ۚ فَهَدَى اللّٰهُ الَّذِيْنَ

وروسته له هغه چه راغلل دوی ته دليلونه ښکاره په سبب د کينې په مينځ خپل کښې نو لاره وښوول خدای هغه کسانو ته

اٰمَنُوْا لِمَا اخْتَلَفُوْا فِيْهِ مِنَ الْحَقِّ بِاِذْنِهٖ ؕ وَاللّٰهُ يَهْدِيْ

چه ايمان ئې راوړی دی هغه شي ته چه اختلاف کاوه دوی په هغه کښې له حق څخه په امر خپل سره او خدای لاره ښائي

ف۱ يعني که هر څوک پکښې فکر وکړي نو پوه به سي چه دا خوله جانبه د خدای څخه دی چه هغه لکړه (عصا) د حضرت موسیٰ ع وه او يد بيضاء د ده وو او نازل وله شکرو او دا سي نوري معجزې ۱۲ روح البيان

ف۲ چه هغه فقيران مومنان وو لکه عبد الله
ع ۲۵ زوی د مسعود رض او عمار رض او صهيب رض
۹ او بلال رض او نور کسان بغير له دوی څخه چه کافرانو به ورته په سپکه کتل او ويل به ئې چه دوی نعمتونه د دنيا پريښول او ځانونه ئې په عذاب کړل په ډېرو عبادتو سره او خوند ونه ځني پاته سول ۱۲ روح البيان

ف۳ له زمانې د حضرت آدم عليه السلام څخه تر پيغمبر کيدلو د نوح عليه السلام پوري ټول خلق مومنان وو او ودې دوا ړو په مابين کښې لس پيړۍ وې هره پيړۍ اتيا کاله وه بيا وروسته د دوی په مينځ کښې په دين کښې جنګونه پيدا شول ۱۲ روح البيان

ف۴ ټول هغه کتابونه چه له آسمانه څخه نازل سوي دي يو سل څلور دي دي. په آدم عليه السلام باندی لس صحيفي راغلي او پر شيث عليه السلام دېرش او پر ادريس عليه السلام پنځوس او پر موسیٰ عليه السلام باندی لس صحيفي او تورات شريف او پر داود عليه السلام زبور شريف او پر عيسیٰ عليه السلام انجيل شريف او پر محمد مصطفی صلی الله عليه وسلم باندی قرآن عظيم شريف نازل سوي دی ۱۲ تفسير خازن

*جنګ په میاشته حرامه کښې تو تاسو د کفر او د ایستلو د رسول الله ۲ د مکې نه او د منع کولو د مؤمنانو له مکې معظمې نه. پیغور ورکړې ۱۲ معالم

مَنْ يَّشَآءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿۲۱۳﴾ اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوا

هغه چا ته چه ئې خوښه سي — لارې سمې ته — آیا ګمان کوئ تاسو چه — داخل به سئ تاسو

الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَاْتِكُمْ مَّثَلُ الَّذِيْنَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسَّتْهُمُ

جنت ته او لا اوس لا اغلې او راغلې به نه وي پر تاسو به مثال د سختې د هغه کسانو چه تیر سوي دي مخ له تاسو نه چه رسیدلې وې ورته

الْبَاْسَآءُ وَالضَّرَّآءُ وَزُلْزِلُوْا حَتّٰى يَقُوْلَ الرَّسُوْلُ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

سختي او مرضونه او وبه لړزول سوه به سختیو تر څو چه وبه وئیل پیغمبر — او هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی وو

مَعَهٗ مَتٰى نَصْرُ اللّٰهِ ؕ اَلَآ اِنَّ نَصْرَ اللّٰهِ قَرِيْبٌ ﴿۲۱۴﴾ يَسْــَٔلُوْنَكَ

له ده سره چه کله به وي کومک د خدای — واورئ چه بیشکه نصرت د خدای نږدې دئ — پوښتنه کوي دوی له تا نه

مَاذَا يُنْفِقُوْنَ ؕ قُلْ مَآ اَنْفَقْتُمْ مِّنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ

چه څه خیرات کړي دوی — ووایه ورته هغه شی چه خیرات کوئ تاسو له مال نه — نو مور او پلار ته ئې ورکوئ

وَالْاَقْرَبِيْنَ وَالْيَتٰمٰى وَالْمَسٰكِيْنِ وَابْنِ السَّبِيْلِ ؕ وَمَا

او خپلوانو ته ئې ورکوئ — او یتیمانو ته او عاجزانو ته — او مسافرانو ته — او هغه کار چه

تَفْعَلُوْا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهٖ عَلِيْمٌ ﴿۲۱۵﴾ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ

تاسو ئې کوئ له نیکۍ نه — نو بیشکه چه خدای پر هغه خبردی — فرض کړی سوی دی پر تاسو باندې جنګ له کفارو سره او دا جنګ

كُرْهٌ لَّكُمْ ۚ وَعَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوْا شَيْــًٔا وَّهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ وَعَسٰٓى اَنْ تُحِبُّوْا

بد ښکاري پرې تاسو ته — او ښائي چه بد بولې تاسو یو کار او هغه خیر وي تاسو ته — او ښائي چه خوښ به مو وي

شَيْــًٔا وَّهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ ؕ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿۲۱۶﴾ يَسْــَٔلُوْنَكَ

یو کار او هغه به شر وي تاسو ته — او خدای پوهیږي پر کاموباندې ستا سو او تاسو نه پوهیږئ — پوښتنه کوي دوی ستا نه

عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيْهِ ؕ قُلْ قِتَالٌ فِيْهِ كَبِيْرٌ ؕ وَصَدٌّ

د میاشتې حرامې له جنګ کولو نه په هغه کښې — ووایه ته جنګ په هغه کښې لوی ګناه ده — او منع کول

عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَكُفْرٌۢ بِهٖ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ ۗ وَاِخْرَاجُ اَهْلِهٖ

له لارې د خدای نه — او کافر کیدل په خدای او منع کول د مسجد حرام نه — او ایستل د اهل د مسجد

مِنْهُ اَكْبَرُ عِنْدَ اللّٰهِ ۚ وَالْفِتْنَةُ اَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ ؕ وَلَا يَزَالُوْنَ

له هغه نه ډیر لوی دی په نزد د خدای — او شرک ډیر لوی دی د جنګ نه — او همیشه به وي دوی

له رسول الله صلی الله علیه وسلم وئیلي دي چه پیټ کړی سوی دی جنت پر سختیو باندې او پیټ کړی سوی دی دوزخ پر شهوتو باندې روایت سوی دی له خباب رض زوی د ارت نه چه کله شکایت وکړه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته له ډیرو جفاو د کافرانو نه نو ده راته ووئیل چه بیشکه هغه خلق چه مخوا له تاسو نه وو کفارو به هر قسم عذابو سره په عذابول او دوی به له خپل دین نه نه کرځیدل تر دې پورې چه د سرې پر سر به اره کښېښوول سوه او سرئ به دوه ځایه کړی سوا او له بل سرې نه به دا وسپنې پر د موږو باندې غوښې او پلې شکول کیدلې او دوی به د خپل نه نه کرځیدل او په خدای مې قسم دی چه د غه دین به دا سې محکم سي چه یو سړی به روان سي له تاسو نه له صنعا ځای نه تر حضرموت پورې او بې له خدای نه به له هیچا نه نه ویریږي لیکن تاسو ډیره تلوار کوئ ۱۲ سرح له هر کله چه رسول کریم صلی الله علیه وسلم خلق تر تیر کړل په خیرات کولو باندې په لار د خدای کښې نو پوښتنه وکړه عمر زوی د جموح او هغه بډ مالدار وو چه یا رسول الله څه خوړه مال خیرات کړو او چاته ئې ورکړو نو خدای تعالی دا آیت شریف نازل کړه چه یسئلونك الآیة ۱۲ سرح که فرض کړی سوی دی پر تاسو باندې جنګ له کفارو سره په اول د اسلام کښې جهاد کول فرض نه وو مومنانو ته حکم دا وو چه تاسو به ضرر د کفار و صبر کوئ هر کله چه نبی کریم صلی الله علیه وسلم مکې منورې ته ولاړ او د مسلمانو طاقت پیدا سو نو الله تعالی جهاد کول فرض کړ لکه چه فرمائي کتب علیکم القتال الآیة ۲ ع ۲۶ ۱۰

له روایت دی چه په دوم کال د هجرت د غزوه بدر نه دوه میاشتې مخکې د خلو مې خوره اخیر کښې رسول الله صلی الله علیه وسلم د تره د زوی چه عبدالله زوی د جحش وو پر ځای د کافرانو مقرر کړ بطن نخلې ځای ته چه په کاروان د قریشو پسې وسیند او جنګ وسوا او مشرکان ځوک قتل او ځوک بندیان سول او کاروان ئې راوست وصحابه کرامو دا خیال وو چه غه د جماد میاشتې نه ده خو هغه په واقع کښې د جب اول وو نو کفارو وویل چه محمد صلی الله علیه وسلم او سن حرامې میاشتې حلال کړلې چه خپل لښکر ئې جنګ ته واستاوه او صحابه هم پر دې قتل کولو خوابګ شول او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ئې پوښتنه وکړه او با کفارو وکړه نو نازل سو یسئلونك الآیة ۱۲ تیسیر له یعنی په رجب ذی القعدة ذی الحجة او محرم کښې په دین د ابراهیم علیه السلام کښې جنګ کول حرام وو او نوئې پوښتنه وکړه چه په شریعت محمدی کښې هم حکم دا سې دی که څنګه ۱۲ فتح له هر کله چه دا آیت شریف نازل سو نو عبد الله زوی د انیس مومنانو د مکې ته ولیکل چه هروخت مشرکان تاسو ته پیغور درکړي د ×

يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَرُدُّوكُمْ عَن دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا ۚ وَمَن

جنګونه به کوي ستاسو سره ترڅو چه وګرزوي تاسو د دين ستاسو څخه که طاقت ورسيږي د دوئ او هر څوک

يَرْتَدِدْ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَٰئِكَ حَبِطَتْ

چه وګرزي ستاسو څخه له دين خپل څخه نو بيا مړ سو او دی کافر وو نو دغه کسان خراب سول

أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۖ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ

عملونه د دوی په دنيا کښې او په آخرت کښې او دغه کسان ملګري د اور دي دوی به

فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا

په دې اور کښې هميشه وي بيشکه هغه کسان چه ايمان ئې راوړی دی او هغه کسان چه هجرت ئې کړی او جهاد کوي

فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ

په لاره د خدای کښې دغه کسان چه دي اميد لري د مهرباني د خدائ او خدای بخښونکی دی

رَّحِيمٌ ﴿٢١٨﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ ۖ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ

مهربان دی پوښتنه کوي دوی له تا څخه له حکمه د شرابو او د جواري ورته ووايه په دې دواړو کښې ګناه لويه ده

وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا ۗ وَيَسْأَلُونَكَ

او فايدې دي لپاره د خلقو او ګناه د دواړو ډيره لويه ده تر ګټې د دوی او پوښتنه کوي دوی له تا څخه

مَاذَا يُنفِقُونَ ۖ قُلِ الْعَفْوَ ۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ

چه کوم شی خيرات کړي دوئ ورته ووايه چه تر يد له بدله څخه هم دا رنګ بيانوي خدای تاسو ته نخښې د مهربانۍ خپلې

لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١٩﴾ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۗ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ

بنائې چه تاسو فکر وکړی په کارو د دنيا او د آخرت کښې او پوښتنه کوي دوی ستا څخه د معاملې

الْيَتَامَىٰ ۖ قُلْ إِصْلَاحٌ لَّهُمْ خَيْرٌ ۖ وَإِن تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ ۚ

د يتيمانو ورته ووايه ساتل د مال د دوی بهتر دی او که يوځای کړی دوی له ځانه سره نو د دوی ورونه ستاسو دي

وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْنَتَكُمْ ۚ

او خدای پيژني خرابونکی د کار له جوړونکي څخه او که خوښه وی د خدای نو خامخا سخته به ئې نيولی وی تاسو

إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٢٠﴾ وَلَا تَنكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَّ ۚ

بيشکه چه خدای غالب دی خښتن د حکمت دی او مه اخلئ په نکاح کافرې ښځې ترڅو چه ايمان راوړي دوی

ك دا آيت نازل سوی دی په حق د حضرت عمر رض او حضرت معاذ رض کښې او د نورو دلی کښې د انصارو څخه چه دوی راغله رسول الله صلی الله عليه وسلم ته او ووئې وويل ای رسوله د خدای مونږ ته د جواري او شرابو په اړه حکم راکړه او بيشکه دا دواړه ختمونکي د عقل او ورکونکي د مال دي نو دغه آيت کريمه نازل سو يَسْئَلُوْنَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ الآية
معالم التنزيل

ك۲ ويلي دي مجاهد رضي الله تعالى عنه چه معنی د دې آيت کريمه دا ده چه خيرات دې کوي سړی په هغه حالت کښې چه دی غني وي چه بيا مسکين نه سي او د خلقو د غاړې پېټی نه سي ۱۲ معالم

ك۳ ابن عباس او قتاده رضي الله تعالى عنهم ويلي دي چه هر کله د غه دوه آيتونه چه وَلَا تَقْرَبُوْا مَالَ الْيَتِيْمِ اِلَّا بِالَّتِيْ هِيَ اَحْسَنُ يعنی مه نژدې کيږئ مال د يتيم ته مګر په ښه طريقه سره او وَاِنَّ الَّذِيْنَ يَاْكُلُوْنَ اَمْوَالَ الْيَتٰمٰى ظُلْمًا اِنَّمَا يَاْكُلُوْنَ فِيْ بُطُوْنِهِمْ نَارًا يعنی هغه کسان چه خوري مالونه د يتيمانو په ظلم سره بيشکه خوري په نس خپلو کښې اور. نازل سول نو صحابه کرامو د يتيمانو له مالو څخه ډير زيات پرهيز وکړ او د دوی مالونه ئې له خپلو څخه جلا کړل او ډوډۍ به ئې جلا ورته کاوه او کومه ډوډۍ چه به د يتيمانو څخه زياته سوه هغه به ئې نه خوړله او ضايع به سوه نو دا کار پر دوی بوج سو نو د رسول الله صلی الله عليه وسلم څخه ئې پوښتنه وکړه بيا دغه آيت شريف نازل سو وَيَسْئَلُوْنَكَ عَنِ الْيَتٰمٰى ۱۲
معالم التنزيل

وَلَاَمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكَةٍ وَّلَوْ اَعْجَبَتْكُمْ ۚ وَلَا تُنْكِحُوا

او خامخا مینځه مؤمنه بنه ده له کافرې ښځې څخه که څه هم تعجب در ولي تاسو ته خوښه مووي، کافره او یه نکاح مه ورکوی ښځې مؤمنانې

الْمُشْرِكِيْنَ حَتّٰى يُؤْمِنُوْا ۭ وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ

کافرانو ته ترڅو چه ایمان راوړي دوی او خامخا مریې مؤمن بهتر دی د کافر څخه

وَّلَوْ اَعْجَبَكُمْ ۭ اُولٰۗىِٕكَ يَدْعُوْنَ اِلَى النَّارِ ښ ۚ وَاللّٰهُ يَدْعُوْٓا

که څه هم تعجب در ولي تاسو ته (خوښ مووی) دغه کافران بولي خلق اور ته او خدای بولي خلق

اِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِاِذْنِهٖ ۚ وَيُبَيِّنُ اٰيٰتِهٖ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ

جنت ته او بخښنې ته په اراده خپله سره او بیانوي احکام خپل خلقو ته بناي چه دوی

يَتَذَكَّرُوْنَ ﴿۲۲۱﴾ وَيَسْــَٔـلُوْنَكَ عَنِ الْمَحِيْضِ ۭ قُلْ هُوَ اَذًى ۙ

پند واخلي او پوښتنه کوي دوی ستا څخه له حالة د حیض ورته ووایه دا حیض یو پلیتی ده

فَاعْتَزِلُوا النِّسَاۗءَ فِي الْمَحِيْضِ ۙ وَلَا تَقْرَبُوْھُنَّ حَتّٰى

نو کو بنه سی له ښځو څخه په حال د حیض کښې او مه نژدې کیږئ دوی ته ترڅو چه

يَطْهُرْنَ ۚ فَاِذَا تَطَهَّرْنَ فَاْتُوْھُنَّ مِنْ حَيْثُ اَمَرَكُمُ اللّٰهُ ۭ

پاکې سي نو هغه وخت چه پاکې سي دوی نو راځئ دوی ته له هغه طرفه څخه چه امر کړی دی تاسو ته خدای

اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِيْنَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِيْنَ ﴿۲۲۲﴾ نِسَاۗؤُكُمْ

بیشکه چه خدای محبت کوي له توبه کونکو سره او محبت کوي له ځان پاکونکو سره ښځې ستاسو چه دی

حَرْثٌ لَّكُمْ ۠ فَاْتُوْا حَرْثَكُمْ اَنّٰى شِئْتُمْ ۡ وَقَدِّمُوْا لِاَنْفُسِكُمْ ۭ

ځای د کرلو د فصل (اولاد) ستاسو دي نو راځئ ځای د کرلو خپل ته د هرې خوا چه خوښه وی ستاسو او مخکښې ولیږئ لپاره د ځانو خپلو

وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّكُمْ مُّلٰقُوْهُ ۭ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿۲۲۳﴾

او وویریږئ له خدایه او پوه سی پردې چه بیشکه تاسو پیښیدونکي یئ پر خدای او زیری ورکړه مومنانو ته د جنت

وَلَا تَجْعَلُوا اللّٰهَ عُرْضَةً لِّاَيْمَانِكُمْ اَنْ تَبَرُّوْا وَتَتَّقُوْا وَ

او مه ګرځوی خدای بهانه (بخښنه) د قسمو خپلو چه نه به کوئ نیکي او نه به پرهیزګاري کوي

تُصْلِحُوْا بَيْنَ النَّاسِ ۭ وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴿۲۲۴﴾ لَا يُؤَاخِذُكُمُ

او نه به صلح کوي پیښ د خلقو کښې او خدای اوریدونکی دی عالم دی نه نیسي تاسو

ف۱ له حضرت انس ابن مالك رض څخه روایت دی چه دیهودو دا عادت وو چه ښځه به مرضِ حیض راغلې نو دوی به له کوټې څخه وایستله او خوراك به ئې نه ورسره کاوه او او به ئې یو ځای نه ورسره څښلې پیاد رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه د دې خبرې پوښتنه وسوه نو دغه ایت کریمه نازل سو ۱۲ معالم ف۲ په حالت د حیض کښې نژدیکت ښځو ته جائز دی او که نه ۱۲

ف۳ د جابر ابن عبد الله څخه روایت دی چه یهودو به ویل هر څوك چه پر ښځې خپلې ورکړي شاد خوا څخه په مخ طرف کښې نو اولاد به ئې چف سترګی پیدا کیږي او یو شی به ورته دوه ښکاریږي نو دغه آیت کریمه نازل سو ۱۲ لیسیر ف۴ یعنې که تاسو ته ئې مخ وي او که ئې شا وي او ع که سمې پروتې وي خو چه ځای جماع قُبُل (مخکښنې طرف) وي ۱۲ معالم ف۵ عطاء رح ویلي دي چه د قَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْ معنی دا ده چه بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ په حالت د نژدیکت کښې وائي ۱۲ معالم ف۶ چه دوی پند واخلي روایت دی چه یو سړی چه نوم ئې ابو مرثد وو په اسلام باندې مشرف سوا و یوه مشرکه ښځه وه چه له ده سره ئې اشنائي وه او ابو مرثد د هغې په نکاح اخستلو اراده وکړه نو دغه ایت کریمه نازل سو چه وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكٰتِ الْاٰيَة ۱۲

ع۵ نه نیسي تاسو الخ خدای تعالی په لغو قسم باندې له ابن عباس رض او بی بی عائشې او د یرو علماو څخه نقل دی چه لغو قسم دی ته وائي چه د یو چا عادت وی د هرې خبرې سره وَاللّٰهِ بِاللّٰهِ بې فکره وائي په زړه کښې ئې نیت د قسم خستلو نه وی نو دغه قسم قسم که له چا څخه صادر سو نو دی پرما خوذ نه دی خو دغه عادت ښه نه دی او په قرآن کښې بل ځای هم منع ځنې راغلې ده چه فَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ دی ۱۲

ع۶ چه هغه د مخ طرف دی. نه د شا د طرفه څخه ۱۲

اللّٰهُ بِاللَّغْوِ فِيْٓ اَيْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ يُّؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ

خدای تعالی په ناپوهی سره په قسمونو ستاسو کښې لیکن نیسی تاسو په چه په قصد کړی وی

قُلُوْبُكُمْ ۭ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ حَلِيْمٌ ﴿۲۲۵﴾ لِلَّذِيْنَ يُؤْلُوْنَ مِنْ نِّسَاۗىِٕهِمْ

زړونو ستاسو او خدای بخښونکی دی صبر کونکی دی اثر مونږ پسې پر گناه، هغو کسانو ته چه قسمونه کوی له ښځو خپلو څخه

تَرَبُّصُ اَرْبَعَةِ اَشْهُرٍ ۚ فَاِنْ فَاۗءُوْ فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۲۲۶﴾ وَاِنْ

انتظار د څلورو میاشتو نو که بیا رجوع وکړه نو بیشکه چه خدای بخښونکی دی مهربانه دی او که

عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَاِنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴿۲۲۷﴾ وَالْمُطَلَّقٰتُ يَتَرَبَّصْنَ

قصد ئې وکړ د طلاق نو بیشکه چه خدای اوریدونکی دی پوه دی او طلاقې کړی سوی ښځې دی انتظار کوی

بِاَنْفُسِهِنَّ ثَلٰثَةَ قُرُوْۗءٍ ۭ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ اَنْ يَّكْتُمْنَ مَا

پر ځانو خپلو تر درې یو حیضو پوری او نه دی جائز دی ښځو ته چه پټوی دوی هغه شی

خَلَقَ اللّٰهُ فِيْٓ اَرْحَامِهِنَّ اِنْ كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ۭ

چه پیدا کړی دی خدای په رحمونو دوی کښې که وی دوی چه ایمان ئې راوړی وی پر خدای او پر ورځ د آخرت باندی

وَبُعُوْلَتُهُنَّ اَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِيْ ذٰلِكَ اِنْ اَرَادُوْٓا اِصْلَاحًا ۭ وَلَهُنَّ

او میړونه د دوی ښه حقدار دی په بیا نکاح کولو د دی ښځو په دی موده کښې که اراده لری دوی د جوړښت او ښځو لره دی

مِثْلُ الَّذِيْ عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوْفِ ۠ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ

په مثل د هغه حقوقو چه په دوی دی میړو خپلو دی په نیکه وجه سره او سړو لره دی پر دی ښځو باندی

دَرَجَةٌ ۭ وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ﴿۲۲۸﴾ اَلطَّلَاقُ مَرَّتٰنِ ۠ فَاِمْسَاكٌۢ بِمَعْرُوْفٍ

بهتری او خدای غالب دی حکمت کاروالا دی طلاق رجعي دوه واره دی نو بیا ساتنه د ښځو ده په نیکه وجه سره

اَوْ تَسْرِيْحٌۢ بِاِحْسَانٍ ۭ وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ اَنْ تَاْخُذُوْا مِمَّآ اٰتَيْتُمُوْهُنَّ

او یا رخصتول دی په نیکه وجه سره او حلال نه دی تاسو ته چه واخلئ تاسو له هغه مال څخه چه ورکړی مو دی دوی ته

شَيْـًٔـا اِلَّآ اَنْ يَّخَافَآ اَلَّا يُقِيْمَا حُدُوْدَ اللّٰهِ ۭ فَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا يُقِيْمَا

هیڅ شی مګر که ویریږی دا ښځه او خاوند چه نه به وساتی دوی دواړه احکام د خدای نو که ویریږئ تاسو چه نه به وساتی دا دواړه

حُدُوْدَ اللّٰهِ ۙ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيْمَا افْتَدَتْ بِهٖ ۭ تِلْكَ

احکام د خدای نو نسته هیڅ گناه پر دوی دواړو په هغه شی کښې چه فدیه ورکړی ده ته دا ښځه په هغه شی سره دغه

۱ یعنی قسم د نیکو کارو په پریښودلو باندی مه اخلئ لکه دا چه موږ یا پلار سره به خبری نه وکړم یا دی مسکین ته به څه نه ورکوم او که چا هسې قسم واخست او مات ئې کړ نو کفاره دی ورکړی ۱۲ موضح ۲ سعید زوی د مسیب ویلی دی چه د جاهلیت د زمانی دا عادت وو چه دوی به ښځی خپلی نه دوه خوښیدلی او دا بل ئې هم نه وه خوښه چه بل خاوند ئې وکړی نو قسم به ئې وکړ چه ښځه به تل هیڅکله تر دی نه نیم نو دا به ئې داسی پریښوده چه نه به خاوند دلره او نه به کنډه وه او په اول د اسلام کښې هم دا رنګه عادت وو نو بیا الله تعالی د دی قسم لپاره څلور میاشتی مقرری کړی او وئې فرمایل چه لِلَّذِيْنَ يُؤْلُوْنَ مِنْ نِّسَاۗىِٕهِمْ ۱۲ معالم ۳ او وروسته تیرید لو د دی څلورو میاشتو دوی ته جائز دی چه بل میړه وکړی ۱۲ ۴ حاصل دا چه هر کله سړی ښځه طلاقه کړه ښځی ته د درو میاشتو حیضو د تیریدلو څخه مخکی بل میړه کول جائز نه دی او میړه ته جائز دی چه دی ښځی ته په عدت کښی بیا رجوع وکړی که څه هم د دی نه وی خوښه ۱۲ موضح ۵ رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلی دی چه که ما د الله څخه سوا بل چا ته د سجدی امر کولای نو ښځی ته به می امر کړی وای چه میړه ته سجده وکړی ځکه چه خدای پر حق خاوند ته ورکړی دی پر ښځه باندی ۱۲ معالم ۶ طلاق رجعي الخ طلاق پر درې قسمه دی رجعي بائن مغلظ رجعي دا دی چه ښځی ته وائی چه ته طلاقه ئې چه دریم ځل ئې ورته ویلی نه وی تر هغه پوری دی ښځی ته په حالت د عدت کښی بی نکاح هم ورتلی سی او که دریم وار ئې پوره کړل نو هغه مغلظ سو چه بی له دی چه بل ئې په نکاح کړی نه حلالیږی او بائن دا دی چه ښځی ته و وائی چه کله دا کار وکړی نو ته طلاقه ئې او ښځی هغه کار وکړ نو دا ښځه بغیر له نوی نکاح د ده ته نه حلالیږی ۷ روایت دی چه د جاهلیت په دور کښی طلاق ته مقرر شمار نه وو سړی به لس طلاقه په یو وار واچول او بیا به ئې رجوع وکړه هم داسی په پرله پسې چه دوره د اسلام سو

نو یوه انصارینه له خپل خاوند سره نبی علیه السلام ته راغله چه دا خاوند می پرله پسې طلاقه کړی او بیا رجوع راته وکړی نو بیا نازل سوا الطَّلَاقُ مَرَّتٰنِ الاية ۸ تیبیر سره حاصل دا چه خاوند ته نه دی جائز چه د مهر له ښځو څخه بیرته واخلی مګر که سړی و وائی چه کله چه مو سره اکرانده نو ښځه خاوند ته و وائی چه ستا د غه مال بیرته واخله او ما ازاده کړه نو دا کار جائز دی او خلع ورته وایی

حُدُوْدُ اللّٰہِ فَلَا تَعْتَدُوْھَا ۚ وَمَنْ یَّتَعَدَّ حُدُوْدَ اللّٰہِ فَاُولٰٓئِکَ

حکمونہ د خدای دی نو مہ تیر یږی لہ ھغو نہ او څوک چہ تیر سی لہ حکمو د خدای نہ نو دغہ کسان

ھُمُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿۲۲۹﴾ فَاِنْ طَلَّقَھَا فَلَا تَحِلُّ لَہٗ مِنْۢ بَعْدُ حَتّٰی

ھم دوی ظالمان دی نو کہ ئی بیا طلاق کړہ ښځہ بیا نہ دہ حلال دا ښځہ دہ لرہ وروستہ لہ دی نہ ترڅو

تَنْکِحَ زَوْجًا غَیْرَہٗ ؕ فَاِنْ طَلَّقَھَا فَلَا جُنَاحَ عَلَیْھِمَآ اَنْ یَّتَرَاجَعَآ

چہ پہ نکاح واخلی دا ښځہ بل خاوند بیا کہ ھغہ بل خاوند طلاق کړہ نو نسته ھیڅ گناہ پر دی ښځہ او پر ومبی خاوند باندی چہ بیا رجوع وکړی

اِنْ ظَنَّآ اَنْ یُّقِیْمَا حُدُوْدَ اللّٰہِ ؕ وَتِلْکَ حُدُوْدُ اللّٰہِ یُبَیِّنُھَا

کہ گمان وو دی سرہ او ښځہ چہ واړہ بہ پرځائ کړی احکام دخدای او دا چہ دی حکمونہ دخدای دی بیانوی ئی ھغہ

لِقَوْمٍ یَّعْلَمُوْنَ ﴿۲۳۰﴾ وَاِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَآءَ فَبَلَغْنَ اَجَلَھُنَّ

لپارہ دھغہ قوم چہ پوھیږی او ھغہ وخت چہ طلاق کړی تاسو ښځی نو ورسیږی دوی نژدی مودی خپلی تہ

فَاَمْسِکُوْھُنَّ بِمَعْرُوْفٍ اَوْ سَرِّحُوْھُنَّ بِمَعْرُوْفٍ ۪ وَلَا تُمْسِکُوْھُنَّ

نو وساتی دوی پہ ښہ وجہ سرہ یا پریږدئ دوی پہ ښہ طریقہ سرہ او مہ ساتئ تاسو دا ښځی

ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوْا ۚ وَمَنْ یَّفْعَلْ ذٰلِکَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَہٗ ؕ وَلَا

لپارہ د ضرر رسولو چہ عدۃ اوږدہ کړی پر دوی او ھر څوک چہ وکړی دا سی کار نو پہ تحقیق سرہ ظلم وکړ ھغہ پر خپل ځان او مہ

تَتَّخِذُوْٓا اٰیٰتِ اللّٰہِ ھُزُوًا ۡ وَّاذْکُرُوْا نِعْمَتَ اللّٰہِ عَلَیْکُمْ وَمَآ اَنْزَلَ

نیسی تاسو ایتونہ دخدای پہ ټوکو او یاد کړی تاسو نعمتونہ دخدای تعالی پر تاسو باندی او ھغہ چہ نازل کړی ئی دی

عَلَیْکُمْ مِّنَ الْکِتٰبِ وَالْحِکْمَۃِ یَعِظُکُمْ بِہٖ ؕ وَاتَّقُوا اللّٰہَ وَاعْلَمُوْٓا

پر تاسو باندی لہ کتاب نہ او لہ طریقی د رسول نہ چہ پند درکړی تاسو تہ پر ھغہ باندی او وویریږی لہ خدای نہ او پوہ سی

اَنَّ اللّٰہَ بِکُلِّ شَیْءٍ عَلِیْمٌ ﴿۲۳۱﴾ ع وَاِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَآءَ فَبَلَغْنَ

چہ بیشکہ خدای پر ھر شی باندی خبر دی او ھغہ وخت چہ طلاق وکړی تاسو ښځی نو ورسیږی دوی

اَجَلَھُنَّ فَلَا تَعْضُلُوْھُنَّ اَنْ یَّنْکِحْنَ اَزْوَاجَھُنَّ اِذَا تَرَاضَوْا

اخیر د مدی خپلی تہ نو مہ منع کوی تاسو دوی لہ دی نہ چہ پہ نکاح واخلی میړونہ خپل لہ ھغو وخت نہ چہ سرہ راضی سی دواړہ

بَیْنَھُمْ بِالْمَعْرُوْفِ ؕ ذٰلِکَ یُوْعَظُ بِہٖ مَنْ کَانَ مِنْکُمْ یُؤْمِنُ

پہ منځ خپل کښی پہ نیکہ وجہ سرہ دغہ حکم چہ دی پند ورکولی سی ھغہ چاتہ چہ وی ھغہ لہ تاسو نہ ایمان ئی راوړی وی

سلہ یعنی دریم ځل ئی ھم طلاق کړہ ۱۲

سلہ لپارہ د دی چہ عدۃ ئی اوږدہ سی د جاھلیت د زمانی د خلقو د عادت و چہ ښځہ بہ ئی ځنګولہ نو بیا بہ ئی طلاق ورکړ خو چہ عدۃ بہ ئی پورہ کیدو تہ نژدی شو بیا بہ ئی صرف پہ نامہ رجوع ورتہ وکړہ بیا بہ ئی طلاقہ کړہ بیا چہ بہ عدۃ تہ نژدے سوہ بیا بہ ئی طلاقہ کړہ وروستہ د رجوع نہ ھم داسی بہ ئی پہ عذاب ولہ چہ ښځہ ئی ښځہ کولہ او نہ بہ ئی ازادولہ نو اللہ تعالی دا کار حرام کړ ۱۲ سلہ یعنی چہ تش پہ خولہ بہ ئی وائی پہ معنی کښی ئی فکر نہ کوی او اشارہ ئی پہ فھم کښی نہ راولی او اسرار دہ بہ تحقیق تہ نہ رسوی او پہ حقیقتو دہ پسے نہ نہ گرځی او پہ نور بہ ئی ځان نہ نورانی کوی او پہ پندو او حکمتو بہ ئی پند او عبرت نہ اخلی ویل سوی دی چہ مثال د وعظ داسی دی لکہ باران چہ پہ شړونډی سنګار باندی وریږی نو دھر چا چہ نہ وہ مروی ھغہ پہ وعظ باندی ھیڅ گټہ نہ اخلی ۱۲ روح سلہ دا ایت کریمہ پہ حق د معقل ابن یسار کښی نازل سوی دی چہ دہ خپلہ خور چہ جمیلہ نومیدہ منع کړہ چہ ھغہ ځکنی میړہ دی بیا مہ کوہ چہ ھغہ عبداللہ ابن عاصم وو ھرکلہ چہ عدۃ د دی تیرہ سوہ نو ھغہ راغلی او دائی بیا وغوښتہ او د دی ھم خوښہ سوہ خو ورور نہ پریښودہ . نو ھرکلہ چہ معقل ابن یسار دغہ ایت شریف واوریدہ نو وئی ویل چہ زہ خو ځان خپہ کوم او پہ نکاح ورکوم خور خپلہ او طاعت کوم د رب خپل ۱۲

۲۹ ع ۳

روح البیان

اللھم اغفر لکاتبہ ولوالدیہ ولجمیع المؤمنین

بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ؕ ذٰلِكُمْ اَزْكٰى لَكُمْ وَاَطْهَرُ ؕ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ

پر خدای او پر ورځ د آخرت باندې تاسو ته وایم دا کار غوره دی ستاسو لپاره او ښه پاك دی او خدای پوهیږي

وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿۲۳۲﴾ وَالْوَالِدٰتُ يُرْضِعْنَ اَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ

او تاسو نه پوهیږئ او میندې طلاقې سوې تي دې ورکوي اولاد خپل ته دوه کاله

كَامِلَيْنِ لِمَنْ اَرَادَ اَنْ يُّتِمَّ الرَّضَاعَةَ ؕ وَعَلَى الْمَوْلُوْدِ لَهٗ

پوره هغه چا لره چه اراده لري دې چه پوره کړي موده د تې ورکولو او لازم دی په پلار د دی ولد

رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوْفِ ؕ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ اِلَّا وُسْعَهَا

روزي د دې ښځو او جامه د دې ښځو په نیکه طریقه سره مکلف نه کړل سې هیڅوك مګر په قدر د طاقت د هغه

لَا تُضَآرَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُوْدٌ لَّهٗ بِوَلَدِهٖ ق وَعَلَى

ضرر دې نه رسیږي مور ته په سبب د زوی خپل سره او نه دې رسول کیږي پلار د زوی ته په سبب د زوی خپل سره او سته

الْوَارِثِ مِثْلُ ذٰلِكَ ۚ فَاِنْ اَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِّنْهُمَا

پر میراث ورکونکي د ولد باندې مثل د دي نو که اراده وکړه مور و پلار د پرې کولو د تي څخه په خوشحالي د دې دواړو

وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا ؕ وَاِنْ اَرَدْتُّمْ اَنْ تَسْتَرْضِعُوْٓا

او په مشوره سره نو نسته هیڅ ګناه پر دوی دواړو او که اراده وکړه تاسې چه طلب د شیدو وکړي د دائي ښځې څخه

اَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِذَا سَلَّمْتُمْ مَّآ اٰتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوْفِ ؕ

لپاره د اولاد خپل نو نسته هیڅ ګناه پر تاسو په هغه وخت کښې چه و سپارئ هغه اجرت چه ورکوئ د وائته په نیکه طریقه سره

وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿۲۳۳﴾ وَالَّذِيْنَ

او و یریږئ له خدایه او پوه سئ چه بیشکه خدای په هغه څه چه تاسوئی کوئ لیدونکی دی او هغه کسان چه

يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُوْنَ اَزْوَاجًا يَّتَرَبَّصْنَ بِاَنْفُسِهِنَّ اَرْبَعَةَ

مړه سي له تاسو څخه او پریږدي دوی ښځې انتظار دې کوي دا ښځې په ځانو خپلو څلور

اَشْهُرٍ وَّعَشْرًا ۚ فَاِذَا بَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيْمَا

میاشتې او لس ورځې هر کله چه ورسیږي دوی آخر د عدت خپلې ته نو نسته هیڅ ګناه پر تاسو په هغه کښې

فَعَلْنَ فِيْٓ اَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوْفِ ؕ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ﴿۲۳۴﴾

چه کوي ئي دا ښځې پر ځانو خپلو باندې په وجه شرعي سره او خدای په هغه چه کوئی تاسو خبردار دی

له يُرْضِعْنَ اَوْلَادَهُنَّ الخ یعني تي دې ورکوي اولاد د دوی ته. لیکن اسے نا یا وجوباً که هلك د بل چا تي نه اخلي او یا دائي ښځه نه پیدا کیده یا ئي پلار له اجر د دائي عاجز وو ۱۲

۲ه

یعني که چیرې پلار د ولد وفات سوی وو نو په وارث د دي ولد باندې خرڅ او خوراك د تي ورکونکې فرض دی ۱۲ منه رحمه ربه

۳ه

پریښوول د زینت یعني رانجه لګول یا نکریزې لګول یا عطر لګول یا نوي کالي رونه لکه د ول وهل پر هغه ښځه چه خاوند ئي وفات سے څلور میاشتي او لس ورځې دا واجب دی ځکه چه له بي بي عائشې رض او حفصې رض څخه روایت دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلي دي چه هیڅ ښځې ته نه دي جائز چه ایمان ئي راوړی دی په خدای او پر ورځ د آخرت باندې چه ویر به پریږدي په سبب د کوم مړي مګر په خپل خاوند باندې څلور میاشتي او لس ورځې ۱۲ روح البیان

۴ه

یعني چه د ول او ښایست د ځان کوي چه څوك مې و غواړي نو دا کار جائز دی ۱۲ معالم التنزیل

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهٖ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَآءِ

او نسته هیڅ گناه پر تاسو باندې او په هغه کار کښې چه اشاره کوي تاسو هغه سره د غوښتلو د هغو ښځو چه په عدة کښې وي

اَوْ اَكْنَنْتُمْ فِيْٓ اَنْفُسِكُمْ ۭ عَلِمَ اللّٰهُ اَنَّكُمْ سَتَذْكُرُوْنَهُنَّ وَلٰكِنْ

او یائې پټ ساتئ په نفسو خپلو کښې پوهیږي خدای چه بیشکه تاسو به ئې شر د یچه یاد به کړې داښځې لیکن

لَّا تُوَاعِدُوْهُنَّ سِرًّا اِلَّآ اَنْ تَقُوْلُوْا قَوْلًا مَّعْرُوْفًا ڛ وَلَا تَعْزِمُوْا

وعده ورسره مه کوي د جماع یا د نکاح مګر چه کوي تاسو دوئ ته خبره نیکه اچه هغه تعریض دئ او قصد مه کوئ تاسو

عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتّٰى يَبْلُغَ الْكِتٰبُ اَجَلَهٗ ۭ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ

د تړلو د نکاح تر هغه پورې چه ورسیږي هغه مقرر د خدای اخیر خپل ته او پوه سی تاسو چه بیشکه خدای تعالی پوهیږي

مَا فِيْٓ اَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوْهُ ۚ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ حَلِيْمٌ ۲۳۵ ع

پر هغه څه چه په نفسو ستاسو کښې دي نو ویریږئ ور ته او پوه سی چه بیشکه خدای بخښونکی صبر کونکی دی

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِنْ طَلَّقْتُمُ النِّسَآءَ مَا لَمْ تَمَسُّوْهُنَّ اَوْ

نسته هیڅ گناه پر تاسو چه طلاق کړي تاسو ښځې خپلې تر څو چه مسه کړې نه تاسو دوئ او

تَفْرِضُوْا لَهُنَّ فَرِيْضَةً ښ وَّمَتِّعُوْهُنَّ ۚ عَلَى الْمُوْسِعِ قَدَرُهٗ

مقرر کړي مو نه وي د دوی لپاره مهر او څه شی ورکړئ دوئ ته لازم دي پر غني باندې په انداز د طاقت د ده

وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهٗ ۚ مَتَاعًۢا بِالْمَعْرُوْفِ ۚ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِيْنَ ۲۳۶

او پر مسکین باندې په انداز د طاقت د ده نفع ورکول د په نیکه طریقه سره چه واجب دي پر نیک عمله خلقو

وَاِنْ طَلَّقْتُمُوْهُنَّ مِنْ قَبْلِ اَنْ تَمَسُّوْهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ

او که طلاق کړئ تاسو ښځې مخکی له دی چه مسه کړې وي تاسو دوئ او حال دا چه مقرر کړی مو وي

لَهُنَّ فَرِيْضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ اِلَّآ اَنْ يَّعْفُوْنَ اَوْ يَعْفُوَا

لپاره د دوئ مهر نو لازم دي پر تاسو نیم د هغه چه مقرر کړی مو دی مګر که عفوه وکړي دا ښځې ټول مهر او یا عفوه وکړي

الَّذِيْ بِيَدِهٖ عُقْدَةُ النِّكَاحِ ۭ وَاَنْ تَعْفُوْٓا اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى ۭ

هغه سړی چه په لاس د هغه کښې غوټه د نکاح ده چه هغه میړه دی او که تاسې عفوه وکړئ دا کار نیږدې دی پرهیزګاری ته

وَلَا تَنْسَوُا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ ۭ اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ۲۳۷

او مه هیروئ تاسو مهربانی په خپل منځ کښې بیشکه چه خدای په هغه څه چه تاسو ئې کوئ لیدونکی دی

---

۱ تعریض کول ښځې ته په وخت د عدة کښې جائز دی او هغه دا دی چه ورته ووائی چه له تاسره د یر سړي محبت کوي یا ستا په شان ښځه خوښ پیدا سی یا ته ډیره ښائسته ئې یا ته صالحه ئې یا ته پر ما باندې ډیره ګرانه ئې یا زما تا ته شوق کیږي ۱۲ معالم ۲ لیکن وعده ورسره مه کوی د نکاح ابن عباس رض ویلی دی چه مطلب د دی آیت دا دی چه سړی ښځې ته ووائی چه زه په تا پسې مرم ساه می پسې خیژي په تا عاشق یم له ما سره وعده وکړه چه د بل سړي په نکاح نه کوی دا قولی خبري له هغه ښځې سره چه په عدة کښې وي حرام دي ۱۲ ۳ دا ایت شریف نازل سوی دی په حق د یوه انصاري سړي کښې چه هغه یوه ښځه وکړه له بنی حنیفو ځنې او مهر ئې نه و ورته مقرر کړی د لاس وروړلو څخه مخکښې نو دا ایت نازل سو نو نبی علیه السلام ورته وویل ۱۲ ع چه څه ورکړه اګر که ټوپی ستا وي هم ۴ معالم ۵ یعنې ښځه چه له یوه خاوند څخه خلاصه سوه نو تر څو چه په عدة کښې وي بل ته ئې په نکاح اخستل جواز نه لري او دا هم نه دی جائز چه صافه ښځه وعده ځنې واخلي البته که په زړه کښې ئې نیت چه دا فارغه سی زه به ئې په نکاح کوم یا په پرده کښې ورته داسې واورو ي د دې لپاره چه بل څوک د ښځې طمع ونه کړي ورته ووائی او یوه رواجي خبره ورته وکړي لکه چه تا به هر څوک په شوق وکړي او د زړه به دې و شیږي . یا زما د نکاح کولو اراده ده ۱۲ موضح بتغیر ۶ متاع په نزد د امام اعظم رحمة الله علیه قمیص پرتوګ او پروني دي ۱۲ یسیر ۷ یعنې دا ښځه ووائی چه زه دا نیم مهر نه اخلم نو دې سړي ته ټول معاف سو یا خاوند ووائی چه زه ټول مهر پوره دې ته ورکوم او هغه خپل نیمه حصه ورته وا خلي نو دا دواړه کاره جائز دي ۱۲

روح

حٰفِظُوْا عَلَى الصَّلَوٰتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى ق وَقُوْمُوْا لِلّٰهِ قٰنِتِيْنَ (۲۳۸)

ساتنه کوئ تاسو په ټولو لمونځو باندې او خصوصاً په لمانځه مینځني باندې چه مازیګر دی او ودرېږئ خدای ته په ویره سره

فَاِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا اَوْ رُكْبَانًا ۚ فَاِذَآ اَمِنْتُمْ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَمَا

نو که وېرېږئ تاسو نو لمونځ کوئ پیاده تلونکي یا په سورلۍ نو هر کله چه په امن سی نو یاد دوئ خدای لکه

عَلَّمَكُمْ مَّا لَمْ تَكُوْنُوْا تَعْلَمُوْنَ (۲۳۹) وَالَّذِيْنَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُوْنَ

چه ښوولي دي تاسو ته هغه چه نه وئ تاسو چه نه پوهیدئ پر هغه او هغه کسان چه مړه سي له تاسو نه او پرېږدي دوی

اَزْوَاجًا ۖۚ وَّصِيَّةً لِّاَزْوَاجِهِمْ مَّتَاعًا اِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ اِخْرَاجٍ ۚ

ښځې لازم دی پر دوی باندې وصیت لپاره د ښځو خپلو د نفقې ورکولو تر یو کاله پورې بی له ایستلو له خپله کوره څخه

فَاِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيْ مَا فَعَلْنَ فِيْٓ اَنْفُسِهِنَّ مِنْ

نو که پخپله ووتلې له خپله کوره څخه نو نسته ګناه پر تاسو باندې په هغه شي کښې چه کوي دوی په ځانو خپلو کښې له

مَّعْرُوْفٍ ۭ وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ (۲۴۰) وَلِلْمُطَلَّقٰتِ مَتَاعٌۢ بِالْمَعْرُوْفِ ۭ حَقًّا

نېک کار څخه چه زینت دی او خدای غالب محکم کوونکی دی او د طلاق کړي سویو ته نفقه ورکول په نېکه طریقه سره مقرر سوی دی

عَلَى الْمُتَّقِيْنَ (۲۴۱) كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ (۲۴۲) اَلَمْ

پر پرهېزګارانو باندې هم دا رنګه بیانوي خدای تاسو ته احکام خپل بنائي تاسو پکښې فکر وکړئ آیا نه

تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ خَرَجُوْا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ اُلُوْفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ ۠ فَقَالَ

کوری ته هغه کسانو ته چه ووتلي وو د کورو خپلو څخه او دوی په زرګونو وو له ویرې د مرګ څخه نو وویل

لَهُمُ اللّٰهُ مُوْتُوْا قف ثُمَّ اَحْيَاهُمْ ۭ اِنَّ اللّٰهَ لَذُوْ فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ

دوی ته خدای مړه سئ بیائي ژوندي کړل دوی بیشکه چه خدای خاوند د مهربانۍ دی پر خلقو باندې

وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُوْنَ (۲۴۳) وَقَاتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَاعْلَمُوْٓا

مګر زیات خلق چه دي شکر نه ادا کوي او جنګ کوئ په لاره د خدای کښې او وپوهیږئ پر دې

اَنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ (۲۴۴) مَنْ ذَا الَّذِيْ يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا

چه بیشکه خدای اوریدونکی دی عالم دی څوک هغه څوک چه قرض ورکړي خدای ته قرض نېک

فَيُضٰعِفَهٗ لَهٗٓ اَضْعَافًا كَثِيْرَةً ۭ وَاللّٰهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُۜطُ ۠ وَاِلَيْهِ

نو زیات به کړي خدای دا قرض لپاره د ده په زیاتو لو ډېرو سره او خدای تنګوي روزي او زیاتوي او ده ته به

له ویل سوي دي چه مراد له قنوت څخه پر ښوولو د خبرو دي په لمانځه کښې له زید ابن ارقم څخه روایت دی چه موږ به خبرې کولې تر ارشاد د رسول الله صلی الله علیه وسلم په لمانځه کښې د هغه چا سره چه راته نژدې به وو نو چه دغه آیت شریف چه وَقُوْمُوْا لِلّٰهِ قٰنِتِيْنَ دې نازل سو نو موږ ته امر د چوپ کید او خبرې نه کولو وکړی سوا او منع کړل سو له خبرو کولو څخه ۱۲ معالم ۲ او لمونځ کوي پیاده تلونکي او پر سورلۍ باندې له دې آیت شریف څخه پر تاکید معلوم سو پر کولو د لمانځه باندې چه په هیڅ حالت کښې نه ساقطیږي که په وخت د جنګ کښې دی قدرت د کښېنه کید لو نه وي په سورلۍ ئې ادا کولی سي او رکوع او سجدې دې په اشاره کوي او مخ که ئې هر طرف ته وي خاص قبلې ته شرط نه دی ۲ له دا حکم په اول اسلام کښې و چه مېړه به مړ سو او ښځه به ئې پاته سوه نو تر یو کاله پورې به د هغه د کور څخه ایستل حرام وو او خرځ و خوراک د هغې به ئې مال څخه ورکول کېده ۳۱ ع ۱۵ بیا په آیت د میراث باندې دا حکم منسوخ سو نو په عوض د نفقې د کال کښې څلورمه یا اتمه حصه د مقرره سوه او په عوض د کال کښې څلور میاشتې او لس ورځې عدت مقرر سوی ۱۲ معالم له په یو کلي کښې چه نوم ئې وردان و ورسره بنی اسرائیل څخه یو قوم اوسید او وبا او مرض پر راغلی نو غنیان او شتمان ورڅخه ووتل او تښتیدل او غریبان مسکینان پکښې پاته سول نو هغه پاته سوي اکثر مړه سول او هغه تښتیدلي په امن پیر سول نو چه وباء ختمه سوه نو هغه غریبان وویل چه دا خلق موږ نه هوښیاران و که موږ هم تللي وی نو نه به مړه سوي او که بیا دوباره وبا راغله نو موږ به هم وتښتو بل ځای ته چه وبا پکښې نه وي بیا کال چه بیا وبا راغله نو اکثر خلق وتښتیدل او په یو ځای کښې ارام سول چه نوم ئې افیح و نو ناڅاپه پر یې پرښتې له کښته طرفه وویل او یو بل پاس طرفه څخه او واز و کړ چه مړه سئ نو ټول په حکم د خدای مړه سول او یا ئې موده وروسته ژوندي سوي وه مرجح و معالم له څوک هغه څوک چه قرض ورکړي

خدا ګرالله ته په دې اول آیت کښې خدای تعالی حکم د جهاد وکړ مګر جهاد په پیسو نه کیږي نو په دې آیت کښې الله تعالی ترغیب د نفقې کولو وکړ په لاره د خدای کښې او یو حدیث شریف کښې راغلي چه الله تعالی ګواښ کړ لوګو ته
زیاتوي یعنې چه څوک ډیر وي په اخلاص سره په رضا د خدای کښې ورکړي نو الله تعالی به د سلو لکو ویسو ثواب ورکړي ۲ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَآءُ ۭ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ

تُرْجَعُوْنَ ﴿٢٤٥﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَى الْمَلَاِ مِنْۢ بَنِیْۤ اِسْرَآءِیْلَ مِنْۢ بَعْدِ مُوْسٰى

بیا بوتلی شئ تاسو ایا نه کوری ته هغه ډلی ته له بنی اسرائیلو څخه وروسته له وخته د موسی علیه السلام

اِذْ قَالُوْا لِنَبِیٍّ لَّهُمُ ابْعَثْ لَنَا مَلِكًا نُّقَاتِلْ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ ؕ قَالَ

په هغه وخت کښې چه وویل دوی پیغمبر خپل ته چه مقرر کړه زمونږ لپاره یو پاچا چه جنګ وکړو په لاره د خدای کښې وویل هغه پیغمبر

هَلْ عَسَیْتُمْ اِنْ كُتِبَ عَلَیْكُمُ الْقِتَالُ اَلَّا تُقَاتِلُوْا ؕ قَالُوْا وَمَا

ایا نژدې یئ تاسو که فرض کړی شی پر تاسو باندی جنګ له کافرانو سره چه جنګ به ونکړئ وویل دوی او څه به وی

لَنَاۤ اَلَّا نُقَاتِلَ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ وَقَدْ اُخْرِجْنَا مِنْ دِیَارِنَا

مونږ ته چه جنګ به نه کوو مونږ په لاره د خدای کښې او په تحقیق ایستلی سوی یو مونږ له کورو خپلو څخه

وَاَبْنَآىِٕنَا ؕ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَیْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا اِلَّا قَلِیْلًا مِّنْهُمْ ؕ

او له ابناؤ خپلو څخه نو هر کله چه فرض کړی سو پر دوی باندی جنګ له دښمن سره نو وګرځیدل تول مګر لږ له دوی څخه

وَاللّٰهُ عَلِیْمٌۢ بِالظّٰلِمِیْنَ ﴿٢٤٦﴾ وَقَالَ لَهُمْ نَبِیُّهُمْ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ بَعَثَ

او خدای عالم دی په ظالمانو باندی (جزاء ورکړی) او وویل دوی ته هغه پیغمبر چه بیشکه خدای په تحقیق سره مقرر کړی

لَكُمْ طَالُوْتَ مَلِكًا ؕ قَالُوْۤا اَنّٰى یَكُوْنُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَیْنَا وَنَحْنُ اَحَقُّ

ستاسو لپاره طالوت پاچا نو وویل دوی چه څرنګه به وی ده ته پاچاهی پر مونږ او مونږ ښه حقدار یو

بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ یُؤْتَ سَعَةً مِّنَ الْمَالِ ؕ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰىهُ

په پاچاهی سره له ده څخه او نه دی ورکړی سوی ده ته ازادی د مال څخه وویل پیغمبر چه بیشکه خدای غوره کړی دی دا طالوت

عَلَیْكُمْ وَزَادَهٗ بَسْطَةً فِی الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ ؕ وَاللّٰهُ یُؤْتِیْ مُلْكَهٗ

پر تاسو باندی او زیات کړی ئی دی له جهته د لوئی په علم کښې او په صورت کښې او خدای ورکوی پاچاهی خپله

مَنْ یَّشَآءُ ؕ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِیْمٌ ﴿٢٤٧﴾ وَقَالَ لَهُمْ نَبِیُّهُمْ اِنَّ اٰیَةَ مُلْكِهٖۤ

هر چا ته چه ئی خوښه وی او خدای خاوند د لوی فضل دی عالم دی او وویل دوی ته پیغمبر د دوی چه بیشکه نخښه د پاچاهی د ده

اَنْ یَّاْتِیَكُمُ التَّابُوْتُ فِیْهِ سَكِیْنَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَبَقِیَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ

دا ده چه راب به شی تاسو ته صندوق ارام د زړه له طرفه د رب ستاسو او باقی پاته سوی له هغه شیانو چه پریښی وو

اٰلُ مُوْسٰى وَاٰلُ هٰرُوْنَ تَحْمِلُهُ الْمَلٰٓىِٕكَةُ ؕ اِنَّ فِیْ ذٰلِكَ لَاٰیَةً لَّكُمْ

قوم د موسی او قوم د هرون چه بار کړی به وی دا صندوق پرښتو بیشکه په دی کار د ده کښې خامخا نخښه ده پر پیغمبر د ده تاسو ته

له روایت دی چه د جالوت نامی پاچا و له
عمالقه وو څخه چه بنی اسرائیلو پسی راغلو
او څلور سوه څلویښت شهزادګان ئی ورڅخه بندیان
کړل او دوی ئی له خپل وطن څخه وشړل او د دوی
اولاد و ښځی ورڅخه بوتلل نو د دوی مشرانو د جنګ
کولو اراده وکړه او خپل پیغمبر شمویل علیه السلام ته ئی وویل
چه زمونږ پاره یو پاچا مقرر کړه تر څو چه خلک یاد پاچا پسی
کوی ۲ لیسیر ۲ هر کله چه شمویل علیه السلام الله تعالی ته سوال
د مقرر کولو د پاچا وکړ نو خدای تعالی یوه لکړه ورکړه او
ښکړه چه په هغه کښې تیل څخه د شام شریف نو وویل
ولیکل او وته وویل سو چه د هر چا په قد باندی دا امسا
برابره سوه او دا تیل د هغه په سر اچولو په جوش راغلل نو
د هغه سړی دی تیلو باندی غوړ کړی او د دوی پاچا
ئی کړه نو خاندان طالوت ته د پلار څخه ورثه رسول نو دی
او بوهر نی پسی ولیږل چه یو خاندان وغواړی نو د دوی
په کور د شمویل علیه السلام باندی تیر یدل هغه غلام
وویل راځه د دی پیغمبر څخه دعا وغواړو چه خره
مو پیدا سی نو د دوی لا هلته ناست وو چه هغه تیل په جوش
راغلل نو شمویل عليه السلام پاسید او هغه لکړه ئی د ده سره
کړه او وه برابره سوه نو ئی طالوت ووییل چه سر که
راننږدی کړه نو په تیلو ئی د ده سر غوړ کړ او ورته ئی وویل
ته پاچا د بنی اسرائیلو ئی چه ما ته الله تعالی حکم کړی پاچا
کولو ستا سره کړی دی پر دوی باندی نو ده ورته وویل
چه نخښه ئی دی څه ده نو شمویل ورته وویل چه
نخښه ئی دا ده چه ته کورته ورسی په پلار به دی خره پیدا
کړی وی نو چه د دوی ټله پلار ئی خره پیدا کړی
وه معالم وشرح ۳ له جهته د لوئی په علم کښې او
په صورت کښې یعنی ده علم هم ډیر زیات دی او خوش
صورته او مضبوط دی له دی پاته څخه معلومه سوه
چه د پاچاهی او امیری ته ډیر ضروری پاته دی خو هم
لیرو او علم او جسمانی طاقت ولیاقت دی هر
هر څوک چه جاهل یا کمزوری وی هغه لائق د
د سردارئ نه دی څکه چه پر ده ئی هیڅ رعب نه
وی که څه هم شریف مالدار وی هم ۲ منه
شکه چه هغه شیان نو ټو ټی توراتِ وی او هم
د موسی علیه السلام او هرون جامی څخه او جامی او
څپلی او لکړه ئی کم حضرت هارون
او یو څه قدر تورات وو او هم حضرت سلیمان
علیه السلام او یو څه ترنجبین وو چه پر دوی
بنازلیدو لا سامان څخه په بیابان کښې ۲ ارح
شه روایت کښې راغلی دی چه په صندوق کښې

داکلیمه راستل سوی لا اله الا الله سبحان الحلیم الکریم سبحان الله رب السموات السبع ورب العرش العظیم والحمد لله رب العلمین په حدیث شریف کښې راغلی دی چه دا کلمی
هر قسم غم مشکل او خفګان دفع کوی ۲

إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٤٨﴾ فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ

کہ یئ تاسو ایمان راوړونکي نو هر کله چه راووتی جالوت سره له لښکرو نو وویل چه بیشکه خدای

مُبْتَلِيكُم بِنَهَرٍ فَمَن شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَن لَّمْ يَطْعَمْهُ

ازمیښت کونکی دی په تاسو په یوه ویاله سره نو هر څوک چه اوبه وڅښی له هغه نو نه دی له تابعینو زما څخه او څوک چه ئی نه وڅښی

فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ ۚ فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا

نو بیشکه هغه له تابعینو زما څخه دی مگر هغه څوک چه اخلی یوه لپه په لاس خپل سره نو وڅښلې دا اوبه دوی له هغې ویالې څخه مگر لږ

مِّنْهُمْ ۚ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا

له دوی څخه نو هر کله چه تیر سو له هغې ویالې څخه او هغه کسان چه ایمان ئی راوړی ؤ وله ده سره وویل دوی چه نشته طاقت زموږ

الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ ۚ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُم مُّلَاقُو

نن ورځ له جالوت سره او له لښکرو د ده سره وویل هغه کسانو چه یقین ئی وو پر دی چه بیشکه دوی راتلونکي دی

اللَّهِ كَم مِّن فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ مَعَ

خدای له ډیر پر وار له ډلو وړو څخه چه غلبه ئی کړی وه پر ډلو ډیرو باندی په حکم د خدای سره او خدای له

الصَّابِرِينَ ﴿٢٤٩﴾ وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا

صبر کوونکو سره دی یعنی کومک او امداد و سره کوی او هر کله چه راووتل دوی په میدان د جنګ له جالوت او له لښکر د ده سره نو وویل دوی ای ربه زموږ نازل که پر موږ

صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٥٠﴾ فَهَزَمُوهُم

پر موږ صبر او محکم کړه قدمونه زموږ او کومک وکړه زموږ سره پر قوم د کافرانو نو مات ئی کړل دا کافران

بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُودُ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ

په حکم د خدای او مړ کړ داود ع جالوت او ورکړه خدای پاک ده ته پاچاهي او پیغمبری

وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ ۗ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ

او وئ ښوول ده ته له هغه شیانو څخه چه اراده ئی وه او که نه وی منع کول د خدای د خلقو بعضے د دوی پر بعضی نورو باندی

لَّفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥١﴾ تِلْكَ

نو خامخا خرابه سوی به وه ځمکه (په ظلم سره) مگر خدای خاوند د لوئی مهربانی دی پر خلقو باندی دا چه تیر سو

آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ ۚ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٥٢﴾

نخښې د قدرت د خدای دی چه لولو ئی وای پر تا باندی ای رسوله په حق او بیشکه ته یې خامخا له لیږل شویو څخه ئی

له روایت کړی سوی دی چه هر کله دوی هغه صندوق ولید چه راغلی نو دوی هیڅ شک
۲۴۶ ع
۲۶ نه سو په نصرت د خدای کښی نو په تلواس
۲۱ غزاته ووتل نو طالوت حکم وکړ چه له ما سره دی غزاته نه ځی سپین ږیری او ناجوړه او هغه څوک چه کاله جوړوی او لا تیار سوی نه وی او هغه څوک چه په سوداګری مشغول وی او هغه څوک چه قرضدار وی او هغه څوک چه کوژده ئی کړی وی او واده ئی لا نه وی کړی او په کار هغه څوک دی چه زلمی تکړه او د کاره څخه خلاص وی نو دا سی کسان ورسره اتیا زره برابر شول او هغه موسم د سختی ګرمی و نو دوی ووان سول په بیابان کښی ډیر تږی سول نو دعا وکړه چه خدای راته ویاله جاری کړی ۱۲ روح
۲۱۳ ۲ چه هغه ډیری سوه دیارلس کسان و وچه چا هغوی یوه لپه ونځه واخسته او ورباندی پوره او به سول او هغه کسان چه نافرمانی ئی وکړه هغه پر ویاله پریوتل خو تنګ ئی نو شو هم نه سو او شونډی ئی تورې سوی ۱۲ روح ۳ روایت دی چه پلار د داود علیه السلام ایشا نومیده او ده اوه زامن وو او کشر د وی داود و و چه د ډیر سوه ئی به نه پوهاوه او ایشا او شپږ زامن ئی په لښکر د طالوت کښی وو شمول ع ته وحی وسوه چه مړ کړی جالوت چه د کافرانو پاچا وو او ډیر پهلوان و هم داود علیه السلام پر لاس مقرر دی نو پلار د داود علیه السلام راغونږ او په لاره کښی ډیرو کانو ورته وویل چه موږ درسره واخله په کار به درسو نو داود ع هم په د خانه سره واخستل او لاړه یو ته نو طالوت وویل که هر چا جالوت مړ کړ بیا لور او نیمه پاچاهي به هغه ته ورکوم نو داود ع وویل چه زه ئی وژنم نو چه کله د جالوت سره مخامخ سو نو هغه دری کاڼی ئی په مچوغنه کښی واچول او جالوت ئی پر وویشت او هغه دری سره کاڼی د ده په سینه کښی ننوتل او د شا خوا ئی بری ځایه وتل او په لښکر د کفارو کښی ئی ډیر خلق ووژل او دی ئی کوچ ئی پکښی جوړ کړی چه اکثر ئی تباه سول ۱۲ یسیرکی د فعه کول د خدای په حدیث شریف کښی راغلی چه خدای تعالی په سبب د یوه نیکبخت سړی له سلو همسایګانو د ده څخه بلا دفع کوی. عبدالله ابن عمر رض دا حدیث روایت

دغه آیت ته ګرم چه مطلب ئی دا دی که چیری په سبب د نیکی د نیکانو عذاب نه دفع کیدلی نو ځمکه به ورانه سوی وه ۱۲

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَّنْ

دا پیغمبران چه یاد سول بهتره کړي دي مونږ بعض د دوی پر بعضو نورو باندې بعضي له دوی څخه هغه دی

كَلَّمَ اللّٰهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجٰتٍ وَاٰتَيْنَا عِيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ

چه خبرې ورسره کړي دي خدای او پورته کړي ئې دي بعضي د دوی په مرتبو کښې او ورکړي وو مونږ عیسیٰ زوی د بی بی مریمې ته

الْبَيِّنٰتِ وَاَيَّدْنٰهُ بِرُوْحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِيْنَ

ښکاره معجزې او قوی کړی وو مونږ دی په جبرائیل سره او که اراده سوی وای د خدای نو قتل به نه وو کړی هغه کسانو

مِنْ بَعْدِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنٰتُ وَلٰكِنِ اخْتَلَفُوْا

چه وروسته له دوی څخه وو وروسته له هغه چه راغلی دوی ته نخښې ښکاره لیکن دوی جګړې وکړې

فَمِنْهُمْ مَّنْ اٰمَنَ وَمِنْهُمْ مَّنْ كَفَرَ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلُوْا

نو بعضي له دوی څخه هغه دی چه ایمان ئې راوړی او بعضي له دوی څخه هغه دی چه کافران سوه او که اراده سوي وای د خدای نو دوی به قتل

وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيْدُ ﴿۲۵۳﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَنْفِقُوْا مِمَّا

نه وو کړی لیکن خدای کوی هغه کار چه اراده ئې وسی او هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی خیرات کوئ له هغه مال څخه

رَزَقْنٰكُمْ مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيْهِ وَلَا خُلَّةٌ

چه درکړی دی مونږ تاسی ته پخوا له هغه چه راسی هغه ورځ چه نه به کښې خرڅول او اخستل سته او نه به کښې دوستي سته او نه به کښې

وَّلَا شَفَاعَةٌ وَالْكٰفِرُوْنَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿۲۵۴﴾ اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

خواست سته او کافران چه دی هم دوی ظالمان دی خدای دی نسته دی لائق د عبادت مګر دی دی

اَلْحَيُّ الْقَيُّوْمُ لَا تَاْخُذُهٗ سِنَةٌ وَّلَا نَوْمٌ لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ

همیشه ژوندی دی ولاړ دی پر تدبیر د خلقو نه راځي پرده پرېشانی او نه خوب د ده لره دی هغه چه په اسمانو کښې دی

وَمَا فِي الْاَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِيْ يَشْفَعُ عِنْدَهٗٓ اِلَّا بِاِذْنِهٖ يَعْلَمُ

او هغه چه په ځمکه کښې دی څوک دی هغه کس چه سپارش به وکړي په نزد د ده مګر په اذن د ده سره پوهیږي دی

مَا بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيْطُوْنَ بِشَيْءٍ مِّنْ

په هغه باندې چه مخکښې د دوی دی او په هغه باندې چه شاته د دوی دی او نه چاپېره کیږي علم د دوی پر یو شی باندې له

عِلْمِهٖٓ اِلَّا بِمَا شَآءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ

علمه د ده څخه مګر پر هغه شي چه د ده خوښه وی او پراخ دی تخت یا علم د ده په اسمانو باندې او په ځمکه باندې

ےله چه هغه موسیٰ علیه السلام دی ۲ معالم
ےله چه هغه محمد صلی الله علیه وسلم
دی ۱۲ معالم ےله زیات کړي لوي
مونږ بعض د دوی پر بعض نورو باندې
په حدیث شریف کښې راغلی دی چه حضرت صلی الله
علیه وسلم فرمایلی دی چه زه سردار د بنی آدم یم او فخر
نه کوم پر دې . اجماع راغلې پر دې مسئله چه زمونږ
پیغمبر محمد د ټولو پیغمبرانو څخه افضل دی صلوات
الله علیهم اجمعین ۱۲ ےله یعنی د عمل کولو وخت سته
پیا خرت کښې به نه عملونه خرڅیږي او نه به څوک
چا ته څه ورکوي او نه به څوک په سپارش
خلاصیږي تر څو چه نیکی ئې نه وي پر پرېږدي
موضح ےله یعنی په حق د کافر کښې ۱۲ ےله دا آیت
کریمه ډېر مبارک آیت دی په حدیث مرفوع کښې
راغلی دی چه دا آیت الکرسی په قرآن شریف
کښې نبی کریم صلی الله علیه وسلم له ابی بن کعب څخه
پوښتنه وکړه چه کوم یو آیت په قرآن مجید کښې ډېر
لوی دی هغه و ویل خدای او رسول د ده ته به
معلوم وی رسول الله ۲ و درېم ځل ئې بیا ئې
پوښتنه وکړه نو هغه و ویل چه دا آیت الکرسی لوی
دی نو نبی ۲ و ویل هضم دی سی تا علم ای
ابا منذر ۱۲ زیادې قسم وی په هغه خدای
چه روح زما په لاس د هغه کښې دی چه د دې
آیت یو ژبه او دوه شونډې لري تر عرش
پاکی د خدای وائي . دا حدیث امام احمد نقل کړي
دی په فضیلت د دې آیة الکرسي کښې ډېر
احادیث راغلی دی ویلی دی بعد له لمانځه
او په وخت د خوب کښې ډېر ضرور سه دی ۱۲ منه
ےله بی له اذنه د ده څخه الخ یعنی بی له حکمه او
اجازې د ده څخه به هیڅوک د بل چا شفاعت
نسي کولی رسول الله صلی الله علیه وسلم
فرمایلي چه په ورځ د قیامت به تول پیغمبران
ما ته راجمع سی چه اجازه د شفاعت کولو
وغواړم نو زه به لاندې د عرش څخه په سجده
خدای تعالیٰ ته پریوزم نو حکم به وسي
ملائکو ته چه ای محمده صلی الله علیه وسلم سر
را پورته کړه او شفاعت کوه
قبلیږي به . الحدیث ...

۱۲ ۱۲ ۱۲

وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا ۚ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾ لَا إِكْرَاهَ فِي

او نه ستړی کوی دی ساتنه ددی دواړو اودی دی لوی پورته پاچاهی کښې لوی په صفتو کښې نشته زور په

الدِّينِ ۖ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ ۚ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ

قبلولو د دین کښې په تحقیق سره ښکاره ده سمه لاره له گمراهی څخه ځوک چه منکر سی له بتانو (یا له شیطانه)

وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ

او ایمان ئی راوړه په خدای نو په تحقیق سره منگلې ښخې کړی هغه پړی سی محکمه باندې چه نشته پریکیدل

لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٦﴾ اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ

هغې لره او خدای اوریدونکی خبر و دی خبردار دی خدای دوست دی د هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی باسی دوی

مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ

له تاریکیو د کفر څخه روښنائی د ایمان ته او هغه کسان چه کافران سوی دی دوستان د دوی شیطانان دی

يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ ۗ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ

چه راباسی دوی له روښنائی د ایمان څخه تیارو د کفر ته دغه کسان چه دی یاران د اور دی دوی به

فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ

په دی اور کښې به همیشه وي ایا نه گوری ته بیعقل ته چه جګړه ئی وه له ابراهیم علیه السلام سره په حق د رب د ده کښې له دی جهته

آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ

چه ورکړی وه ده ته خدای پاچاهی په هغه وخت کښې چه وویل ابراهیم علیه السلام چه زما هغه ذات دی چه ژوندی کوي او وژل کوی

قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ ۖ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ

وویل هغه چه زه هم ژوندی کوال وژل کوم وویل ابراهیم چه بیشکه چه خدای راخیژوی لمر

مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ ۗ

له مشرق څخه نو را وخیژوه دا لمر له طرفه د مغرب څخه نو شرمنده سو هغه څوک چه کافر سوی وو

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥٨﴾ أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَىٰ قَرْيَةٍ

او خدای لاره نه ښیی دلې د ظالمانو ته ایا نه وینی ته هغه کس چه تیر سو پر یو ښهر باندې

وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّىٰ يُحْيِي هَٰذِهِ اللَّهُ بَعْدَ

او دا ښهر ا دیوالونه ئی را لویدلی وو پر چتو خپلو باندې وویل ده چه څرنګه به ژوندی کړی دا ښهر خدای وروسته له

له وئیلی دی بعضی علماؤ چه دا ایت نازل سوی دی

په حق د مجوسیانو او اهل کتابو کښې چه له دوی څخه دی اخستل کیږی او په زور راته اسلام را اوړلو ته نه مجبوریږی تکه چه کافران د عرب و چه هغه به یا ایمان را وړی یا به قتلیږی جزیه د هغوی نه ده قبوله ۔ روح ۲ روایت دی چه دوه زامن د ابو الحسین انصاری نصرانیان سول او دا رسول الله صلی الله علیه وسلم ته چه کښتل ای لازمی دی نو دوی په زور مسلمانان کړم نو نازل سو چه لا اکراه فی الدین الایه

۳ عبد الله ابن مسعود رض وئیلی دی چه دا حکم منسوخ دی په اول د اسلام کښې دا حکم و چه بیا په ایت سیف منسوخ سو یعنی په زور باندې خلق مسلمانوی هر څوک چه وی معالم

۴ چه نوم د هغه نمرود زوی د کنعان وو کنعان زوی د سام او هغه زوی د نوح و او روایت دی چه هر کله ابراهیم علیه الصلوة والسلام بتان مات کړل نو نمرود په زندان کښې واچاوه بیا ئی ا وایست چه په اور کښې ئی وسوزی نو ئی ونه وویل چه ستا رب څوک دی چه ته مونږ هغه ته وس بولی نو ده وویل چه رب زما

ع ۳ ۴ هغه څوک دی چه ژوندی کول کوی او

۲ مړه کول کوی نو راودی چه دوه خپل بندیان راوبلل او یوئی مړ کړ او بل ئی ازاد کړ نو وئی وویل چه دادی ما هم مړه کول ژوندی کول وکړل

فضلل زمانه، روح شمر روایت دی چه هر کله بنی سرائیلو ډیر ګناهونه او فساد و کړل نو خدای بخت نصیر باچا پر مسلط کړ نو شیر لکه بیرغه لښکر ئی پسی را ولیږه او شام ئی ګډوډ کړ او بیت المقدس ئی خراب کړ او بنی سرائیل ئی دری ځایه کړل یوه حصه ئی قتل کړل او یوه حصه ئی په شام کښې پریښول او یوه حصه ئی بندیان کړل بوئی تلل چه هر یو لکه کسان وو او هغه ئی په خپلو نفرو تقسیم کړل او هر یوه ته څلور څلور غلامان ورسیدل او عزیر علیه السلام یو له هغه بندیانو څخه وو نو هر کله چه دی څه موده وروسته خلاص سو نو دی د یو ورانی و بجا پروت وو نو وئی وویل

انی یحیی الایه ۳

مَوْتِهَا ۚ فَأَمَاتَهُ اللّٰهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ ۖ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ ۖ

مړکه دده څخه نو مړ کړ خدای هغه سل کاله بیائې ژوندی کړ ورته وویل خدای څومره درنګ وکړ تا

قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ۖ قَالَ بَلْ لَّبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ

وویل هغه درنګ وکړ ما یوه ورځ اویا ټوټه د ورځې وویل خدای بلکه درنګ کړی دی تا سل کاله

فَانْظُرْ إِلَىٰ طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ ۖ وَانْظُرْ إِلَىٰ حِمَارِكَ

نو وګوره ته خوراک خپل ته او څښاک خپل ته چه هیڅ خراب سوی نه دی او وګوره دی خره خپل ته

وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِّلنَّاسِ ۖ وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنْشِزُهَا

او لپاره د دې چه وګرزوو موږ تا نخښه لپاره د خلقو او وګوره ته دې هډوکو ته چه څرنګه ئې راپورته کوو موږ

ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا ۚ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ ۙ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللّٰهَ عَلَىٰ كُلِّ

بیا اغوندوو دی ته غوښه نو هر کله چه ښکاره سو دا کار ده ته نو ده وویل چه اوس پوهېږم چه بیشکه خدای پر هر

شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٥٩﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرٰهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ ۖ

شی باندې قادر دی او یاد کړه هغه وخت چه وویل ابراهیم ای ربه زما وښایه ما ته چه څرنګه ته ژوندی کوې مړي

قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ ۖ قَالَ بَلَىٰ وَلٰكِنْ لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي ۖ قَالَ فَخُذْ

وویل خدای چه ایا ستا لا باور نسته؟ وویل هغه چه یقین مې سته مګر چه په ارام سي زړه زما وویل خدای نو ونیسه ته

أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ

څلور له مرغانو څخه نو رانژدې ئې کړه ځان خپل ته بیا کېږده پر هر یوه غره باندې

مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا ۚ وَاعْلَمْ أَنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ

له دوی څخه یوه ټوټه بیائې راوبوله رابه شي تا ته په منډه او پوه شه چه بیشکه خدای غالب دی

حَكِيمٌ ﴿٢٦٠﴾ مَّثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ

څښتن د حکمت دی مثال د هغه کسانو چه خیراتوي مالونه خپل په لاره د خدای کښې په مثل

حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِّائَةُ حَبَّةٍ ۗ

د دانې دکوم دی چه شنه کړي دا دانه اووه وږي چه په هر یوه وږي کښې سل دانې وي

وَاللّٰهُ يُضٰعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦١﴾ الَّذِينَ

او خدای زیاتوي نېکي لپاره د هغه چا چه اراده ئې وسي او خدای څښتن د پراخ فضل ده عالم دی هغه کسان

۱ وګوره دې طعام خپل ته د حضرت علی څخه روایت دی چه د سلو کالو څخه وروسته خدای د ده سترګې بیا کړې چه هغه جنلو خرابو هډ وکو ته ئې کتل بیا پر هډوکو غوښه راوختل بیائې ټول بدن پوره شو بیا راغلی ښه ډېر ته او د ده ښناخت کی ټول مړه سوی وو یو موچی پاته وو چه هغه د ډېر زوړ سوی وو او وئی لید ۱۲

۲ چه هغه طاؤس او چرګ او کونتره او کارغه وو د ده د سوال سبب دا وو چه هر کله د نمرود سره جنګ وکړ چه رب زما ژوندی کول او مړه کول کوي هغه وویل چه زه هم داسی کولی سم او دوه بندیان ئې راوستل یو ئې مړ کړ او یو ئې ازاد کړ نو ابراهیم علیه السلام ورته وویل چه زما رب مړي بیا ژوندی کوي نمرود ورته وویل چه تا لیدلي دي چه مړي ئې ژوندی کړي دی نو دی څپ سوا او بل دلیل ئې ورته وړاندې کړ چه لمر د مغرب څخه راوخیژوه. بیائې خدای پاک ته سوال وکړ چه ما ته د مړو ژوندي کول وښایه چه څوک پوهېښته راڅخه وکړي چه دا کار دې لیدلی دی نو ابه ورته ووایم چه هو: ۱۲ معالم

۳ روایت دی چه ابراهیم ع ته امر وشو چه دا مرغان حلال کړه او بڼکې ئې وکاږه او اندام اندام ئې کړه چه غوښې ئې سره په نا کړې او سر ونه ئې وساته بیا پر هر غره باندې یوه یوه ټوټه کېږده نو ده هم داسی وکړل نو هره ټوټه د غوښې به خپل قسم سره یو ځای کېدله چه صورت به تیار شو بیا به د هغه خپل سر سره یو ځای سو لکه چه ځکښې وو او ابراهیم علیه السلام ع بصورته کتل او تعجب به ئې کاوه ۱۲ روح

۴ د اآیت شریف نازل سوی دی په باب د خرچ کولو په جهاد کښې چه هر چا یوه روپۍ په جهاد کښې مصرف کړه نو ثواب د اووه سوه بلکه زیات به پیدا کړی دیر سري یوه اوبنه لپاره د جهاد ورکړه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل چه تا ته به اووه سوه داسی اوبنی د قیامت په ورځ ورکړی سی ۴

اللهم اغفر لنا

يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُوْنَ مَآ اَنْفَقُوْا

چه خیرات کوي دوي مالونه خپل په لاره دخدای کښې بیانه لیږ کوي په هغه شي پسې چه خیرات کړي وي

مَنًّا وَّلَآ اَذًى ۙ لَّهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

احسان اونه ضرر دوی لره دی ثواب د دوي په نزد د رب د دوی اونه به وي هيڅ ويره پر دوی باندې

وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ﴿٢٦٢﴾ قَوْلٌ مَّعْرُوْفٌ وَّمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ

اونه به دوی غمجن وي خبره نيکه فقير ته او بخښنه ده ته ډيره بهتره ده له

صَدَقَةٍ يَّتْبَعُهَآ اَذًى ۗ وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَلِيْمٌ ﴿٢٦٣﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ

خيرات څخه چه ورپسې وي ضرر رسول او خدای بې پروا دی صبرناک دی چه ژر څوک په ګناه نه نيسي ای هغه کسانو

اٰمَنُوْا لَا تُبْطِلُوْا صَدَقٰتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْاَذٰى ۙ كَالَّذِىْ يُنْفِقُ

چه ايمان ئې راوړی دی مه خرابوی تاسو خيراتونه خپل په احسان کولو او په ضرر رسولو فقير ته په مثل د هغه سړي چه خيرات کوي

مَالَهٗ رِئَآءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ۗ فَمَثَلُهٗ

مال خپل لپاره د ښودنې خلقو ته او ايمان نه راوړي دی پر خدای او پر ورځ د آخرت نو مثال د ده

كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَاَصَابَهٗ وَابِلٌ فَتَرَكَهٗ صَلْدًا ۗ

په مثل د کاڼي هوار دی چه وي پر هغه خاوري نو ورسيږي هغه ته سخت باران نو پريږدي دی پاک صاف ئې

لَا يَقْدِرُوْنَ عَلٰى شَىْءٍ مِّمَّا كَسَبُوْا ۗ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ

نه به قادر کيږي دوی پر هيڅ شي باندې له هغه څخه چه کړي وي دوی او خدای نه ښيي سمه لاره قوم د

الْكٰفِرِيْنَ ﴿٢٦٤﴾ وَمَثَلُ الَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمُ ابْتِغَآءَ مَرْضَاتِ

کافرانو ته (يعنې توفيق نه ورکوي) او مثال د هغه کسانو چه دوی خيرات کوي مالونه خپل لپاره د طلب د رضا د

اللّٰهِ وَتَثْبِيْتًا مِّنْ اَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍۢ بِرَبْوَةٍ اَصَابَهَا وَابِلٌ

خدای او لپاره د محکموالي د ځانو خپلو پر ايمان باندې په شان د باغ دی پر لوړه ځمکه باندې چه ولويږي پر هغه سخت باران

فَاٰتَتْ اُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ ۚ فَاِنْ لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ ۗ وَاللّٰهُ بِمَا

نو راوړي هغه ميوې خپلې دوچند نو که ونه ورېږي پر هغه باران سخت نو پرخه خو پر پريوزي او خدای پر هغه شي

تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿٢٦٥﴾ اَيَوَدُّ اَحَدُكُمْ اَنْ تَكُوْنَ لَهٗ جَنَّةٌ مِّنْ

چه تاسو ئې کوئ ليدونکی دی آيا خوښه ده يو ته ستاسو دا چه وي ده لره يو باغ له

له احسان کول په فقير دا دی چه يو
چا ته خيرات ورکړي او بيائې ورته
ياد وي چه ما تا ته فلانکی شی درکړاو
ضرر دا دی چه فقير ته ووائې چه تر څو
به راځئ غواړې او خوړه به ما خفه
کړې ١٢ معالم ٢له همدا رنګه حال
دی د منافقانو ريا کارانو چه لکه
ښوی ډبره داسې دی او په ريا ورکول
ئې داسې دی لکه خاوره داسې ده هر کله چه
باران د عدل د قيامت پر راغلی نو دد
خاورې هيڅ اثر به پاته نه سي ١٢ تيسير
٣له همدا رنګ دی حال د منافق او د
ريا کارا او د هغه مومن چه ورپسته
له خيرات څخه احسان يا ضرر فقير ته
ته رسوی چه په ورځ د قيامت به هيڅ
اجر د خيرات پيدا نه کړي. لکه چه په هغه
کاڼي هيڅ خاوره پاته نه سي ١٢ معالم
٤له عبدالرحمن رض د عثمان رض څخه
روايت کوي چه حضرت عثمان رض
زر اشرفۍ په غزوه د عسيرې کښې نبي
عليه السلام ته د صدقې په نيت ورکړې
نو ما رسول الله صلى الله عليه وسلم وليد
چه پر ولې وا ړولې ئې او لاس ئې پکښې
ښکته کړې بوؤ او وئې ويل ضرر به ونه
رسوی عثمان ته هر کار چه ورو سته
له نن ورځې څخه ئې کوی او دا
آيت شريف نازل شو ١٢ معالم التنزيل

٥له

همدا رنګه لکه چه دا باغ خپلې
ميوې نيسي. که او به ئې ډيرې وي
او که لږ وي همدا رنګ پر ورته کار
ثواب د اخلاص مومن چه ضرر
فقير ته و نه رسوی او احسان پر
ونه شميري زيا توئ که عمل
ئې لږ وي يا ډير ١٢

معالم التنزيل

نَخِيلٍ وَّأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهٰرُ لَهٗ فِيْهَا مِنْ

کجورو څخه اوله انګورو څخه چه بهیږی لاندې د درختو د هغه ویالې او د ده په هغه باغ کښې

كُلِّ الثَّمَرٰتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهٗ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاۤءُ فَأَصَابَهَاۤ

هر قسم میوو څخه او ورسیږی ده ته زوړوالی او وی اولاد د ده ضعیفان (واړه) نو ورسیږی هغه باغ ته

إِعْصَارٌ فِيْهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيٰتِ

سوړه د باد چه په هغه کښې اور وی نو وسوزی باغ همدا رنګه بیانوی خدای تاسی ته نخښې د قدرت خپل

لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُوْنَ ﴿٢٦٦﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا اَنْفِقُوْا مِنْ طَيِّبٰتِ

سبائی تاسو فکر په هغه کښې وکړی ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی خیرات کوی له پاکو مالو

مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّاۤ اَخْرَجْنَا لَكُمْ مِّنَ الْاَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا

هغو څخه چه په کار ګټلی وی تاسو او له هغه څخه چه ایستلی دی مونږ ستاسو لپاره له ځمکې څخه او مه اختیاروی تاسو

الْخَبِيْثَ مِنْهُ تُنْفِقُوْنَ وَلَسْتُمْ بِاٰخِذِيْهِ اِلَّاۤ اَنْ تُغْمِضُوْا

بیکاره له هغه مال څخه چه خیرات کوئ به ئی او نه ئی تاسو اخستونکی د هغه بیکاره شی مګر که سترګې پټې کړی پر اخستلو

فِيْهِ وَاعْلَمُوْۤا اَنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ حَمِيْدٌ ﴿٢٦٧﴾ اَلشَّيْطٰنُ يَعِدُكُمُ

د هغه کښې او پوه سی چه بیشکه خدای بې پرواه دی صفت کړی شوی دی شیطان ویروی تاسو

الْفَقْرَ وَيَاْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاۤءِ وَاللّٰهُ يَعِدُكُمْ مَّغْفِرَةً مِّنْهُ

د خوارۍ څخه او امر کوی تاسو په بدو کارو (بخل) سره او خدای وعده کوی له تاسو سره د بخښنې له ده څخه

وَفَضْلًا وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ ﴿٢٦٨﴾ يُّؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَّشَاۤءُ

او د مهربانۍ په زیاتولو د نیکۍ سره او خدای چه دی پراخ دی فضل د ده عالم دی ورکوی علم د قرآن هغه چاته چه خوښه ئی شی

وَمَنْ يُّؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ اُوْتِيَ خَيْرًا كَثِيْرًا وَمَا يَذَّكَّرُ اِلَّاۤ

او هر چاته چه ورکړ سو علم د قرآن نو په تحقیق چه ورکړ سو ده ته خیر ډیر او پند نه اخلې په دی سره مګر

اُولُوا الْاَلْبَابِ ﴿٢٦٩﴾ وَمَاۤ اَنْفَقْتُمْ مِّنْ نَّفَقَةٍ اَوْ نَذَرْتُمْ مِّنْ

خاوندان د عقلو او هغه شی چه خیرات کوی تاسی لخیرات څخه او یا لازم ئی کړی پر ځان له

نَّذْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُهٗ وَمَا لِلظّٰلِمِيْنَ مِنْ اَنْصَارٍ ﴿٢٧٠﴾ اِنْ

نذر څخه نو بیشکه چه خدای پوهیږی پر هغه (یعنی جزا به ئی درکړی) او نسته ظالمانو ته هیڅوک مدد کونکی که

له یعنی هغه څوک چه بنه کارونه وکړی او بیائی خراب کړی پر ګناهو باندی مثال ئی داسی دی مثلاً لکه باغ نو په ورځ د قیامت چه دی ورته ډیر محتاج وی هغه عملونه به هیڅ فایده نه ورته ورسوی سره روح ۲ یعنی هر کله چه د سړی په ذهن کښې دا خبره راسی چه که مال خیرات کړم نو مفلس به سم او بی حیا شی ته ملا وتړی چه د خدای له طرف څخه ډیر تاکید وارد سوی په باب د خیرات ورکولو کښې او سره له دی په زړه کښې د خیرات نه کولو تصور کوی نو پوه دی سی چه دا شیطانی خطره او وسوسه ده ځان دی ورڅخه ساتی او که ئی دا خیال سی چه په خیرات ورکولو به می ګناهونه وبخښل سی او یا دا چه خدای به راته نور رزق زیات کړی نو د خدای تعالی سره د هیڅ شی کمی نسته او پوه دی سی چه دا خیال زما په زړه کښې د خدای له طرفه پیدا سو موضح بتغیر ۳ له پاکو هغه څخه الخ بعضو ویلی دی چه مراد د طیب څخه حلال مال دی ځکه چه له حرام مال څخه خیرات بالکل نه قبلیږی حدیث شریف په دی ځای کښې راغلی دی چه مراد له نفقې څخه یا فرض زکواة دی او یا نفلی خیرات دی او یاد وارې دی ۴ منه نور الله ۵ یعنی که فرضاً ستاسو پر چا څه حق باندی وی او هغه بیکاره شی درته راوړی نو تاسو به ئی نه ورڅخه واخلې مګر که سترګې ورڅخه پټې کړی چه بیا به پرلاس راځی سی او یا ورته ډیر محتاج ئی چه هغه شی نامه لیاره ورکوئ ۶ روح یعنی سړی ته وائی چه مال مه شیندل ځان ته وساته او مه ئی خیرات کوه کنه نو خوار به سی ۷ معالم ورح ۸ حسن رضی الله تعالی عنه ویلی دی چه هر چاته علم د قرآن ورکړی سو نو ګویا پیغمبری د ده په اړخو کښې داخله سوه مګر وحی نه ورته کیږی یعنی د پیغمبر او د ده فرق دا دی چه پیغمبر ته وحی کیږی او ده ته نه کیږی

٣٦ ع ٦ ن ٤

معالم

تُبْدُوا الصَّدَقٰتِ فَنِعِمَّا هِيَ ۚ وَاِنْ تُخْفُوْهَا وَتُؤْتُوْهَا الْفُقَرَآءَ

ښكاره وركوى تاسو خيراتونه نو ښه كار دى دا او كه پټ ئې تاسو دغه او وركوئ ئې فقيرانو ته

فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۗ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِّنْ سَيِّاٰتِكُمْ ۗ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ

نو دا پټ وركول ډير غوره دى تاسو ته او ورى به ژوى له تاسو څخه بعضي له گناهو ستاسو او خداى په هغه كار چه كوئ ئې تاسو

خَبِيْرٌ ﴿٢٧١﴾ لَيْسَ عَلَيْكَ هُدٰىهُمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَهْدِيْ مَنْ يَّشَآءُ ۗ

خبردار دى نشته پر تا باندى لاره برابرول د دوى ليكن خداى پر لاره برابروى هغه څوك چه خوښه ئې سى

وَمَا تُنْفِقُوْا مِنْ خَيْرٍ فَلِاَنْفُسِكُمْ ۗ وَمَا تُنْفِقُوْنَ اِلَّا ابْتِغَآءَ

او هغه چه ئې وركوئ تاسو له مال څخه نو لپاره د ځانونو ستاسو دى او خيرات نه كوئ تاسو سوائ مؤمنانو مگر لپاره د طلب

وَجْهِ اللّٰهِ ۗ وَمَا تُنْفِقُوْا مِنْ خَيْرٍ يُّوَفَّ اِلَيْكُمْ وَاَنْتُمْ لَا تُظْلَمُوْنَ ﴿٢٧٢﴾

د رضا د خداى او هغه چه وركوئ ئې تاسو له مال څخه پوره به ور سول سى تاسو ته ثواب د هغه او پر تاسو به ظلم و نكړى سى

لِلْفُقَرَآءِ الَّذِيْنَ اُحْصِرُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ لَا يَسْتَطِيْعُوْنَ

دا خيراتونه لپاره د هغه فقيرانو دى چه بند كړى سوى دى په لاره د خداى كښي چه طاقت نه لري دوى

ضَرْبًا فِي الْاَرْضِ ۫ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ اَغْنِيَآءَ مِنَ التَّعَفُّفِ ۚ

د تلو په ځمكه كښي گمان كوى پر دوى هر نا خبره پر حال د دوى غنيانو په سبب د نه سوال كولو

تَعْرِفُهُمْ بِسِيْمٰهُمْ ۚ لَا يَسْـَٔلُوْنَ النَّاسَ اِلْحَافًا ۗ وَمَا تُنْفِقُوْا

ته به پېژنې دوى په علامو د دوى له خواسته نه كوى دوى له خلقو څخه ښخت سوال او هغه چه وركوئ تاسو

مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهٖ عَلِيْمٌ ﴿٢٧٣﴾ اَلَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ

له مال څخه نو بيشكه چه خداى پر هغه عالم دى هغه كسان چه خيرات كوى دوى مالونه خپل

بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَّعَلَانِيَةً فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ

په شپه او په ورځ كښي په پټه او په ښكاره نو دوى لره ثواب د دوى دى په نزد د رب د دوى

وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ﴿٢٧٤﴾ اَلَّذِيْنَ يَاْكُلُوْنَ الرِّبٰوا

او نه به دوى هيڅ قسم ويره پر دوى او نه به دوى غمجن سي هغه كسان چه خورى دوى سود

لَا يَقُوْمُوْنَ اِلَّا كَمَا يَقُوْمُ الَّذِيْ يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطٰنُ مِنَ

نه به ولاړ برى دوى له قبرو څخه مگر لكه چه ولاړيږى هغه كس چه رسولى وى ده ته شيطان له

ك په حديث شريف كښي راغلى دى چه پټ خيرات وركول د الله تعالى قهر ورږى ١٢ معالم ك اوكه پټ وركوى تاسو خيرات الخ الرو علماو ويلى دى چه دا حكم په حق د نفلي خيرات كښي دى او د فرضي زكوة په ښكاره وركول افضل دى او بعضو ويلى دى چه د واړه قسمه پټ وركول افضل دى له ابن عباس رض څخه نقل دى چه نفلي صدقه پټه وركول د اوياو درجو زيات ثواب لري او فرض زكات په ښكاره وركول پنځويشت درجي زيات ثواب لري ١٢ منه ك سعيد ابن جبير رض ويلى دى چه صحابه كرامو به خيرات كاوه پر فقيرانو د مشركانو د ميانو باندى نو هر كله چه مسلمانان فقيران ډير سول نو رسول الله صلى الله عليه وسلم منع وكړه چه بيا مشركانو ته خيرات مه وركوى چه تنگ سى او ايمان راوړي نو د غه ايت شريف نازل سو معنى ئې دا ده چه پر تا خالص بيان او رسول د احكامو دى او سمه لاره هرچاته خداى ښائي چه ئې خوښه سى بيا ئې معنوى ته خيراتونه وركول ١٢ معالم وروح ك ضحاك رح ويلى دى چه د دوى علامى د مخ زرد والى دى په سبب د لوږى ئې او صبر سره ١٢ مع ك د عبد الله ابن عباس رضى الله تعالى عنهما څخه روايت دى چه دا ايت شريف نازل شوى دى په حق د علي رضى الله تعالى عنه كښي چه له ده سره صرف څلور درهمه وو او نور ورسره هيڅ نه وو نو يو درهم ئې د شپى وركړ او يو ئې د ورځي وركړ او يو ئې په پټه وركړ او يو ئې په ښكاره وركړ يعني په لاره د خداى كښي او نور شان نزولونه د دى ايت هم ډير دى ١٢

معالم التنزيل

الْمَسِّ ۭ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوْٓا اِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبٰوا ۘ وَاَحَلَّ

ليونتوب ئي دا کار چه دي سبب د دې دي چه بيشکه دوی به ويل چه بيشکه خرڅول په مثل د سود دي او حلال کړی دی

اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰوا ۭ فَمَنْ جَاۗءَهٗ مَوْعِظَةٌ مِّنْ رَّبِّهٖ

خدای بيع او حرام کړی ئي دی سود نو هر څوک چه راغلی ده ته نصيحت له طرفه د رب د ده ځنه

فَانْتَهٰى فَلَهٗ مَا سَلَفَ ۭ وَاَمْرُهٗٓ اِلَى اللّٰهِ ۭ وَمَنْ عَادَ فَاُولٰۗىِٕكَ

نو منع سو بيا سته ده ته هغه چه پخوا تير سوی دی او کار د ده طرف د خدای ته دی او هر څوک چه بيرته وګرځيدل نو دغه کسان

اَصْحٰبُ النَّارِ ۚ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ۝۲۷۵ يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا وَيُرْبِي

ملګري داور دي دوی به پکښې هميشه وی له کموی خدای مال د سود (برکت ئي ختموی) او زياتوی

الصَّدَقٰتِ ۭ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ اَثِيْمٍ ۝۲۷۶ اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

خيراتونه او خدای دوست نه لري (نه خوښوي) هر سخت کافر ګنهګار بيشکه هغه کسان چه ايمان ئي راوړی دی

وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ لَهُمْ

او عمل کوی د نيکو او سم دروی لمونځ او ورکوی زکوٰة دوی لره دی

اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝۲۷۷

ثواب د دوی په نزد د رب خپل او نه به وی هيڅ ويره پر دوی او نه به دوی غمجن سی

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَذَرُوْا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبٰٓوا اِنْ

ای هغه کسانو چه ايمان ئي راوړی دی ووېرېږی له خدای ځنه او پرېږدی هغه چه پاته سوی دی له سود ځنه

كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ۝۲۷۸ فَاِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا فَاْذَنُوْا بِحَرْبٍ مِّنَ اللّٰهِ

که ئي تاسي ايمان راوړونکي نو که مو ونکړ دا کار نو خبر سی په جنګ کولو له طرفه د خدای ځنه

وَرَسُوْلِهٖ ۚ وَاِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوْسُ اَمْوَالِكُمْ ۚ لَا تَظْلِمُوْنَ

او د رسول د ده ځنه او که توبه وکښل تاسي نو سته تاسو ته سر د مالو ستاسي تاسو هم ظلم مه کوی

وَلَا تُظْلَمُوْنَ ۝۲۷۹ وَاِنْ كَانَ ذُوْ عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ اِلٰى مَيْسَرَةٍ ۭ

او نه دی پر تاسو ظلم کيږي او که وی قرضدار خاوند د سختی تنګی نو کتل دی هغه ته تر وخته د غنيوالی پوري

وَاَنْ تَصَدَّقُوْا خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ۝۲۸۰ وَاتَّقُوْا يَوْمًا

او که بخښنه وکړئ تاسي غم قرضدار ته ډيره ښه ده تاسي ته که ئي تاسو پوهيږئ او ووېرېږی د عذابه د هغه ورځی

له يعني په ګټلو د مال کښې چه بيع جائز ده نو سود هم جائز سوا او دوی به ربوا سود ، ممثل وا چاوه لپاره د مبالغې د تيسير له يعني هغه ګناه چه ده ځکښې له منع کولو ځنه کړی وی هغه ورته معاف دی ۱۲ له عوف رض د خپل پلار ځنه روايت کړی دی چه بيشکه رسول الله صلى الله عليه وسلم منع کړی په وينه ايستو باندې له مزد ورکړي اخستلو ځنه او له پيسو د سپي ځنه يعني چه سپی خرڅ کړی او قيمت ئي واخلي او له پيسو د بد علمي ځنه او لعنت کړی سوی دی په سود خوړونکي باندې او په خال وهونکي ځنه باندې او په طلب کونکي د خال باندې او په تصوير جوړونکي باندې ۱۲ معالم له دا آيت شريف نازل سوی دی په حق د عباس رض ابن عبد المطلب کښې او عثمان رض ابن عفان کښې چه دوی په سلم باندې روپۍ ورکړي وی په کجورو کښې نو هر کله چه د کجورو د پريکولو وخت راغلی نو دوی ته هغه سړي وويل چه که تاسي له ما ځنه خپل ټول حق واخلی نو ماته به د عيال نفقه هم پاته نه سی نو تاسو نيم حق اوس واخلئ او نيم به په دوهم فصل کښې دو چند درکړم نو دوی داسي وکړل نو هر کله چه بيا هغه موده راغله نو دوی هغه زيات سود د هغه سړي ځنه طلب کړ نو دا خبره رسول عليه السلام ته ورسيده نو هغه دوی له دې کاره منع کړل بيا خدای تعالى دغه آيت شريف نازل کړ او چه د وار ودا حکم واوريد و نو قبول ئي کړ او هغه خپل سر ئي واخست ۱۲ معالم له په جنګ سره له خدای يعني هر کله چه تاسو حکم د خدای او د رسول د ده نه ومانه نو تاسو د دښمنان شوي او د دښمن ته هر وخت ځان تيار وي ګاڼې دې د جنګ لپاره . ابن عباس رضي الله تعالى عنهما فرمايلي دي چه سود خوار ته به په ورځ د قيامت حکم وسي چه خپله وسله د جنګ لپاره راواخله . بعضې علماو ويلي دي چه هر هغه مسلمان چه سود خوری نه پريږدي نو مسلمان حاکم ته مناسب دي چه جنګ ورسره وکړي ۱۲ اللهم اغفر لکاتبه ولمن له حق عليه

تُرْجَعُوْنَ فِيْهِ اِلَى اللّٰهِ قف ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ

چه بیرته به کرځیږی په هغه کښې طرف د خدای ته بیا به پوره ورکړی سی هر نفس ته جزا د هغه عمل چه کړی وی ده

وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ﴿٢٨١﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ

او پر دوی به ظلم و نکړی سی ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی په هغه وخت کښې چه معامله کوئ تاسې په قرض سره

اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوْهُ ط وَلْيَكْتُبْ بَّيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ ص

تر نیټې معلومې پورې نو ولیکئ هغه او مناسب دی چه ولیکی په منځ ستاسو کښې یو لیکونکی په انصاف سره

وَلَا يَاْبَ كَاتِبٌ اَنْ يَّكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللّٰهُ فَلْيَكْتُبْ ج وَلْيُمْلِلِ

او منع دی نه کوی لیکونکی له دی څخه چه ولیکی لکه چه ښودلی دی ده ته خدای نو مناسب دی چه ولیکی او مناسب دی چه اقرار وکړی

الَّذِيْ عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللّٰهَ رَبَّهٗ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْـًٔا ط

هغه څوک چه پر ده حق باندی وی او ودی ویرېږی له خدایه څخه چه رب د ده دی او نه دی کموی د نې له حق څخه هیڅ شی

فَاِنْ كَانَ الَّذِيْ عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيْهًا اَوْ ضَعِيْفًا اَوْ لَا يَسْتَطِيْعُ

نو که وو هغه څوک چه وی پر ده هغه قرض کم عقل یا عاجز یا د پېښین بېزړی او یا ئې طاقت نه وی د دی

اَنْ يُّمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهٗ بِالْعَدْلِ ط وَاسْتَشْهِدُوْا

چه اقرار وکړی نو مناسب دی چه اقرار وکړی واکدار د ده په عدل سره او حاضر کړی په دی کار کښې

شَهِيْدَيْنِ مِنْ رِّجَالِكُمْ ج فَاِنْ لَّمْ يَكُوْنَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ

دوه شاهدان له سړو ستاسو څخه (یعنې مسلمانان) نو که نه وو دواړه شاهدان سړی دوه نو یو دی سړی وی

وَّامْرَاَتٰنِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَآءِ اَنْ تَضِلَّ اِحْدٰىهُمَا

او دوه ښځې له هغه چا څخه چه تاسو پر خوښ ئې له شاهدانو څخه که چیری هیرئې کړی یوله دواړو ښځو څخه

فَتُذَكِّرَ اِحْدٰىهُمَا الْاُخْرٰى ط وَلَا يَاْبَ الشُّهَدَآءُ اِذَا مَا دُعُوْا ط

نو یاد به کړی یوله دی دواړو څخه هغې بلې ته او منع دی نه کوی په هغه وخت کښې چه وبلل سی دوی

وَلَا تَسْـَٔمُوْٓا اَنْ تَكْتُبُوْهُ صَغِيْرًا اَوْ كَبِيْرًا اِلٰٓى اَجَلِهٖ ط ذٰلِكُمْ

او مه خپه کیږئ له دی څخه چه لیکئ دا قرض لږ وی او که ډیر ترنیټې د هغه پورې دا لیکل ستاسو

اَقْسَطُ عِنْدَ اللّٰهِ وَاَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَاَدْنٰٓى اَلَّا تَرْتَابُوْٓا اِلَّآ

ښه انصاف دی په نزد د خدای او ډیر محکم دی لپاره د اداء د شاهدی او ډیر نژدی دی ته چه نه به شکمن کیږئ تاسې

له عبد الله ابن عباس رضی الله تعالی عنه ویلی دی چه هر کله الله تعالی سود حرام کړ نو سلم ئې جائز کړ او دا ئې ویلی دی چه زه شاهدی ادا کوم پر دی چه قرض سلم چه په نیټه باندی وی په تحقیق سره هغه خدای حلال کړی دی.

ع ٣٨ / ٨ / ٦

او اذن ئې پکښې کړی دی ۱۲ معالم

معلومې پورې مثلاً اول د رجب یا نیمگړی د شعبان یا اخیر د رمضان ښدا نه چه تر مبهمې نیټې پورې چه موجب د نزاع کیږی ۱۲ یسیر له نو ولیکئ هغه پر کاغذ هغه اتول شیان چه شرط دی په صحت د سلم کښې هغه پر نزد د امام اعظم اوه دی اول تعین د جنس د مسلم فیه مثلاً چه غنم دی یا جوار دوهم نوع د ده چه ابی دی یا للمی دریم وصف د ده چه کره دی یا ناکره یا سره دی یا سپین څلورم قدر د ده چه خروار دی یا دوه پنځم بیان د مقدار د راس المال دی چه لس روپئ دی یا شل شپږم تعین د مدی دی چه میاشت ده یا دوه اووم ځای د سپارلو چه بصره ده یا کوفه. نو که د دی اوو شرطو څخه یو پکښې ذکر نشو نو دا سود سو ۱۲

ته یعنې چه دیندار او امانتدار وی او د شاهدی قبلید و اوه شرطونه دی اسلام، حریت، عقل، بلوغ، عدالت، مروت او نشتوالی د تهمت پر کسانو باندی یعنې په هر ځای کښې چه دا شرطونه موجود وی نو د هغه شاهدی قبلیږی او که نه وی نو نه ۱۲ معالم

ه په نزد د بعضې علماؤ ولیکل د قرض او د سلم فرض دی ځکه چه ظاهر د آیت ته کوری او بعضې ئې مستحب بولی. امام شعبی رح ویلی دی چه په اول د اسلام کښې فرض وو بیا پر دغه آیت شریف منسوخ سو چه هغه دا دی فَاِنْ اَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا. الآیه ۲ فافهم

أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ

کړوی دا معامله ستاسو سودا ګیری لاس په لاس چه ګرځوی ئی په مینځ خپل کښی نو نسته پر تاسو باندی

جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا ۗ وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ ۚ وَلَا يُضَارَّ

هیڅ ګناه چه و نه لیکئ هغه او شاهدان نیسئ په هغه وخت کښې چه سودا سره کوئ ا او ضرر دی نه رسیږی

كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ ۚ وَإِنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ ۗ وَاتَّقُوا

لیکونکی ته او نه شاهد ته او که وکړ تاسو دا کار نو بیشکه چه دا ګناه ده پر تاسو او ووېرېږئ

اللَّهَ ۖ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ ۗ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٨٢﴾ وَإِنْ كُنْتُمْ

له خدای څخه او ښیی و نه کوی احکام و تاسو ته خدای او خدای پر هر شی باندی عالم دی او که ئی تاسو

عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ ۖ فَإِنْ أَمِنَ

په سفر باندی او نه موکړ پیدا لیکونکی نو ګرو دی چه اخستی سوی وی نو که باور وکړ

بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ

بعضو ستاسو پر بعضو نو ښایی نو منا دی چه ادا کړی هغه څوک چه باور پر کړی سوی وی امانت قرض دا له او باید و وېرېږی له خدای څخه

رَبَّهُ ۗ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ ۚ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ ۗ

چه رب دده دی او مه پټوئ تاسو شاهدی او چا چه پټه کړه هغه نو بیشکه چه دی ګنهکار دی زړه دده

وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨٣﴾ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي

او خدای پر هغه چه کوئ یی تاسو پوه دی خدای لره دی هغه څه چه په اسمانونو کښی دی او هغه چه په

الْأَرْضِ ۗ وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ

ځمکه کښی دی او که ښکاره کړئ تاسو هغه شی چه په نفسو ستاسو کښی دی او یا پټ کړی هغه حساب به وکړی تاسو سره په هغه

اللَّهُ ۖ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ

الله چه بخښنه کوی دی هغه چا ته چه دده خوښه وی او عذاب و هغه څوک چه دده خوښه وی او خدای پر

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٨٤﴾ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ

هر شی باندی قادر دی باور کړی دی رسول علیه السلام پر هغه شی چه نازل سوی دی ده ته له طرفه د رب دده

وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ

او مؤمنانو هم باور کړی دی ټولو باور کړی دی پر خدای باندی او پر ملائکو دده او پر کتابو دده او پر رسولانو دده باندی

له مطلب دا چه څوک کاتب او شاهدان راوبولی لپاره د لیکلو او شاهدی او معذوری ورته ووائی چه مونږ دیر ناخلاصه یو ته بل څوک پیدا کړه او دوی ورته ووائی چه خدای تعالی تاسی ته حکم د لیکلو او شاهدی ورکولو کړی دی خامخا راشئ نو دا کار منع دی ۱۲ معالم ۲ه مجاهد ویلی دی چه نه دی جائز ګرو ایښودل مګر په سفر کښې او دلیل ئی دا آیت کریمه دی او نور علماء وائی چه جائز دی بی سفره هم ځکه رسول علیه السلام خپله زغره یو یهودی ته په ګرو ایښی وه او اوربشی ئی ورڅخه اخستی وی او دا معامله نه په سفر کښی وه او نه په دا سی ځای کښی وه چه لیکونکی نه پیدا کیده ۱۲ معالم ۳ه ګنهکار دی زړه دده زړه چه دی ټولو اندامو سردار دی په حدیث شریف کښې راغلی دی چه په بدن کښې یوه ټوټه د غوښی ده چه هغه برابره وی نو ټول بدن برابر دی او که هغه خرابه وی نو ټول بدن خراب دی خبر سی چه هغه زړه دی نو هر کله چه زړه ګنهکار سو نو نور بدن کله پاته کیږی. ابن عباس رضی ویلی دی چه ګواهی پټول ګناه کبیره ده ۱۲ ۴ه روایت دی چه هر کله دا آیت کریمه نازل سو چه وان تبدوا الآیة نو دا په اصحابو ډیره سخته سوه نو رسول الله تعالی صلی الله علیه وسلم ته راغلل او پرځنګنو کښېنستل او وئی ویل ای رسول الله خدای پر مونږ باندی څو هغه حکمونه مقرر سوی وو چه زمونږ د وسه ده کیدل چه هغه لمونځ روژه حج او غزاوه او اوس دا سی کار راباندی مقرر سو چه زمونږ د وسه نه کیږی چه دا آیت دی نو رسول الله وویل تاسو اراده لری چه تاسی و وائی لکه چه ویلی وو اهل کتابو چه اورېدل مونږ او نافرمانی کوو نو اصحابو وویل چه نه بلکه مونږ اورېدو او اطاعت کوو نو دا آیت کریمه نازل سو چه. وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا الآیة ۱۲ روح ۵ه په حدیث مرفوع د ابن مسعود رض کښې راغلی دی چه هر څوک د غه دوه آیتونه د سورت تر آخره پوری تلاوت کړی کافی دی ده لره یعنی د هر شر څخه به په امان سی ۱۰ او یا دا چه د لمانځه د شپی څخه بدده ته کفایت وکړی ۱۲ رواه بخاری و احمد ۱۲

لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِّنْ رُّسُلِهٖ قف وَقَالُوْا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا ۫

فرق نه کوو موږ په مابین د یوه کس کښې له رسولانو د ده او وائې دوی وا وریدله موږ حکم ستا او قبول موکړو

غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيْرُ ﴿۲۸۵﴾ لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا

غواړو موږ بخښنه ستا ای ربه زموږ او تاته دی بیرته د رتلل تکلیف نه کوی خدای پر هیڅ نفس باندی مگر

وُسْعَهَا ؕ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ ؕ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا

په قدر د توان د هغه دی دی نفس لره ثواب د هغه عمل چه کړی وی ده او شته پر ده گناه د هغه عمل چه کوښښ یې کړی وی ای ربه زموږ مه نیسه

اِنْ نَّسِيْنَآ اَوْ اَخْطَاْنَا ۚ رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَآ اِصْرًا كَمَا

موږ که هیر کړو موږ حکم ستا یا په خطا وکړو گناه ای ربه زموږ او مه اچوه پر موږ درونده بار لکه

حَمَلْتَهٗ عَلَى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِنَا ۚ رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ

چه اچولی وو تا بار پر هغه کسانو چه مخکښی وو له موږ نه ای ربه زموږ او مه بار وه پر موږ باندی هغه تکلیف چه نه وی توان موږ ته

لَنَا بِهٖ ۚ وَاعْفُ عَنَّا ۫ وَاغْفِرْ لَنَا ۫ وَارْحَمْنَا ۫ اَنْتَ مَوْلٰىنَا فَانْصُرْنَا

پر هغه او محوه کړه له موږ نه گناه او بخښنه وکړه موږ ته او مهربانی وکړه پر موږ ته ئې مددگار زموږ نو مدد وکړه زموږ سره

عَلَى الْقَوْمِ الْكٰفِرِيْنَ ﴿۲۸۶﴾ ع

پر ډله د کافرانو باندی

سُوْرَةُ اٰلِ عِمْرٰنَ مَدَنِيَّةٌ وَهِيَ مِائَتَا اٰيَةٍ وَّعِشْرُوْنَ رُكُوْعًا

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

شروع کوم په نامه د خدای چه بخښونکی مهربان دی

الٓمّٓ ﴿۱﴾ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۙ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ ﴿۲﴾ ؕ نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتٰبَ

الله عالم دی په معنا د دی خدای چه نشته لایق د عبادت هیڅوک مگر هغه دی ژوندی دی په یو حال دی نازل کړی ئې پر تا

بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَاَنْزَلَ التَّوْرٰىةَ وَالْاِنْجِيْلَ ﴿۳﴾

داقرآن په حق سره چه رښتیا کوونکی دی د هغه کتابو چه له مخه د ده دی او رالیږلی دی ده تورات او انجیل

مِنْ قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَاَنْزَلَ الْفُرْقَانَ ؕ ۵ اِنَّ الَّذِيْنَ

مخوا له دی قرآن نه چه لارښوونکی وو خلقو ته او ده نازل کړی دی جلا کوونکی د حق او د باطل چه قرآن دی بیشکه هغه کسان

كَفَرُوْا بِاٰيٰتِ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيْدٌ ؕ وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ ذُو

چه کافر سوی دی په آیتو د خدای دوی ته مقرر دی عذاب سخت او خدای غالب دی خیښتن

---

۱ په حدیث شریف کښې راغلی دی
چه دغه آیتونه له خزانی د عرش څخه د
بل هیڅ پیغمبر ته نه وو ورکړل سوی په بل
حدیث کښې راغلی دی په هر یوه کور کښې
چه دغه آیتونه درې شپې وروسته تلاوت کړی شی
نو شیطان به هغه کور ته نژدې نه شي په بل
روایت کښې راغلي چه په هر یوه کور کښې سورة
بقره وویل کیږی د هغه کور څخه شیطان
تښتی ۱۲ ۲ چه بخوا وو له موږ څخه یعنې
بني اسرائیلو به ډیرو سختو احکامو مامور
سوی وو لکه ځان وژل یا وطن پرېښودل
په قبول د توبه کښې او د جامی و پوست د
مردار ځای پریکول او څوست لمونځونه
په شپه او ورځ کښې او نخوست روژې
په کال کښې و څلورمه حصه ایستل د مال څخه
زکوٰة او سوځول د مال غنیمت او لمونځ کول
ایستل د حاضلی و بې جماعت د لمانځه کید
او داسی نور ۱۲ یسیر ۳ روایت دی چه
د نجران وطن رسول الله ص ته راغلل نو
هغه ص اسلام ته راوبلل نو دوی وویل
موږ خپل دین لرونو حضرت ص ورته وویل
۳۰ چه تاسو خو خپل دین څخه بیزاره سوی
ع ۸ ئی په نسبت کولو د بچې او د زوی خدای
ته دوی وویل چه عیسی علیه السلام خود
خدای زوی دی ځکه چه بل پلار نه لری
نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل
چه تاسو خو قائل ئي چه عیسی ته خوځښت
جسمانی سته خوب خوراك او فنا هم
سته او خدای له دی ټولو څخه پاك دی
نو دوی ټول خجل سول او د مجلس څخه ولاړ
سول نو په تصدیق د دی کښې نازل
سو چه الله لا اله الا هو الآیه ۱۲ یسیر
۴ او نازل کړی دی جلا کوونکی د حق او
د باطل چه قرآن دی الله تعالیٰ په دی
ایت کښې ذکر د قرآن دوه واره وکړه په
دی کښې اشاره ده دی خبری ته چه
قرآن کریم د ټولو کتابو څخه اعلیٰ او عزتمن
دی او لکه چه فیصله په اخیر کښې کیږی
هم دا رنګه قرآن له ټولو کتابو څخه په
اخیر کښې نازل شوی دی ۱۲

انْتِقَامٍ ﴿۴﴾ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَخْفٰى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْاَرْضِ وَلَا

د بدل اخستونکی دی بیشکه چه خدای پټه نه دی پرده هیڅ شی نه په ځمکه کښی او نه په

فِي السَّمَآءِ ﴿۵﴾ هُوَ الَّذِيْ يُصَوِّرُكُمْ فِي الْاَرْحَامِ كَيْفَ يَشَآءُ

اسمان کښی دا خدای هغه ذات دی چه جوړوی صورتونه ستاسو په رحمو کښی هر رنګه چه ئی خوښه سی نشته

لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿۶﴾ هُوَ الَّذِيْٓ اَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتٰبَ

بل هیڅوك لائق د عبادت مګر دی چه غالب خاوند د حکمت دی دا خدای هغه ذات دی چه رالیږلی ئی دی پر تا باندی قرآن

مِنْهُ اٰيٰتٌ مُّحْكَمٰتٌ هُنَّ اُمُّ الْكِتٰبِ وَاُخَرُ مُتَشٰبِهٰتٌ

چه بعض له دغه ایتونه محکم دی چه هغه اصل د قرآن دی او نور ایتونه دی چه متشابه دی نو هغه

فَاَمَّا الَّذِيْنَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُوْنَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ

کسان چه په زړو د هغوی کښی کوږوالی دی نو اتباع کوی د هغه چه متشابه وی له دی قرآن څخه

ابْتِغَآءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَآءَ تَاْوِيْلِهٖ ۚ وَمَا يَعْلَمُ تَاْوِيْلَهٗٓ اِلَّا

لپاره د طلب د فتنی او لپاره د طلب د معنی د هغه او نه پوهیږی پر معنی د هغه باندی مګر

اللّٰهُ ۘ وَالرّٰسِخُوْنَ فِي الْعِلْمِ يَقُوْلُوْنَ اٰمَنَّا بِهٖ ۙ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ

خدای او هغه کسان چه محکم وی په علم کښی وائی چه ایمان راوړی دی مونږ پر دی متشابه باندی ټول له طرفه

رَبِّنَا ۚ وَمَا يَذَّكَّرُ اِلَّآ اُولُوا الْاَلْبَابِ ﴿۷﴾ رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوْبَنَا بَعْدَ

څخه د رب زمونږ دی او پند نه اخلی مګر خاوندان د عقلو ای ربه زمونږ مه کږوه زړونه زمونږ وروسته

اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَّدُنْكَ رَحْمَةً ۚ اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿۸﴾

له هغه چه لاره دی وښوولی مونږ ته او ورکړه مونږ ته له خپله نزده مهربانی بیشکه ته چه ئی ته ورکونکی ئی

رَبَّنَآ اِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيْهِ ۭ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ

ای ربه زمونږ بیشکه ته ئی یو ځای کونکی د خلقو لپاره د حساب د هغه ورځی چه نشته شك په هغه کښی بیشکه خدای مخالفت نه کوی

الْمِيْعَادَ ﴿۹﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَ

له وعدی څخه بیشکه هغه کسان چه کافر سوی وی له سره به دفع نه کړی له دوی څخه مالونه د دوی

لَآ اَوْلَادُهُمْ مِّنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا ۭ وَاُولٰۗىِٕكَ هُمْ وَقُوْدُ النَّارِ ﴿۱۰﴾

او نه اولاد د دوی له عذابه د خدای څخه هیڅ شی او دغه کسان دی دوی بلونکی اخشاکه د اور

له یعنی هر رنګه چه د دوی خوښ سی نر یا ښځه، سپین یا تور، ښایسته یا بد رنګه پوره یا نیمګړی ۱۲ معالم

۲ یعنی چه په معنی باندی ئی څوك نه پوهیږی او قسم قسم احتمالات لری لکه الرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوٰى یا داسی نور ۱۲ تفسیر تيسير

۳ ای ربه زمونږ مه کږوه زړونه زمونږ. له دی ایت څخه دا معلومه سوه چه هدایت او ګمراه کول دواړه له طرفه د خدای څخه دی پر بندګانو هر قسم تصرف چه ئی خوښه سی کوی ئی نبی علیه الصلوة والسلام به داسی دعا کوله يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوْبِ ثَبِّتْ دِيْنِيْ عَلٰى دِيْنِكَ ... یعنی ای بدلونکی د زړو محکم کړه زړه زما پر دین خپل باندی بیا ئی دغه ایت تلاوت کړ ۱۲ منه رحمه الله تعالی

وقف النبی صلی الله علیه وسلم

وقف لازم وقف منزل

ع ۹

كَدَأْبِ آلِ فِرْعَوْنَ ۙ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

حال د دوی دا شی دی چه لکه حال د پیروانو د فرعون او لکه حال د هغه کسانو چه خوا وړاندې د دوی نه وو په نسبت د دروغو سره نې کاوه ایتونه زموږ نه

فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ ۗ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١١﴾ قُل

نو ونیول دوی خدای په ګناهونو دوی باندې او خدای چه دی ډیر سخت دی عذاب د ده وو وایه ته ته

لِّلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ ۚ وَبِئْسَ

هغه کسانو ته چه کافر شوی دی ژر دی چه مغلوب به شی تاسو او راجمع به کړی شی دوزخ ته او بد بستر دی

الْمِهَادُ ﴿١٢﴾ قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا ۖ فِئَةٌ تُقَاتِلُ

دوزخ په تحقیق چه دی تاسو ته ای قریشو عبرت په هغه دوو ډلو کښې چه مخامخ سوی په بدر کښې یوه ډله وه چه جنګ یې کاوه

فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُم مِّثْلَيْهِمْ رَأْيَ الْعَيْنِ ۚ

په لار د خدای کښې او بله ډله وه کافره لیدل به دی مؤمنانو دا کافران دوچنده دځان په لید لو د سترګو

وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَن يَشَاءُ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي

او خدای محکموی په مدد خپل هغه څوك چه دده خوښه سی بیشکه چه په دی کښې خامخا پند دی خاوندانو

الْأَبْصَارِ ﴿١٣﴾ زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ

د سترګو لره ښائسته کړی سوی دی خلقو ته محبت مینه د اره وشیانو له ښځو څخه او له زامنو څخه

وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ

او له خزانو څخه چه جمع کړی سوی وی له سرو زرو څخه او له سپینو زرو څخه او له اسو څخه چه علامه دار سوی وی

وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ۗ ذَٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَاللَّهُ عِندَهُ

او له چارپایانو څخه او له فصل څخه دا شیان چه دی معاش دی د ژوند د دنیا او خدای چه دی شته په نزد ده

حُسْنُ الْمَآبِ ﴿١٤﴾ قُلْ أَؤُنَبِّئُكُم بِخَيْرٍ مِّن ذَٰلِكُمْ ۚ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا

ښه ځای د ورتللو چه جنت دی ووایه ته ایا خبر کړم زه تاسو په ښه شیانو له دی شیانو څخه دی هغه کسانو ته چه ویریږی

عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

په نزد د رب د دوی باغونه دی چه بهیږی به لاندی د هغو څخه ویالی (خلو قسمه) همیشه به وی دوی په هغه کښې

وَأَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿١٥﴾

او ښځی پاکی کړی سوی له عیبو څخه او رضا مندی له طرفه د خدای څخه او خدای لیدونکی دی د حال د بندګانو

له یعنی حال د دی کافرانو په نه ایمان راوړو کښې او په نه خلاصید و کښې له عذابه د خدای څخه داسی دی لکه حال د پیروانو د فرعون. روح ٢ مراد له دوی څخه یهودیان دی ځکه چه له عبدالله ابن عباس څخه روایت دی چه هر کله یهودیانو د رسول الله صلی الله علیه وسلم غلبه په ورځ د بدر ولیدله نو دوی وویل چه قسم په خدای چه دی هغه پیغمبر دی چه موږ ته زیری کړی وو په هغه موسی علیه السلام او په تورات کښې صفت د ده ذکر سوی وو نو قصد نې چه د ده تابع سی بعضو نې وویل چه تاسو اوس صبر وکړی چه یوه بله مقدمه د ده هم وو ینو هر کله چه غزا د احد وسوه او مؤمنانو شکست وخوړ نو دوی شك پیدا سو او د دوی او د رسول علیه السلام په مینځ کښې صلح وه تر یو موده پوری نو هغه وعده نې هم ماته کړه او کعب ابن اشرف چه د دوی مشر وو سره له شپیتو سوارانو مکې ته ولاړ نو اتفاق نې وکړ په جنګ کولو سره له رسول الله ص نو دا ایت کریمه نازل سو قل للذین الایه. روح ٣ په غزا د بدر کښې مؤمنان ٣١٣ سوه دیارلس کسه وو او نو دوی به مشرکان شپږ سوه شپږ پنځوس کسان بلل او حال دا چه هغوی نهه سوه کسان وو چه جنګی سړی سل کسه په کښې سواره پر اسو وو. ١٢ معالم ٤ یرونهم چه لیدل به دی مؤمنانو دا کافران دوچنده له خپل لښکر څخه یعنی که څه هم دوی په واقع کښې ٩٥٠ نهه سوه وو لیکن مؤمنانو به په قدر د شپږ سوه شپږ پنځوس لیدل لیاره د دی چه پر بالادست سو ځکه چه له دی وعده سوی وه چه یو د دوه چنده باندی تاسو غالب یی او یا دا چه کافرانو به مؤمنان دخپل دوچنده لیدل یعنی نور زره او نه سوه حاضر دا چه یا به مؤمنانو کم لیدل چه پروردګار دی او یا دا چه کافرانو به ډیر تر ټول کاوه د لښکر د مؤمنانو چه نی زړه به ماتیږی ١٢ تیسیر ٥ ابو سعید خدری څخه روایت دی چه رسول کریم فرمایلی دی چه الله جل جلاله به جنتیانو ته اواز وکړی چه ای جنتیانو دوی به جواب ورکړی چه حاضر یو تول خیر په لاس ستا کښې دی نو خدای به ورته ووایه چه راضی شوی نو دوی به ووایی چه ولی به نه راضی کیږو تا موږ ته هغه نعمتونه راکړل چه هیچا ته دی نه دی ورکړی نو خدای به ورته ووای چه زه به درکړم در کړم د دی ټولو څخه بهتر یو شی دوی به ووایی چه له دی څخه به بل څه شی بهتر وی نو خدای به ووایی چه زه به نازل کړم پر تاسو باندی رضا خپل چه خپه به نه سم له تاسو څخه هیڅکله

٣ بخاری مسلم ـ عه یعنی پاکی کړی سوی به وی له عیبو ظاهرو څخه لکه حیض، او د سماتی او د آنورا ؤ له عیبو باطنو څخه لکه حسد، قهر، کتل بیګانه و و سړو ته ٣ روح البیان

الَّذِيْنَ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَآ اِنَّنَآ اٰمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوْبَنَا وَقِنَا عَذَابَ

هغه کسان چه وائي چه ای ربه زموږ ایمان مو راوړی دی نو وبخښه مونږ ته ګناه زموږ او وساته موږ له عذابه

النَّارِ ﴿۱۶﴾ اَلصّٰبِرِيْنَ وَالصّٰدِقِيْنَ وَالْقٰنِتِيْنَ وَالْمُنْفِقِيْنَ

د اور نه هغه کسان چه صبر کوونکي وي او رښتیا ویونکي وي او فرمانبرداري کوونکي وي او خیرات کوونکي وي

وَالْمُسْتَغْفِرِيْنَ بِالْاَسْحَارِ ﴿۱۷﴾ شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهٗ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۙ

او استغفار بخښنه غوښتونکي وي په اخیر شپې کښې شاهد وائي خدای چه بیشکه نشته بل څوک لائق د عبادت مګر هم دی دی

وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ ؕ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيْزُ

او ملائکې هم او خاوندان د علم هم ولاړ دی خدای په انصاف نشته بل لائق د عبادت مګر دی دی غالب دی

الْحَكِيْمُ ﴿۱۸﴾ اِنَّ الدِّيْنَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ ۗ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِيْنَ

خښتن د حکمت دی بیشکه غوره دین په نزد د خدای اسلام دی او اختلاف نه دی کړی هغه کسانو

اُوْتُوا الْكِتٰبَ اِلَّا مِنْۢ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًۢا بَيْنَهُمْ ؕ

چه ورکړی سوی دی دوی ته کتاب او مګر پس له هغه څخه چه راغلی دوی ته علم په سبب د بعض په مینځ د دوی کښې

وَمَنْ يَّكْفُرْ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ فَاِنَّ اللّٰهَ سَرِيْعُ الْحِسَابِ ﴿۱۹﴾ فَاِنْ

او هر څوک چه کافر سو پر ایتونو مونږ نو خدای ژر حساب والا دی نو که

حَآجُّوْكَ فَقُلْ اَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلّٰهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ ؕ وَقُلْ

جګړه کوی دا کافران له تا سره نو ته ووایه دوی ته چه سپارلی دی ما خان خپل او هغه چا هم چه اتباع کوی زما و وایه

لِّلَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ وَالْاُمِّيّٖنَ ءَاَسْلَمْتُمْ ؕ فَاِنْ اَسْلَمُوْا فَقَدِ

ته هغه کسانو ته چه ورکړی سوی دی دوی ته کتاب او مشرکانو د عربو ته چه ایا اسلام راوړی دی تاسي نو که چیرته اسلام راوړی په تحقیق

اهْتَدَوْا ۚ وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلٰغُ ؕ وَاللّٰهُ بَصِيْرٌۢ بِالْعِبَادِ ﴿۲۰﴾

سم لار ئي پیدا کړه او که وګرځیدل له اسلام څخه نو بیشکه دا خبر ده چه پر تا خالي رسول دی او خدای لیدونکی دی د بنده ګانو

اِنَّ الَّذِيْنَ يَكْفُرُوْنَ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُوْنَ النَّبِيّٖنَ بِغَيْرِ حَقٍّ ۙ

بیشکه هغه کسان چه کافر کیږی دوی په ایتو د خدای او وژني پیغمبران په ناحقه سره

وَّيَقْتُلُوْنَ الَّذِيْنَ يَاْمُرُوْنَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ ۙ فَبَشِّرْهُمْ

او وژني هغه کسان چه امر کوی په عدل سره له خلقو څخه نو زیری ورکړه ته پر دوی

له او بخښنه غوښتونکي دي په اخیره شپه کښي، سحر اخر د شپي ته ویل کیږي بعضو ویلي دي چه مراد له دی کسانو څخه هغه دي چه لمونځ د سهار په جمع سره کوي ابن عباس رضي الله تعالی عنه ویلي چه نبي علیه السلام مونږ ته فرمایلي و چه په وخت د سحر کښي او یا وارځ استغفار وائي ۱۲ منه رح سله د ایت کریمه نازل سوی دی په هغه وخت کښي چه د وه تنه له علماو و د شام څخه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلل ودوی ورته وویل چه ته محمد ئي حضرت صلی الله علیه وسلم وویل هو یاد وی او ویل چه ته احمد ئي نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل زه محمد او احمد دواړه یم. نو دوی ورته وویل چه خبر کړه مونږ له هغه بهتري کلمې او لوئي شاهدي څخه چه په قران کښې د ه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته د ایت ووایه شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهٗ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَآئِمًا بِالْقِسْطِ . الایة ۱۲ روح سله ابو عبیده ابن الجراح رض ویلي دی چه ما رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل ای رسوله د خدای کوم څخه سخت عذاب به په ورځ د قیامت چا وي نو نه وویل د هغه سړي چه پیغمبر ئي وژلي وي یا هغه څوک چه امر نه کوي پر نیکو باندی او منع نه کوي له بدو څخه نو رسول د خدای دا ایت کریمه ووایه اِنَّ الَّذِيْنَ يَكْفُرُوْنَ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُوْنَ النَّبِيّٖنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ .. الایة ۱۲ معالم

ع ۲/۱۱ ۱۰

بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢١﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا

په عذاب دردناك سره دغه كسان هغه دي چه خراب سوي دي عملونه ددوئ هم په دنيا كښي

وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٢٢﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا

او هم په آخرت كښي او نه به وي دوی ته په آخرت كښي هيڅوك ملاتړ كونكي ايا نه گورې ته هغه چه وركړی سوی ده دوی ته

نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَىٰ كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ

ځينې برخه له تورات څخه چه بلل كيږي دوی طرف ته دكتاب دخدای لپاره دې چه حكم وكړي دا كتاب په مينځ ددوی كښي بيا

يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ وَهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَن

گرځي يوه ډله له دوی څخه او دوی هميشه گرځيدونكي دي دا گرځيدل ددوی په سبب ددې دي چه بيشكه دوی وائي چه هيڅكله به نه

تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ ۖ وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِم مَّا كَانُوا

رسيږي موږ ته اور مگر يو څو ورځې شميرلي شوي او غولولي دي په دين خپل كښي هغه څه چه وو دوی

يَفْتَرُونَ ﴿٢٤﴾ فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ

چه دروغ به يې تړل نو څه حال به وي په هغه وخت كښي چه يو ځای كړو موږ دوی لپاره دحساب د هغه ورځې چه نشته شك په هغه كښي او پوره به وركول سي

كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٥﴾ قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ

هر نفس ته جزا د هغه عمل چه كړي دي ده او پر دوی به ظلم و نه كړل سي ووايه ته چه ای خدايه ای واكداره

الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ

د پاچاهي ته وركوې پاچاهي هغه چاته چه ستا خوښه سي او بيرته اخلې پاچاهي د هغه چا څخه چه ستا خوښه سي

وَتُعِزُّ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ ۖ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ

او عزت وركوې هغه چاته چه خوښه دې سي او خوار وې هغه څوك چه ستا خوښه سي په لاس ستا كښي خير دی بيشكه ته چه ئې پر هر

شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦﴾ تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ ۖ

شي باندی قادر يې ته ننه باسې شپه په ورځ كښي او ننه باسې ته ورځ په شپه كښي

وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ ۖ وَتَرْزُقُ مَن

او راباسې ته ژوندی له مړي څخه لكه حيوان له نطفې څخه او راباسې ته مړي له ژوندي څخه لكه نطفه له حيوان څخه او روزي وركوې هغه چا ته

تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٧﴾ لَّا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ

چه ستا خوښه سي بې حسابه يعنې ډيره دې نه دي نيسي مؤمنان كافران دوستان

له رسول الله م يوه ورځ ديهوديانو مدرسې ته ننوتی او دوی ئې ايمان ته راوبلل نو هغه مشرانو د يهودو چه نعيم ابن عمرو نوم و رسول الله صلی الله عليه وسلم ته وويل. ته پر كوم دين باندې ئې نو رسول الله ورته وويل زه پر دين دابراهيم عليه السلام باندې يم هغه ورته وويل ابراهيم خو يهودي وو نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل چه راشه موږ او ستاسو په مابين كښي تورات منصف دی تاسو ئې راوړی چه په هغه كښي معلومه كړو نو هغوی له راوړلو څخه منع وكړه نو دا آيت نازل سو ۱۲ روح سه او دوی مخ گرځونكي دي يعنې دوی منه پوهيږي چه دا حكم دخدای دی مگر نه ئې قبلوي په يهودو كښې يو سړي و ښځي زنا وكړه او دواړه واده والا وو او په تورات كښي دداسې كسانو حكم سنگسارول وو مگر دوی پر هغه عمل ونه كړ او رسول الله ص ته راغلل نو حضور ورته وفرمايل چه څرنگه په تورات كښي حكم دی چه سنگسار ولو هم داسې وكړي دوی وويل په تورات كښي داسې نشته نو رسول الله صلی الله عليه وسلم وويل تورات راوړئ نو دوی د آيت درجم باندې گوته كښينوده او پټ ئې كړ عبد الله ابن سلام چه صحابي مسلمان شوی و ووويل گوته پورته كړه. نو هغه آيت ترلاندې وو نو دوی غصه شول او لاړل نو دا آيت نازل سو ۱۲ سه چه هغه څلوېښت ورځې دي چه موږ پكښي د خوسي عبادت كړی وو ۱۲ روح سه وويل به ئې چه موږ زامن دخدای يو او موږ ته به اور د دوزخ نه ورسيږي مگر لږ وخت ۱۲ ليسير سه ابن عباس رض وويلي دي چه اسم اعظم دخدای چه په هغه سره دعا قبليږي په دغه آيت كښي دی قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تر قَدِيرٌ پورې روايت دی حديث طبراني كړی دی معاذ رض رسول الله ته شكايت د قرض داری وكړ رسول الله ورته وفرمايل چه دغه آيت وايه او ابن ابي الدنيا دا حديث نقل كړی دی د انس رض روايت كښي وائي چه كه پر تا باندې د احد د غره په اندازه قرض وي هم به ادا سي دا روايت هم طبراني كړی دی او اسناد ئې كره دي ۱۲ سه شاه ولي الله په تفسير ددې آيت كښې فرمائي چه پر امر كولو پردې دعا سه نهي د په مغلوبه كيدلو د كافرانو سره والله اعلم ۱۲ تفسير فتح القدير كې دا آيت نازل سوی دی په حق د منع كښي له دوستۍ د كافرانو څخه هر قسم دوستي چه وي كه خپلوي يا مينه محبت د زمانې د جاهليت ورسره يا پالل يا مرسته غوښتل له دوی څخه په غزا كښي يا په نورو كارو د دين كښي سره چه شپه كمه كړي او ورځ اوږده كړي يا عكس د دی ۱۲

مِنْ دُوْنِ الْمُؤْمِنِيْنَ ۚ وَمَنْ يَّفْعَلْ ذٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللّٰهِ فِيْ

بې له مؤمنانو څخه او هر څوک چه وکړي دا کار نو نه دی دی له دین دخدای څخه په

شَيْءٍ اِلَّآ اَنْ تَتَّقُوْا مِنْهُمْ تُقٰىةً ۗ وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهٗ ۗ وَاِلَى

هیڅ شی کښې مګر که ځان ساتی تاسې له دوی څخه ځان ساتلو سره او ویروی تاسو خدای له ځان خپل څخه او طرف

اللّٰهِ الْمَصِيْرُ ۝۲۸ قُلْ اِنْ تُخْفُوْا مَا فِيْ صُدُوْرِكُمْ اَوْ تُبْدُوْهُ

دخدای ته ده رجوع دهر چا ووایه ته که پټ کړئ تاسې هغه چه په سینو ستاسو کښې او یا ئې ښکاره کوئ

يَعْلَمْهُ اللّٰهُ ۗ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۗ وَاللّٰهُ عَلٰى

پوهیږی پر هغه باندی خدای او پوهیږی پر هغه شیانو چه په آسمانونو کښې دی او پر هغه چه په ځمکه کښې دی او خدای پر

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ۝۲۹ يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ

هر شی باندی قادر دی په هغه ورځ چه پیدا به کړي هر نفس هغه عمل چه کړی وی ده له نیکی څخه

مُّحْضَرًا ۚ وَّمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوْٓءٍ ۚ تَوَدُّ لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهٗٓ اَمَدًا ۢ

حاضر کړي سوی ده ته او هغه عمل چه کړي وی ده له بدی څخه نو به بولی دا نفس چه کاشکې په مینځ د نفس او په مابین د هغه عمل کښې موده

بَعِيْدًا ۗ وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهٗ ۗ وَاللّٰهُ رَءُوْفٌ ۢ بِالْعِبَادِ ۝۳۰ قُلْ

لیری او زده وی او ویروی تاسې خدای له ځان خپل څخه او خدای مهربان دی پر بندګانو ووایه ته له

اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِيْ يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوْبَكُمْ ۭ

دوی نه که چیری یئ تاسو چه محبت لری له خدای سره نو پیروی وکړئ زما چه دوستان به بولی تاسو خدای او وبه بخښی تاسو ته ګناهونه ستاسو

وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝۳۱ قُلْ اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ ۚ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ

او خدای بخښونکی دی مهربان دی ووایه ته دوی ته چه فرمان ومنئ د خدای او د رسول د خدای نو که شا کړه دوی

اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْكٰفِرِيْنَ ۝۳۲ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰٓى اٰدَمَ وَنُوْحًا وَّاٰلَ

بیشکه چه خدای دوستان نه شمیری کافران بیشکه چه خدای غوره کړی دی آدم او نوح ع او آل

اِبْرٰهِيْمَ وَاٰلَ عِمْرٰنَ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ ۝۳۳ ذُرِّيَّةً ۢ بَعْضُهَا مِنْ ۢ بَعْضٍ ۗ

د ابراهیم او آل د عمران پر ټولو خلقو د زمانې خپلې باندې چه اولاد پیدا سوی وو بعضې دوی له بعضې نورو څخه

وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ۝۳۴ اِذْ قَالَتِ امْرَاَتُ عِمْرٰنَ رَبِّ اِنِّيْ نَذَرْتُ

او خدای اوریدونکی دی عالم دی یاد کړه هغه چه وویل ښځې د عمران اې ربه زما بیشکه زه چه یم نذر می کړ

سله روایت دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم یوه ورځ پر ډله د قریشو راغلی او دوی بتانو ته سجدې کولې نو ده ورته وویل یَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ وَاللّٰهِ لَقَدْ اَخْلَفْتُمْ مِلَّةَ اَبِيْكُمْ اِبْرَاهِيْمَ ترجمه ای ډلې د قریشو زما دی قسم پر خدای وی چه په تحقیق تاسو مخالفت وکړی له دین د پلار ستاسو ابراهیم څخه او دوی ورته وویل مَا نَعْبُدُهُمْ اِلَّا لِيُقَرِّبُوْنَا اِلَى اللّٰهِ زُلْفٰى یعنې موږ عبادت نه کوو د دوی مګر لپاره د دی چه موږ نژدې کړي دوی خدای ته په نژدیکت سره او یا چه یهودو او نصاری وویل چه نَحْنُ اَبْنَآءُ اللّٰهِ وَاَحِبَّآؤُهٗ. موږ زامن او دوستان د خدای یو نو نازل سو چه قُلْ اِنْ كُنْتُمْ الآیة ۱۲ یسیر

سله عمران د حضرت موسی علیه السلام د پلار نوم وو او د بی بی مریمې د پلار نوم هم عمران وو ۱۲ موضح

سله په هغه امت کښې دا دستور وو چه بعضې کسانو به خپل اولاد له خپل حق څخه ازاد کړ او د دنیا کار به ئې نه پر کاوه او هغه به تل عمر په مسجد کښې د خدای عبادت کاوه د عمران ښځې چه امید د ولد پیدا سو نو ئې په ځان نذر کړل چه دا زوی به عبادت ته وقف کوم ۱۲ موضح

عه مثلاً خاندان د عمران دابراهیم علیه السلام له نسل څخه وو او خاندان دابراهیم د نوح علیه السلام له نسل څخه وو او نوح علیه السلام د آدم علیه السلام له اولاد څخه وو ۱۲ وحیدی

لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي ۚ إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٥﴾

تا هغه شي چه په ګېډه زما کښې دی چه آزاد به وي لپاره د عبادت ستا نو قبول کړه ته له ما نه بيشکه ته چه اورېدونکی عالم يې په نيت زما

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ

نو هر کله چه وزېږېده لو ورې دی ځنې هغه نفس نو دې ووېل اې ربه زما بيشکه زه چه يم ومې زېږوله ابنځه او خدای ښه خبر دی

بِمَا وَضَعَتْ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ ۖ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَ

په هغه شي چه دې زېږولی دی او نه دی هغه نارينه چه ما غوښتی وو لکه دا ښځه او بيشکه چه نوم مې کښېښود دې مريم او بيشکه

إِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٣٦﴾ فَتَقَبَّلَهَا

پناه غواړم دې له په تا پورې او د اولاد د دې له شيطان نه رټلی سوي ځنې نو قبوله کړه مريم

رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا ۖ

رب د دې په قبول ښه سره او راز غونه ئې کړه په زرغونولو ښو سره او ضامن (ذمه وار) ئې کړ د دې ذکريا ع م

كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا ۖ قَالَ

هر کله چه به داخليدو پر دې باندې ذکريا ع په هغه محراب (کوټه) کښې پيدا به ئې کړ په نزد د دې رزق سره وبه ويل ده

يَا مَرْيَمُ أَنَّىٰ لَكِ هَٰذَا ۖ قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ۖ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ

اې مريمې د کومه ځنې راغلې دی تا ته دا رزق وبه ويل دې دا رزق له نزده د خدای ځنې دی بيشکه چه خدای روزي ورکوي

مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٧﴾ هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ ۖ قَالَ رَبِّ

هغه چا ته چه خوښه ئې سي بې حسابه (ډېر) په دغه وخت کښې وبالله ذکريا رب خپل (دعائې وکړه) ووېل ده اې ربه زما

هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً ۖ إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾ فَنَادَتْهُ

وبخښه ما ته له نزد خپل ځنې اولاد پاک بيشکه چه ته اورېدونکی د دعائې نو اواز وکړ ده ته

الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ

پرښتو او دی ولاړ وو چه لمونځ ئې کاوه په عبادت خانه خپله کښې چه بيشکه خدای زېري درکوي تا ته

بِيَحْيَىٰ مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا

په يحيیٰ سره چه باور کوونکی دی په هغه کلمه چه له طرفه د خدای ځنې ده او سردار به وي او بند کړی سوی به وي له ښځو ځنې او پيغمبر به وي

مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٣٩﴾ قَالَ رَبِّ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ

له ډلې د صالحانو ځنې ووېل ذکريا اې ربه زما څرنګه به وي ما لره هلک (زوی) په تحقيق سره رسيدلی دی ما ته

له او نه زغونه ئې کړه. يعنې په ډېر ښه
شان سره ئې لوی کړه او په خپل معرفت
او عبادت کښې ئې مصروفه کړه روايت
دی چه بي بي مريمه په يوه ورځ کښې ومره
قدره لويدله لکه چه بل ماشوم په کال
کښې غټېږي ۱۲ وحيدي سه په دې شان
چه بي بي حنه چه د دې مور وه دا پيدا وړه
کښې ونغښتله او بيت المقدس ته راغله
او د هغې مجاور انو ته ئې ووېل دا نذر کوټی
واخلئ نو دوی پر دې خوشحاله سول ځکه
چه د دوی د مشر لور وه نو ذکريا ع ووېل
چه زه به ئې واخلم ځکه چه تروره د دې
زما ښځه ده نو دوی ووېل چه بي له
قرعه اندازۍ ځنې ئې نه درکوو نو ټولو ئې
واچول او دوی اته ويشت کسه وو نو ټول
سيند ته راغلل او قلمونه ئې په اوبو کښې
واچول او قلم د ذکريا عليه السلام په سر
د اوبو ودرېد او د نورو قلمونه بېخ
د درياب ته لاړل ۱۲ يسير
سه
يعنې په عيسیٰ باندې ځکه چه ورباندې
ده ايمان راوړی دی او عيسیٰ
عليه السلام له دې جهته کلمه بلل
کيږي چه دی په کلمه د کن سره
پيدا شوی دی بي له واسطې د پلار ۱۲
يسير
ع
په حديث شريف کښې راغلي نه وي
هيڅوک زېږولی سوی چه او لپيدا
سي مګر شيطان ئې مسه کوي يعنې
لاس پر وهي په وخت د زېږيدو کښې
نو هغه اواز کوي له دې مسه کولو د
شيطان ځنې. مګر بي بي مريم او زوی
د دې چه خدای د شيطان ځنې په خپل
کرم سره ساتلي وو ۱۲ سه يعنې ميوې
هر قسم چه د دوبي ميوې به ورته
په ژمي کښې موجودې وې او د ژمي
په اوړي کښې نو هر کله چه ذکريا عليه السلام
خوشواړه دا حال وليد نو ئې ووېل
رب هب لي ... الآية ۱۲
يسير

الْكِبَرُ وَامْرَاَتِيْ عَاقِرٌ ؕ قَالَ كَذٰلِكَ اللّٰهُ يَفْعَلُ مَا يَشَآءُ ﴿۴۰﴾ قَالَ

زړښت ورسی او ښځه زما شنډه ده وویل جبرائیل داسې خدای کوی هغه کار چه ئې خوښه سی وویل ذکریا ع م

رَبِّ اجْعَلْ لِّيْٓ اٰيَةً ؕ قَالَ اٰيَتُكَ اَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلٰثَةَ اَيَّامٍ

ای ربه زما مقرر کړه ما ته یو نخښه د حمل وویل جبرائیل نخښه ستا دا ده چه خبرې به نه سې کولی ته له خلقو سره دری ورځې

اِلَّا رَمْزًا ؕ وَاذْكُرْ رَّبَّكَ كَثِيْرًا وَّسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالْاِبْكَارِ ﴿۴۱﴾ ع

مگر په اشاره سره او یاد وه ربخپل ډیر او تسبیح وایه په اخیر د ورځې کښې او په اول د ورځې کښې

وَاِذْ قَالَتِ الْمَلٰٓئِكَةُ يٰمَرْيَمُ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰىكِ وَطَهَّرَكِ

او یاد کړه هغه وخت چه وویل پرښتو ای مریمې بیشکه چه خدای غوره کړې ته [1] او پاکه ئې کړې ته [2]

وَاصْطَفٰىكِ عَلٰى نِسَآءِ الْعٰلَمِيْنَ ﴿۴۲﴾ يٰمَرْيَمُ اقْنُتِيْ لِرَبِّكِ

او غوره ئې کړې ته پر ټولو ښځو د زمانې خپلې [3] ای مریمې طاعت کوه د رب خپل

وَاسْجُدِيْ وَارْكَعِيْ مَعَ الرّٰكِعِيْنَ ﴿۴۳﴾ ذٰلِكَ مِنْ اَنْۢبَآءِ الْغَيْبِ

او سجده کوه او رکوع کوه له رکوع کوونکو سره دا چه تیر سو له خبرو د غیب څخه دی

نُوْحِيْهِ اِلَيْكَ ؕ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يُلْقُوْنَ اَقْلَامَهُمْ اَيُّهُمْ

چه وحی کوو مونږ طرف ستا ته او نه وې ته حاضر په نزد د دوی په هغه وخت کښې چه غورځول دوی قلمونه خپل پر دې چه کوم یو له دوی څخه

يَكْفُلُ مَرْيَمَ ۪ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يَخْتَصِمُوْنَ ﴿۴۴﴾ اِذْ قَالَتِ

متصرف سی بی بی مریمې او نه وې ته په نزد د دوی په هغه وخت کښې چه دوی جګړه کوله یاد کړه چه وویل

الْمَلٰٓئِكَةُ يٰمَرْيَمُ اِنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِّنْهُ ۖ اسْمُهُ الْمَسِيْحُ

پرښتو ای مریمې بیشکه چه خدای زیری درکوی تا ته په کلمه [1] سره له طرفه د ده څخه چه نوم د هغه مسیح

عِيْسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيْهًا فِى الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِيْنَ ﴿۴۵﴾

عیسی زوی د مریمې دی موخوز به وی خدای ته هم په دنیا او هم په آخرت کښې او له خاصانو د خدای څخه به وي

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِى الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَّمِنَ الصّٰلِحِيْنَ ﴿۴۶﴾ قَالَتْ

او خبری به کوی دی له خلقو سره په زانګو کښې او په زړښت والی کښې او له صالحانو څخه به وي وویل دې

رَبِّ اَنّٰى يَكُوْنُ لِيْ وَلَدٌ وَّلَمْ يَمْسَسْنِيْ بَشَرٌ ؕ قَالَ كَذٰلِكِ اللّٰهُ

ای ربه زما څرنګه به وی ما له زوی او نه یم مسه کړې ما هیڅ سړي وویل جبرائیل هم دارنګه خدای

---

[1] څکه چه دی د نه توی کالو وُ او ښځه ئې د ده څخه یو کال کشره وه. لیسیر مگر جمهور مقدمین پر دې دي چه دی یو سل شلو کالو وُ ۱۲

[2] یعنی قبول ئې کړه زمونږ څخه په قبلولو نیکو سره او بله ښځه ئې بی له تا څخه نه ده غوره کړې اوبل دا چه تربیت ئې تا ته درکړله نعمتو د جنت څخه چه هغه رزق ستا او حضرت ذکریا علیه السلام ئې ستا مربي ع او کفیل مقرر کړ او نوري ډیری مهربانۍ ئې در باندي وکړي ۱۲ روح

[3] یعنی پاکه ئې کړې له کفر څخه او له ټولو ګناهو او ناکاره خویو څخه او له نږدیکت د سړو څخه او له حیض څخه او له تهمته د یهودیانو څخه یعنی په زوی ستا عیسی علیه السلام چه وئی ویل اِنِّیْ عَبْدُ اللّٰہِ الآیه یعنی زه بنده د خدای یم ۱۲ روح

[3] روایت دی چه رسول کریم صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي چه بهترې د دنیا په ښځو کښې مریمه بنت عمران او خدیجه بنت خویلد ده روایت بخاری او مسلم کړی دی ۱۲

[1] په کلمه سره له طرفه د ده څخه حضرت عیسی علی نبینا وعلیه السلام ته کلمه څکه ویل کیږي چه بی له واسطې د پلار په کلمه د کُنْ سره په حکم د خدای سره پیدا سوی دی او مسیح ورته څکه ویل کیږي چه دی تل عمر گرځیدلی دی په یو ځای کښې ئې اقامت نه دی کړی او یا دا چه په هر مریض به ئې لاس تیر کړ هغه به روغ جوړ سو ۱۲

تفسیر وحیدي

يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ ﴿٤٧﴾

پیدا کوی هغه چه ده خوښه شی هغه وخت کښی چه حکم وکړی دی یو کار نو بیشکه وائی هغه ته چه پیدا شه نو پیدا سی هغه

وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَاةَ وَالْإِنجِيلَ ﴿٤٨﴾ وَرَسُولًا

او وبه ښیی خدای ده ته کتاب او علم د احکامو او تورات او انجیل او پیغمبر به کړی

إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُم بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ ۖ أَنِّي

دی بنی اسرائیلو ته بیشکه زه چه یم په تحقیق سره راغلی یم تاسی ته په نخښه له رب ستاسی نخه بیشکه زه

أَخْلُقُ لَكُم مِّنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ

جوړوم تاسو ته له خټی نخه په مثل د شکل د مرغه نو زه به پو کړم په هغه کښی نو سی به

طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ ۖ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَىٰ

مرغه الوتونکی په امر د خدای سره او روغوم به زه موړ زاده ړوند او برګ او زه به ژوندی کوم مړی

بِإِذْنِ اللَّهِ ۖ وَأُنَبِّئُكُم بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ ۚ

په امر د خدای سره او خبروم به تاسو په هغه چه تاسو ئې خورئ او په هغه چه تاسو ئې ساتی په کورو خپلو کښی

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لَّكُمْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٤٩﴾ وَمُصَدِّقًا لِّمَا

بیشکه چه په دی کښی خامخا لویه نخښه ده تاسی ته که ئې تاسو ایمان راوړونکی او باور کونکی یم زه په هغه کتاب

بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَلِأُحِلَّ لَكُم بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ

چه په مخکښی زما دی له تورات نخه او لپاره د دی چه زه حلال کړم لپاره ستاسی بعضی له هغه شیانو چه حرام کړی سوی دی

عَلَيْكُمْ ۚ وَجِئْتُكُم بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿٥٠﴾

پر تاسو باندی او راغلی یم زه تاسو ته په نخښه له رب ستاسو نخه نو ووېرېږئ له خدای نخه او طاعت وکړئ زما

إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ ۗ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٥١﴾ فَلَمَّا

بیشکه چه خدای رب زما دی او رب ستاسو دی نو بندګی وکړئ د ده دا چه لار سمه ده نو هر کله

أَحَسَّ عِيسَىٰ مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنصَارِي إِلَى اللَّهِ ۖ قَالَ

چه ولید عیسیٰ له دوی نخه کفر وویل ده چه څوک دی مدد کاران زما طرف د خدای ته وویل

الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٥٢﴾

خاصا نو د ده موږ مدد کاران د خدای یو ایمان راوړی دی موږ پر خدای او ته شاهد پرې شه چه بیشکه موږ مسلمانان یو

له حضرت عیسیٰ علیه السلام په یر عمر لیکوال ؤ او الله جل جلاله ده ته په خپل کامل قدرت سره ده ته تولی مخکنی د حضرت شعیب علیه السلام او نورے صحیفی او تورات او زبور ور ښودلی او یاد کړی ؤ او د لوی علماو د یهودو سره به ئی اتفاقا مباحثه راغله او هغوی به ئی په خپلو کتابو ملامت کړل او حیران لاجوابه به پاته سول ١٢ تفسیر وحیدی ١٢ ٢ـه روایت کړی شوی دی چه هر کله عیسیٰ علیه السلام دعوه د پیغمبری وکړه او معجزی ئی ښکاره کړی نو دوی ورته وویل چه شاپیرک (خاوکی، مرغه پیدا نو ده خټه را واخستله او د هغه شکل ئی جوړ کړ او بیا ئی پو کړل و هغه والوت په هوا کښی ١٢ روح ٣ـه داد واړه مرضونه ډیر سخت دی چه په دار و نه جوړیږی نو دی خلقو د حکیم جالینوس او د هغه د ملګرو نخه د علاج پوښتنه وکړه نو هغوی وویل چه د دی دوو مرضو هیڅ علاج نسته نو دوی حضرت عیسیٰ ته راغلل او یو موړ زاده ړوند او یو برګ ئی ورته راوستل نو ده دعا وکړه او بیا ئی لاس ور باندی تیر کړ دواړه جوړ سول نو بعضو ایمان راوړ او بعضی منکر شول او وئې ویل چه دا کار سحر دی ١٢ روح البیان ٤ـه عیسیٰ علیه السلام به خپل ملګری خبرول چه په هغه څه چه خوړلی به ئی وو او یا به ئې خوړل په راتلونکی کښی او هلکان به ئی خبرول چه ستاسو اندیوال د کومی الا داسی کار وکړ او ئې وخوړل او د ائی تاسو ته کښېښول نو هلکان چه به کور ته راتلل ژړل به ئی چه ما ته فلانکی شی راکړئ نو اخیر به هغه شی ور کړل او یا به دوی خپلو هلکانو ته وویل چه تاسو بیا له دی ساحر سره لوبی مه کوئ او په کوټه کښی به ئی بند کړل، چه عیسیٰ علیه السلام به راغلی او پوښتنه به ئی وکړه چه فلانکی چیرته سو دوی به ورته وویل نسته. ده به ورته وویل چه دا په کوټه کښی څوک دی هغوی به وویل خنزیران دی نو عیسیٰ علیه السلام به وویل وی دی دوی خنزیران نو هغه به تول خنزیران سول ١٢ روح

رَبَّنَآ اٰمَنَّا بِمَآ اَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُوْلَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشّٰهِدِيْنَ ﴿٥٣﴾

ای ربه زمونږ ایمان مو راوړی دی په هغه شی چه نازل کړی دی تا او اتباع کړی ده مونږ د رسول نو ولیکه مونږ له شاهدانو سره له

وَمَكَرُوْا وَمَكَرَ اللّٰهُ ۭ وَاللّٰهُ خَيْرُ الْمٰكِرِيْنَ ﴿٥٤﴾ ع اِذْ قَالَ اللّٰهُ يٰعِيْسٰٓى اِنِّىْ

او ونه کړ فکر کفارو پر عیسی علیه السلام او جزاء د مکر ورکړه خدای او الله بهتر د جزا ورکونکو دی مکارانو ته یاد کړه هغه چه وویل خدای ای عیسی چه

مُتَوَفِّيْكَ وَرَافِعُكَ اِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَ

بیشکه زه قبض کونکی ستا او پورته کونکی یم ستا او پاکونکی یم ستا له هغه کسانو څخه چه کافران سوی دی

جَاعِلُ الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْكَ فَوْقَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْٓا اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ ۚ

او ګرځونکی یم د هغه کسانو چه اتباع کوی ستا پاس پر هغه کسانو چه کافران سوی دی تر ورځی د قیامت پوری

ثُمَّ اِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَاَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيْمَا كُنْتُمْ فِيْهِ تَخْتَلِفُوْنَ ﴿٥٥﴾

بیا هم ما دی الله ستا سو نو زه به حکم وکړم په مینځ ستاسو کښی په هغه شی کښی چه وی تاسو په هغه کښی موا ختلاف کاوه

فَاَمَّا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَاُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيْدًا فِى الدُّنْيَا

نو هر هغه کسان چه کافر سوی دی نو زه به په عذاب کړم دوی په عذاب سخت سره هم په دی دنیا کښی

وَالْاٰخِرَةِ ۡ وَمَا لَهُمْ مِّنْ نّٰصِرِيْنَ ﴿٥٦﴾ وَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا

او هم په اخرت کښی او نه به وی دوی ته هیڅوک له مدد کونکو څخه او هر څه هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دی او کوی

الصّٰلِحٰتِ فَيُوَفِّيْهِمْ اُجُوْرَهُمْ ۭ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٥٧﴾

ښه کارونه نو پوره به ورکړی خدای دوی ته جزاء د عملو د دوی او خدای نه خوښوی ظالمان

ذٰلِكَ نَتْلُوْهُ عَلَيْكَ مِنَ الْاٰيٰتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيْمِ ﴿٥٨﴾ اِنَّ مَثَلَ

دا چه تیر شول مونږ ئې وایو پر تاسو بانډی له ایتونو څخه او له پند محکم څخه بیشکه حال د

عِيْسٰى عِنْدَ اللّٰهِ كَمَثَلِ اٰدَمَ ۭ خَلَقَهٗ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿٥٩﴾

د عیسی ع چه دی په نزد د خدای په مثل د حال د ادم دی چه پیدائی کړدی له خاورو څخه بیا ئې ورته وویل چه وګرځه نو شو وندی سو

اَلْحَقُّ مِنْ رَّبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِّنَ الْمُمْتَرِيْنَ ﴿٦٠﴾ فَمَنْ حَآجَّكَ فِيْهِ

حق چه دی راغلی دی له طرفه د رب ستا څخه نو مه کیږه ته له شک کونکو څخه نو هر څوک چه جګړه کوی له تا سره په باب د عیسی ع

مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ اَبْنَآءَنَا وَاَبْنَآءَكُمْ

وروسته له هغه څخه چه راغلی تا ته له علم څخه نو ووایه ته راځی چه راوبولو مونږ زامن خپل او زامن ستاسی

له نو ولیکه مونږ له شاهدانو سره یعنی مونږ هم شاهدان یو پر وحدانیت ستا او پر رسالت د حضرت عیسی علیه السلام باندی او حواریین دولس کسان وو.

کسب د وی جامی وینځل وو یعنی د دوبیان وو نو عیسی علیه السلام ورته وویل زه به وینځل د زړه د ړه وښایو او بوکس په د وی کښی مرتد سوی وو او له یهودو څخه ئې رشوت اخستی وو او ئې له د نیولو حضرت عیسی علی نبینا وعلیه السلام نی قصد کړی وو ٢ له یعنی یهودیانو یو سړی مقرر کړ چه ته په یوچل سره د یهودیانو ته یو زه او هلته ئې مر کړو نو خدای تعالی عیسی علیه السلام ورڅخه اسمان ته پورته کړ او هغه سړی شکل ئې د ده په رنګ کړ نو دوی هغه مړ کړ ١٢ موضح ٣ له هم داسی وسول هر کله چه عیسی ع اسمان ته تشریف یووړ نو لس یو ولس کسه حواریان د ده څخه په دنیا کښی پاته سول چه دیر عاجز او بی قلته وو او یهودیان په هغه وخت کښی دولتمند او حاکمان وو لیکن الله تعالی په خپل قدرت کامل سره د دوی په شا کښی داسی تاثیر کینبود چه په نړ کونو خلق ئې د عیسی علیه السلام منونکی کړل او ورځ په ورځ دوم ره د پر شول چه زیات قوت ئې پیدا کړ او یهودیانی ئې تول د ربه سکړل او ملک ئې ورڅخه قبضه کړ چه بیا به یهودیانو د یر څخه پتیدلی څای هم نه سو پیدا کولی ١٢ وحیدی ٤ له نصارانو له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره جنګ کاوه چه عیسی بنده د خدای نه دی بلکه د ځوی دی اخر کښی ئې وویل چه که دی خدای ځوی نه وی نو د چا څخه پیدا شوی دی نو الله پاک په جواب د دوی کښی دا ایت نازل کړ مضمون ئې دا دی چه ادم علیه السلام مور او پلار نه درلوده بلکه په کلمه د کن سره پیدا سوی وو نو که د عیسی علیه السلام یوازی پلار نه وی نو په دی کښی څه تعجب دی ١٢

موضح القران

وَنِسَآءَنَا وَنِسَآءَكُمْ وَأَنفُسَنَا وَأَنفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَل

او ښځې زموږ او ښځې ستاسو او ځانونه خپل او ځانونه ستاسو بیا به عاجزي وکړو په عاکښې نو و به کړو

لَّعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ ﴿٦١﴾ إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ

لعنت د خدای په دروغ نو باندې بیشکه دا حال (د عیسی چه بیان سو) خامخا دا خبر حقه ده چه عیسی بنده او رسول د خدای دی نه خدای

وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّا اللَّهُ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٢﴾ فَإِن تَوَلَّوْا

نه نیز زوی دی، او نسته هیڅوک معبود په حقه مګر یو خدای دی او بیشکه چه خدای دی غالب د محکم کار دی نو که وګرځېدل دوی

فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٦٣﴾ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَىٰ

نو بیشکه چه خدای عالم دی پر دې مفسدانو باندې یعنې جزاء به ور کړي وو وایه ته ای اهل کتابو راځئ یا سو یوې خبرې

كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ

ته چه برابره ده په مینځ زموږ کښې او په مینځ ستاسو کښې چه عبادت به نه کوو موږ مګر د الله او شریک به نه نیسو پورې

شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ ۚ فَإِن تَوَلَّوْا

هیڅ شی او نه به نیسي بعضي زموږ بعضي نور خدایان بې له خدایه نو که شا وګرځوله دوی

فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ

نو ووایئ تاسو شاهدان سئ پر دې چه بیشکه موږ مسلمانان یو ای نصارا او یهودو ولې تاسو جګړه کوئ

فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنزِلَتِ التَّوْرَاةُ وَالْإِنجِيلُ إِلَّا مِن بَعْدِهِ ۚ

په حق د ابراهیم کښې او نه دی نازل کړې سوې تورات او انجیل مګر وروسته له ده څخه

أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٥﴾ هَا أَنتُمْ هَٰؤُلَاءِ حَاجَجْتُمْ فِيمَا لَكُم بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ

ایا نو تاسو هیڅ عقل نه لرئ واورئ تاسو چه یئ هغه بې عقلان یئ چه جګړه کوئ په هغه شي کښې چه ستاسو ته په هغه علم نو ولې

تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾

جګړه کوئ په هغه شي کښې چه نسته تاسو ته په هغه شي علم او خدای جل جلاله پوهیږي او تاسو نه پوهیږئ

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَٰكِن كَانَ حَنِيفًا

نه وو ابراهیم علیه السلام یهودي او نه نصراني مګر وو دی اګر زهیدونکی له باطل څخه حق ته

مُّسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٦٧﴾ إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ

سر ایښودونکی خدای ته او نه وو دی له مشرکانو څخه بیشکه ډېر نږدې د خلقو څخه ابراهیم ته

له مفسرینو ویلي دي چه نصارا د نجران وطن مدینې ته راغلل او له یهودیانو سره ئې ملاقات وسو نو هری یو ګوله وویل چه ابراهیم علیه السلام زموږ پر دین وو او موږ له هغه سره نږدې یو نو رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم وویل تاسو دواړه د هغه او د هغه د دین څخه بیزاره یئ او هغه صفا مسلمان وو او زه د هغه پر دین یم او ډېره لایق یم نو تاسو هم دا دین قبول کړئ نو یهودیانو وویل ستا ای محمده دا خوښه ده چه موږ تا په خدائي سره ونیسو لکه چه نصارا و عیسی په خدائي سره نیولی دی او نصارا و دا وویل چه ته غواړې چه موږ تا ته خدای ووایو لکه چه یهود و عزیر ته زوی د خدای ویلی وو نو خدای لپاره د دې خبرې دوی دا ایت شریف نازل کړ چه قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ الاية ١٢ معالم ٢ له مراد له دې ارباب څخه دا چه دوی به خپلو عالمانو او مشرانو خبره قبلوله او د خدای حکم به ئې نه چه مخالف به وو له اعتقاد د خپلو عالمانو څخه ٢ منه ٣ له جګړه د دوی دا وه قسم والا یهود به ویل چه ابراهیم علیه السلام یهود وو او نصارا به ویل چه نصراني وو ١٢ منه ٤ له یهودیت وروسته له نازلیدو د تورات څخه پیدا سوی دی او نصرانیت وروسته له نازلیدو د انجیل څخه پیدا سوی دی او د حضرت موسی علیه السلام او د ابراهیم علیه السلام په مینځ کښې زر کاله موده تېره سوې ده او د موسی علیه السلام او حضرت عیسی علیه السلام په مینځ کښې دوه زره کلونه تېر سوي دي ٢ معالم ٥ له غرض دا چه تاسو خو جګړه کوئ په حق د محمد صلی الله علیه و آله وسلم کښې رو سته له هغه څخه چه ښه درته معلوم سوه چه د ده په حقه پیغمبر دی نو تاسو ولې جګړه کوئ په حق د ابراهیم علیه السلام کښې له دې چه د هغه ذکر خو په تورات کښې بالکل نسته ٢ ع ٦ اونه وو دوی له مشرکانو څخه یعنې ابراهیم علیه السلام کامل موحد خدای پرست وو په دې ایت کښې اشاره دې خبرې ته ده چه یهود او نصارا خپل ځان ته اهل کتاب وائي مګر په حقیقت کښې دوی مشرکان دي ځکه

لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَٰذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا ۗ وَاللَّهُ وَلِيُّ

خامخا هغه کسان دي چه اتباع ئې کړې وه ده او دا پيغمبر او هغه کسان دي چه ايمان ئې راوړې دې او خداې دوست دې

الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٨﴾ وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّونَكُمْ

د مؤمنانو — بنه بولي يوه ډله د اهل کتابو نه (يهود) — دا چه ګمراه کړي تاسي

وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٩﴾ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ

او نه ګمراه کوي دوي مګر ځانونه خپل او نه پوهيږي دوي چه دا تاوان هم زمونږ دې، اى اهل کتابو

لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٧٠﴾ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ

ولې کافران کيږئ تاسو په ايتونو د خداې باندې او تاسو شاهدان ئئ (په حقوقو د تورات او انجيل) اى اهل کتابو

لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنتُمْ

ولې تاسو ګډوئ حق له باطل سره او پټوئ حق او تاسو

تَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾ وَقَالَت طَّائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمِنُوا بِالَّذِي

پوهيږئ — او وائي يوه ډله د اهل کتابو نه په خپل مابين کښي چه ايمان راوړئ په هغه قرآن

أُنزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَاكْفُرُوا آخِرَهُ

چه نازل کړې شوې دې په هغه کسانو چه ايمان ئې راوړې دې په اول د ورځې کښي او کافر شئ بيا په اخر د ورځې کښي

لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٧٢﴾ وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَن تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ

ښائي دوي هم ورځي واوړي او باور خپل مه ښکاره کوئ مګر هغه چاته چه اتباع ئې کړې وي د دين ستاسو — ووايه ته

إِنَّ الْهُدَىٰ هُدَى اللَّهِ أَن يُؤْتَىٰ أَحَدٌ مِّثْلَ مَا أُوتِيتُمْ

چه بيشکه دين هم دا دين د خداې دې د دې خبرې چه ورکړې شوې دې يو کس ته په مثل د هغه چه درکړې شوې دې تاسو ته

أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِندَ رَبِّكُمْ ۗ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ

يا دا چه جګړه به کوي له تاسو سره په نزد د رب ستاسو ووايه ته چه بيشکه فضل يعني علم په لاس د خداې کښي دې ورکوي ئې

مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ ۗ

هغه چاته چه اراده ئې وي او خداې پراخ دې عالم دې خاصوي په رحمت خپل سره هغه څوک چه اراده ئې وي او دې

وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾ وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ

او خداې خاوند د مهرباني لوئي دې او بعضي له اهل کتابو نه هغه څوک دي که

ف ۱ دا پيغمبر دې يعني بنه نژدې او دوست د حضرت ابراهيم على نبينا وعليه السلام دې اول مومنان چه دين د دوي عين دين د هغه دې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمائي چه د هر نبي پيغمبر يو مددګار وي او او زما مددګار پلار ز ما د حضرت ابراهيم عليه السلام خليل د خداې دې او بيائي دا ايت شريف ولوستو ان اولى الناس بابراهيم الاية ۱۲ ف۲ د بني قريظه او بني نضير يهودو يانو قصد وکړو چه حضرت معاذ او حضرت حذيفه او عمار خطا کړي او يهوديت ته ئې واړوي نو به هغه وخت کښي خداې دا ايت شريف نازل کړو يعني دوي په خطا کيدو سره هغه څوک چه ربښتيني او کره مسلمانان دي خطا کيدونکي نه دي دوي به ځانونه ګنهګار کړي او خپل ځان به خرابه کړي ۱۲ وحيدي ف۳ د حسن او قتادة او سدي نه روايت دې چه د يهودو دولسو کسانو علماو اتفاق وکړو چه راځئ په اول د ورځي کښي په دين محمد کښي داخل شو او بيا په اخير د ورځي کښي به بيرته ورځو وزو او خلقو ته به وايو چه مونږ خپل کتابونه وکتل او د خپلو علماو نه مو پوښتنه وکړه نو مونږ ته معلومه شوه چه دا محمد صلى الله عليه وسلم په باطل لاره روان دې چه دا کار وکړو نو د عوامو په زړه کښي شک پيدا شي چه دا اهل کتاب عالمان دي نو چه دوي دا دين خوښ نه شو نو معلومه چه دا دين به ربښتيا باطل وي بس ځکه خو الله تعالى دا ايت شريف نازل کړو وقالت طائفة من اهل الكتب امنوا بالذي الاية ۱۲ معالم ف ۴ يعني دا خبره چاته مه ښکاره کوئ چه غير له خپلو هم دينانو ځخه حاصل دا چه کله هم تاسو ته بنه معلومه چه په واقع کښي خلقو اسلام ته بهتري علم او حکمت ورکړې شوې دې د ستاسو په شان او دا چه دا به دليل کښي به دوي په تاسو باندې هم غالب وي په ورځ د قيامت مګر دا خبره مومنانو ته مه ښکاره کوئ چه زيات نه شي دا پر باندي او مشرکانو ته ئې هم مه ښکاره کوئ چه دوي دين ئې خوښ نه شي ۱۲ تفسير ليسر بيرعه مراد له دې نه عبد الله ابن سلام رضي الله عنه او نور ملګري ئې دي ۱۲

تَأْمَنْهُ بِقِنْطَارٍ يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ ۚ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِدِينَارٍ

امین کړی تا دی لره پر مال لوی بیا به ورسپاری هغه مال تا ته او بعضی دوی څخه هغه دی که ته امین کړی هغه پر یوه اشرفی باندی

لَا يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ۗ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا

نو دا به نکړی هغه دا اشرفی تا ته مګر چه اوسی ته پر ده باندی ولاړ الیلره دغوښتلو دا کار په سبب د دی دی چه بیشکه دوی وویل

لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيِّينَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ

چه نشته پر موږ باندی په حق د دی امیانو کښی هیڅ ګناه او وائی دوی پر خدای باندی دروغ

وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ

او دوی پوهیږی ولی نشته عذاب بلکه سته مرخو لره چه وفا وکړی پر وعده خپله او پرهیزګاری وکړی نو بیشکه چه خدای

يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ

محبت کوی له پرهیزګارانو سره بیشکه هغه کسان چه اخلی دوی پر وعده د خدای او پر قسمو خپلو باندی

ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ

روپئ لږ دغه کسان چه دی نشته هیڅ برخه لپاره د دوی په آخرت کښی او نه به خبری وکړی له دوی سره

اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ

خدای او نه به وګوری دوی ته په ورځ د قیامت کښی او نه به پاک کړی دوی له شرک څخه او مقرر دی دوی لره

عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٧﴾ وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكِتَابِ

عذاب دردناک او بیشکه بعضی له دوی څخه خامخا یوه ډله ده چه اړوی ژبی خپلی په کتاب د خدای

لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ

لپاره د دی چه وشمیری تاسو دغه عبارت له کتاب څخه او نه دی هغه له کتاب څخه یعنی له توراته څخه او وائی دوی چه دا عبارت او حکم

مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ

له طرفه د خدای څخه دی او نه دی هغه له طرفه د خدای څخه او وائی دوی پر خدای باندی

الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾ مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ

دروغ او دوی پوهیږی نه ښائی هیڅ بشر ته چه ورکړی وی ده ته خدای کتاب

وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ

او حکم د احکامو د شرعی څخه او پیغمبری بیا ورسته له دی و وائی خلقو ته چه شی تاسی عباد کونکی ما لره بی

له عبد الله بن سلام د قریشو یوه سړی
دولس سوه اوقیی سره زر امانت ایښی
وو او اوقیه څلویښت درهمه ده نو هغه
امانت بیا هغه ته ور کړل او کعب بن اشرف
ته یوه سړی له قریشو څخه یوه اشرفی امانت ایښی
وه نو هغه پر منکر سو او ورنی نکړه نو دا آیت
نازل سو ومن اهل الکتب الایة ۱۲ روح
۲ په حق د دی امیانو کښی هیڅ ګناه یعنی
د اهل کتابو دا عقیده ده چه موږ ته مال د
عربو مسلمانانو حلال دی په هره طریقه
سره چه راته حاصل سی او نسبت د دی خبری
خدای ته کوی مګر دا پر خدای دروغ تړل دی
ځکه چه امانت ادا کول پر هر چا فرض دی که څه
هم خاوند د امانت فاسق یا کافر وی ۱۲ منه
۳ له عکرمه رضی الله تعالی عنه ویلی دی چه
دا آیت نازل سوی دی په حق د مشرانو د
یهودو کښی چه دوی وصف د رسول الله چه په
توراة کښی خدای نازل کړی وو هغه پټ کړی
او دروغ نی د هغه پر ځای کښی ولیکل او قسمونه
به نی خوړل چه دا خبری له طرفه د خدای څخه دی
او مطلب نی دا وو چه زموږ هغه قلنګونه او
وظیفی راڅخه بند نه سی چه خلقو راته مقرر
کړی دی ۲ معالم ۴ او په قسمو خپلو باندی
. بعضی مفسرینو ویلی دی چه یو سړی بازار ته
یو شی راوړ او قسم نی وکړ چه ما دغه شی په
دومره قیمت اخستی دی او په واقع کښی
نی په هغه قیمت نه و واخستی او دا نی مطلب
وو چه یو مسلمان ته دوکه ورکړی نو دا آیت
شریف نازل سو ۲ ۵ له عبد الله ابن عباس
رضی الله عنه روایت دی چه دا خلق هغه یهود دی
چه کعب ته راغلی وو او په توراة کښی نی تغیر
کړی وو او بل کتاب نی ولیکو په هغه کښی نی وصف
د رسول الله م په بل قسم ولیکو او هغه بیا
بنی قریضه واخست او په توراة کښی نی
خلط کړ ۲ روح البیان ۶ دا آیت شریف
په بیان د دروغو تړلو د کفارو کښی دی پر
پیغمبرانو باندی چه نصارا وو به ویل چه
عیسی علیه السلام موږ ته امر کړی وو چه
تاسو ما لیه خدای ومنی. او یو سړی نبی کریم م
ته راغلی او وئی ویل ای رسوله د خدای موږ
پر تا باندی اسی سلام اچوو لکه موږ چه
ئ سره پر یو بل باندی په خپل مابین کښی اچوو. نو آیا تاته سجده نه کوو نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل. پناه غواړم پر خدای باندی چه موږ به بل چا پر دغه امر کوو ۲ روح البیان

دُونِ اللّٰهِ وَلٰكِنْ كُونُوا رَبّٰنِيّٖنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتٰبَ

له خدای څخه لیکن سی تاسو عالمان عمل کوونکی په سبب د دی چه یی تاسو ښوونکی خلقو ته کتاب

وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴿٧٩﴾ وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلٰٓئِكَةَ

او په سبب د دی چه یی تاسو وایی کتاب او امر نه کوی تاسو ته د دی چه ونیسی تاسی پرښتی

وَالنَّبِيّٖنَ أَرْبَابًا ۗ أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨٠﴾

او پیغمبران خدایان ایا امر به کوی دی تاسو ته په کفر سره وروسته له هغه چه یئ تاسو غاړه ایښودونکی خدای ته

وَإِذْ أَخَذَ اللّٰهُ مِيثَاقَ النَّبِيّٖنَ لَمَآ آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتٰبٍ وَحِكْمَةٍ

او یاد کړه هغه وخت چه واخسته خدای وعده له پیغمبرانو څخه چه خامخا هغه شی چه درکړم ما تاسو ته له کتاب او له پوهی څخه

ثُمَّ جَآءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهٖ وَلَتَنْصُرُنَّهٗ ۚ

بیا وروسته له هغه راسی تاسو ته پیغمبر چه منونکی وی هغه کتاب چه ستاسو سره دی خامخا ایمان به راوړئ تاسی په هغه او مدد به کوی ورسره

قَالَ ءَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلٰى ذٰلِكُمْ إِصْرِي ۖ قَالُوا أَقْرَرْنَا ۚ

وویل خدای ایا اقرار وکړ تاسو او واخسته تاسو پردی کار وعده محکمه زما دوی وویل اقرار کوو مونږ پردی

قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشّٰهِدِينَ ﴿٨١﴾ فَمَنْ تَوَلّٰى

وویل خدای چه نو تاسو شاهدان سی او زه هم له تاسو سره له شاهدانو څخه یم نو هر څوک چه بیرته وګرځیږی

بَعْدَ ذٰلِكَ فَأُولٰٓئِكَ هُمُ الْفٰسِقُونَ ﴿٨٢﴾ أَفَغَيْرَ دِينِ اللّٰهِ يَبْغُونَ

وروسته له دی څخه نو دغه کسان دوی فاسقان دی ایا نو بی له دینه د خدای څخه دوی غواړی بل دین

وَلَهٗٓ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ

او دی خدای ته غاړه ایښی ده هغه چا چه په اسمانو کښی دی او چه ځمکه کښی دی هم په خوښی او هم په ناخوښه او دی خدای ته به

يُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾ قُلْ آمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَآ أُنْزِلَ

بوتلل سی ټول خلق و وایه ته چه ایمان راوړی دی مونږ پر خدای او پر هغه شی چه نازل کړی سوی دی پر مونږ باندی او پر هغه چه نازل کړی سوی دی

عَلٰٓى إِبْرٰهِيمَ وَإِسْمٰعِيلَ وَإِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ

پر ابراهیم باندی او پر اسماعیل باندی او پر اسحق او پر یعقوب باندی او پر اولاد د ده باندی

وَمَآ أُوتِيَ مُوسٰى وَعِيسٰى وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ ۖ لَا نُفَرِّقُ

او پر هغه چه ورکړی سوی دی موسی ته او عیسی ته او نورو پیغمبرانو ته له طرفه د رب د دوی څخه نه کوو جلا والی مونږ

له یو قوم ویلی دی چه الله ج له پیغمبرانو څخه خاصه وعده اخستی ده چه تاسو به یو بل تصدیق کوی او هر یو پیغمبر ته ئی حکم کړی وو چه پر هغه پیغمبر چه وروسته له تا څخه راشی ایمان به راوړی او مدد به ورسره کوی که وروسته یو ځای سوی او یا به قوم خپل ته امر کوی چه که پیغمبر راغلی نو تاسو به پر هغه ایمان راوړی او کومک به ورسره کوی لکه حضرت موسی علیه السلام ته ئی امر کړی وو چه پر عیسی علیه السلام ایمان راوړه نو هر کله چه پیغمبرانو علیهم الصلوة و التسلیمات ته دا سی حکم وسو نو امتونه د هغوی خو به لا ئی سول په دی حکم سره او په قبولو سره ئی ــ روح البیان ــ او زه هم له تاسو سره له شاهدانو څخه یم. یعنی الله تعالی وفرمایل چه پر دی خبره زه هم شاهد یم ــ امام بغوی رحمه الله ویلی دی چه دا و عده خدای تعالی هغه وخت اخستی وه چه اولاد د ادم ئی د ده د شا څخه راوایستل ۔

تفسیر وحیدی

اوهم په نا خوښه یعنی بعضی مسلمانان په اخلاص سره عبادت د خدای کوی او بعضی ئی له ویری د قتل څخه کوی او بعضی ئی د خوف د بندی کیدلو څخه غاړه اسلام ته ږدی. بعضو ویلی دی چه له کړهاً څخه هغه کافر مراد دی چه په وخت د مرګ کښی غاړه اسلام ته کیږدی مګر د هغه ایمان ئی قبول نه دی. په حدیث شریف کښی راغلی دی چه د هر حلال یا د کړیا سړ کښته وی نو دا ایت شریف دی په غوږ وکښی ورته چف کړی چه أَفَغَيْرَ دِينِ اللّٰهِ يَبْغُونَ. الاية ۲ ۲ ۲

بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٨٤﴾ وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ

په مینځ د یو کس کښی له دوی نه او مونږ دی خدای ته غاړه ایښودونکی یو او هر څوک چه غواړي بی

الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ

له اسلام نه بل دین نو هیڅکله به قبول نه کړی سی له ده نه او دی به په آخرت کښی له

الْخَاسِرِينَ ﴿٨٥﴾ كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ

تاوانیانو نه وی څرنګه به لاره وښیي خدای هغه قوم ته چه کافر سوی دی پس له ایمانه د دوی نه

وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ ۚ وَاللَّهُ لَا

او ښاهدی ورکړی وه دوی چه بیشکه د رسول حق دی او راغلی دوی ته ښکاره نخښې یعني قرآن او خدای چه دی نه

يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٦﴾ أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ أَنَّ عَلَيْهِمْ

ښیي لاره دلی ظالمانو ته دغه کسان چه دی جزاء د دوی دا ده چه بیشکه دی پر دوی

لَعْنَةَ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿٨٧﴾ خَالِدِينَ فِيهَا

لعنت د خدای او د پرښتو او د خلقو ټولو دی همیشه به وی دوی په دی کښی

لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٨٨﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا

سپک به نه کړی سی له دوی نه عذاب او نه به دوی ته مهلت ورکړی سی مګر هغه کسان

مِن بَعْدِ ذَٰلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٨٩﴾ إِنَّ

چه توبه ئی وکښله وروسته له دی مرتد کیدو څخه او نیکی ئی اختیار کړه نو بیشکه چه خدای بخښونکی مهربان دی بیشکه

الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا لَّن تُقْبَلَ

هغه کسان چه کافران سوی دی وروسته له ایمانه خپله بیا ئې سول جهته د کفره (چه محمد نه ئې هم انکار وکړی) هیڅکله به نه سی قبول

تَوْبَتُهُمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَ

توبه د دوی او دغه کسان دوی ګمراهان دی بیشکه هغه کسان چه کافران سوی دی او مړه سی

هُمْ كُفَّارٌ فَلَن يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِم مِّلْءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوِ

او دوی کافران وی وروسته له هغه به قبول نکړی سی له یوه د دوی نه پیمانه د ټولی ځمکی سره زر که څه هم

افْتَدَىٰ بِهِ ۗ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٩١﴾

فدیه ورکړی دا ټول دغه کسان چه دی مقرر دی دوی لره عذاب دردناک او نه به وی دوی لره هیڅوک مدد کاران

له یعني هر څوک چه بی له طریق د اسلام څخه چه خدای مقرر کړی دی بله لاره په دین کښی غواړي نو هغه به له ده څخه هیڅکله قبوله نه سی بلکه په آخرت کښی به له زیانکارانو څخه وی په حدیث شریف کښی راغلی دی هر چا داسی عمل وکړ چه زما حکم نه وی پر سوی نو هغه عمل مردود دی ۱۲ منه رح ۲ له دا آیت شریف نازل شوی دی په حق د هغو ولسو کسانو کښی چه له اسلام څخه بیرته مرتدان سول او له مدینی څخه ووتل او راغلل مکی ته له کافرو سره یو څخه یو حارث بن سوید انصاری وو او دی بیا پښیمانه سو او خپل قوم ته ئې حال ولیږ و چه تاسو له رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړی چه زما توبه به بیا قبوله سی او که نه. نو دا آیت نازل سو الا الذین تابوا واصلحوا الآیة نو دا آیت ورته یو سړی ورساوه د خپل قوم څخه نو دی ډیر خوشحاله سو او بیا مدینی ته راغلی او بیا په اسلام ئې راوړه ۱۲ معالم ۳ له او نیکی ئې وکړه یعني په صدق د زړه سره مسلمان سو. بعضی مفسرینو ویلي دي چه معنی ئې دا ده چه هغه ئې نیک کړاو په یاد ولو د خدای باندی ئې مشغول کړ نو الله به ورته عفو وکړی. له دی آیت څخه دا معلوم سو چه توبه د مرتد قبوله ده ۱۲ منه رح ۲ له حسن رح او قتاده رح ویلی دی چه دا آیت نازل سوی دی په حق د یهودیانو کښې چه دوی کافر سول په حضرت عیسی علیه السلام باندی او په انجیل باندی وروسته له ایمان راوړلو هغه پر خپلو پیغمبرانو باندی. بیا ډیر سول له جهته د کفره پر محمد صلی الله علیه وسلم باندی او پر قرآن باندی ۱۲ معالم ۳ له رسول الله ﷺ ویلی دی چه خدای به په ورځ د قیامت ووائی هغه سړی ته چه نور ووزخیانو څخه به عذاب لږ وی پر انسان وی چه که چیری دا په ځمکه کښی ټول شیان ستا وی نو ته به ئې د خپل ځان په بدل کښی ورکړی نو هغه به ووائی چه هو. نو الله تعالی به ورته ووائی چه ما خوله تا څخه دغه شی له ده کړی ؟ چه دی څخه دیر اسان و. او ته لا په شا د آدم کښی وې. ما درته حکم کړی وو چه زما سره بل څوک مه شریکوه خو تا منع وکړه او شریک دی راسره پیدا کړ ۱۲ روح و معالم

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوْا مِمَّا تُحِبُّوْنَ ؕ۬ وَمَا تُنْفِقُوْا

له سره به نکړی پیدا نیکی تر څو پورې چه خیرات کړی له هغه مال نه چه ستاسو خوښ وی او هغه چه تاسو ئې خیرات کوی

مِنْ شَیْءٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهٖ عَلِیْمٌ ﴿۹۲﴾ كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا

له یو شی نه نو بیشکه چه خدای پرهغه عالم دی ټول خوراکونه وو حلال

لِّبَنِیْۤ اِسْرَآءِیْلَ اِلَّا مَا حَرَّمَ اِسْرَآءِیْلُ عَلٰی نَفْسِهٖ مِنْ

زامنو د یعقوب علیه السلام لره مگر هغه چه حرام کړی وو یعقوب علیه السلام پر ځان خپل باندی له

قَبْلِ اَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرٰىةُ ؕ قُلْ فَاْتُوْا بِالتَّوْرٰىةِ فَاتْلُوْهَاۤ اِنْ

مخکی دهغه نه چه رالیږلی سوی وه تورات ووایه ته نو راوړی تورات او وئی لولی که

كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ ﴿۹۳﴾ فَمَنِ افْتَرٰی عَلَی اللّٰهِ الْكَذِبَ مِنْۢ بَعْدِ

تاسو رښتونی نو هر چا چه وتړل پر خدای تعالی باندی دروغ وروسته له دی

ذٰلِكَ فَاُولٰٓىِٕكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿۹۴﴾ قُلْ صَدَقَ اللّٰهُ ۟ فَاتَّبِعُوْا

نه نو دغه کسان هم دوی ظالمان دی ووایه ته رښتیا ویلی دی خدای نو تابع سی تاسو

مِلَّةَ اِبْرٰهِیْمَ حَنِیْفًا ؕ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِیْنَ ﴿۹۵﴾ اِنَّ

د دین د ابراهیم چه مائل وو له باطل نه حق ته او نه وو دی له مشرکانو نه بیشکه

اَوَّلَ بَیْتٍ وُّضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِیْ بِبَكَّةَ مُبٰرَكًا وَّهُدًی

اول کور ته چه مقرر سوی دی خلقو ته لپاره د عبادت خاص هغه کور ته دی چه په مکه کښی دی ډیره برکتناکه او لاره ښونکی ده

لِّلْعٰلَمِیْنَ ﴿۹۶﴾ فِیْهِ اٰیٰتٌۢ بَیِّنٰتٌ مَّقَامُ اِبْرٰهِیْمَ ۚ۬ وَمَنْ دَخَلَهٗ

خلقو ته د جنت سته په دی کور کښی نخښی ښکاره یو له هغه علامه مقام د ابراهیم دی او هر څوک چه داخل سو په دی کعبه

كَانَ اٰمِنًا ؕ وَلِلّٰهِ عَلَی النَّاسِ حِجُّ الْبَیْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ

نو سی به دئ په امن کښی او لازم دی خدای ته پر خلقو باندی قصد د کعبې پر هغه چا چه طاقت لری

اِلَیْهِ سَبِیْلًا ؕ وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِیٌّ عَنِ الْعٰلَمِیْنَ ﴿۹۷﴾

کعبې ته د لاری او هر څوک چه کافر سو نو بیشکه چه خدای بې پروا دی له ټولو خلقو نه

قُلْ یٰۤاَهْلَ الْكِتٰبِ لِمَ تَكْفُرُوْنَ بِاٰیٰتِ اللّٰهِ ۖۗ وَاللّٰهُ شَهِیْدٌ

ووایه ته ای اهل کتابو ولی تاسو کافران کیږی پر آیتونو د خدای باندی او خدای شاهد دی

له له هغه مال نه چه ستاسو خوښ وی مراد دی چه هر کله دا ایت کریمه نازل سو نو ابو طلحه رض رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلی و عرض ئې وکړ چه ډیر غوره د مال می خیرات کړ چه هغه یو باغ و او چه بیرحا ئې نوم ده په لاره د خدا کښی نو رسول الله خوشحاله سو او وئې فرمایل دی مال تا ته ډیر ګټه وکړه او دوه واره ئې داسی وویل، او زما دا خوښه ده چه په خپلوانو ستائی وویشه نو ابو طلحه هغه پر خپلوانو او قریبانو تقسیم کړ ۱۲ صحیح البخاری صحیح المسلم ۲ یهودیانو رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل چه ته وائې پر دین د ابراهیم علیه السلام یم و هغه خو به غوښی او شیدی داوښانو نه خوړلې او ته ئې خوری نو ته هغه پر دین نه ئې نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل چه دا شیان خو په ابراهیم ع باندی حلال وو نو دوی وویل چه کوم شی چه مونږ حرام وایو نو دغه ترهغه حرام وو پر حضرت نوح او پر حضرت ابراهیم باندی او تر موږ پوری دا حکم را رسیدلی دی نو الله تعالی په رد د خبری د دوی کښی دا ایت نازل کړ چه كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا الاية ۱۲ معالم ۳ وایسکړی سوی دی چه یعقوب علیه السلام سخت ناجوړه سوی وو او نذر ئې ومنلو چه زه به پر ځان حرام کړم هغه خوراک او هغه څښلو شی چه زما ډیر خوښ وی که زه خدای جوړ کړم. او دده غوښی او شیدی داوښانو ډیر خوښی وو نو دا ئې پر ځپل ځان حرام کړل ځکه الله پاک وائې چه اِلَّا مَا حَرَّمَ . الاية ۱۲ معالم ۴ یهودو مسلمانانو ته وویل چه بیت المقدس زمونږ قبله ده اودی بهتر دی له کعبې نه ځکه دی پرومبی دی او ځای د هجرت د ټولو پیغمبرانو دی او مسلمانانو به وویل چه نه بلکه کعبه بهتره ده نو الله پاک دا ایت نازل کړ چه اِنَّ اَوَّلَ بَیْتٍ وُّضِعَ الاية ۲ معالم ۵ ابو امامه په حدیث مرفوع کښی ویلی دی هر څوک چه مړ سو او حج د اسلام ئې ونکړ او مرض یا پاچا ظالم یا حاجت ظاهر مانع د ده نه وو نو دی دی په هر حال کښی چه خوښه وی مړ دی سی یهود یا نصرانی سروایت دی حدیث شریف امام احمد، ابی یعلی، بیهقی او سعد ابن منصور کړی دی ۱۲

عَلٰى مَا تَعْمَلُوْنَ ﴿٩٨﴾ قُلْ يٰٓاَهْلَ الْكِتٰبِ لِمَ تَصُدُّوْنَ عَنْ

پر هغه کار چه تاسو ئې کوئ ، ووایه ته ای اهل کتابو ولې تاسو منع کوئ له

سَبِيْلِ اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ تَبْغُوْنَهَا عِوَجًا وَّاَنْتُمْ شُهَدَآءُ ط

لارې دخدای څخه هغه څوك چه ایمان ئې راوړی وی طلبوی دی لارې دخدای لره کوږوالی او تاسو شاهدان ئې

وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ ﴿٩٩﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِنْ

او نه دی خدای بې خبره له هغه څخه چه تاسو ئې کوئ ، ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی که

تُطِيْعُوْا فَرِيْقًا مِّنَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ يَرُدُّوْكُمْ بَعْدَ اِيْمَانِكُمْ

تاسو حکم ومنئ د یوې ډلې له هغه کسانو څخه چه ورکړی سوی دی ورته کتاب نو بېرته به وګرځوی تاسو وروسته له ایمان ستاسو څخه

كٰفِرِيْنَ ﴿١٠٠﴾ وَكَيْفَ تَكْفُرُوْنَ وَاَنْتُمْ تُتْلٰى عَلَيْكُمْ اٰيٰتُ اللّٰهِ

کافران او څرنګه به تاسو کافران کیږئ او تاسو چه ئې تلاوت کیږی پر تاسو باندې ایتونه دخدای ج

وَفِيْكُمْ رَسُوْلُهٗ ط وَمَنْ يَّعْتَصِمْ بِاللّٰهِ فَقَدْ هُدِيَ اِلٰى صِرَاطٍ

او په تاسو کښې دی رسول دخدای ج او هر څوك چه منګولې ولګوی دین دخدای ته نو په تحقیق سره وښوولی سوه ده ته لاره

مُّسْتَقِيْمٍ ﴿١٠١﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقٰتِهٖ وَلَا

برابره (سمه) ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی وویریږئ له خدای څخه په حق دویرې دده سره ، او مه

تَمُوْتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ﴿١٠٢﴾ وَاعْتَصِمُوْا بِحَبْلِ اللّٰهِ جَمِيْعًا

مرئ تاسو مګر چه ئې تاسو مسلمانان او منګولې ولګوئ په رسۍ دخدای ئې یعنی پر قرآن

وَّلَا تَفَرَّقُوْا ص وَاذْكُرُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ كُنْتُمْ اَعْدَآءً

او مه مختلف کیږئ او یاده کړئ مهربانی دخدای پر تاسو باندې هغه وخت چه وئ تاسو دښمنان

فَاَلَّفَ بَيْنَ قُلُوْبِكُمْ فَاَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهٖٓ اِخْوَانًا ج وَكُنْتُمْ

نو محبت ئې راوست په مینځ د زړو ستاسو کښې نو وګرځېدئ تاسو په مهربانۍ دده سره ورڼه او وئ تاسو

عَلٰى شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَاَنْقَذَكُمْ مِّنْهَا ط كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ

پر غاړه د کندې داور څخه نو خلاص ئې کړئ تاسو د هغه څخه همدارنګه بیانوی

اللّٰهُ لَكُمْ اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ ﴿١٠٣﴾ وَلْتَكُنْ مِّنْكُمْ اُمَّةٌ

خدای تاسو ته نخښې د قدرت خپل بنائی چه تاسو سمه لار پیدا کړئ او وی دې ستاسو څخه یوه ډله

له شماس ابن قیس یهودی یوه ورځ په ډله
داوس و خزرج تیر سو او و وی خوړ مجلس سره
کاوه نو دی پر خفه سو نو یو ځوان ئې ورولیږ
چه هغه تیری سوی دښمنی او پیغور و نور
په یاد کړی ، او په جنګ ئې سره اخته کړی نو د
جنګ سره وکړه او دیر عالم راجمع سوا او نارې
سوی چه وسله راواخلی نو رسول الله صلی
الله علیه وسلم په خپله راغی او ورته ئې وویل
چه تاسو بیا هغه د جاهلیت کارونه سره تر
رسول وسو سته له صلحی او دوستی او اسلام
څخه او نه لا په مینځ ستاسو کښې ناست یم نو د
پښیمانه سول او وسلې ئې و غورځولې او غاړ
پر غاړه سول نو دا آیت نازل سو یا ایها الذین
امنوا ان تطیعوا الآیة ، تیسیر له که تاسو
اطاعت وکړ دا خطاب خاص صحابه کرامو ته و ولو
بعضی مفسرینو ویلی دی چه نه بلکه ټول امت
ته دی ځکه چه قرآن شریف موجود دی نو ګوا
چه حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم چه قرآن
پر نازل سوی هم موجود دی کشم مومن ئې په
ستر ګو نه وینو موحید ٣ له ابن مسعود رض
ویلی دی چه حق و یریدل دخدای څخه دا دی چه
اطاعت ده کوی او نافرمانی ئې نه کوی او
ع ١٠
یادئ لری هیر ئې نه او شکر ئې کوی ناشکری
ئې نه کوی ، روایت کړی دی ابن حاتم او ابن
کثیر و رته صحیح ویلی دی انس رضی الله تعالی
عنه چه بنده رښتیا متقی نه جوړیږی تر څو چه
خپله ژبه له دروغو او غیبت څخه منع نه کړی
، منه له قرطبی ولیکلی دی چه امر پر نیکو او نهی
کولو دی که بعضی مسلمانانو کاونه کړ نو
غاړه پر خلاصه ده او که نه وی نو ټولو ته ده
ده امام محمد باقر رح له رسول الله صلی
الله علیه وسلم څخه روایت کړی دی چه
مراد له دی نیکی څخه تابعداری کول د
قرآن او حدیث ده ١٢ ، عه یعنی توفیق
ئې درکړ تاته د ایمان راوړلو او په
خپلو کښې سره دیښنی
وروڼه شوی ١٢
وحید

يَّدْعُوْنَ اِلَى الْخَيْرِ وَيَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ

چه بولي دي خلق طرف د نیکۍ ته او امر دي کوي په نیکۍ سره او منعه دي کوي له

الْمُنْكَرِ ۭ وَاُولٰۗىِٕكَ ھُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ۝۱۰۴ وَلَا تَكُوْنُوْا كَالَّذِيْنَ

ناروا وڅخه او دغه کسان چه دي وی خلاصي بیدا کونکي دي او مه کیږئ تاسو لکه هغه کسان

تَفَرَّقُوْا وَاخْتَلَفُوْا مِنْۢ بَعْدِ مَا جَاۗءَھُمُ الْبَيِّنٰتُ ۭ وَاُولٰۗىِٕكَ

چه جلا جلا سوه او اختلاف ئې وکړه په دین کښې وروسته له هغه څخه چه راغلي وې ته څښتني ښکاره او دغه کسان چه دي

لَھُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ۝۱۰۵ۙ يَّوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوْهٌ وَّتَسْوَدُّ وُجُوْهٌ ۚ

مقرر دی دوی ته عذاب لوئ په هغه ورځ چه سپین به سي بعضي مخونه او تور به سي بعضي مخونه

فَاَمَّا الَّذِيْنَ اسْوَدَّتْ وُجُوْهُھُمْ ۣ اَكَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيْمَانِكُمْ

نو هر څه هغه کسان چه دي تور سوي مخونه د دوی وروته به ویل سي ایا کافر سوي وروسته له ایمانه راوړلو ستاسو

فَذُوْقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُوْنَ ۝۱۰۶ وَاَمَّا الَّذِيْنَ

نو وڅکئ دا عذاب په سبب د هغه چه وئ تاسو کافر کیدلئ او هر څه هغه کسان

ابْيَضَّتْ وُجُوْهُھُمْ فَفِيْ رَحْمَةِ اللّٰهِ ۭ ھُمْ فِيْھَا خٰلِدُوْنَ ۝۱۰۷

چه سپین سوي وي مخونه د دوی نو په مهرباني د خدای کښې به وي چه جنت دی وي به په هغه کښې همیشه

تِلْكَ اٰيٰتُ اللّٰهِ نَتْلُوْھَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ ۭ وَمَا اللّٰهُ يُرِيْدُ ظُلْمًا

دا چه تیر سول ایتونه د خدای دي موږ ئې وایو پر تا باندی په حقه سره او نه دی خدای چه اراده لري د ظلم

لِّلْعٰلَمِيْنَ ۝۱۰۸ وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۭ وَاِلَى اللّٰهِ

لپاره د مخلوق او خدای لره دي هغه شیان چه په اسمانو او په ځمکه کښې دي او خاص خدای ته به

تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ ۝۱۰۹ۧ كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَاْمُرُوْنَ

بیرته وګرځول سي ټول کارونه ئې تاسو بهتر امت چه ایستل سوي ئې لپاره د خلقو چه امر کوئ

بِالْمَعْرُوْفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ ۭ وَلَوْ اٰمَنَ

په نیکۍ سره او منع کوئ له بدئ څخه او ایمان راوړئ پر خدای باندی او که ایمان راوړی وي

اَھْلُ الْكِتٰبِ لَكَانَ خَيْرًا لَّھُمْ ۭ مِنْھُمُ الْمُؤْمِنُوْنَ وَاَكْثَرُھُمُ

اهل کتاب نو خامخا ښه به وو دا ایمان خیر دوی لره بعضي له دوی څخه مومنان دي او زیات له دوی څخه

ؒ روایت کړی سوی دی چه له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه یو سړي وکړه او دی پر منبر ناست وو چه بهتر د خلقو څوک دی نو رسول الله ؐ وویل هغه څوک چه امر کوي پر نیکو او منع کوي څخه د بدو کارو څخه او ویره کوله خدای څخه او وصلوي پالنه کوي او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي چه هر چا امر وکړه په نیکو سره او منع ئې وکړه د بد کار څخه نو دا سړی نائب د خدای دی په ځمکه کښې او نائب د رسول د خدای دی او نائب د کتاب د ده دی ۱۲ روح البیان ۲ یعني هم دغه ملک دی نو هغه به ظلم څه لپاره کوي ځکه چه هغه خو ټول اختیار لري ۱۲ وحیدی ۳ عکرمه او مقاتل رضی الله تعالی عنهما ویلي دي چه دا ایت کریمه نازل شوي دئ په حق د عبد الله ابن مسعود رضی الله عنه کښې او د ابي ابن کعب رضی الله عنه کښې او د معاذ ابن جبل رضی الله عنه کښې او د سالم رضی الله عنه چه ازاد کړی د حذیفه رضی الله عنه وو چه شوه مالک ابن ضیف او وهب ابن یهودا دواړو یهودیانو وویل چه موږ ستاسو څخه بهتر یو او زموږ دین ستاسو د دین څخه غوره دئ نو په رد د دی خبرې د دوی کښې دا ایت نازل سو چه کنتم خیر امة الایة ۱۲ معالم ۴ روایت دی چه یو سړي ولاړ سو او رسول الله صلی الله علیه وسلم پر منبر باندی ناست وو نو ده پوښتنه وکړه چه بهتر خلق څوک دی نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل هغه کسان چه قران ډیر لولي او ډیر پرهیزګار وي او امر کوي پر نیکۍ باندی او منع کوي له ناروا څخه او صله رحمي ښه پالي روایت د دی حدیث امام احمد رحمه الله کړی دی ۱۲ ۵ چه امر کوي پر نیکۍ له دی څخه دا معلومه ۲ سوه چه بهتري د مسلمانانو پر نورو امتو باندی پر دی وجه ده چه دوی امر بالمعروف نهي عن المنکر کوي نو که دا کار ئې پرېښود نو دا فضیلت به ئې ختم سي او نور امتو په شان به سي ابن عباس رضی الله تعالی عنه ویلي دي چه دا ایت شریف په حق د مهاجرینو کښې نازل شوی دئ رضی الله عنهم اجمعین

وحیدی

الْفٰسِقُوْنَ ﴿۱۱۰﴾ لَنْ یَّضُرُّوْكُمْ اِلَّاۤ اَذًى ؕ وَاِنْ یُّقَاتِلُوْكُمْ یُوَلُّوْكُمُ

فاسقان دی لہ سرہ بہ ضرر ونہ رسوی دوی تاسی تہ مگر ضرر لږ او کہ جنگ وکړی دوی لہ تاسی سرہ نو وبہ گرځوی دوی تاسی تہ

الْاَدْبَارَ ۫ ثُمَّ لَا یُنْصَرُوْنَ ﴿۱۱۱﴾ ضُرِبَتْ عَلَیْهِمُ الذِّلَّةُ اَیْنَ مَا ثُقِفُوْۤا

شاگانې خپلې بیا بہ لہ دوی سرہ مدد ونکړی شی مقررہ سوی دہ پر یہودو خواری پہ هر ځای کښې چې پیدا کیږی دوی

اِلَّا بِحَبْلٍ مِّنَ اللّٰهِ وَحَبْلٍ مِّنَ النَّاسِ وَبَآءُوْ بِغَضَبٍ مِّنَ

مگر پہ پناہ سرہ لہ خپل خدای څخہ او پہ پناہ سرہ لہ خلقو څخہ او بیرتہ وگرځیدل دوی پہ قهر سرہ لہ

اللّٰهِ وَضُرِبَتْ عَلَیْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ؕ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَانُوْا یَكْفُرُوْنَ

طرفہ د خدای څخہ او مقررہ کړی سوہ پر دوی مسکنت دا کار چې دی پہ سبب د دی چې بیشکہ دوی وہ چې کافر کیدل

بِاٰیٰتِ اللّٰهِ وَیَقْتُلُوْنَ الْاَنْۢبِیَآءَ بِغَیْرِ حَقٍّ ؕ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَّ

پر ایتو د خدای باندی او وژل بہ ئی پیغمبران پہ ناحقہ سرہ دا کار چې کاوہ پہ سبب د هغہ چې نافرمانی ئی کړی وہ

كَانُوْا یَعْتَدُوْنَ ﴿۱۱۲﴾ لَیْسُوْا سَوَآءً ؕ مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ اُمَّةٌ قَآىِٕمَةٌ

او وو دوی چې تیریدل بہ لہ حد و دو د خدای څخہ نہ دی دوی سرہ برابر بعضی لہ اهل کتابو څخہ یوہ ډلہ دہ ولاړہ پر حق

یَّتْلُوْنَ اٰیٰتِ اللّٰهِ اٰنَآءَ الَّیْلِ وَهُمْ یَسْجُدُوْنَ ﴿۱۱۳﴾ یُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ

چې ولاړ دوی ایتونہ د خدای پہ ساعتو د شپی کښې او دوی سجدی کوی ایمان راوړی پر خدای باندی

وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ وَیَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَیَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ

او پر ورځی وروستی باندی او امر کوی خلقو تہ پر نیکی او منع کوی لہ ناروا څخہ

یُسَارِعُوْنَ فِی الْخَیْرٰتِ ؕ وَاُولٰٓىِٕكَ مِنَ الصّٰلِحِیْنَ ﴿۱۱۴﴾ وَمَا یَفْعَلُوْا

او تلوار کوی پہ نیکو کښې او دغہ کسان لہ نیکانو څخہ دی او هر څہ چې کوی ئی دوی

مِنْ خَیْرٍ فَلَنْ یُّكْفَرُوْهُ ؕ وَاللّٰهُ عَلِیْمٌۢ بِالْمُتَّقِیْنَ ﴿۱۱۵﴾ اِنَّ الَّذِیْنَ

لہ نیک کار څخہ نو لہ سرہ بہ بی قدری ونکړی شی لہ دوی سرہ او خدای عالم دی پر پرهیزگارانو بیشکہ هغہ کسان

كَفَرُوْا لَنْ تُغْنِیَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَاۤ اَوْلَادُهُمْ مِّنَ اللّٰهِ

چې کافر سوی دی لہ سرہ بہ دفع نکړی لہ دوی څخہ مالونہ د دوی او نہ اولاد د دوی لہ عذابہ د خدای څخہ

شَیْـًٔا ؕ وَاُولٰٓىِٕكَ اَصْحٰبُ النَّارِ ۚ هُمْ فِیْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿۱۱۶﴾ مَثَلُ مَا

هیڅ شی او دغہ کسان چې دی ملگری د اور دی دوی پہ هغہ کښې همیشہ وی مثال د هغہ مال

ف۱

مقررہ سوی دہ پر دوی خواری یعنې الله تعالی پہ تقدیر دی یهودو کښې خواری او ذلت مقرر کړی دی کہ د مسلمانانو او کہ د نصاراؤ پہ ملک کښې وسیږی همیشہ دوی رعایاوی او پہ هر ځای کښې چې وی پاچایانی رئیس پہ دوی کښې نہ وی ۱۲ وحیدی

ف۲

یعنې دوی پلارانو او نیکونو قتل کړہ او دوی هغوی تہ ښہ وائی او د هغوی پہ هغہ کارونو راضی او خوشحالہ دی نو گویا چې دوی هم قاتلان دی ۱۲

ف۳

نو د نافرمانی او گناہ ورباندی دا اثر پریوت چې کفر ئی کاوہ او د پیغمبرانو وژل ئی اختیار کړل او بیائی د کفر او د پیغمبرانو د قتل دا نتیجہ سوہ چې دا الله تعالی غضب پر نازل سو ذلیل او محتاج سول حکومت او ریاست ور څخہ واخستل سو ۱۲ وحیدی

ف۴

حضرت ابن عباس او حضرت مقاتل ویلی دی چې هر کلہ عبد الله ابن سلام او ملگری ئی پہ اسلام مشرف سول نو د یهودو علماؤ بہ ویل چې ایمان نہ دی راوړی پر محمد باندی مگر هغہ خلقو چې دوی پہ موږ کښې د بدی کار دی ځکہ چې کہ دوی نیکان نہ وی نو د خپلو پلارانو دین بہ ئی نہ پریښود نو الله تعالی دا ایت نازل کړ چې لَیْسُوْا سَوَآءً الایہ ۱۲ معالم

ف۵

ویلی سوی دی چې مراد لہ دی څخہ نفقی دی د هغہ چې ابو سفیان او ملگرو بہ ئی کولی پہ ورځ د بدر پہ دښمنی د رسول الله صلی الله علیہ وسلم کښې ۱۲

معالم

يُنْفِقُوْنَ فِىْ هٰذِهِ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيْحٍ فِيْهَا صِرٌّ اَصَابَتْ

چه خیرات کوی ئې دوی په دې ژوند د دنیا کښې په مثل د باد دی چه وی په هغه کښې یخنی ډېره چه ورسېږی دا باد

حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ فَاَهْلَكَتْهُ ؕ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ وَ

کښت د یو قوم ته چه ظلم ئې کړی وی پر ځانو خپلو باندې نو هلاک کړی دا باد هغه کښت او ظلم نه دی کړی پر دوی خدای

لٰكِنْ اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ﴿۱۱۷﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوْا

لیکن پر ځانو خپلو ظلم کوی دوی ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی مه نیسی تاسو

بِطَانَةً مِّنْ دُوْنِكُمْ لَا يَاْلُوْنَكُمْ خَبَالًا ؕ وَدُّوْا مَا عَنِتُّمْ ۚ قَدْ

په اشنائی بې له تاسو نه هیڅ کمی نه کوی پر تاسو دوی د هیڅ فساد خوښ دی دوی هغه شی چه په تکلیف کښې اچوی تاسی په تحقیق سره

بَدَتِ الْبَغْضَآءُ مِنْ اَفْوَاهِهِمْ ۖۚ وَمَا تُخْفِىْ صُدُوْرُهُمْ اَكْبَرُ ؕ

ښکاره سوی دی بغض خبری د دښمنی له خولو د دوی نه او هغه بغض چه پټوی ئې سینې د دوی ډېر زیات دی

قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيٰتِ اِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُوْنَ ﴿۱۱۸﴾ هٰٓاَنْتُمْ اُولَآءِ تُحِبُّوْنَهُمْ

په تحقیق سره بیان کړل مونږ تاسو ته آیتونه که ئې تاسو چه فکر کښې کوئ واورئ تاسو چې ئې هغه کسان دوستی کوئ له دوی سره

وَلَا يُحِبُّوْنَكُمْ وَتُؤْمِنُوْنَ بِالْكِتٰبِ كُلِّهٖ ۚ وَاِذَا لَقُوْكُمْ قَالُوْٓا

او دوی مینه نه کوی له تاسو سره او تاسو ایمان راوړی پر کتابونو تولو باندې او په تحقیق هغه وخت چه یو ځای سی دوی له تاسو سره نو وائی دوی

اٰمَنَّا ۖۚ وَاِذَا خَلَوْا عَضُّوْا عَلَيْكُمُ الْاَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ ؕ قُلْ

چه ایمان راوړی دی مونږ او په هغه وخت چه یوازې سی نو ژېچی دوی پر تاسو باندې گوتې له ډېره قهره و وایه

مُوْتُوْا بِغَيْظِكُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ﴿۱۱۹﴾ اِنْ تَمْسَسْكُمْ

دوی ته چه مړه سی په قهر خپل باندې بیشکه چه خدای عالم دی په خبرو د سینو باندې که ورسېږی تاسو ته

حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ ۫ وَاِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَّفْرَحُوْا بِهَا ؕ وَاِنْ

یوه نیکی نو خفه کړی دوی او که ورسېږی تاسو ته یوه بدی نو خوشحاله سی دوی په هغه او که

تَصْبِرُوْا وَتَتَّقُوْا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْـًٔا ؕ اِنَّ اللّٰهَ بِمَا

تاسو صبر وکړئ او پرهیزگاری وکړئ نو ضرر به ونه رسوی تاسو ته مکر د دوی هیڅ شی بیشکه چه خدای په هغه کارو

يَعْمَلُوْنَ مُحِيْطٌ ﴿۱۲۰﴾ وَاِذْ غَدَوْتَ مِنْ اَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِيْنَ

چه دوی ئې کوی چاپېره کېدونکی دی او یاد کړه هغه چه ته و وتی له عیاله خپله چه تیاروله دی مؤمنانو ته

له ابن عباس رضی الله عنهما څخه روایت دی چه یو ډله د مسلمانانو له یهودیانو سره به دوستی او محبت کاوه ځکه چه د دوی په ماېین کښې به څو ځایه دوستی او اشنائی وه او نوری اړیکې ئې وی نو الله تعالی د دوی د دوستی د کار وڅخه منع کړل او دا آیت کریمه نازل سو چه یا ایها الذین امنوا لا تتخذوا بطانة من دونکم خبالا الآیة ۱۲ ۲ له غیر کتابونو تولو یعنی تاسو په ټول کتابونو ایمان لرئ او یهودی او دوی د دوی کتاب ته هم حق وایاست او دوستاسو کتاب ته منی نو تاسو ته ئې دوستی لائقه نه ده ۱۲ منه ۳ له تاسو د هغو کتاب هم منی او د دوستاسو کتاب نه منی نو مناسب خو دا و چه تاسو د هغوی دښمنان وی او هغوی ستاسو دوستان وی لیکن خو معامله بالعکس ده ۴ وحیک له مجاهد ۵ او کلبی او واقدی ۶ ویلی دی چه په اول د وخت کښې رسول الله صلی الله علیه وسلم د بی بی عائشی رضی الله تعالی عنها له کوره څخه پهر سوا او پیاده و لاړه احد ته او صحابه کرام ئې صفونه صفونه کول لپاره د جنګ له چه وړ ولیسی ځینه ۱۲ معالم ۵ روایت دی چه هر کله ابو سفیان د مشرکینو سره کال د هجرت له دریم کال په بنیکر سره چه او له سوه کښی نه غره پوښ ته او دوه سوه سواره په اراده د جنګ راغلی او د احد څخه کوز او رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم هم ور له زر سوه وړی د جمع او وه یا په دولس سوه شوال لمنر ته لکه سوه او دریم سوه نفره منافقان لاړی ور څخه بیرته راو ګرځیدل او اوه سوه اصحاب ور سره ولاړل د کفار مخ ته او عبد الله بن جبیر ئې د پنځوس تیراندازو سره په کنډو د احد باندې مقرر کړ چه که مونږ غالب سوو که مغلوب سو تاسو به پرې ځای وایاست مرکله چه جنګ بنا سوا او کفار مات سول ومؤمنان په لوټ ولګیدل نو د هغه کنډ خلق اکثر په لوټ پسی ئې ایجاد ته ئې کښته سول او کفار له هغه کنډ څخه بیرته راوګرځیدل او او یا نفره صحابه

۱۲ ع ۱۲ ۳ ع

حضرت حمزه رضی الله عنه په شمول پکښې شهید ان سول او اقدس المخلوقات اطهر الموجودات صلی الله علیه وسلم غابښ هم مات سو نو دا آیت شریف نازل سو واذ غدوت الآیة ۱۲ یسیر

مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ ۗ وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴿١٢١﴾ اِذْ هَمَّتْ طَّآئِفَتٰنِ
ځايونه لپاره دجنګ يعنې مورچې او خداى اورېدونكى دى عالم دى   په هغه وخت كښې چه قصد وكړ دوو ډلو
مِنْكُمْ اَنْ تَفْشَلَا ۙ وَاللّٰهُ وَلِيُّهُمَا ۗ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
له تاسو څخه ددې خبرې چه بې زړه سى او خداى دوست دى   ددوى او پر خداى باندې نو توكل دې وكړي
الْمُؤْمِنُوْنَ ﴿١٢٢﴾ وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِبَدْرٍ وَّاَنْتُمْ اَذِلَّةٌ ۚ فَاتَّقُوا
مؤمنان   او خامخا په تحقيق سره مدد كړى وو له تاسو سره خداى په بدر كښې او تاسو عاجزان وى نو وويرېږئ
اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿١٢٣﴾ اِذْ تَقُوْلُ لِلْمُؤْمِنِيْنَ اَلَنْ يَّكْفِيَكُمْ
له خداى څخه بنايې چه تاسو شكر ادا كړئ   ياد كړه هغه وخت چه تا وويل مؤمنانو ته   ايا بس به نه سى ستاسو
اَنْ يُّمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلٰثَةِ اٰلٰفٍ مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُنْزَلِيْنَ ﴿١٢٤﴾
داچه مدد وكړي ستاسو سره رب ستاسو په درې زره سره   له پرښتو څخه الېږلى سوي وي له پاسه
بَلٰٓى ۙ اِنْ تَصْبِرُوْا وَتَتَّقُوْا وَيَاْتُوْكُمْ مِّنْ فَوْرِهِمْ هٰذَا يُمْدِدْكُمْ
هو. بس سى كه تاسو صبر وكړئ او پرهيزګاري وكړئ او راسي دا كافران تاسې ته له قهره ددوى څخه په دې نو مدد به وكړي له تاسو سره
رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ اٰلٰفٍ مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُسَوِّمِيْنَ ﴿١٢٥﴾ وَمَا جَعَلَهُ
رب ستاسو په پنځو زرو سره   له پرښتو څخه چه علامه داره به وي   او نه وه ګرزولى دا   مدد
اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوْبُكُمْ بِهٖ ۗ وَمَا النَّصْرُ اِلَّا
خداى مګر زېرى   تاسو ته او لپاره ددې چه په ارام سي زړونه ستاسو پر ګ باندې او نه دى ا مدد مګر
مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ ﴿١٢٦﴾ لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِّنَ الَّذِيْنَ
له طرفه دخداى څخه چه غالب دى خښتن دحكمت دى   لپاره ددې چه پرېكړي يو ټولى   له هغه كسانو
كَفَرُوْٓا اَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنْقَلِبُوْا خَآئِبِيْنَ ﴿١٢٧﴾ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْاَمْرِ
چه كافران سوي دي او يا ئې خوار كړي نو وګرزي دوى نااميده له ځيله بيرته   نسته تا لره اې پيغمبره لدې كاره دوى څخه اختيار
شَيْءٌ اَوْ يَتُوْبَ عَلَيْهِمْ اَوْ يُعَذِّبَهُمْ فَاِنَّهُمْ ظٰلِمُوْنَ ﴿١٢٨﴾
ده هيڅ شي يا رجوع كوي دى په توبه قبلولو سره پر دوى باندې يا به عذاب وي دوى   نو بېشكه چه دوى ظالمان دي
وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۗ يَغْفِرُ لِمَنْ يَّشَآءُ
او خداى لره دي هغه شيان چه په اسمانو كښې دي   او هغه چه په ځمكه كښې دي   بخښنه كوي دې هغه چا ته چه ئې خوښه سي

ك١ چه هغه دوه ډلې بنو سلمه او بنو
حارثه وې له عبد الله ابن ابي منافق سره
قصد د تېښتې وكړ خو بيا الله تعالى ورته
كړل او ودريدل ١٢ معالم ك٢ بدر يو ځاى
دى په مينځ د مكې معظمې او مدينې منورې كښې
او مومنان په دې غزا كښې درې سوه ديارلس ٣١٣
كسه وه او دا په دوهم كال د هجرت كښې وه
او اولنۍ غزا ده ١٢ معالم ك٣ نو په هغه
وخت كښې چه تاسو لږ وئ او كافران ډېر
وو او بل دا چه له هغوى سره سامان د جنګ
وو او تاسو بې سامانه وئ نو هم الله تعالى
تاسو غالب كړئ او كافران ئې مغلوب
كړل. او يا كسه ورڅخه قتل او يا كسه ورڅخه
بنديان سول نو اوس د تا مردى څخه
وجه ده په خپل خداى اعتماد ولرئ ٤

ك٤

په درې زره پرښتو سره. په حقيقت
كښې يوه پرښته هم تولو ته كافي وه مګر
خداى تعالى لپاره د خوشحالۍ د مومنانو
اول زر پرښتې بيا درې زره او بيا پنځه
زره راولېږلې ١٢ منه رحمه الله

ك٥

ابن عروه ابن زبير ويلي دي چه هغه
پرښتې به سپينې وې پر اسو بر ګو باند
او ژړې پګړۍ به ئې تړلې وې ١٢ معالم

ك٦

له عبد الله ابن عمر څخه روايت سوى دى
چه رسول الله صلى الله عليه وسلم په
ورځ د احد وويل چه اى الله لعنت
وكړې په ابو سفيان باندې اى خدايه
لعنت وكړې په حارث ابن هشام باندې
اى الله لعنت وكړې په صفوان ابن اميه
باندې نو دا آيت نازل سو چه ستا
د منبرى مه كوه بيا دوى ټول و اسلام
ته راغلل يعنې مسلمانان سول ١٢
معالم التنزيل

وَيُعَذِّبُ مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۱۲۹﴾ ع يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ

او به عذاب وي هغه څوک چه ئې خوښه سي او خداى بخښونكى دى مهربان دى ای هغه کسانو

اٰمَنُوْا لَا تَاْكُلُوا الرِّبٰوٓا اَضْعَافًا مُّضٰعَفَةً ۠ وَّاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ

چه ايمان ئې راوړى دى مه خورئ سود دوچنده بيا بيا دوچنده کسره او ووېرېږئ له خدايه تحه بنائى چه تاسو به

تُفْلِحُوْنَ ﴿۱۳۰﴾ ج وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِيْٓ اُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِيْنَ ﴿۱۳۱﴾ ج وَاَطِيْعُوا اللّٰهَ

خلاص سئ له عذابه تحه او ووېرېږئ له هغه اور تحه چه تيار کړى سوى دى لپاره د کافرانو له او حکم منئ د خداى

وَالرَّسُوْلَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ﴿۱۳۲﴾ ج وَسَارِعُوْٓا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ

او د رسول بنائى چه په تاسو رحمت وکړى سى او تلوار وکړئ له بخښنى د رب خپل ته

وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوٰتُ وَالْاَرْضُ ۙ اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِيْنَ ﴿۱۳۳﴾ لا الَّذِيْنَ

او هغه جنت ته چه پلنوالى د هغه اسمانونه دى او ځمکه دى تيار کړى سوى دى لپاره د پرهيزګارانو هغه کسان

يُنْفِقُوْنَ فِي السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ وَالْكٰظِمِيْنَ الْغَيْظَ وَالْعَافِيْنَ

چه خيرات کوى په ارزانى کښى او هم په ګرانى کښى او چه خوړونكى د قهر وى او عفوه كوونكى وى

عَنِ النَّاسِ ؕ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿۱۳۴﴾ ج وَالَّذِيْنَ اِذَا فَعَلُوْا

له خلقو تحه او خداى خوښوى نيكى كوونكى او هغه كسان به هغه وخت كښى چه وكړى دوئ

فَاحِشَةً اَوْ ظَلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفَرُوْا لِذُنُوْبِهِمْ ۪ قف

بد كار يا ظلم وكړى پر ځانو خپلو نو ياد كړى خداى نو طلب د بخښنى وكړى دوى لپاره د ګناهو خپلو

وَمَنْ يَّغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اللّٰهُ ۪ۗ قف وَلَمْ يُصِرُّوْا عَلٰى مَا فَعَلُوْا وَ

او څوك دى چه بخښى ګناهونه مګر خداى او هميشه توب نه كوى دوى پر هغه ګناه چه كړى وى دوى او حال دا چه

هُمْ يَعْلَمُوْنَ ﴿۱۳۵﴾ اُولٰٓئِكَ جَزَآؤُهُمْ مَّغْفِرَةٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَجَنّٰتٌ

پوهيږى پر بدى ئې خپله دغه كسان چه بدى جزا د دوى بخښنه ده له طرفه د رب د دوى تحه او باغونه دي چه بهيږى

تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ؕ وَنِعْمَ اَجْرُ الْعٰمِلِيْنَ ﴿۱۳۶﴾

لاندى د ونو د هغه ولياله چه هميشه به وى دوى په هغه باغو كښى او ښه ده مزد د عمل كوونكو باغونه او بخښنه تحقيق سره

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ ۙ لا فَسِيْرُوْا فِي الْاَرْضِ فَانْظُرُوْا

تېر سوى دى مخوا له تاسو تحه ډېرى پېښى نو وګرزئ په ځمكه كښى نو وګورئ

له په وخت د جاهليت كښى دا عادت و چه

پو سړى به په بل باندى قرض درلود نو چه د قرض د ادا كولو وخت به ورسېد نو قرضدار به ووېل چه ما ته نوره موده راكړه زه به درته سود زيات كړم نو هغه به موده زياته كړه په ورته به سود زيات كړ نو بيا به هم هسى كول تر دى چه سود به تر اصل زيات شو نو الله تعالى دا كار حرام كړ او ورته وفرمايل يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا لَا تَاْكُلُوْا الاية ۱۲ روح البيان

له چه تيار سوى دى لپاره د كافرو معنى په دوزخ كښى اصل كښى كافرانو ته تيار سوى دى مګر بعضى ګنهكار مسلمانان هم په كښى ننوځى چه الله تعالى معاف نكړى نو په دى ايت كښى دى خبره ته اشاره ده چه ګنهكار مسلمانان به دوزخ ته نه ځى

۱۲ منه

له بخښنى ته له رب خپل تحه معنى تلوار وكړئ او حرص وكړئ پر هغه كار چه سبب د بخښنى ګرځى او ستاسو پر مغفرت كوى چه هغه كلمه د شهادت ده او بيا ترتيب كول د فرض دى يا تكبير اولى يا اول صف يا استغفار يا اخلاص دى ۱۲

تيسير

له او خوړونكى د قهر وى معنى كله چه غصه ورشى او هضم ئې كړى او عفوه وكړى په حديث كښى راغلى دى چه غصه هضم كړه او دى په بدلولو قادر وى نو الله تعالى به دى ورځ د قيامت له تولو خلقو په حضور كښى راوغواړى او ورته وايى چه كومه حوره چه ستا خوښه وي ۱۲ عطا

له دا ايت نازل سوى دى په حق د ابو سعيد كجورى خرڅونكى چه يوه ښايسته ښځه راغله او كجورى ئې اخستلې ده ورته ووېل چه كجورى نوى ښې په كوټه كښى دى ... ټولا

[illegible]

رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغى او حال ئې ورته بيان كړ نو دا ايت نازل سو چه وَالَّذِيْنَ اِذَا فَعَلُوْا فَاحِشَةً الاية ۱۲ معالم

له ابن عباس وايلى دى او كلبى ومقاتل رضى الله عنهم چه معنى د كتاره چه وى پوهيږى چه اكثر عمو نو كړ ګناه دا او خلاف شريعت دى ۱۲ معالم عن مجاهد ۱۲

ويلى كه چه معنى د دى ايت دا ده چه تېر سوى دى مخوا له تاسو تحه هلاك كړى په هغو چاكښى چه تكذيب د پيغمبرانو ئې كاوه ۱۲ معالم التنزيل

كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٣٧﴾ هَٰذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى

چه څنګه وو اخیر کار د نسبت کونکو دروغو رسولانو ته دا قران ښوونه ده لپاره د خلقو او سمه لاره ده

وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٨﴾ وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ

او نصیحت دی لپاره د پرهیزګارانو او تاسو مه سستیږئ[1] او مه خفه کیږئ او تاسو یئ

الْأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾ إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ

غالب پر دوی که یئ تاسو ایمان راوړونکي که ورسیږي تاسو ته زخم نو په تحقیق

مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ ۚ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ ۚ

رسیدلی وو قوم د کافرانو ته زخم په شان د زخم ستاسو او دغه ورځې د شوند مونږ ئې ګرزوو او ګرزوو په مابین د خلقو کښې

وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنكُمْ شُهَدَاءَ ۗ وَاللَّهُ لَا

او لپاره د دې چه ظاهر کړي خدای هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دی او چه ونیسي خدای له تاسو څخه شاهدان او خدای نه

يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٠﴾ وَلِيُمَحِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمْحَقَ

خوښوي ظلم کونکي او لپاره د دې چه پاک کړي خدای هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دی او هلاک کړي

الْكَافِرِينَ ﴿١٤١﴾ أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ

کافران ایا ګمان کوئ چه داخل به سئ تاسو جنت ته او ولا سره نه دی معلوم کړي خدای

الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٢﴾ وَلَقَدْ كُنتُمْ تَمَنَّوْنَ

هغه کسان چه جهاد کوي له تاسو څخه او نه ئې دی معلوم کړي صبر کونکي او خامخا په تحقیق سره وئ تاسو چه ارزو به مو کوله

الْمَوْتَ مِن قَبْلِ أَن تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنتُمْ تَنظُرُونَ ﴿١٤٣﴾

د مرګ د شهادت مخوا له هغه چه ملاقات مو کړي وو له مرګ سره نو په تحقیق سره ولید تاسو د مرګ او تاسو وئ ته کتل

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِ الرُّسُلُ ۚ أَفَإِن مَّاتَ

او نه دی محمد صلی الله علیه وسلم مګر رسول دی په تحقیق سره تیر سوي دي مخکې د ده څخه رسولان نو ایا که وفات سی دی

أَوْ قُتِلَ انقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ ۚ وَمَن يَنقَلِبْ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ

یا شهید کړی سي نو بیرته به ګرزئ تاسو پر پوندو خپلو باندې او هر څوک چه بیرته وګرزي پر پوندو خپلو

فَلَن يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا ۗ وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾ وَمَا كَانَ

نو له سره به ضرر ونه رسوي خدای ته هیڅ شی او ژر دی چه جزا به ورکړي شکر کونکو ته او نه ښائي

[1] امام کلبي ویلي دي چه دا ایت نازل سوی دی وروسته د ورځې د جنګ د احد څخه چه رسول الله صلی الله علیه واله وسلم حکم وکړ صحابه کرامو ته چه بیا ځئ په کفارو پسې او د امومنانو خپل زخمونو نو په ده ګوبلندی د پره سخته سوه نو دا ایت نازل سو چه وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ الایه ۱۲ معالم [2] یعنی که چه ستاسو صحابه په دې جنګ کښې شهیدان سول د مشرکانو هم لوی لوی مشران په جنګ کښې د بدر وژل سوي وو او سره له هغې بیا هم هغوی خپل همت نه بایلو او له تاسو سره په جنګ کولو بې ملا وتړله او راغلل نو تاسو خو مسلمانان یئ د کفارو څخه به بیکاره کیږئ په همتي به کوئ چه په دګر تکلیف باندې به خفه او غمجن کښېنئ ۱۲ وحیدی [3] یعنی که چه ستاسو برو ملو وکله هغوی مومنانو ته په ورځ د بدر او یا کافران وژلي وو او اوبا ئې قیدیان کړي وو بیا په ورځ د احد ئې له تاسو څخه او یا ته مومنان شهیدان سول او یا کسه زخمیان سول ۱۲ معالم [4] یعني چا ارزو به مو کوله د مرګ او غوښته به مو بعضي صحابه کرام جنګ د بدر ته نه وو حاضر سوي نو دا به ئې ارزو وه چه کشکې بیا جنګ برابر سوي وای او وله مونږ رسول الله صلی الله علیه وسلم سره غزا کړي وای هغه وخت چه جنګ د احد راغلی نو د غازیانو ګوندي خلق اکثر و تښتیدل چه ویري د مرګ څخه ۱۲ وحیدی [5] روایت دی چه هر کله رسول الله صلی الله علیه وسلم په جنګ د احد کښې زخمي سو او په شهیدانو کښې پریوت نو شیطان نارې وکړې چه خبر سئ بېشکه چه رسول الله صلی الله علیه وسلم شهید سو او اکثر صحابه کرام وتښتیدل او هر چا چه نو اسلام راوړی وو هغو اراده وکړه چه ځو له ابو سفیان ته وسیله کړو چه خط د امان را واخلو او رسول الله صلی الله علیه وسلم اواز کولو چه الی عباد الله یعني ماته راځئ ای بندګانو د خدای نو صحابه کرام ور راغلل او ده علیه الصلوة والسلام پر ملامت کړل چه تاسو تښتیدلي ولې دوی ورته وویل چه مونږ ستا د شهادت اوازه واورېده نو دا ایت نازل سو چه وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ الایة ۱۲ تفسیر یسیر [6] څکه چه تاسو کښې دا د ولیکو طاقت نسته حاصل دا چه صبر به محنت د جهاد باندې طمع د جنت مه کوئ ۱۲ یسیر

لِنَفْسٍ اَنْ تَمُوْتَ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ كِتٰبًا مُّؤَجَّلًا ؕ وَمَنْ يُّرِدْ
هیڅ نفس لره داچه مړسي مګر په حکم دخدای چه لیکل سوی دی دامر لیکه په نیټه سره او هرڅوك چه اراده لري
ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهٖ مِنْهَا ۚ وَمَنْ يُّرِدْ ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ نُؤْتِهٖ
د ثواب د دی دنیا ورېه کړو مونږ ده ته له دی څخه او هرڅوك چه اراده لري د ثواب د آخرت ور به کړو مونږ ده ته
مِنْهَا ؕ وَسَنَجْزِی الشّٰكِرِيْنَ ﴿۱۴۵﴾ وَكَاَيِّنْ مِّنْ نَّبِیٍّ قٰتَلَ ۙ مَعَهٗ
له هغه څخه او ژر دی چه مونږ به جزا ورکړو شکر کوونکو ته او ډیر ډیر سوی دی پیغمبران چه جنګ ئی کړی وو له کفارو سره وو به له ده سره
رِبِّيُّوْنَ كَثِيْرٌ ۚ فَمَا وَهَنُوْا لِمَاۤ اَصَابَهُمْ فِیْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَمَا
خدای طلبان ډیر نو هیڅ سستی ئی نه کوله لپاره د هغه چه رسیدلی وو دوی ته په لاره دخدای کښی او نه به
ضَعُفُوْا وَمَا اسْتَكَانُوْا ؕ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الصّٰبِرِيْنَ ﴿۱۴۶﴾ وَمَا
ضعیفه کیدل او نه به بنکته سول دښمن ته او خدای دوستی کوی له صبر کوونکو سره او نه به وه
كَانَ قَوْلَهُمْ اِلَّاۤ اَنْ قَالُوْا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوْبَنَا وَاِسْرَافَنَا
خبره د دوی مګر داچه ویل به دوی ای ربه زمونږ وبخښه مونږ ته ګناهونه زمونږ او له حده تیرول زمونږ په
فِیْۤ اَمْرِنَا وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَی الْقَوْمِ الْكٰفِرِيْنَ ﴿۱۴۷﴾
کار کښی او محکم کړه قدمونه زمونږ په جنګ کښی او مدد وکړه زمونږ سره پر ډله د کافرانو باندی
فَاٰتٰىهُمُ اللّٰهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْاٰخِرَةِ ؕ وَاللّٰهُ
نو ورکړ دوی ته خدای ثواب د دی دنیا او ښه ثواب د آخرت او خدای
يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿۱۴۸﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا اِنْ تُطِيْعُوا الَّذِيْنَ
دوستی کوی له نیکی کوونکو سره ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی که تاسو حکم ومنی د هغه کسانو
كَفَرُوْا يَرُدُّوْكُمْ عَلٰۤى اَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوْا خٰسِرِيْنَ ﴿۱۴۹﴾ بَلِ اللّٰهُ
چه کافر سوی دی نو بیرته به وګرځوی تاسو پوندو ستاسو یعنی بیا به مو کافر کړی نو تاسو به وګرځئ زیانکاران بلکه خدای
مَوْلٰىكُمْ ۚ وَهُوَ خَيْرُ النّٰصِرِيْنَ ﴿۱۵۰﴾ سَنُلْقِیْ فِیْ قُلُوْبِ الَّذِيْنَ
مددګار ستاسو دی او دی بهتر د مددګارانو دی ژر دی چه مونږ به واچوو په زړو د هغه کسانو کښی
كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَاۤ اَشْرَكُوْا بِاللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهٖ سُلْطٰنًا ۚ وَ
چه کافران سوی دی ویره په سبب د هغه چه شرك کړی دی دوی له خدای سره هغه شی چه نه دی رالیږلی خدای پر عبادت د هغه هیڅ دلیل

سل مروایت دی چه هرکله انس رض وویل چه که محمد صلی الله علیه وسلم شهید نو رب خو ژوندی دی نو دا ستی جنګ کوی لکه چه هغه کاوه او تورئی وایسته او جنګ ئی کاوه خو چه شهید سو نو نازل سو چه وَسَنَجْزِی الشّٰكِرِيْنَ ۱۲ تیسیر سے یعنی هغه څوك چه په دین باندی محکم ولاړ او سی هغوی به دین هم پیدا کړی او دنیا هم مګر دا هغه ځای لره چه د دی نعمت قدر وپیژنی ۱۲ موضح سے نو ورکړ دوی ته خدای ثواب د دی دنیا فایده د دنیاوی دلوټ منبع چه خدای پاك د ډیر مال ور کړ او تخنی مریوته ئی په قبضه کښی راغلل او حکومت او سلطنت ور ته حاصل سو او د آخرت ثواب ئی جنت او نعمتونه سول ۱۲ منه سے که روایت دی چه هرکله منافقانو مؤمنانو ته وویل چه پیغمبر صلی الله علیه وسلم خو شهید سو نو اوس تاسو بیرته هغه پخوانی دین ته راوګرځئ نو نازل سو چه يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ الخ ۱۲ تیسیر

ف ۵

هرکله چه مشرکانو او ابو سفیان په ورځ د احد کورو ته روان سول او څه قدر ولاړل نو بیا پښیمانه سول او وئی ویل مونږ مسلمانان قتل کړل خو چه لږ ورځ پاته سول نو مونږ ورځئ را روان سو را څئ چه بیا ع ۶ ور سو او بیخ ئی وباسو نو چه بیا را روان سول نو الله تعالی د دوی په زړه کښی ویره واچوله او بیرته راوګرځیدل لکه چه بیان ئی کیږی

معالم

مَأْوٰىهُمُ النَّارُ ۚ وَبِئْسَ مَثْوَى الظّٰلِمِينَ ﴿١٥١﴾ وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ

او ځای د دوی اور دی او بد ځای دی د ظالمانو دی ١١ او خامخا په تحقیق سره رښتینی کړی وه له تاسو سره

اللّٰهُ وَعْدَهٗٓ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهٖ ۚ حَتّٰٓى إِذَا فَشِلْتُمْ وَ

خدای وعده خپله په هغه وخت کښې چه وژل به مو کافران په حکم د ده سره ترڅو چه بې زړه سوی تاسو او جګړې مو وکړې

تَنٰزَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِّنْۢ بَعْدِ مَآ أَرٰىكُمْ مَّا تُحِبُّونَ ۚ

په کار د جنګ کښې او نافرمانی وکړه تاسو وروسته له هغه چه وښوول تاسو ته خدای شی هغه چه ستاسو خوښ وو

مِنْكُمْ مَّنْ يُّرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَّنْ يُّرِيدُ الْاٰخِرَةَ ۚ ثُمَّ

بعضې تاسو څخه هغه څوک وو چه اراده ئې وه د دنیا او بعضې تاسو څخه هغه څوک دی چه اراده ئې درلوده د آخرت بیائی

صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ ۚ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ ۗ وَاللّٰهُ ذُو

وګرځولی تاسو له کافرانو څخه لپاره د دې چه وازمائی تاسې او خامخا په تحقیق عفوئې وکړه له تاسو څخه او خدای خاوند د لوی

فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥٢﴾ إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوٗنَ عَلٰٓى

فضل دی پر مؤمنانو یاد کړئ هغه چه زغستل تاسو او نه وو دریدلی پر

أَحَدٍ وَّالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِيٓ أُخْرٰىكُمْ فَأَثَابَكُمْ غَمًّۢا بِغَمٍّ

بل نه او رسول علیه السلام راوبللی تاسو له وروسته ستاسې نو وئې رساوه تاسو ته یو غم پاس پر بل غم

لِّكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلٰى مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَآ أَصَابَكُمْ ۗ وَاللّٰهُ خَبِيرٌ

لپاره د دې چه تاسو خفه نه سئ پر هغه شی چه پاته سوله تاسو څخه او نه پر هغه شی چه ورسید تاسو ته او خدای خبردار دی

بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٥٣﴾ ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِّنْۢ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً

پر هغه شی چه تاسو ئې کوئ ٣ بیائې نازل کړ پر تاسو وروسته له دې غم څخه بې غمي

نُّعَاسًا يَّغْشٰى طَآئِفَةً مِّنْكُمْ ۙ وَطَآئِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ

خوب چه لاندې کړه دغه خوب یوه ډله چه مومنان وو له تاسو څخه او بله ډله وه د منافقانو چه په تحقیق سره په غم کښې اچولی وو دوی

أَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ ۚ يَقُولُونَ

نفسو خپلو چه ګمانونه به ئې کول بې له حق څخه پر خدای باندې د ناپوهۍ وائی دوی

هَلْ لَّنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ ۗ قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهٗ لِلّٰهِ ۗ

چه آیا مونږ ته (یعنې هیڅ نشته) له کاره د مرستې څخه څه شی وو وایه ته چه بیشکه کار چه دی ټول خدای لره دی

ف١ دا کار داسې وو چه رسول الله دا حد غره ته شا کړه او ولی وه او مینه طرف ته ئې مخ وو او په عینین غره باندې چه دده څخه طرف ته وو ویشتونکې د غشو ئې کښینولی وو او عبد الله ابن جبیر ئې د دوی امیر مقرر کړی وو او وئې ویلی وو چه تاسو زمونږ شا ساتئ که مونږ غلبه وکړه او که مو ونکړه تاسو مه راځئ هر کله چه کفار را غلل نو دوی پر غشو ویشتل او نور مسلمانان پوه نه وو د هغې ترڅو چه کفار مات سول ١٢ معم

ف٢ غم پاس پر بل غم . چه هغه یو غم د تیښتې وو او بل غم د زخمی کیدلو یا یو غم د فتح د کفارو وو او بل غم د خپل نقصان یا یو غم د فوت کیدلو د غنیمتو څخه وو او بل غم د شکست کولو وو ١٢ امنه

ف٣ هغه اختلاف او وچه هر کله مشرکانو شکست وکړ نو بعضې غشې ویشتونکو وویل چه او س دلته کو و راځئ چه ولاړ سو مونږ هم غنیمتونه واخلو او بعضو وویل چه د رسول الله صلی الله علیه وسلم حکم ومنئ او نه ځو نو عبد الله ٢٠ او یو څو نور کسان ورسره پاته سول او نور لاړ نو کله سول نو چه کله مشرکان په دې کار خبر سول نو ولاړل هغه امیر او ملګری ئې شهیدان کړل او مورچې ئې لاندې کړې او سخت ساد راغلی نو مؤمنانو خپل او پردی نه سو معلوم بیژندلی یو بل ئې سره ووهل نو شیطان اواز وکړ چه محمد صلی الله علیه وسلم مړ سو نو مسلمانو شکست وکړ ١٢

يُخْفُوْنَ فِيْٓ اَنْفُسِهِمْ مَّا لَا يُبْدُوْنَ لَكَ ؕ يَقُوْلُوْنَ لَوْ كَانَ

پټوي دا منافقان په نفسو خپلو کښې هغه خبرې چه نه ئې ښکاره کوي تاته وائي يو تربله که چيرې وی

لَنَا مِنَ الْاَمْرِ شَيْءٌ مَّا قُتِلْنَا هٰهُنَا ؕ قُلْ لَّوْ كُنْتُمْ فِيْ

مونږ ته له کاره دمد څخه نو شي نو نه به وو وژل سوي مونږ په دې ځای کښې ووايه ته که چيرې تاسو ئې په

بُيُوْتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِيْنَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ اِلٰى مَضَاجِعِهِمْ ۚ

په کور خپلو کښې نو خامخا راوتلي به وو هغه کسان چه مقرر سوی وُو پر دوی قتل هغه ځايو دپر يوتلو مرلې ادوی

وَلِيَبْتَلِيَ اللّٰهُ مَا فِيْ صُدُوْرِكُمْ وَلِيُمَحِّصَ مَا فِيْ قُلُوْبِكُمْ ؕ

او لپاره د دې چه وازمائي خدای هغه خلاص چه په سينو دوی کښې دئ او لپاره د دې چه لری کړي هغه وسوسي چه په زړه وستاسو کښې

وَاللّٰهُ عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ﴿۱۵۴﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ

او خدای عالم دی په هغه خبر وچه په سينو کښې وی بيشکه هغه کسان چه مات سوی دی له تاسو څخه

يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعٰنِ ۙ اِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطٰنُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوْا ۚ

په هغه ورځ چه مخامخ سوی سره دوه ډلې بيشکه لغزولي وُ دوی شيطان په سبب د بعضي هغه گناهو چه کړي وُ دوی

وَلَقَدْ عَفَا اللّٰهُ عَنْهُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ حَلِيْمٌ ﴿۱۵۵﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ

او خامخا په تحقيق سره عفوه کړې ده خدای له دوی څخه بيشکه چه خدای بخښونکی دی خاوند د حلم دی ای هغه کسانو

اٰمَنُوْا لَا تَكُوْنُوْا كَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَقَالُوْا لِاِخْوَانِهِمْ اِذَا ضَرَبُوْا

چه ايمان ئې راوړی دی مه کيږئ تاسو په مثل د هغه کسانو چه کافر سوي دي او وائي دوی په حق د ورونو خپلو کښې په هغه وخت کښې چه سفر کوي دوی

فِي الْاَرْضِ اَوْ كَانُوْا غُزًّى لَّوْ كَانُوْا عِنْدَنَا مَا مَاتُوْا وَمَا قُتِلُوْا ۚ

په ځمکه کښې او يا وي دوی غزا کونکي که چيرې وی دوی په نزد زموږ نو نه به وُ مړه سوی او نه به قتل سوی وُو

لِيَجْعَلَ اللّٰهُ ذٰلِكَ حَسْرَةً فِيْ قُلُوْبِهِمْ ؕ وَاللّٰهُ يُحْيٖ وَيُمِيْتُ ؕ

لپاره د دې چه وګرځوي خدای د اګمان ارمان په زړه د دوی کښې او خدای ژوندی کول او مړه کول کوي

وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿۱۵۶﴾ وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

او خدای په هغه شي چه تاسو ئې کوئ ليدونکی دی او که قتل کړی سوی تاسو په لاره د خدای کښې او يا

اَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللّٰهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُوْنَ ﴿۱۵۷﴾ وَلَئِنْ

مړه سي نو خامخا بخښنه له طرفه د خدای څخه او مهرباني بهتر ده له هغه شي څخه چه دوی ئې جمع کوي او خامخا که

سلمه چه وازمائي خدای الخ او خلقو ته ئې وښائي چه څوک رښتيني مسلمانان دي او څوک منافقان بدخواهان دي ۱۲ منه

سلمه ۲ چه هغه يوه ډله د مسلمانانو وه او بله ډله د مشرکانو وه په ورځ د احد او ډير و مسلمانانو تښتيدنه کړي وه او له رسول الله ص سره فقط د يارلس سړي پاته سوي وُو چه شپږ د هغوی څخه ابوبکر رض، عمر رض، علي رض، طلحه رض، عبد الرحمن رض، سعد ابن ابي وقاص رضي الله عنهم اجمعين ۱۲ معالم

سلمه ۳ له دې څخه معلومه سوه چه په هغه جنګ کښې چه کوم خلق ورو وسته سوي دي په هغوی بانديې هيڅ ګناه نه ده پاته سوي ۱۲ موضح

سلمه ۴ په دې آيت کريمه کښې الله تعالیٰ مومنان منع کړل له مشابهت څخه له کفارو سره په اعتقاد فاسد د دوی کښې چه هغوی به په حق د ورونو کښې ئې چه په جنګو يا په سفرو کښې به مړه سول ويل به ئې که چيرې دوی له مونږ سره په کور و کښې ناست وای نو د امرګ به نه وو ور ته رسيدلی نو الله تعالیٰ پر دوی باندې رد وکړ چه مرګ د الله تعالیٰ په اراده سره دی بيا ئې وفرمايل چه قتکيدل په لاره د خدای کښې يا مړه کيدل يوه لويه وسيله ده لپاره د پيدا کولو د مغفرت او د رحمت د خدای ۱۲ خ ۱۲ ۱۲

ابن كثير

سلمه ۵ په لاره د خدای يعنې جهاد کښې ووژل سئ يا په خپله مړه سئ په خپل بړاش په رضا د خدای کښې نو بيشکه بخښنه ددې او رحمت ددې ډير غوره دی له هغه ماله چه جمع کوي ئې دوی ۱۲

مُّتُّمْ اَوْ قُتِلْتُمْ لَاِلَى اللّٰهِ تُحْشَرُوْنَ ﴿۱۵۸﴾ فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ

مړه سوی تاسو یا و وژلی سی تاسو خامخا خدای ته به راجمع کړی سی نو په سبب د مهربانی چه په تاسو سوی ده له

اللّٰهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيْظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوْا

خدای څخه نرم سوی ته دوی ته او که وی ته بدخویه سخت زړه نو خامخا تار په تار سوی به وو اصحاب له

مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي

لیجا پیره ستا څخه نو عفوه وکړه ته دوی ته او بخښنه وغواړه له خدای څخه لپاره د دوی او مشوره کوه له دوی سره په کار کښې

الْاَمْرِ فَاِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِيْنَ ﴿۱۵۹﴾

نو هغه وخت چه قصد دی وکړ نو توکل وکړه پر خدای بیشکه چه خدای خوښوی توکل کوونکی

اِنْ يَّنْصُرْكُمُ اللّٰهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَاِنْ يَّخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِيْ

که مرسته وکړی له تاسو سره خدای نو نسته هیڅوک غالب پر تاسو او که پریږدی تاسو نو څوک دی هغه

يَنْصُرُكُمْ مِّنْ بَعْدِهٖ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ ﴿۱۶۰﴾ وَمَا

چه مدد به وکړی له تاسو سره وروسته له خذلان د ده څخه او پر خدای باندی نو توکل دی وکړی مؤمنان او نه

كَانَ لِنَبِيٍّ اَنْ يَّغُلَّ وَمَنْ يَّغْلُلْ يَاْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

ښائی هیڅ پیغمبر ته چه خیانت به کوی او هر چا چه خیانت وکړ رابه سی دی سره له هغه چه خیانت ئی کړی وي په ورځ د قیامت

ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ﴿۱۶۱﴾ اَفَمَنِ

بیا به پوره ورکړی هر یو نفس ته هغه عمل چه کړی وی ئې او پر دوی به ظلم ونکړی سی ایا نو هغه څوک

اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللّٰهِ كَمَنْۢ بَآءَ بِسَخَطٍ مِّنَ اللّٰهِ وَمَاْوٰىهُ جَهَنَّمُ

چه اتباع ئی کړی وی د رضا د خدای دی لکه هغه څوک چه بیرته راسی په غضب سره له خدای څخه او ځای د ده دوږخ دی

وَبِئْسَ الْمَصِيْرُ ﴿۱۶۲﴾ هُمْ دَرَجٰتٌ عِنْدَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ بَصِيْرٌۢ بِمَا

او بد ځای دی ورتلو دا دوږخ ستا دی اتباع کوونکو ته مرتبی لوئی په نزد د خدای او خدای لیدونکی دی پر هغه شی

يَعْمَلُوْنَ ﴿۱۶۳﴾ لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ اِذْ بَعَثَ فِيْهِمْ رَسُوْلًا

چه دوی ئی کوی او خامخا په تحقیق سره احسان کړی دی خدای پر مؤمنانو له دی جهته چه رالیږلی ئی دی په دوی کښې پیغمبر

مِّنْ اَنْفُسِهِمْ يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيٰتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ

له جنسه د دوی څخه چه وائی پر دوی ایتونه د خدای او پاکوی دوی له کفر څخه او ښیئی دوی ته کتاب

ـــه علماؤ اختلاف کړی دی چه فائده په حکم کولو د رسول الله صلی الله علیه وسلم ته په مشوره سره څه ده ځکه چه د ده عقل د هر چا څخه کامل وو او فکر ئې هم ډیر بار وو او وحی به هم پر ده راتله او اطاعت ئې د ده هم پر هر چا فرض وو نو د ده مشورې کولو ته څه حاجت وو. مقاتل او قتاده رضی الله عنهما ویلی دی چه الله تعالی ده ته حکم د مشورې وکړ خاطر لپاره د خوشحالی د زړه د مؤمنانو او حسن رض ویلی دی چه خدای خو پوه دی عالم وو چه د ده مشورې ته هیڅ حاجت نسته لیکن خدای اراده وکړه چه نور عالم به ده پسی په دی کار کښې اقتداء وکړی حکمت ئی ده ته حکم په مشوره کولو سره وکړ ۱۲ معالم ۲ـــه په دی ایت کریمه کښې الله تعالی وفرمایل چه هر وخت تاسی یو کار ته قصد وکړی نو توکل پر خدای کوئ او په خپله رایه مه مغرور کیږئ له دی څخه معلومه سوه چه توکل دی ته نه ویل کیږی چه تدبیر هم پریښوول سی او که داسی نه وای نو امر به په شاورهم سره نه وای راغلی بلکه توکل ادی چه رعایت د اسبابو ظاهر ودی وسی وروسته له هغه نه اعتماد کلی په الله تعالی وسی ۱۲ ۳ـــه عکرمه رض او مقسم رض له ابن عباس رض څخه روایت کړی دی چه دا ایت کریمه نازل سوی دی په شان د هغه سور څادر کښې چه ناورک سوی و و له ماله د غنیمت څخه په ورځ د بدر کښې نو بعضی خلقو ویل چه څادر رسول الله صلی الله علیه وسلم اخستی دئ نو دا ایت نازل سو وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ الاٰية ۱۲ معالم

۴ـــه

رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلی دی هر څوک چه مونږ ئې په یو عمل باندی مقرر کړو. لکه جمع کول د زکوٰة او دی په کښې خیانت وکړی نو دی به راسی په ورځ د قیامت او هغه شی به ئې په خپله غاړه بار کړی وي ۱۲ ۱۲ ۱۲ روح البیان

وَالْحِكْمَةَ ۚ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿١٦٤﴾ أَوَلَمَّا
اواحکام د شرعی او بیشکه چه وُو دوی مخکی له دی پیغمبر څخه په ګمراهی ښکاره کښی ایا هر کله

أَصَابَتْكُم مُّصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُم مِّثْلَيْهَا قُلْتُم أَنَّىٰ هَٰذَا ۖ قُلْ
چه ورسیده تاسو ته غم په احد کښی په تحقیق سره رسولی وُو تاسو دوه چنده هغه څخه تاسو ووئیل چه د کوم څخه راغلی دا غم مونږ ته ووایه

هُوَ مِنْ عِندِ أَنفُسِكُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٦٥﴾ وَمَا
چه دا له طرفه د نفسو ستاسو څخه دی بیشکه چه خدای پر هر شی قادر دی او هغه غم

أَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٦٦﴾
چه ورسید تاسو ته په هغه ورځ چه مخامخ سوی دواړه ډلی هغه په حکم د خدای سره وو او لپاره د دی چه معلوم کړی خدای مؤمنان

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا ۚ وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ
او لپاره د دی چه ښکاره کړی هغه کسان چه منافقان دی او ووئیل سی دوی ته چه راځئ جنګ وکړئ په لاره

اللَّهِ أَوِ ادْفَعُوا ۖ قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَّاتَّبَعْنَاكُمْ ۗ هُمْ لِلْكُفْرِ
د خدای کښی یا دفع وکړئ دښمن نو وائی دوی که مونږ پوهیدلی پر جنګ نو خامخا مونږ به اتباع کړی وه ستاسو دوی دی کفر ته

يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ ۚ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِم مَّا لَيْسَ
په دغه ورځ ډیر نژدی دی له دوی څخه ایمان ته وائی دوی په خولو خپلو سره هغه چه نه وی

فِي قُلُوبِهِمْ ۗ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ ﴿١٦٧﴾ الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ
په زړو د دوی کښی او خدای ښه پوهیږی پر هغه خبرو چه دوی ئی پټوی منافقان هغه کسان دی چه وائی په حق د وروڼو خپلو کښی

وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا ۗ قُلْ فَادْرَءُوا عَنْ أَنفُسِكُمُ
او دوی ناست وه که دی احد خلقو خبره زمونږ منلی وی نو دوی به نه وُو وژل سوی ته ووایه نو تاسو لیرې کړئ له ځانو خپلو څخه

الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٦٨﴾ وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي
مرګ که چیری ئی تاسو رښتینی او ګمان مه کوه په هغه کسانو چه وژل سوی دی په

سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا ۚ بَلْ أَحْيَاءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ﴿١٦٩﴾ فَرِحِينَ
لاره د خدای کښی مړه بلکه دوی ژوندی دی په نزد د رب خپل چه رزق ورکول کیږی خوشحالیږی

بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا
پر هغه شی چه ورکړی دی دوی ته خدای له فضل خپل څخه او زیری اخلی په راتلو د هغه کسانو چه لا نه دی یو ځای سوی

ل و وایه ته دا الجهته د نفسو ستاسو
څخه دی رسول الله صلی الله علیه وسلم
په غزا د احد کښی یو څو کسه په مورچه
کښی کښینولی وه او حکم ئی ورته کړی
وو چه که مونږ فتح وکړه او که مو شکست وکړ
تاسو به دا ځای نه خالی کوئ او یو کس ئی
پر امیر کړی وُو هر کله چه دی خلقو ولیدل
چه نورو اصحابو کفارو ته شکست ورکړ
نو دوی یو ووئیل چه مونږ هم ښکته کیږو چه
غنیمتونه واخلو او هغه امیر ئی منع کول
مګر دوی هغه خبره ونه منله اکثر ښکته
سول او څو کسه د امیر سره پاته سول
مشرکان خبر سول چه په مورچه کښی خلق
لږ دی نو راغلل او دوی ئی قتل کړل او مورچه
ئی ونیوله او هغه نورو اصحابو هم شکست
وکړ الله تعالی وائی دا غم تاسو ته څکه
ورسید وچه د رسول الله صلی الله علیه
وسلم د حکم څخه مو مخالفت وکړ ۱۲ منه
۲ یعنی په ورځ د بدر کښی تاسو دوه چنده
له دوی څخه قتل کړی وُو ۱۲ یسیر ۳
قلتم نو وائی تاسو له دیر تعجب څخه انی هذا
له کومه څخه دا غم راغلی مونږ ته سره له
دی چه مونږ مؤمنان یوا و نبی علیه السلام
هم په مونږ کښی حاضر او موجود دی
۱۲ یسیر ۴ هغه خبری چه نه وی په
زړو د دوی کښی بلکه په زړو کښی ئی
خلاف له هغه څخه وی لکه په خوله چه
دعوه د ایمان کوی او زړونه ئی د کفر څخه
ډک وی او یا ئی په خوله ووئیل چه نه ده
معلومه چه تاسو به جنګ وسی او که نه
او په زړه کښی به ئی ښه یقین وو چه
ضرور به جنګ کیږی ۱۲ وحیدی
۵ وئیل سوی دی چه دا ایت نازل
سوی دی په شهیدانو د بدر کښی چه دوی
څوارلس کسان وُو ته کسان انصار او شپږ
مهاجرین وُو ۱۲ ۶ یعنی پر هغه ورکړه
خپلو باندی خوشحالیږی چه دوی
ورو ستخپل پریښی دی ژوندی به
دنیا کښی پر لاره د جهاد او ایمان باندی
څکه چه دوی پوه دی پر دی چه هر کله
دوی شهیدان سی نو له مونږ سره به یو
ځای سی او د اسی نعمتونه به پیدا کړی دی لکه چه مونږ پیدا کړی دی ۱۲ تفسیر معالم التنزیل
۵ دا کسان عبد الله ابن ابی او ملګری ئی وُو چه دوی په
احد کښی وتښتیدل او دوی د ری سوه کسان وُو ۱۲

بِهِمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ ۙ اَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ﴿۱۷۰﴾

له دوی سره له ورستنه د دوی څخه چه نشته هیڅ ویره پر هغوی باندی او نه به هغوی غمژن سی

يَسْتَبْشِرُوْنَ بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ ۙ وَّاَنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيْعُ

زیری اخلی دوی په نعمت سره له خدای څخه او په فضل سره او بیشکه چه خدای نه ضائع کوی

اَجْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿۱۷۱﴾ ۚۛ اَلَّذِيْنَ اسْتَجَابُوْا لِلّٰهِ وَالرَّسُوْلِ مِنْۢ بَعْدِ مَآ

مزدوری د مؤمنانو دوی هغه کسان دی چه قبلیدل کوی حکم د خدای لره او حکم د رسول لره وروسته له هغه

اَصَابَهُمُ الْقَرْحُ ۛ لِلَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا اَجْرٌ عَظِيْمٌ ﴿۱۷۲﴾ ۚ

چه ورسیدلی وو دوی ته زخمونه شته لپاره د هغه کسانو چه نیکی کوی له دوی څخه او تقوی کوی اجر لوی

اَلَّذِيْنَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوْا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ

دوی هغه کسان دی چه وویل دوی ته بعضی خلقو چه بیشکه خلق چه دی په تحقیق سره راجمع سوی دی ستاسو د جنګ لپاره نو وویریږئ له دوی څخه

فَزَادَهُمْ اِيْمَانًا ۖ وَّقَالُوْا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ ﴿۱۷۳﴾ فَانْقَلَبُوْا بِنِعْمَةٍ

نو زیات کړ دوی ته دی خبری له جهته د ایمان او وویل دوی چه بس دی موږ ته خدای او ښه وکیل دی نو بیرته راوګرځیدل دوی په نعمت سره

مِّنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ لَّمْ يَمْسَسْهُمْ سُوْٓءٌ ۙ وَّاتَّبَعُوْا رِضْوَانَ اللّٰهِ ۗ

له خدای څخه او په فضل سره چه نه و ورسیدلی دوی ته هیڅ بدی او اتباع وکړه دوی د رضا د خدای

وَاللّٰهُ ذُوْ فَضْلٍ عَظِيْمٍ ﴿۱۷۴﴾ اِنَّمَا ذٰلِكُمُ الشَّيْطٰنُ يُخَوِّفُ

او خدای خاوند د فضل لوی دی خبره داده دا سړی شیطان دی چه ویروي

اَوْلِيَآءَهٗ ۪ فَلَا تَخَافُوْهُمْ وَخَافُوْنِ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿۱۷۵﴾

دوستان د خدای نو تاسو مه ویریږئ له دوی څخه او وویریږئ له ما څخه که یئ تاسو ایمان راوړونکی

وَلَا يَحْزُنْكَ الَّذِيْنَ يُسَارِعُوْنَ فِى الْكُفْرِ ۚ اِنَّهُمْ لَنْ يَّضُرُّوا

او غمجن دی نه کړی تا هغه کسان چه تلوار کوی په کفر کښی بیشکه دوی چه دی له سره به هیڅ ضرر ونه رسوي

اللّٰهَ شَيْئًا ۗ يُرِيْدُ اللّٰهُ اَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا فِى الْاٰخِرَةِ ۚ وَلَهُمْ

خدای ته د هیڅ سی اراده لری خدای دی چه مقرره نه کړی دوی لپاره هیڅ حصه په اخرت کښی او مقرر دی دوی ته

عَذَابٌ عَظِيْمٌ ﴿۱۷۶﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ اشْتَرَوُا الْكُفْرَ بِالْاِيْمَانِ لَنْ

عذاب لوی بیشکه هغه کسان چه اخستی ئی دی کفر په ایمان باندی له سره به ونه رسوي

سلمہ روایت دی چه هر کله ابوسفیان له
احد څخه بیرته راروان سو او په لاره
کښی پښیمانه سو نو اراده ئی د رجوع
وکړه او رسول علیه السلام په مدینه
کښی پر دی خبر سو اصحابو ته ئی وویل
چه صبا بیا په دښمن پسی تلل دی نو
صبا په یکشنبه بیا روان شول سره له
دی ستومانی او ډیرو پرهارونو څخو
چه سنبه له مدینی څخه لیری سول او
حمراء الاسد ته ورسیدل او هلته
ئی واوریدل چه ابوسفیان وویریدو او
بیرته لاړه نو نازل سو الَّذِيْنَ
اسْتَجَابُوْا الاية ۱۲ تیسیر
روایت دی چه هر کله ابوسفیان
له احد څخه راروان سو نو رسول الله ص
ته ئی ناری کړی چه ای محمد صلی الله علیه
وسلم زموږ او ستا وعده د راتلونکی کال
د هغه موسم د بدر وُوا او ده په جواب
کښی وویل چه ان شاء الله بیا چه کال
ابوسفیان له مکی څخه راروان سو نو
پښیمانه سو او د نعیم په نامه یو سړی
ئی ولیږی او ئی وښایه ومنل چه لاړ سه او
نبی علیه السلام وویروه بیا چه نعیم
راغلی او د ویناری کاوه نو رته وئی
ویل چه مکی د ومره مخلوق درته جمع
سوی دی چه تو به هم تری خلاص نه
سی نو رسول الله ص قسم وکړ چه ورځم
او ولاړ اته شپی ئی هلته وکړی او دوی
به ویل حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ او هلته
د مؤمنانو لاس ته ډیر مال راغلی په
تجارت سره او خوشحاله بیرته راغلو
نو نازل سو اَلَّذِيْنَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ
الاية ۱۲ تیسیر و وحیدی ابن عباس رض
ویلی دی چه دا هغه کلمه ده چه ابراهیم
علیه السلام ویلی وه په هغه وخت کښی
چه په اور کښی غورځول سوی و او
رسول الله ص ویلی وه کله چه ډیر خلق جمع سوی
دی لپاره د جنګ ستاسو له هغوی څخه
وویریږی. دا روایت امام بخاری کړی دی
۱۲ حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ په حدیث
شریف کښی راغلی دی چه هر کله پر تاسو
سختی راسی نو دا کلمه وائی. بل حدیث کښی راغلی دی چه بی بی عائشی رض ویلی دی چه هر وخت په حضرت صلی الله علیه وسلم به ډیر غم راغلی نو په سر مبارک او ږیره مبارکه
به ئی لاس تیر کړ او وبه ئی ویل. حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ ۱۲ اللّٰهم اغفر لکاتبه ولوالدیه ولمن له حق علیه وهيئ لهم من امرهم رشدا امین یا رب العلمین

يَضُرُّوا اللّٰهَ شَيْـًٔا ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿۱۷۷﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ

ضرر دوی خدای ته هیڅ شی او مقرر دی دوی ته عذاب دردناک او گمان دی نه کوی هغه کسان

كَفَرُوْٓا اَنَّمَا نُمْلِيْ لَهُمْ خَيْرٌ لِّاَنْفُسِهِمْ ۭ اِنَّمَا نُمْلِيْ لَهُمْ لِيَزْدَادُوْٓا

چه کافران شوی دی چه بیشکه هغه مهلت ورکوو موږ دوی ته بهتر دی لپاره د ځانونو دوی څخه بیشکه مهلت ورکوو موږ دوی ته لپاره د دی چه زیات کړی دوی

اِثْمًا ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ ﴿۱۷۸﴾ مَا كَانَ اللّٰهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِيْنَ

لے جهته د گناه څخه او مقرر دی دوی ته عذاب سپکونکی نه دی خدای چه پریږدی مؤمنان

عَلٰی مَآ اَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتّٰی يَمِيْزَ الْخَبِيْثَ مِنَ الطَّيِّبِ ۭ وَمَا كَانَ

په هغه حال باندی چه ئی تاسو پر هغه تر هغه پورے چه جدا کړی پلیت له پاک څخه او نه دئ

اللّٰهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَی الْغَيْبِ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَجْتَبِيْ مِنْ رُّسُلِهٖ

خدای چه خبر کړی تاسو پر غیب باندی لیکن خدای غوره کوی له رسولانو خپلو څخه

مَنْ يَّشَاۗءُ ۠ فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ ۚ وَاِنْ تُؤْمِنُوْا وَتَتَّقُوْا فَلَكُمْ

هغه څوک چه د ده خوښ سی نو تاسو ایمان راوړئ پر خدای وپر رسولانو د ده او که تاسو ایمان راوړئ او پرهیز گاری وکړئ نو دی تاسو ته

اَجْرٌ عَظِيْمٌ ﴿۱۷۹﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ يَبْخَلُوْنَ بِمَآ اٰتٰىهُمُ اللّٰهُ

اجر لوی چه جنت دی او گمان دی نه کوی هغه کسان چه دوی بخل کوی پر هغه شی چه ورکړی دی دوی ته خدای

مِنْ فَضْلِهٖ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ ۭ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ ۭ سَيُطَوَّقُوْنَ مَا

له فضل خپل څخه چه دا بخل بهتر دی لپاره د دوی بلکه دا بخل شر دی لپاره د دوی ژر دی چه په غاړه کښی به ورته امیل کړی سی هغه

بَخِلُوْا بِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۭ وَلِلّٰهِ مِيْرَاثُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ

چه دوی بخل کړی دی پر هغه په ورځ د قیامت او خاص خدای لره دی میراث د اسمانو او د ځمکی

وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ﴿۱۸۰﴾ لَقَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّذِيْنَ قَالُوْٓا

او خدای پر هغه کار چه تاسو ئے کوی خبردار دی خامخا تحقیق سره واوریدله خدای خبره د هغه کسانو چه وویل دوی

اِنَّ اللّٰهَ فَقِيْرٌ وَّنَحْنُ اَغْنِيَاۗءُ ۘ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوْا وَقَتْلَهُمُ

چه بیشکه خدای فقیر دی او موږ غنیان یو ژر دی چه موږ به ولیکو هغه څه چه دوی وویل او وژل دوی

الْاَنْۢبِيَاۗءَ بِغَيْرِ حَقٍّ ۙ وَّنَقُوْلُ ذُوْقُوْا عَذَابَ الْحَرِيْقِ ﴿۱۸۱﴾ ذٰلِكَ

پیغمبران په ناحقه سره او وبه وایو موږ چه وڅکئ تاسو عذاب د اور سیزونکی دغه عذاب چه دی

له مقاتل رحمه الله ویلی دی چه دا آیت نازل سوی دی په حق د مشرکانو د مکی کښی د عبد الرحمن ابن ابی بکر رضی الله عنه روایت دی چه هغه به د خپل پلار رضی الله عنه نقل کا چه هغه به ویل چه د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړی سوه چه کوم یو سړی ښه دی نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل هغه څوک چه عمر ئی اوږد سی او عمل ئی نیک وی بیا وویل سوه چه کوم سړی بد خلق دی نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل هغه څوک چه عمر ئی اوږد وی او عمل ئی بد وی ۱۲ معالم ۲ه چه جدا کړی پلیت له پاک څخه یعنی الله پاک وحی رالیږی په خپل پیغمبر باندی چه فلانکی مومن دی فلانکی منافق دی ۳ه چه خبر کړی تاسو پر غیب باندی کفار د قریشو او منافقانو به ویل که چیری رسول الله په رښتیا پیغمبر وی نو موږ ته به ئی ولی نه ښیی چه فلانکی مومن دی فلانکی منافق دی نو خدای پاک رد وکړ چه پر دی غیب باندی تاسو نه خبروی ۱۲ اصنه ۴ه حاصل د دی آیت کریمه دا دی چه بخیل دی دا گمان نه کوی چه دا مال چه ما جمع کړی دی زما په فایده به راشی بلکه کله چه پر مال د دنیا کښی هم سبب د هلاکت سی ۱۲ ۵ه روایت دی چه هر کله آیت وَاَقْرِضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا الی غلی نازل سو چه معنی ئے قرض ورکړئ خدای ته قرض نیک نو یهودو وویل خدای هیڅ لری محتاج دی نعوذ بالله، ۱۸ ع ۹ او موږ غنیان یو ځکه چه دی له موږ څخه قرض غواړی نو دا آیت نازل سو لَقَدْ سَمِعَ اللّٰهُ الآیة

تفسیر یسیر

بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيْكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيْدِ ﴿۱۸۲﴾

په سبب د هغه دی چه مخکی لیږلی وُو لاسو ستاسو او بیشکه چه خدای نه دی ظلم کونکی پر بندګانو باندی

اَلَّذِيْنَ قَالُوْٓا اِنَّ اللّٰهَ عَهِدَ اِلَيْنَآ اَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُوْلٍ حَتّٰى

دوی هغه کسان دی چه وائی بیشکه خدای امر کړی دی مونږ ته د دی خبری چه مونږ به باور نه کوو هیڅ رسول ته ترڅو

يَاْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَاْكُلُهُ النَّارُ ۭ قُلْ قَدْ جَآءَكُمْ رُسُلٌ مِّنْ

چه راوړی دی مونږ ته یوه قربانی چه وخوری هغه اور ورته ووایه چه په تحقیق سره راغلی دی مخکی تاسو ته پیغمبران له

قَبْلِيْ بِالْبَيِّنٰتِ وَبِالَّذِيْ قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوْهُمْ اِنْ كُنْتُمْ

مخوا زما نه په نخښو ښکاره سره او په هغه شی سره چه ویلی دی تاسو نو ولی و وژل تاسی هغوی که ئی تاسو

صٰدِقِيْنَ ﴿۱۸۳﴾ فَاِنْ كَذَّبُوْكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِّنْ قَبْلِكَ

رښتینی نو که نسبت د دروغو وکړ دوی تاته نو په تحقیق سره نسبت د دروغو شوی دی پیغمبرانو ته مخکی له تا نه

جَآءُوْ بِالْبَيِّنٰتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتٰبِ الْمُنِيْرِ ﴿۱۸۴﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ

چه هغوی راغلی وُو په نښو ظاهرو سره او په صحیفو سره او په کتاب روښانه سره هر یو نفس څکونکی

الْمَوْتِ ۭ وَاِنَّمَا تُوَفَّوْنَ اُجُوْرَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۭ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ

د مرګ دی او بیشکه خبره دا ده چه پوره به درکړی سی تاسو ته اجرونه ستاسو په ورځ د قیامت نو هر څوک چه لیری کړی سو له

النَّارِ وَاُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ ۭ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ

اور نه او داخل کړی سو جنت ته نو په تحقیق سره دی کامیاب سو او نه دی دا ژوند نژدی مګر نفع اخستل

الْغُرُوْرِ ﴿۱۸۵﴾ لَتُبْلَوُنَّ فِيْٓ اَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ ۣ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ

د دوکه کیدلو دی (البرتی) قسم دی چه ولاړ به مبتلا سی تاسو پر مالو ستاسو کښی او په نفسو ستاسو کښی او خامخا به واوری تاسو له

الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْٓا اَذًى

هغه کسانو چه ورکړی سوی دی کتاب مخکی له تاسو نه او له هغه کسانو نه چه شریکان نیسی پر خدای پوری خبری د خفګان

كَثِيْرًا ۭ وَاِنْ تَصْبِرُوْا وَتَتَّقُوْا فَاِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُوْرِ ﴿۱۸۶﴾

ډیری او که تاسو صبر وکړ او پرهیزګاری مو وکړه نو بیشکه دا د صبر کار چه دی له مقصودی کارو څخه دی

وَاِذْ اَخَذَ اللّٰهُ مِيْثَاقَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ لَتُبَيِّنُنَّهٗ لِلنَّاسِ

او یاد کړه هغه وخت چه واخسته خدای وعده د هغه کسانو نه چه ورکړی سوی دی کتاب چه خامخا بیانوی تاسو دا کتاب خلقو ته

له دا ایت نازل سوی دی حق د یو څو کسانو کښی له یهودیانو څخه چه هغوی راغلل نبی کریم صلے اللہ علیہ وسلم ته او وی ویل چه ستا خو دا ګمان دی چه ته رسول د خدای یم او خدای اخر مونږ ته حکم کړی دی چه هیڅ پیغمبر ومه منئ ترڅو چه تاسو ته داسی قربانی وکړی چه هغه اور وخوری یعنې دا علامه د قبلیدو د هغې ده) نو که ته هم داسی کار وکړی نو مونږ به د ربا نندی ایمان راوړو نو الله تعالی دا ایت کریمه نازل کړ چه اَلَّذِيْنَ قَالُوْٓا اِنَّ اللّٰهَ عَهِدَ اِلَيْنَا الاية ۱۲ معالم التنزیل ۲ه چه وئی خوړی او بعضی پیغمبرانو د بنی اسرائیلو ته الله تعالی دا معجزه ورکړی وه چه د ده په امت کښی بچا د خدای لپاره قربانی یا نذر وکړ نو هغه به ئی په یو میدان کښی کښېنود او پیغمبر به دعا وکړه او هغه به وسوزیده و پر او چه له اسمانه به راغلی نو دوی به پوه سول چه دا قبول سو نو یهود و له رسول الله صلے اللہ علیہ وسلم څخه هم دا معجزه وغوښتل او پر خدای باندی ئی دروغ و تړل او وئی ویل اِنَّ اللّٰهَ عَهِدَ اِلَيْنَا الاية ۱۲ منه رح ۳ه مګر نفع اخستل د دوکه کیدلو دی. یعنې دنیا او نعمتونه د دې په نسبت د اخرت ته هیڅ شی نه دی حدیث شریف کښی راغلی چه په جنت کښی د یوه سوط په اندازه ځای بهتر دی د دنیا او هغه څه چه په دنیا کښی دی مَوْضِعُ سَوْطٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيْهَا بیا ئی وفرمایل فوا که خوښ مو وی دا ایت فَمَنْ زُحْزِحَ الاية ۱۲ ۴ه دا ایت نازل سوی دی په حق د کعب بن اشرف کښی چه دده د رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم بد ویل او مسلمانانو ته به ئی بښکنځل کول او مشرکین به ئی د رسول الله سره په جنګ کولو تیزول په خپلو اشعارو کښی او د مسلمانانو ښځو ته به ئی بښکنځل کول نو الله تعالی لپاره د تسلے د مسلمانانو او لپاره د صبر کولو پر ضرر د دوی باندی دا ایت نازل کړ چه لَتُبْلَوُنَّ الاية ۱۲ ۵ه یعنې د غه دواړه فریقې وائی کښی ستاسو دین حق وی نو ته به وُو نقصان سوی مالونه او نفسونه ستاسو ۱۲ تفسیر حقانی ۶ه دا ایت دلیل د وجوب دی پر علماؤ باندی چه بیانوی دی حق خلقو ته او نه دی پټوی لپاره د غرض فاسد چه هغه اسانی د پر ظالمانو یا لخوشحالی د دوی یا د نفع یا ضرر د ځان په وجه یا پر علم بخل کوی او په حدیث کښی راغلی چه مَنْ كَتَمَ عِلْمًا عَنْ اَهْلِهِ اُلْجِمَ بِلِجَامٍ مِّنْ نَّارٍ. یعنې هر چا چه پټ کړ علم له اهل علم څخه قیزه به کړی سی په قیزه د اور سره ۱۲ کذا فی المدارک

وَلَا تَكْتُمُوْنَهٗ فَنَبَذُوْهُ وَرَآءَ ظُهُوْرِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهٖ ثَمَنًا

اونه به ئې پټوی نو وغورځاوه دوی دا کتاب وروسته شاګانو خپلو او واخستې دوی په دې کتاب پیسې

قَلِيْلًا ۭ فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُوْنَ ﴿۱۸۷﴾ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ يَفْرَحُوْنَ

لږ نو بد دی هغه شی چه دوی اخلی ګمان مه کوه پر هغه کسانو باندې چه خوشحالیږی

بِمَآ اَتَوْا وَّيُحِبُّوْنَ اَنْ يُّحْمَدُوْا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوْا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ

پر هغه کار چه وکړ دوی او خوښوی دوی دا چه صفت وکړل شی دوی په هغه کار چه نه وی کړی دوی نو ته مه شمیره دوی

بِمَفَازَةٍ مِّنَ الْعَذَابِ ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿۱۸۸﴾ وَلِلّٰهِ مُلْكُ

خلاصیدونکی له عذابه څخه او دوی لره دی عذاب دردناک او خدای لره ده پاچاهی

السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ وَاللّٰهُ عَلٰي كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿۱۸۹﴾ اِنَّ فِيْ

د اسمانو او ځمکې او خدای پر هر شی باندې قادر دی بیشکه چه په

خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَاٰيٰتٍ

پیدا ایښت د اسمانو او ځمکې کښې او په مختلف کیدلو د شپې او د ورځې کښې ډیرې نخښې دی

لِّاُولِي الْاَلْبَابِ ﴿۱۹۰﴾ الَّذِيْنَ يَذْكُرُوْنَ اللّٰهَ قِيٰمًا وَّقُعُوْدًا وَّ

لپاره د خاوندانو د عقلو دوی هغه کسان دی چه یادوی دوی خدای په ولاړه او په ناسته

عَلٰي جُنُوْبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُوْنَ فِيْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ

او په اړخو چه پراته وی او فکر کوی دوی په پیدا ایښت د اسمانو او ځمکې کښې

رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلًا ۚ سُبْحٰنَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿۱۹۱﴾

ای ربه زمونږ نه دی پیدا کړی تا دا تمام عالم بې حکمته پاکی ده تا لره نو وساته مونږ له عذابه د اور څخه

رَبَّنَآ اِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ اَخْزَيْتَهٗ ۭ وَمَا لِلظّٰلِمِيْنَ

ای ربه زمونږ بیشکه ته هر څوک چه ته داخل کړی اور ته نو په تحقیق سره وشرماوه تا هغه او نشته ظالمانو لره هیڅوک

مِنْ اَنْصَارٍ ﴿۱۹۲﴾ رَبَّنَآ اِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُّنَادِيْ لِلْاِيْمَانِ اَنْ

مدد ګار ای ربه زمونږ بیشکه مونږ واوریدل له یو اواز کونکی څخه چه بلنه کوی ایمان ته چه

اٰمِنُوْا بِرَبِّكُمْ فَاٰمَنَّا ڰ رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوْبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّاٰتِنَا

ایمان راوړی پر رب خپل باندې نو ایمان راوړو مونږ ای ربه زمونږ نو وبخښه مونږ ته ګناهونه زمونږ او ورژوه له مونږ څخه ګناهونه زمونږ

۱ چه هغه پټول د لغو دی ۱۲

۲ ابن عباس رضی الله تعالی عنه وبلی دی چه قریش یهودیانو ته راغلل پوښتنه ئې وکړه چه موسی علیه السلام تاسو ته څه معجزه راوړې وه هغوی وویل عصا او ید بیضاء بیا نصرانیانو ته ولاړل پوښتنه ئې وکړه چه تاسو ته عیسی علیه السلام څه معجزه راوړې هغوی وویل چه ړانده او برص مرض والا به ئې روغول او مړی به ئې ژوندی کول نو بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلل او ئې وویل چه ته له خدای څخه سوال وکړه چه دا د صفا غر زمونږ لپاره سره زر کړی نو خدای تعالی دا آیت کریمه نازل کړ چه تاسو په دې نخښو کښې فکر کوئ دا روایت امام طبرانی کړی دی ۱۲ ابن کثیر

۳ مطلب دا چه له پیغمبر څخه د معجزو د طلب کولو څه حاجت او ضرورت دی هغه خبره چه هغه ئې بیا بیانوی چه توحید د خدای تعالی دی د هغه نخښې په ټوله دنیا کښې ظاهری او ښکاره دی ۱۲ موضح القرآن،

۴ چه داخل دی کړ دوزخ ته. قتاده، انس او سعید ابن مسیب رضی الله عنهم وبلی دی چه مراد له من تدخل النار څخه دا دی چه همیشه ته هغه کس دوزخ کښې پاته کړی ځکه چه څه ګنهګار مسلمان چه موده په اور کښې سوځی مګر آخر وځی ووځی ۱۲ وحیدی ۵ دا خلق منافقان وو چه صرف غنیمتو په طمع تللی وو ۱۲ ۶ هغوی دا خیال وکړ چه محمد صلی الله علیه وسلم ولاړل فیصله شوه تاوس د هغه دین هم نه سی پاتې کیدی ۱۲ ۱۲ ۱۲

تفسیر وحیدی

وَتَوَفَّنَا مَعَ الْاَبْرَارِ ۱۹۳ رَبَّنَا وَاٰتِنَا مَا وَعَدْتَّنَا عَلٰى رُسُلِكَ وَ

او وفات کړه موږ سره له نیکانو ای ربه زموږ او راکړه موږ ته هغه وعده چه تا کړي ده موږ سره په ژبه د رسولانو خپلو

لَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ؕ اِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيْعَادَ ۱۹۴ فَاسْتَجَابَ

او مه شرموه موږ په ورځ د قیامت بیشکه ته چه ئی مخالفت نه کوی له وعدې څخه نو قبوله کړه دا دعا

لَهُمْ رَبُّهُمْ اَنِّيْ لَاۤ اُضِيْعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِّنْكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ اَوْ

دوی لره رب د دوی بیشکه زه چه یم نه ضائع کوم عمل د هیڅ عمل کوونکی له تاسو څخه له نارینه او

اُنْثٰى ۚ بَعْضُكُمْ مِّنْۢ بَعْضٍ ۚ فَالَّذِيْنَ هَاجَرُوْا وَاُخْرِجُوْا مِنْ

له ښځې څخه بعضې ستاسو چه ئی له بعضو نورو څخه نو هغه کسان چه هجرت ئی کړی دی او ایستل سوي دي دوی له

دِيَارِهِمْ وَاُوْذُوْا فِيْ سَبِيْلِيْ وَقٰتَلُوْا وَقُتِلُوْا لَاُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ

کورو خپلو څخه او ضرر رسول سوی دی دوی ته په لاره زما کښې او جنګونه کوی دوی له کفارو سره او وژل کیږی نو خامخا به ورژغوم له دوی

سَيِّاٰتِهِمْ وَلَاُدْخِلَنَّهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ۚ

څخه ګناهونه د دوی او خامخا داخل به کړم دوی په باغونو کښې چه بهیږی د لاندې د ونو د هغې ویالی خلوړ

ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ ؕ وَاللّٰهُ عِنْدَهٗ حُسْنُ الثَّوَابِ ۱۹۵

په جزا ورکولو سره له نزده د خدای څخه او خدای چه دی سته له ده څخه نیکه جزاء ور دی ئی نه

لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فِى الْبِلَادِ ۱۹۶ مَتَاعٌ قَلِيْلٌ ۟ قف

غولوی له سره تا ګرزیدل د هغه کسانو چه کافران سوي دي په ښهرو کښې نفع اخستل دی لږ

ثُمَّ مَاْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ ؕ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ۱۹۷ لٰكِنِ الَّذِيْنَ اتَّقَوْا

وروسته له مرګه ځای د دوی دوزخ دی او بد ځای دی او سیدلو لیکن هغه کسان چه ویریږی

رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنّٰتٌ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا

له رب خپل څخه دی دوی لره باغونه چه بهیږی به لاندې د ونو د هغه څخه ویالې همیشه به وی دوی په هغه کښې

نُزُلًا مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ ؕ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِّلْاَبْرَارِ ۱۹۸ وَاِنَّ

پیشکشی به وی له طرفه د خدای او هغه شی چه په نزد د خدای دی هغه ډیر بهتر دی لپاره د نیکانو او بیشکه

مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ لَمَنْ يُّؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَمَاۤ اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ

بعضې له اهل کتابو څخه خامخا هغه څوک دی چه ایمان راوړی پر خدای باندې او پر کتاب چه نازل کړی سوی دی تاسو ته

ف ۱

ام سلمی رضی الله تعالی عنها نبی کریم صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه چه یا رسول الله الله تعالی لپاره د هر عمل کوونکی اجر مقرر کړی دی نو چه سبب دی چه د مهاجرینو په ډیرو ځایو کښې صفت بیان سوی دی او د ښځو ئی په یو ځای کښې هم کړنه دی سوی نو په دغه وخت کښې دا آیت کریمه نازل سو چه اِنِّيْ لَاۤ اُضِيْعُ الآیة معنی دا چه ثواب به هر چاته ورکول کیږی که نروی که ښځه ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

ف ۲

یعنی نارینه له ښځو او ښځې له نارینه وڅخه دی او دا هول بیا یو قسم بنی آدم دی نو زه هر یو رنګه قبلول کوم د امام جعفر صادق رض څخه نقل دی چه په هر چا چه غم غالب سو او دا پنځه مرتبه ربنا ئی و ویل نو خدای به ئی له هغه غم څخه خلاص کړی او مراد به ئی حاصل سی

تفسیر یسیر

ف ۳

او ضرر رسول شوی وی دوی ته الخ یعنی چه په سبب د اسلام راوړلو د دوی سره کافرانو دوی ته تکلیف رسولی وی مراد له دوی څخه مهاجرین دی رضی الله تعالی عنهم اجمعین ۲

ف ۴

ودی نه غلوی تا بعضو مسلمانانو وویل چه کافران د خدای دښمنان دی مګر په ډیر راحت او نعمتو کښې دی او موږ په تکلیف کښې یو نو دا آیت نازل سو چه لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا تر مِهَادِ پوری ۱۲

منه رحمه تعالی

وَمَآ أُنزِلَ إِلَيْهِمْ خَٰشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ

او ورته کتاب چه نازل کړی سوی ده دوی ته ویریدونکی وی له خدای څخه نه اخلي دوی په ایتو دخدای

ثَمَنًا قَلِيلًا ۗ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ سَرِيعُ

بیه لږ دغه کسان چه دی دوی لره اجر د دوی په نزد د رب د دوی بیشکه چه خدای ژر

ٱلْحِسَابِ ﴿١٩٩﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱصْبِرُوا۟ وَصَابِرُوا۟ وَرَابِطُوا۟

حساب کوونکی دی. ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی صبر کوئ او ډیر صبر کوئ او محکم کړئ بندیز ورونه

وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾

او وویریږئ د خدای څخه سبائي چه تاسو خلاص سئ عذاب د خدای څخه

سُورَةُ النِّسَآءِ مَدَنِيَّةٌ وَهِيَ مِائَةٌ وَّسَبْعُونَ ۝ بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ۝ سَبْعُوْنَ اٰيَةً اَرْبَعَةٌ وَّعِشْرُوْنَ رُكُوْعًا

شروع کوم په نامه دخدای چه بخښونکی مهربانه دي

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُوا۟ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ

ای خلقو ویریږئ د رب خپل څخه هغه رب چه پیدا کړي ئي یې تاسو له نفس

وَٰحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَ

یوه څخه چه ادم دی او پیدا کړی ئی دی له دی نفس څخه جوړه ده چه بي بی حواده او خپاره کړی ئی دی له دی دواړو څخه سړي ډیر

نِسَآءً ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ٱلَّذِى تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ

او ښځې او وویریږئ له هغه خدای څخه چه سوال کوئ یو د بل نه پر نامه د او وویریږئ له پریکولو د خپلوی څخه بیشکه خدای

كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾ وَءَاتُوا۟ ٱلْيَتَٰمَىٰٓ أَمْوَٰلَهُمْ ۖ وَلَا تَتَبَدَّلُوا۟

دی پر تاسو باندی ساتونکی او ورکوئ یتیمانو ته مالونه ددوی او بدل مه اخلئ ته

ٱلْخَبِيثَ بِٱلطَّيِّبِ ۖ وَلَا تَأْكُلُوٓا۟ أَمْوَٰلَهُمْ إِلَىٰٓ أَمْوَٰلِكُمْ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ

پلیت پر پاک باندی او مه خورئ مالونه ددوی سره له مالو خپلو بیشکه چه دا کار ده

حُوبًا كَبِيرًا ﴿٢﴾ وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا۟ فِى ٱلْيَتَٰمَىٰ فَٱنكِحُوا۟

گناه لویه او که ویریږئ تاسو له دی څخه چه انصاف به ونکړی سی په حق د یتیمانو کښې نو په نکاح اخلئ

مَا طَابَ لَكُم مِّنَ ٱلنِّسَآءِ مَثْنَىٰ وَثُلَٰثَ وَرُبَٰعَ ۖ فَإِنْ خِفْتُمْ

هغه چه خوښ وی ستاسو له ښځو څخه دوه دوه او دری دری او څلور څلور نو که ویریږئ

له رسول الله صلی الله علیه وسلم اصحابو کرامو ته ووېل ایا زه تاسو ته دلالت ونه کړم پر هغه شي چه محوه کوي خدای په هغه سره گناهونه او پورته کوي په هغه سره مرتبې نو دوی وویل ولی نه وکړه راته خبر ای رسوله خدای، نو حضور ورته وویل چه ښه اودس کول دي پر تکلیفو باندی او ډیر قدمونه اختتل دی مسجد وته او انتظار کول دی لمانځه ته وروسته له بل لمانځه څخه نو دا کار ونه تاسو ته وایم چه هغه رباط دی نو دا کار تاسو ته وایم چه هغه رباط دی ۱۲ رواه صحیح مسلم. ۲ له د کافرانو پر ضرر ساتل باندی یا په خپل دین باندی یا د خدای په حکم ۱۱ باندی یا په مصیبت باندی یا په جهاد باندی یا د فرائضو پر ادا کولو باندی یا د قرآن پر ویلو یا د قرآن او حدیث په تابعداری باندی ۱۲ وحیدی ۳ له وَرَابِطُوا او تړلی لری همیشه تیار اسونه خپل په بندیز د جهاد کښې او خپل ځانونه هم هر وخت تیار لری جهاد ته ۱۲ تیسیر ۴ له په حدیث شریف کښې راغلي دي چه سورة بقره او آل عمران دواړه به خپل ویونکی ته جگړه کوي یعنی سپارش به ئی کوي په حضور د خدای کښې او له حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چه هر چا دا آیتونه تلاوت کړل په شپه کښې نو د ورته ثواب به ورکړل سي لکه چه شپه ئي په کړي په عبادت کولو سره ۱۲ ۵ له روایت دی چه د بني غطفان قبیلې د یو سړي څخه د خپل یتیم وراره ډیر مال وو چه هغه بالغ سو نو خپل مال ئي ورڅخه طلب کړ او هغه منع وکړه نو دا ایت نازل سو چه وَاٰتُوا الْیَتٰمٰی اَمْوَالَهُمْ الایة ۱۲ تیسیر ۶ له روایت دی چه دوی به خوارۀ مکر پسونه له ځانه څخه یتیمانو ته ورکړل او چاغ به ئي ځان ته کړل چه ویل به ئی شاة بشاة پسه په پسه سو نو دا ایت نازل سو چه وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِیْثَ. الایة ۱۲ ۷ له که په حق د یتیمانو کښې یعنې د یتیمانو ښځو کښې د بعضی خلقو دا عادت وو چه یتیمه جینۍ چه ددوی په تصرف کښې وه او به په نکاح به ئی کړه مگر ډیر لږ مهر به ئی ورته مقرر کړ نو الله پاک تعالی دی منع وکړه وئی فرمایل یا خو دوی ته پوره او مناسب مهر ورکړي او یا بیگانه ښځې یا وینځې وکړي چه د وینځو واره مقرر نشسته ۱۲ تفسیر وحیدي

أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا
چه انصاف به ونکړی سے نو یوه کوئی او یا هغه وینځې چه مالکانې وی ستاسو دا کار نژدې دے چه نه به کوی
تَعُولُوا ﴿٣﴾ وَآتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً ۚ فَإِن طِبْنَ لَكُمْ
ظلم تاسو او ورکوئی ښځو ته له مهرونه د دوی په خوشحالی سره نو که بخښنه وکړه دوی ښځو تاسو ته
عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا ﴿٤﴾ وَلَا تُؤْتُوا
د یو شی له دی مهر ځنې په خوشحالی د نفس خپل نو خورئ دغه شی لی بی ګناه بی ضرره او مه ورکوئی
السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ
کم عقلو ته مالونه ستاسو هغه مالونه چه ګرځولی دی خدای لپاره ستاسو سبب د ګذران او رزق ورکوئی دوی ته
فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَّعْرُوفًا ﴿٥﴾ وَابْتَلُوا الْيَتَامَىٰ
په دی مالو کښی او جامه ورکوئی دوی ته او وائی دوی ته خبره نیکه او وازموئی تاسو یتیمان
حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُم مِّنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا
تر هغه وخته چه ورسیږی دوی حد د نکاح ته نو که پیدا کړه تاسو له دوی ځنې هوښیاری نو ورکړی تاسو
إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ ۖ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَن يَكْبَرُوا
هغوی ته مالونه د هغوی ومه خورئ تاسو دا مالونه په زیاتی سره او په تلوار چه دوی به لوی سی (او خپل مالونه به راخلی)
وَمَن كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ ۖ وَمَن كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ
او هر څوک چه وی مالدار نو باید ځان وساتی له دی ماله او هر څوک چه فقیر وی نو خوری دی دا مال
بِالْمَعْرُوفِ ۚ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهِدُوا
په نیکه طریقه سره نو هغه وخت چه وسپاری تاسو دوی ته مالونه د دوی نو شاهدان ونیسی
عَلَيْهِمْ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٦﴾ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ
پر دوی باندی او کافی دی خدای حساب کوونکی شته سړو ته حصه د مال هغه چه پریښی وی
الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ
مور او پلار او خپلوانو او شته ښځو لره حصه له هغه مال ځنې چه پریښی وی مور او پلار
وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ ۚ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ﴿٧﴾ وَإِذَا
او خپلوانو له هغه مبلغ چه لږ وی له دی مال ځنې او که ډیر وی برخه مقرره کړی سوی له طرفه د خدای ځنې او په هغه وخت

له حضرت حضرمی ... ویلی دی چه وخ
دا عادت وو چه یو سړی به خپله لور یا ل
ته ورکړه پدی شرط چه ته خپله خور یا
ما ل کړه او مهر به نی نه مقرر کاوه نو د
کار ځنې منع کړی سول او امر ورته وسو
مهر مقرر سوی په وخت د نکاح تړلو کښی
مهر ... که مونږ وی او که مو اولاد و
باید څوک چه په ګناه کښی د هغه مالونه
کوی ۱۲ تفسیر حقانی ... دا ایت نازل سو
دی په حق د ثابت بن رفاعه کښی او په
د تره ده کښی چه رفاعه وفات سو او د
تره ثابت وی ځنې پاته سو نو هغه تره ...
الله ته راغلی او وئی ویل ای رسول الله
بیشکه ... یتیم پاته سو کوم ...
دی په مال د ده کښی ... ته د ده ما
ورکوم نو الله تعالی دا ایت نازل کړ ۱۲ ...
روایت سوی دی چه رسول الله ... ته یو
سړی راغلی او وئی ویل زه فقیر یم هیڅ ...
او زما سره یو یتیم دی ... د هغه مال
څه واخلم که نه نو رسول الله صلی الله ...
وسلم ورته وویل چه وخوره ته له مال د هغه
چه نه اسراف کوونکی نئی په خوراک د هغه
او نه ځان ته پلنځه جمع کوونکی نئی ۱۲ معا
عه او شاهدان نیسی پر دوی چه مال د و
حواله کوی نو شاهدان ونیسی چه د ...
مال وو او د ومره قدر د ده په نفقه کښ
صرف سوی دی او دا باقی او سر ده نو
شاهدانیول واجب نه دی مګر ښه کار د
چه اینده کښی جګړه پیدا نه سی ۱۲ مصن
سه روایت دی چه هر کله اوس بن ...
انصاری مړ سو ... رسول الله ... ته راغلیه
اوس ډیر مال وو او ما ته ئی تر بوره او ...
او زه او دا یتیمی لونه ورځنې پاته سوی ...
او مونږ ته ئی هیڅ را نکړل بیا چه ئی ...
د تره زامن حاضر کړل نو هغوی وویل
مونږ د جاهلیت عادت دا دی چه ...
نه ورکوو ... جنګیالو وی او د ښځو او کوچنیا
برخه پکښی نه وی نو دا ایت نازل سو
لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ الآية
۱۲ یسیر

حَضَرَ الْقِسْمَةَ اُولُوا الْقُرْبٰى وَالْيَتٰمٰى وَالْمَسٰكِيْنُ فَارْزُقُوْهُمْ

چه حاضر سی ویش د میراث ته خاوندان د خپلوی او یتیمان او مسکینان نو ورکوی دوی ته

مِّنْهُ وَقُوْلُوْا لَهُمْ قَوْلًا مَّعْرُوْفًا ﴿٨﴾ وَلْيَخْشَ الَّذِيْنَ لَوْ تَرَكُوْا

له هغه میراث څخه او وائی دوی ته خبره نیکه او ودی ویریږی هغه کسان چه که پریږدی دوی

مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعٰفًا خَافُوْا عَلَيْهِمْ ۠ فَلْيَتَّقُوا اللّٰهَ

له شا د دوی څخه اولاد ضعیفان نو دوی به ویریږی پرهغوی نو ودی ویریږی له خدای څخه

وَلْيَقُوْلُوْا قَوْلًا سَدِيْدًا ﴿٩﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ يَاْكُلُوْنَ اَمْوَالَ الْيَتٰمٰى

او وائی دی دوی خبره سمه خوږه بیشکه هغه کسان چه خوري مالونه دیتیمانو

ظُلْمًا اِنَّمَا يَاْكُلُوْنَ فِىْ بُطُوْنِهِمْ نَارًا ۭ وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيْرًا ﴿١٠﴾

په ظلم سره خبره دا ده چه دوی اچوی په ګیډو خپلو کښی اور او ژر ده چه داخل به سی اور کرم ته

يُوْصِيْكُمُ اللّٰهُ فِىْٓ اَوْلَادِكُمْ ۤ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ ۚ

امر کوی تاسو ته خدای په حق د اولاد ستاسو کښی چه سته نارینه لره په مثل د حصی د دوو ښځو

فَاِنْ كُنَّ نِسَاۗءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ ۚ وَاِنْ

نو که وی د امیراث وړونکی پورته د دوو ښځو (یا دوه) نو سته دوی لره دوه حصی هغه مال چه پریښی وی دا مړی او که

كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ ۭ وَلِاَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا

وه دا ښځه یعنی لور د مړی یوه نو دی لره نیم د هغه مال او سته مور او پلار د مړی د هر یوه د دی دواړو څخه

السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ اِنْ كَانَ لَهٗ وَلَدٌ ۚ فَاِنْ لَّمْ يَكُنْ لَّهٗ وَلَدٌ

شپږمه حصه له هغه مال څخه چه پریښی وی ده که چیری وی ده لره زوی نو که نه وُ ده لره زوی

وَّوَرِثَهٗٓ اَبَوٰهُ فَلِاُمِّهِ الثُّلُثُ ۚ فَاِنْ كَانَ لَهٗٓ اِخْوَةٌ فَلِاُمِّهِ

او میراث اخلی د ده یوازی مور او پلار د ده نو د ده مور د ده لره دریمه حصه نو که وی ده لره وروڼه یا خویندی نو د ده مور د ده لره

السُّدُسُ مِنْۢ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُّوْصِيْ بِهَآ اَوْ دَيْنٍ ۭ اٰبَاۗؤُكُمْ وَ

شپږمه حصه وُ ستاسو پوره کولو د وصیت څخه چه کړی وی وصیت په هغه سره او یا لو ورسته له ورکولو د قرض څخه پلاران ستاسو چه دی

اَبْنَاۗؤُكُمْ لَا تَدْرُوْنَ اَيُّهُمْ اَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا ۭ فَرِيْضَةً مِّنَ

او زامن ستاسو چه دی نه پوهیږی تاسو چه کوم یو له وی څخه زیات نژدی دی تاسو ته جهته د نفع په مقرری سره جانبه

ﻟﻪ امام بخاری له ابن عباس رض څخه روایت کړی دی چه دا آیت محکم دی یعنی حکم د ده باقی دی او جمهور و فقهاؤ او څلور امامانو او شاګردانو ئی ویلی دی چه دا حکم د آیت د میراث د نازلیدو څخه مخکی وُ وهر کله چه هغه نازل سو نو دا آیت منسوخ سو. مراد له خپلوانو څخه هغه رشته داران دی چه له میراث څخه محروم وی ۱۲ معالم التنزیل

ﻟﻪ ۲
نو ویریږی به دوی په دی اولاد چه د تربیت ئی هیڅوک نسته نو خراب به سی یعنی لکه په هغه چه خپل اولاد ته هیر پیری مناسب ده چه په دی پردو یتیمانو هم داسی زهیر سی

ﻟﻪ ۳ مقاتل رح ویلی دی چه دا آیت نازل سوی دی په حق د مرثد بن ع زید کښی چه هغه د خپل ورور د مال واکدار سو نو هغه ئی ټول وخوړه او ورور ته ئی هیڅ ورنکړل نو دا آیت نازل سو چه اِنَّ الَّذِيْنَ يَاْكُلُوْنَ الآیة معالم

ﻟﻪ ۴
چه خوری مالونه د یتیمانو په ظلم سره په حدیث شریف کښی راغلی دی چه په ورځ د قیامت به بعضی کسان له قبرو څخه راپورته سی او د دوی په خولو کښی به اور جوشیږی نو اصحابو عرض وکړ چه یا رسول الله دوی به څوک وی رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل هغه کسان به وی چه مالونه د یتیمانو ئی خوړلی وی په ناحقه سره ۱۲ ۱۲

ﻟﻪ ۵
په مقرری سره له طرفه د الله څخه یعنی هر چا ته چه خدای حصه مقرره کړی وی پوره پوره هغه ته ورکوی او رسمونه د جاهلیت پریږدی چه ښځو او وړو ته ئی هیڅ نه ورکول ټول مال به ئی زوی یا پلار ته ورکاوه خدای تعالی دا رسم حرام کړ منه ورسته تاسو ته او خدای وربانی پوهیږی. او دا نوع تقسیم فرض دی ۱۳ ۱۲

اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ۝۱۱ وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ

دخدای څخه بیشکه چه خدای دی عالم[له] خاوند د حکمت اودی تاسو لره نیم د هغه مال چه پریښي وي

اَزْوَاجُكُمْ اِنْ لَّمْ يَكُنْ لَّهُنَّ وَلَدٌ ۚ فَاِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ

ښځو ستاسو که نه وي دوی لره اولاد نو که وُ دوی لره اولاد نو تاسو لره ده

الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُّوْصِيْنَ بِهَآ اَوْ دَيْنٍ ؕ

څلورمه د هغه مال څخه چه پریښي وي د وي وروسته [له] اداکولو د وصیت څخه کړی دی ښځو هغه سره او یا وروسته [له] اداکولو د قرض څخه

وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ اِنْ لَّمْ يَكُنْ لَّكُمْ وَلَدٌ ۚ فَاِنْ كَانَ

او وه دی ښځو لره[۲] څلورمه حصه د هغه مال څخه چه پریښي وي تاسو که چیری نه وي تاسو لره اولاد نو که وُو

لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُمْ مِّنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ

تاسو لره اولاد نو بیا ښځو دی ښځو لره اتمه[۳] حصه د هغه مال څخه چه پریښي وي تاسو وروسته [له] اداکولو د وصیت څخه

تُوْصُوْنَ بِهَآ اَوْ دَيْنٍ ؕ وَاِنْ كَانَ رَجُلٌ يُّوْرَثُ كَلٰلَةً اَوِ

چه وصیت وکړئ تاسو په هغه سره او یا وروسته [له] اداکولو د پور څخه او که چیرې وي یو سړی چه میراث ئې وړی شي چه مور و پلار او اولاد ئې نه وي یا

امْرَاَةٌ وَّلَهٗٓ اَخٌ اَوْ اُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ ۚ فَاِنْ

ښځه وه د اسې او وُ ده لره ورور یا خور نو د هر یوه لره دی دواړو څخه شپږمه حصه نو که

كَانُوْٓا اَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ فَهُمْ شُرَكَآءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ

وو ورونه خوینده زیات له دوو څخه نو دوی سره شریکان دی په دریمه حصه کښي وروسته [له] اداکولو

وَصِيَّةٍ يُّوْصٰى بِهَآ اَوْ دَيْنٍ ۙ غَيْرَ مُضَآرٍّ ۚ وَصِيَّةً مِّنَ اللّٰهِ ؕ

د وصیت څخه چه وصیت کړی شي په هغه او یا وروسته [له] اداکولو د قرض څخه چه ضرر رسونکی نه وي هیڅ[۵] مقرر کړه له طرفه د خدای څخه

وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَلِيْمٌ ۝۱۲ تِلْكَ حُدُوْدُ اللّٰهِ ؕ وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ

او خدای عالم دی صبر کونکی دی دا چه دی احکام د خدای دی او هر څوک چه حکم منی د خدای او د رسول د ده

يُدْخِلْهُ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ؕ وَ

داخلوی خدای ئې هغه باغونو ته چه بهیږی به لاندی د ونو د هغو ولې همیشه به وی دوی په هغو کښي

ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ۝۱۳ وَمَنْ يَّعْصِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَيَتَعَدَّ

او دا نو ته همیشه بری دی لوی او هر څوک چه نافرمانی کوی د خدای څخه او د رسول د ده څخه او تیر یږی

[۱] په دی آیه کریمه کښي خدای تعالیٰ د میراث
بیان نکړل پوره اولاد او دوېم د مور و پلار که
چیرې د مړي اولاد کله وي وُ نارینه او ښځې نو
وګړو نارینه به دوه برخې اخلي او ښځه یوه او که
اولاد د مړي پواز ی لونه وي که یوه وي لور نیم
مال د ی او که زیاتې وي نو دوه حصې مال دی
واخلي او هر یوه به برابر حصه اخلي او د مور حصه
داسې ده چه که چیرې د مړي اولاد وي یا خور
ورور دیوه څخه زیات وي نو شپږمه حصه د مال
د مور ده او که نه اولاد وي نه خور ورور وي نو
د مور دریمه حصه د مال ده او د پلار حصه داسې
ده چه که چیرې د مړي اولاد وي نو ده ته شپږمه
حصه ده او که اولاد ئې نه وي نو دی عصبه کیږي
یعنې باقي مال به ټول دی اخلي ۱۲ موضح القرآن،
[۲] که یوه ښځه وي نو څلورمه حصه هغه یواځې
واخلي او که دیوی څخه زیاتې وي نو بیا ټولو به څلورمه
حصه برابره برابره تقسیم کیږي ۱۲ [۳] که یوه ښځه
وه نو اتمه حصه د مال به دیواځې اخلي او که زیاتې
وي نو هم دا اتمه حصه به برابر ورباندې تقسیمیږي
۱۲ وحیدی [۴] تردې پورې الله تعالیٰ میراث د
میړه او ښځې بیان کړل چه د سړي په مال د ښځې کښي
نیم مال دی که د هغې اولاد نه وو او که چیرې
وُو نو ده ته څلورمه حصه د مال ده هم دارنګه د ښځې
په مال د خاوند کښي څلورمه حصه ده که د هغه
څخه اولاد نه وُو او که وُو نو ښځې ته اتمه حصه د مال ده
هر قسم مال چه وي نقد وي او که سامان لکه
باغ، ځمکه وي او مهر د ښځې د میراث څخه
بهر دی او په قرض کښي حساب دی ۱۲ موضح
[۵] ضرر رسونکی نه وي هیڅ یعنې چه هغه
وارث حق کم نه کړي یا ئې بالکل محروم نکړي
حدیث شریف کښي راغلي دي چه یو سړی او یا کاله
نیک کار نه وکړي مګر چه وخت د مرګ کښي
په وصیت کښي ظلم وکړي نو جهنم ته به ولاړ
شي او حدیث کښي راغلي دي هر چا چه پریکړه یعنې
محروم کړ په حصه د وارث خپل پری به کړي
خدای حصه د ده له جنت څخه یعنې د جنت څخه به
ئې محروم کړي ۱۲ فائده معلومه دې وي چه
وصیت په دریمه څلورمه برخه مال کښي موخردی
له پور څخه په عمل کښي اما په آیت کریمه کښي
ذکر دی لپاره د اهتمام پرا داند ه یعنې که څه
پور به اداکولو کښي هم څوک غفلت نکوي هغه آسمي
په وصیت کښي دی ځکه ئې مقدم کړ نه کوی ۱۲ روایت دی چه هر کله عیینه بن حصین وویل چه نه میراث ښځو ته نه مور کوم او یواځې په جنګیالو وېشم نو دا آیت کریمه نازل سو چه وَمَنْ يَّعْصِ
اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ الآیة ۱۲ تفسیر یسیر،

حُدُوْدَهٗ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيْهَا ۪ وَلَهٗ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ ﴿۱۴﴾

له احکاموده څخه نو داخل به کړی دی او ته هیشه به وی په هغه کښې او مقرر دی ده لره عذاب سپکوونکی

وَالّٰتِيْ يَاْتِيْنَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِّسَآئِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوْا عَلَيْهِنَّ

او هغه ښځې چه راځی قبیح کار ته چه زناده له ښځو ستاسو څخه نو شاهدان وغواړئ پر دوی باندی

اَرْبَعَةً مِّنْكُمْ ۚ فَاِنْ شَهِدُوْا فَاَمْسِكُوْهُنَّ فِي الْبُيُوْتِ حَتّٰى

څلور کسان له تاسو څخه نو که دوی شاهدی وویله نو بندی کړی دا ښځې په کورونو کښې ترڅو پوری

يَتَوَفّٰهُنَّ الْمَوْتُ اَوْ يَجْعَلَ اللّٰهُ لَهُنَّ سَبِيْلًا ﴿۱۵﴾ وَالَّذٰنِ يَاْتِيٰنِهَا

چه وفات کړی دوی مرګ او یا مقرر کړی خدای دوی لره یوه لار او هغه دوه کسان چه راځی دی قبیح کار ته

مِنْكُمْ فَاٰذُوْهُمَا ۚ فَاِنْ تَابَا وَاَصْلَحَا فَاَعْرِضُوْا عَنْهُمَا ۭ اِنَّ اللّٰهَ

له تاسو څخه نو ضرر رسوی دوی ته نو که توبه وکښل دوی واو اونیک ئی کړ عمل خپل نو بیا او ګرځئ تاسو له ضرره دوی د دواړو بیشکه چه خدای

كَانَ تَوَّابًا رَّحِيْمًا ﴿۱۶﴾ اِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللّٰهِ لِلَّذِيْنَ يَعْمَلُوْنَ

دی توبه قبلونکی مهربانه بیشکه خبره داده چه قبلول د توبی پر خدای باندی د هغه کسانو دی چه کوی دوی

السُّوْٓءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوْبُوْنَ مِنْ قَرِيْبٍ فَاُولٰٓئِكَ يَتُوْبُ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ ۭ

بدکاری په ناپوهی سره بیا توبه کاږی دوی له نږدی زمانی څخه نو دغه کسان چه دی رجوع په رحمت سره به وکړی خدای

وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿۱۷﴾ وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِيْنَ يَعْمَلُوْنَ السَّيِّاٰتِ ۚ

پر دوی او دی خدای عالم محکم کاری او نسته قبلول د توبی لپاره د هغه کسانو چه کوی دوی ګناهونه

حَتّٰٓى اِذَا حَضَرَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ اِنِّىْ تُبْتُ الْـٰٔنَ وَلَا الَّذِيْنَ

ترڅو چه راحاضر سی یو ل دوی ته مرګ اسباب نو وائی دی چه بیشکه زه توبه کاږم اوس او نه لپاره د هغه کسانو

يَمُوْتُوْنَ وَهُمْ كُفَّارٌ ۭ اُولٰٓئِكَ اَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا ﴿۱۸﴾ يٰٓاَيُّهَا

چه دوی مره سی او دوی کافران وی دغه کسان چه دی تیار کړی دی موږ دوی لره عذاب دردناك ای هغه

الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا يَحِلُّ لَكُمْ اَنْ تَرِثُوا النِّسَآءَ كَرْهًا ۭ وَلَا تَعْضُلُوْهُنَّ

کسانو چه ایمان ئی راوړی دی حلال نه دی تاسو ته دا کار چه په میراث به اخلئ تاسو ښځې په زور سره او مه منع کوئ تاسو دا ښځې

لِتَذْهَبُوْا بِبَعْضِ مَآ اٰتَيْتُمُوْهُنَّ اِلَّآ اَنْ يَّاْتِيْنَ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ ۚ

لپاره د دی چه واخلئ ورڅخه بعضی هغه مال چه ورکړی مو وی دی ته په مهر کښې مګر چه اشی دوی یعنی وکړی قبیح کار ښکاره (لکه جنګ یا زنا)

له دا احکام و رته ستا له مقرر کید و د حد نه ناسخ منسوخ سوی دی ۱۲ معالم ۲ له دا حکم اول د نازلید و د حد ځو د زنا څخه وو هرکله چه حد نازل سو نو بیا دا حکم منسوخ سو ۱۲ معالم التنزیل ۳ له ابو سعید خدری رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چه بیشکه رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم فرمایلی دی چه شیطان وویل ای رب زما قسم دی په عزت ستا او پر لوئی ستا چه همیشه به یم زه چه داخلو به لغزوم ترڅو چه روحونه د دوی په صورتونو کښې وی نو الله تعالی وفرمایل چه قسم دی وی زما په خپل عزت او لوئی مرتبی چه زه به همیشه یم چه بخښنه به دوی ته کوم ترڅو چه دوی زما څخه بخښنه غواړی ۱۲ معالم

۴ له په ناپوهی سره د کار د مرضی الله تعالی عنه ویلی دی چه هر ګناه د بی عقلی ده که څه هم په قصد سره وی ضحاك او مجاهد رضی الله تعالی عنهما ویلی دی چه له جهالت څخه مراد دا دی چه په قصد سره ګناه وکړی ابو العالیه ویلی دی چه اصحابو د رسول الله صلی الله علیه وسلم به ویل هره ګناه چه بنده ئی کوی هغه نادانی جهالت دی ۱۲ وحیدی

۵ له روایت دی چه هغه خلق به داسی کول چه خپله ښځه به دچا خوښه نه وه نو بنده به ئی کړه او تنګه به ئی کړه چه خلع ترسره وکړی او له خپل مهر څخه تیره سی نو دا آیت کریمه نازل سو چه وَلَا تَعْضُلُوْهُنَّ لِتَذْهَبُوْا بِبَعْضِ مَآ اٰتَيْتُمُوْهُنَّ الآية ۱۲ تفسیر یسیر

وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا

او ګذاره کوئ له دوی سره په ښه طريقه سره نو که خوښې نه وی ستاسو دا ښځې نو ښائی چه نه به خوښوی تاسو يو شی

وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ﴿١٩﴾ وَإِنْ أَرَدْتُمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ

او ګرځولی به وی خدای په هغه کښې خير ډېر او که اراده وکړه تاسو بدلولو د اخستلو د يوی ښځې پر ځای

زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا ۚ أَتَأْخُذُونَهُ

د بلې کښې او ورکړی وی تاسو يوې له دوی ځنې مال ډېر نو مه اخلئ تاسو بيرته له هغه مال ځنې هيڅ شی آيا اخلئ به دغه مال

بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا ﴿٢٠﴾ وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَىٰ بَعْضُكُمْ إِلَىٰ

په دروغو او په ګناه ښکاره سره او څرنګه به تاسو اخلئ دغه مال و په تحقيق سره رسيدلی دی بعضی له تاسو ځنې هغه

بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٢١﴾ وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ

بعضی نور ته او اخستې ده دې ښځو له تاسو ځنې وعده محکمه او مه اخلئ تاسو په نکاح سره هغه چه په نکاح کړی وی پلارانو ستاسو

مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ ۚ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ

له ښځو ځنې مګر هغه چه په تحقيق خوا له دی تير شوی دی بيشکه چه دا کار دی بد کار او ناخوښه خدای ده او بده ده

سَبِيلًا ﴿٢٢﴾ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ

دا لار حرام کړی شوی دی پر تاسو ميندې ستاسو او لونړې ستاسو او خوېندې ستاسو او خوېندې د پلار ستاسو او خوېندې د مندو ستاسو

وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ

او لونړې د ورور او لونړې د خور او ميندې ستاسو هغه چه تی درکړی وی تاسو ته او خوېندې ستاسو له

الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ

جهته د تی رودلو ځنې او ميندې د ښځو ستاسو او خوابنې او پچيندې ستاسو چه په غېږ ستاسو کښې دی يا له ښځو ستاسو ځنې

اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ

هغه ښځې چه دخول کړی وی تاسو له دوی سره نو که نه وی تاسو چه دخول مو کړی وی له دوی سره نو نسته هيڅ ګناه په تاسو باندې

وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ

او ښځې د زامنو ستاسو هغه زامن چه له شاګانو ستاسو ځنې پيدا وی او دا چه يو ځای والی وکړی تاسو په مينځ د دوو خوېندو کښې

الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٣﴾

مګر هغه چه په تحقيق خوا تېر سوی دی بيشکه چه خدای دی بخښونکی مهربانه

له چه هغه خير دا دی چه يا به خدای ولد
صالح له دوی ځنې تاسو ته ورکړی يا به مو محبت
له دوی سره پيدا سی ۱۲ معالم ۲ قنطار ډېر
پيسو ته ويل کيږی يعنې چه کوم ښځې پر يو ړدی
او مهر مو ورکړی وی نو هغه ورځنې بيرته مه اخلئ
حضرت عمر رض حکم کړی وه چه هيڅوک دی له
خلورسوو درهمو ځنې زيات مهر نه ړدی يو
ښځې دقرآن دا آيت ووايه او دی پر ممبر
ولاړ وه وخطبه ئی ويله نو وئی ويل يا الله زما
ګناه معاف کړی او ووئې ويل د عمر ځنې هر څوک
ښه پوهيږی او اجازت ئی وکړه چه د چا څومره
خوښه وی مهر د مقرر وی ۱۲ ۳ شعبی او عکرمه
رضی الله تعالی عنهما ويلی دی چه هغه وعده محکمه
دا ده چه روايت دی له رسول کريم صلی الله عليه
وسلم ځنې چه هغه فرمايلی دی چه ووېرېږی له خدای
ځنې په حق د ښځو کښې نو بيشکه تاسو چه نيولې کړی
مو دی دا ښځې په امان د خدای سره او حلال مو شميرلې
دی اندامونه د دوی په کلمه د خدای سره ۱۲ –
که اهل جاهليت خلق وو چه په نکاح به ئی
اخستلې ښځې د پلار او دوو د قيس انصاری پلار
وفات سو نو هغه ئی ښځه په نکاح سره وغوښتله
نو هغې ورته وويل چه ما خو ته په زوی سره
نيولی ئې او ته په خپل قوم کښې صالح سړی ئې ۱۲
لیکن زه به رسول الله صلی الله عليه واله
وسلم ته ورسم او مشوره به ورځنې وغوارم
نو رسول الله ص ته راغله او پر دی حال ئی
خبر کړ نو الله پاک د آيت نازل کړ ولا تنکحوا
ما نکح اباؤکم الاية ۱۲ معالم ۵ او که
دخول مو نه وی کړی يعنې نو له ښځې مو نکاح
واخستله او مخکې د دخول ځنې مو طلاق ورکړ
نو د هغې ښځې لور تاسو ته په نکاح اخستل جائز
دی ۱۲ ۶ يعنې ښځې د زامنو ستاسی پر
باندې حرامې دی او ښځه د پچينه د ښځې
زوی او د هغې چا په زوی موسوی ولې
بلاشکه حلال له ده سړی ته ۷ فائده
د نکاح په سبب خلور ښځې حرامیږی د
پلار ښځه، زوی، خوابنې، پچينه،
لیکن پچينه هغه وخت حرامیږی چه د
دی د مور سره جماع وکړی صرف په نکاح
د مور سره ئی دا نه حرامیږی او دا نوری درې
صرف په نکاح تړلو سره حرامی کیږی ۱۲

وَّالْمُحْصَنٰتُ مِنَ النِّسَآءِ اِلَّا مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ كِتٰبَ

او حرامې دي پر تاسو میره لرونکې له ښځو څخه مګر هغه کسانې چه مالکان ئي سي ښي لاسونه ستاسې فرض کړي دي

اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَاُحِلَّ لَكُمْ مَّا وَرَآءَ ذٰلِكُمْ اَنْ تَبْتَغُوْا بِاَمْوَالِكُمْ

خدای پر تاسو باندې او حلالې کړې سوې دي تاسو ته هغه ښځې چه ماسوا له دې ښځو دي چه طلب به کوئ تاسو هغوی په مالو خپلو سره

مُّحْصِنِيْنَ غَيْرَ مُسٰفِحِيْنَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهٖ مِنْهُنَّ

چه ساتونکي ئي د ځانو خپلو نه ئي زنا کونکي نو هر هغه شي چه ګټه واخسته تاسو پر هغه له دوی څخه

فَاٰتُوْهُنَّ اُجُوْرَهُنَّ فَرِيْضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيْمَا تَرٰضَيْتُمْ

نو ور کوئ دې ښځو ته مهرونه د دوئ چه فرض کړي سوي دي او نسته ګناه پر تاسو په هغه شي کښې چه راضي شوئ سره

بِهٖ مِنْۢ بَعْدِ الْفَرِيْضَةِ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿٢٤﴾ وَمَنْ

پر هغه باندې وروسته له مقرر والي څخه بیشکه خدای دی عالم محکم کار والا او هغه څوک

لَّمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا اَنْ يَّنْكِحَ الْمُحْصَنٰتِ الْمُؤْمِنٰتِ فَمِنْ

چه طاقت نه لري له تاسو څخه له جهته د غني والي دې چه په نکاح واخلي اصیلې مومنې ښځې نو په نکاح دې واخلي له

مَّا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ مِّنْ فَتَيٰتِكُمُ الْمُؤْمِنٰتِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاِيْمَانِكُمْ

هغو ښځو څخه چه مالکان وي ښي لاسونه ستاسو له هغو مینځو ستاسو څخه چه مومنې وي او خدای ښه خبر دی پر ایمان ستاسو

بَعْضُكُمْ مِّنْ بَعْضٍ فَانْكِحُوْهُنَّ بِاِذْنِ اَهْلِهِنَّ وَاٰتُوْهُنَّ

بعضې ستاسو له بعضو نورو څخه ئي نو په نکاح سره واخلئ مینځې په اذن د مالکانو د دوی سره او ور کوئ دوی ته

اُجُوْرَهُنَّ بِالْمَعْرُوْفِ مُحْصَنٰتٍ غَيْرَ مُسٰفِحٰتٍ وَّلَا مُتَّخِذٰتِ

مهرونه د دوي په ښکلو وجه سره چه وي دوی ساتونکي د ځان خپل نه وي زنا کونکي ښکاره او نه نیوونکي

اَخْدَانٍ فَاِذَآ اُحْصِنَّ فَاِنْ اَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ

د پټو یارانو نو په هغه وخت چه مېړه داري سوې نو که راتلل وکړه دوي په بدکار نو دي پر دوي

نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنٰتِ مِنَ الْعَذَابِ ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ

نیم د هغه چه په اصیلو ښځو دی له عذاب څخه دا په نکاح اخستل د مینځو لپاره د هغه چا دی چه ویریږي

الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَاَنْ تَصْبِرُوْا خَيْرٌ لَّكُمْ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٢٥﴾ ع

له مشقت (یعني زنا) څخه له تاسو څخه او چه صبر وکړي تاسو سودا ډیر غوره دی تاسو ته او خدای بخښونکی دی مهربان دی

له ابو سعید خدري رضي الله تعالی عنه وېلي دي چه دا آیت نازل سوی دی په حق د هغو ښځو کښې چه دوی به هجرت وکړ له مکې څخه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته او د دوی خاوندان وو نو دوی به بعضې مسلمانانو په نکاح کړې بیا به د دوی ورو مېني خاوندان راغلل په هجرت سره نو خدای تعالی د داسې ښځو د کولو څخه منع وکړه چه خاوندان ئې وي مګر هغه وینځې چه له کفارو څخه په جنګ کښې راونیول سي او خاوندان ئې په دار الحرب کښې وي نو مالک دی ور ته چه حیض وګوري چه پاکه سي نو بیا دې ئې استعمال وي څکه چه بېلیوالی سره د دوی په مابین کښې نکاح وشلېده ۱۲ معالم ۲ یعني پیدا سوي ستاسو تولید یوه نفس څخه دی چه آدم علیه السلام دی یعني شرم دی نه کولی اصیل په نکاح کولو له وینځې سره ۱۲ معالم

ع

له مینځو مومنانو ستاسو څخه الخ عرب به په زمانه د جاهلیت کښې او لادې مینځو سپک شمېرو نو الله تعالی له دې څخه منع وکړه د مینځو له کبله ډېر لوی لوی امامان پیدا سوي دي لکه امام زین العابدین ع امام موسی کاظم ع امام تقي ع امام نقي ع امام حسن عسکري ع امام محمد ابن حسن رضوان الله علیهم اجمعین او عرب ته واقع کښې تول له مینځې زامن دي څکه چه دوی اولاد د بي بي هاجرې رضي الله عنها دي چه مور د اسمعیل علیه السلام وه او دا د بې سارې مینځه وه ۱۲ وحیدی

ع

یعني که ئې زنا وکړه وروسته له نکاح کولو څخه نو پنځوس درې دي وهل به او سنګسار به نه سي ۱۲۰۰ - ۱۲ معالم التنزیل سه یعني اصیل ښځه چه خاوند نه لري د زنا په جرم کښې سل درې وهله کیږي نو مینځه به په نیمي درې یعني پنځوس درې وهله کیږي او سنګسار به نه ۱۲ وحید مختصرا

کتبه الحقیر عبد الکریم البکتکائي ثم الوانړي موطناً الموریانی نسبا

يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ

اراده لري خدای د دی چه بیان کړي احکام تاسو ته او وښيي تاسو ته لارې[۱] د هغه کسانو چه مخکې له تاسو څخه تیر سوي دي

وَيَتُوْبَ عَلَيْكُمْ ؕ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿۲۶﴾ وَاللّٰهُ يُرِيْدُ اَنْ يَّتُوْبَ

او رجوع په رحمت سره وکړي پر تاسو او خدای عالم دی محکم کار والا دی او خدای اراده لري د دی چه رجوع په رحمت وکړي

عَلَيْكُمْ ۫ قف وَيُرِيْدُ الَّذِيْنَ يَتَّبِعُوْنَ الشَّهَوٰتِ اَنْ تَمِيْلُوْا مَيْلًا

پر تاسو او اراده لري هغه کسان چه پیروي کوي د ارزوګانو د نفس د دی چه تاسو وګرځوئ له حق څخه په ګرځیدلو

عَظِيْمًا ﴿۲۷﴾ يُرِيْدُ اللّٰهُ اَنْ يُّخَفِّفَ عَنْكُمْ ۚ ج وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ

لوی سره[۳] اراده[۴] لري خدای د دی چه سپک کړي بار له تاسو څخه او پیدا کړی سوی دی انسان

ضَعِيْفًا ﴿۲۸﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَاْكُلُوْۤا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ

کمزوری[۵] ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی مه خورئ تاسو مالونه خپل په مینځ خپل کښي

بِالْبَاطِلِ اِلَّاۤ اَنْ تَكُوْنَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ ۫ وقف وَلَا

په ناروا سره لیکن که وي د اموال د تجارت په خوښي سره له تاسو څخه او مه

تَقْتُلُوْۤا اَنْفُسَكُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيْمًا ﴿۲۹﴾ وَمَنْ يَّفْعَلْ

وژنئ سره ځانونه خپل بیشکه چه خدای دی پر تاسو باندی مهربانه او هر چا چه وکړ

ذٰلِكَ عُدْوَانًا وَّظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيْهِ نَارًا ؕ وَكَانَ ذٰلِكَ

دا کار په تیریدلو د حق څخه او په ظلم سره نو ژر ده چه موږ به داخل کړو دوی اور ته او دی دا کار

عَلَى اللّٰهِ يَسِيْرًا ﴿۳۰﴾ اِنْ تَجْتَنِبُوْا كَبٰٓئِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ

پر خدای باندی اسانه که تاسو ځان وساتئ د غټو[۶] هغه ګناهو څخه چه منع کیږي تاسو له هغه څخه نو به ورژوو موږ

عَنْكُمْ سَيِّاٰتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُّدْخَلًا كَرِيْمًا ﴿۳۱﴾ وَلَا تَتَمَنَّوْا

له تاسو څخه هغه وړې ګناهونه ستاسو او داخل به کړو تاسو په ځای د ښو تلو نیکو کښي چه جنت دی او ارمان مه کوئ تاسو

مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِهٖ بَعْضَكُمْ عَلٰى بَعْضٍ ؕ لِلرِّجَالِ نَصِيْبٌ

د هغه شي چه غوره کړي دي خدای په هغه سره بعضي پر بعضو نورو باندی دی سړو له ره ده برخه

مِّمَّا اكْتَسَبُوْا ؕ وَلِلنِّسَآءِ نَصِيْبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ ؕ وَسْئَلُوا اللّٰهَ

له هغه عمل څخه چه کړي وي دوی او ښځو لره ده حصه له هغه عمل څخه چه کړي وي دوی او سوال کوئ له خدای څخه

[۱] یعنې خپلي میندي او لونه او خوینده پر ښځوانو خلقو هم حرام وه او پر تاسو هم حرام سول[۱] معالم

[۲] مجاهد[۲] ویلي دي چه مراد له دی څخه زناکاران دي چه دوی اراده لري د دی چه تاسو کاږه سی له حق څخه او زنا وکړي لکه چه دوی زنا وي کوي ۱۲ معالم

[۳] چه پیروي کوي د ارزوګانو د نفس لکه یهود او نصاری یا فارسیان چه له خپلو خوینده وو ریرو، خورو وسره نکاح کوي یا لکه زناکاران سړی چه دي[۴]

[۴] طاؤس او کلبي رضي الله تعالیٰ عنهما او جمهورو علماؤ ویلي دي چه معنی د دی داسې ده چه انسان ضعیف دی په باب د ښځو کښي چه صبر له ښځو نشي کولی ۱۲ معالم

[۵] په ګناهو کبیره کښي اختلاف دی څوک وائي چه ۷ دي او څوک وائي اویا دي لیکن سم قول[۲] دی چه هره ګناه چه حد د شرعي یا وعید صریح ور باندی نازل سوی وي هغه کبیره ده ۱۲ یسیر

[۶] وارهٔ ګناهو نه ستاسو. غرض دا چه که بنده له ګناهو کبیره وڅخه بچ سو نو د صغیره ګناهو معافي ورته یقیني ده او که کبیره هم ور څخه صادره سوي نو معافي ئې یقیني نه ده. په مشیت د خدای پاک کښي که ئې خوښه سي و بېئې بخښلی وکنه نو په عذاب بېئې کړي ۱۲ ۱۲ جامع

[۷] مجاهد رضي الله تعالیٰ عنه ویلي دي چه ام سلمیٰ رضي الله تعالیٰ عنها وویل چه ای رسوله[۲] د خدای بیشکه سړي غزا کوي او موږ غزا نه کوو او دوی دوه برخې په میراث کښي اخلي او موږ یوه برخه اخلو نو که موږ هم سړي وی نو موږ به هم غزا کوله لکه چه دوی ئې کوي او هغه قدر حصه به موږ په میراث کښي اخستله[۳] لکه چه دوی ئې اخلي نو دا ایت نازل سو چه ولا تتمنوا الآیه ۱۲ والله اعلم بالصواب

مِنْ فَضْلِهٖ ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُلِّ شَیْءٍ عَلِیْمًا ﴿۳۲﴾ وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا

دفضل د ده بیشکه خدای دی پر هر شی باندی عالم او هر چا ته گرزولی دی مونږ

مَوَالِیَ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدٰنِ وَالْاَقْرَبُوْنَ ؕ وَالَّذِیْنَ عَقَدَتْ اَیْمَانُكُمْ

وارثان له هغه مال څخه چه پریښی دی مور او پلار او نورو خپلوانو او هغه کسان چه غوټه کړی ئی وی دوستی ستاسو نه

فَاٰتُوْهُمْ نَصِیْبَهُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ شَهِیْدًا ﴿۳۳﴾ ع

ستاسو نو ورکوی هغوی ته حصه د هغوی بیشکه چه خدای دی پر هر شی خبردار

اَلرِّجَالُ قَوّٰمُوْنَ عَلَی النِّسَآءِ بِمَا فَضَّلَ اللّٰهُ بَعْضَهُمْ عَلٰی

سړی چه دی مسلط دی پر ښځو باندی په سبب د هغه چه مسلط کړی دی خدای بعضی د دوی پر

بَعْضٍ وَّبِمَاۤ اَنْفَقُوْا مِنْ اَمْوَالِهِمْ ؕ فَالصّٰلِحٰتُ قٰنِتٰتٌ حٰفِظٰتٌ

بعضو باندی او په سبب د هغه چه ورکوی دوی له مالو خپلو څخه نو هغه نیکانی ښځی چه دی فرمانبرداری وی د خاوندانو ساتونکی وی د حال او مال

لِّلْغَیْبِ بِمَا حَفِظَ اللّٰهُ ؕ وَالّٰتِیْ تَخَافُوْنَ نُشُوْزَهُنَّ فَعِظُوْهُنَّ

په غیاب د خاوند کښی په سبب د هغه چه ساتلی وی خدای او هغه ښځی چه ویریږی تاسو له نافرمانئ د دوی نو نصیحت وکړی د دوی ته

وَاهْجُرُوْهُنَّ فِی الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوْهُنَّ ۚ فَاِنْ اَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوْا

او پریږدی دوی په ځای د پریوتلو کښی او ووهی دوی نو که فرمانبرداری وکړه دوی ستاسو نو مه طلبوی

عَلَیْهِنَّ سَبِیْلًا ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِیًّا كَبِیْرًا ﴿۳۴﴾ وَاِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ

پر دوی باندی لاره بیشکه چه خدای دی لوی مرتبی والا لوی ذات او که ویریږئ تاسو له مخالفت څخه

بَیْنِهِمَا فَابْعَثُوْا حَكَمًا مِّنْ اَهْلِهٖ وَحَكَمًا مِّنْ اَهْلِهَا ۚ اِنْ

په مینځ د دی دواړو کښی نو مقرر کړی یو فیصله کونکی له خپلوانو د دی سړی څخه او بل منځګړ له خپلوانو د دی ښځی څخه که

یُّرِیْدَاۤ اِصْلَاحًا یُّوَفِّقِ اللّٰهُ بَیْنَهُمَا ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِیْمًا خَبِیْرًا ﴿۳۵﴾

اراده لری دوی دواړه د جوړولی نو موافقت به پیدا کړی خدای په مینځ د دی دواړو کښی بیشکه چه خدای دی عالم خبردار

وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوْا بِهٖ شَیْئًا وَّبِالْوَالِدَیْنِ اِحْسَانًا

او بندګی کوی د خدای او مه شریکوی له ده سره هیڅ شی او نیکی کوئ له مور او پلار سره په نیکی کولو سره

وَّبِذِی الْقُرْبٰی وَالْیَتٰمٰی وَالْمَسٰكِیْنِ وَالْجَارِ ذِی الْقُرْبٰی

او له خپلوانو سره او له یتیمانو سره او له خوارانو سره او له همسایګانو سره چه خپل وی

روایت دی چه هر کله آیتونه د میراث راغلل نو اصحابو رضی الله عنهم عرض وکړه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته چه مونږ کښی بعضی هغه کسان دی چه د میراث اخستلو څخه حلف قسم لری او سره مونږ له هغوی سره څنګه معامله وکړو نو دا آیت نازل سو چه وَالَّذِیْنَ عَقَدَتْ اَیْمَانُكُمْ الاٰیة ۱۲ یوه ښځه له خپله خاوند نه سرکشه وه نو هغه یو ورځ هغه ښځه په چپالخه و وهله پر مخ باندی نو ښځی پلار ته حال و وایه نو دوا ړه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلل او د احال ئی ورته بیان کړ نو هغه ور ته وفرمایل چه لاړ سه او خپل بدل د خاوند څخه واخله چه هغه سړی تر نه سو حضرت جبرائیل علیه السلام دا آیت نازل کړ نو رسول الله ﷺ وویل ما ښځه راوکړه وی جبرائیل علیه الصلوٰة والسلام خه حکم راوړی دی او وئی ویل مونږ یو ډول حکم وکړ او خدای بل قسم. او حکم د خدای ښه دی نو قصاص اخستل د ښځی ئی له خاوند څخه منع کړل ۱۲ معالم، مطلب دا چه هره یوه ښځه نافرمانه وی نو اول ورته نصیحت وکړئ او که سمه نه سوه بیا ورڅخه بستر ځای جلا کړئ که په هغه هم کار ونه سو نو بیا سپک وهل ورکړئ چه سخت وهل نه وی ځکه چه دا کار حرام دی ۱۲ معالم

ع ٥ ٢

چه بهتر کړی دی خدای بعضی پر بعضو لکه پیغمبران علیهم الصلوٰة والسلام تر نورو تیر سوی دی اکثر پاچاهان حاکمان او خلیفګان وو او کوم ښځی پاچاهانی سوی دی په حدیث شریف کښی راغلی دی چه هیڅ به سود ونه مومی هغه قوم چه ښځو ته ئی حکومت ورکړی وی ۱۲ بی بی عائشی رضی الله تعالیٰ عنها له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه چه زما دوه همسایګان دی نو کوم یو ته ئی پیشکشی ورلیږم نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل چه هغه ته چه دروازه ئی تا ته ډیره نږدی وی ۱۲ ۱۳

معالم التنزیل

وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيْلِ ۙ وَمَا مَلَكَتْ

او له همسایه سره چه بیګانه وي او له هغه ملګري سره چه نږدې وي اړخ ته او له مسافر سره او له هغو مریانو سره چه مالکان دي

اَيْمَانُكُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُوْرَا ۙ ﴿٣٦﴾ الَّذِيْنَ

ستاسو لاسو ستاسي بیشکه چه خدای دوستي نه کوي له هغه چا سره چه تکبر کونکي وي فخر کونکي هغه کسان

يَبْخَلُوْنَ وَيَاْمُرُوْنَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُوْنَ مَآ اٰتٰهُمُ اللّٰهُ

چه بخل کوي او امر کوي نورو خلقو ته په بخل سره او پټوي هغه شي چه ورکړي دي ورته خدای

مِنْ فَضْلِهٖ ؕ وَاَعْتَدْنَا لِلْكٰفِرِيْنَ عَذَابًا مُّهِيْنًا ۚ ﴿٣٧﴾ وَالَّذِيْنَ

له مهرباني خپلې څخه او تیار کړي دي موږ لپاره د کافرانو عذاب سپکونکي چه او هغه کسان

يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ رِئَآءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَلَا

چه خیرات کوي دوی مالونه خپل لپاره د ښودنې خلقو او نه راوړي ایمان پر خدای او نه

بِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ؕ وَمَنْ يَّكُنِ الشَّيْطٰنُ لَهٗ قَرِيْنًا فَسَآءَ

په ورځ د اخرت باندې او هر څوک چه وي شیطان ده لره ملګری نو بد

قَرِيْنًا ﴿٣٨﴾ وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ

ملګری دی او څه ضرر به وو پر دوی باندې که دوی ایمان راوړی وي پر خدای او پر ورځ د اخرت باندې

وَاَنْفَقُوْا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللّٰهُ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ بِهِمْ عَلِيْمًا ﴿٣٩﴾ اِنَّ اللّٰهَ

او خیرات ئې کړی وي بعض له هغه شي څخه چه ورکړي دي ورته خدای او دی خدای پر دوی باندې عالم بیشکه چه خدای

لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ۚ وَاِنْ تَكُ حَسَنَةً يُّضٰعِفْهَا وَيُؤْتِ

ظلم نه کوي په اندازه د سوږمې ذرې او که وي اندازه د ذرې نیکي نو دوچنده به کړي هغه او ورکړي هغه ته له

مِنْ لَّدُنْهُ اَجْرًا عَظِيْمًا ﴿٤٠﴾ فَكَيْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ

نزده خپله څخه ثواب لوی نو څرنګه حال به وي په هغه وخت کښې چه راولو موږ له هرې امت څخه یو شاهد

بِشَهِيْدٍ وَّجِئْنَا بِكَ عَلٰى هٰٓؤُلَآءِ شَهِيْدًا ﴿٤١﴾ؕ يَوْمَئِذٍ يَّوَدُّ الَّذِيْنَ

او را به ولو موږ تا پر دې کسانو شاهد شه په دغه ورځ به خوښه وي د هغه کسانو

كَفَرُوْا وَعَصَوُا الرَّسُوْلَ لَوْ تُسَوّٰى بِهِمُ الْاَرْضُ ؕ وَلَا يَكْتُمُوْنَ

چه کافران شوي وه او نافرماني ئې کړي وي د رسول چه کاشکې هواره کړی شوې وای پر دوی ځمکه او نه به پټولی د خدای

سله بي بي عائشې رض رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه روایت کوي چه ملاوه همسایګان نو کوم یو ته زه پیشکش ورلیږم هغه ورته وفرمایل کوم چه تاته ئې دروازه نږدې وي

سله ۲ حضرت علی او عبد الله او نخعي رضی الله عنهم وایي چه مراد له صاحب جنب څخه دی چه له سړي سره یو ځای کښې وي ۱۲ معالم سله ۳ انس رض څخه روایت شوی دی چه بیشکه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي چه خدای ظلم نه کوي په نیکو د نیکي سره هر څوک چه مومن دی نو هغه ته په نیکو بدله ورکوي د روزي په دنیا کښې او ثواب به ورکړي په اخرت کښې او هر څوک چه کافر دی نو هغه ته روزي ورکوي په سبب د بعضې ښو عملو خو چه بیا اخرت ته ورسي نو په هغه ځای کښې به هیڅ هم نه ورکولی شي ۱۲

سله ۴ مراد له دې ایت څخه هغه یهودیان دي چه تکبر، خود پسندي او بخل کوي او نورو خلقو ته هم امر کوي په بخیلي سره او څوک به بخل کوي په مال د دولت سره او دوی بخل کوي په خبر د علم باندې چه صفت د رسول الله صلی الله علیه وسلم چه په تورات او انجیل کښې ثابت ؤ دوی هغه له نورو خلقو څخه پټاوه ۱۲ عه په حدیث شریف کښې راغلي دي چه په ورځ د قیامت کښې به له هر یوه کافر سره یو شیطان هم په زنځیر تړلی وي ۱۲ سله ۵ مراد له شاهد څخه پیغمبر د قوم دی په حدیث شریف کښې راغلي دي چه رسول الله صلی الله علیه وسلم عبد الله ابن مسعود رض ته وویل چه ما ته څه قران واوروه هغه عرض وکړ چه زه ئې تاته واوروم او پر تا نازل شوی دی رسول الله صلعم وویل بیشکه مګر زه دا خوښوم چه بل څوک قران وائي او زه ئې اورم نو عبد الله سورة النساء شروع کړ چه دغه ایت ته ورسید نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل بس کړه او د ده سترګو مبارکو څخه اوښکې راروانې وې صلی الله علیه واله وسلم ۱۲ مشکوة

اللّٰهَ حَدِیۡثًا ﴿٤٢﴾ یٰۤاَیُّهَا الَّذِیۡنَ اٰمَنُوۡا لَا تَقۡرَبُوا الصَّلٰوةَ وَ اَنۡتُمۡ

له خدای څخه هیڅ خبره ای هغه کسانو چه ایمان راوړی دی تاسو نژدی کیږی تا لمانځه ته اوحال دا چه تاسو

سُکٰرٰی حَتّٰی تَعۡلَمُوۡا مَا تَقُوۡلُوۡنَ وَ لَا جُنُبًا اِلَّا عَابِرِیۡ سَبِیۡلٍ

بیهوښه یئ تر څو پوری چه تاسو پوه سی په هغه چه تاسو یی وایئ او نه په غسل کښی یی مګر که یئ تیریدونکی د لاری

حَتّٰی تَغۡتَسِلُوۡا ؕ وَ اِنۡ کُنۡتُمۡ مَّرۡضٰۤی اَوۡ عَلٰی سَفَرٍ اَوۡ جَآءَ اَحَدٌ

تر څو چه تاسو غسل وکړی او که یئ تاسو ناجوړه او یا په سفر باندی او یا راسی یو کس

مِّنۡکُمۡ مِّنَ الۡغَآئِطِ اَوۡ لٰمَسۡتُمُ النِّسَآءَ فَلَمۡ تَجِدُوۡا مَآءً

له تاسو څخه له صحرا یعنی بول و څخه او یا جماع وکړی تاسو له ښځو سره نو بیا پیدا نه کړی او به

فَتَیَمَّمُوۡا صَعِیۡدًا طَیِّبًا فَامۡسَحُوۡا بِوُجُوۡهِکُمۡ وَ اَیۡدِیۡکُمۡ ؕ اِنَّ

نو قصد وکړی خاوری پاکی ته نو مسح وکړی تاسو پر مخو ستاسو او پر لاسو ستاسو بیشکه

اللّٰهَ کَانَ عَفُوًّا غَفُوۡرًا ﴿٤٣﴾ اَلَمۡ تَرَ اِلَی الَّذِیۡنَ اُوۡتُوۡا نَصِیۡبًا

چه خدای دی عفوه کونکی بخښونکی آیا نه کوری ته طرف د هغه کسانو ته چه ورکړی سوی ده دوی ته حصّه

مِّنَ الۡکِتٰبِ یَشۡتَرُوۡنَ الضَّلٰلَةَ وَ یُرِیۡدُوۡنَ اَنۡ تَضِلُّوا

له کتاب څخه چه اخلی دوی ګمراهی په لاره سمه باندی او اراده لری دوی چه تاسو هم ورکه کړی

السَّبِیۡلَ ﴿٤٤﴾ وَ اللّٰهُ اَعۡلَمُ بِاَعۡدَآئِکُمۡ ؕ وَ کَفٰی بِاللّٰهِ وَلِیًّا ٝ وَّ

لاره د حق او خدای تعالی ښه خبر دی پر دښمنانو ستاسو باندی او کافی دی خدای دوست

کَفٰی بِاللّٰهِ نَصِیۡرًا ﴿٤٥﴾ مِنَ الَّذِیۡنَ هَادُوۡا یُحَرِّفُوۡنَ الۡکَلِمَ

او بس دی خدای مددګار ٣ بعضی له هغه کسانو څخه چه یهودیان دی تغیر کوی دوی د کلمو د تورات

عَنۡ مَّوَاضِعِهٖ وَ یَقُوۡلُوۡنَ سَمِعۡنَا وَ عَصَیۡنَا وَ اسۡمَعۡ غَیۡرَ

له ځایو خپلو څخه او وایی دوی په ظاهر کښی چه اوریدو مونږ ستا خبره او نافرمانی کوو مونږ او واوره ته چه نه یی

مُسۡمَعٍ وَّ رَاعِنَا لَیًّۢا بِاَلۡسِنَتِهِمۡ وَ طَعۡنًا فِی الدِّیۡنِ ؕ وَ لَوۡ

اوریدونکی او وایی دوی لفظ د راعنا په شوبدو دوی سره او په بدوویلو سره په دین کښی او په شرط د دی که چیری

اَنَّهُمۡ قَالُوۡا سَمِعۡنَا وَ اَطَعۡنَا وَ اسۡمَعۡ وَ انۡظُرۡنَا لَکَانَ خَیۡرًا

دوی ویلی چه اوریدو مونږ او حکم منو ستا او واوره ته او وګوره مونږ ته نو خامخا دا کار ښه پر غوره دی

سله عبدالرحمن ابن عوف د ودی تیاری
کړه او څو صحابه کرام رضی اللہ عنہم
چه را غلل د دوی ته شراب او راول
او هغوی وڅښل او د ماښام لمانځه وخت
د شرابو څخه و چه د ماښام لمانځه وخت
سو نو یو یی امامت وکړ نو هغه قُلۡ یٰۤاَیُّهَا
الۡکٰفِرُوۡنَ سورت و وایه او پر ځای د
لَاۤ اَعۡبُدُ مَا تَعۡبُدُوۡنَ و وایه نو معنی یی بیره
غلطه سوه نو اللہ پاک دا ایت نازل کړ چه
یٰۤاَیُّهَا الَّذِیۡنَ اٰمَنُوۡا لَا تَقۡرَبُوا الصَّلٰوةَ
الایة روح البیان

سه٢
ابن عباس رضی اللہ تعالی عنه ویلی دی
چه دا ایت نازل سوی دی په حق د رفاعه
ابن زید او مالک ابن خشعم کښی چه دوی
به راغلل رسول اللہ ته او چه خبری
به یی کولی نو تر بی خلیه به یی تا و ولی بیا
چه به ولاړل نو د رسول اللہ صلی اللہ
علیه وسلم عیبونه به یی بیانول نو اللہ
تعالی به رد د هغوی کښی دا ایت نازل کړ
چه اَلَمۡ تَرَ اِلَی الَّذِیۡنَ الایة معالم

سه٣
ابن مسعود رضی اللہ تعالی عنه ویلی
دی چه د یهودو دا عادت و چه
رسول اللہ صلی اللہ علیه وسلم ته
به راغلل او دی حکم پوښتنه به یی
څخه وکړه نو د دوی به ور ته بیان وکړه
و دا ګمان به یی وکړ چه دوی به یی خبر
و حکم قبول کړی خو دوی چه به د ده
د مجلس څخه ولاړل نو به هغه حکم
کښی به یی تغیر وکړ نو خدای پاک تعالی
دوی بیان کړ چه مِنَ الَّذِیۡنَ هَادُوۡا الایة
معالم

سه٤
مراد د دوی په ویلو د دی لفظ سره
بنکنځل کول و و رسول اللہ صلی اللہ
علیه وسلم ته ٢ هسه ترجمه به

لَّهُمْ وَأَقْوَمَ وَلَٰكِن لَّعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ

دوی لره او ډیر برابر خو لیکن لعنت کړی دی پر دوی باندی خدای سبب د کفر د دوی نو ایمان نه راوړی دوی مګر

إِلَّا قَلِيلًا ﴿٤٦﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ آمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا

لږ ای هغه کسانو چه ورکړی سوی دی ورته کتاب ایمان راوړی تاسو پر هغه قرآن چه نازل کړی دی موږ تصدیق کوونکی دی

لِّمَا مَعَكُم مِّن قَبْلِ أَن نَّطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلَىٰ أَدْبَارِهَا

هغه کتاب لره چه ستاسو ځنی دی مخکی له هغه ځنی چه هوار به کړو موږ مخونه نو ویه ګرځوو په شا کانو د هغه

أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ ۚ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٤٧﴾

او یا به لعنت وکړو پر دوی لکه چه لعنت کړی وو موږ پر ملګرو د ورځی د هفتې او دی حکم د خدای کړی سوی

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن

بیشکه چه خدای نه بخښی دا چه شریک ونیول سی له ده سره او بخښی هغه ګناه چه کښته وی له شرک ځنی هغه چاته

يَشَاءُ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾ أَلَمْ

چه د ده خوښه سی او هر چا چه شرک وکړ پر خدای پس نو به تحقیق وی تړلی یعنی پر خدای ګناه لویه ایا نه

تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ أَنفُسَهُم ۚ بَلِ اللَّهُ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ وَ

ګوری ته هغه کسانو ته چه پاکوی دوی ځانونه خپل بلکه خدای پاکوی هغه څوک چه د ده خوښه سی

لَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٤٩﴾ انظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ ۖ

او ظلم به نه سی پر دوی خلقو باندی د دانه ما بین د خرما کښی وګوره ته چه څنګه تړی دوی په خدای پوری دروغ

وَكَفَىٰ بِهِ إِثْمًا مُّبِينًا ﴿٥٠﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا

او بس دی دا کار ګناه ظاهره ایا نه ګوری ته هغه کسانو ته چه ورکړی سوی دوی ته حصه

مِّنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ

له کتاب ځنی چه ایمان راوړی دوی پر بت او پر شیطان او وائی دوی په حق د هغه کسانو کښی

كَفَرُوا هَٰؤُلَاءِ أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا ﴿٥١﴾ أُولَٰئِكَ

چه کافران سوی دی چه دا کسان ښه لار پیدا کوونکی دی له هغه کسانو ځنی چه ایمان ئی راوړی دی له جهته د لاری دغه کسان

الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ ۖ وَمَن يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَن تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ﴿٥٢﴾

هغه دی چه لعنت کړی دی پر دوی خدای او هر هغه څوک چه لعنت پر وکړی خدای نو هیڅکله به نه کړی پیدا ده لره مددګار

له یا معنی دا چه ستر ګی به ئی شا طرف ته کړو نو دوی به ځی مخ پر شا باندی روایت دی چه عبدالله ابن سلام دا ایت واوریدئ نو راغلی رسول الله ﷺ ته او کوتینه ولاړ او لاس ئی پر مخ باندی ایښی وو اسلام ئی راوړ او وئی ویل ای رسوله د خدای زه دا ګمان وو چه زه به تاته لا نه یم رارسیدلی چه مخ زما به شا خواته ګرځیدلی وی یعنی په فضل د خدای زه مخکی د مسخ کید و ځنی تاته رارسیدلم ۱۲ معالم

۲ـه یعنی ستر ګی به بالکل محو او هواری سی مخونه به د څپ په شان وی دا عذاب په یهودو باندی په دنیا کښی ضرور راتلونکی وو مګر چه بعضی کسانو په دوی کښی په حضرت صلی الله علیه وسلم باندی ایمان راوړ نو خدای ځ له هغو نورو ځنی عذاب پورته کړ ۱۲

۳ـه مراد له دی خلقو ځنی هغه کسان دی چه د ماهیانو ښکار به ئی کاوه د هفتې په ورځ کښی او خدای پاک ځو له دی کاره ځنی منع کړل مګر دوی منع نه سول او تول بیزو ګیان سول او تر دری ورځو ژوندی وو بیا تول هلاک شول

۴ـه

روایت دی چه کعب ابن اشرف یهودی سره له او یا کسانو یهودیانو له مدینی ځنی مکی ته ور غلل او هالته ئی مشرکان نور باعث کړل په جنګ کولو له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره او ځان ئی د هغو ځی دوست کړ مشرکانو وویل چه موږ پر تا اعتبار نه کوو ځکه چه تاسو هم اهل کتاب یئ او مسلمانان هم کتاب لری نو موږ اعتبار په هغه وخت در باندی راسی چه دی بتانو ته سجده وکړی نو کعب بن اشرف او ملګرو ئی بتانو ته سجده وکړه او مشرکانو ته ئی وویل چه ستاسو دین د مسلمانانو د دین ځنی بهتر دی. دا ایت په حق د دوی کښی نازل سو ۱۲ حسینه رحمه ربه

أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّنَ الْمُلْكِ فَإِذًا لَّا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا ﴿٥٣﴾

ایا سته دوی ته څه حصه له پاچاهۍ څخه نو په دغه وخت کښې به نه ورکوي دوی خلقو ته په اندازه د پوټ د هډوکي د کجورې

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ فَقَدْ

ایا که حسد کوي دوی له خلقو سره پر هغه شي باندې چه ورکړي دي هغوی ته خدای له فضل خپل څخه په تحقیق سره

آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُم مُّلْكًا عَظِيمًا ﴿٥٤﴾

ورکړی دی مونږ آل د ابراهیم ته چه موسیٰ دی او داؤد دی کتاب او علم او ورکړی دی مونږ هغوی ته پاچاهي لویه

فَمِنْهُم مَّنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُم مَّن صَدَّ عَنْهُ وَكَفَىٰ بِجَهَنَّمَ

نو بعضي له دوی څخه هغه څوک دي چه ایمان ئې راوړی دی پر ده او بعضي له دوی څخه هغه څوک دي چه وګرځېدل له ده څخه او بس دی دوزخ

سَعِيرًا ﴿٥٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا

اور بل کړی سوی بیشکه هغه کسان چه کافران سوي دي پر آیتونو زمونږ زر دی چه ننوسته به کړو دوی اور ته هر کله

نَضِجَتْ جُلُودُهُم بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ

چه پاخه او سوزي پوستونه د دوی نو بدل به کړو مونږ دوی پوستونو ته هغه لپاره د دې چه وڅکي دوی عذاب

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٥٦﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

بیشکه چه خدای دی غالب خاوند د حکمت او هغه کسان چه ایمان ئې راوړی وي او عمل کوي د نیکو کارو

سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا

ژر دی چه داخل به کړو مونږ دوی باغونو ته چه بهیږي لاندې د درختو د هغه ولې همیشه به وي دوی په هغه کښې

أَبَدًا لَّهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا ﴿٥٧﴾

مدام وی به دوی لره په دې باغو کښې ښځې پاک کړی سوي او داخل به کړو مونږ دوی په سایه ښه کښې

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُم

بیشکه چه خدای حکم کوي تاسو ته دي چه بېرته ورکړی امانتونه خښتنانو د هغه ته او په هغه وخت کښې چه حکم کوي تاسو

بَيْنَ النَّاسِ أَن تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُم بِهِ

په منځ د خلقو کښې نو چه حکم کوي تاسو په انصاف سره بیشکه چه خدای ته نیک دی هغه شی چه پند ورکوي تاسو ته په هغه سره

إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٥٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ

بیشکه چه خدای دی اورېدونکی لیدونکی ای هغه کسانو چه ایمانونه ئې راوړي فرمانبرداري کوي د خدای

منزل ۱

ا مطلب دا چه دوی لپاره هیڅ قدر د پاچاهي نسته او که فرضاً وای نو دوی به خلقو ته یو ذره شي هم نه وو ورکړي ۱۲ تیسیر ۲ یعني له محمد صلی الله علیه وسلم او له اصحابو سره ئې حسد کوي په وجه د پیغمبرۍ او کتاب او بیا نو د عزت د دوی ۱۲ روح ۳ هر کله چه رسول الله صلی الله علیه وسلم په ورځ د فتح د مکې مکې ته راغلی نو چابي د کعبې له عثمان بن طلحه سره وه نو هغه د دروازه قلف کړ او د کعبې چت ته وختی او وویل که زه پوه وای چه دی رسول د خدای دی نو ما به چابي نه وه ورکړې منع کړې نو حضرت علي رضه د هغه لاس وپېچلو او چابي ئې په زور ور څخه واخیسته او دروازه ئې خلاصه کړه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم کعبې ته داخل سو او دوه رکعته لمونځ ئې وکړ بیا چه راووتل نو عباس رضه ورته وویل چه د کعبې چابي ما ته راکړه او د زمزم ۲ او بو هم ملوا کړه کړه نو دا آیت نازل سو نو رسول الله حضرت علي رضی الله تعالی عنه ته حکم وکړ چه چابي عثمان ته بېرته ورکړه او معافي ترې وغواړه نو چه حضرت علي رضه عثمان ته ورغلی نو هغه ته وویل چه اول دې زور راسره وکړ او س راته عذر کوې دغه ته وویل چه خدای پاک ستا په حق کښې آیت نازل کړی دی او دا آیت ئې ورته وویل بیا نو وروسته عثمان راغلی او ایمان ئې راووړ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم حکم وکړ چه چابیانې د کعبې دې په اولاد د عثمان کښې وي همیشه نو هر کله چه د هجرت کال و نو هغه چابي ئې ورته ورکړې چه شیبه ورور ئې و او تر او سه دا منصب په اولاد د هغه کښې دی ۱۲ معالم، روح، تیسیر ۵ روایت دی چه حضرت سلیمان ع زر ښځې وې او د حضرت داؤد علیه السلام سل ښځې وې او د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم نه ښځې وې نو دوی په دې باره حسد کوي یهودو به ویل که دا محمد پیغمبر وای نو دومره ښځې به ئې نه کولې که څه بعضي نصلونه هم په رسول الله باندې د غوښو کوي نو الله تعالی پر دوی رد وکړ چه تاسو خو پر پیغمبر ئې سلیمان او داؤد علیهما السلام باندې قائل ئې او د هغو څو مره ښځې وې رسول الله ته سل کاله د نورو سړو طاقت ورکړی شوی و نو د حدیث شریف کښې راغلي دي چه الله تعالی ده ته د څلور زره کسانو طاقت ورکړی و ۱۲ کالستای

سعدي ورځ چشم دشمنان خار است ۱۲

له عبدالله ابن عباس او جابر رضي الله عنهم وئیلي دي چې مراد له اولی الامر څخه فقها او هغه علماء دي چې خلق ته احکام د دین ښئي او ابوهریره رض وئیلي دي چې دوی امیران او مشران د قوم دي او د دوی اطاعت هم فرض دی ۱۲ اسلم شعبي وئیلي دي چې دا آیت نازل سوی دی په هغه وخت کښې چې د دوو کسانو جګړه وه چې یو یهودي او بل منافق و نو هغه یهودي وویل راځه چې رسول د خدای ته ورسو حکم چې دی یوسو او هغه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم خو رشوت نه اخلي او نه د چا لحاظ کوي او منافق وویل راځه چې کعب ته سو یهودیانو ته حکم چې دی یوسو او دوی هم رشوت اخلي او په حکم کښې لحاظ کوي نو اتفاق ئې پر دې سو چې ولاړ به سو هغه بامبر ته چې په جهینه قبیله کښې و نو دا آیت نازل سو چې الم تر الی الذین یزعمون الآیة ۱۲ روح و معالم او دا حکم چې دوی ته په دې شان معلوم سوی وو چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په حکم د شرعي کښې طرف دار د چا نه کوي او مطابق له حق سره فیصله کوي ۱۲ طاغوت شیطان ته وئیل کیږي په دې ځای کښې مراد ترې کعب ابن اشرف دی چې سخت کافر و ۱۲ منه شاه عبدالقادر وئیلي دي چې د یو منافق او یهودي په منځ کښې دعوه وه یهودي وویل چې محمد ته ورځو منافق وویل کعب ابن اشرف ته ورځو اخیر ئې هغه منافق په راکښلو او کښلو سره رسول الله صلی الله علیه وسلم ته او وستی رسول الله د یهودي په طرف حکم وکړ بیا منافق وویل چې حضرت عمر رض ته ورځو چې ورغلل نو یهودي وویل چې مونږ په دې خو کښې فیصله کړې ده مګر دی پر راضي نه دی دا ښي نو هلې حضرت عمر وویل زه ئې فیصله کوم او په توره ئې سر د منافق پرې کړ نو وارثان ئې مرید سو رسول الله ته په منځ راغلل او وویل ئې چې مونږ غرض صلح وه هغه تاریخ څخه نوم د حضرت عمر فاروق مقرر سو یعني فرق کوونکی په ما بین د حق او د باطل کښې ۱۲

وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي
او فرمان برداري کوئ د رسول د خدای او د خاوندانو د حکم له تاسو څخه نو که جګړه وکړه تاسو په

شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
یو کار کښې نو رد کړئ تاسو هغه طرف د خدای ته او طرف د رسول ته که یئ تاسو چې ایمان راوړئ په خدای

وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى
او پروځ د آخرت باندې دا کار ډیر بهتر دی او ډیر ښه دی له جهته د عاقبت ایا نه ګوري ته هغه

الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ
کسانو ته چې ګمان کوي دوی چې بیشکه دوی ایمان راوړی دی په هغه قرآن چې نازل کړی سوی دی تاته او په هغه کتابونو چې نازل کړی سوي دي

قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا
مخکې له تا څخه چې اراده لري دوی چې فیصله یوسي دوی طرف د ډیر باغي ته چې کعب بن اشرف دی او په تحقیق سره امر کړی سوی دی دوی ته

أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾
چې کافر دې سي دوی په ده سره او اراده لري شیطان ددې چې ګمراه کړي دوی په ګمراهي لرې سره له حق څخه

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ
او په هغه وخت کښې چې وویل سي دوی ته چې راسئ هغه حکم ته چې نازل کړی دی خدای او رسول ته دا نو وینې ته

الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا ﴿٦١﴾ فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ
منافقانو ته چې ګرځي له تا څخه په ګرځېدلو سره لیرې نو څه حال به وي د دوی په هغه وخت کښې چې ورسیږي دوی ته

مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ
یو غم په سبب د هغه ګناه چې وړاندې لیږلي دي لاسو د دوی بیا راسي تاته چې قسمونه وکړي په خدای باندې

إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا ﴿٦٢﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا
چې نه وکړی اراده مونږ د دې کار مګر ښیګړه او موافقت کول دا منافقان هغه کسان دي چې پوهیږي خدای

فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ
په هغه چې په زړونو د دوی کښې دي نو وګرځه ته له دوی څخه او نصیحت وکړه دوی ته او ووایه دوی ته په حق د ځانو د دوی کښې

قَوْلًا بَلِيغًا ﴿٦٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ
خبره مؤثره او نه دی لیږلی مونږ هیڅ رسول مګر لپاره ددې چې طاعت ئې وکړی سي په اذن د الله سره

وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَّلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ جَآءُوْكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ
اوکه چیرې دوی په هغه وخت کښې چه ظلم ئې وکړو پر ځانو خپلو راغلی وی تا ته نو طلب د بخښنې کړې وې له خدایه

وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُوْلُ لَوَجَدُوا اللّٰهَ تَوَّابًا رَّحِيْمًا ﴿۶۴﴾ فَلَا
او طلب د بخښنې کړې وای دوی لپاره د رسول نو خامخا پیدا کړی وُ دوی خدائے توبه قبلونکی مهربانه نو قسم دی نه ما

وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُوْنَ حَتّٰى يُحَكِّمُوْكَ فِيْمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ
پر رب ستا چه نه مومنان کیږی دوی ترڅو چه حکم کړی تا سو په هغه واقعه کښې چه اختلاف واقع سوی دی په مینځ د دوی کښې

ثُمَّ لَا يَجِدُوْا فِیْٓ اَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوْا
بیا پیدا نه کړی په نفسو خپلو کښې تنګی له هغه شي چه حکم کړی وی تا او غاړه کیږدی

تَسْلِيْمًا ﴿۶۵﴾ وَلَوْ اَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ اَنِ اقْتُلُوْٓا اَنْفُسَكُمْ اَوِ
په تسلیم کید وسره حکم ستا نه اوکه مونږ فرض کړی وی پر دوی دا چه مړه کړی ځانونه خپل او یا

اخْرُجُوْا مِنْ دِيَارِكُمْ مَّا فَعَلُوْهُ اِلَّا قَلِيْلٌ مِّنْهُمْ ۭ وَلَوْ اَنَّهُمْ
ووزئ له کورو خپلو څخه نو نه به وُ کړی دا کار مګر لږ و کسانو له دوی څخه اوکه چیرې دوئ

فَعَلُوْا مَا يُوْعَظُوْنَ بِهٖ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَاَشَدَّ تَثْبِيْتًا ﴿۶۶﴾ۙ
کړی وای هغه کار چه نصیحت کیږی دوی ته هغه سره نو خامخا وُ به دا کار غوره دوی ته او ډیر سخت له جهته د محکموالی

وَّاِذًا لَّاٰتَيْنٰهُمْ مِّنْ لَّدُنَّآ اَجْرًا عَظِيْمًا ﴿۶۷﴾ۙ وَّلَهَدَيْنٰهُمْ صِرَاطًا
او په دغه وخت کښې وُ ورکړی وُ مونږ دوی ته له جانبه خپله ثواب لوی او سوولی به وُ مونږ دوی ته لاره

مُّسْتَقِيْمًا ﴿۶۸﴾ وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاُولٰٓئِكَ مَعَ الَّذِيْنَ
سمه او هر څوک چه فرمانبرداری وکړه د خدای او د رسول نو دغه کسان چه دی له هغه کسانو سره به وی ۶

اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِّنَ النَّبِيّٖنَ وَالصِّدِّيْقِيْنَ وَالشُّهَدَآءِ
چه انعام کړی دی خدای پر دوی له پیغمبرانو څخه او له رښتینو څخه او له شهیدانو څخه

وَالصّٰلِحِيْنَ ۚ وَحَسُنَ اُولٰٓئِكَ رَفِيْقًا ﴿۶۹﴾ۭ ذٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ
او له صالحانو څخه او ښه دی دغه کسان له جهته د ملګرتیا دا چه ده مهربانی ده له

اللّٰهِ ۭ وَكَفٰى بِاللّٰهِ عَلِيْمًا ﴿۷۰﴾ ع يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا خُذُوْا حِذْرَكُمْ
له خدایه څخه او بس دی خدای له جهته د پوهې پر هر څه ستاسو ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی واخلئ تاسو وسلې خپلې

ع ۹/۹

سله روایت دی چه ثوبان رض چه ازاد کړی سوی د رسول الله و و رسول الله ته راغلی یوه ورځ او رنګ ئې ډیر تغیر و نو رسول الله ورڅخه پوښتنه وکړه چه دا ولی نو نه وویل چه په ما باندی هیڅ مرض نسته مګر تا چه نه وینم نو ډیر خفه کیږم او اخرت ته چه می فکر سی نو ویریږم چه تا به په اخرت کښې نه وینم ځکه چه که زه جنت ته داخل سم هم به کښته ځای او مرتبه کښې یم او ته به له پیغمبرانو سره ئې او که داخل نه سم بیا خو ډیر هیڅ یری وینه وینم نو خدای پاک دا ایت نازل کړ ۱۲ معالم التنزیل

سه ۲

له ابی هریره رض څخه روایت دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلی دی چه تاسو ځان نژدی کوی خدای ته او سم ولاړ او سی پر حق او پوه سی پردی چه خلاص به نه سی یو کس هم له تاسو څخه پر خپل عمل نو صحابه کرامو وویل چه ته هم یا رسول الله نو وویل زه به هم خلاص نه سم مګر که ونغاړی ما خدای په فضل و رحمت خپل کښې ۱۲ معالم التنزیل

سه ۳

د حضرت انس رض څخه روایت دی چه ده وویل زما له رسول الله صلی الله علیه وسلم او له حضرت ابو بکر او له عمر رضی الله تعالی عنهما سره ډیر محبت دی او زما دا امید دی چه له دی سببه به زه د دوی ملګری سم که څه هم زه لائق د دی مرتبی نه یم ۔ دا هم حدیث شریف دی چه المرء مع من احبه ۔ یعنی سړی به د قیامت په ورځ کښې د هغه چا سره راپورته کیږی چه په دنیا کښې ئې ورسره محبت وی ۔ الله ج دی نه مونږ محبت له پیغمبرانو شهیدانو او صالحینو او علماؤ سره نصیب کړی

آمین

فَانْفِرُوْا ثُبَاتٍ اَوِ انْفِرُوْا جَمِيْعًا ﴿٧١﴾ وَاِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَّيُبَطِّئَنَّ

نو ځئ ډلې ډلې او یا ټول یو ځای او بیشکه بعضې تاسو څخه هغه څوک دی چه تاخیر کوی ﴿ف١﴾

فَاِنْ اَصَابَتْكُمْ مُّصِيْبَةٌ قَالَ قَدْ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيَّ اِذْ لَمْ

نو که ورسیږي تاسو ته یو غم نو وائی دی چه په تحقیق سره مهربانی کړې ده الله پر ما باندې لدې جهته چه نه وم

اَكُنْ مَّعَهُمْ شَهِيْدًا ﴿٧٢﴾ وَلَئِنْ اَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِّنَ اللّٰهِ

زه له دوی سره حاضر غزا ته او که ورسیږي تاسو ته مهربانی له طرفه د خدای څخه

لَيَقُوْلَنَّ كَاَنْ لَّمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهٗ مَوَدَّةٌ يّٰلَيْتَنِيْ كُنْتُ

نو بیشکه چه وائی دی خامخا لکه چه نه وه په مینځ ستاسو کښې او په مینځ د ده کښې دوستی چه کاشکې وای زه

مَعَهُمْ فَاَفُوْزَ فَوْزًا عَظِيْمًا ﴿٧٣﴾ فَلْيُقَاتِلْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ الَّذِيْنَ

له دوی سره نو بریا لی شوی به وم په برخلوبه سره نو جنګ دې کوی په لاره د خدای کښې هغه کسان

يَشْرُوْنَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِ ۭ وَمَنْ يُّقَاتِلْ فِيْ سَبِيْلِ

چه خرڅوی دا ژوندون د دنیا په اخرت باندې او هر چا چه جنګ وکړ په لاره

اللّٰهِ فَيُقْتَلْ اَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيْهِ اَجْرًا عَظِيْمًا ﴿٧٤﴾ وَ

د خدای کښې بیا قتل کړی شو او یا ئې غلبه وکړه نو ژر دی چه ورکړو موږ ده ته اجر لوئی او څه سوی دی تاسو

مَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَالْمُسْتَضْعَفِيْنَ مِنَ

له چه جنګ نه کوی تاسو په لاره د خدای کښې او په لاره د خلاصیدو د هغه ضعیفانو چه په مکه کښې بندیان دي له

الرِّجَالِ وَالنِّسَاۗءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِيْنَ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَآ اَخْرِجْنَا

سړو څخه او له ښځو څخه او له هلکانو څخه هغه کسان چه وائی دوی ای ربه زموږ وباسه موږ

مِنْ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ اَهْلُهَا ۚ وَاجْعَلْ لَّنَا مِنْ لَّدُنْكَ وَلِيًّا ۚ

له دې کلي څخه (مکه) چه ظالمان دي اوسیدونکي دې او پیدا کړه موږ ته له طرفه خپل څخه

وَّاجْعَلْ لَّنَا مِنْ لَّدُنْكَ نَصِيْرًا ﴿٧٥﴾ اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا يُقَاتِلُوْنَ

یو دوست او پیدا کړه موږ ته له طرفه خپل څخه مددګار هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دی جنګونه کوی دوی

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ۚ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا يُقَاتِلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ الطَّاغُوْتِ

په لاره د خدای کښې او هغه کسان چه کافران سوی دی جنګونه کوی دوی په لاره د شیطان کښې

ف١

تاخیر کوی یعنی جهاد ته سمد ستی نه ورځي بلکه غلې غلې کیږي یا دا معنی چه نور کسان منع کوی له جهاد کولو څخه لکه عبدالله ابن ابی چه مشر د منافقانو ؤ خذلهم الله تعالی ١٢

ف٢

وېل سوی دی چه دا ایت نازل سوی دی په حق د مومنانو کښې چه ورځلي اخرت په بدل د دنیا کښې ١٢

ف٣

حاصل دا چه څه سوی دی تاسو ته چه جنګ نه کوی له کفارو سره په لاره د خدای کښې او لپاره د خلاصولو د هغه مسلمانانو ضعیفانو چه په مکه کښې په اسلام مشرف سوی دی او کفارو بندیان کړی دی او پر قسم قسم عذابونه ئې کړي کړي دي نو الله پاک دي مومنانو ته ميدا او فرمایل چه تاسو غزا وکړي په لاره د خدای بنه ظاهره سي او بل دا چه هغه مسلمانان چه بندیان دي په مکه معظمه کښې را خلاص کړئ ١٢ معالم التنزیل

ف٤

ډیر مسلمانان په مکه کښې بندیان وو مشرکانو به قسم قسم سختی او تکلیفونه ورته رسول هغوی به همیشه دا دعا کوله چه خدایه موږ له دې ظالمانو څخه خلاص کړي. ابن عباس رض ویلي دي چه زه او مور هم په دې ضعیفانو پوری طاقتو کښې وؤ مور می ښځه ذات وه او زه وړوکی (کوچنی) وم په اخیر کښې الله تعالی دا دعا د دوی او د رسول الله ص په حق د دوی کښې قبوله کړه او مکه فتح شوه. رسول الله صلی الله علیه وسلم عتاب ابن اسید رض د هغه ځای حاکم کړ چه د ظالمانو ئې ملامانه کړه والحمد لله رب العلمین ١٢ منه رحمه الله

فَقَاتِلُوْٓا اَوْلِيَاۗءَ الشَّيْطٰنِ ۚ اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطٰنِ كَانَ ضَعِيْفًا ﴿۷۶﴾

نو وژنئ تاسو دوستان د شیطان بیشکه چه مکر د شیطان دی ډیر کمزوری

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ قِيْلَ لَھُمْ كُفُّوْٓا اَيْدِيَكُمْ وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ

ایا نه گوری ته هغو کسانو ته چه وویل سو دوی ته چه منع کړی تاسو لاسونه خپل له جنگه او سم ودروئ تاسو لمونځ

وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ ۚ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ اِذَا فَرِيْقٌ مِّنْھُمْ

او ورکوئ زکات نو هر کله چه فرض کړی سو پر دوی جنگ له کفارو سره نو ناڅاپه یوه ډله له دوی څخه

يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللّٰهِ اَوْ اَشَدَّ خَشْيَةً ۚ وَقَالُوْا رَبَّنَا

ویریدله له خلقو څخه په مثال د ویری له خدای څخه بلکه ډیر زیات له جهته د ویری او وویل دوی چه ای زموږ پروردګاره

لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ ۚ لَوْلَآ اَخَّرْتَنَآ اِلٰٓى اَجَلٍ قَرِيْبٍ ۭ

ولی مقرر او فرض کړ تا پر موږ جنګ د کفارو ولی دی وروسته کړو موږ ترهغه نیتی نژدی پوری

قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيْلٌ ۚ وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقٰى ۣ وَ

ووایه ته چه معاش د دنیا ډیر لږ دی او آخرت ډیر ښه دی لپاره د هغه چا چه ویریږی له خدای څخه او نه به

لَا تُظْلَمُوْنَ فَتِيْلًا ﴿۷۷﴾ اَيْنَ مَا تَكُوْنُوْا يُدْرِكْكُّمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ

کیږی پر تاسو ظلم په قدر د تاری تار په هر ځای کښی چه یئ تاسو پیدا به کړی تاسو مرګ او که څه هم یئ تاسو

فِيْ بُرُوْجٍ مُّشَيَّدَةٍ ۭ وَاِنْ تُصِبْھُمْ حَسَنَةٌ يَّقُوْلُوْا ھٰذِهٖ مِنْ

په قلاوو محکم کړی شوو کښی او که ورسیږی دوی ته یوه نیکی نو وائی دوی چه دا نیکی له

عِنْدِ اللّٰهِ ۚ وَاِنْ تُصِبْھُمْ سَيِّئَةٌ يَّقُوْلُوْا ھٰذِهٖ مِنْ عِنْدِكَ ۭ

طرفه د خدای څخه ده او که ورسیږی دوی ته یوه بدی نو وائی دوی چه دا بدی له طرفه ستا څخه ده

قُلْ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ ۭ فَمَالِ ھٰٓؤُلَاۗءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُوْنَ

ووایه ته چه دا ټول له طرفه د خدای څخه دی نو څه شوی دی دی قوم لره چه نه دی نژدی دوی

يَفْقَهُوْنَ حَدِيْثًا ﴿۷۸﴾ مَآ اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ ۡ وَمَآ

چه پوه سی پر خبره باندی هغه شی چه ورسیدی تا ته له نیکی څخه نو هغه له طرفه د خدای څخه دی او هغه شی

اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَّفْسِكَ ۭ وَاَرْسَلْنٰكَ لِلنَّاسِ رَسُوْلًا ۭ

چه ورسیدی تا ته له بدی څخه نو هغه له طرفه ستا څخه دی او لیږلی یئ موږ ته لپاره د خلقو خبر رسونکی

ع ۱۰ / ۶

سه روایت دی چه یوه ډله له مسلمانانو څخه په مکه کښی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلل او ووئی ویل چه ای رسوله د خدای موږ په زمانه د جاهلیت کښی ډیر په عزت کښی وو نو هر کله چه موږ ایمان راوړ او سو د خلقو ته سپک بنکاره کیږو نو که ته موږ ته حکم وکړی دا کافران به په خپلو پرسو باندی قتل کړو نو رسول الله ورته داوویل چه تاسو اوس صبر وکړی زه لا اوس مامور شوی نه یم پر جنګ کولو د دوی سره نو هر کله چه دوی مدینی ته هجرت وکړ او حکم د غزا د بدر وشو نو بعضی مسلمانان پر خفه سول لیکن نه له جهته د کفر څخه بلکه له جهته د ویری او نه له جهته د شك په دین کښی ځکه چه طبیعت بشری په ژوند باندی خوشحاله وی او له مرګ څخه ویریږی نو الله تعالی لپاره د ملامت کولو د دوی دا آیت نازل کړ چه اَلَمْ تَرَ الاٰیة ۱۲ روح

سه یعنی هر کله چه ته مدینی ته راغلی نو نرخونه ګران سول ومیوی هم کمی شوی یسیر عه حاصل دا چه الله تعالی فرمائی دا یهود او منافقان بالکل حرص غرن دی په دی خبره کښی ځکه چه که چیری د نیکی او د بدی اصل علت ته نظر وکړی نو د واړه د ده پیدا کړی دی او که فاعل سبب او واسطی ته ئی نظر وکړی نو څه سختی او تکلیف چه دوی ته رسیږی سبب ئی د دوی بد عملونه دی ذات مبارك د رسول الله څو مره اقدس دی چه د ده له برکته ډیر عذابونه دفع کیږی او دی رحمة للعالمین دی خدای تعالی فرمائی وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَاَنْتَ فِيْهِمْ وما اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ ۱۲

سه یعنی ابادی او ارزانی ۱۲

وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيْدًا ﴿٧٩﴾ مَنْ يُّطِعِ الرَّسُوْلَ فَقَدْ اَطَاعَ اللّٰهَ ۚ

او بس دی خدای شاهد پر پیغمبری ستا هر چا چه طاعت وکړ د رسول نو به تحقیق سره طاعت ئې وکړ د خدای

وَمَنْ تَوَلّٰى فَمَآ اَرْسَلْنٰكَ عَلَيْهِمْ حَفِيْظًا ﴿٨٠﴾ وَيَقُوْلُوْنَ طَاعَةٌ

او هر څوک چه وګرځیدی نو نه ئې لیږلی مونږ ته پر دوی بانډی ساتونکی او وائی دوی چه کار زمونږ طاعت ستا دی

فَاِذَا بَرَزُوْا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَآئِفَةٌ مِّنْهُمْ غَيْرَ الَّذِيْ

نو په هغه وخت کښی چه راووزی د نزد ستا څخه نو د شپی وائی یوه ډله له دوی څخه غیر له هغه خبری څخه

تَقُوْلُ ۗ وَاللّٰهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُوْنَ ۚ فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى

چه تا ته ئې ویلی دی او خدای لیکی هغه خبری چه دوی ئې شپی وائی نو وګرځه ته له دوی څخه او توکل وکړه پر

اللّٰهِ ۗ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيْلًا ﴿٨١﴾ اَفَلَا يَتَدَبَّرُوْنَ الْقُرْاٰنَ ۗ وَلَوْ كَانَ

خدای باندی او بس دی خدای کارجوړوونکی ایا نو فکر نه کوی دوی په قران کښی او که وای دا قران

مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّٰهِ لَوَجَدُوْا فِيْهِ اخْتِلَافًا كَثِيْرًا ﴿٨٢﴾ وَاِذَا جَآءَهُمْ

له نزده[ع۵] بی له خدای څخه نو خامخا پیدا کړی به وُو دوی په ده کښی مخالفت ډیر او په هغه وخت کښی چه راشی دوی ته

اَمْرٌ مِّنَ الْاَمْنِ اَوِ الْخَوْفِ اَذَاعُوْا بِهٖ ۗ وَلَوْ رَدُّوْهُ اِلَى الرَّسُوْلِ

یو کار له امن څخه او یا له ویری څخه نو شهرت وکړی دوی پر هغه او که رد کړی وای دوی دا خبره طرف د رسول ته

وَاِلٰٓى اُولِى الْاَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِيْنَ يَسْتَنْۢبِطُوْنَهٗ مِنْهُمْ ۗ

او طرف د خیښتنانو د کار ته[ع۶] له دوی څخه نو خامخا پوه شوی به وو په تدبیر د دی کار باندی هغه کسان چه ایستلی شی نیک ابد څخه له دوی څخه

وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهٗ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطٰنَ اِلَّا

او که نه وی فضل د خدای پر تاسو باندی او مهربانی د ده نو خامخا اتباع به کړی وه تاسو د شیطان مګر

قَلِيْلًا ﴿٨٣﴾ فَقَاتِلْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ۚ لَا تُكَلَّفُ اِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ

لږ خلقو نو جنګ کوه ته[ع۷] په لاره د خدای کښی نه سی مکلف کیدی ته مګر په حق د ځان خپل کښی او تیزوه ته

الْمُؤْمِنِيْنَ ۚ عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَّكُفَّ بَاْسَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ۗ وَاللّٰهُ

مومنان پر جهاد باندی نژدی دی خدای چه منع به کړی جنګ د هغه کسانو چه کافران شوی دی او خدای

اَشَدُّ بَاْسًا وَّاَشَدُّ تَنْكِيْلًا ﴿٨٤﴾ مَنْ يَّشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَّكُنْ

ډیر سخت دی په جهته د جنګ او ډیر سخت دی په جهته د عذاب ورکولو هر چا چه سفارش وکړه سپارش نیک[ع۸] نو وی به

له یعنی مخ وګرزوه معنی دا چه نو مونږ د دوی مومنانو ته مه اخلې فلانکی فلانکی منافقان دی ۱۲ مسح

له نبی کریم صلی الله علیه وسلم لښکر لیاړه د جهاد و لیږی نو هغوی چه به فتح یا شکست وکړ نو منافقانو به د هغوی هغه حال را مشهور کړ او مجلسونه به ئې نور څخه جوړ کړل او رسول الله ص به لا احوال د هغو نه وو بیان کړی نو مومنان به پر دی خبر باندی خفه اولی نز رسول نو الله تعالی پر دی منافقانو باندی بد وویل چه و اِذَا جَآءَهُمْ الآیة ۱۲ معالم و روح البیان

عه یعنی طاعت کول او عمل پر احادیث مطهره د ده باندی عین طاعت کول د خدای دی رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی چه ما ته راکړل سوی دی قران او په مثل د ده له سره امر ادنی احادیث دی دا ایت کریمه په هغه وخت کښی نازل سوی دی چه رسول الله ص و فرمایل چه هر چا چه زما اطاعت وکړ او محبت ئې راسره وکړ نو منافقانو وویل چه د ده غرض دا دی چه مونږ ده ته خدای ووایو لکه چه نصارا لوُوَ به عیسی علیه السلام ته خدای وویل ۱۲ وحیدی وغیره

عه یعنی که دا قران کلام د بشر وی لکه دا کفار چه وائی ۱۲ روح

له لکه ابوبکر صدیق او عمر فاروق او عثمان او حضرت علی رضی الله عنهم اجمعین چه دی ۱۲

له روایت دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم وعده له جنګ احد څخه د ابوسفیان سره چه مشر د مشرکانو وُو وعده د جنګ کولو وکړه چه په موسم د بدر صغری ځای باندی به جنګ کوو چه اتّه میله له مدینی څخه لیری وُو نو هر کله چه هغه وخت راغلی نو مومنانو بی اتفاقی اختیار کړه نو رسول الله فقط له لږو یا کسانو لیاړه د جهاد راووتی او ځای د مقرر وعدی د مشرکانو کښی ویره واچوله او له لاری څخه بیرته وګرځیدل او رسول الله ص په هغه ځای کښی سره له اصحابو اته شپی تیری کړی او مالونه د تجارت رچیتی له ځایه

له وکه خرڅ کړل او ډیره فایده ئې پکښی پیدا کړه ۱۲ معالم التنزیل ۵ ابن عباس وایلی دی چه شفاعت حسنه صلح کول دی په مینځ د خلقو کښی او بد شفاعت چغلی کول دی الخ ۱۲ معالم

لَهٗ نَصِيْبٌ مِّنْهَا ۚ وَمَنْ يَّشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَّكُنْ لَّهٗ كِفْلٌ

دہ لرہ برخہ لہ ھغہ نہ اوھرچاچہ سپارش وکڑ سپارش بد نو وی بہ دہ لرہ حصہ دگناہ

مِّنْهَا ۭ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰي كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيْتًا ﴿٨٥﴾ وَاِذَا حُيِّيْتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوْا

لہ ھغہ نہ اودی خدای پر ھر شی باندی ساتونکی او ھغہ وخت چہ تحفہ د دعا ورکڑی شی تاسو تہ تحفہ سرہ نو بیاشکسے ورکوئی

بِاَحْسَنَ مِنْهَآ اَوْ رُدُّوْهَا ۭ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰي كُلِّ شَيْءٍ حَسِيْبًا ﴿٨٦﴾

تاسو پہ بہتری سرہ لہ ھغہ نہ او یا واگرزوئی ھغہ تحفہ بیشکہ چہ خدای دی پر ھر یو شی باندی حساب کونکی

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۭ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيْهِ

خدای چہ دی نستہ لائق د عبادت مگر دی دا ضرور بہ جمع کڑی تاسو ورځی د قیامت تہ چہ نستہ شک پہ ھغہ کښی

وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيْثًا ﴿٨٧﴾ فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنٰفِقِيْنَ

اوڅوک دی زیات رښتینی لہ خدای نہ لہ جہتہ د خبری نو څہ سوی دی تاسو تہ پہ باب د منافقانو کښی

فِئَتَيْنِ وَاللّٰهُ اَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوْا ۭ اَتُرِيْدُوْنَ اَنْ تَهْدُوْا مَنْ

دوہ ډلی ئی او خدای اړد کړی دی دوی بیا کفر تہ پہ سبب د ھغہ چہ کڑی دی دوی ایا تاسو ارادہ لری د دی چہ لارہ وښیی ھغہ چاتہ

اَضَلَّ اللّٰهُ ۭ وَمَنْ يُّضْلِلِ اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهٗ سَبِيْلًا ﴿٨٨﴾ وَدُّوْا

چہ گمراہ کړی دی خدای او ھرڅوک چہ گمراہی کڑی خدای نو بالکل بہ نہ کڑی پیدا ھغہ لرہ لارہ ښہ بولی دوی دا خبرہ

لَوْ تَكْفُرُوْنَ كَمَا كَفَرُوْا فَتَكُوْنُوْنَ سَوَاۗءً فَلَا تَتَّخِذُوْا مِنْهُمْ

چہ کاشکے تاسو کافران شی لکہ چہ دوی کافران شوی نو بہ شی تاسو او دوی برابر نو مہ نیسئ تاسو لہ دوی نہ

اَوْلِيَاۗءَ حَتّٰي يُهَاجِرُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ۭ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوْهُمْ

دوستان ترڅو چہ ھجرت ونکړی دوی پہ لارہ د خدای کښی نو کہ دوی وګرځیدل لہ ایمان نہ نو تاسو نیسئ دوی

وَاقْتُلُوْهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُّمُوْهُمْ ۠ وَلَا تَتَّخِذُوْا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَّ

او وژنئ دوی پہ ھر ځای کښی چہ موندوی پیدا کړ او مہ نیسئ تاسو لہ دوی نہ دوست او نہ

لَا نَصِيْرًا ﴿٨٩﴾ اِلَّا الَّذِيْنَ يَصِلُوْنَ اِلٰى قَوْمٍ ۢ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ

مددگار مگر مہ وژنئ ھغہ کسان چہ یو ځای سی لہ یو قوم سرہ چہ پہ منځ د ستاسی او د ھغوی کښی

مِّيْثَاقٌ اَوْ جَاۗءُوْكُمْ حَصِرَتْ صُدُوْرُهُمْ اَنْ يُّقَاتِلُوْكُمْ اَوْ يُقَاتِلُوْا

وعدہ وی او یا راشی دوی تاسو تہ چہ تنگے سوی وی سینے د دوی لہ دی نہ چہ جنگ وکړی دوی تاسو سرہ او یا جنگ وکړی

لہ مطلب ادی چہ څوک تاسو تہ السلام
علیکم ووائی نو تاسو ورتہ وعلیکم
السلام ورحمۃ اللہ و وائی او یا ورتہ یو ځل
علیکم السلام ووائی ۲ لہ مراد لہ تحیہ
نہ سلام دی سلام چول سنت دی او
جواب ورکول ئی واجب دی کہ پہ یوہ
ډلہ کښی یو کس سلام وا چاوہ او بل
یو کس یوی ډلی نہ جواب ورکړ
نو داد ھغہ نور و نہ کفایت کوی
پہ ابو داود کښی حدیث شریف پردے
مضمون راغلی دی ابو قتادہ رض وائی
چہ چینک جواب ورکول د سلام مسلمانانو
دی او صرف جواب ورکول د ذمیانو
دی ۳ لہ دا ایت نازل سوی دی پہ حق
د منافقانو کښی چہ د غزوہ احد
نہ پاتی سوی وو نو ھرکلہ چہ مومنان
را وګرځیدل نو بعضی صحابہ کرام رض اول
رسول اللہ صلعم تہ ئی وویل چہ دوی قتل کړہ
ځکہ چہ دوی منافقان دی او بعضو وویل
پہ عفو ورتہ وکړہ ځکہ چہ پہ ظاہر ځو
اسلام قبول کړی دی نو خدای پاک وفرمایل
فما لکم فی المنافقین الایۃ ۱۲ معالم
لہ عکرمہ رح وئیلی دی چہ مراد لہ دی
نہ ھجرت دی ځکہ چہ ھجرت پہ دے
سمہ دی یو ھجرت د مومنانو وو لہ مکے
نہ مدینی تہ پہ اول د اسلام کښی کہ چہ دا ایت
نازل شوی دی چہ للفقراء المہاجرین الذین
اخرجوا من دیارھم الایۃ دوھم ھجرت
د منافقانو وو چہ وتل وو لپارہ د غزا
رسول اللہ سرہ پہ اخلاص او پہ کښی ھسہ
لہ دی ایت نہ ھم دا ھجرت مراد دی او یا
برتہ مومنانو دی لہ گناہو نہ لکہ چہ
رسول اللہ فرمایلی دی چہ مومن مہاجر
ھغہ دی چہ پرېږدی ھغہ کار چہ خدای
منع کړی وی ۱۲ معالم ۳ لہ رسول
اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لہ ھلال اسلمی
سرہ وعدہ کړی وہ چہ نہ بہ دی مسلمانانو
سرہ کومک کوی او نہ بہ لہ نورو خلقو
سرہ مرستہ کوی پر ضد د مسلمانانو او
ھرڅوک چہ بہ لہ دہ سرہ یو ځای سو نو
ھغہ تہ بہ ھم امان وی سیلہ مراد لہ دی
نہ ھغہ دی لہ ھلال اسلمی دہ ۱۲ جامع

قَوْمَهُمْ ۗ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقٰتَلُوْكُمْ ۚ فَاِنِ

لہ قوم خپل سرہ ئې او كه اراده سوی وی خدای نو خامخا مسلط كړی به وه دوی پر تاسو باندې نو ضرور به ئې جنګ كړی وله تاسو سره

اعْتَزَلُوْكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوْكُمْ وَاَلْقَوْا اِلَيْكُمُ السَّلَمَ ۙ فَمَا جَعَلَ

نو كه كناره شول دوی له تاسو څخه او جنګ ئې و نكړ له تاسو سره او وئې غورځوله تاسو لره صلح نو نه ده مقرر كړی

اللّٰهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيْلًا ﴿٩٠﴾ سَتَجِدُوْنَ اٰخَرِيْنَ يُرِيْدُوْنَ اَنْ

خدای تاسو ته پر دوی باندې هيڅ لار ۲ ژر دی چه تاسو به پيدا كړی نور كسان چه اراده لري هغوی دی — چه په

يَّاْمَنُوْكُمْ وَيَاْمَنُوْا قَوْمَهُمْ ۭ كُلَّمَا رُدُّوْٓا اِلَى الْفِتْنَةِ اُرْكِسُوْا فِيْهَا ۚ

امن كړی ځان له تاسو څخه او په امن كړی ځان له قوم خپل څخه هر كله چه وبلل سی دوی فتنې ته چه كفر دی نو بير ته واچول سی دوی په هغه كښې

فَاِنْ لَّمْ يَعْتَزِلُوْكُمْ وَيُلْقُوْٓا اِلَيْكُمُ السَّلَمَ وَيَكُفُّوْٓا اَيْدِيَهُمْ

نو كه كناره نه سول دوی له تاسو څخه او وا نه غورځوه تاسو ته دوی صلح او منع نه كړل لاسونه خپل

فَخُذُوْهُمْ وَاقْتُلُوْهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوْهُمْ ۭ وَاُولٰٓئِكُمْ جَعَلْنَا لَكُمْ

نو نيسئ دوی او وژنئ دوی په هر ځای كښې چه پيدا كړی دوی او دغه كسان چه دی ګرځولی دی موږ تاسو لره

عَلَيْهِمْ سُلْطٰنًا مُّبِيْنًا ﴿٩١﴾ وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ اَنْ يَّقْتُلَ مُؤْمِنًا اِلَّا

پر دوی باندې دليل ظاهر ع او نه ښائی هيڅ مؤمن ته دا كار چه وژنی به بل مؤمن مګر

خَطَـًٔا ۚ وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَـًٔا فَتَحْرِيْرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ وَّدِيَةٌ

په خطا سره او هر چا چه قتل كړ مؤمن په خطا سره نو سته پر قاتل آزادول د مرئی مؤمن او بل ديت دی

مُّسَلَّمَةٌ اِلٰٓى اَهْلِهٖٓ اِلَّآ اَنْ يَّصَّدَّقُوْا ۭ فَاِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ

چه سپارل شوی وی وارثانو د مقتول ته مګر كه بخښنه وكړی دوی نو كه وو دا مقتول له يو قوم څخه چه هغه دښمن وو

لَّكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيْرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ ۭ وَاِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ

تاسو لره او دا مقتول مؤمن وو نو سته پر قاتل آزادول د مرئی مؤمن او كه وو دا قاتل له يو قوم څخه

بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِّيْثَاقٌ فَدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ اِلٰٓى اَهْلِهٖ وَتَحْرِيْرُ

چه په منځ ستاسو او په منځ د هغوی كښې وعده وه نو سته پر قاتل باندې ديت چه سپارل سوی وی وارثانو د مړی ته او بل آزادول

رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ ۚ فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ ۡ

د مرئی مؤمن دی نو هر چا چه نه كړ پيدا مرئی نو سته پر ده نيول د روژو د دوه مياشتی پرله پسې

ف ۱

قوم خپل چه كفار دی چه مينځ لاره ئې نوې چه هغه بنی مدلج وو چه له رسول الله صلی الله عليه وسلم او له قريشو دواړو سره ئې وعده كړی وه چه موږ له يو سره هم ملا نه تړو او نا ستي ۱۲

ف ۲

ابن عباس رض ويلي دی چه دا كسان بنی اسد او بنی عطفان وو چه دوی به مكه كښې او سيدل او به ظاهره ئې ايمان راوړی وو او كافران يكښې وو چه له خپله جنسه سره به يو ځای سول هغوی به ورته ويل چه تاسو پر څه ايمان راوړی دی دوی به ويل پردی لړم باندې مو ايمان راوړی دی او پر دی وزه باندې يعنې مسخری به ئې كولې او چه له اصحاب كرامو سره به يو ځای شول نو ويل به ئې چه موږ مؤمنان يو او مطلب د دوی دا وو چه څانو نه له دواړو ډلو څخه په امن كښې وساتی نو په ذم د هغو كښې دا آيت نازل سو چه ستجدون اخرين يريدون الاية ۱۲ معالم التنزيل

۱۲ ع ۴ ۹

ف ۵

ابن جرير روايت كړی دی چه حارث ابن يزيد دا بوجهل سره ملګری وو او عياش ابن ابی ربيعه ته به ئې تكليف ورکاوه چه په اسلام مشرف سوی وو په اخير كښې حارث په نيت د هجرت سره رسول الله صلی الله عليه وسلم ته ورغلی عياش چه دی وليد نو ګمان ئې وكړ چه دی كافر دی نو ئې وواژه ورو وسته له دی څخه دا آيت نازل شو رسول الله صلی الله عليه وسلم عياش ته وويل څه ولاړ سه مرئی آزاد كړه ۱۲ ۱۲

تفسير وحيدی

تَوْبَةً مِّنَ اللّٰهِ ۗ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿٩٢﴾ وَمَنْ يَّقْتُلْ مُؤْمِنًا

لیاره د قبلولو د توبې له طرفه د خدای او دی خدای د عالم خاوند د حکمت او هر چا چه مړ کړی مومن

مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهٗ جَهَنَّمُ خٰلِدًا فِيْهَا وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ

په قصد سره نو جزاء د ده دوزخ دی همیشه به وی په هغه کښې او غضب کړی دی خدای پر ده باندی

لَعَنَهٗ وَاَعَدَّ لَهٗ عَذَابًا عَظِيْمًا ﴿٩٣﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِذَا ضَرَبْتُمْ

او لعنت ئې کړی دی پر ده او تیار کړی ئې دی لپاره د ده عذاب لوی ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی چه مسافری کوی تاسو

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فَتَبَيَّنُوْا وَلَا تَقُوْلُوْا لِمَنْ اَلْقٰٓى اِلَيْكُمُ السَّلٰمَ

په لاره د خدای کښې نو ښه تحقیق کوی او مه وائی تاسو هغه چاته چه واچوی تاسو ته سلام

لَسْتَ مُؤْمِنًا ۚ تَبْتَغُوْنَ عَرَضَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۫ فَعِنْدَ اللّٰهِ مَغَانِمُ

چه نه ئې ته مؤمن غواړی تاسو مال د دی ژوند د دنیا نو دی له خدای سره غنیمتونه

كَثِيْرَةٌ ۚ كَذٰلِكَ كُنْتُمْ مِّنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوْا ۚ اِنَّ

ډیر هم داسی وی تاسو مخوا له دی نه نو احسان وکړ خدای پر تاسو نو ښه تحقیق کوی بیشکه

اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرًا ﴿٩٤﴾ لَا يَسْتَوِي الْقٰعِدُوْنَ مِنَ

خدای دی پر هغه چه کوی ئې تاسو ښه خبردار برابر نه دی کښېنستونکی له

الْمُؤْمِنِيْنَ غَيْرُ اُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجٰهِدُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

مؤمنانو نه بی له خاوندانو د ضرر نه او جهاد کونکی په لاره د خدای کښې

بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ ۚ فَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجٰهِدِيْنَ بِاَمْوَالِهِمْ وَ

په مالو خپلو سره او په ځانو خپلو سره غوره کړی خدای جهاد کونکی په مالو خپلو سره

اَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقٰعِدِيْنَ دَرَجَةً ۚ وَكُلًّا وَّعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنٰى ۚ وَ

او په ځانو خپلو سره پر کښېنستونکو باندی په مرتبه کښې او له ټولو سره وعده کړی ده خدای د جنت

فَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجٰهِدِيْنَ عَلَى الْقٰعِدِيْنَ اَجْرًا عَظِيْمًا ﴿٩٥﴾ دَرَجٰتٍ

او بهتر کړی ئې دی خدای جهاد کونکی پر کښېنستونکو باندی په اجر لوی سره چه مرتبی دی

مِّنْهُ وَمَغْفِرَةً وَّرَحْمَةً ۚ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ﴿٩٦﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ

له جانبه د خدای ځنی او بخښنه ده او رحمت دی او دی خدای بخښونکی مهربانه بیشکه هغه کسان

له په قصد سره معنی د قصد دا ده چه مسلمان له وجهی د اسلامه ووژنی یا قتل د مسلمان حلال وشمیری عبد الله ابن عمر ځنی د عراق یوه سړی پوښتنه وکړه چه په احرام کښې مچ وژل جائز دی که نه نو هغه وویل سبحان الله عراقیان د مچ وژلو پوښتنه کوی او لمسی د رسول الله ئې بی رحمه قتل کړل او حال دا چه رسول الله صلی الله علیه وسلم به په حق د دواړو لمسو کښې فرمایل چه دوی زما ګلونه دی په دنیا کښې هُمَا رَيْحَانِيَ. یعنی امام حسن او امام حسین رضی الله تعالی عنهما ١٢ سه ٢ د یو کلی د خلقو ځنی یو سړی ایمان راوړی وو چه نوم ئې مرداس وو او نور خلق د کلی کافران وو نو رسول الله ص لښکر ورپسی ولیږه نو هغه کلی ته چه ورسیدل نو هغه خلق ټول ولښتیدل او یوازی مرداس پاته سو ځکه چه دی مسلمان وو او دی په دره نغره کښې وواوږسونه میری هم ورسره وی نو د چه غازیان ولیدل غیور ته راروان سو او وئې ویل چه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ نو اسامه ابن زید دی مړ کړ او هغه پسونه ئې راوستل نو رسول الله په دی خبر سو نو ئې وویل تاسو دی مړ کړ لپاره د مال او ډیر ګټه وویل او دیرښات په غضب سو نو اسامه ورته وویل چه دا کلمه ئې هسی په خوله ویله او په زړه کښې ئې دا نه وو نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چه هَلَّا شَقَقْتَ قَلْبَهٗ چه تا ئې زړه څیری کړی وو او ورته معلوم شوه چه په زړه کښې کافر دی یا نه تابرات اسامه ته وویل هغه وویل چه ماته پناه بخښنه وغواړه له خدای ځنی نو رسول الله وویل لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ بخه کړم او دا خبره ئې بار بار تکرار کوله. اسامه وائی ما داخوښه سوه چه ما اسلام نه وای راوړی مخکی له دی نه ځنی یا ئې زما د پاره بخښنه وغوښته او امر ئې ما ته وکړه چه دا پسونه هم ورته ورکړه او مړی مومن ١٢
ع ٥ / ١٠
معاذ د کړو نو خدای تعالی دا آیت مبارک نازل کړه ١٢ روح البیان سه ٣ اندهاکوډ ناجوړه وی ځکه چه دا کسان معذور دی ١٢ سه ٤ حال دا چه هغه کسان چه طاقت د هجرت لری او وئې نکړی نو هغوی ملخوذ دی او هغه کسان چه کمزوری وی یا لاره ورته معلومه نه وی یا خرڅ دلاری ورسره نه وی نو امید دی چه خدای به ورته عفوه وکړی ١٢ منه

تَوَفّٰىهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ ظَالِمِيْٓ اَنْفُسِهِمْ قَالُوْا فِيْمَ كُنْتُمْ ۭ قَالُوْا كُنَّا

چه وژني ئې دوى ملائكې چه وي دوی ظلم کونکي پر ځانونو خپلو وائي وته پرښتې چه په کوم کار کښې وئ تاسو وائي دوی چه وو موږ

مُسْتَضْعَفِيْنَ فِي الْاَرْضِ ۭ قَالُوْٓا اَلَمْ تَكُنْ اَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةً

ضعیف کړي سوی په ځمکه کښې وائي وته پرښتې چه ایا نه وه ځمکه د خدای پراخه

فَتُهَاجِرُوْا فِيْهَا ۭ فَاُولٰٓئِكَ مَاْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ ۭ وَسَآءَتْ مَصِيْرًا ﴿٩٧﴾

نو چه تاسو هجرت کړی وی په دې کښې نو دغه کسان چه دی ځای د تلو د دوی دوزخ دی او بد دی وژرخ ځای د ورتلو

اِلَّا الْمُسْتَضْعَفِيْنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَآءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيْعُوْنَ

مگر هغه واقعي ضعيفان له سړو څخه اوله ښځو څخه اوله هلکانو څخه چه طاقت نه لري دوی

حِيْلَةً وَّلَا يَهْتَدُوْنَ سَبِيْلًا ﴿٩٨﴾ فَاُولٰٓئِكَ عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَّعْفُوَ

د هیڅ بهانې (وسیلې) او نه پېژني دوی لار (د ځای هجرت) نو دغه کسان چه دي بنائي خدای عفوه وکړي

عَنْهُمْ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ عَفُوًّا غَفُوْرًا ﴿٩٩﴾ وَمَنْ يُّهَاجِرْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

له دوی څخه او دی خدای عفوه کونکي بخښونکي او هرڅوک چه هجرت وکړي په لاره د خدای کښې

يَجِدْ فِي الْاَرْضِ مُرٰغَمًا كَثِيْرًا وَّسَعَةً ۭ وَمَنْ يَّخْرُجْ مِنْۢ بَيْتِهٖ

پیدا به کړي په ځمکه کښې ځایونه د آرام ډیر او پراخي د روزي او هرڅوک چه ووځي له کوره خپل څخه

مُهَاجِرًا اِلَى اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ اَجْرُهٗ

هجرت کونکي طرف د خدای ته او د رسول د ده ته بیا راغلی ده ته مرگ نو په تحقیق ثابت سو اجر د ده

عَلَى اللّٰهِ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ﴿١٠٠﴾ وَاِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْاَرْضِ

پر خدای او دی خدای بخښونکي مهربانه په هغه وخت کښې چه سفر کوئ تاسو په ځمکه کښې

فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَقْصُرُوْا مِنَ الصَّلٰوةِ ڰ اِنْ خِفْتُمْ

نو نسته پر تاسو هیڅ گناه په دې کښې چه کوتاوالی وکوی تاسو له لمانځه څخه که ویریږی تاسو له دې څخه چه

اَنْ يَّفْتِنَكُمُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ۭ اِنَّ الْكٰفِرِيْنَ كَانُوْا لَكُمْ عَدُوًّا مُّبِيْنًا ﴿١٠١﴾

وبه رسوي تاسو هغه کسان (قتل یا زخم یا نیول) چه کافران سوي دي بیشکه چه کافران دي تاسو له د دښمنان ښکاره

وَاِذَا كُنْتَ فِيْهِمْ فَاَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلٰوةَ فَلْتَقُمْ طَآئِفَةٌ مِّنْهُمْ

او په هغه وخت کښې چه ئې ته په دوی کښې نو دروی ته لپاره د دوی لمونځ نو ودې دریږي یوه ډله له دوی څخه

ﮮ دا آیت شریف نازل سوی دی په حق د یو څو کسانو کښې د مکې معظمې چه په ژبه سره ئې کلمه ویله مگر مسلمانانو ته ئې هجرت نه و وکړی او هر کله چه مشرکانو په ورځ د بدر کښې له مسلمانانو سره جنگیدل دوی د هغوی کومک وکړ او د مشرکانو په ډله کښې مړه سول خدای تعالی حال د دوی بیانوی ۱۲ وحیدی ۲ﮮ په ابتداء د اسلام کښې لپاره د معاونت د مسلمانانو هجرت فرض وو په دې زمانه کښې که نه قادر وي په اقامت د دین خپل په سبب د ظالمانو او کافرانو نو هم هجرت پر فرض دی او که قادر وي نو فرض نه دی ۱۲ التفسیر الاحمدی یسیر مختصراً ۱۲ ۳ﮮ روایت دی چه هر کله دا محکمی آیت نازل سو نو یو سړی واوریده چه نوم ئې جندع ابن ضمره وو او ډیر سفین زړی او ناجوړه وو نو ده وویل چه قسم په خدای چه زه له معذورانو څخه نیم ځکه چه وس می سته او دومره مال می سته چه تر مدینې پورې رسیږم والله چه شپه به په مکه کښې تیره نه کړم ما وباسئ نو په کټ کښې ئې واچاوه او روان سول خو چه تر تنعیم ځایه پورې ورسیدل نو مرگ پر راغی او ده د واړه لاسه سره ووهل او ووئې ویل چه خدایه دا یو لاس د ی او زه بیعت کوم له تاسره په هغه کار چه رسول ستا له تاسره کړي دي او وفات سو نو چه اصحاب کرام پر دی خبر شول نو ووئې ویل که دی مدینې ته را رسیدلی وای نو ثواب به ئې پوره رسید اکړی وو او مشرکانو به خندل چه دی خپل مقصود ته و نه رسیدی نو خدای تعالی دا آیت نازل کړ چه وَمَنْ يَّخْرُجْ مِنْۢ بَيْتِهٖ مُهَاجِرًا الآیة ۱۲ سیح و معالم ۴ﮮ له ظاهره د دې آیت څخه خو دا معلومیږي چه قصر د لمانځه هغه وخت دی چه ویره وي له شره د کفارو څخه مگر په صحیح احادیثو سره ثابته شوي ده چه په حالت د امن کښې هم قصر جائز دی مذهب د خلورو اماما نو دا دی او د جمهورو علماؤ مذهب هم دا دی قصر کول په نزد د اکثرو علماؤ واجب نه دی او بعضو ته واجب ویلی دی ۱۲ منه رحمه ربه

ع ١٤ ١١

مَّعَكَ وَلْيَأْخُذُوٓا أَسْلِحَتَهُمْ ۚ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِن وَرَآئِكُمْ

له تا سره او وادې خلي دوی اسلحې خپلې نو په هغه وخت کښې چه سجده وکړي دوی نو شي دې دوی له شا ستاسو څخه

وَلْتَأْتِ طَآئِفَةٌ أُخْرَىٰ لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا

او رادې سي ډله بله چه لمونځ نه وي کړی هغوی نو لمونځ دې وکړي له تا سره او وادې خلي دوی

حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ ۗ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ

اسباب د جنګ خپل او وسلې خپلې خوښه ده دغه کسانو چه کافران شوي دي دا چه تاسو غافله سی له

أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُم مَّيْلَةً وَاحِدَةً ۚ وَ

وسلو خپلو څخه او له اسبابو خپلو څخه نو حمله وکړه دوی پر تاسو باندې په حملې یوې سره

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِن كَانَ بِكُمْ أَذًى مِّن مَّطَرٍ أَوْ كُنتُم مَّرْضَىٰٓ

او نسته ګناه پر تاسو که چیرې وي پر تاسو باندې څه ضرر له باران څخه او یا وی ناجوړه

أَن تَضَعُوٓا أَسْلِحَتَكُمْ ۖ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ

چه ایږدی په اسباب د جنګ ستاسو او اخلی وسلې خپلې بیشکه چه خدای تیار کړی دی لپاره د کافرانو

عَذَابًا مُّهِينًا ﴿١٠٢﴾ فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَوٰةَ فَاذْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا

عذاب سپکونکی نو په هغه وخت کښې چه ادا کړ تاسو لمونځ نو ذکر کوئ د خدای په ولاړه او په ناسته

وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ ۚ فَإِذَا اطْمَأْنَنتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَوٰةَ ۚ إِنَّ الصَّلَوٰةَ

او پر اړخ خپلو نو په هغه وخت کښې چه په آرام سوی تاسو نو سم ودروی لمونځ بیشکه لمونځ چه دی

كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا ﴿١٠٣﴾ وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَآءِ الْقَوْمِ

دی پر مؤمنانو باندې فرض کړی سوی په وخت او سستي مه کوی تاسو په طلب د قوم د کفارو

إِن تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ ۖ وَتَرْجُونَ مِنَ

که یئ تاسو چه دردیږئ بیشکه دوی هم دردیږي لکه تاسو چه دردیږئ او تاسو امید لرئ له

اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٠٤﴾ إِنَّآ أَنزَلْنَآ إِلَيْكَ

خدای څخه د هغه ثواب چه دوی یې نه لري او دی خدای عالم خاوند د حکمت بیشکه موږ نازل کړی مو دی تاته

الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَآ أَرَاكَ اللَّهُ ۚ وَلَا تَكُن

قرآن په رښتیا سره لپاره د دې چه حکم وکړې ته په منځ د خلقو کښې پر هغه طریقه چه ښودلې تاته خدای او مه کیږه

ف ١

وسلې خپلې یعنې لپاره د ځان بچ کولو یوه سپکه وسله له ځانه سره موجوده ساتي لکه خنجر توفنچه او داسې نور له دی آیت څخه معلومه شوه چه که تکلیف نه وي نو په جهاد کښې وسله ترل واجب دي د بعضي علماؤ هم دلرنه ده او اکثرو ورته سنت ویلي دي ۱۲ وحیدی

ف ٢

روایت دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم په یو غزا کښې کفار ووهل او مالونه او بندیان ئې ورځنه راوستل بیا یوه ورځ دی حاجت ته ولاړه نو یو کافر پهلوان چه حویرث ئې نوم وو وروپسې راغلی او توره ئې پر راوکښله او وئې ویل چه اوس به دې څوک راڅخه خلاص کړي نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل چه خدای پاک او لمخدای جلجلاله څخه ئې سوال وکړ چه ما ورڅخه خلاص کړه چه حویرث توره پر را پورته کړه نو پر مخې را وغورځیده او توره ورڅخه ولویده او رسول الله صرا واخستله او حویرث ته ئې وویل چه اوس به دې څوک راڅخه خلاص کړي هغه وویل هیڅوک نسته بیا هغه وروسته اسیر شو په کور ولوده اصلي سرا اوداآیت نازل شو چه وَخُذُوا حِذْرَكُمْ الاٰیة ۱۲ یسیر، معالم، روح البیان

ف ٣

روایت دی چه هرکله وروسته له جنګه د احد څخه رسول الله صلی الله علیه وسلم په ابو سفیان پسې ځان سول او اصحاب په سبب د ډیرو زخمونو ګلکیرو ع ١٥ او ددغه رغبت ئې آرام نه وو نو خدای تعالی وفرمایل چه وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا الاٰیة ۱۲ ۱۲ یسیر

لِّلْخَآئِنِيْنَ خَصِيْمًا ﴿١٠٥﴾ وَّاسْتَغْفِرِ اللّٰهَ ؕ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُوْرًا

لپارهٔ دخیانت کوونکو جګړه کوونکی[۱] او طلب د بخښنې وکړه[۲] له خدای څخه بیشکه چه خدای دی[۳] بخښونکی

رَّحِيْمًا ﴿١٠٦﴾ وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِيْنَ يَخْتَانُوْنَ اَنْفُسَهُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ

مهربانه او ته جګړه مه کوه له طرفه دهغه کسانو چه خیانت کوی دوی له ځانونو سره[۴] بیشکه چه خدای

لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا اَثِيْمًا ﴿١٠٧﴾ يَّسْتَخْفُوْنَ مِنَ النَّاسِ وَ

محبت نه کوی له هغه چا سره چه وی ډیر خیانت کوونکی ګنهګار چه پټوی دوی دا خیانت له خلقو څخه

لَا يَسْتَخْفُوْنَ مِنَ اللّٰهِ وَهُوَ مَعَهُمْ اِذْ يُبَيِّتُوْنَ مَا لَا يَرْضٰى

او نه ئې پټوی له خدای څخه او دا خدای له دوی سره دی هغه وخت چه په شپه کښې وائی دوی هغه چه نه ئې خوښوی خدای

مِنَ الْقَوْلِ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا يَعْمَلُوْنَ مُحِيْطًا ﴿١٠٨﴾ هٰٓاَنْتُمْ

له خبرو څخه او دی خدای په هغه کارو چه دوی ئې کوی احاطه کوونکی واورئ تاسو چه ئې

هٰٓؤُلَآءِ جٰدَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۟ فَمَنْ يُّجَادِلُ اللّٰهَ

دغه کسان چه جګړه کوی له طرفه ددوی څخه په دی ژوند د دنیا کښې نو څوك به جګړه وکړی له خدای سره

عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَمْ مَّنْ يَّكُوْنُ عَلَيْهِمْ وَكِيْلًا ﴿١٠٩﴾ وَمَنْ يَّعْمَلْ

له طرفه ددوی څخه په ورځ د قیامت یا څوك دی هغه چه شی پر دوی باندی یعنی دوی له ساتونکی او هر چا چه وکړ[۵]

سُوْٓءًا اَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهٗ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللّٰهَ يَجِدِ اللّٰهَ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ﴿١١٠﴾

یو بد کار او یا ئې ظلم وکړ پر ځان خپل بیا ئې طلب د بخښنې وکړ له خدای څخه نو بیا به کړی خدای بخښونکی مهربانه

وَمَنْ يَّكْسِبْ اِثْمًا فَاِنَّمَا يَكْسِبُهٗ عَلٰي نَفْسِهٖ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا

او هر چا چه وکړه یو ګناه نو بیشکه خبره دا ده چه کوی دا ګناه پر ځان خپل باندی او دی خدای عالم

حَكِيْمًا ﴿١١١﴾ وَمَنْ يَّكْسِبْ خَطِيْٓئَةً اَوْ اِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهٖ بَرِيْٓئًا فَقَدِ

محکم کوونکی او هر چا چه وکړ یو خطا کار او یا ګناه بیا ئې بدنام کړ په هغه سړی پاك سړی[۶] نو په تحقیق سره

احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَّاِثْمًا مُّبِيْنًا ﴿١١٢﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهٗ

بار ئې کړ پر ځان باندی ډیر غټ د دروغ او ګناه ظاهره او که چیری نه وی فضل د خدای پر تا باندی او مهربانی د ده

لَهَمَّتْ طَّآئِفَةٌ مِّنْهُمْ اَنْ يُّضِلُّوْكَ ؕ وَمَا يُضِلُّوْنَ اِلَّآ اَنْفُسَهُمْ

خامخا قصد کړی ؤ یوی ډلی له دوی څخه چه خطا کړی تا او نه ګمراه کوی مګر ځانونه خپل

۱ روایت دی چه د بنی ظفر قبیلی څخه یو سړی چه نوم ئې طعمه ؤ د یوه همسایه له کوره څخه زغره چه داوړه په بوجی کښې ایښې وه له بوجی سره غلا کړه او د زید بن سمین یهودی په کور کښې ئې پټه کښېښوده او هغه بوجی سوری وه چه په توله لاره کښې ورڅخه اوړه توی شوی ؤ وصبا چه له طعمه څخه طلب د زغری وشو هغه قسم وکړ چه ما ته معلوم نه ده او نه ورڅخه خبر یم بیا اوړه پر کرمینه د زید کور ته ورغلل نو هغه وویل چه بیګاه یوه زغره طعمه د اوړه په بوجی کښې ما ته امانت ایښې وه او نور یهودیانو پر شاهدی وکړله بیا چه رسول الله ﷺ ته راغلل نو بنی ظفر وویل که طعمه ملامت کړی شی نو مسلمانان به رسوا شی او رسول الله صلی الله علیه وسلم اراده وکړه د زجر او یا د پرېکولو د لاس د یهودی نو دا ایتونه نازل شو
تیسیر ۲ استغفار په حق د انبیاؤ کښې وروسته له پیغمبری څخه په دریو معناؤ سره دی یا لپاره د هغو ګناهو دی چه مخکښې د پیغمبری څخه صادر شوی وی یا لپاره د ګناهو د امت دی او یا د اولی او د رد د دی یا لپاره د هغه مباح کار وی چه بیا په شریعت کښې حرام شی او بیا هغه له ده څخه صادر شی ۱۲
۳ یعنی له هغه کار څخه چه تا ئې قصد کړی و وچه پرېکول د لاس د زید یهودی وو ۱۲ معالم
۴ بعضو مفسرینو ویلی دی چه دا ایت شریف نازل شوی دی په حق د هغه حبشی کښې چه حضرت امیر حمزه رضی الله عنه ئې په ورځ د احد کښې شهید کړی و وپه هغه حال کښې چه دی مشرك ؤ بیا ئې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلی عرض ئې وکړ چه زما توبه به قبوله شی وکه نه نو دا ایت نازل شو وویل شوی دی چه دا حبشی وروسته له مسلمان کیدو مسیلمة الکذاب هلاك کړ چه دعوی د پیغمبری ئې کړی وه حبشی ویل ما بهترین د خلقو
ع ١٦ ٨ ١٣ حمزه رضی الله عنه شهید کړی ؤ بیا می بد ترین د خلقو وواژه چه مسیلمة الکذاب و ۱۲
۵ خطیئة صغیره ګناه او اثما یا کبیره
۶ ثم یرم به بیا ولی پر هغه بریئا پاك بی ګناه لکه طعمه چه خپله ګناه ئې پر زید یهودی تپله ۱۲
۷ مهربانی او فضل د خدای چه په وحی باندی د خیانت د طعمه څخه خبر کړی او ستا ئې د زید څخه وکړ ساتنه ۱۲ ۱۲ ۱۲

وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ ۚ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

او نه سي ضرر رسولی دوی تاته دهیڅ شي او نازل کړی دی خدای پر تا قرآن او احکام شرعي

وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ ۚ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ﴿١١٣﴾

او ښوولې ئې دي تاته هغه چه نه وی ته چه پر پوهیدې او دی فضل دخدای پر تا ډیر لوی

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ

نسته هیڅ شي په ډیرو کښې له پټو خبرو ددوی مګر خیر سته په خبرو دهغه چا کښې چه امر کوي پر خیرات کولو او یا په نیک کار

أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ ۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ

او یا د صلحې په مابین دخلقو کښې او هر چا چه وکړل دا کارونه لپاره دطلب د رضا

اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١١٤﴾ وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ

دخدای نو ژر دی چه ورېه کړو مونږ دوی ته اجر لوی او هر څوك چه مخالفت کوی د رسول څخه وروسته

بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ

له هغه چه ښکاره سي ده ته لاره سمه او تابع سوی بې لاري مؤمنانو نو وبه ګرځوو مونږ دی

مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ ۖ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿١١٥﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ

هغه طرف ته چه دی ورته ګرځېدلی دی او داخل به کړو دی دوزخ ته او بدځای دوزخ د ګرځېدلو بیشکه چه خدای نه بخښي

أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ۚ وَمَنْ يُشْرِكْ

دا چه شریك ونیول سي ده سره او بخښي ماسوا له دې څخه هغه چاته چه خوښه ئې سي او هر چا چه شریك پیدا کړ

بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١١٦﴾ إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ

له خدای سره نو به تحقیق دی ګمراه سو په ګمراهی سره لیرې له حق څخه عبادت نه کوي دا مشرکان بې له خدای څخه

إِلَّا إِنَاثًا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا ﴿١١٧﴾ لَعَنَهُ اللَّهُ ۘ وَقَالَ

مګر د ښځو او عبادت نه کوي دوی مګر د شیطان ریټل سوي چه لعنت پر کړی دی خدای او ویل شیطان چه

لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ﴿١١٨﴾ وَلَأُضِلَّنَّهُمْ وَ

خامخا به ونیسم زه له بندګانو ستا څخه یوه برخه مقرر کړي شوی او زه به خامخا ګمراه کړم دوي

لَأُمَنِّيَنَّهُمْ وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ آذَانَ الْأَنْعَامِ وَلَآمُرَنَّهُمْ

او خامخا به په باطلو آرزوګانو کښې واچوم دوی او خامخا به امر وکړم دوی ته نو خامخا به پرې کوي دوی غوږونه د څارپایانو او خامخا امر وکړم دوی ته

ف ۱

هر کله چه په طعمه باندی غلا کول د زغري منه ثابت سول نو دی دو بری د لاس پری کولو څخه او د شرم څخه بیا مکی ته ولاړ او هلته مرتد سو هغه په حق کښې دا آیت نازل سو چه وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ الآیة ۔ معالم، روح

ف ۲

ضحاك له ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنهما څخه روایت کړی دی چه یو سپین ږیری سړی نبی اکرم صلی الله علیه وسلم ته راغلی او وئې ویل ای رسوله دخدای زه یو سپین ږیری یم او په ګناهو کښې غرق یم مګر دخدای سره می شریك نه دی نیولی چه خدای می پیژندلی دی او پر الله ایمان راوړی دی او بل څوك می دوست نه دی نیولی او ما ګناه هو نه لجهته د لاوړی نه دی کړی بر خلکه او یوه ذره می دا په زړه کښې نه ده تیره سوی چه زه به له خدای څخه و تښتم او زه پښېمانه یم بخښنه غواړم نو څه حال به وی زما نو دا آیت نازل سو چه إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ الآیة معالم و روح البیان

ع ۳
۱۴

ف ۳

بعض بتانو لو دوی ته ښځې څکه ویل کېږي چه دوی په شکل د ښځو جوړ کړی سوي وه او جامې د ښځو به ئې وراغوستلې او نومونه ئې هم د ښځو په شان وو لکه لات منات عزی ۔ روح

ف ۴

روایت دی چه دا آیت کریمه په حق د هغه طعمه کښې چه تېر شو نازل سوی دی څکه چه هغه مکې ته ولاړ او په حالت د شرك کښې مړ سو ۱۲

ف ۵

او د اڅکه چه دوی پر عبادت د بتانو باندې شیطان مبتلا کړي دي په واقع کښې شیطان پرستي ده او په ظاهر بت پرست منه سره غوږونه د څارپایانو یعني د بعضي څارپایانو غوږونه به پرې کړي او سپر یدل وغیره به ورباندې حرامه بولي ۔ بیان د دی بحیری به په سورت مائده کښې راسي ۱۲

فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللّٰهِ ۚ وَمَنْ يَّتَّخِذِ الشَّيْطٰنَ وَلِيًّا مِّنْ دُوْنِ

نو خامخا به تغير وكړي دوی د پيدا ايښت د خدای او هرچا چه ونيوی شيطان دوست بې له

اللّٰهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُّبِيْنًا ﴿١١٩﴾ يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيْهِمْ ۚ وَمَا

خدايه نو يقيناً ښکاره تاوان ئې وکړ تاوان ښکاره وعدې کوی شيطان له دوی سره او په اميدو باطلو کښې اچوی دوی او نه کوي

يَعِدُهُمُ الشَّيْطٰنُ اِلَّا غُرُوْرًا ﴿١٢٠﴾ اُولٰٓئِكَ مَاْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ ۡ وَلَا

وعده له دوی سره شيطان مگر په فريب او دوكه سره دغه كسان چه دی ځای دوی دوزخ دی او نه به

يَجِدُوْنَ عَنْهَا مَحِيْصًا ﴿١٢١﴾ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ

کړی پيدا له دی دوزخ نه ځای د خلاصيدو او هغه کسان چه ايمان ئې راوړی دی او عمل کوی د نيکو کارو

سَنُدْخِلُهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَآ

ژر دی چه موږ به داخل کړو دوی په باغو کښې چه بهيږی به د لاندی د دختو د هغه ولې چه هميشه به وی دوی په هغه کښې

اَبَدًا ۭ وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا ۭ وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ قِيْلًا ﴿١٢٢﴾ لَيْسَ

بې نهايته وعده د خدای ده په رښتيا سره او څوك دی زيات ريښتينی د خدای نه په خبرو كښې نه دی كار

بِاَمَانِيِّكُمْ وَلَآ اَمَانِيِّ اَهْلِ الْكِتٰبِ ۭ مَنْ يَّعْمَلْ سُوْۗءًا يُّجْزَ بِهٖ ۙ وَ

په ارزوگانو ستاسو او نه په ارزوگانو د اهل كتابو هرچا چه وكړ بد كار نو جزاء به ور كړی سی په هغه سره

لَا يَجِدْ لَهٗ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَلِيًّا وَّلَا نَصِيْرًا ﴿١٢٣﴾ وَمَنْ يَّعْمَلْ

او بيا به نه كړی پيدا د ځان لپاره بې له خدايه هيڅ دوست او نه مددگار او هرچا چه عمل وكړ

مِنَ الصّٰلِحٰتِ مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُولٰٓئِكَ يَدْخُلُوْنَ

له نيكو كارو څخه له نارينه څخه او يا له ښځې څخه او دی مؤمن وو نو دغه كسان به داخليږی

الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُوْنَ نَقِيْرًا ﴿١٢٤﴾ وَمَنْ اَحْسَنُ دِيْنًا مِّمَّنْ اَسْلَمَ

جنت ته او ظلم به ونه كړی سی پر دوی په قدر د پوستكي د زړي د كجورې او څوك دی ډير ښايسته له جهته د دين له هغه چا څخه چه سپارلی وو

وَجْهَهٗ لِلّٰهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَّاتَّبَعَ مِلَّةَ اِبْرٰهِيْمَ حَنِيْفًا ۭ وَاتَّخَذَ

ده ځان خپل خدای ته او دی نيك وی او اتباع كوی د دين د ابراهيم چه مائل وی له حق ته له باطل څخه او ونيولی دی

اللّٰهُ اِبْرٰهِيْمَ خَلِيْلًا ﴿١٢٥﴾ وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۭ

خدای ابراهيم ؑ دوست خاص او خاص خدای لره دی هغه شيان چه په اسمانو كښې دی او هغه چه په ځمكه كښې دی

ف ١

پيدا ايښت د خدای بعضې مفسرينو ويلی دی چه مراد له دی تغير څخه عبادت كول د لمر او سپوږمۍ دی او د اور او كانړو دی چه دا شيان الله پاك لپاره د فايدې د خلقو پيدا كړی دی او مشركانو ئې عبادت كوی دا عين بدلول د فطرت د خدای دی ١٢

ف ٢

سبب د نازليدو د دې ايت دا دی چه كله مسلمانانو او اهل كتابو يعنې يهودو او نصاراو د جنګ سره وكړه اهل كتابو به ويل چه زموږ كتاب او پيغمبر ستاسو له كتاب څخه او پيغمبر مخكې دی نو موږ خدای ته ډير نژدې يو او مسلمانانو به ويل چه زموږ پيغمبر خاتم النبيين دی او كتاب زموږ پر ټولو كتابو باندې حاكم دی او موږ ستاسو پر كتاب باندې ايمان راوړی دی او تاسو زموږ پر كتاب ايمان نه راوړئ نو موږ خدای ته ښه نژدې سو خدای پاك وفرمايل چه كار د نژدې والي د خدای ته په تشو ارزوگانو سره نه دی بلكه په نيك عمل سره نژديكت راځي ١٢ معالم

ف ٣

هر كله چه لَيْسَ بِاَمَانِيِّكُمْ ايت نازل سو نو اهل كتابو مسلمانانو ته وويل چه موږ او تاسو خو سره برابر سو نو خدای پاك دا دوه ايتونه په صفت د مؤمنانو كښې نازل كړل چه وَمَنْ يَّعْمَلْ مِنَ الصّٰلِحٰتِ الاية دی او بل وَمَنْ اَحْسَنُ دِيْنًا مِّمَّنْ اَسْلَمَ الاية دی ١٢ معالم

ف ٤

خليل خالص دوست ته ويل كيږی چه هيڅ قسم نقصان د هغه په دوستۍ كښې نه وي په حديث شريف كښې راغلی دی چه رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل الله زما هم خپل خليل كړی يم لكه چه ابراهيم عليه السلام ئې خليل كړی وو او په بل حديث شريف كښې راغلی دی چه ايا تاسو نه خوشحاله كيږئ چه ابراهيم عليه السلام ته مرتبه د خليل ور كړی شوې وه او موسی عليه السلام ته د كليم او محمد صلی الله عليه وآله وسلم ته د ديدار ١٢ منه رح

وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطًا ﴿١٢٦﴾ وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَآءِ ۖ قُلِ

اودی خدای پر هر شي باندې چاپیرېدونکی او طلب د حکم کوي لتا څخه خلق په حق د میراث د ښځو کښې او وایه ته

اللّٰهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ ۙ وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتٰبِ فِي يَتٰمَى

چه خدای حکم درکوي تاسو ته په باب د دوی کښې او هغه حکم درکوي چه ویل کېږي پر تاسو په قرآن کښې په حق د یتیمانو

النِّسَآءِ الّٰتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَنْ

ښځو کښې هغه یتیمانې چه نه ورکوي تاسو دوی ته هغه حصه چه مقرره شوې ده دوی ته او ارزو کوي تاسو دی کار ته چه

تَنْكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ ۙ وَأَنْ تَقُومُوا

په نکاح واخلئ تاسو دا ښځې او حکم کوي درته په حق د ضعیفانو هلکانو یتیمانو کښې او حکم کوي دی چه تاسو ودرېږئ

لِلْيَتٰمَىٰ بِالْقِسْطِ ۚ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِهِ

په حق د یتیمانو ښځو کښې په انصاف سره او هغه کار چه تاسو ئې کوي له نیکۍ څخه نو بیشکه چه خدای دی پر هغه باندې

عَلِيمًا ﴿١٢٧﴾ وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا

عالم او که کومه ښځه وه چه وېرېدله له مېړه خپل څخه د سرکشۍ یا د مخ گرزولو نو نسته

فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا ۚ وَالصُّلْحُ خَيْرٌ ۗ

هیڅ گناه پر دې دواړو باندې پر دې چه صلح وکړي دواړه په مینځ خپل کښې په صلح کولو سره او صلح کول ډېر بهتر دي

وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ ۚ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللّٰهَ

او حاضر کړل سوي دي نفسونه بخیلۍ ته او که تاسو نیکي کوي او پرهیزګاري کوئ نو بیشکه چه خدای

كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٢٨﴾ وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ

دی پر هغه شي چه کوي ئې تاسو خبردار اجزاء به ئې درکړي او له سره به مو طاقت و نه شي دې چه تاسو به کامل انصاف وکړئ په مینځ

النِّسَآءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا

د ښځو کښې که څه هم تاسو حرص وکړئ نو مه کږېږئ یوې ښځې ته پوره مخ گرزولو سره چه تاسو پرېږدئ د ا ښځه په مثل د ترل سوې اوزېدلې

كَالْمُعَلَّقَةِ ۚ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿١٢٩﴾

او که تاسو صلح کوئ او پرهیزګاري کوئ نو بیشکه چه خدای دی بخښونکی مهربانه

وَإِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللّٰهُ كُلًّا مِّنْ سَعَتِهِ ۚ وَكَانَ اللّٰهُ وَاسِعًا

او که جلا سول دواړه نو بې پروا به کړي خدای هر یو له دوی څخه له پراخۍ خپلې څخه او دی خدای پراخ رحمت والا

ع ۱۸ ۱۱ ۱۵

له عیینه ابن حصین رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلی او وئې ویل چه مونږ خبر سوي یو چه ته لوړته په میراث کښې هم مال ورکوي او خو مونږ ته هم نه د مال ورکولو رواج نه وو خو دا عادت وو چه میراث به مو هغه چاته ورکاوی چه جنګ ته حاضریدلی و او مال د غنیمت راجمع کوي یعني نارینه به مو ورکاوه او ښځې به محرومې وې نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل پردې کار زه مامور شوی یم له طرفه د خدای نو دا ایت نازل سو چه وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَآءِ الآية معالم ۲ یعني په سپارلو د مهر او د مال د دوی کښې انصاف کوي ۱۲ تیسیر

۳ یعني دا کار ممکن نه دی چه تاسو به محبت او کتلو لیدلو ښځو سره په برابري وکړئ ځکه چه بنده عاجز دی مګر یوې ته بالکل شامه کړئ وي چه خپل واړه هم ځوره کوئ ځکه چه رسول الله صلی الله علیه وسلم به واړه پوره کړیه مابین د بیبیانو کښې وېشه خپل طاقت سره به ئې برابر وکړه بیا به ئې وویل چه ای ربه دا زما وېش دی چه له څخه وسو مه ملامته کړه ما په هغه محبت چه زه ئې مالک نه یم ځکه چه دده محبت له بیبي عائشې رضي الله تعالی عنها سره ډیر یات ؤ وير معالم و روح

۴ صلح کول دادي چه مثلاً ښځه خپل واړه ورته معاف کړي او یا مهر کم کړي او یا پر لږ نفقه باندې راضي سي. په حدیث شریف کښې راغلي دي چه نبي علیه السلام اراده وکړه چه بي بي سودې ته طلاق ورکړي هغې ووېل یا رسول الله او س زه ستړې سوي یم ته خواهش نسته نو صرف دا غواړم چه په ورځ د قیامت ستا په ماینو کښې را پورته سم او ما خپله ورځ بي بي عائشې رضي الله عنها ته بخښلي ده نو رسول الله دا خبره منظوره کړه او طلاق ئې ورنکړ ورسره سته له هغه دا ایت نازل سو ۱۲ اوح وغیره ۵ یعني ښځې ته به خدای بل خاوند ورکړي او سړي ته به بله ښځه ورکړي ۱۲ منه رحمه الله

حَكِيمًا ﴿١٣٠﴾ وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ؕ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا

خاوند د حکمت او خاص خدای لره دی هغه شیان چه په اسمانو کښی دی او هغه چه په ځمکه کښی دی او خامخا په تحقیق سره امر کړی دی مونږ

الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنِ اتَّقُوا اللّٰهَ ؕ وَإِنْ

هغه کسانو ته چه ورکړی شوی دی کتاب مخکښی له تاسو نه او تاسو ته هم امر کړی دی چه و ویریږئ له خدای نه او که

تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ

تاسو کافر شوئ نو بیشکه چه خاص خدای لره دی هغه شیان چه په اسمانو کښی دی او هغه چه په ځمکه کښی دی او دی خدای

غَنِيًّا حَمِيدًا ﴿١٣١﴾ وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ؕ وَكَفٰى

بی پروا صفت ئی کړی سوی او خاص خدای لره دی هغه شیان چه په اسمانو کښی دی او هغه چه په ځمکه کښی دی او بس دی

بِاللّٰهِ وَكِيلًا ﴿١٣٢﴾ إِنْ يَّشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِاٰخَرِينَ ؕ

خدای کارجوړونکی که خوښه سی د ده نو بوزئی به تاسو ای خلقو یعنی هلاک به مو کړی او راب به ولی نور خلق

وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى ذٰلِكَ قَدِيرًا ﴿١٣٣﴾ مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا

او دی خدای پر دی کار باندی قادر هر څوك چه وی اراده لری د ثواب د دنیا

فَعِنْدَ اللّٰهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿١٣٤﴾ ع

نو دی په نزد د خدای ثواب د دنیا او د اخرت او دی خدای اوریدونکی او لیدونکی

يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُونُوا قَوّٰمِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَآءَ لِلّٰهِ وَ

ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی اوسئ تاسو محکم ولاړ په انصاف سره شاهدان لپاره د خدای

لَوْ عَلٰٓى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوٰلِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ ۚ إِنْ يَّكُنْ غَنِيًّا

اگر که وی دا شاهدی لپاره د ځانو خپلو یا پر مور او پلار باندی او یا په خپلوانو باندی که چیری وی هغه کس چه شاهدی پر وائی غنی

أَوْ فَقِيرًا فَاللّٰهُ أَوْلٰى بِهِمَا ۖ فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوٰٓى أَنْ تَعْدِلُوا ۚ

یا فقیر نو خدای چه دی بنه لایق دی پر دواړو نو مه کوئ تاسو اتباع د هوا د نفس چه انصاف به نه کوی

وَإِنْ تَلْوٗٓا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٣٥﴾

او که واړوی ژبی خپلی او یا و گرځیږئ له شاهدی ویلو نه نو بیشکه چه خدای دی پر هغه چه تاسو ئی کوئ خبردار

يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهٖ وَالْكِتٰبِ الَّذِي

ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی محکم اوسی پر ایمان باندی پر خدای او په رسول د ده او پر هغه کتاب

ف ١

حاصل دا چه بنده لره دا لائق دی چه خیر د دواړو جهانو له خدای نه وغواړی لکه چه خدای په صفت د مومنانو کښی فرمایلی دی چه وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّقُوْلُ رَبَّنَآ اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۱۲ منه رحمه الله تعالی

ف ٢

روایت دی چه یو انصاری رسول الله ته راغلی او ورته ئی وویل چه زما په پلار د چا حق دی او زه پرخبریم مگر د نادارئ وجه د خپل پلار ځنی ښکاره کولی نه شم نو دا آیت نازل سو ۱۲ تیسیر

ف ٣

حاصل دا چه په حق کښی لحاظ د هیچا مه کوی ۱۲ منه ف ٤ حاصل دا چه تاسو په شاهدی کولو کښی د هیچا لحاظ مه کوی مه پر فقیر د ر ماندۀ رحم کوی او مه د مالدار لحاظ کوی بلکه په شاهدی ویلو کښی طرفداری د مور پلار او نورو عزیزانو هم مه کوی بلکه صفا شاهدی وائی هر څو

19
ع
8
16

چه وی ۲ منه رحمه الله

ف ٥

عبدالله ابن عباس رضی الله تعالی عنه ویلی دی چه دا ایت نازل شوی دی په حق د عبدالله ابن سلام کښی او په حق د څو نورو کسانو یهودو کښی چه دوی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلل او وئی ویل چه مونږ پر تا ایمان راوړو او پر قران مقدس او پر موسی علیه السلام او پر تورات او پر عزیر علیه السلام باندی موهم ایمان راوړو او نورو کتابونه نه منو نو خدای تعالی دا ایت نازل کړ نو بیا دوی وویل چه پر دی ټولو باندی مونږ ایمان راوړی دی ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

روح و معالم

نَزَّلَ عَلٰى رَسُوْلِهٖ وَالْكِتٰبِ الَّذِيْٓ اَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ ؕ وَمَنْ

چه نازل کړی ئی دی پر رسول خپل او پر هغه کتاب چه نازل کړی ئی دی مخکې له هغه او هر څوک چه کافر شو

يَّكْفُرْ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَقَدْ

پر خدای او پر پرښتو دده او پر کتابو دده او پر رسولانو دده او پر ورځ د اخرت نو په تحقیق سره

ضَلَّ ضَلٰلًاۢ بَعِيْدًا ﴿١٣٦﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ثُمَّ كَفَرُوْا ثُمَّ

ګمراه شوی دی په ګمراهئ لرې سره له حق څخه بیشکه هغه کسان چه ایمان ئی راوړی دی او بیا کافر شول بیائی

اٰمَنُوْا ثُمَّ كَفَرُوْا ثُمَّ ازْدَادُوْا كُفْرًا لَّمْ يَكُنِ اللّٰهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ

ایمان راوړی بیا کافر شول بیا زیات شول له جهته د کفره نو نه دی خدای چه بخښنه به وکړی دوی ته

وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيْلًا ﴿١٣٧﴾ بَشِّرِ الْمُنٰفِقِيْنَ بِاَنَّ لَهُمْ عَذَابًا

او نه به وښیی دوی ته لاره سمه زیری ورکړه منافقانو ته پر دی چه بیشکه مقرر دی دوی لره عذاب

اَلِيْمًا ﴿١٣٨﴾ الَّذِيْنَ يَتَّخِذُوْنَ الْكٰفِرِيْنَ اَوْلِيَآءَ مِنْ دُوْنِ الْمُؤْمِنِيْنَ

دردناک دوی هغه کسان دی چه نیسی کافران دوستان بی له مؤمنانو څخه

اَيَبْتَغُوْنَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَاِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمِيْعًا ﴿١٣٩﴾ وَقَدْ نَزَّلَ

ایا غواړی دوی په نزد د کفارو عزت نو بیشکه چه عزت خدای لره دی ټول او په تحقیق سره نازل کړی دی خدای

عَلَيْكُمْ فِى الْكِتٰبِ اَنْ اِذَا سَمِعْتُمْ اٰيٰتِ اللّٰهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَاُ

پر تاسو باندې په کتاب کښې دا حکم چه هغه وخت کښې چه واوری تاسو ایتونه د خدای چه کفر کیږی په هغه سره او توکی کیږی

بِهَا فَلَا تَقْعُدُوْا مَعَهُمْ حَتّٰى يَخُوْضُوْا فِيْ حَدِيْثٍ غَيْرِهٖٓ ۖ

په دوی پورې نو مه کښینئ تاسو له هغو کفارو سره تر څو چه دوی ننوزی په خبره بله کښې بیشکه تاسو به

اِنَّكُمْ اِذًا مِّثْلُهُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ جَامِعُ الْمُنٰفِقِيْنَ وَالْكٰفِرِيْنَ فِيْ جَهَنَّمَ

په دغه وخت کښې په مثل د دوی ئی بیشکه چه خدای جمع کونکی د منافقانو او د کافرانو دی په دوزخ کښې

جَمِيْعًا ﴿١٤٠﴾ الَّذِيْنَ يَتَرَبَّصُوْنَ بِكُمْ ۚ فَاِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِّنَ اللّٰهِ

د ټولو دوی هغه کسان دی چه انتظار کوی تاسو ته نو که وو تاسو ته بری له طرفه د خدای څخه

قَالُوْٓا اَلَمْ نَكُنْ مَّعَكُمْ ۖ وَاِنْ كَانَ لِلْكٰفِرِيْنَ نَصِيْبٌ ۙ قَالُوْٓا اَلَمْ

نو وائی دوی تاسو ته چه ایا نه وو موږ له تاسو سره او که وی لپاره د کافرانو حصه یعنی بری نو دوی ورته وائی چه ایا نه وو

ف ١

مطلب دا چه هر څوک بار بار مسلمانیږی او بار بار کافر کیږی له دی څخه معلومیږی دا چه دده په زړه کښې نور د ایمان نشته بلکه ده ته کفر او ایمان توکی ښکاریږی حضرت علی کرم الله وجهه ویلی دی چه داسی سړی توبه قبوله نه ده والله اعلم بالصواب

ف ٢

قتاده رضی الله تعالی عنه ویلی دی چه دا آیت نازل شوی دی په حق د یهودیانو کښو چه دوی ایمان راوړی وو پر موسی علیه السلام باندی بیا کافر شول پر عبادت د خوسی سره بیائی ایمان راوړی پر تورات باندی بیا کافر شول پر حضرت محمد صلی الله علیه وسلم باندی بیا تیری شول له جهته د کفره پر محمد م باندی ١٢ ١٢

معالم

ف ٣

معنی دا چه ته ورښی هغه کسان چه ننوزی او توکی کوی پر ایتونو زمونږ نو ته وګرځه له دوی څخه او یو ځای ورسره مه کښینه ٢ میسنا رحمة الله به

ف ۴

په شان د دوی یعنی د دوی په شان به کافر شی او دا ځکه چه قران او حدیث بلکه ادنی سنت یا مستحب یا عادت د رسول الله صلی الله علیه وسلم ته سپک کتل یا ورباندی توقی کول کفر دی او څوک چه دا پر کفر راضی وی او پر مجلس د کافرانو باندی خوشحاله وی هغه هم کافر دی سید علامه ویلی دی چه هر څوک د خلاف شرع عمل کونکو سره ناسته ولاړه دی هغه له هغوی سره په ګناه برابر دی که څه هم هغه بخپله ګناه نه کوی ١٢ ١٢

وحیدی

نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُمْ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ

غلبه کړې مونږ پر تاسو باندې او مونږ منع نه کړې تاسو مؤمنانو څخه نو خدای به حکم وکړي پیځ ستاسو کښې

يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ وَلَن يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤١﴾

په ورځ د قیامت او له سره به ونه ګرځوي خدای لپاره د کافرانو پر مومنانو باندې هیڅ لاره یعنې دلیل

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى

بیشکه چه منافقان ټګي کوي له خدای سره او دی جزا ورکونکی د ټګۍ دوی لره او په هغه وخت کښې چه ولاړ شي دوی

الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَىٰ يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ

لمانځه ته نو ولاړ شي دوی سست چه ځان ښکاره وي خلقو ته او دوی نه یادوي خدای مګر

إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٤٢﴾ مُّذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذَٰلِكَ لَا إِلَىٰ هَٰؤُلَاءِ وَلَا إِلَىٰ

لږ چه متردد دوی په منځ د ایمان او کفر کښې نه له مؤمنانو سره وي او نه له کافرانو سره وي

هَٰؤُلَاءِ ۚ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَن تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ﴿١٤٣﴾ يَا أَيُّهَا

او هر څوك چه ګمراه ئې کړي خدای نو له سره به ته نه کړې پیدا ته د ده لره لاره ای هغه کسانو

الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ ۚ

چه ایمان ئې راوړی دی مه نیسئ تاسو کافران دوستان بې له مؤمنانو څخه

أَتُرِيدُونَ أَن تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُّبِينًا ﴿١٤٤﴾ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ

ایا اراده لرئ تاسو دی چه پیدا کړئ تاسو خدای لره پر ځان خپل باندې دلیل ښکاره بیشکه چه منافقان به

فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَن تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ﴿١٤٥﴾ إِلَّا الَّذِينَ

په طبقه کښته کښې وي له اور څخه او له سره به نه کړې پیدا دوی لره مددګار مګر هغه کسان

تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ

چه توبه وکاږي او نیك کړي عمل خپل او منګولې ښخې کړي پر دین د خدای او خالص کړي دین خپل لپاره د خدای نو دغه کسان

مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ۖ وَسَوْفَ يُؤْتِ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٤٦﴾ مَّا

به وي سره د مؤمنانو او ژر دی چه ورکړي خدای مؤمنانو ته اجر لوی څه به

يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَآمَنتُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ﴿١٤٧﴾

کوي خدای پر عذاب ستاسو باندې که شکر وکاږئ تاسو او ایمان راوړئ تاسو او دی خدای شکر قبلونکی پوه په حقوقو د شکر

ف ۱

یعنې مونږ خو ستاسو مګکري یو نو مونږ ته هم یو څه حصه په غنیمت کښې را کړئ او کافرانو ته وائي که مونږ له مومنانو سره وای نو تاسو به مو وهلي وی لیکن مونږ پر تاسو صرفه وکړه او د مسلمانانو په مالومو خبر کړی نو تاسو هم مونږ برخه وکړئ ۱۲ معالم التنزیل

ع ۲۰ ۷ ۱۷

ف ۲

لږ یعنې چه لمونځ کوي نو شرائط کوي نه ئې قومه برابره وي او نه پکښې خشوع او څه قرأت وي په حدیث شریف کښې راغلي دي چه دا د منافق علامه ده چه ناست وي لمر ته ګوري چه پټیدو ته نژدې شي بیا را ولاړ شي څلور واره مشوکه پر ځمکه ووهي او خدای یاد نه کړي په هغه مګر لږ یعنې قران شریف پکښې و وائي ۱۲ منه

ف ۳

رسول الله صلی الله علیه وسلم به مثال د مؤمنانو او کافرانو بیانا وه او هم د منافقانو دا سی لکه چه درې کسان پر یوه نهر ورشي او هغه مؤمن ور څخه تیر شي او کافر ئې په غاړه ودریږي او منافق ور کښته شي خو چه ترمابین پورې ئې ورسیږي نو ستړی شي او هغه کافر ورته اواز ورته وکړي چه ما ته راشه چه خلاص شي او دی په سوچ کښې وي چه کوم طرفته ولاړ شم او ناڅاپه دا و بوڅپه پر راشي او دی غرق کړي هم دا رنګه منافق په شك کښې وي چه ورته ناګهانه مرګ راشي ۱۲

ف ۵

نو دا څلور قسمه کارونکونکي چه دي له مومنانو سره به وي په دنیا او اخرت کښې چه هغه اخلاص توبه اصلاح او اعتصام دي ۱۲ تیسیر

ف ۶

ابو هریره رضی الله عنه ویلي دي چه هغه طبقه به یوه کوټه وي چه قلف به ورته اچولی شوی وي او د لاندې د هغه به هم اور بلیږي او د پاسه هم ۱۲ ۱۲ ۱۲

لَا يُحِبُّ اللّٰهُ الْجَهْرَ بِالسُّوْٓءِ مِنَ الْقَوْلِ اِلَّا مَنْ ظُلِمَ ؕ وَ

نه خوشوی خدای له ښکاره ویل په بدئ سره یعنې په بدئ خبرې سره مګر هغه څوك چه ظلم پر وکړی سی

كَانَ اللّٰهُ سَمِيْعًا عَلِيْمًا ﴿١٤٨﴾ اِنْ تُبْدُوْا خَيْرًا اَوْ تُخْفُوْهُ اَوْ

او دی خدای اوریدونکی پوهیدونکی که ښکاره کوی تاسو نیکي او یائې پټه کوی او یا

تَعْفُوْا عَنْ سُوْٓءٍ فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيْرًا ﴿١٤٩﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ

عفو کوئ له بدئ څخه نو بیشکه چه خدای دی عفو کونکی قادر بیشکه هغه کسان

يَكْفُرُوْنَ بِاللّٰهِ وَ رُسُلِهٖ وَ يُرِيْدُوْنَ اَنْ يُّفَرِّقُوْا بَيْنَ اللّٰهِ وَ

چه کافر کیږی پر خدای او پر رسولانو د ده باندې او اراده لری دی چه جدائی وکړی په مینځ د خدای

رُسُلِهٖ وَ يَقُوْلُوْنَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَّ نَكْفُرُ بِبَعْضٍ ۙ وَّ يُرِيْدُوْنَ

او د رسولانو د ده کښی او وائی دوی چه ایمان راوړو مونږ پر بعض پیغمبرانو او کافر کیږو پر بعضو او اراده لری دوی

اَنْ يَّتَّخِذُوْا بَيْنَ ذٰلِكَ سَبِيْلًا ﴿١٥٠﴾ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْكٰفِرُوْنَ

د دی چه ونیسی په مینځ د دی کښی یوه لاره دغه کسان چه دی هم دوی کافران دی

حَقًّا ۚ وَ اَعْتَدْنَا لِلْكٰفِرِيْنَ عَذَابًا مُّهِيْنًا ﴿١٥١﴾ وَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ

په رښتیا سره او تیار کړی دی مونږ لپاره د کافرانو عذاب سپکونکی او هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دی پر خدای

وَ رُسُلِهٖ وَ لَمْ يُفَرِّقُوْا بَيْنَ اَحَدٍ مِّنْهُمْ اُولٰٓئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيْهِمْ

او پر رسولانو د ده باندې او جدائی نه کوی په مینځ د یوه کس کښی له دوی څخه دغه کسان چه دی زر دی چه ورکړی خدای

اُجُوْرَهُمْ ؕ وَ كَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ﴿١٥٢﴾ يَسْـَٔلُكَ اَهْلُ الْكِتٰبِ

ثوابونه د دوی او دی خدای بخښونکی مهربانه سوال کوی له تا څخه اهل کتاب

اَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتٰبًا مِّنَ السَّمَآءِ فَقَدْ سَاَلُوْا مُوْسٰٓى اَكْبَرَ

د دی چه ته نازل کړې پر دوی باندې یو کتاب له اسمانه څخه نو په تحقیق سره سوال کړی وو دوی له موسیٰ ع څخه ډیر لوی

مِنْ ذٰلِكَ فَقَالُوْٓا اَرِنَا اللّٰهَ جَهْرَةً فَاَخَذَتْهُمُ الصّٰعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ۚ

له دی څخه نو ویلی وو دوی چه وښیه مونږ ته خدای ښکاره نو ونیول دوی تندر په سبب د ظلم د دوی له موسیٰ ع څخه ډیر لوی

ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنٰتُ فَعَفَوْنَا عَنْ

بیا ونیوی دوی خوسی په خدائی سره وروسته له هغه چه راغلی دوی ته معجزې ښکاره نو عفو ورته وکړه مونږ له

له روایت دی چه یو سړی پر یو قوم بلنه میلمه سو او هغوی د ده ډوډی ورنه کړه نو هغه به هرچاته د دوی بیغیرتي شکایت کاوه او اصحابو به پر هغه سړی ملامتي ویله پر سبب د دی شکایت نو دا ایت نازل شو حاصل ئې دا چه شکایت د ظلم غیبت نه دی ۱۲ تیسیر او معالم

ٰٓله دا ایت نازل سوی دی په حق د یهودو کښی چه دوی ایمان راوړی وو پر موسیٰ ع باندې او په تورات او عزیر ع باندې او بیا کافر شول پر عیسیٰ علیه السلام او انجیل او محمد صلی الله علیه وسلم او پر قران باندې ۱۲ معالم عن مقاتل رضی الله عنه

ویلی دی چه دا ایت نازل شوی دی په باب د ابوبکر صدیق رضی الله تعالیٰ عنه کښی چه دده په حضور د رسول الله صلی الله علیه وسلم کښی یوه سړی ښکنځل وکړل د برداشت په اخیر کښی د څښتیا ده هم ورته جواب ورکړ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ولاړ سو ابوبکر صدیق رضی الله تعالیٰ عنه عرض وکړ چه یا رسول الله صلی الله علیه وسلم ده ما ته ښکنځل کول نو تا هیڅ نه ویل خو چه ما ورته جواب ورکړ نو ته ولاړ سوی نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل ته چه چپ وې ته خولې وی نو یوی ملائکی جواب ورکاوه خو چه تا جواب ورکړ نو هغه پرښته ولاړه او شیطان منځ ته راغلی نو څکه زه ولاړ سوم ۱۲

21 ع 11

سله یو ډله د یهودیانو رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغله نو ئې وویل که ته په رښتیا سره پیغمبر ئې نو یو پوره کتاب سلامت مونږ ته راوړه لکه حضرت موسیٰ علیه السلام چه تورات راوړی و نو په یوه وار نو خدای تعالیٰ د رسول الله د تسلي لپاره دا ایت نازل کړ چه يَسْـَٔلُكَ اَهْلُ الْكِتٰبِ الایه ۱۲ روح و معالم

سٰله په دی ایت کښی اشاره دی توبي کښلو ته یعنې هر کله چه هغوی توبه وکښله نو مونږ ورته عفوه وکړه تاسو هم توبه وکاږئ مونږ به درته عفوه وکړو ۱۲

معالم التنزیل

ذٰلِكَ ۚ وَاٰتَيْنَا مُوْسٰى سُلْطٰنًا مُّبِيْنًا ﴿١٥٣﴾ وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّوْرَ

هغه کار څخه او ورکړی وو موږ موسیٰ ؑ ته دلیل ښکاره او پورته کړی وو موږ بالا پر دوی کوه طور

بِمِيْثَاقِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمُ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَّقُلْنَا لَهُمْ

لپاره د قبلولو د عهد پر دوی او ویلي وو موږ دوی ته چه ننوزئ دروازې د بیا ښهر ته سجده کوونکي او ویلي وو موږ دوی ته

لَا تَعْدُوْا فِي السَّبْتِ وَاَخَذْنَا مِنْهُمْ مِّيْثَاقًا غَلِيْظًا ﴿١٥٤﴾ فَبِمَا

چه تجاوز مه کوئ په ښکار د ورځې د هفتې کښې او واخیستی وه موږ له دوی څخه وعده محکمه نو په سبب

نَقْضِهِمْ مِّيْثَاقَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَقَتْلِهِمُ الْاَنْۢبِيَآءَ

د ماتولو د دوی د وعدې خپلې او په سبب د کافر کیدو د دوی پر ایتونو د خدای او په سبب د وژلو د دوی پیغمبرانو

بِغَيْرِ حَقٍّ وَّقَوْلِهِمْ قُلُوْبُنَا غُلْفٌ ؕ بَلْ طَبَعَ اللّٰهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ

په ناحقه او په سبب د ویلو د دوی چه زړونه زموږ په پردو کښې دي بلکه مهر د غفلت وهلی دی الله پر هغه په سبب د کفر د دوی سره

فَلَا يُؤْمِنُوْنَ اِلَّا قَلِيْلًا ﴿١٥٥﴾ وَّبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلٰى مَرْيَمَ بُهْتَانًا

نو ایمان نه راوړي دوی مګر لږ او په سبب د کفر د دوی او د ویلو د دوی پر بي بي مریمې باندې دروغ

عَظِيْمًا ﴿١٥٦﴾ وَّقَوْلِهِمْ اِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيْحَ عِيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُوْلَ

لوی او په سبب د ویلو د دوی چه بیشکه موږ وژلی دی مسیح یعنی عیسیٰ ؑ ځوی د مریمې رسول

اللّٰهِ ۚ وَمَا قَتَلُوْهُ وَمَا صَلَبُوْهُ وَلٰكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ ؕ وَاِنَّ

د خدای او نه دی وژلی دوی هغه او نه ئې په دار کړی دی لیکن مشابه کړی سوی وو دوی ته او بیشکه

الَّذِيْنَ اخْتَلَفُوْا فِيْهِ لَفِيْ شَكٍّ مِّنْهُ ؕ مَا لَهُمْ بِهٖ مِنْ عِلْمٍ

هغه کسان چه اختلاف ئې کړی دی په حق د عیسیٰ ؑ کښې خامخا په شك کښې دي له ده څخه نشته دوی ته پر قتل د ده هیڅ علم

اِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ ۚ وَمَا قَتَلُوْهُ يَقِيْنًا ۢ ﴿١٥٧﴾ بَلْ رَّفَعَهُ اللّٰهُ اِلَيْهِ ؕ

مګر اتباع د ګمان کوي او نه دی وژلی دوی هغه په یقین سره بلکه پورته کړی خدای هغه خپل ځان ته

وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيْزًا حَكِيْمًا ﴿١٥٨﴾ وَاِنْ مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ اِلَّا

او دی خدای غالب خښتن د حکمت او نه به وي هیڅوك له اهل کتابو څخه مګر

لَيُؤْمِنَنَّ بِهٖ قَبْلَ مَوْتِهٖ ۚ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَكُوْنُ عَلَيْهِمْ

ایمان به راوړي پر ده مخکې د مرګ خپل څخه او په ورځ د قیامت به وي دی پر دوی باندې

ف۱ د وعدې خپلې نو څو قسمه عذابونه موږ پر دوی راوستل لکه لعن، مسخ، جزیه او داسې نور ۱۲ ف۲ او بعضو معنیٰ د دې لفظ داسې کړې ده چه دا یهودیان داسې وائې چه زړونه زموږ لوښي د علم دي یعنی تول خبرې د علم موږ ته منه معلومې دي ستا وعظ او نصیحت ته زموږ حاجت نشته ف۳ چه ستا وعظ و باندې اثر نه کوي ۱۲ ف۴ یهودیانو حضرت عیسیٰ ؑ یه یوه کوټه کښې بندي کړې وو او یو څوکیدار ئې پر مقرر کړی وو نو خدای تعالیٰ د هغه څوکیدار شکل د عیسیٰ علیه السلام په شان کړ نو یهودیان د مړك لپاره راغلل د عیسیٰ ؑ او هغه څوکیدار ئې مړ کړ ۱۲ معالم ف۵ کلبي ؒ ویلي دي چه د دوی اختلاف دا دی چه یهودیانو به ویل چه دی موږ وژلی دی او یوی ډلې نصاراؤ به ویل چه موږ وژلی دی او بلې ډلې به ویل چه یوی ډلې هم نه دی وژلی بلکه خدای پاك اسمان ته خیژولی دی او موږ اسنګه کیدو ته ئې انتظار یو یعنې په تن صبا کښې به راکښته شي ۱۲ معالم ف۶ عکرمه او مجاهد او ضحاك او سدي رضی الله عنهم ویلي دي چه ضمیر په موته کښې راجع دی کتابي ته او معنیٰ ئې داسې سوه چه هر یو کتابي به مخکې له خپل مرګ څخه ایمان راوړي پر عیسیٰ علیه السلام باندې او په هغه وخت کښې هیڅ فایده نه ورته رسوي او بعضو عالمانو وائې چه دا ضمیر راجع دی عیسیٰ ته نو معنیٰ ئې داسې سوه چه هر یو کتابي به وروسته له راتلو د عیسیٰ ؑ څخه پر ده باندې ایمان راوړي او تول به پر دین د اسلام باندې سي ۱۲ معالم سه مشتبه کیدلو د عیسیٰ ؑ داسې وو چه هغه یهودي چه عیسیٰ علیه السلام د قتل قصد ئې وو هغه عیسیٰ ؑ بنه نه پیژاند و هغه وخت چې دی د قتل د پاره ورغلی نو حضرت عیسیٰ خپلو حواریونو ته وویل چه څوك به په تاسو کښې راضي شي پر دې چه خدای تعالیٰ د هغه صورت زما په شکل کړي او زما په بدل کښې ولاړ سي نو یو ځوان پر دې راضي شو او دې وار ئې خپله رضا و ښوول او وروسته له هغه په شکل د عیسیٰ علیه السلام سو او قتل کړی سو او خدای تعالیٰ عیسیٰ علیه السلام اسمان ته وخیژاوه. دا قصه ابن ابي حاتم، نسائي او عبد ابن حمید او ابن منذر له ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنه څخه نقل کړې ده ۱۲ منه ع چه هغه نسبت د زنا و وهغی ته نعوذ بالله تعالیٰ منها ۱۲ اللهم اغفر لکاتبه ولوالدیه آمین

شَهِيدًا ﴿١٥٩﴾ فَبِظُلْمٍ مِّنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ

شاهد نو په سبب د ظلم سره له هغه کسانو څخه چه یهودیان دي حرام کړل مونږ پر دوی باندې

طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا ﴿١٦٠﴾

پاکې خوراکونه چه حلال کړې سوي وو دوی ته او په سبب د اړولو دوی د خلقو له لارې د خدای څخه ډیر

وَأَخْذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ

او په سبب د اخستلو د دوی سود لره او په تحقیق سره منع کړې سوي وو دوی له هغه څخه او په سبب د خوړلو د دوی د مالو د خلقو لره

بِالْبَاطِلِ ۚ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦١﴾ لَّٰكِنِ

په ناروا سره او تیار کړی دی مونږ لپاره د کافرانو له دوی څخه عذاب دردناک لیکن

الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ

هغه کسان چه محکم دي په علم کښې له دوی څخه او مؤمنان دي ایمان راوړي پر هغه کتاب چه نازل کړې سوی دی

إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ ۚ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ ۚ وَالْمُؤْتُونَ

تا ته او پر هغه چه نازل کړې سوي دي مخکې له تا څخه او درونکي د لمانځه او ورکونکي د

الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَٰئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ

زکوٰة او ایمان راوړونکي دي پر خدای او په ورځ د آخرت دغه کسان چه دي ژر دی چه ور به کړو دوی ته

أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٦٢﴾ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ

اجر لوی بیشکه چه مونږ وحی کړې ده تا ته لکه چه وحی کړې وه مونږ نوح ع ته

وَالنَّبِيِّينَ مِن بَعْدِهِ ۚ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَ

او پیغمبرانو ته وروسته له هغه څخه او وحی کړې وه مونږ ابراهیم ع ته او اسماعیل ع ته

إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَ

او اسحٰق ع ته او یعقوب ته او اولاد د ده ته او عیسیٰ ع ته او ایوب ع ته او یونس ع ته

هَارُونَ وَسُلَيْمَانَ ۚ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا ﴿١٦٣﴾ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ

او هارون ع ته او سلیمان ته او ورکړی وو مونږ داود ته زبور کتاب او لیږلي وو مونږ نور رسولان په تحقیق سره بیان کړي دي قصې د دوی مونږ

عَلَيْكَ مِن قَبْلُ وَرُسُلًا لَّمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ ۚ وَكَلَّمَ اللَّهُ

پر تا باندې مخکې له دې څخه او نور رسولان چه مونږ نه دي بیان کړي قصې د دوی پر تا باندې او خبرې کړې دي خدای ج

ف ۱

یعني چه د سود تونه به يې اخستل او خلقو څخه اونلو واحکمونه به يې کول بدل کله چه به دوی یو لوی گناه وکړه نو خدای به ور باندې یو شی حرام کړ الله تعالیٰ فرمائي وذٰلك جزينٰهم ببغيهم وانا لصٰدقون یعنی جزا ورکړه مونږ دوی ته په سبب د ظلم د دوی او مونږ رشتیني یو.

ف ۲ غرض له دې څخه الزام ورکول دی یهودیانو ته چه تا سو خود دی ذکر شوو پیغمبرانو حقه بولی او حال دا چه دوی ته هم په یو وار کتاب نه وو ورکړی شوی لکه موسیٰ علیه السلام ته نو که محمد صلی الله علیه وسلم ته په یو وار اسماني کتاب ور نکړی شو په دې کښې څه عیب دی؟ وحیدي۔

ف ۳

هغه پیغمبران چه په قرآن کښې نومونه د هغوی ذکر شوي دي ز مونږ له پیغمبر سره پنځه ویشت دي او هغه چه نومونه ئې نه دي یاد سوي هغه بې د خدای څخه بل چا ته معلوم نه دي څکه چه په شمار د انبیاؤ او رسولانو کښې ډیر اختلاف دی ابن مردویه له ابی ذر رضی الله تعالیٰ عنه څخه روایت کوي چه ټول نبیان او پیغمبران یو لک او څلرویشت زره او بیلا کړه دي رسولان په دوی کښې درې سوه دیارلس دي ابو حاتم او ابن حبان هم دا حدیث راوړی دی او حدیث صحیح ئې بللی دی مګر ابن جوزي صاحب دا حدیث په موضوعاتو کښې راوړی دي والله تعالیٰ اعلم وعلمه اتم تفسیر ابن کثیر

ف ٥

چه تا څخه مخکې له دې څخه لکه یوسف زکریا یحییٰ الیاس، الیسع، عزیر یا دا سې نور علیهم الصلوات والتسلیم تیسیر

مُوسَىٰ تَكْلِيمًا ﴿١٦٤﴾ رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ

له موسیٰ سره په خبرو کولو سره لیږلي دي موږ رسولان چه زیری ورکونکي وو او ویرونکي وو لپاره ددې چه بیا و نه‌ شي

لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌۢ بَعْدَ الرُّسُلِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٦٥﴾

خلقو ته پر خدای باندې هیڅ عذر وروسته له لیږلو د رسولانو څخه او دی خدای غالب خیښتن د حکمت

لَّٰكِنِ اللَّهُ يَشْهَدُ بِمَا أَنزَلَ إِلَيْكَ ۖ أَنزَلَهُ بِعِلْمِهِ ۖ وَالْمَلَائِكَةُ

لیکن خدای له شاهدي وائي پر هغه شي چه نازل کړي ئې دي تا ته نازل کړي ئې دي په علم خپل سره او پرښتې هم

يَشْهَدُونَ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿١٦٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا

شاهدي وائي او بس دی خدای شاهد پر حقیقت د قران بیشکه هغه کسان چه کافر شوي دي او خلق منع کوي

عَن سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١٦٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

له لارې د خدای څخه په تحقیق سره ګمراه سوي دي په ګمراهي لیرې سره بیشکه هغه کسان چه کافر شوي دي

وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ﴿١٦٨﴾

او ظلم ئې کړي دي نه دی خدای چه بخښنه وکړي دوی ته او نه چه و ښيي دوی ته لاره مګر

إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ

(و به ښیي و ته) لاره د دوزخ همیشه به وي دوی په هغه کښې بې نهایته او دی دا کار پر خدای باندې

يَسِيرًا ﴿١٦٩﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِن رَّبِّكُمْ

آسان ای خلقو په تحقیق سره راغلی دی تاسو ته پیغمبر په رښتیا سره له رب ستا سو څخه

فَآمِنُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ وَإِن تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ

نو ایمان راوړئ ښه به وي تاسو ته او که تاسو کافر شوئ نو بیشکه خدای لره دي هغه شیان چه په آسمانو کښې دي

وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧٠﴾ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا

او چه په ځمکه کښې دي او دی خدای عالم پر هر شي خاوند د حکمت ای اهل کتابو تجاوز مه کوئ له حد څخه

فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ ۚ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى

په دین خپل کښې او مه وائي تاسو پر خدای باندې مګر حق (رښتیا) خبره داده چه مسیح یعنې عیسیٰ

ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ

زوی د بي بي مریمې دی رسول د خدای دی او کلمه د ده ده چه غورځولي ئې وه دا کلمه بي بي مریمې ته او روح دی

له وروسته له لیږلو د رسولانو څخه یعنې چه دوی بیا په قیامت د اسې و نه وائي چه موږ ته دې په دنیا کښې پر دې خبر کړي نه وو او موږ ته ستا پیغام هیڅ نه وو راورسېدلی چه موږ سمه لاره پیدا کړې وی او ستا په رضا پسې تللي وی ۱۲ ع ۳ ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنه وئیلي دي چه مشران د مکې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته او وئې وئیل چه موږ اهل کتابو څخه پوښتنه وکړه چه د محمد بیان په تورات کښې شته او که نه نو دوی و وئیل چه موږ خو دې نه پیژنو نو بیا یهود د رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلل نو ده ورته و وئیل چه والله تاسو پوهیږئ چه زه رسول د خدای یم نو دوی و وئیل چه والله موږ نه پوهیږو پردې نو الله تعالیٰ لپاره د تسلي د رسول الله ص دا آیت نازل کړ لکِنِ اللّٰهُ یَشۡهَدُ الآیه یعنې که دوی تا ته منکر سول نو الله تعالیٰ خو شاهد دی پر پیغمبرۍ ستا باندې ۱۲ معالم ع ۸ په علم خپل سره ځکه چه ټول اهل فصاحت عاجز دي له راوړلو د مثل د ده څخه ۱۲ ع ۳ له غلو دی ته وئیل کیږي چه بېله سمې لارې پر یږدي او نوې بلې خوا ته ځي لکه چه یهودو او نصارا وو کړه نصارا و عیسیٰ علیه السلام دومره وخیژ اوه چه خدای ئې کړ او یهودو دومره منکه کړ چه هغه پیغمبري ئې هم قبوله نکړه بلکه بې دینه او دروغژن ئې مقرر کړ صافه عقیده د اهل اسلام داده چې دی ورته پیغمبر د خدای او مقبول بنده وائي ۱۲ منه رحمه الله

ع ۵

یعنې په کلمه د کُنۡ سره پیدا سوی دی او د اخوک نه چې بې پلاره خالي د کُنۡ په کلمه سره پیدا سوی دی. نسبته خدای د اکلمه بي بي مریمې ته رسولی چه عیسیٰ علیه السلام ئې د دې په نس کړ ۱۲ ۱۲ ۱۲

مِّنْهُ فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ وَلَا تَقُوْلُوْا ثَلٰثَةٌ اِنْتَهُوْا خَيْرًا
لہ جانبہ خدای نہ نو ایمان راوړی پرخدای او پر رسولانو د دہٗ او مہ وائی ناسی چہ خدایان دری دی منع سئ لہ دی ویلو نہ قصد وکړی خیر دی
لَّكُمْ ۭ اِنَّمَا اللّٰهُ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ ۭ سُبْحٰنَهٗٓ اَنْ يَّكُوْنَ لَهٗ وَلَدٌ ۘ لَهٗ مَا
ناسو تہ چہ توحید دی خبر وادہ چہ خدای معبود یو دی پاکی دہ دہ لرہ لدی نہ چہ وی دہ لرہ زوی (اولاد) دہ لرہ دی هغه
فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۭ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيْلًا ﴿١٧١﴾ لَنْ
چہ پہ اسمانو کبنی دی او هغه چہ پہ ځمکہ کبنی دی او بس دی خدای ساتونکی کارساز
يَّسْتَنْكِفَ الْمَسِيْحُ اَنْ يَّكُوْنَ عَبْدًا لِّلّٰهِ وَلَا الْمَلٰۗىِٕكَةُ
لہ سرہ شرم نہ کوی مسیح یعنی عیسی ع پردی چہ سی دی بندہ لپارہ د خدای او نہ پرښتی
الْمُقَرَّبُوْنَ ۭ وَمَنْ يَّسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهٖ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ
چہ نږدی کړی سوی دی او هر چا چہ شرم وکړی لہ عبادت د خدای نہ او لوئی وکړہ نو راولی چہ جمع بہ کړی دوی
اِلَيْهِ جَمِيْعًا ﴿١٧٢﴾ فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَيُوَفِّيْهِمْ
ځان خپل تہ ټول نو هرڅہ هغه کسان چہ ایمان ئی راوړی دی او کړی دی وی نیک کارونہ نو پورہ بہ کړی خدای وکرہ
اُجُوْرَهُمْ وَيَزِيْدُهُمْ مِّنْ فَضْلِهٖ ۚ وَاَمَّا الَّذِيْنَ اسْتَنْكَفُوْا
اجرونہ د دوی او زیات بہ کړی دوی تہ لہ فضل خپل نہ او هرڅہ هغه کسان چہ شرم ئی کړی وی
وَاسْتَكْبَرُوْا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا ڏ وَّلَا يَجِدُوْنَ لَهُمْ
او لوئی ئی کړی وی لہ عبادت د خدای نہ نو بہ عذاب بہ کړی دوی تہ عذاب دردناک سرہ او نہ بہ کړی پیدا دوی ځان خپل تہ
مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَلِيًّا وَّلَا نَصِيْرًا ﴿١٧٣﴾ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاۗءَكُمْ
بی لہ خدای نہ هیڅ دوست او نہ مددګار ای خلقو بہ تحقیق سرہ راغلی دی تاسو تہ
بُرْهَانٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَاَنْزَلْنَآ اِلَيْكُمْ نُوْرًا مُّبِيْنًا ﴿١٧٤﴾ فَاَمَّا الَّذِيْنَ
دلیل لہ طرفہ د رب ستاسی نہ او نازلہ کړی دہ مونږ تاسو تہ رڼا ښکارہ نو هرڅہ هغه کسان
اٰمَنُوْا بِاللّٰهِ وَاعْتَصَمُوْا بِهٖ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِيْ رَحْمَةٍ مِّنْهُ
چہ ایمان ئی راوړی پر خدای او منګولی ئی ښښتی کړی پر دین د قرآن نو ژر دہ چہ داخل بہ کړی خدای دوی پہ هغه رحمت کبنی چہ لہ دہ نہ وی
وَفَضْلٍ ۙ وَّيَهْدِيْهِمْ اِلَيْهِ صِرَاطًا مُّسْتَقِيْمًا ﴿١٧٥﴾ۭ يَسْتَفْتُوْنَكَ
او پہ مهربانی کبنی او بہ ښائی دوی تہ طرف خپل تہ لارہ برابرہ طلب د حکم کوی دوی لہ تا نہ ای

لہ روایت دی چہ نصارا او د نجران رسول الله صلی الله علیہ وآلہ وسلم تہ وویل چہ تہ ولی زمونږ د ملګری عیب بیانوی دہ ورتہ وویل ستاسو ملګری څوک دی ہ وویل عیسیٰ ع دی نو رسول ع اورس تہ وویل ما څہ عیب بیان کړی دی ی دوی ورتہ وویل تہ ورتہ بندہ د خدای وائی ، رسول الله صلی الله علیہ وسلم وویل مدا خو پیغور نہ دی چہ دی د خدای بندہ می دوی وویل چہ نہ ، اددوی پہ حق کبنی شرم دی نو دا بت نازل سو چہ لَنْ يَّسْتَنْكِفَ الْمَسِيْحُ اَنْ يَّكُوْنَ عَبْدًا لِّلّٰهِ الایہ
روح ومعالم

ع ۲۳ ۹ ۳

۲ دا ایت نازل سوی دی پہ حق جابر ابن عبد الله کبنی چہ هغه ویلی دی چہ رسول الله صلی الله علیہ وسلم زما پوښتنی تہ راغلی وم او زہ مریض وم بیهوښہ نو دہ اودس وکړ او هغه اوبہ ئی پر ما واچولی نو زہ پہ هوښ راغلم نو ما ورتہ وویل ای رسول د خدای ص زما میراث بہ څوک واخلی چہ بی لہ خویندو بل څوک نہ لرم نو دا ایت نازل سو چہ يَسْتَفْتُوْنَكَ الایة
معالم وتیسیر

۳ پہ یو روایت کبنی راغلی دی چہ رسول الله ص تہ پکبنی حضرت عمر رض تمناوہ چہ دہ وویل کچیری رسول الله ص د دی دری خبرو بنہ بیان وکړی نو زہ بہ بنہ وی د میراث د کلالہ او د حصی د نیکہ او د سود نو دا ایت نازل سو ۲ منہ سعد لیل او حجت لہ طرفہ د رب ستاسو چہ هغه رسول دی سہ او پہ هغه بانی شی کبنی لہ رحمتہ چہ رضوان او دید اردی ۱۲۰ ۱۲ ۱۲
اللهم اغفر لکاتبہ ولوالدیہ ولجمیع المومنین

قُلِ اللّٰهُ يُفْتِيْكُمْ فِي الْكَلٰلَةِ ۭ اِنِ امْرُؤٌا هَلَكَ لَيْسَ لَهٗ وَلَدٌ

ووایه ته چه خدای حکم درکوی تاسو ته په میراث د کلاله کښې که یو سړی مړ سي چه نه وی اولاد د ده

وَّلَهٗٓ اُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ ۚ وَهُوَ يَرِثُهَآ اِنْ لَّمْ يَكُنْ

اووی ده لره خور نو دی هغی لره نیم هغه مال چه پریښی وی او ده دی په میراث به اخلی ټول مال د هغې که نه وی د لوره ئی

لَّهَا وَلَدٌ ۭ فَاِنْ كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثٰنِ مِمَّا تَرَكَ ۭ وَاِنْ

اولاد نو که وی د ده اخوندی دوه نو دی دوارو لره دوه حصې د هغه مال دي چه ده پریښی وی او که

كَانُوْٓا اِخْوَةً رِّجَالًا وَّنِسَاۗءً فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ ۭ

وارثان ورونه او خویندې نارینه او ښځې نو د نارینه لره په مثل د حصې د دوو ښځو

يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اَنْ تَضِلُّوْا ۭ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ١٧٦

بیانوی خدای تاسو ته احکام لپاره د دی چه گمراه نه سی او خدای په هر شی عالم دی

سُوْرَةُ الْمَاۗىِٕدَةِ مَدَنِيَّةٌ وَهِيَ مِائَةٌ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ وَعِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّسِتَّةَ عَشَرَ رُكُوْعًا

شروع کوم په نامه د خدای چه بخښونکی مهربان دی

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَوْفُوْا بِالْعُقُوْدِ ڛ اُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيْمَةُ

ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی وفا کوی په عهدو باندی حلال کړی سوی دی تاسو ته چارپایان

الْاَنْعَامِ اِلَّا مَا يُتْلٰى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَاَنْتُمْ حُرُمٌ ۭ

د حیوانانو مگر هغه چه لوستل سی پر تاسو چه نه ئی تاسو حلالونکی د ښکار او تاسو احرام تړونکی ئی

اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيْدُ ١ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُحِلُّوْا شَعَاۗىِٕرَ

بیشکه خدای حکم کوی هغه چه د ئی اراده وکړي ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دي مه حلالوی تاسو نخښې

اللّٰهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَاۗىِٕدَ وَلَآ اٰۗمِّيْنَ

د خدای او نه میاشته حرامه او نه هدیه د کعبی او نه قربانی غاړکی لرونکی او نه قصد کونکی

الْبَيْتَ الْحَرَامَ يَبْتَغُوْنَ فَضْلًا مِّنْ رَّبِّهِمْ وَرِضْوَانًا ۭ وَاِذَا

د کعبې شریفې چه طلب کوی دوی فضل د رب خپل څخه او د مهربانی او په هغه وخت کښې

حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوْا ۭ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ اَنْ صَدُّوْكُمْ

چه حلال سوی تاسو نو ښکار کوی او باعث دی نه کړی تاسو د دښمنی د هغه قوم چه منع کړی ئی تاسو

له یعنی په باب د میراث د کلاله کښې ۱۲ منه
۲ کلاله هغه چاته ویل کیږی چه نه ئی مور اونه ئی پلار وی اونه ئی اولاد وی ۱۲ تیسیر
۳ اولاد یعنی نارینه ځکه چه هغه محروم کونکی د خور دی ۱۲ ۴ چه هغه وعدې د خدای ده تاسو لره چه اوامر او نواهی ئی اوبل وعده د خدای ده له تاسو څخه چه ئی اخستی ده لکه نذرونه قسمونه اوبل وعدې ستاسو ده له نورو خلقو سره لکه امانت شرکت او نوری وعدې ۱۲ تیسیر
۵ لکه اوښان غوایان مېږان او داسې نور ۱۲ تیسیر ۶ مراد له شعائر الله څخه اداب د حج دی یعنی ای مؤمنانو تاسو به ادا کولو د کار و د حج کښې ښه احتیاط کوی په هر یو ه ځای کښې چه خدای څه حکم کړی وی پر هغه باندی عمل کوی کوم یو کار چه خدای حرام کړی وی تاسو ئی مه حلالوئ مثلاً ښکار کول په حالت د احرام کښې ۷ مراد له میاشتی حرامی څخه داخلو میاشتې حرامې دي ذوالحجه ذوالقعده محرم او رجب دی چه په دې میاشتو کښې به جنګ کول حرام وو ۱۲ منه رحمه الله ۸ قلائد هغه قربانیو ته ویل کیږی چه په غاړه کښې ئی ورته ځړولی وی لکه امیل او داسی نور او مکې معظمې ته ئی روانه کړی وی ۱۲ منه
۹ دښمنی او بعض د کفارو د قریشو سره په دی وجه وه چه دوی ئی حصار کړي وو په کال د حدیبیې کښې د طواف د مسجد حرام څخه لپاره د عمري یعنی د بعض دی تاسو نه باعث کوی چه د خپل حد څخه تیر سی صلح د حدیبیې په شپږم کال د هجرت د میانی په میاشت کښې شوی وه چه نبی علیه السلام د څوارلس سوه کسانو صحابه کرامو سره د مدینې څخه مکې معظمې ته لپاره د عمري روان شوی وو چه کوم وخت د حدیبیې ځای ته ورسیدل نو د مکې قریشو دوی پرینښودل اخیر په څو شرطو ئی صلح وسوه او فیصله وشوه چه راوس وګرځئ او اینده کال راشئ او د بیت الله زیارت وکړئ ۱۲

عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا ۘ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ

له کعبې څخه   پردې چه تاسو به ظلم کوی   او مرسته کوی یو دبله   په نیکی   او

التَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ

په پرهیز ګاری سره   او مرسته مه کوی یو دبله په ګناه او ظلم سره   او ویریږئ له خدای څخه   بیشکه

اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢﴾ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَ

چه خدای سخت عذاب ورکوونکی دی   حرام کړی سوی دی پر تاسو باندی مرداره   او وینه بهیدونکی   او غوښه

لَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ

د خنزیر   او هغه شی چه اواز وکړی شی په غیر د خدای پر هغه باندی په وخت د ذبح کښی   او خفه کړی سوی   او هغه چه وهلو مړ سوی وی

وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا

او غورځیدلی له پاسه   او ښکری کړی سوی په ښکر د بل ښکر لرونکی   او هغه چه خوړلی وی لیوه مګر هغه چه حلال ئې کړی تاسو   او هغه

ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ۚ ذَٰلِكُمْ فِسْقٌ ۗ

چه ذبح کړی سوی وی   پر بتانو   او چه تقسیم د خیر او د شر به کوئ   په غشو سره   دا کار ګناه ده

الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ

نن ورځ نا امیده سول هغه کسان چه کافران سوی دی له دین ستاسو څخه   نو مه ویریږئ له دوی څخه

وَاخْشَوْنِ ۚ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي

او وویریږئ له ما څخه   نن ورځ پوره کړ ما تاسو له دین ستاسو   او پوره می کړ پر تاسو باندی نعمت خپل

وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا ۚ فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ

او خوښ می کړ تاسو له دین د اسلام   نو هر څوک چه مجبور سو خوراک د حرام شی ته په لوږه کښی چه نه وی

مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ ۙ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣﴾ يَسْأَلُونَكَ مَاذَا

میلان کوونکی په ګناه ته   نو بیشکه چه خدای بخښونکی مهربانه دی   پوښتنه کوی دوی له تا څخه   کوم یو شی

أُحِلَّ لَهُمْ ۖ قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ ۙ وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ

حلال کړی سوی دی دوی له   ووایه ورته چه حلال کړی سوی دی تاسی له پاکی   او ښکار د هغه شی چه تاسو ئې ښوونه کړی وی له جمله د ښکاري ځناورو

مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ ۖ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ

ښکار کوونکی چه ښوونه کوی تاسو دوی ته له هغه علم چه ښوولی دی تاسو ته خدای   نو خوری تاسو له هغه ښکار څخه چه ساتلی وی دوی

ے له

د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړی سوه چه بر څه ته وایی او اثم څه ته نو رسول الله ص ورته وویل چه بر نیکی بد خوی دی او اثم هغه شی دی چه په زړه کښی دی کړزی چه دا کار وکړم که نه او دا دی خوښه نه وی چه خلق پر هغه خبر سی ۱۲ معالم

۲ ے په شپږم کال هجرت رسول الله صلی الله علیه وسلم سره له اصحابو ئې د عمرې په نیت مکې ته روان شول مشرکانو دوی منع کړل د هغه څخه دوه کاله وروسته فتح د مکې وشوه بعضی مشرکان چه په نیت د عمرې یا د حج کولو راغلی وو مومنانو دا قصد وکړ چه د مکې نه دی دښمنی په وجه دوی هم منع کړی الله تعالی له دی څخه منع وکړل او دا ایت نازل شو او علماؤ ویلی دی چه او س دا ایت منسوخ شوی دی ۱۲ وحیدی له تکه چه کفار و به په وخت د ذبح کښی نوم د لات او عزی اخستے

۳ ے مجاهد او قتاده رضی الله عنهما ویلی دی چه چاپیره پر کعبه اهل جاهلیتو شپیته کاڼی درولی وو او د هغو عبادت به ئې کاوه او ذبح به ئې پر کولی او هغه بتان نه وو او بعضو ویلی دی چه هغه بتان وو معالم و یسیر ۱۲

۴ ے عنی چه نیات له موږ والی څخه خوری ے عدی ابن حاتم او زید ابن مهلهل له رسول الله ص څخه پوښتنه وکړه چه ای رسوله خدای موږ یو قوم یو چه ښکار کوو په سپو او تازیانو او نورو شیانو باندی نو کوم شی موږ ته حلال دی له دوی څخه نو خدای پاک دا ایت نازل کړ یسئلونک الایة ے که له جمله د ښکاري ځناورو شیان دی لکه باز ښکاري سپی د ښکار بیشکه حلال دی هغه وخت چه په ښکار کولو اموخته سوی وی اموخته کیدل ئې دا دی چه هغه نیولی شی نه خوری بلکه ورته ئې ساتی مراد له یاد ولو د نامه د خدای دا دی چه په وخت د لیږلو د دی شیانو کښی بسم الله ووایل سی یا په وخت د خوراک د هغه ښکار شوی کښی ۱۲ منه

اللّٰهم اغفر لکاتبه

عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ
تاسو ته ۔ او یادوی نوم دخدای پرحلالولو د ښکار ۔ او ویریږی له خدای څخه ۔ بیشکه چه خدای ژر
سَرِيعُ الْحِسَابِ ④ الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ ۖ وَطَعَامُ الَّذِينَ
حساب کونکی دی ۔ نن ورځ حلال کړی شو ۔ تاسو ته پاك شیان ۔ له او خوراك د هغه کسانو
أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَّكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَّهُمْ ۖ وَالْمُحْصَنَاتُ
چه ورکړی شوی دی کتاب حلال دی تاسو ته او خوراك ستاسو حلال دی دوی ته ۔ او حلالی دی اصیلی
مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن
له مؤمنو ښځو څخه ۔ او اصیلی ښځی ۔ له هغه کسانو څخه ۔ چه ورکړی سوی دی کتاب
قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا
مخکی له تاسو څخه ۔ په هغه وخت کښی چه ورکړی دوی ته مهرونه ددوی ۔ چه نکاح کونکی یی نه زنا کونکی ۔ او نه یئ
مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ ۗ وَمَن يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ
نیونکی د پټی یارانی ۔ او هرڅوك چه کافر سو پر ایمان باندی ۔ نو په تحقیق سره خراب شول
عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ⑤ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
عمل دده ۔ او دی به ۔ په اخرت کښی ۔ له تاوانیانو څخه وی ۔ ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی
إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى
په هغه وخت کښی چه ولاړیږی تاسو لمانځه ته ۔ نو ومینځی ۔ مخونه خپل ۔ او لاسونه خپل ۔ تر
الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ۚ وَإِن
څنګلو پوری ۔ او مسح وکړی ۔ پر سرو خپلو ۔ او ومینځی پښی خپلی ۔ تر پڼو پوری ۔ او که
كُنتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا ۚ وَإِن كُنتُم مَّرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ
وی تاسو په جنابت کښی نو ښه ځان پاك کړی په غسل سره ۔ او که وی تاسو ناجوړه ۔ یا په سفر وی ۔ او یا
جَاءَ أَحَدٌ مِّنكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا
راغلی یو له تاسو څخه ۔ له ځایه د بولو څخه ۔ او یا جماع وکړی له ښځو سره ۔ نو بیا مو پیدا نه کړی ته
مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُم
اوبه ۔ نو قصد وکړی ۔ د ځمکی پاکی ۔ نو مسح وکړی ۔ پر مخو خپلو ۔ او لاسو خپلو

ف ۱

مراد له طعام څخه ذبوحه ده یعنی حلال کړی په لاس د یهودیانو او نصرانیانو تاسو ته حلال دی دی کړی په وخت د حلالولو کښی د خدای نوم پر ذکر کړی نو په اتفاق سره حلال دی او که ئی ذکر نه کړنو اختلاف د علماؤ پکښی شته ۱۲ معالم التنزیل

ف ۲ ظاهر د ایت څخه دا معلومیږی چه هر وخت اراده د لمانځه سړی وکړی نو اودس کول فرض دی مګر په قول او فعل د رسول الله ص سره دا ثابته شوی ده چه مراد له دی ایت څخه دا دی چه تاسو اراده د لمانځه وکړئ او تاسو بی اودسه ئی نو مخونه او ښی مینځی رسول الله ص ویلی دی چه نه قبلوی خدای لمونځ د یو له تاسو څخه په هغه وخت کښی چه بی اودسه شی تر څو چه اودس وکړی او رسول الله صلی الله علیه وسلم په ورځ د خندق کښی لو کښی څلور لمونځونه په یوه اودس ادا کړی وو ۱۲ معالم التنزیل

ع ۱ ۵

ف ۳

ف ۵ نو بیا مو پیدا نه کړی او یا څکه چه د میل څخه لیری وی او یا ویره وی د دښمن یا د غلو یا لیوانو او یا د کوم بو که او ورسی نه وی یا خرڅیږی خو پلیسی نه وی ۱۲ تیسیر

ف ٤

یعنی څنګلی هم ورسره ومینځی همدا رنګه د واړه پڼدی (بجلکی) هم مینځی ۱۲

ف ۵

او په یو قرأت کښی ارجلکم په زیر سره هم راغلی دی له ظاهر د دی قرأت څخه مسح کول د پښو معلومیږی مګر په صحیح احادیثو سره ثابته ده چه نبی کریم او اصحابو به په لمانځه کښی پښی وینځلی چه اودس به ئی کاوه په حدیث شریف کښی راغلی دی چه کله یو سړی اودس کړ او به پر پښه کښی ئی په اندازه د یوه نوك ځای وچ پاته شی نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل ولاړ سه او سم اودس وکړه ۱۲

مِّنْهُ مَا يُرِيْدُ اللّٰهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِّنْ حَرَجٍ وَّلٰكِنْ يُّرِيْدُ

له هغه نه اراده نلري خدای چه مقرره کړي پر تاسو څه سختي او ليکن اراده لري

لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ۝٦ وَ

چه پاك کړي تاسو او چه ديوره کړي نعمت خپل پر تاسو باندي چه ښايي تاسو شکر وکاږئ

اذْكُرُوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَمِيْثَاقَهُ الَّذِيْ وَاثَقَكُمْ بِهٖٓ ۙ

او يادکړئ تاسو نعمت دخداي پر تاسو باندي او وعده محکمه هغه چه ټينګښت ئې کړي وو تاسو ته پر هغې

اِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا ۡوَاتَّقُوا اللّٰهَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ

په هغه وخت کښې چه وويل تاسو چه واوريدل مونږ او اطاعت کوو مونږ او ووېرېږئ له خدای څخه بيشکه چه خدای عالم دي په خبرو

الصُّدُوْرِ ۝٧ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُوْنُوْا قَوّٰمِيْنَ لِلّٰهِ شُهَدَاۗءَ

د سينو باندي اي هغه کسانو چه ايمان ئې راوړي دي اوسئ تاسو محکم ولاړ خداي له شاهدان

بِالْقِسْطِ ۡ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلٰٓي اَلَّا تَعْدِلُوْا ۭ

په انصاف سره او باعث دي نکړي تاسو دښمني د يو قوم پر دي چه انصاف به نه کوئ

اِعْدِلُوْا ۣ هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى ۡ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ

انصاف کوئ چه دی سنه نږدي دي پرهيزګاري ته او ووېرېږئ دخدای څخه بيشکه چه خدای خبردار دي

بِمَا تَعْمَلُوْنَ ۝٨ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ ۙ

پر هغه کار چه کوئ ئې تاسو وعده کړي ده خدای له هغه کسانو سره چه ايمان ئې راوړي دي او عمل کوي ديکو

لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَّاَجْرٌ عَظِيْمٌ ۝٩ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَكَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَآ

چه مقرر دي دوي ته بخښنه او اجر لوي او هغه کسان چه کفران ئې کړي او نسبت د دروغو کوي آيتونو زمونږ ته

اُولٰۗىِٕكَ اَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ ۝١٠ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اذْكُرُوْا نِعْمَتَ

دغه کسان ملګري د دوزخ دي اي هغه کسانو چه ايمان ئې راوړي دي يادکړي تاسو نعمت

اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ هَمَّ قَوْمٌ اَنْ يَّبْسُطُوْٓا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ

د خدای پر تاسو هغه وخت چه قصد وکړ يو قوم دي چه وغزوي تاسو ته لاسونه خپل په قتل سره نو منع ئې کړل

اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۭ وَعَلَي اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ ۝١١

لاسونه دهغوي له تاسو څخه او ووېرېږئ له خدای څخه او پر خدای دي باندي توکل دي وکړي مؤمنان

١ ف

اکثر مفسرين وائي چه مراد له دي وعدي څخه هغه وعده ده چه مؤمنانو بيعت کړي و له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره چه ستا حکم به اورو او ستا اطاعت به کوو مجاهد او مقاتل رضي الله تعالی عنهما وائي دي چه مراد له دي څخه هغه وعده د ميثاق ده چه خدای له ادم څخه اخستي وه ۱۲ معالم

٢ ف

په بخاري او مسلم کښي له نعمان ابن بشير رضي الله تعالی عنه څخه روايت دي چه ما ته خپل پلار يو شي وبخښي نو مور مي ورته وويل نه به هغه وخت خوشحاله شم چه ته رسول الله صلی الله عليه وسلم پر دي بخشش شاهد کړي نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ته راغلل نو هغه ورته وويل چه تا نور اولاد ته داسي بخښنه کړي ده وويل چه نه نو رسول الله صلعم وويل چه وويرېږئ له خدای څخه او انصاف کوي په حق د اولاد کښي بيائې وفرمايل زه نه شاهد کيږم د ظلم پر خبره باندي بيا زما پلار هغه صدقه بيرته وګرځوله زما څخه ۱۲ ابن كثير

٣ ف

دا معجزه په ځو ځو ولړ پيښه شوي ده يو وار داسي وه چه جابر رضي الله تعالی عنه وائي چه رسول الله صلعم په يو ځای کښي رام شو او خلق تيت يو بل څخه ولاړل په سايه د درختو پسي او رسول الله صلعم په يوه درخته کښي خپله توره ورته ونړوله يو صحرائي راغلی هغه توره ئې لښکه څخه راوکښله او رسول الله صلعم ته ئې وويل چه اوس به د تا څوك له ما څخه خلاص کړي؟ رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل چه خدای هغه صحرائي د ترس وار داخبر مکره کړه رسول کريم صلعم به د غه جواب تر ګا وو نو هغه اعرابي توره وغورځوله نو رسول الله صلی الله عليه وسلم صحابه کرام راوغوښتل او دا حال ئې ورته بيان کړ او هغه صحرائي يو طرف ته ناست وو او دوي هيڅ ورته ونکړه. د دي حديث روايت عبد الرزاق کړي دي ۱۲ ۱۲

ع ٢ ٦ ٦

وَلَقَدْ اَخَذَ اللّٰهُ مِيْثَاقَ بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ ۚ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ

او خامخا په تحقيق سره اخستی ده خدای وعده محکمه له بنی اسرائيلو څخه او وليږل مونږ له دوی څخه

اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيْبًا ۭ وَقَالَ اللّٰهُ اِنِّىْ مَعَكُمْ ۭ لَىِٕنْ اَقَمْتُمُ الصَّلٰوةَ

دولس کسان مشران او وويل خدای چه بيشکه زه له تاسو سره يم که سم و دروی لمونځ

وَاٰتَيْتُمُ الزَّكٰوةَ وَاٰمَنْتُمْ بِرُسُلِيْ وَعَزَّرْتُمُوْهُمْ وَاَقْرَضْتُمُ

او ورکړی تاسو زکوة او ايمان راوړی پر رسولانو زما او تعظيم کوی د دوی او قرض ورکوئ

اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا لَّاُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّاٰتِكُمْ وَلَاُدْخِلَنَّكُمْ

خدای ته قرض نيک نو خامخا به ورژوم له تاسو څخه ګناهونه ستاسو او خامخا به داخل کړم تاسو

جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ۚ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ مِنْكُمْ

باغونو ته چه بهيږی به لاندی د درختو د هغو ويالې نو هر څوک چه کافر شو وروسته له دې تاسو څخه

فَقَدْ ضَلَّ سَوَاۗءَ السَّبِيْلِ ﴿١٢﴾ فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِّيْثَاقَهُمْ

نو په تحقيق ورک کړه ده لاره سمه نو په سبب د ماتولو د دوی د وعدی خپلې

لَعَنّٰهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوْبَهُمْ قٰسِيَةً ۚ يُحَرِّفُوْنَ الْكَلِمَ عَنْ

لعنت وکړ مونږ پر دوی او وګرځول مونږ زړونه د دوی سخت چه تغير کوی په کلمو د تورات کښی له

مَّوَاضِعِهٖ ۙ وَنَسُوْا حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوْا بِهٖ ۚ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ

ځايونو خپلو څخه او هير کړه دوی حصه له هغه شي څخه چه پند ورکړی شوی په هغه سره او هميشه به ته چه خبر يږی پر

عَلٰي خَاۗىِٕنَةٍ مِّنْهُمْ اِلَّا قَلِيْلًا مِّنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ ۭ

خيانت د دوی باندی مګر کم له دوی څخه نو عفوه وکړه له دوی څخه او مخ ورځنی وګرځوه

اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿١٣﴾ وَمِنَ الَّذِيْنَ قَالُوْٓا اِنَّا نَصٰرٰٓى

بيشکه چه خدای دوستی کوی له نيکانو سره او له هغه کسانو څخه چه وائی دوی چه مونږ نصاری يو

اَخَذْنَا مِيْثَاقَهُمْ فَنَسُوْا حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوْا بِهٖ ۠ فَاَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ

اخستی ده مونږ له دوی څخه وعده محکمه نو هير کړه دوی حصه له هغه شي څخه چه پند ورکول کيږی د دوی ته په هغه نو واچوله مونږ منځ د دوی کښی

الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاۗءَ اِلٰي يَوْمِ الْقِيٰمَةِ ۭ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ

دښمنی او بغض تر ورځی د قيامته پورې که او ژر دی چه خبر به کړی دوی

له روايت دی چه هر کله فرعون غرق سو او موسیٰ عليه السلام بيرته مصر ته راغلی نو امر سو په ورتلو شام ته لپاره د غزا کولو د ابليا او اريحا له جبارانو کفارو څخه او دا دواړه ښهرونه دی د کنعان له ښهرونو د شام څخه دی او د شام زړه ښهرونه وو او د هغه ښار به ئې نهر باغونه وو او يهو يشکی د انګورو به ئې پنځو کسانو سره پوره نه کولی او دا ظالمان په عمالقه مشهور وو او ته سوکره ئې قد وو او يو پکښی عاج ابن عنق نوميدی چه دی نه دری ديرش ګزه وو او نه دو واله دره او دری زره کاله ئې عمر وو او چاوسلی دی چه دا موضوع دی. نو هر کله چه موسیٰ عليه السلام اريحا ته نږدی سو او له خپله قومه څخه ئې وعده واخسته چه له دښمن سره به جنګ کوو او تيښته به ورڅخه نه کوو نو دولس کسبه جاسوسان ئې وليږل چه د هغو خلقو حال راوړی پټ چه نو خلق پر خبر نه سی بيا چه دوی بيرته راغلل نو هغو لوی جاسوسانو خپل قوم پر خبر کړی له يوشع ابن نون او قالب ابن يوقنا څخه چه دوی دواړو بل چا ته ونه ويل او دا د هغوی حال چه قوم وا و ريدی نو عهد ئې مات کړ او د نول بی قوله سول چه خدای پاک وائی وَلَقَدْ اَخَذَ اللّٰهُ الآية ۱۲ تيسير ۲ له مراد له قرض حسنه څخه زکوة ايستل دی او څوک وائی چه نفقه کول دی پر عيال خپل باندی ۱۲ معالم ۳ له بيا چه کله بنی اسرائيلو پر وعده وفا ونکړه نو محکمه ربّ العزت وويل فَبِمَا نَقْضِهِمْ الآية ۱۲ تيسير ۴ له لکه عبد الله ابن سلام او ملګری د ده چه په يهوديانو کښی مسلمانان او ايماندار وو ۱۲ ۵ له دا حکم په هغه وخت کښی وو چه جهاد کول فرض نه وو بيا دا حکم په آيت د سيف باندې منسوخ شوی دی بعضو ويلی دی چه دی څخه مراد دا دی چه کله دوی توبه وکښل له عهد شکنی څخه او جزيه ئې ورکړه نو کار مه پر لری نو په دی صورت کښی به ئې منسوخ نه دی ۱۲ منه ۶ او په حقيقت کښی هغه نصاری مندی خپل دين ئې بدل کړی دی ۱۲ وحيک کله ترو رځی د قيامت پورې داسی چه دوی دری طائفې شوی وو نسطوريه چه وائی عيسیٰ ځوی د خدای دی يعقوبيه چه وائی چه خپله خدای دی د مريم ملکائيه چه

وائی خدايان دری دی او دی ئې د مريم دی نعوذ بالله منها او يا هغه عداوت مراد دی چه د دوی او د يهود و په منځ کښی دی ۱۲ تيسير. اللهم اغفر لکاتبه ولوالديه. امين

اللّٰهُ بِمَا كَانُوْا يَصْنَعُوْنَ ﴿١٤﴾ يٰٓاَهْلَ الْكِتٰبِ قَدْ جَآءَكُمْ

خدای پرهغه کار وچه وو دوی کول به ئی ای اهل کتابو په تحقیق سره راغلی دی تاسو ته

رَسُوْلُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيْرًا مِّمَّا كُنْتُمْ تُخْفُوْنَ مِنَ الْكِتٰبِ

رسول زمونږ چه بیانوی تاسو ته ډیرله هغه شیانو څخه چه وی تاسو چه پټوی به مو له کتابو څخه

وَيَعْفُوْا عَنْ كَثِيْرٍ ۬ قَدْ جَآءَكُمْ مِّنَ اللّٰهِ نُوْرٌ وَّكِتٰبٌ مُّبِيْنٌ ﴿١٥﴾

او تیریږی له ډیرو څخه په تحقیق سره راغلی ده تاسو ته رڼا او کتاب بیانونکی

يَّهْدِيْ بِهِ اللّٰهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهٗ سُبُلَ السَّلٰمِ وَيُخْرِجُهُمْ

چه لاره ښیي په دی سره خدای هغه چاته چه اتباع کوی د رضا د خدای لاری د سلامتیه او راباسی دوی

مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ بِاِذْنِهٖ وَيَهْدِيْهِمْ اِلٰى صِرَاطٍ

له تیارو د جهل څخه رڼا د علم ته په اراده خپله سره او لاره ښیي دوی ته هغه لاری

مُّسْتَقِيْمٍ ﴿١٦﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِيْنَ قَالُوْٓا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْمَسِيْحُ ابْنُ

برابری ته خامخا په تحقیق سره کافر سوی دی هغه کسان چه وائی دوی چه بیشکه خدای چه دی د امسیح زوی

مَرْيَمَ ۭ قُلْ فَمَنْ يَّمْلِكُ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا اِنْ اَرَادَ اَنْ يُّهْلِكَ

د مریمی دی ووایه ته نو څوك به مالك سی د منع له خدای څخه د یو شی که اراده وکړی خدای د دی چه هلاك کړی

الْمَسِيْحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَاُمَّهٗ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ جَمِيْعًا ۭ وَلِلّٰهِ

مسیح زوی د بی بی مریمی او مور د ده او هغه څوك چه په ځمکه کښی دی ټول او خاص خدای لره ده

مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۭ يَخْلُقُ مَا يَشَاۗءُ ۭ وَاللّٰهُ

پاچاهی د اسمانونو د ځمکی او هغه چه په منځ د دواړو کښی دی پیدا کوی هغه شی چه وی د ده خوښه سی او خدای

عَلٰي كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿١٧﴾ وَقَالَتِ الْيَهُوْدُ وَالنَّصٰرٰى نَحْنُ

پر هر شی باندی قادر دی او وائی یهود او نصاری چه مونږ

اَبْنٰۗؤُا اللّٰهِ وَاَحِبَّاۗؤُهٗ ۭ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوْبِكُمْ ۭ بَلْ اَنْتُمْ

زامن د خدای یو او دوستان د ده یو نو ووایه ورته نو ولی دی ته په عذابوی تاسو په سبب د گناهو ستاسو بلکه تاسو

بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ ۭ يَغْفِرُ لِمَنْ يَّشَاۗءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَّشَاۗءُ ۭ وَلِلّٰهِ

بشر ئی له هغه چا څخه چه پیدا کړی دی بخښنه کوی هغه چاته چه خوښه سی د ده او په عذابوی هغه څوك چه خوښه سی د ده او خاص خدای لره

سه ١

لکه ایت د رجم او ایتونه د صفت د رسول الله صلی الله علیه وسلم چه دوی هغه ټول پټ کړی وو او رسول الله صلی الله علیه وسلم بیان د هغه وکړ او دا کار خالص د معجزه وه ځکه چه ده خود د دوی کتابونه نه وو ویلی او بیان ئی ورته وکړ ١٢ تفسیر جمل

سه ٢

عبدالله ابن عباس رضی الله تعالی عنه ویلی دی چه اراده کړی ده خدای په دی سره د اسلام ځکه چه دا دین د خدای دی او نوم د خدای سلام دی او لاره د خدای دین د ده دی چه خدای خپلو بندګانو ته مقرر کړی دی او پیغمبران ئی ورسره رالیږلی دی او امر ئی پر اتباع د هغه بندګانو ته کړی دی ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢

جمل شریف

سه ٣

یعنی پلار خو خپل زوی او دوست خپل دوست نه په عذابوی په اخرت کښی نو معلومه سوه چه داد عوه ستاسو په دروغ ده ١٢

معالم التنزیل

ع یعنی بیان د هغه تاسو ته نه کوی ١٢ عسه چه هغه یعقوبیه دی له نصاراو څخه ١٢ ١٢ ١٢

مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۚ وَاِلَيْهِ الْمَصِيْرُ ﴿١٨﴾

پاچاهي د اسمانو او د ځمکې او د هغه چه په مينځ د دې دواړو کښې دي او دې خداى ته ګرځېدل دي هر چاته

يٰۤاَهْلَ الْكِتٰبِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلٰى فَتْرَةٍ

اى اهل کتابو په تحقيق سره راغلى دى تاسو ته پيغمبر زموږ چه بيانوى تاسو ته احکام د شرعي په وخت د بس کيدلو د

مِّنَ الرُّسُلِ اَنْ تَقُوْلُوْا مَا جَآءَنَا مِنْ بَشِيْرٍ وَّلَا نَذِيْرٍ ۫

د رسولانو کښې چه بيا و نه وائي تاسو په قيامت کښې چه نه دى راغلى موږ ته څوک زيرى کونکى او نه څوک ويرونکى

فَقَدْ جَآءَكُمْ بَشِيْرٌ وَّنَذِيْرٌ ؕ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ

نو په تحقيق سره راغلى تاسو ته زيرى کونکى او ويرونکى او خداى پر هر شي باندي

قَدِيْرٌ ﴿١٩﴾ ع وَاِذْ قَالَ مُوْسٰى لِقَوْمِهٖ يٰقَوْمِ اذْكُرُوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ

قادر دى او ياد کړه هغه وخت چه وويل موسىٰ ع قوم ته ! اى قومه زما ياد کړى تاسو نعمت د خداى

عَلَيْكُمْ اِذْ جَعَلَ فِيْكُمْ اَنْۢبِيَآءَ وَجَعَلَكُمْ مُّلُوْكًا ۖۗ وَّاٰتٰىكُمْ

چه کړى ئى دى پر تاسو باندې په هغه وخت کښې چه پيدا کړه ده په تاسو کښې پيغمبران او وئى ګرزولى تاسو پاچاهان او درئى کړه تاسو ته

مَّا لَمْ يُؤْتِ اَحَدًا مِّنَ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٢٠﴾ يٰقَوْمِ ادْخُلُوا الْاَرْضَ

هغه نعمتونه چه نه ئى دى ورکړى يوه کس ته له خلقو د زمانى ستاسو څخه اى قومه زما ننوزئ ته د دې ځمکې

الْمُقَدَّسَةَ الَّتِيْ كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوْا عَلٰۤى اَدْبَارِكُمْ

پاکې کړى سوې ته هغه ځمکه چه مقرر کړې ده خداى تاسو ته او بيرته مه ځئ پر شا کانو خپلو باندې

فَتَنْقَلِبُوْا خٰسِرِيْنَ ﴿٢١﴾ قَالُوْا يٰمُوْسٰۤى اِنَّ فِيْهَا قَوْمًا جَبَّارِيْنَ ۖۗ

نو تاسو به وګرزئ تاوانيان او ويل دوى چه اى موسىٰ ع بيشکه په دې ځمکه کښې يو قوم دى زورور

وَاِنَّا لَنْ نَّدْخُلَهَا حَتّٰى يَخْرُجُوْا مِنْهَا ۚ فَاِنْ يَّخْرُجُوْا مِنْهَا

او بيشکه موږ به هيڅکله نه سو داخل تر څو چه وزى دوى له دې ځمکې څخه نو که ووتل دوى له دې څخه نو بيشکه چه موږ به

فَاِنَّا دٰخِلُوْنَ ﴿٢٢﴾ قَالَ رَجُلٰنِ مِنَ الَّذِيْنَ يَخَافُوْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ

ننوتونکى يو کښې وويل دوو سړو له هغه کسانو څخه چه ويريدل له خدايه احسان کړى وو خداى

عَلَيْهِمَا ادْخُلُوْا عَلَيْهِمُ الْبَابَ ۚ فَاِذَا دَخَلْتُمُوْهُ فَاِنَّكُمْ

پر دې دواړو چه ورننوزئ پر دوى په دروازه باندې نو په هغه وخت کښې چه ورننوتئ پر دروازه نو بيشکه تاسو به

الف

ابو عثمان هندی ويلي دی چه زمانه د فترت په مابين د عيسیٰ او محمد عليهما الصلوة والسلام کښې شپږ سوه کلونه وو او قتاده رض ويلي دی چه پنځه سوه شپېته کلونه وو او معمر او کلبي ويلي دی چه پنځه سوه څلويښت کلونه وو ۱۲ معالم

۲ ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنه ويلي دی چه د حضرت موسیٰ او محمد عليهما السلام په مينځ کښې نولس سوه کاله فاصله وه مګر د رسولانو کمی پکښې نه وو په بنی اسرائيلو پسته له موسیٰ عليه السلام څخه زر کسه نبيان راغلی دی ۱۲ وحيدی

۳ چه هغه ځمکه کوه طور دی او چاپېره گرد د اقول د مجاهد دے

ع ۳ ۸ ۷

او ضحاک ويلي دی چه ايليا او بيت المقدس دی او قتاده ويلي دی چه هغه شام دے ۱۲ معالم

۴ هر کله چه موسیٰ عليه السلام هغه مشران د قوم وليږل چه تاسو ولاړ سئ او د هغه کفارو حال راوړئ نو هغوی چه راغلل او موسیٰ عليه السلام ته ئې حال وويه نو دوی ورته وويل چه دا عام خلق پردی مه خبروئ چه دا کفار ډېر قوی او پهلوانان دي ځکه چه دوی به وويرېږي او بې زړه به سی نو هغوی تولو بيان د حال وکړ بغير له دوو کسانو نو بنی اسرائيلو په ژړا لاس پورې کړ او ويل ئې چه افسوس موږ په مصر کښې مړه وای يا په دې بيابان کښې مړه سوی وای او دی ښهر ته نه وای تللي ځکه چه که ورسو نو مينځې زموږ او اولاد زموږ به هم د دوی ته پاته سی او هر سړی ئې بل ته وويل چه راځئ ته مخکې شئ چه مصر ولاړ سو ۱۲ معالم

۵ چه يوشع ابن نون ابن افرائم او بل کالب وو ۱۲ ۱۲ معالم التنزيل

غٰلِبُوْنَ ۵ وَعَلَى اللّٰهِ فَتَوَكَّلُوْٓا اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِیْنَ ﴿۲۳﴾ قَالُوْا

غالب ئې او پر خدای باندی نو توکل کړی که ئې تاسو ایمان راوړونکی وویل دوی

یٰمُوْسٰٓى اِنَّا لَنْ نَّدْخُلَهَآ اَبَدًا مَّا دَامُوْا فِیْهَا فَاذْهَبْ اَنْتَ

چه ای موسیٰ موږ به لره داخل نه سو دی شهرته هیڅکله ترڅو چه وی دوی پکښی نو ولاړ شه ته

وَرَبُّكَ فَقَاتِلَآ اِنَّا هٰهُنَا قٰعِدُوْنَ ﴿۲۴﴾ قَالَ رَبِّ اِنِّیْ لَآ اَمْلِكُ

او رب ستا نو دواړه جنګ وکړی بیشکه موږ به دی ځای کښی ناست یو وویل موسیٰ بیشکه زه اختیار نه لرم

اِلَّا نَفْسِیْ وَاَخِیْ فَافْرُقْ بَیْنَنَا وَبَیْنَ الْقَوْمِ الْفٰسِقِیْنَ ﴿۲۵﴾

مګر د ځان خپل او د ورور خپل نو جلاوالی وکړه په منځ زموږ او په منځ د قوم فاسقانو کښی

قَالَ فَاِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَیْهِمْ اَرْبَعِیْنَ سَنَةً یَتِیْهُوْنَ فِی

وویل خدای نو بیشکه دا زمکه حرامه کړی سوی ده پر دوی باندی څلویښت کاله سرګردانه به ګرزی په

الْاَرْضِ فَلَا تَاْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفٰسِقِیْنَ ﴿۲۶﴾ وَاتْلُ عَلَیْهِمْ

دی ځمکه کښی نو مه خفه کیږه ته پر قوم د فاسقانو باندی او تلاوت کړه پر دوی

نَبَاَ ابْنَیْ اٰدَمَ بِالْحَقِّ اِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ اَحَدِهِمَا

قصه د دوو زامنو د آدم په رښتیا سره په هغه وخت کښی چه قربانی وړاندی کړه دواړو نو قبوله کړی شوه له یوه د دوی څخه

وَلَمْ یُتَقَبَّلْ مِنَ الْاٰخَرِ قَالَ لَاَقْتُلَنَّكَ قَالَ اِنَّمَا یَتَقَبَّلُ

او نه شوه قبوله له بل څخه وویل قابیل چه خامخا زه قتل کړم تا وویل ورته هابیل چه خبره دا ده قبلیدل کوي

اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّقِیْنَ ﴿۲۷﴾ لَىٕنْۢ بَسَطْتَّ اِلَیَّ یَدَكَ لِتَقْتُلَنِیْ مَآ

خدای له پرهیزګارانو څخه که ته راوغزوی تا لاس خپل چه مړ کړی ما نه یم زه

اَنَا بِبَاسِطٍ یَّدِیَ اِلَیْكَ لِاَقْتُلَكَ اِنِّیْٓ اَخَافُ اللّٰهَ رَبَّ

غزونکی د لاس خپل تا ته چه قتل کړم تا بیشکه زه ویریږم له خدای څخه چه رب

الْعٰلَمِیْنَ ﴿۲۸﴾ اِنِّیْٓ اُرِیْدُ اَنْ تَبُوْٓاَ بِاِثْمِیْ وَاِثْمِكَ فَتَكُوْنَ مِنْ

د مخلوقاتو دی بیشکه زه اراده لرم دی چه راجع شی ته پر ګناه زما او پر ګناه خپله سره نو شی ته له

اَصْحٰبِ النَّارِ وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الظّٰلِمِیْنَ ﴿۲۹﴾ فَطَوَّعَتْ لَهٗ نَفْسُهٗ

ملګرو د اور څخه او دا او جزاء ده د ظالمانو نو آسان کړه ده ته (قابیل ته) نفس دده

ویلی سوی دی چه حضرت موسیٰ
علیه السلام په غضب شوی وو.
بنی اسرائیلو ته ئې خبری وکړی مګر بیا
خفه سو نو الله تعالیٰ ورته وفرمایل
بد نافرمانو خلقو د اسرائیل ده نو ته
پر یسی خفګان مه کوه ۱۲ وحیدی

۲

روایت دی چه د آدم علیه السلام به
همیشه دوه اولاد ده په یوه ځای
... نو بل ته ... نه او دی
... مامور وو چه د یوه ...
... بل ته ورکوی ...
... خلق ... وو پیدا شوی. او
... دقابیل ... هابیل ...
هابیل ته ئې مقرر کړی وه او
... هابیل جوړ ... نه وه
قابیل ته ئې مقرره کړی وه او قابیل
... غضب شو نو آدم
علیه السلام ورته وویل چه ...
وکړئ ... قبوله سو
... او علامه د قبولیت
... اسمانه څخه راغلی
... قبوله سوی قربانی به ئې سوځولې
... شوه پر ځای ۱۲

تیسیر ومعالم

۳

قابیل د ... او هابیل
... قربانی ئې کړه او قابیل ...
... غیر ...
... او پر غره ...
آدم علیه السلام ... ته سوال
وکړ ... اسمانه څخه راغلی ...
هابیل ئې وخوړله او د قابیل قربانی
... ځای پر پریښودله ۱۲ معالم

۴

... په ګناه د قتل زما ... او ...
... کار ... وجه ... کړی دي
... اکثر مفسرینو دی ۱۲ ۱۲
معالم

قَتْلَ اَخِيْهِ فَقَتَلَهٗ فَاَصْبَحَ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ﴿۳۰﴾ فَبَعَثَ اللّٰهُ

وژل د ورور خپل نو مړئی کړو نو وګرزیدی له تاوانیانو څخه نو راولیږی خدای

غُرَابًا يَّبْحَثُ فِي الْاَرْضِ لِيُرِيَهٗ كَيْفَ يُوَارِيْ سَوْءَةَ اَخِيْهِ

یو کارغه چه کندل ئې کول په مځکه سره د پاره د دې چه وښیي دی قابیل ته چه څنګه پټ کړي مړی د ورور خپل

قَالَ يٰوَيْلَتٰۤى اَعَجَزْتُ اَنْ اَكُوْنَ مِثْلَ هٰذَا الْغُرَابِ فَاُوَارِيَ

وویل ده ای افسوس دی ما لره ایا عاجز ومه له دې څخه چه شم زه په مثل د دې کارغه نو چه پټه کړم

سَوْءَةَ اَخِيْ ۚ فَاَصْبَحَ مِنَ النّٰدِمِيْنَ ﴿۳۱﴾ ۚۛ مِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ ۚۛ

لاش د مړه ورور خپل نو وګرزیدی له پښیمانه کونکو څخه په سبب د دی قتل

كَتَبْنَا عَلٰى بَنِيْۤ اِسْرَآءِيْلَ اَنَّهٗ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ

لیکلی وو موږ پر بنی اسرائیلو باندې چه بیشکه شان دا دی چه هرچا چه مړ کړو نفس بې له بدله د بل نفس

اَوْ فَسَادٍ فِي الْاَرْضِ فَكَاَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيْعًا ۭ وَمَنْ اَحْيَاهَا

او یا بې له فساده په ځمکه کښې نو ګویا مړه کړه ده خلق ټول او هرچا چه ژوندی کړ دا نفس

فَكَاَنَّمَاۤ اَحْيَا النَّاسَ جَمِيْعًا ۭ وَلَقَدْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنٰتِ ۡ

نو ګویا چه ژوندي ئې کړل خلق ټول او خامخا په تحقیق سره راغلي وو دوی ته پیغمبران زموږ په ښکاره ښکاره دلیلونو سره

ثُمَّ اِنَّ كَثِيْرًا مِّنْهُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ فِي الْاَرْضِ لَمُسْرِفُوْنَ ﴿۳۲﴾ اِنَّمَا

بیا و رپسې بیشکه ډیر له دوی څخه وروسته له دې نه په ځمکه کښې خامخا اسراف کونکي دي خبر دا دہ

جَزٰٓؤُا الَّذِيْنَ يُحَارِبُوْنَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَيَسْعَوْنَ فِي الْاَرْضِ

چه جزاء د هغه کسانو چه جنګ خوښوی له خدای سره او له رسول د ده سره او منډې وهي په ځمکه کښې

فَسَادًا اَنْ يُّقَتَّلُوْۤا اَوْ يُصَلَّبُوْۤا اَوْ تُقَطَّعَ اَيْدِيْهِمْ وَاَرْجُلُهُمْ

لپاره د فساد چه قتل دې کړی سی او یا دې په دار کړی سی او یا دې پرې کړی سی لاسونه د دوی او پښې د دوی

مِّنْ خِلَافٍ اَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْاَرْضِ ؕ ذٰلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا

مخالف (بنی لاس چه پښه یا په عکس) او یا دې شړل سی له ځمکی څخه دا کارونه دوی لره شرمول دی په دنیا کښې

وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ﴿۳۳﴾ ۙ اِلَّا الَّذِيْنَ تَابُوْا مِنْ قَبْلِ

او سته دوی ته په اخرت کښې عذاب لوی مګر هغه کسان چه توبه وکاږي مخکې له هغه څخه

له ابن جریج رضی اللہ تعالیٰ عنہ ویلی دی چه شیطان ځینو شیطان په شکل د سرې راغلی او یو مرغه واخست او د هغه سر ئې پر کاڼي کښېښود او پر بل کاڼي ئې وټکوی نو قابیل هم قتل څخه زده کړ او د هابیل سر ئې د دوو کاڼو په منځ کښې ښخو او مړ ئې کړ بیاد پټولو په چل نه پوهیده او خلقو ته نبت ورځې یا بوکالئې په شا ګرزاوه بیا د کارغه په واسطه ئې چل ښخولو زده کړ او ښخ ئې کړ ۲ معالم ۳ مِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ په ظاهر کښې خو قتل د قابیل او د حکم تولو بنی اسرائیلو ته هیڅ تعلق نه معلومیږي ځکه چه امام نافع په مِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ وقف کوی او د وهم ایسلم كَتَبْنَا څخه شروع کیږی معنے د مخکښې ایت دا ده چه قابیل هابیل مړ کړو مګر د ښخولو طریقه ئې نه ورتله نو پښیمانه شو ور باندې او مال د دې چه مورا و پلار ئې څخه پښیمانه شو بیزاره شول او ټول بدن ئې تور شو او په شاګرزولو د مړی ستړی شو او دی بیله اخیر کښې د خپل ځان نه زوی له لاسه مړ شو ۳ لیسیر وغیره سـ۵ یعنی په ګونه ئې د هغه د پاره موده نه پرښکولو د هغه ۱۲ معالم سـ۶ له حضرت انس رضی اللہ تعالیٰ عنه څخه روایت شوی دی چه یو ډله قبیلے د عرینه څخه مدینے ته راغله او پر اسلام مشرف شول بیا ئې د هوا د مدینې پر دوی ښه ونه لګیده نو رسول الله ﷺ ور ته وویل چه ولاړ سی صحرا ته او د بیت المال د اوښانو بولې او پی وڅښئ او نو چه روښ نو ځوړ شول ولاړل څه موده وروسته جوړ شول نو د هغه ساربان او ښپه، مړ کړ او اوښانئې له ځانه سره روان کړل نو رسول الله ﷺ خبر شو او په دوی پسې ئې سړي ولیږل او ګیر ئې کړل او لاس او پښې ئې د دوی ئې پرې کړې نو مخالف ور و ترلې یعنی ښی لاس چه ښه یا بر عکس ئې ور څخه بو کړل او په سترګو د دو کښې ئې میخونه ووهل او په ګرم ژغل (شګه) کښې ئې واچول او دوی دهغوی څخه ماولیدچه له دیر تنده څخه ئې پر ځمکه خولې لګولې نو هغه ټول مړه شول دا ایت په حق د هغه کسانو کښې نازل شوی دی رشوا دا حدیث ابو داؤد ترمذی نسائي او نورو علماؤ کړی دی رحمهم الله ۱۲ ابن کثیر و جامع ۵ اَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْاَرْضِ الایه بلکه ورکښې کړی سی له ځمکه څخه په حبس ۱۲ یعنی په بند کښې دی واچول سی چه بیا ئې نو د خلقو ته ضرر و نه رسیږی ۱۲ لیسیر

اَنْ تَقْدِرُوْا عَلَيْهِمْ ۚ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٣٤﴾ ع يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ ٥ ع ٨ ٩

چه قادر ييږئ تاسو پر دوی | نو پوه شئ پر دی چه بيشکه خدای بخښونکی مهربانه دی | ای هغه کسانو

اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَابْتَغُوْٓا اِلَيْهِ الْوَسِيْلَةَ وَجَاهِدُوْا فِيْ سَبِيْلِهٖ لَعَلَّكُمْ

چه ايمانئ راوړی دی ووېرېږئ له خدايه او طلب کوئ ده ته واسطه او جهاد کوئ په لاره د ده کښې | بنائی چه تاسو به

تُفْلِحُوْنَ ﴿٣٥﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَوْ اَنَّ لَهُمْ مَّا فِي الْاَرْضِ جَمِيْعًا

خلاص شئ له عذابه[1] | بيشکه هغه کسان چه کافران شوی دی په شرط د دی که چيرې وای دوی ته | هغه شيان چه په ځمکه کښې دی ټول

وَّمِثْلَهٗ مَعَهٗ لِيَفْتَدُوْا بِهٖ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مَا تُقُبِّلَ

او په قدر د دی نور هم له ده سره شی لپاره د دی چه فديه وركړی دوی په هغه سره | له عذابه د ورځې د قيامت څخه | نه به سی قبوله دا فديه

مِنْهُمْ ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٣٦﴾ يُرِيْدُوْنَ اَنْ يَّخْرُجُوْا مِنَ النَّارِ

له دوی څخه | او دوی ته به وی عذاب دردناك | اراده به لری دوی چه ووځي | له دې اور څخه

وَمَا هُمْ بِخٰرِجِيْنَ مِنْهَا ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيْمٌ ﴿٣٧﴾ وَالسَّارِقُ

او نه به وی دوی وتونکی | له هغه څخه او وی به دوی لره | عذاب هميشه[2] | او غل سړی چه دی

وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوْٓا اَيْدِيَهُمَا جَزَآءً بِۢمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللّٰهِ ۗ

او غله ښځه چه ده | نو پرېکړئ تاسو لاسونه د دواړو لپاره د جزا اوکړ لو پر هغه عمل چه کړی دی دواړو لپاره د عذاب له جانبه د خدا څخه

وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ﴿٣٨﴾ فَمَنْ تَابَ مِنْۢ بَعْدِ ظُلْمِهٖ وَاَصْلَحَ فَاِنَّ

او خدای غالب دی خښتن د حکمت دی | نو هغه څوك چه توبه ئې وکښله وروسته له ظلمه د ده څخه او نيك ئې کړ عمل خپل | نو بيشکه

اللّٰهَ يَتُوْبُ عَلَيْهِ ۗ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٣٩﴾ اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ

چه خدای به رجوع په رحمت سره وکړي پر ده او بيشکه چه خدا بخښونکی دی مهربان دی | ايا ته نه يې پوهېږې چه بيشکه خدای چه دی

لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۗ يُعَذِّبُ مَنْ يَّشَآءُ وَيَغْفِرُ

ښتن دلره پاچاهي د اسمانو او د ځمکې | په عذاب وی دی هغه څوك چه د ده | خوښه سی | او بخښنه کوی

لِمَنْ يَّشَآءُ ۗ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿٤٠﴾ يٰٓاَيُّهَا الرَّسُوْلُ

هغه چاته چه د ده خوښه سی | او خدای پر هر شی | باندی قادر دی | ای | ليږل شوی رسول

لَا يَحْزُنْكَ الَّذِيْنَ يُسَارِعُوْنَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِيْنَ قَالُوْٓا

نه دی غمژن کوی تا | هغه کسان چه تلوار کوی په کفر کښې | له هغه کسانو څخه | چه وائی دوی

---

[1] فائده رب العزت په دی ايت کښې څلور شيان ذکر کړل موجب خلاصی ايمان، تقوی، وسيله نيول، او جهاد نو پر دی څلورو ډير حرص په کار دی ١٢ يسير

[2] بی بی عائشې رضی الله تعالی عنها ويلی دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلی دی چه پرې کيږي دې لاس د غله په غلا کولو د څلورمې حصې د دينار يا زيات له هغه څخه دا حديث متفق عليه دی ١٢

[3] امام احمد رحمه الله تعالی روايت کړی دی چه دا ايت نازل شوی دی په حق د يوی ښځې کښې چه له کورود خلقو څخه به ئې شيان غلا کول نو د هغې لاس پرېکړی سو بيا هغې ښځې له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه چه ايا زما توبه به قبوله شی؟ نو دا ايت نازل سو حاصل ئې دا دی چه که غله توبه په صدق سره وکښله نو خدای به ئې وبخښي کښم په لاس پرېکولو نه خلاصيږي ١٢ ١٢ ١٢

٥١

روایت دی چه د خیبر یو معتبر سړی زنا وکړه د یوې عمل ښځې سره او داد واړه واده سوی و نو یهودو د دوی لحاظ کاوه او د رجم حکم ئې نه وایه او د مدینې یهودو ته ئې راولیږل چه تاسو رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه وپوښتئ چه کیدای سی دده په کتاب کښې رجم نه وی او فیصله کوی کډ ددې حکم د ډیرې وهل یا مخ تورول وو بیا چه دده حکم قبول کړی او که رجم وو بیائي چه ونه منئ. دوی چه هغه دواړه زانیان مدینې ته راوستل نو رسول الله صلی الله علیه وسلم دوی ته رجم وو ایه او دوی ووېل چه په تورات کښې خو رجم نشته او رسول الله وویل شته نو ابن صوریا چه د دوی عالم وو هغه راوړه طالقو د رجم کړ او رسول الله ورته وویل چه ستا دی قسم وی پر هغه خدای چه سیند ئې چاودلی دی او فرعون ئې پکښې غرق کړی دی او من و سلوی ئې پر موسیٰ ع نازل کړی راولیږل آیت د رجم په تورات کښې شته او که نشته وو ویل شته خو دوی د علیت په وجه پټ کړی دی نو دا آیت نازل سو چه و لا یحزنک الذین الایة ١٢ یسیر

٥٢

سحت رشوت اخستل ته ویل کیږی په فیصلو کولو کښې حضرت عمر ویلی دی چه د رشوت دوه دروازې دي رشوت اخستل دی په فیصلو کښې او خرچی د دی مینځ دی رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلی دی چه رشوت اخستونکی او ورکونکی دواړه ملعونان دي. که د چا سپارښت واوری او علیت فیصله وکړی او حق د دنیاوی مفادو په وجه شا ته کړی دا هم په حکم د رشوت کښې دی ١٢ وحیدی

٣ مع

امنّا بافواههم ولم تؤمن قلوبهم ۛ ومن الذين هادوا ۛ

ایمان راوړے دی موږ په خولو خپلو او ایمان ندی راوړی زړو د دوی او بعضی له هغه کسانو څخه چه یهودیان دي

سمّعون للكذب سمّعون لقوم اخرين لم ياتوك يحرفون

چه اوریدونکی دی دروغو لره اوریدونکی دی د نورو قوم لپاره چه نه دی راغلی تاته تغیر کوی دوی

الكلم من بعد مواضعه يقولون ان اوتيتم هذا فخذوه

په کلمو د تورات کښې وروسته له مقرر والی د هغه څخه په ځایونو خپلو کښې وائی دوی که درکړی شو تاسو ته دا حکم نو قبول ئې کړی

وان لم تؤتوه فاحذروا ومن يرد الله فتنته فلن

او که نه درکړی شو تاسو ته دا حکم نو ووېرېږی او هرڅوک چه اراده وکړی خدای د ګمراه کولو د هغه نو هیڅکله به

تملك له من الله شيئا اولئك الذين لم يرد الله ان يطهر

نه مالک نه شې هغه ته له خدای څخه د هیڅ شی دغه کسان هغه دی چه اراده نه لری خدای د دې چه پاک کړی

قلوبهم لهم في الدنيا خزي ولهم في الاخرة عذاب

زړونه د دوی دی دوی لره په دنیا کښې شرمول او شته دوی لره په اخرت کښې عذاب

عظيم ۝٤١ سمّعون للكذب اكّلون للسحت فان جاءوك

لوی دی اوریدونکی دی لپاره د ګمراه کولو د دروغو او خوړونکی دی د حرامو نو که راغلل دوی تا ته

فاحكم بينهم او اعرض عنهم وان تعرض عنهم فلن

نو حکم وکړه ته په مینځ د دوی کښې او یا واوړه له دوی څخه او که ته وګرزې له دوی څخه نو بالکل به ونه

يضروك شيئا وان حكمت فاحكم بينهم بالقسط ان

رسوی ضرر تا ته د هیڅ شی او که دې حکم کاوه نو حکم کوه په مینځ د دوی کښې په انصاف سره بیشکه

الله يحب المقسطين ۝٤٢ وكيف يحكمونك وعندهم

چه خدای دوستی کوی له انصاف کوونکو سره او څنګه به منصف کړی دوی تا او په نزد د دوی

التورىة فيها حكم الله ثم يتولون من بعد ذلك وما

تورات دی چه شته په هغه کښې حکم د خدای بیا ګرزی دوی وروسته له هغه څخه او نه دي

ع ٦ ٩ ١٠

اولئك بالمؤمنين ۝٤٣ ع انا انزلنا التورىة فيها هدى ونور

دغه کسان ایمان راوړونکی بیشکه موږ نازل کړی مو دی تورات چه شته په هغه کښې لار ښوول حق ته او نور

يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ

حکم به کاوه پر هغه پیغمبرانو هغه پیغمبران چه طاعت کوونکي وو خدای ته هغه کسانو ته چه یهودیان وو او حکم به کاوه عارفانو د خدای ج

وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ

او عالمانو پر هغه احکامو چه طلب کړی شوی وو له دوی نه د ساتلو د کتاب د خدای څخه او وو دوی پر هغه باندي شاهدان

فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا

نو مه ویریږئ تاسو له خلقو څخه او وویریږئ زما څخه او مه اخلئ په بدله د آیتونو زما باندي بیعه

قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ

لږ او هر چا چه حکم ونکړ له پر هغه چه نازل کړی دی خدای نو دغه کسان هم دوی

الْكَافِرُونَ ﴿٤٤﴾ وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ

کافران دي او مقرر کړی وو مونږ پر دوی باندي په تورات کښي دا چه بیشکه نفس وژل کیږي په بدل د نفس کښي

وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ

او سترګه دي کاږل کړی سي په بدل د سترګي کښي او پوزه دي پریکړی سي په بدل د پوزي کښي او غوږ دي پریکړی سي په بدل د غوږ کښي

وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ

او غاښ دي وایستل سي په بدل د غاښ کښي او زخمونه په اندازه دي نو هر چا چه عفوه وکړه د دی قصاص نو دا عفوه

كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ

کفاره ده لپاره د ده او هر چا چه حکم ونکړ پر هغه چه نازل کړی دی خدای نو دغه کسان دوی

الظَّالِمُونَ ﴿٤٥﴾ وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِمْ بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ

ظالمان دي او را ولیږی مونږ په دغه پیغمبرانو پسي عیسی ع چه زوی د بی بی مریمي دی

مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَاةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ

چه باور کوونکی و په هغه کتاب چه مخکښي ده و له توراته څخه او ورکړی وو مونږ ده ته انجیل

فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَاةِ

چه وو په هغه کښي لاره ښوول حق ته او نور و او باور کوونکی و په هغه کتاب چه مخ کښي ده و له تورات څخه

وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٦﴾ وَلْيَحْكُمْ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ

او لاره ښوونکی وو او نصیحت وو لپاره د پرهیزګارانو او حکم دي وکړي اهل د انجیل

له ابن عباس رضی الله تعالی عنه ویلی دي چه هر چا چه انکار له ما انزل الله څخه وکړ نو هغه کافر سو او کښي اقرار یې وکړ او حکم یې په هغه موافق ونکړ نو هغه فاسق او ظالم دی احمد ابن جریر نقل کړي دي اصلاً دا حکم په حق د یهودیانو کښي اعلی دي مګر خاص په دوی پوري نه دی ځکه چه اعتبار عموم لفظ لره دي نه خصوص سبب لره نو هر څوک چه حکم د الله باندي فیصله نه کوي هغه دي د ایت په وعید کښي داخل دي مراد له ما انزل الله څخه قران کریم او سنت نبوي دي ځکه چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي چه په تحقیق سره ما ته ورکړی شوی دی قران او په مثل د ده له ده سره چه مراد ورڅخه دغه احادیث نبوي دي ۱۲ فتح ۲ سبیه دی ایت کریمه کښي حکم او ویرول دي لپاره د هغه مسلمانانو چه محض په طمع او ستاینه د نوکري حکومت قانون باندي کوي مخالف له حکمه د الله تعالی څخه او لپاره د هغه مفتیانو چه ظاهر ایت او وعید پریږدي او په قول د بل چا فتوی ورکوي مجتهدینو او امامانو رضی الله عنهم له دی کار څخه سخت منع کړی ده امام اعظم رضی الله عنه ویلي هر چا ته چه زما د خبري دلیل معلوم نه وي نو زما په قول دي حکم نه کوي ۱۲ الیواقیت والجواهر للشعرانی
۳ دا ایت کریمه دلیل د حنفیانو علماؤ ته پر دي چه مسلمان دي قتل یې په بدل د ذمي کښي حدیث مرفوع کښي راغلی دي چه رسول الله صلی الله علیه وسلم کتاب د عمرو بن حزم کښي لیکلي دي چه مسلمان دي وژل کیږي په بدل د ذمي کښي ۴ په کښي یې کفاره ده یعني کله چه یو کس زخمي کړ او دی زخمي هغه ظالم ته عفوه وکړ نو الله پاک به د دوی ته هم عفوه وکړي او څومره چه زخم سخت او د هغه عفوه وکړي لپاره د الله پاک نو څومره عفوه وکړي او بل حدیث کښي راغلي چه مسلمان ته زخم ورسیږي او دی عفوه وکړي نو الله به د ده یوه مرتبه لوړه کړي او یو ګناه به یې معاف کړي ۱۲ التسیر و حیات عن نو دا عفو کفاره ده بخښنه کوونکي ته او لکه څنګه چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي چه من تصدق بدم فما دونه کان کفارة له من یوم ولدته امه یعني چا چه عفوه وکړه د خون یا کم د خون نو وی به بخښونکی د ګناهو هغه ورځ څخه چه زیږولي وي مور د ده او دا سي به پاک وي له ګناه څخه ۱۲

بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ فِيْهِ ؕ وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ

په هغه طريقه چه رالېږلې دى خداى په هغه كښې او هر چا چه حكم ونكړ پر هغه چه نازل كړى دى خداى نو دغه كسان

هُمُ الْفٰسِقُوْنَ ﴿٤٧﴾ وَاَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ الْكِتٰبَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا

دوى فاسقان دى اور الېږلے دى مونږ تا ته كتاب يعنى قرآن په رښتيا سره چه باور كوونكى او رښتيا كوونكى دى

لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتٰبِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ

د هغه چه د مخكې د ده دى له كتاب څخه او شاهد دى پر هغه نو حكم وكړه ته په مينځ د دوى كښې په هغه شان

بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَهُمْ عَمَّا جَآءَكَ مِنَ الْحَقِّ ؕ

چه رالېږلے دى خداى او تابعدارى مه كوه د ارزوګانو د دوى له هغه شي څخه چه راغلى دى تا ته له حق څخه

لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَّمِنْهَاجًا ؕ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَجَعَلَكُمْ

هر چا ته مقرر كړي دي مونږ له تاسو څخه شريعت او لاره ښكاره او كه اراده كړې وې خداى نو خامخا به ئې كړځولي وى تاسو

اُمَّةً وَّاحِدَةً وَّلٰكِنْ لِّيَبْلُوَكُمْ فِيْ مَآ اٰتٰىكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرٰتِ ؕ

د له يوه ليكن دى لپاره ئې جلا كړي چه ازموينت وكړي پر تاسو له هغه شي كښې چه دركړي دى تاسو ته نو مخكې كېږئ يو د بله نيكو ته ؎٢

اِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيْعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيْهِ تَخْتَلِفُوْنَ ﴿٤٨﴾ لا

خاص خداى ته دى ګرځېدل دى ستاسو ټولو نو خبر به كړي تاسو پر هغه شي چه وى تاسو په هغه كښې مو اختلاف كاوه

وَاَنِ احْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ

او حكم وكړه ته په مينځ د دوى كښې په هغه شان چه رالېږلے دى خداى او اتباع مه كوه د ارزوګانو د دوى او وېرېږه له دوى څخه

اَنْ يَّفْتِنُوْكَ عَنْۢ بَعْضِ مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ اِلَيْكَ ؕ فَاِنْ تَوَلَّوْا

چه خطا ند كړي تا له هغه حكم څخه چه نازل كړى دى خداى تا ته نو كه وګرځېدل دوى

فَاعْلَمْ اَنَّمَا يُرِيْدُ اللّٰهُ اَنْ يُّصِيْبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوْبِهِمْ ؕ وَاِنَّ

نو پوه شه چه خبره داده چه اراده لرى خداى دى چه ورسوى دوى ته په سبب د بعضے ګناهو د دوى او بېشكه

كَثِيْرًا مِّنَ النَّاسِ لَفٰسِقُوْنَ ﴿٤٩﴾ اَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُوْنَ ؕ

چه ډېر له خلقو څخه خامخا فاسقان دى ؎٥ ايا نو حكم د جاهليت دوى طلب كوى

وَمَنْ اَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُّوْقِنُوْنَ ﴿٥٠﴾ ع يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ

او څوك دى ډېر ښه له خداى څخه له جهته د حكمه لپاره د هغه قوم چه يقين لرى پر خداے اى هغه كسانو ؎٦

؎١ چه څوك د الله تعالى هغه نوى حكمونه منى او څوك ئې نه منى ؎٢ مخكې كېږئ يو د بله څخه. حاصل دا چه الله تعالى فرمائي چه كه څه هم په شريعتونو كښې په بعضو احكامو كښې مخالفت يو د بله څخه وو مګر په بنه كارو كښې ټول سره متفق وو نو پر تاسو لازم دى چه په نيكو اعمالو خپل د رامدعا ګام وساتئ ١٢ منه رحمه الله ؎٣ د قيامت په ورځ به بنه ښكاره سى چه حق ګوم او نا حق ګوم وو ١٢ ؎٤ روايت دى چه علماء د يهودو رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغلل په نيت د فريب او ورته ئې وويل چه مونږ مشران د خپل قوم يو نو كه مونږ ستا دين قبول كړو نو ټول قوم به ئې قبول كړي، مګر زمونږ او د دوى سره جنګ دى نو كه دى د وى راته نا كام او ختم كړى نو مونږ به پر تا ايمان راوړو. رسول الله د اكار قبول نه كړ نو دا ايت نازل شو وَاَنِ احْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ اَنْ يَّفْتِنُوْكَ الاية ١٢ ١٢ ١٢ ١٢

تفسير يسير

؎٥ روايت دى چه په زمانه د جاهليت كښې د بنى نضير د قوم د مقتول ديت يو سل ښكلو بارونه د كجورو د او بنا نو مقرر وو او د بنى قريضه و او يا بار وو بيا چه د رسول الله صلى الله عليه وسلم راغلى نو د دوى چه ديت دى برابر وكړو نو دوى ورته ووېل چه تاسو هم د جاهليت په شان حكم وكړو نو نازل شو اَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُوْنَ الايه ١٢ يسير

؎٦ روايت دى چه عبادة بن صامت رض رسول الله ص ته راغلى او وئى ويل چه زما په يهوديانو كښې ډېر دوستان دى او زه له جهته د خداى او د رسول د ده له هغو ټولو څخه بيزار يم او عبد الله ابن ابى وويل چه زه خوله ګردش د زمانى څخه وېرېږم او له هيچا سره دوستى نه پرېكوم نو دا ايت شريف نازل سو يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ ١٢ ١٢ ع ٧ ١١

اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُوْدَ وَالنَّصٰرٰۤى اَوْلِيَآءَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَآءُ

چه ایمان ئې راوړی دی مه نیسی تاسو یهودیان او نصرانیان دوستان[1] بعض د دوی ځنې دوستان دی

بَعْضٍ وَمَنْ يَّتَوَلَّهُمْ مِّنْكُمْ فَاِنَّهٗ مِنْهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي

د بعضو نورو او هر چا چه دوستی وکړه له دوی سره له تاسو ځنې نو بیشکه هغه له دوی ځنې دی بیشکه چه خدای نه ښیي لاره سمه

الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٥١﴾ فَتَرَى الَّذِيْنَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ يُّسَارِعُوْنَ

قوم ظالمانو ته نو ته به ووینی هغه کسان چه په زړونو د دوی کښې مرض د نفاق دی چه تلوار کوی په دوستی د دوی کښې

فِيْهِمْ يَقُوْلُوْنَ نَخْشٰۤى اَنْ تُصِيْبَنَا دَآئِرَةٌ فَعَسَى اللّٰهُ اَنْ يَّاْتِيَ

وائی دوی چه ویریږو مونږ له دی ځنې چه و به رسیږی مونږ ته کومه بلا نو شائی چه خدای به راولي

بِالْفَتْحِ اَوْ اَمْرٍ مِّنْ عِنْدِهٖ فَيُصْبِحُوْا عَلٰى مَاۤ اَسَرُّوْا فِيْۤ اَنْفُسِهِمْ

فتح د رسول او یا بل حکم له نزده خپله ځنې نو و به گرځی دوی په هغه شی کښې چه پټ کړی ئې دی په نفسو خپلو کښې

نٰدِمِيْنَ ﴿٥٢﴾ وَيَقُوْلُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا اَهٰۤؤُلَآءِ الَّذِيْنَ اَقْسَمُوْا

پښېمانه او وائی به هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دی آیا دغه هغه کسان دی چه قسمونه به ئې خوړل

بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ اِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فَاَصْبَحُوْا

پر خدای سخت قسمونه د دوی چه بیشکه دوی له تاسو سره دی خراب شول عملونه د دوی نو وگرځیدل دوی

خٰسِرِيْنَ ﴿٥٣﴾ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَنْ يَّرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِيْنِهٖ

تاوانیان ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی هر څوک چه مرتد شو له تاسو ځنې له دین خپل ځنې

فَسَوْفَ يَاْتِي اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُّحِبُّهُمْ وَيُحِبُّوْنَهٗۤ اَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ

نو ژر دی چه راوبه ولی خدای یو بل قوم چه محبت به کوی خدای له هغو سره او محبت کوی دوی له خدای سره چه عاجزه به وی پر مؤمنانو باندی

اَعِزَّةٍ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ يُجَاهِدُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَلَا يَخَافُوْنَ

سخت به وی پر کافرانو باندی چه جهاد به کوی دوی په لاره د خدای کښې او نه به ویریږی دوی

لَوْمَةَ لَآئِمٍ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَآءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ

له ملامتیه د ملامت کوونکی ځنې دا چه ذکر شو مهربانی د خدای ده چه ورکوی ئې هغه چاته چه خوښه ئې شی او خدای چه دی واسع فضل دی

عَلِيْمٌ ﴿٥٤﴾ اِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوا الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ

عالم دی خبر دی چه دوست ستاسو خدای دی او رسول د ده دی او هغه کسان دی چه ایمان ئې راوړی دی هغه کسان چه دروی دوی

ف ١ یعنی په هیڅ شکل دوی دوستی مه اختیاروئ

٢ ابو موسی رضی الله عنه ځنې روایت دی چه ما حضرت عمر ته وویل چه زما یو منشی نصرانی دی حضرت عمر وویل خدای دی تا تباه کړی په تا باندی څه شوی دی مسلمان دی نه شو پیدا کولی او دا آیت ئې تلاوت کړ ما ورته وویل زما پر دین د ده څه غرض دی زه ورځنې د منشیتوب کار اخلم حضرت عمر رضی الله تعالی عنه وویل زه به هیڅکله هم ده ته عزت ونکړم چه خدای ذلیل کړی دی او نه به ئې رانژدې کړم سره وساتم چه خدای لری کړی دی

وحیدی

ف ٢ هر کله چه وروسته له وفاته د رسول الله صلی الله علیه وعلی آله واصحابه وسلم ځنې ډیر عرب مرتد شول نو ابوبکر صدیق رضی الله عنه له یمن ځنې مسلمانان راوبلل او له دوی سره ئې غزا وکړه نو بیا ئې ټول مسلمانان کړل تاسو دا آیت شریف نازل شوی دی په حق د اهل یمن کښې ١٢ موضح القرآن

ف ٣ روایت دی چه عبدالله ابن سلام سره له خپلو پیروانو نبی علیه السلام ته راغلل او وئې ویل په سبب د اسلام راوړو د مونږ ټولی طائفی د یهودو مونږ ځنې بیزاره شوی او دوستی و خپلو ئې راځنې پری کړه نو دا آیت نازل شو چه انما ولیکم الله ورسوله ١٢ تیسیر

الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ رٰكِعُوْنَ ﴿٥٥﴾ وَمَنْ يَّتَوَلَّ اللّٰهَ

لمونځ او ورکوي زکوٰة له او دوی رکوع کوونکي وي او هر څوك چه دوستي کوي له خدایه سره

وَرَسُوْلَهٗ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا فَاِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْغٰلِبُوْنَ ﴿٥٦﴾

او له رسول د ده سره او له هغه کسانو سره چه ایمان ئې راوړی دي نو بیشکه ګوند د خدای هم دوی غالب دي

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا دِيْنَكُمْ هُزُوًا وَّ

ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دي مه نیسئ تاسو هغه کسان چه نیولی دی دوی دین ستاسو په مسخره

لَعِبًا مِّنَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ اَوْلِيَآءَ

او په لوبو د هغه کسانو څخه چه ورکړی شوې دی کتاب مخکې له تاسو څخه او مه نیسئ کفار دوستان

وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿٥٧﴾ وَاِذَا نَادَيْتُمْ اِلَى الصَّلٰوةِ

او ووېرېږئ له خدای څخه که یئ تاسو ایمان راوړونکي او په هغه وخت کښې چه اواز وکړي تاسو لمانځه ته

اتَّخَذُوْهَا هُزُوًا وَّلَعِبًا ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْقِلُوْنَ ﴿٥٨﴾ قُلْ

نو نیسي دوی هغه اواز په ټوکو او لوبو سره دا کار په سبب د دې چه بیشکه دوی یو قوم دی عقل نه لري ووایه ته

يٰٓاَهْلَ الْكِتٰبِ هَلْ تَنْقِمُوْنَ مِنَّآ اِلَّآ اَنْ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ اُنْزِلَ

ای اهل کتابو عیب بولئ ستاسو زمونږ څخه مګر دا چه ایمان راوړی دی مونږ په خدای باندې او په هغه کتاب چه نازل کړی شوی دی

اِلَيْنَا وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ وَاَنَّ اَكْثَرَكُمْ فٰسِقُوْنَ ﴿٥٩﴾ قُلْ هَلْ

مونږ ته او په هغه چه نازل کړی شوی دی مخکې له ده څخه او بیشکه چه ډېر ستاسو فاسقان دي ووایه ته چه آیا

اُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِّنْ ذٰلِكَ مَثُوْبَةً عِنْدَ اللّٰهِ مَنْ لَّعَنَهُ اللّٰهُ وَغَضِبَ

خبر کړم تاسو په ډېر بد عیب له دې څخه په نزد د خدای هغه څوك چه لعنت کړی دی خدای پرې او غضب کړی دی

عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيْرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوْتَ

پرده او کړي دي له دوی څخه بیزوګیان او خنزیران او عبادت کوونکي د شیطان

اُولٰٓئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَّاَضَلُّ عَنْ سَوَآءِ السَّبِيْلِ ﴿٦٠﴾ وَاِذَا جَآءُوْكُمْ

دغه کسان بد دي له جهته د ځای او ډېر ګمراه دي له سمې لارې څخه او په هغه وخت کښې چه راشي دوی تاسو ته

قَالُوْٓا اٰمَنَّا وَقَدْ دَّخَلُوْا بِالْكُفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوْا بِهٖ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ

نو وائي ایمان راوړی دی مونږ او په تحقیق سره داخل شوي دي دوی په کفر او دوی په تحقیق سره وتلي دي تاسو څخه په کفر سره او خدای ښه خبر دي

ف ١
روایت دی چه حضرت علي کرم الله وجهه یوه ورځ په رکوع کښې وو چه چا ترینه سوال وکړو او د ده پر لاس ګوتمۍ وه او ده په عمل قلیل سره ورسته او ورکړه او دا آیت نازل سوچه وَيُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ رٰكِعُوْنَ ط ١٢ تفسیر لیسیر

ف ٢
روایت دی چه رفاعه ابن زید او سوید ابن حارث چه یهود وو اسلام ئې راوړی وو او خو یکښې منافقان وو او بعضي مسلمانانو به دوستي ورسره کوله نو دا آیت نازل سوچه يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا الایه ١٢

ف ٣
په مسخره او په لوبو سره. روایت دی چه یو نصراني په اذان پورې خندل چه مؤذن به اشهد ان محمدا رسول الله وویل ده به د رسول الله ﷺ په شان کښې بې ادبي کوله په اخیر کښې د هغه پر کور اور ولګېده او سره مال او اولاد د یکښې وسوزېده او ایره سوه والحمد لله رب العلمين ١٢ منه

ف ٤
روایت دی چه یهودو له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه چه تا پر چا ایمان راوړی دی نو ده دا آیت تلاوت کړ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْنَا تر لفظ د مُسْلِمُوْنَ پورې چه د عیسیٰ ع نوم ورغی وا ورېدی نو وئې ویل ستا دین څخه بد کښته دین را نه ښکاري نه سوا ولیدل تاسو څخه بې بر خلق په دنیا او اخرت کښې را نه معلوم نه سول نو دا آیت نازل سو هَلْ تَنْقِمُوْنَ مِنَّآ الایه ١٢ لیسیر

ف ٥
روایت دی چه یو ټولی د یهودو به رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلی او ویل به ئې په نفاق سره چه مونږ پر تا ای پیغمبره په رښتیا سره ایمان راوړی دی نو دا آیت نازل سو چه وَاِذَا جَآءُوْكُمْ قَالُوْٓا اٰمَنَّا الایة ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢

تفسیر لیسیر بتغیر

بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ﴿٦١﴾ وَتَرَىٰ كَثِيرًا مِّنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ

پر هغه چه دي دوی پټوی ئې | او ته به وینې ډیر له دوی څخه چه تلوار به کوي | په | گناه کښې

وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ ۚ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٢﴾ لَوْلَا

او په ظلم کښې | او په خوراك د دوی کښې د حرامو (رشوت) | خامخا بد دی هغه چه کوي ئې دوی | ولې نه

يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَن قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ

منع کوي دوی له | عالمان | او زاهدان له ویلو د دوی څخه | د دروغو | او له خوړلو د دوی څخه

السُّحْتَ ۚ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿٦٣﴾ وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ

حرامو له خامخا بدی کار دی هغه چه دا عالمان او زاهدان ئې کوی | اچه هغه چپ والی دی منع نه راوړ څخه ۱ | او وائې یهودو چه لاس د خدای

مَغْلُولَةٌ ۚ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا ۘ بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ

تړلی دي | تړلی سوی دی لاسونه د دوی او لعنت پرې کړی سوی دی په سبب د هغه چه وائې دوی | بلکه دواړه لاسونه د خدای | غزیدلی دي

يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ ۚ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ مَّا أُنزِلَ إِلَيْكَ

چه روزی ورکوي څرنګه چه د ده خوښه سي او خامخا | زیاتوی به ډیرو له دوی | څخه هغه قران چه نازل کړی شوی دی | تاته

مِن رَّبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا ۚ وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ

له | ربه ستا څخه | سرکشي او له کفره | او غورځولې ده | مونږ په مینځ د دوی کښې دښمني | او بغض

إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ۚ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِّلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ ۚ

تر ورځې | د قیامته پورې | هر کله چه بلوی | دوی اور لپاره د جنګ د رسول ۲ | نو مړ کړی هغه | خدای

وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا ۚ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٦٤﴾

او کوښښ کوی دوی په ځمکه کښې | د فساد جوړولو | او خدای چه دی دوستی نه کوی له | مفسدانو سره

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ

او که چیری اهل کتابو ایمان راوړی وي | او پرهیزګاری ئې کولی نو خامخا ړنګولی به وو مونږ له دوی څخه ګناهونه د دوی

وَلَأَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٦٥﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَاةَ

او خامخا داخل کړی | به مو وو باغونو نعمتو ته | او که چیری دوی سم درولی وي | تورات

وَالْإِنجِيلَ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِم مِّن رَّبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِن فَوْقِهِمْ

او انجیل او هغه شی چه نازل شوی دی دوی ته له طرفه د رب د دوی | نو خامخا خوړلی به ئې کا ئې | له پاسه د سرو خپلو څخه

ف ۱

حضرت علی رضی الله تعالی عنه وعظ
کاوه حمد او ثناء د الله تعالی ئې وویل
وروسته له هغه ئې وویل ای خلقو ځکه
خلق ځکه هلاك سوی دی چه د الله څخه
ئې نافرمانی کوله او عالمانو بزرګانو به هغوی
نه منعه کول هر کله چه هغوی په ګناهو کښې
ډوبه غرق سول نو الله په ټولو هلاك کړل
نو تاسو امر په نیکو او منع له ناروا څخه کوی
مخکې له هغه چه عذاب پر ګنهګارانو نازل سي
او تاسو په ټول هلاك سئ وپوهیږئ په دې
چه امر پر نیکو او منع له بدو څخه نه منع کوونکې
د روزي ده او نه پوره کوونکې اجل ده روایت
دی حدیث ابن ماجه او حاتم کړی دي.
آیت شریف دلیل دی پر دی چه امر
معروف نه کوونکی داسې دی لکه کوونکی
د ګناه ۱۲ فتح البیان وابن کثیر

ف ۲

روایت دی چه مخکې له هجرت څخه یهود
پر غنیان او مالداره وو او بیا چه رسول
الله صلی الله علیه وسلم مدینې ته راغلی او دوی
دین او انکار ورڅخه و کړ نو دیر خوار سول
وویل ئې چه او س مونو ته د خدای له
لاسه هیڅ نه راوزي ځکه چه روزي ئې را با
تنګه سوه نو دا آیت نازل سو چه وقالت
الیهود ید الله مغلولة الآیه ۱۲ ۱۲
تیسیر

ف ۳

له جهته د یاغیوالی او کفر یعنی دوی
خو لا پخوا یاغیان او کافران وو او په
او ریدلو د دی قران سره له حسد او
کینې د بغض ئې او یاغیتوب ئې نور هم
پسی زیات تیری ۱۲ سه یعنې پردوی به
روزي له هره طرفه څخه زیاته سوې
او پراخه سوی وه هم له آسمانا او
هم له ځمکې څخه ۱۲ ۱۲ ۲

فتح الرحمن

وَمِنْ تَحْتِ اَرْجُلِهِمْ ۚ مِنْهُمْ اُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ ۗ وَكَثِيْرٌ مِّنْهُمْ

اوډلاندې دپښو خپلو څخه له بعضې له دوی څخه یوه ډله ده انصاف داره میانه حاله او ډیر له دوی څخه

سَآءَ مَا يَعْمَلُوْنَ ﴿٦٦﴾ يٰۤاَيُّهَا الرَّسُوْلُ بَلِّغْ مَاۤ اُنْزِلَ اِلَيْكَ

بد دی هغه کار چه کوی ئې دوی ای پیغمبره ورسوه ته هغه قرآن چه نازل کړې سوی دی تا ته

مِنْ رَّبِّكَ ۗ وَاِنْ لَّمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهٗ ۗ وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ

له رب ستا څخه او که دی ونکړ دا کار نو نه دی ورساوه جواب د ده او خدای به ساتي[۲] تا

مِنَ النَّاسِ ۗ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْكٰفِرِيْنَ ﴿٦٧﴾ قُلْ يٰۤاَهْلَ

له خلقو څخه بیشکه چه خدای نه بنیي لاره سمه قوم کافرانو ته ووایه ته ای کتابو

الْكِتٰبِ لَسْتُمْ عَلٰى شَىْءٍ حَتّٰى تُقِيْمُوا التَّوْرٰىةَ وَالْاِنْجِيْلَ وَ

نه ئې تاسو پر هیڅ شي له دین څخه ترڅو چه سم ودروی تورات او انجیل

مَاۤ اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ مِّنْ رَّبِّكُمْ ۗ وَلَيَزِيْدَنَّ كَثِيْرًا مِّنْهُمْ مَّاۤ اُنْزِلَ اِلَيْكَ

او هغه شي چه نازل کړې سوی دی تا سو ته له رب ستاسو څخه او خامخا زیات به کړي البته ډیر ته له دوی څخه هغه چه نازل کړې سوی دی تا ته

مِنْ رَّبِّكَ طُغْيَانًا وَّكُفْرًا ۚ فَلَا تَاْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكٰفِرِيْنَ ﴿٦٨﴾ اِنَّ

له رب ستا څخه له جهته د سرکشۍ او د کفر نو مه خفه کیږه ته پر قوم کافرانو باندې بیشکه

الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَالَّذِيْنَ هَادُوْا وَالصّٰبِئُوْنَ وَالنَّصٰرٰى مَنْ

هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دی او هغه کسان چه یهودیان دي او بې دین او نصاری هرچا چه

اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

ایمان راوړ پر خدای او پر ورځ د قیامت او عمل ئې وکړ نیك نو نسته هیڅ ویره پر دوی باندې

وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ﴿٦٩﴾ لَقَدْ اَخَذْنَا مِيْثَاقَ بَنِىْۤ اِسْرَآءِيْلَ وَاَرْسَلْنَاۤ

او نه به دوی غمژن سی خامخا په تحقیق سره اخستی وه مونږ وعده محکمه له بنی اسرائیلو څخه او لیږلي وو مونږ

اِلَيْهِمْ رُسُلًا ۗ كُلَّمَا جَآءَهُمْ رَسُوْلٌۢ بِمَا لَا تَهْوٰۤى اَنْفُسُهُمْ ۙ فَرِيْقًا

دوی ته پیغمبران هرکله چه به راغلی دوی ته رسول په هغه حکم چه خوښ نه وو نفسونو د دوی نو یوه ډله ته به ئې نسبت

كَذَّبُوْا وَفَرِيْقًا يَّقْتُلُوْنَ ﴿٧٠﴾ وَحَسِبُوْۤا اَلَّا تَكُوْنَ فِتْنَةٌ فَعَمُوْا

د دروغو وکړ او بله ډله به ئې ووژله او گمان ئې وکړ چه و به نه رسوی دوی ته هیڅ عذاب نو ړانده سول دوی

سله

۵ اولاندې د پښو خپلو یعنې میوې به ئې خوړلې له درختو او غلې به ئې خوړلې له ځمکې د واړه پر کمانه له ډیر باران څخه ۱۲ التیسیر ۲ په حدیث شریف کښې راغلی دی چه هرکله رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینې ته راغلی نو یهودو ویل ته ووړل چه ای محمده مونږ ډیر یو او جنګي خلق یو
۹ ع ۱۰ ۱۳
نو که ته له مونږ څخه ولاړ سې نو مونږ به دي مړ کړو او که ځې نو خو چه به دې ر کړو او ډیر عزت به دی وکړو نو له دې څخه ورستو رسول الله د خان ساتنې کسان خوکیداران مقرر کړل له مهاجرینو او انصارو څخه نو د شپې به هم له ده سره تلل له جهته د ویرې د یهودو څخه نو هرکله چه دا آیت نازل سو نو رسول الله هغه خوکیداران ته جواب ورکړ او وئې ویل چه تاسو ولاړ سې خپلو ځایونو ته زما خدای ساتونکی دي نو بیا به ئې شپې په ازې کې تیرولې هرځای چه به ئې خوښه وه ۱۲ روح البیان
سو ۳ چه ایمان ئې راوړی دي. بعضې مفسرو معنی د اٰمنوا څخه مسلمانان مراد کړي دي. نو داسې سوه چه مؤمن پر نیك عمل او ایمان باندې تر مرګه ولاړ وي ۱۲ منه
۴ لبني اسرائیلو څخه یعنې د دې خبرې چه تاسو به توحید او په احکامو د شریعت باندې قائم سئ او کم هر یو نبي تاسو ته راغلی نو ایمان ور باندې راوړئ ۱۲
۵ یعنې د دوی دا گمان و چه که مونږ هر قسم گناه وکړو یا پیغمبران ووژنو نو په عذاب به نه سو ځکه چه مونږ زامن او محبوبان د خدای یو او پلاران او نیکو به مې سپارښت وکړي او عذاب به را څخه دفع کړي ۱۲ عـ دروغژن وبلل لکه عیسی علیه السلام او محمد صلی الله علیه وسلم ۱۲ عـ او بله ډله به ئې وژله لکه حضرت زکریا علیه السلام او یحیی علیه السلام او دوی پلار او زوی وه او په ډیر دردناك حالت سره دوی د لاسه څخه قتل شول ۱۲
منه رحمه ربه

وَصَمُّوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُّوا كَثِيرٌ مِّنْهُمْ

او کاڼه شول له حق نه بیا رجوع وکړه خدای پر دوی بیا ړانده شول له حق نه او کاڼه شول ډیر له دوی نه او خدای

وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ

لیدونکی دی پر هغه شي چه کوي یې دوی لـه خامخا په تحقیق سره کافران سوي دي هغه کسان چه وائي دوي چه بیشکه خدای دی

الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۖ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا

دی مسیح زوی د مریمې ٢ه او ویل به مسیح علیه السلام ای بنی اسرائیلو عبادت کوئ

اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ ۖ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ

د خدای چه رب زما دی او رب ستاسو دی بیشکه هر چا چه شریك ونیو له الله سره نو په تحقیق سره حرام کړ خدای پر ده باندي

الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ ۖ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ ﴿٧٢﴾ لَقَدْ

جنت او ځای د ده او ر دي او نسته ظالمانو لره هیڅوك كومك كونكي خامخا په تحقيق سره

كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ ۘ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّا

كافران سوي دي هغه كسان چه وائي دوي چه بيشكه خدای دریم د درېو خدايانو دی و نسته بل معبود برحق مگر هغه يو

إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۚ وَإِن لَّمْ يَنتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ

خدای دي او كه منع نه سول دوی له هغه خبري څخه چه وائي دوی نو خامخا به ورسيږي هغه كسانو ته

كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ

چه كافر سوي دي عذاب دردناك ايا نو توبه نه باسي دوی خدای ته او طلب د بخښني نه كوی له ده څخه

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٧٤﴾ مَّا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ

او خدای بخښونكي دی مهربانه دی نه دی مسیح زوی د مریمې ٦ه مگر رسول دي په تحقیق سره تیر سوي دي

مِن قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ ۖ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ ۗ انظُرْ

مخکی له ده څخه نور رسولان او مور د ده چه ولی ډیره رښتینې وه و وه دوا ړه چه خوړه به ئې خوراك وگوره ته

كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انظُرْ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٧٥﴾ قُلْ

چه څرنگه بيانوو مونږ دوی ته ایتونه بیا وگوره نه چه څرنگه گرځول كيږي دوی له حق څخه و وايه ته دوی ته

أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ۚ وَاللَّهُ

چه ايا عبادت كوئ تاسو بې له خدای څخه هغه شي چه مالك نه دی ليلره ستاسو د دفع كولو د ضرر او نه د رسولو د فايدي او خدای دي

١ه دا ایت نازل سوی دی په حق د نصارا او د نجران کښي چه د دوی دا عقیده وه چه عیسی علیه السلام خدای دی ١٢ روح البیان ٢ه عیسیٰ دی ځکه چه پیدا کول او ژوندی کول کوی ١٢ ١٢

٣ه او رب ستاسو دی نو ما او هر چه شریکوی په عبادت کښي ځکه چه زه هم ستاسو غوندي مخلوق یم او عبادت خاص د خدای مناسب دی بي شرکته د چا ١٢ یسیر

٤ه په صحیح بخاری کښي راغلی دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم یو اواز کونکی په خلقو کښي ولیږی چه ته اواز وکړه چه داخل به جنت ته نه سي مگر نفس مسلمان حاصل دا چه جنت پر مشرك حرام دي ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢

٥ه دا خبره چه خدایان دري دی دا به نسطوریه او ملکانیه فرقو د نصارا څخه کوله یو الله دی دویم عیسیٰ دی دریم ئې مور مریمه رضی الله عنها ١٢ ٢

روح ٦ د بخښني نه کولو د استفهام په معنی دا امر دی یعني پر تیر ودی توبه وکاږي او بخښنه دی هم وغواړي ١٢ یسیر

٧ه مخکی له ده څخه نور پیغمبران لکه ادم علیه السلام هغه هم بی پلاره او هم بی موره وو او لکه موسیٰ علیه السلام چه وچ لرگی به ئې ژوندی کاوه او دی خو لا انسان ژوندی کوی نو عیسیٰ علیه السلام که څه هم پلار نه لري او مړي ژوندی کوی نو په دی خبرو سره دی خدای کیدلی نه سی ١٢ یسیر بتغییر

هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٧٦﴾ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ
دی اورېدونکی دی عالم دی وواېه ته ای اهل کتابو مه تیرېږئ تاسو په دین خپل کښې

غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا
په ناحقه سره او اتباع مه کوئ د خواهشونو د هغه قوم چه په تحقیق سره گمراه سوي دي مخکې له دې نه او گمراه کړي یې

كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٧٧﴾ لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا
ډیر خلق دي او گمراه سوي دي دوی له سمې لارې نه لعنت کړی سوی دی پر هغه کسانو چه کافران سوي دي

مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ۚ ذَٰلِكَ
له بني اسرائیلو نه پر ژبه د داؤد سره او پر ژبه د عیسی ابن مریم سره دا لعنت پر دوی

بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾ كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ
په سبب د هغه چه نافرماني به کوله دوی او دوی به تیرېدل وو دوی چه یو له بل نه منع به نه کېدل له بد کار وه چه کول به یې

لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾ تَرَىٰ كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا
خامخا بد دی هغه کار چه وو دوی چه کول به یې ته به وینې ډېر کسان له دوی نه چه دوستي به کوي له هغه کسانو سره چه کافران سوي دي

لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ
خامخا بد دی هغه شی چه مخکې لېږلی دی دوی ته نفسونو د دوی دا چه غضب کړی دی خدای پر دوی او په عذاب کښې به

هُمْ خَالِدُونَ ﴿٨٠﴾ وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنْزِلَ
دوی همېشه وي او که وای دوی چه ایمان یې راوړی دی پر خدای او پیغمبر او پر هغه کتاب چه نازل کړی سوی دی

إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَٰكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨١﴾ لَتَجِدَنَّ
ده ته نو نه به یې نیول دوی دوستان مگر ډېر کسان له دوی نه فاسقان دي خامخا به ته پیدا کړې

أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا ۖ وَلَتَجِدَنَّ
ډېر سخت خلقو له جهته د دښمنۍ له هغه کسانو سره چه ایمان یې راوړی دی یهودیان او هغه کسان چه مشرکان دي او خامخا به پیدا کړې

أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَىٰ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ
ډېر نژدې د دوی له جهته د دوستۍ له هغه کسانو سره چه ایمان یې راوړی دی هغه کسان چه وایي بیشکه موږ نصاري یو دا کار په سبب د دې دی چه بیشکه

قِسِّيسِينَ وَرُهْبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٢﴾
په دوی کښې ښه عالمان دي او عابدان دي او بیشکه چه دوی تکبر نه کوي له قبلولو د حق څخه

له یعنې دا سې هم مه کوئ چه عیسی علیه السلام دومره پورته کوئ چه خدای یې وواېئ لکه نصاری او دا سې هم مه کوئ چه پرې کښته کړئ چه پیغمبري د ده هم نه منئ لکه یهودیان ۱۲ روح
۲ یعنې د ایله هغه خلق چه دهفتې ورځې د ښکار څخه منع سول نو حضرت داود ع ښیرا وکړه چې ای الله پر دوی لعنت وکړه چه نورو خلقو ته عبرت واخلي نو دوی بیزو گان سول او هر کله چه وروسته له نزول د مائدې کافر سول نو حضرت عیسی علیه السلام سوال وکړ چه ای خدایه لعنت پر دوی وکړې لکه چه دې کړی وو پر ښکار کوونکو د هفتې ورځې باندې نو دوی خنزیران سول
۱۰ ع
۱۱
۱۲
روح البیان ۳ چه هغه شپږ زره مخلوق وو د ښهر ایله څخه د سیند پر غاړه چه داود په ښیرا سره بیزو گان او هلاک سول ۱۲ ۴ هغه پنځه زره مخلوق وو چه وروسته له نزوله د مائدې کافر سول او ښیرا د عادی عیسی علیه السلام خنزیران سول ۱۲ یسر ۵ لکه کعب ابن اشرف او نور ملگري د ده چه له کفارو د مکې سره یې دوستي کوله ۱۲ منه
۶ یعنې که نه ایمان وی نو له کفارو سره یې دوستي نه اختیاروله ځکه چه خدای دوستي د دوی نه منع کړې وه بعضو وایي چه مراد له پیغمبر څخه هغوی پیغمبر حضرت عیسی یا حضرت موسی علیهما السلام دي یعنې هغوی که پر خپل پیغمبر هم پر ښه شان ایمان راوړی وی ځکه چه هر پیغمبر له دوستۍ د مشرکانو څخه منع کړې ده ۱۲ وحیدی که روایت دی چه جعفر ابن ابی طالب او نور اصحابو سره په هجرت تللي وو حبشې ته بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم نجاشي ته یو خط ولیږه چه هغه دوی پلچاوه او واوره داکا غذ یې ووایه نو جعفر یې حاضر کړ او عالمان عابدان د خپل ملك یې هم راجمع کړل او ده ته یې وویل چه ستا سو قرآن ووایه نو ده سورت مریم ووایه او دوی ډیر وژړل او نجاشي او دوی ایمان راوړ او یو سپینه یا یو اویا کسان له حبشې څخه رسول الله ته را غلل او ده سورت یس ورته ولوست نو دوی ډیر وژړل او ټول ایمان راوړ نو نازل سو ولتجدن الآیة ۱۲ یسیر ۷ دا مذهب چه د نصاری

وو د ده په نظر سره یو دو ته او دا مذهب چه د دوی مطلقاً نه دی بلکه مراد له دوی څخه هغه کسان دي چه فی الجملة معتقد د انجیل دي او عمل پر احکامو د هغه باندې کوي چه تش په نامه نصراني وي او په واقع کښې د ټول مذهب د هر یا نو وي او کتاب هیڅ په خیال کښې نه لري ۱۲ فتح البیان

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ
او په هغه وخت کښې چه واوري دوی هغه قرآن چه نازل کړې شوی دی رسول الله ته نو ته وینې سترګې د دوی چه تویوي
مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ ۖ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا
اوښکې له دې جهته چه ولې پېژندلی له حق نه وائي دوی چه ای ربه زمونږ ایمان راوړی دی مونږ نو ولیکه مونږ
مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨٣﴾ وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ
له شاهدانو سره او څه باعث دی پر مونږ چه ایمان به نه راوړو پر خدای او پر هغه شي چه راغلی دی مونږ ته له
الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ﴿٨٤﴾
حق نه او طمعه لرو مونږ چه داخل به کړي مونږ رب زمونږ سره له قومه د صالحانو جنت ته
فَأَثَابَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
نو ورکړې دوی ته خدای په سبب د هغه چه وویل دوی باغونه چه بهیږي به لاندې د درختو د هغه نهرونه
خَالِدِينَ فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٥﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
همیشه به وي دوی په هغه کښې او دغه جنت جزا د نیکانو ده او هغه کسان چه کافران شوی دي
وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿٨٦﴾ ع يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
او نسبت د دروغو کوي آیتو زمونږ ته دغه کسان ملګري د دوزخ دي ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی
لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا
مه حراموئ تاسو پر ځان پاک او خوندور هغه شیان چه حلال کړي دي خدای تاسو ته او مه تېرېږئ له حد د شرعې نه بېشکه خدای نه
يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٨٧﴾ وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا ۚ
خوښوي تېرېدونکي له حد د شرعې نه او خورئ تاسو له هغه څه چه درکړي دي خدای تاسو ته حلال شوي پاک
وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾ لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ
او وویرېږئ له خدای نه هغه خدای چه تاسو پر هغه ایمان لرونکي یئ نه نیسي تاسو خدای
بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ ۖ
په ناپوهۍ سره په قسم ستاسو کښې مګر نیسي تاسو پر هغه چه قصد کړي وي تاسو قسمونه
فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ
نو کفاره د ماتولو دې قسم خوراک ورکول دي لسو مسکینانو ته له میانه د هغه غلې نه چه خوراک ورکوئ تاسو

له یعنې له هغه کسانو سره چه شاهدان دي په حقیقت د قرآن او د رسول صلی الله علیه وسلم یا دا چه شاهدان دي به سبب د پیغمبرانو تېرو امتونو باندې د ورځ د قیامت ۱۲ تیسیر ۲ روایت دی چه نجاشي بلچا د حبشو او نور ملګري د ده چه پر ایمان مشرف شوي وو اهل حبشو ورباندې ملامت کړل چه تاسو ولې ایمان راوړی او پر هغه چا چه تاسو لیدلی هم نه دی نو دوی په جواب کښې ورته وویل چه وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ الآیة ۱۲ تیسیر ۳ چه حلال کړي دي خدای تاسو ته په حدیث شریف کښې راغلي دي چه حضرت عثمان ابن مظعون رضی الله عنه یا حضرت علی رضی الله عنه قصد وکړ چه دنیا بالکل پرېږدي او له ښځو سره صحبت نه کوي او خپل ځان خصي کړي نو په دغه وخت کښې دا آیت شریف نازل شو ۱۲ وحیدي ۴ بی بی عائشې رضي الله تعالی عنها ویلي دي چه د رسول الله صلی الله علیه وسلم به خوږه اوباو ډېره خوښه او حلوا او شات ئې خوښ وو او ویل به ئې چه بېشکه مؤمن خوږ دی او خوږ شی ئې خوښېږي او دا به ئې ویل په نښه د مؤمن کښې یو دا شی دی چه هغه نه دکوي مګر خوږ شی ئې خوښ دی ۱۱ ع ۹ ۵ هغه شی چه په شریعت کښې بالکل حلال وي نو له هغه څه پرهېز کول بدکار دی او دا کار پرېږدو قسمه دي یو دا چه له جهته د زهد او تقوی څخه هغه شی نه خوري او پر ځان لوی اوسنی تېروي نو دا په شریعت کښې ناجائز دي بلکه تقوی دا ده چه له حرامو څخه ځان وساتي او دویم دا دی چه قسم وکړي چه زه به دا شی نه خورم نو لازم دي چه دا قسم مات کړي او کفاره د قسم ئې ورکړي ۶ موضع ۶ په ناپوهۍ سره په قسمو او قسم د لغو په نزد د امام اعظم دا دی چه څوک قسم وکړي چه څوک قسم وکړي پر یوه کار پردې ګمان چه دا کار داسې دی او په واقع کښې هغه کار داسې نه وي بلکه مخالف وي او دوی هم قسم کړې وو چه پاکې شيئې پر ځانو حرامې کړي وي په دې ګمان چه دغه ثواب دی بیا چه له دې تحریم څخه نهی راغله نو معلوم شو چه دا ثواب نه وو او پر دغه قسم قسم سره ګناه نشته ۱۲

تیسیر... روایت دی چه وروسته له نازلیدو د دې حکم دوی وویل یا رسول الله مونږ خو قسم کړي دي نو هغه به څرنګه سي نو نازل سو چه لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ الآیة ۱۲

أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ ۖ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ

اهل خپل ته او یا جامې ورکول دی دوی ته او یا ازادول د غلام دی نو هر چا چه نه کړ پیدا لا دی ریو څخه نو کفاره د هغه روژې نیول دي

ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ۚ ذَٰلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ ۚ وَاحْفَظُوا

د دریو ورځو دا چه دی کفاری د قسمونو ستاسو دي په هغه وخت کښې چه قسم به وکړئ (او بیا ئې مات کړئ) و ساتئ تاسو

أَيْمَانَكُمْ ۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٩﴾

قسمونه خپل هم دارنګ بیانوي خدای تاسو ته ایتونه خپل چه شائی تاسو شکر ویستونکي

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنصَابُ وَالْأَزْلَامُ

ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی خبره دا ده چه شراب او جواری او بتان او غشي د فال چه دي

رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا

مرداري ده له عمله د شیطان څخه نو ځان وساتئ له ده څخه چه شائی تاسو به کامیاب سي خبره داده

يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ

اراده لري شیطان د دې چه واچوي په مینځ ستاسو کښې دښمني او بغضونه په څښلو د شرابو

وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ ۖ فَهَلْ أَنتُم مُّنتَهُونَ ﴿٩١﴾

او په کولو د جوارۍ سره او چه منع کړي تاسو له یادولو د خدای څخه او له لمانځه څخه نو ایا نه ئی تاسو منع کیدونکي (منع سئ)

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا ۚ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا

او اطاعت کوئ د خدای او اطاعت کوئ د رسول او وویریږئ له مخالفت د دوی څخه نو که وګرځیدلئ تاسو نو پوه سئ

أَنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٩٢﴾ لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا

پر دې چه بیشکه پر پیغمبر زمونږ باندې رسول دي ښکاره نسته پر هغه کسانو باندې چه ایمان ئې راوړی دي

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوا وَّآمَنُوا

او عمل کوي د نیکو هیڅ ګناه په هغه شي کښې چه مخکې خوړلي دي دوی په هغه وخت کښې چه ځان وساتي او محکم وي پر ایمان

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوا وَّآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوا وَّأَحْسَنُوا ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ

او عمل وکړي د نیکو بیا پرهیز وکړي له حرامو څخه او محکم وي پر ایمان بیا ځان ساتي له حرامو څخه او نیکي او خدای چه دی دوستی کوي

الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِّنَ

له نیکانو سره ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دي خامخا ازمېښت کوي پر تاسو خدای په یو سي سره له

سله

که مرئی مؤمن وي یا کافر یا ازاد مرئی وي په دې د ریو ار وکښې سړی اختیاري دي هر یو چه کوي جائز دي ۱۲ یسیر

سله په حدیث شریف کښې راغلي دي چه لعنت کړی دی خدای پر شرابو او پر څښونکی د هغه او پر خرڅونکی د هغه او پر اخستونکي د هغه او نښتیزونکي د هغه او چه چا ته ورنښتیځل کیږي او پر وړونکي د هغه او پر هغه چا چه ورته وړل کیږي او پر خوړونکي د هغه باندې ۱۲ روح

سله هر کله چه دا ایت د حرمت د شرابو نازل سو نو اصحاب کرامو رضی الله عنهم له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه چه ای رسوله خدای څه حال به وي د هغه ورونو زمونږ چه مړه شوي دي او شراب به ئې څښل او جوارۍ به ئې کوله مخکې له حرامولو څخه نو خدای پاک دا ایت نازل کړ لیس على الذين الایة ۱۲ روح و معالم

سله دا ایت شریف نازل شوی دی په کال د حدیبیې کښې چه رسول الله م له اصحاب کرامو سره په یو ځای کښې میشت سو او دوی احرام کړی وو نو د پردې ښکار شیان راغلل او دوی په ځایو کښې ګرځیدل نو د هغه نیولو اراده وکړه نو الله تعالی وفرمایل یا ایها الذین امنوا الایة روح و معالم

سله فائده په دې دوو ایتو کښې لس وارې منع راغلې ده له شرابو څخه اول دا چه لعنت سره ئې یو ځای کړل دوېم د بت پرستۍ په شان ئې وکړل دریم مرداري ئې وبلل څلورم عمل د شیطان څخه ئې وکړل پنځم امر ئې د پرهیز ورڅخه وکړ شپږم دا چه خلاصون په اجتناب کښې دي اووم دا چه موجب د بعض حسد او دښمنۍ دي اتم دا چه ړوندکی دی له یادو د خدای څخه نهم دا چه حصار وونکي دي له لمانځه څخه لسم دا چه صریح امر شوی ۱۲ ع چه ورڅخه واوړه بیا هر کله چه دا ایت راغلل نو حضرت عمر رض وویل چه انتهینا یا رب یعنې ورڅخه واوښتلو او منع سو مونږ ای ربه زمونږ ۱۲ التیسیر

الصَّيْدِ تَنَالُهٗٓ اَيْدِيْكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللّٰهُ مَنْ يَّخَافُهٗ بِالْغَيْبِ ج

ښکار څخه چه ورسیږي ورته لاسونه ستاسو او نیزې ستاسو په دې ښکار لپاره د دې چه ښکاره کړي خدای هغه څوک چه ویریږي د ده څخه په پټه سره

فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَهٗ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٩٤﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

نو هر چا چه تجاوز وکړ له حده شرعي څخه وروسته له دې څخه نو دی ده لره عذاب دردناك ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی

لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَاَنْتُمْ حُرُمٌ ط وَمَنْ قَتَلَهٗ مِنْكُمْ مُّتَعَمِّدًا

مه وژنئ ښکار او حال دا چه تاسو احرام تړونکي یئ او هر چا چه مړ کړ دا ښکار له تاسو څخه په قصد سره

فَجَزَآءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهٖ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ

نو بدله واجبه ده پر هغه په مثل د هغه چه وژلی ئې دی په مثل د هغه څارو لپاره یا نو چه حکم به کوي پر هغه دوه خاوندان د انصاف له تاسو څخه

هَدْيًا بٰلِغَ الْكَعْبَةِ اَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسٰكِيْنَ اَوْ عَدْلُ ذٰلِكَ صِيَامًا

چه قرباني وي رسیدونکې کعبې ته او یا کفاره ورکول دي خوراك مسکینانو ته او یا په برابری د دې خوراك

لِّيَذُوْقَ وَبَالَ اَمْرِهٖ ط عَفَا اللّٰهُ عَمَّا سَلَفَ ط وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ

روژې دي لپاره د دې چه وڅکي دی عذاب د کار خپل عفو کړي ده له هغه څخه چه مخوا تېر سوي دي او هر څوك چه بیائې دا کار وکړ نو بدله به واخلي

اللّٰهُ مِنْهُ ط وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿٩٥﴾ اُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهٗ

خدای له ده څخه او خدای غالب دی خاوند د بدل اخستو دي حلال کړی سوی دی تاسو ته ښکار د دریاب او خوراك د هغه

مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ ج وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا ط

لپاره د ګټې ستاسو او لپاره د نورو مسافرانو او حرام کړی سوی دی پر تاسو باندې ښکار د وچې تر څو چه ئې تاسو احرام کښې

وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِيْٓ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ ﴿٩٦﴾ جَعَلَ اللّٰهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ

او ویریږئ له خدای څخه هغه خدای چه هغه ته به تاسو جمع کړی سی لپاره د حساب ګرځولی ده خدای کعبه بیت

الْحَرَامَ قِيٰمًا لِّلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَآئِدَ ط

حرام سبب د روالو د کار و دین لپاره د خلقو او میاشت حرامه هم او هدیه هم او امیل داره قرباني هم

ذٰلِكَ لِتَعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ

دا کار لپاره د دې دي چه پوه سی تاسو چه بیشکه خدای پوه دی پر هغه شیانو چه په اسمانو کښې دي او پر هغه چه په ځمکه کښې دي

وَاَنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ﴿٩٧﴾ اِعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ وَاَنَّ

او بیشکه چه خدای پر هر شي عالم دي پوه سی تاسو په دې چه بیشکه خدای سخت عذاب ورکونکي دي او چه بیشکه

ف ١

ښکار چه تاسو احرام تړلی وي غرض دا چه په وخت د احرام تړلو کښې د حج وي که د عمرې وي. ښکار کول حرام دي مراد له ښکار څخه هر وحشي شے دی حلال وي او که حرام وي مذهب امام اعظم دا دي چه که محرم مړ کړي زهري پرانك لیوه یا بل شي مړ کړي نو هم پر ده فدیه ورکول لازم دي او امام شافعي وائې چه محرم ته ښکار د حلال شي حرام دي په حدیث شریف کښې وژل د پنځو شیانو په محرم کښې هم روا سوي دي چه هغه کارغه، تپوس، چیچونکی سپی، مار، لړم، او په یوه روایت کښې مږه هم راغلی ده ١٢ وحیدی

ف ٢

حاصل دا چه امام اعظم رحمه الله وائې چه اول دې هغه ښکار قیمت کړل سي بیا دی اختیار دی په دې کښې کار ورکښې چه پر دې پیسو هدیه اخلي او کعبې ته ئې لیږي او که خوراك پر اخلي و هر یوه مسکین ته نیم کلو غنم یا یو کلو اوربشي یا کجورې ورکړي او یا د هر یوه مسکین په ځای کښې یوه روژه نیسی ١٢ تفسیر تیسیر

ف ٣ یعنې تکلی له حرامو الی څخه ١٢

ف ٤ یعنې په وخت د احرام کښې ١٢

ف ٥

یعنې په ځمکښې د کعبې شریفې ١٢

اللهم اغفر لکاتبه ولوالدیه ولجمیع المؤمنین ١٢

اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٩٨﴾ مَا عَلَى الرَّسُوْلِ اِلَّا الْبَلٰغُ ۭ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُوْنَ

خدای بخښونکی دی مهربانه دی نشته پر پیغمبر مګر رسول له او خدای پوهیږی پر هغه چه ښکاره کوی تاسو

وَمَا تَكْتُمُوْنَ ﴿٩٩﴾ قُلْ لَّا يَسْتَوِي الْخَبِيْثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ اَعْجَبَكَ كَثْرَةُ

او پر هغه چه پټوی ئی تاسو ووایه ته چه برابر نه دی بد له او ښه که څه هم تعجب در ولی تا ته ډیروالی

الْخَبِيْثِ ۚ فَاتَّقُوا اللّٰهَ يٰٓاُولِي الْاَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴿١٠٠﴾ يٰٓاَيُّهَا

د بد نو ووېرېږئ له خدای څخه ای خاوندانو د عقلو ښائی چه تاسو به خلاص شئ له عذابه ای هغه

الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَسْـَٔـلُوْا عَنْ اَشْيَاۗءَ اِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ ۚ وَاِنْ

کسانو چه ایمان ئی راوړی دی پوښتنه مه کوئ له هغه شیانو څخه که ښکاره سی تاسو ته نو خفه به کړی تاسو او که

تَسْـَٔـلُوْا عَنْهَا حِيْنَ يُنَزَّلُ الْقُرْاٰنُ تُبْدَ لَكُمْ ۭ عَفَا اللّٰهُ عَنْهَا ۭ وَاللّٰهُ

پوښتنه کوئ له دا هغه څخه په هغه وخت کښی چه نازلیږی قرآن نو ښکاره کړی به تاسو عفوه کړی ده خدای له هغه مخکنو سوالونو څخه او خدای

غَفُوْرٌ حَلِيْمٌ ﴿١٠١﴾ قَدْ سَاَلَهَا قَوْمٌ مِّنْ قَبْلِكُمْ ثُمَّ اَصْبَحُوْا بِهَا

بخښونکی نرمی والا دی په تحقیق سره پوښتنه کړی وه دی نو قوم مخکی له تاسو څخه بیا وګرځېدل پر هغه باندي

كٰفِرِيْنَ ﴿١٠٢﴾ مَا جَعَلَ اللّٰهُ مِنْۢ بَحِيْرَةٍ وَّلَا سَاۗىِٕبَةٍ وَّلَا وَصِيْلَةٍ

کافران نه ده مقرر کړی خدای هیڅ او ښه غوږ څیری کړی سوی او نه او ښه خوشی کړی سوی او نه مېږ پیوسته سوی

وَّلَا حَامٍ ۙ وَّلٰكِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا يَفْتَرُوْنَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ ۭ وَاَكْثَرُهُمْ

او نه اوښ خپل شا ساتونکی او مګر هغه کسان چه کافران سوي دی تړی پر خدای باندي دروغ او ډېر د دوی

لَا يَعْقِلُوْنَ ﴿١٠٣﴾ وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ تَعَالَوْا اِلٰى مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ وَاِلَى الرَّسُوْلِ

عقل نه لري او په هغه وخت کښی چه وویل سی دوی ته چه راسی هغه حکم ته چه نازل کړی دی خدای او راسی رسول ته

قَالُوْا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ اٰبَاۗءَنَا ۭ اَوَلَوْ كَانَ اٰبَاۗؤُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ

نو وائی دوی بس دی موږ ته هغه حکم چه پیدا کړی دی پر هغه پلاران خپل دوی تقلید کوی پلرو که څه هم وی پلاران د دوی چه نه پوهیږی

شَيْــــًٔـا وَّلَا يَهْتَدُوْنَ ﴿١٠٤﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا عَلَيْكُمْ اَنْفُسَكُمْ ۚ لَا يَضُرُّكُمْ

پر هیڅ شی او نه لاره پیدا کوی حق ته ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی ساتنه کوئ د ځانو خپلو ضرر دی نه رسوی تاسو ته

مَّنْ ضَلَّ اِذَا اهْتَدَيْتُمْ ۭ اِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيْعًا فَيُنَبِّئُكُمْ

هغه څوک چه ګمراه سوی وی په هغه وخت کښی چه تاسو اوسئ تاسو خدای ته دی ورتلل ستاسو ټولو نو خبر به کړی تاسو

له یعنې د احکامو د خدای تعالی ۱۲ منه

یعنې حرام شی که ډیر وی هم برابر نه دی له حلال سره که څه هم لږ وی یو کلو غوښه د مړ ونړ، چرګ بهتره ده له یو من څخه د غوښو د خنځیر ۱۲ موضح

سه روایت دی چه هر کله آیت د فرضیت د حج نازل سو نو سراقه ابن مالك پوښتنه وکړه له رسول الله ص څخه چه ای رسوله د خدای دا حج به هر کال فرض وی نو رسول الله ص مخ مبارك ور څخه وګرځاوه نو دده ور څخه ۱۲ دریم واره دا پوښتنه وکړه نو رسول الله ص وویل چه نه او که ما ویلی وی چه هو نو هر کال به حج فرض وو که فرض سوی وی نو ستاسو به وس کښی نه وو بیا به ړې د ملعنې تو پوښتنه مه راځنی کوی څو چه ما درته ویلی نه وی ویلی ځکه چه مخوانی خلق د ډیرو پوښتنو په وجه هلاك سوی دی او په سبب د ډیرو جګړو له پیغمبرانو سره نو څه چه د کوم کار امر درته وکړم نو عمل پر کوی او چه درته د یو کار څخه د منع حکم وکړم نو ور څخه منع سی نو خدای پاك دا آیت نازل کړ چه یا ایها الذین امنوا الآیة ۱۲ روح البیان یو قوم مخکی له تاسو څخه ښی سرائیلو دا عادت وو چه دیو مسئلې پوښتنه به ئې خامخا کوله نو کله چه به هغه کار پر حرام سو بیا به ئې هم کاوه او کوم کار چه به پر باندي فرض شو نو نه به ئې کاوه نو الله تعالی وفرمایل چه ای مؤمنانو تاسو به څه پوښتنه مه کوی مراد له دی څخه غیر ضروری پوښتنی دی او د شرعی احکامو پوښتنی د علماؤ څخه ضروری دی ۱۲ وحیدی

ه روایت دی چه د جاهلیت د خلقو عادت داوو چه اوښه به پنځه واره لنګه سوه او پنځم بچی به ئی نر وو نو دا اوښی غوږ به ئی څیری کړ او شل، بار ول او سواره به ئې نه پر کول او ایله به ئې نه پر کوله او هغه به ئې بحیره بلله او چه څوک به مریض یا مسافر سو او به ئې ویل چه که جوړ شوم یا بخیر کور ته ورسیدم نو دا زما اوښه دی سائبه وی نو بیا به ئې د بحیری معامله ور سره کوله او چه میږه به اوه واره لنګه سوه نو او اوم به ئې نر وو هغه به ئې حلال کړ او نو اخی نا رینه وو به خوړ او که به ور مړه وه نو ښځی به هم ورسره کښی برخه اخیستوله او که به نر او ښځی دواړه وو نو دا نر به ئی نه حلالاوه او د دی خور (مادی) په مخ کښی به ئی پرېښود او دا به ئی وصیله بلله ځکه چه ور سره به ئی د خان سره وصل کړ او له ذبح ئی خلاص کړ او چه اوښ به لس اوښی بلاربی کړی نو د بحیری غوندی به ئی ایله کړ او حام به ئې باله او ویل به ئی چه حمی ظهره یعنی وی ساتله شا خپله او ویل به ئی چه مونږ دا کار د په امر د خدای سره کوو نو نازل سو ما جعل الله من بحیرة الآیة ۱۲ تیسیر

بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ اِذَا حَضَرَ

پر هغه چه وي تاسو کول تاسو ای هغه کسانو چه ایمان مو راوړی دی شاهدي چه په منځ ستاسو کښې هغه وخت چه کښيني حاضر

اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِيْنَ الْوَصِيَّةِ اثْنٰنِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ اَوْ اٰخَرٰنِ

یو له تاسو اسباب د مرګ په وخت د وصیت کښې دي دوه کسانو د خاوندان دانصاف له تاسو نه او یا دوه کسه نور

مِنْ غَيْرِكُمْ اِنْ اَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْاَرْضِ فَاَصَابَتْكُمْ مُّصِيْبَةُ

بی له تاسو نه که تاسو چه سفر مو کړی وي په ځمکه کښې نو ورسیږی تاسو ته غم

الْمَوْتِ تَحْبِسُوْنَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلٰوةِ فَيُقْسِمٰنِ بِاللّٰهِ اِنِ

د مرګ حصار به کړی تاسو دواړه وروسته له لمانځه د ماز یګر نو قسم دی وکړي دواړه په خداي که

ارْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِيْ بِهٖ ثَمَنًا وَّلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰى وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ

شکمن ئی تاسو چه نه اخلو مونږ پردې قسم روپۍ که څه هم وی دا مشهود له خاوند د خپلوی او نه پټوو مونږ شاهدي

اللّٰهِ اِنَّآ اِذًا لَّمِنَ الْاٰثِمِيْنَ ﴿١٠٦﴾ فَاِنْ عُثِرَ عَلٰٓى اَنَّهُمَا اسْتَحَقَّآ اِثْمًا

د خدای بیشکه مونږ به دې وخت کښې خامخا له ګنهګارانو څخه یو نو که پوه شو چه بیشکه دا دواړه شاهدان لائق سول د ګناه

فَاٰخَرٰنِ يَقُوْمٰنِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِيْنَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْاَوْلَيٰنِ

نو نور دوه شاهدان و دی ودریږی پر ځای د دی دواړو له هغو وارثانو څخه چه لائق وي پر دوی دوه بهتر دوی

فَيُقْسِمٰنِ بِاللّٰهِ لَشَهَادَتُنَآ اَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَآ

نو قسم دی وکړي دواړه پر خدای چه خامخا شاهدی زمونږ ډیره لائقه ده له شاهدی د مخکنو شاهدانو څخه او تیری نه دی کړی مو

اِنَّآ اِذًا لَّمِنَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٠٧﴾ ذٰلِكَ اَدْنٰٓى اَنْ يَّاْتُوْا بِالشَّهَادَةِ عَلٰى

بیشکه مونږ که تجاوز وکړو خامخا له ظالمانو څخه به یو دا حکم ډیر نژدې دی دې ته چه شاهدان راتلل وکړي پر شاهدی پر

وَجْهِهَآ اَوْ يَخَافُوْٓا اَنْ تُرَدَّ اَيْمَانٌۢ بَعْدَ اَيْمَانِهِمْ ۗ وَاتَّقُوا اللّٰهَ

شکل خپل یا ویریږی به دوی له دې څخه چه رد به کړی قسمونه پر خپلوانو د مړی وروسته له قسمونو دوی څخه او وویریږئ له خدای څخه

وَاسْمَعُوْا ۗ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ ﴿١٠٨﴾ يَوْمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ

او واورئ با خبره او خدای نه ښیي سمه لاره قوم فاسقانو ته یاد کړه هغه ورځ چه جمع به کړی خدای

الرُّسُلَ فَيَقُوْلُ مَاذَآ اُجِبْتُمْ ۗ قَالُوْا لَا عِلْمَ لَنَا ۗ اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ

پیغمبران نو وبه وائی دوی ته چه څه جواب درکړی شوی و تاسو ته وبه وائی دوی چه نشته پوهه مونږ لره بیشکه ته ئی ښه پوه

له یعنی له ذمیانو څخه. او دا حکم اوس منسوخ شوی دی ځکه چه په اجماع سره شاهدی د ذمی پر مسلمان جائز نه ده ۲ تیسیر ۲ وروسته له لمانځه د ماز یګر څخه او دا وخت د قسم ورکولو لپاره ځکه خاص شو چه دا وخت د برکت دی هم په نزد د مسلمانانو او هم د کفارو نو شاهد به پردروغ ویلو په دې وخت کښې قسم کړی منتخب ۳ روایت دی چه بدیل مهاجر وو او ازاد کړی د عمرابن العاص تجارت لپاره شام ته ولاړه عدی او تمیم سره چه نصارا وو څخه وو نا څاپه بدیل ناجوړ شو نو خپل مال ئې ټول په کاغذ کښې ولیکی او کاغذ ئې په خپل مال کښې کیښود او دوی ته ئې وویل چه دا زما مال زما عیال ته ورسوئ نو دوی هغه مال خلاص کړ او بیا دوی تیسونږ و جام ئې ور څخه واخست او نور مال ئې د بدیل عیال ته ورکړ نو هغوی چه خلاص کړ او کاغذ ئې وواید او جام ئې په کښې لیکلی ووخو به سامان کښې موجود نه وو له دوی څخه ئې طلب کړ او دوی ور څخه منکر سول نو اختلاف رسول الله ته راغی نو رسول الله عدی او تمیم ته د ماز یګر د لمانځه څخه وروسته قسمونه ورکړل چه مونږ د بدیل جام نه دی اخستی بیا څه وخت وروسته هغه جام په مکه کښې له دوی څخه بنکاره سو نو دوی وویل چه مونږ دا په بیع له بدیل څخه اخستی دی بیا اختلاف رسول الله ته راغی نو رسول الله صلی الله علیه وسلم دوو کسانو ته د خپلوانو د بدیل څخه چه عمرو بن العاص او عدی بن ابی وداعه وو قسم ورکړ چه دا جام د بدیل دی نو هغه جام ئې له هغوی څخه واخست او وارثانو د بدیل ته ئې ورکړ ۳
معالم و تیسیر

ع ٨ ٤

ع یعنی چه شاهدی او ته وویل کړی

الْغُيُوبِ ﴿۱۰۹﴾ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَ
په پټو باندې یادکړه هغه وخت چه وبه وائي خدای چه ای عیسیٰ بن مریم یادکړه نعمت زما چه کړي مي وو پر تا باندې

عَلَىٰ وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي
او پر مور ستا یادکړه هغه چه محکم مي کړي وې په روح پاك سره (چه جبرائیل دي) چه خبرې به دې کولې له خلقو سره په

الْمَهْدِ وَكَهْلًا ۖ وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَاةَ
زانګو کښې او په حال د زړوالي کښې او یادکړه هغه چه زده کړل ما تا ته لیکل د کتاب او خبرې محکمې او تورات او انجیل

وَالْإِنجِيلَ ۖ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنفُخُ فِيهَا
او یادکړه هغه چه جوړه دې کړه له خټو څخه په مثل د شکل د مرغه په اذن زما سره نو پو کل دې وکړه په هغه شکل کښې

فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي ۖ وَتُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي ۖ وَإِذْ
نو سو به هغه مرغه په اذن زما سره او روغول به دې مور زاده ړند او برګ په اذن زما سره او یادکړه هغه

تُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِي ۖ وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنكَ إِذْ
چه را ایستل به دې مړي له قبرو څخه په اذن زما سره او یادکړه هغه چه منع کړل ما بني اسرائیل له تا څخه په هغه وخت کښې

جِئْتَهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَٰذَا إِلَّا
چه راغلې ته دوی ته په ښکاره معجزو سره نو وویل هغه کسانو چه کافران سوي وو له دوی څخه چه نه دی دا کار مګر

سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿۱۱۰﴾ وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا
سحر دی ښکاره او یادکړه هغه چه الهام مي وکړ دوبیانو ته چه قوم د عیسیٰ ؑ وو دی چه ایمان راوړئ تاسو

بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّنَا مُسْلِمُونَ ﴿۱۱۱﴾ إِذْ قَالَ
پر ما او پر رسول زما باندې وویل دوي چه ایمان راوړی دی موږ پر دې چه بیشکه موږ مسلمانان یو او یادکړه هغه چه وویل

الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَن يُنَزِّلَ
دوبیانو ای عیسیٰ ؑ زوی د مریمې ایا توان لري رب ستا د دې چه نازل کړي

عَلَيْنَا مَائِدَةً مِّنَ السَّمَاءِ ۖ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿۱۱۲﴾
پر موږ باندې یو دسترخوان له طرفه د اسمانه وویل عیسیٰ چه وویرېږئ له خدای څخه که یئ تاسو ایمان راوړونکي

قَالُوا نُرِيدُ أَن نَّأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَن قَدْ
وویل دوی چه اراده لرو موږ د دې چه وخورو موږ له دې دسترخوان څخه او چه تسلي پیدا کړي زړونه زموږ او وپوهیږو موږ پر دې چه په تحقیق سره

ف ۱
په زانګو کښې د حضرت عیسیٰ علیه السلام دا یوه لویه معجزه وه چه دی پیرو ورځو د مور په غیږ کښې او له خلقو سره به ئې په پوره فصاحت او اسانی سره خبرې کولې او چه لوی سو هم پر هغه حال وو ۱۲
وحیدی

ف ۲
روایت دی چه بني اسرائیلو حضرت عیسیٰ علیه السلام ته وویل چه که ته په رښتیا پیغمبر ئې نو موږ لپاره شاپیرك جوړ کړه نو ده ؑ خټه راواخستله او د هغه شکل ئې جوړ کړ او پکښې پو ئې کړل نو ژوندی سو او والوتی. او د دوی د شاپیرك سوال ورځنې ځکه وکړ چه دا ډېر عجیب دی په ټولو حیوانانو کښې لوی په ټول صورت کښې ئې هډوکي نسته صرف غوښه او وینه ده او الوزي وزرونه لري او د حیوانانو په شان زېږي او هګۍ نه اچوي او د د غلا ده چیني و څخه راوزي نه په ورځ کښې څه وینې او نه په شپه کښې بلکه خالي په دوه ساعته کښې هر څه وینې یو ساعت د ماښام بل ساعت د صبح صادق څخه وروسته دی
تر خو چه رڼا کیږي ۱۲
تفسیر روح البیان

ف ۳
چه را ایستل به دې مړي یعنې ژوندي کول به دې په حکم زما سره چه یو له هغوی څخه سام بن نوح ؑ وو چه وروسته له څلور زره کالو ئې ژوندی کړي وو ۱۲ ۱۲ ۱۲

اللهم اغفر لکاتبه
ولمن له حق علیه
امین

ل له شاهدانو څخه یعنې چه نورو بنی اسرائیلو ته به مونږ دا خبره او معجزه ستاسو څو چه هغوی لته حاضر نه دي ۲ له روایت دی چه رب العزت په سبب د دې دعا د لا یو دسترخوان راولیږه

صَدَقْتَنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشّٰهِدِيْنَ ﴿١١٣﴾ قَالَ عِيْسَى ابْنُ
رښتیا وېلي و تا سو مونږ ته — او شو مونږ پرې د دسترخوان له شاهدانو څخه له — و وېل عیسیٰ زوی
مَرْيَمَ اللّٰهُمَّ رَبَّنَآ اَنْزِلْ عَلَيْنَا مَآئِدَةً مِّنَ السَّمَآءِ تَكُوْنُ لَنَا عِيْدًا
د مریمې چه ای خدایه ربه زمونږ نازله کړې پر مونږ دسترخوان — له آسمانه — چه شي دسترخوان مونږ لره اختر ۲ له
لِّاَوَّلِنَا وَاٰخِرِنَا وَاٰيَةً مِّنْكَ ۚ وَارْزُقْنَا وَاَنْتَ خَيْرُ الرّٰزِقِيْنَ ﴿١١٤﴾
لپاره د اولو مونږ او د وروستنو مونږ او چه نخښه وي ستا څخه — او رزق که مونږ ته — او ته ښه رزق ورکوونکی
قَالَ اللّٰهُ اِنِّيْ مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ ۚ فَمَنْ يَّكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَاِنِّيْٓ اُعَذِّبُهٗ
و وېل خدای چه بیشکه زه نازلوونکی یم د دسترخوان پر تاسو نو څوک چه کافر شي وروسته له دې دسترخوانه له تاسو څخه نو بیشکه زه به عذاب ورکړم هغه ته
عَذَابًا لَّآ اُعَذِّبُهٗٓ اَحَدًا مِّنَ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١١٥﴾ وَاِذْ قَالَ اللّٰهُ يٰعِيْسَى ابْنَ
داسې عذاب چه نه به یې عذاب ورکوم پر هغه یو کس له مخلوقاتو څخه — او یاد که هغه وخت چه وبه وائي خدای ای عیسیٰ زوی
مَرْيَمَ ءَاَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُوْنِيْ وَاُمِّيَ اِلٰهَيْنِ مِنْ دُوْنِ
د مریمې ایا تا وېلي و — و خلقو ته — چه ونیسئ ما — او مور زما خدایان — بې له
اللّٰهِ ۚ قَالَ سُبْحٰنَكَ مَا يَكُوْنُ لِيْٓ اَنْ اَقُوْلَ مَا لَيْسَ لِيْ بِحَقٍّ ۚ اِنْ كُنْتُ
خدا څخه — وبه وائي دې چه پاکي ده تا لره نه ښائي ما لره — چه و وایم هغه خبره — چه نه ده لائقه ما لره — که
قُلْتُهٗ فَقَدْ عَلِمْتَهٗ ۚ تَعْلَمُ مَا فِيْ نَفْسِيْ وَلَآ اَعْلَمُ مَا فِيْ نَفْسِكَ ۚ
کړېم ما چه وېلې وې دا خبره نو په تحقیق سره معلومه وي تا ته عالم یې پر شي چه په نفس کښې زما دي — او نه پوهیږم پر هغه شي چه په ذات ستا کښې دي
اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ ﴿١١٦﴾ مَا قُلْتُ لَهُمْ اِلَّا مَآ اَمَرْتَنِيْ بِهٖٓ اَنِ
بیشکه ته یې ښه پوه پر پټو خبرو — نه دي وېلي ما دوی ته مګر هغه چه — امر کړي دې تا ما ته — پر هغه چه
اعْبُدُوا اللّٰهَ رَبِّيْ وَرَبَّكُمْ ۚ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيْدًا مَّا دُمْتُ فِيْهِمْ ۚ
عبادت کوئ د خدای — رب زما — او رب ستاسو — وم زه پر دوی باندې شاهد — څو چه وم زه په دوی کښې
فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِيْ كُنْتَ اَنْتَ الرَّقِيْبَ عَلَيْهِمْ ۚ وَاَنْتَ عَلٰى كُلِّ
نو هر کله چه قبض کړم تا زه ۳ له — نو وې هم ته څېلو — ساتونکي پر دوی باندې — او ته — پر هر
شَيْءٍ شَهِيْدٌ ﴿١١٧﴾ اِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَاِنَّهُمْ عِبَادُكَ ۚ وَاِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ
شي باندې خاضر یې — که پر عذاب وې ته دوی — نو بیشکه دوی بندګان ستا سو دي — او بخښنه کوې — دوی ته

څخه او لیږلو چه سو ډوډۍ پرې ت وه او دوی وېره کړل چه ورځې یې اتې او ۱ په ګټې دوی په څکې لی کښېنوداو ورځ د یکښې وه څکه نو اتوار د دوی اختر دی نو عیسیٰ ورکا سوا د دس لی وکړ او لمونځ یې وکړ او ورپسې و ژړل او ډېرې دعاګانې یې وکړې و هغه دسترخوان یې خلاص کړ که ګوري ماهي یکښې پروت و پېړه طبو کښې یې پوستکی اغزو وریت او غوړ تر ځلی او ستنې یې مالګه او پاڅه یې سر کښې پرانه وه او چاپېره پرې ګا زلې ترکارې پرتې وې بغیر له ګندنې څخه او شاو خوا یې پنځه ډوډۍ هم پرتې وې چه پر یوه شات او پر بله پنیر او دریمې غوړي او پر څلورمې و چه غوښه او پر پنځې یکښې پرانه وه او یو زرو ری سوره ۱۵ کسانو خوړه او هیڅ کم نه سوه او تر ۴ ع ۷ ځلو ښتو پورې ځو دو څلا له او هر چا به ۵ خوړله که به فقیر و لو که به غنی و و بیا بعضو کسانو و ویل چه دا جادو دی او هغه د دې سوه او دېرش کسان وو نو بعضي بیزو ګان او بعضي خنزیران سول او اولاد یې هم پاتې نه سوه ۲ روح ۳ له اختر مخکو نو مونږ ته یعنې چه پر دې به هم مونږ خوشحالیږو او هغه کسان چه وروسته مونږ څخه راځي و یلي سوي دي چه د دسترخوان نوار ورځ اغلې فکله او ورځ د نصارو اختر دی وځند سه توفیتني بعض قول دي ایت څخه دا معلوم کړي روچه حضرت عیسیٰ علیه السلام مخکی له نزوله اسمان ته وفات سوي دی دا خبره غلطه ده ځکه چه پر احادیث پرېږدي ټو لو ده باندي اسمان ته موجود دی او دا خبره هم ثابته شوې ده چه دی به نږدې قیامت ته را ښکته سي د دمشق ښهر جامع مسجد په شرقي منار باندې او دغه ورځ به د جمعې ورځ او عین د جمعې د لمانځه وخت وي او لمونځ به هم دی ادا کړي او دی به هم پردې دین وي او واده به وکړي او اولاد به یې پیدا کیږي بیا به وفات سي ۲ امنه رحمه ۳ روایت دی له عبد الله ابن عمر ابن العاص

څخه چه رسول الله صلی الله علیه وسلم دا آیت و وایه چه رب انهن اضللن کثیرا من الناس فمن تبعني فانه مني او دا آیت چه ان تعذبهم الآیة نو بیائې دواړه لاسونه پورته کړل او و یې ویل چه خدایه زما امت غواړم زما امت غواړم بیا یې و ژړل نو خدای حضرت جبرائیل علیه السلام ده ته راولیږه چه پوښتنه له ده څخه وکړه چه کوم شی تا ژړوي بقیه پر ۱۵۵

فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١١٨﴾ قَالَ اللّٰهُ هٰذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصّٰدِقِينَ

بیشکه ته چې ئې غالب خاوند د حکمت ئې ۞ و به وائي خدای چه دا هغه ورځ ده چه گټه به ورسوي

صِدْقُهُمْ ۚ لَهُمْ جَنّٰتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهٰرُ خٰلِدِينَ

رښتنيو ته رښتيا د وي مقرر دي دوی ته باغونه چه بهيږي به لاندې د ونو د هغه ویالې همیشه به وي

فِيهَا أَبَدًا ۚ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۚ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١٩﴾ لِلّٰهِ

په هغه کښې تل راضي به وي خدای له دوی څخه او راضي به وي دوی له ده څخه دا کار بري لوی خاص خدای لره ده

مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ ۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٢٠﴾ ع

پلچاهي د اسمانو او د ځمکې او د هغه شيانو چه په دوی کښې دي او دی پر هر شي باندې قادر دي

سُورَةُ الْأَنْعَامِ مَكِّيَّةٌ وَهِيَ مِائَةٌ وَخَمْسٌ وَسِتُّونَ آيَةً وَعِشْرُونَ رُكُوعًا

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

شروع کوم پر نامه د خدای چه بخښونکی مهربانه دي

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمٰتِ

هره ثنا خدای لره ده هغه خدای چه پيدا کړې ئې دي اسمانونه او ځمکه او پيدا کړي ئې دي تياري

وَالنُّورَ ۖ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ

او رڼا بیا هغه کسان چه کافر سوي دي په رب خپل پوري برابر ول کوي د بتانو دی هغه رب دی چه پيدا کړي ئې تاسو

مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضٰى أَجَلًا ۖ وَأَجَلٌ مُسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ

له خټو څخه بيا ورسته ئې مقرر کړ اجل ته او بل اجل پر نامه کړي سوي چه مقرر دی قيامت دی پر ده د دی بيا تاسو چه ئې

تَمْتَرُونَ ﴿٢﴾ وَهُوَ اللّٰهُ فِي السَّمٰوٰتِ وَفِي الْأَرْضِ ۖ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ

شك کوي په هغه کښې او دا خدای الله دي په اسمانو کښې او په ځمکه کښې پوهيږي دی په پټو ستاسو

وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ﴿٣﴾ وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيٰتِ

او پر ښکاره ستاسو او پوهيږي پر هغه چه تاسو ئې کوئ او نه راځي دی کفارو ته هيڅ يو ايت له ايتو

رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٤﴾ فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ ۖ

د رب د دوي څخه مگر دوی دي له هغه څخه گرځېدونکي نو په تحقیق سره نسبت د دروغو کړ دوی حق ته هر کله چه راغلی دوی ته

فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبٰٓؤُا مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٥﴾ أَلَمْ يَرَوْا كَمْ

نو ژر دي چه راسي دوی ته خبري د هغه شي چه وو دوی پر هغه به ئې توقی کولې ايا نه گوري دوي چه څومره

بقيه حاشيه ص ١٥٤ نو هغه راغلي او حضرت صلى الله عليه وسلم ته ئې داسي وويل چه دا امت غم دي راسره نو خدای پاك ورته وويل چه ورسه محمد صلى الله عليه وسلم ته وو وايه چه مونږ به تا په باب دامت خپل کښې راضي کړو او خفه به دي نه کړو ١٢ معالم التنزيل

ف ١ داسورت په مکه کښې دشپې په يوه وار نازل سوی دی چه ورسره اويا زره ١٦ پرښتې راغلي وي دوی اطرافه د ع ٥ مکې شپيلي ئې بند کړي وو او ٦ تسبيحات او کلمې ئې ويلې نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل سبحان ربي العظيم او خدای ته ئې سجده وکړه په حديث مرفوع کښې راغلي دي هر چا چه سورت انعام ووايه نو پر هغه به اويا زره پرښتي دشپې او د ورځې رحمت وائي ١٢ معالم

ف ٢ مراد له ظلمات او نور څخه شپه او ورځ دي او يا کفر او ايمان دي يا جهل او علم دي يا دوزخ او جنت دي ١٢ فائده رب العزت په اخر د سورت کښې بيا د روغ د نصارا او فساد د دعوی په حق د عيسى عليه السلام او په حق د مور د ده کښې مکرر کړ ځکه ئې وويل وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ١٢

ف ٣ چه هغه نيټه د مرګ ده ١٢

ف ٤ مسخری به ئې کولی او دا ظهور به به هغه وخت وي چه پر دوی عذاب راسي په دنيا يا په اخرت کښې او يا په غلبه د اسلام سره ١٢ ١٢ يسير

ل‍ه قرن یو دوري ته وئیل کېږي ځکه په یو زمانه کښې خلق چه اباد وي نو خلك وائي چه یو قرن تېر شو او څوك وائي چه شل کاله او څوك وائي دېرش او څوك وائي شل دي ۱۲ معالم ل‍ه ل‍ه نضر بن حارث

أَهْلَكْنَا مِن قَبْلِهِم مِّن قَرْنٍ مَّكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ نُمَكِّن لَّكُمْ

هلاك کړي دي موږ مخکې له دوی نه ډېر زمانې خلق چه قدرت ورکړی وو موږ هغوی ته په ځمکه کښې هغه قدرت چه موږ ندی درکړی تاسو ته

وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِم مِّدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرِي مِن

او لیږلی وو موږ باران پر هغوی باندې پرله پسې او روانې کړي وې موږ ویالې چه بهېدلې به د

تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُم بِذُنُوبِهِمْ وَأَنشَأْنَا مِن بَعْدِهِمْ قَرْنًا

لاندې د باغونو د هغوی نو هلاك کړل موږ هغوی په سبب د ګناهو د دوی او پیدا کړل موږ وروسته له هغه نه مخلوق

آخَرِينَ ۝٦ وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ

نور ل‍ه او که نازل کړي وي موږ پر تا باندې کتاب لیکلی پر کاغذ نو مس کړي به وي دوی دا کتاب په لاسو خپلو

لَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ۝٧ وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ

نو خامخا ویلي به وو هغو کسانو چه کافران سوي دي چه دا نه دی مګر جادو ښکاره او وائي دوی چه ولې نه نازلیږي

عَلَيْهِ مَلَكٌ ۖ وَلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكًا لَّقُضِيَ الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يُنظَرُونَ ۝٨

پر ده باندې پرښتې له اسمانه او که لیږلې وي موږ پرښتې نو خامخا پوره سوی وو کار بیا به دوی ته انتظار نه کېږي

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَّجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِم مَّا يَلْبِسُونَ ۝٩

او که کړی وي موږ دا رسول پرښته نو خامخا به ګرځولی وو موږ دی په شکل د سړي او که ګډ کړي به وو موږ پر دوی هغه چه دوی ئې ګډ وو

وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُم

او خامخا په تحقیق مسخرې کړي سوي دي پر پیغمبرانو چه مخکې له تا نه وو نو نازل سو پر هغو کسانو باندې چه ټوکې ئې کولې پر دوی

مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۝١٠ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا

جزاء د هغه چه وو دوی پر هغه باندې مسخرې کولې و وایه ته دوی ته چه وګرځئ په ځمکه کښې بیا وګورئ

كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ۝١١ قُلْ لِّمَن مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ

چه څرنګه وو اخیر د تکذیب کوونکو و وایه ته دوی ته چه چا لره دی هغه شیان چه په اسمانو او ځمکه کښې دي

قُل لِّلَّهِ ۚ كَتَبَ عَلَىٰ نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ ۚ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ

و وایه ته چه خاص خدای لره دي مقرر کړي ئې دي پر ځان رحمت ل‍ه خامخا به جمع کړي تاسو ورځې د قیامت ته

لَا رَيْبَ فِيهِ ۚ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝١٢ وَلَهُ

چه نسته شك په هغه کښې هغه کسان چه تاوانیان کړي دي دوی ځانونه خپل نو دوی ایمان نه راوړي او خاص ده لره

ل‍ه کېږي چه دوه اونور قریشو رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل چه موږ به پر تا ایمان را نه وړو ترڅو چه څلور پرښتې له اسمان څخه را نه سي او کتاب لیکلی له خدای څخه را وړي او شاهدي به ورکوي چه دا کتاب له خدای څخه راغلی دی او په هغه کتاب کښې داسي لیکلي وي چه ته رسول ئې د خدای نو خدای تعالی دا ایت نازل کړ چه ولو نزلنا علیك الآیة ۱۲ تیسیر و معالم ل‍ه یعنې که پرښتې راغلې وی دوی ته او دوی ایمان نه وي راوړي نو دوی به فی الحال هلاك سوي وو ځکه چه دا د خدای تعالی طریقه ده چه کله پیغمبر څخه معجزه وغوښتل سي او بیا ئې ایمان نه پر راوړ نو هلاك به سوي لکه مخکې قومونه ۱۲ معالم و تیسیر ل‍ه و للبسنا علیهم حاصل دا چه الله تعالی فرمائي چه که موږ پر دوی پرښتې رالیږلې وي نو هغه به دوی ولیدې چه وي څوك موږ په شان د بنیادم سي ځکه چه پرښتې د دنیا د خلکو په شکل دانسان راتلې حضرت جبرائیل علیه السلام چه محمد صلی الله علیه وسلم ته راتلی نو کله به په شکل د دحیة الکلبي چه یو صحابي وو ښکاره کېدی ۱۲ ل‍ه یعنې خالص له خپلې مهربانۍ څخه ده پر خپل ځان رحمت لازم کړی دی چه عاصیانو ته عفوه کوي او د توبه کښونکو توبه قبلوي او کافران په سبب د کفر را نه نیسي لکه چه په حدیث قدسي کښې راغلي دي ان رحمتي سبقت علی غضبي یعنې خدای تعالی فرمائي چه بیشکه رحمت زما غلبه کړې ده پر غضب زما باندې ۱۲ تیسیر ع په صحیح حدیث کښې راغلي دي چه پر هغه ورځ کښې چه الله پاك دا دنیا پیدا کړه نو رحمت ئې سل حصې پیدا کړي یوه حصه ئې څخه په دنیا کښې نازل کړه د هغه له وجهې خلق یو پر بل رحم کوي او نه نوي حصې ئې د خپل ځان سره وساتلې چه پر هغه ورځ د قیامت به هغه تول رحمتونه پر خپلو بندګانو باندې کوي ۱۲ ۱۲ ۱۲ مشکوة شریف

مَا سَكَنَ فِي الَّيْلِ وَالنَّهَارِ ط وَهُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿١٣﴾ قُلْ اَغَيْرَ

هغه شيان چه ارام کوي په شپه کښي او په ورځ کښي او دا خداى او هغه اورېدونکى دي عالم دى ف١ ووايه ته دوى ته ايا بې له

اللّٰهِ اَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ ط

خداى څخه ونيسم زه بل دوست پيدا کونکي د اسمانو او د ځمکي دي او دى روزي ورکوي او ده ته روزي نه ورکېږي

قُلْ اِنِّيْ اُمِرْتُ اَنْ اَكُوْنَ اَوَّلَ مَنْ اَسْلَمَ وَلَا تَكُوْنَنَّ مِنَ

ووايه چه بيشکه ما ته امر کړى سوى دى چه شم زه اول د هغو چا چه تسليم سوي دي خداى ته او چه مه کېږه ته خامخا له

الْمُشْرِكِيْنَ ﴿١٤﴾ قُلْ اِنِّيْ اَخَافُ اِنْ عَصَيْتُ رَبِّيْ عَذَابَ يَوْمٍ

مشرکانو څخه ووايه ته چه بيشکه زه وېرېږم که نافرماني وکړم د رب خپل څخه له عذابه د ورځي

عَظِيْمٍ ﴿١٥﴾ مَنْ يُّصْرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهٗ ط وَذٰلِكَ الْفَوْزُ

لوئي څخه هر څوك چه وګرځول سو عذاب د ده څخه په دغه ورځ نو په تحقيق سره مهرباني وکړه خداى پر ده او دا کاميابي دي

الْمُبِيْنُ ﴿١٦﴾ وَاِنْ يَّمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهٗٓ اِلَّا هُوَ ط وَ

ښکاره او که ورسوي تا ته خداى څه سختي نو نسته هيڅوک دفع کونکي هغه لره مګر دى دي

اِنْ يَّمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿١٧﴾ وَهُوَ الْقَاهِرُ

او که ورسوي تا ته څه خوشحالي نو دى پر هر شي قادر دي او دي غالب دي

فَوْقَ عِبَادِهٖ ط وَهُوَ الْحَكِيْمُ الْخَبِيْرُ ﴿١٨﴾ قُلْ اَيُّ شَيْءٍ اَكْبَرُ شَهَادَةً

بالا بر بندګانو خپلو او دي خاوند د حکمت دي خبردار دي ووايه ته چه کوم يو شي لوى دي له جهته د شاهدي

قُلِ اللّٰهُ قف شَهِيْدٌۢ بَيْنِيْ وَبَيْنَكُمْ قفه وَاُوْحِيَ اِلَيَّ هٰذَا الْقُرْاٰنُ لِاُنْذِرَكُمْ

ووايه ته چه خداى شاهد دي په منځ زما او منځ ستاسو کښي او وحي کړى سوى ده ما ته دا قران لپاره د دې چه زه وويروم تاسو

بِهٖ وَمَنْۢ بَلَغَ ط اَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُوْنَ اَنَّ مَعَ اللّٰهِ اٰلِهَةً اُخْرٰى ط قُلْ

په ده او هغه څوک چه ورسيږي ورته دا قران ايا تاسو شاهدي وائي پر دې چه بيشکه شته له خداى سره معبودان نور ته ووايه

لَّآ اَشْهَدُ ج قُلْ اِنَّمَا هُوَ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ وَّاِنَّنِيْ بَرِيْٓءٌ مِّمَّا تُشْرِكُوْنَ ﴿١٩﴾

چه زه خو پر دي شاهدي نه وايم ووايه چه خبره داده چه خداى معبود يو دى او بيشکه زه بېزاريم له هغه شي څخه چه تاسو يې شريکوى له ده سره

اَلَّذِيْنَ اٰتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ يَعْرِفُوْنَهٗ كَمَا يَعْرِفُوْنَ اَبْنَآءَهُمْ اَلَّذِيْنَ

هغه کسان چه ورکړي دي موږ دوى ته کتاب پېژني دوى دا پيغمبر لکه چه پېژني دوى امن خپل هغه کسان

ف١

روايت دى چه يو ټولى له کفارو د قريشو څخه رسول الله صلے الله عليه وسلم ته وويل چه موږ پوهيږو چه ته دې دعوى د پيغمبري ته نيستي مجبور کړي ئې نو موږ به له خپلو اشرافو څخه د ومره روپۍ راجمع کړو چه هيڅ ضرورت دې پاته نه سي مګر په شرط د دې چه له خپل دين څخه بيرته وګرځه او نه موږ د دوستي اختيار کړي نو دا آيت نازل سو چه قُلْ اَغَيْرَ اللّٰهِ الاٰية ١٢ تيسير

ف٢

روايت دى چه قريشو رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وويل چه موږ خو ستا پوښتنه له يهودو څخه او نصرانيانو څخه وکړه چه د دې پيغمبري او که نه نو دوى دا ګمان وکړ چه ستا هيڅ صفت او ذکر په تورات او انجيل کښي نسته نو موږ ته بل څوک وښيه چه ستا پر پيغمبري شاهدي وائي دوى له تا څخه منکر دي نو خداى تعالىٰ وفرمايل چه له دوى څخه پوښتنه وکړه چه کوم يو شي لوى دي له جهته د شاهدي ١٢ روح

ف٣

په حديث شريف کښي راغلي دي چه هر کله دا آيت شريف نازل سو نو رسول الله صلى الله عليه وسلم پاچاهانو د حبشو روم او ايران ته خطونه وليږل او اسلام ته ئې راوبلل په بل حديث شريف کښي راغلي دي چه رسول الله صلے الله عليه وسلم فرمايلي دي هر چا ته چه دا قران ورسيدئ نو لکه هغه چه زه وليدلم ١٢ وحيدي

ف٤

اَيْ بَلَغَهٗ هو يعني څه ورسيږي ورته دا قران له عربو ترعجمه له شرقه تر غربه له شماله تر جنوبه له نزوله تر قيامته نو ليدل د قران داسي دي لکه ليدل د رسول ﷺ محمد ابن کعب قرظي ويلي دي چه مَنْ بَلَغَهُ الْقُرْاٰنُ فَكَاَنَّمَا رَاٰى النَّبِيَّ ﷺ اِنَّكُمْ لَتَشْهَدُوْنَ ١٢ تيسير

خلاصه ترجمه: ايا تاسو شاهدي کوئ حافظ ترجمه: ...

خَسِرُوْٓا اَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿٢٠﴾ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى

چه تاوانی کړی دی دوی ځانونو خپلو نو دوی ایمان نه راوړی او څوک دی ډیر ظالم (نشته) له هغه چا څخه چه تړلی

عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ بِاٰيٰتِهٖ ۭ اِنَّهٗ لَا يُفْلِحُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿٢١﴾ وَيَوْمَ

پر خدای باندی دروغ او یا نسبت د دروغو کوی ایتو ده ته بیشکه شان د خبر دا دی چه خلاصی نه پیدا کوی ظالمان او یاد کړه هغه ورځ

نَحْشُرُهُمْ جَمِيْعًا ثُمَّ نَقُوْلُ لِلَّذِيْنَ اَشْرَكُوْٓا اَيْنَ شُرَكَاۗؤُكُمُ الَّذِيْنَ

چه جمع به کړو موږ دوی ټول بیا به ووایو هغه کسانو ته چه شرک ئی اختیار کړی دی چه چیرې دی شریکان ستاسو هغه کسان

كُنْتُمْ تَزْعُمُوْنَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ اِلَّآ اَنْ قَالُوْا وَاللّٰهِ رَبِّنَا

چه وی تاسو چه شمیرل به مو بیا به نه وی د دغه عذر د دوی مگر دا چه به ووائی قسم دی پر خدای چه رب زموږ دی

مَا كُنَّا مُشْرِكِيْنَ ﴿٢٣﴾ اُنْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوْا عَلٰٓي اَنْفُسِهِمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ

چه نه وو موږ مشرکان وګوره ته چه څرنګه دروغ ئی وتړل پر ځانونو خپلو او ورک سول له دوی څخه

مَّا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ ﴿٢٤﴾ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّسْتَمِعُ اِلَيْكَ ۚ وَجَعَلْنَا عَلٰي

هغه چه وو دوی چه تړل به ئی دروغ او بعضی له دوی څخه هغه څوک دی چه غوږ نیسی تا ته او ګرځولی دی موږ پر

قُلُوْبِهِمْ اَكِنَّةً اَنْ يَّفْقَهُوْهُ وَفِيْٓ اٰذَانِهِمْ وَقْرًا ۭ وَاِنْ يَّرَوْا كُلَّ

زړونو د دوی باندی پردی چه پوه نه سی پر قرآن او په غوږو د دوی کڼبی کوڼوالی دی او که ووینی دوی هر قسم

اٰيَةٍ لَّا يُؤْمِنُوْا بِهَا ۭ حَتّٰٓي اِذَا جَاۗءُوْكَ يُجَادِلُوْنَكَ يَقُوْلُ الَّذِيْنَ

معجزه ایمان نه راوړی پر هغه ترڅو چه راسی دوی تا ته جګړه کوی له تا سره وائی هغه کسان

كَفَرُوْٓا اِنْ هٰذَآ اِلَّآ اَسَاطِيْرُ الْاَوَّلِيْنَ ﴿٢٥﴾ وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ

چه کافران سوی دی چه نه دی دا قرآن مګر قصی دی د پخوانو خلقو او دوی منع کوی خلق له رسول د خدای څخه

وَيَنْــــَٔوْنَ عَنْهُ ۚ وَاِنْ يُّهْلِكُوْنَ اِلَّآ اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُوْنَ ﴿٢٦﴾ وَلَوْ

او پخپله هم لیری کیږی له ده څخه او نه هلاکوی دوی مګر ځانونه خپل او نه پوهیږی دوی او که

تَرٰٓي اِذْ وُقِفُوْا عَلَي النَّارِ فَقَالُوْا يٰلَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبَ بِاٰيٰتِ

ووینی ته هغه چه ودرول سی او پاندی نو ووائی دوی ای کاشکی که موږ بیرته بوتلل سو دنیا او نه تکذیب وکړو پر ایتو

رَبِّنَا وَنَكُوْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿٢٧﴾ بَلْ بَدَا لَهُمْ مَّا كَانُوْا يُخْفُوْنَ

د رب خپل او سو موږ له مؤمنانو څخه بلکه ظاهره به سی دوی ته هغه چه وو دوی چه پټول به ئی

ف ١

یعنی که ما پر خدای دروغ تړلی وی نو له ما څخه به بد تر بل څوک نه وی او که ما تاسی ته رښتیا ویلی وی او تاسو ورڅخه انکار وکړ نو تاسو څخه به ګنهګار بل څوک نه وی نو تاسو فکر وکړئ ١٢ ف ٢ چه دوی شریکان دی له ما سره پر خدای کښی یا شفاعت کوونکی دی ستاسو ماته ١٢ تیسیر ع ٨

ف ٣

روایت دی چه ابو جهل ابو سفیان ولید عتبه، نضر، شیبه او داسی نور مشرکان یو ځای سول او د رسول الله صلی الله علیه وسلم قرائت د قرآن ته ئی غوږ نیولی کیښوول نو دوی نضر ته وویل چه هغه د دوی قصه خوان و چه اے ابو قتیله دا محمد صلی الله علیه وسلم څه وائی نو ده وویل چه زما دی قسم وی پر هغه خدای چه ګرځولی ئی ده دا کعبه کور خپل چه زه نه پوهیږم چه دا دی څه وائی مګر هسی شونډی ښوروی او وایی او قصه وائی د پخوانو خلقو لکه زه چه تاسو ته قصی کوم د مخکنو خلقو نو ابو سفیان وویل چه ما ته خو بعضی خبری په دی کښی رښتیا ښکاریږی ابو جهل وویل داسی نه ده بلکه ټول دروغ دی نو دا ایت نازل سو چه وَمِنْهُمْ مَّنْ يَّسْتَمِعُ الآية ١٢ روح البیان

ف ٤

بعضی مفسرینو معنیٰ د دی ایت داسی کړی ده چه د دی بعضی عربو مشرکانو دا عادت وو چه خلق به ئی پرینږدی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ضرر ورسوی مګر پخپله ورڅخه لیری کیږی او ایمان نه پر راوړی لکه ابو طالب او نور تره ګان د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا ایت په حق د هغوی کښی نازل سوی دی ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢

وحیدی وغیره

مِنْ قَبْلُ ۖ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٢٨﴾

مخکې له دې څخه او که بېرته بوتلل شي بیا به نو خامخا راوګرځي په هغه شي چې منع کړی شوي وو له هغه او بېشکه دوی دروغجن دي

وَقَالُوا إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٢٩﴾ وَلَوْ

وائي دوی دې نه دی ژوند دنیا مګر همدا ژوند زمونږ دنیاوي او نه یو مونږ بیا پورته کړل سوي له قبر څخه   او که

تَرَىٰ إِذْ وُقِفُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ ۚ قَالَ أَلَيْسَ هَٰذَا بِالْحَقِّ ۚ قَالُوا بَلَىٰ

ته ووینې هغه وخت چې ودرول سي دوی مخې ته د رب خپل نو وبه وائي ورته خدای چې ایا نه دی دا بعث حق وبه وائي دوی هو قسم

وَرَبِّنَا ۚ قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٠﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ

دی په رب زمونږ وبه وائي خدای چې نو وڅکئ عذاب سبب د هغه چې وئ تاسو کافروسوئ په تحقیق سره تاوانیان دي هغه کسان

كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَا حَسْرَتَنَا

چې دروغ بولي دوی ملاقات د خدای سره تر هغه چې راسي دوی ته قیامت ناڅاپه نو وائي به دوی ای افسوس زمونږ

عَلَىٰ مَا فَرَّطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ ۚ أَلَا

پر هغه شي چې تقصیر کړی دی مونږ په هغې کښې او دوی به بار کړي پېټي د ګناهو خپلو پر شاګانو خپلو باندې   واوره دا

سَاءَ مَا يَزِرُونَ ﴿٣١﴾ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ ۖ وَلَلدَّارُ

چې بد دی هغه چې بار به ئې کړي او نه دی دا ژوند د دنیا مګر لوبې دي او بې فایدې کار دی او خامخا دا استوګنې

الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ ۗ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٣٢﴾ قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ

آخرت ډېره بهتره دی هغه کسانو ته چې پرهیزګاري کوي ایا نو تاسو فکر نه کوئ په تحقیق سره پوهیږو مونږ بېشکه شان دا چې خفه کوي ته

الَّذِي يَقُولُونَ ۖ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَٰكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ

هغه خبرې چې وائي دوی   نو بېشکه دوی تکذیب نه کوي ستا   مګر دا ظالمان   پر ایتونو د خدای

يَجْحَدُونَ ﴿٣٣﴾ وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا

انکار کوي   او خامخا په تحقیق سره دروغجن بلل سوي دي پیغمبران مخکې له تا څخه نو دوی به صبر کاوه پر هغه

كُذِّبُوا وَأُوذُوا حَتَّىٰ أَتَاهُمْ نَصْرُنَا ۚ وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ۚ

چې دروغجن بلل سوي وو دوی او ضرر رسول سوی وو دوی ته تر هغه چې راغله دوی ته مدد زمونږ او هېڅوک بدلونکی نشته د وعدې د الله

وَلَقَدْ جَاءَكَ مِن نَّبَإِ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٤﴾ وَإِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ

او خامخا په تحقیق سره راغلي دي تا ته له حاله د یرو پیغمبرانو څخه   او که وي دا اسې حال چې سخت وي پر تا

۱ له روایاتو څخه چې هرکله د قیامت په ورځ
دا مخلوق حق تعالی له قبرو څخه را پورته سي نو دوی مونږ
مخې ته به پوښتنه راسي چې پرمنه تاسې او بوی به ئې
وي او ورته به وائي چې ستا نیك عمل یم چې
په دنیا کښې به در باندې سپور ګرزېدم یعنې چې
پېد دنیا کښې ته در باندې سپور وم یعنې چې تکلیف
دې پر ځان بار کړی وو او س را سه را باندې
سپور سه او ایت د یوم نحشر المتقین الی الرحمن
وفدا اشاره ده دې ته یا د کړه هغه ورځ چې
جمع به کړو مونږ پرهیزګاران خدای ته په
ولي او د کافر مخې ته بد شکل پوښتي اسي چې پر بدنه ګڼه
۳ بد بوی به لوونه وبه وائي زه ستا بد عمل یم
۱۰ چې په دنیا کښې ته زما نه سپور ګرزېدی
ع نې له غم او تکلیف څخه نو اوس را سه چې
زه در باندې سپور سم لکه چې الله تعالی
فرمائي وهم یحملون اوزارهم ۱۲ فرح و تیسیر
۲ له روایت دی چې ابو جهل رسول الله صلی
الله علیه وسلم ته وویل چې ای محمده مونږ
له تا څخه هیڅکله دروغ نه دي اورېدلي او
مونږ دې رښتینی بولو مګر دا دعوه د پیغمبر
دې نه منو ځکه چې دروغ دي نو نازل سو
تیسیر ابن کثیر ۳ له روایت دی چې یو سړي په
حالت د تنهائی کښې پوښتنه وکړه چې محمد صلی
الله علیه وسلم پیغمبر دی او که نه نو ګوو یل
چې قسم پر خدای محمد رښتینی دی مګر مونږ هیڅ
وخت هم عبد مناف اولادا تباع نه کړی
حاصل دا چې خدای خپل حبیب ته فرمائي چې ته
غم نه کوه پر ظاهر د تکذیب د دوی په حقیقت
کښې دوی ستا پر حقیقت قائل دي ۱۲ منه
کافران نه پوهېږي چې کله پیغمبر حق وي نو له ده څخه د
همیشه یو ه علامه د پیغمبری موجوده وي
چې دی هر څوك پېژني مثلاً چې دا خیال د ر
سول الله صلعم په زړه کښې هم راغلی وو نو
ځکه خدای ده ته تسلی وکړه چې ته په حکم د خپل
رب قائم او سه هر څه چې ده اراده وي هغه
کیږي ۱۲ موضح القرآن ۵ له خبرو رسولو
څخه یعني تا ته به معلومه سوې وي چې مخکنو
پیغمبرانو ته له خپلو امتو څخه ډېره ډېره تکلیفونه
رسیدلي وو مګر هغوی به صبر کاوه نو
اخر به د هغوی دښمنان هلاك سول
نو ته هم صبر کوه خدای به ستا بدخواهان خوار
او ذلیل کړي. او داسې سو والحمد لله رب العالمین

إِعْرَاضُهُمْ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا

مخ ګرزول د دوی له دین حقه نو که توان لرې ولټوې یو سوری په ځمکه کښې او یا ځینه

فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ

په طرف د اسمان کښې نو راوړې دوی ته یوه معجزه او که خوښه وی خدای نو خامخا به جمع کړي دوی ټول پر لاره سمه باندې

فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٣٥﴾ إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ ۘ

نو مه کیږه ته بالکل له ناپوهانو څخه خبره داده چه قبلوي بلنه ستا هغه کسان چه اوري پند ستا

وَالْمَوْتَىٰ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾ وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ

او مړه چه دي راپورته به کړي دوی خدای بیا به خاص ده ته ورستنول کیږي او وائي دوی چه ولی نه نازلیږي پر ده

آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ ۚ قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يُنَزِّلَ آيَةً وَلَٰكِنَّ

یوه معجزه له رب ده څخه و وایه ته چه بیشکه خدای قادر دی پر دې چه نازله کړي معجزه مګر

أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ

ډیر دوی نه پوهیږي او نشته هیڅ ګرځیدونکی په ځمکه کښې او نشته هیڅ الوتونکی

يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ ۚ مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ۚ

چه الوزي په دواړو وزرو خپلو مګر مخلوق دي په شان ستاسو نه دی پرېښی موږ په کتاب کښې چه لوح محفوظ دی هیڅ شی

ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُمٌّ وَبُكْمٌ فِي

بیا به دا ټول د رب خپل په طرف جمع کړل سي او هغه کسان چه دروغ ګڼي بولي آیتونه زموږ کاڼه دي او ګونګیان دي په

الظُّلُمَاتِ ۗ مَنْ يَشَإِ اللَّهُ يُضْلِلْهُ وَمَنْ يَشَأْ يَجْعَلْهُ عَلَىٰ صِرَاطٍ

تیارو د کفر کښې هر څوک چه اراده وکړي خدای نو ګمراه ئی کړي او هر څوک چه اراده وسی د ده نو محکم کړي ئی پر لاره

مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ

سمه باندې و وایه ته چه خبر نګه ښکاریږي تاسو ته چه که راسي تاسو ته عذاب د خدای او یا راسي تاسو ته قیامت

أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٠﴾ بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ

ایا بی له خدای څخه بل څوک به بولی تاسو که ئی تاسو رښتیني چه دا سې نه دي بلکه خاص دی بولی په دغه سخت وخت کښې

فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ ﴿٤١﴾ وَلَقَدْ

نو دفعه به کړي هغه سختي چه تاسو بولی دی هغه ته که اراده وسی د ده او هیر به کړی تاسو هغه چه شریکوی ئی له ده سره او خامخا په تحقیق

ع ١١ / ٤ / ١٠

ف ١

رسول الله صلی الله علیه وسلم به چه مشرکانو ته نصیحت کاوه او هغوی به نه منلو د دغه کلام مبارک به ډیر خفه سو نو الله تعالی تسلی ورکړو چه تنخفګان مکوه اختیار د هر کار خپلی لره دي ١٢ منه حاصل دا چه داسی شیان چه په ځمکه کښي ګرزي او الوزي دا ټول ستاسو غوندي په مرتبه قومونه دي او دا ټولی علامي دي پر توحید د خدای تعالی باندي بیا به ټول الله تعالی ته ورجمع د قیامت جمع سی ستاسو په شان

فتح البیان

ف ٢

حضرت ابو هریره رضی الله عنه ویلی دي چه راجمع به کړي خدای تعالی مخلوق ټول بهائم دابې او مرغان په ورځ د قیامت نو بدله به واخلی لپاره د بی ښکرو له ښکرور څخه نو بیا به ورته وائي چه سئ تاسو خاوري نو په هغه وخت کښي به کافر اواز وکړي چه کاشکې زه هم خاوره سوي وای ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢

ف ٣

عرض دا چه ته داسی ښه وایه مشرکانو ته و وایه چه تاسو ماته دا حال و وائی که چیري تاسو ته عذاب د خدای راسي یا قیامت راسی نو تاسو به بی له خدای بل چاته اواز وند او زاری وکړئ چه دا سختی له موږ څخه لیری کړه نو دا هیڅ به نه وی بلکه یواځې دی رب ته به تاسو عاجزی او زاری کوئ نو دی به د هغه عذاب دفع کړي که ئې خوښه سی نو مناسب دي چه اوس توجه د ده اختیار کړئ او خاص ده ته دعوه وسپارئ

١٢ منه سح

اَرْسَلْنَآ اِلٰٓى اُمَمٍ مِّنْ قَبْلِكَ فَاَخَذْنٰهُمْ بِالْبَاْسَآءِ وَالضَّرَّآءِ لَعَلَّهُمْ

لیږلي وو مونږ رسولان قومو مخکې له تا څخه نو ونیول مونږ دوي په سختیو سره او په ضررو سره ښایي چه دوي

يَتَضَرَّعُوْنَ ﴿٤٢﴾ فَلَوْلَآ اِذْ جَآءَهُمْ بَاْسُنَا تَضَرَّعُوْا وَلٰكِنْ قَسَتْ

عاجزي وکړي خدای ته نو ولې په هغه وخت کښې چه راغلی دوی ته عذاب زمونږ عاجزي ونکړه دوی مګر سخت سوي وو

قُلُوْبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطٰنُ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿٤٣﴾ فَلَمَّا نَسُوْا مَا ذُكِّرُوْا بِهٖ

زړونه د دوي او ښائسته کړي وه دوی ته شیطان هغه چه وو دوي چه کاوه به ئې هغه کار نو هر کله چه هیر کړه دوي هغه پند چه ورته کړی شوی وو په

فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ اَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ ۚ حَتّٰٓى اِذَا فَرِحُوْا بِمَآ اُوْتُوْٓا اَخَذْنٰهُمْ

نو خلاصي کړي مونږ پر هغوي باندي دروازي د هر قسم نعمت تر څو چه خوشحاله سول دوي پر هغه شي چه ورکړل سوی وو دوی ته نو ونیول مونږ

بَغْتَةً فَاِذَا هُمْ مُّبْلِسُوْنَ ﴿٤٤﴾ فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا ۭ

دوی ناڅاپه نو ناګاه دوی نا امیده وو نو بیخ کړل سو بیخ د هغه خلقو چه ظلم ئې کړی وو ت

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٤٥﴾ قُلْ اَرَءَيْتُمْ اِنْ اَخَذَ اللّٰهُ

او ثنا ده خدای لره چه رب دي د تمام مخلوق ووایه ته چه ایا وینی تاسو که واخلي خدای

سَمْعَكُمْ وَاَبْصَارَكُمْ وَخَتَمَ عَلٰى قُلُوْبِكُمْ مَّنْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ

او رهډل ستاسو او سترګي ستاسو او مهر ووهي پر زړه وستاسو نو کوم دی بل خدای بې له خدای څخه

يَاْتِيْكُمْ بِهٖ ۭ اُنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْاٰيٰتِ ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُوْنَ ﴿٤٦﴾

چه بیرته راولی تاسو ته دا شي وګوره ته چه څرنګه مکرر بیانوو مونږ دا ایتونه بیا دوی څنګ ګرزي له هغه څخه

قُلْ اَرَءَيْتَكُمْ اِنْ اَتٰىكُمْ عَذَابُ اللّٰهِ بَغْتَةً اَوْ جَهْرَةً هَلْ

ووایه دوی ته چه ایا څرنګه ښکاریږي تاسو ته که راسی تاسو ته عذاب د خدای ناڅاپه او یا ښکاره نو ایا

يُهْلَكُ اِلَّا الْقَوْمُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿٤٧﴾ وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِيْنَ اِلَّا

هلاک به کړل سی بل څوک مګر تولی ظالمانو (یعنی ظالمان به هلاک سی) او نه لیږو مونږ پیغمبران مګر

مُبَشِّرِيْنَ وَمُنْذِرِيْنَ ۚ فَمَنْ اٰمَنَ وَاَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

زیری ورکونکي او ویرونکي نو هر چا چه ایمان راوړ او نیک ئې کړ عمل خپل نو نسته هیڅ ویره پر دوي

وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ﴿٤٨﴾ وَالَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ

او نه به دوي غمژن کیږي او هغه کسان چه نسبت د دروغو کوي ایتونو زمونږ ته و به رسیږي دوی ته عذاب

ف ١

مراد له سختیو او ضررو څخه قحط سالي او ظلم د حاکمانو دي یا لوږه او خواري ده غرض دا چه هر کله بنده ته هر قسم غم و رسیږي نو مناسب دي چه خدای ته ژړا زاري او عاجزي وکړي چه ای الله زمونږ څخه دا غم په خپل فضل کرم او مهرباني سره دفع کړه ١٢ منه

ف ٢

حاصل دا چه الله تعالیٰ ګنهګار په لږ جزاء د عمل سره ونیسی نو که ده توبه وکښل او له هغه بد عمل څخه منع سو نو ښه دي او که نه نو الله تعالیٰ ور باندې بیا دروازي د خپلو نعمتو خلاصی کړي چه دی بنه غرق سي په ګناهو کښې نو بیا الله تعالیٰ دی په یوه وار ونیسی چه بیا خلاصیدل نه سی. په دی ایت کښې اشاره ده دیته چه بنده ته پر ګناه څه خبر تیا و رسیږي نو ژر دی توبه وکاږي او توقف دی نه کوي چه لا خیر توبه کا زه ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢

موضح

ف ٣

چه ظلم ئې وکړی په نه منلو د رسولانو زمونږ او داسي هلاک سول چه یو هم و رڅخه پاته نه سو ١٢ تیسیر

ف ٤

چه څرنګه مکرر و مونږ ایتونه خپل چه کله خوف او رجا او ویره د عذاب څخه او امید د بخښنې پکښې راولیږو او کله پند او نصیحت پکښې بیان کړو

ف ٥

یعني نه لیږو مونږ پیغمبران مګر زیری ورکونکي او ویرونکي. زیری ورکونکي پر مؤمنانو د رضوان او د جنت او ویرونکي د کفار و له غضب او له دوزخ او له حرمان څخه ١٢ ١٢ ١٢ ١٢

بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٤٩﴾ قُلْ لَّآ اَقُوْلُ لَكُمْ عِنْدِيْ خَزَآئِنُ اللّٰهِ

په سبب د هغې چه وو دوی فسق به ئې کاوه ووایه دوی ته چه نه وایم زه تاسو ته چه ما سره خزانې د خدای دي

وَلَآ اَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَآ اَقُوْلُ لَكُمْ اِنِّيْ مَلَكٌ ۚ اِنْ اَتَّبِعُ اِلَّا مَا يُوْحٰٓى

او نه چه زه پوهیږم پر غیب باندې او نه وایم تاسو ته چه بیشکه زه پرښته یم اتباع نه کوم زه مګر د هغه شي چه وحي کیږي ما ته

اِلَيَّ ۭ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْاَعْمٰى وَالْبَصِيْرُ ۭ اَفَلَا تَتَفَكَّرُوْنَ ﴿٥٠﴾ وَ

ما ته ووایه ته چه ایا برابر دي ړوند او لیدونکی ایا نو تاسو فکر نه کوی

اَنْذِرْ بِهِ الَّذِيْنَ يَخَافُوْنَ اَنْ يُّحْشَرُوْٓا اِلٰى رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ

وویروه ته په دې قران سره هغه کسان چه ویریږي دوی له دې نه چه جمع به کړل شي رب خپل ته چه نشته دوی لره

مِّنْ دُوْنِهٖ وَلِيٌّ وَّلَا شَفِيْعٌ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُوْنَ ﴿٥١﴾ وَلَا تَطْرُدِ الَّذِيْنَ

بې له خدای نه هیڅ دوست او نه څوک شفاعت کونکي ښایي چه دوی ځان وساتي له ګناهو نه او مه شړه ته هغه کسان له مجلس نه

يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيْدُوْنَ وَجْهَهٗ ۭ مَا عَلَيْكَ

چه بولي دوی رب خپل په صبا او بیګا چه غواړي دوی رضا د هغه نشته پر تا باندې

مِنْ حِسَابِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ وَّمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِّنْ شَيْءٍ

له حسابه د دوی نه هیڅ شی او نشته له حسابه ستا نه پر دوی باندې هیڅ شی

فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُوْنَ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٥٢﴾ وَكَذٰلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ

نو که وشړې ته دوی نو سې به ته له ظالمانو نه او همدارنګه ازمیلي دي مونږ بعض له دوی نه پر بعضو نورو سره

لِّيَقُوْلُوْٓا اَهٰٓؤُلَآءِ مَنَّ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِّنْ بَيْنِنَا ۭ اَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَعْلَمَ

لپاره د دې چه ووائي دوی ایا دا خوار چه دي احسان کړی دی خدای پر دوی ما بین زمونږ کښې ایا نه دی خدای پوه

بِالشّٰكِرِيْنَ ﴿٥٣﴾ وَاِذَا جَآءَكَ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِاٰيٰتِنَا فَقُلْ سَلٰمٌ

په شکر کونکو باندې (یعنې دی) او په هغه وخت کښې چه راسي تا ته هغه کسان چه ایمان راوړی پر ایتونو زمونږ نو ووایه ته چه سلام دی

عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلٰى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ ۙ اَنَّهٗ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ

پر تاسو لیکلې رب ستاسو پر ځان خپل باندې رحمت بیشکه شان دا دی هر څوک چه وکړي له تاسو نه

سُوْٓءًۢا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهٖ وَاَصْلَحَ ۙ فَاَنَّهٗ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٥٤﴾

بدي په ناپوهۍ سره بیا توبه وکاږی وروسته له هغه نه او نیک کړي عمل خپل نو بیشکه چه دی بخښونکی مهربان دی

ك۱ یعنې ونه الطاعة د خدای نه
ك۲ رسول الله صلی الله علیه وسلم ته الله فرمائي چه ته دې خلقو ته وایه چه زه د خزانو د الله تعالیٰ واکدار نه یم چه څوک مالدار کړم او نه پر غیبو باندې پوهیږم بلکه علم غیب خاص د خدای لره دي ۱۲ ك۳ چه زه پرښته یم چه هر څه وائي په قوت د ملکي اسانه دي یعنې دا پوهم د زه ته نه وایم بلکه دا وایم چه زه هم بشر یم ان اتبع پیروی نه کوم د هیڅ شي الا ما مګر د هغه شي لره ۱۲ یسیر
ك۵ چه وحی کړې کیږي ما ته له دې نه ښکاره شوه معلومه سو چه قول حکم د دین او د نیا چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دي هغه قول ئې هم د خدای نه دی او په حدیث شریف باندې هم عمل کول ضروري دي لکه چه په ایت باندې ضروري دي حدیث شریف کښې راغلي دي چه رسول الله ص فرمایلي دي چه خبردار صحیح چه راکړی سوی دی ما ته قران او په مثل د ده له ده سره چه مراد له مثل نه احادیث نبویه دی ۲ منه ك۶ یعنې دوی ته پر غربیانو ازمائي چه سپک و ته ګوري او تعجب کوي چه د خلق څه لائق دي چه دی د فضل د خدای پاك او الله پاك زمونږ د دوی نه مخکې چه حق ئې قبول کړی دي ۱۲ موضح القرآن ك۷ دی چه په ټولو مؤمنانو رسول الله صلی الله علیه سلم ته را غلي چه مونږ نه ډیر لوی لوی ګناهونه او تقصیرات سوي دي نو زمونږ د معذرت او مغفرت به څه شان وی او کښه به نه وي او رسول الله هیڅ التفات ورته ونکړ او دوی نا امیده ورځنه ولاړه سول نو دا ایت نازل سو چه واذا جاءك الذین الایة ۱۲ روح و یسیر له عبدالله ابن مسعود رضي الله تعالیٰ عنه نه روایت دي چه یو څو کسان له قریشو نه پر رسول الله ص باندې تېر سول او ده سره صهیب، عمار، بلال رضي الله عنهم او خباب رض چه عاجزان مسلمانان وو ناست وو نو دوی ووېل چه ای محمد صلی الله علیه وسلم ته خپل پر ښه دل دي او را خلق دي اختیار کړل کمدی دوي له خانه نه وشړل نو کیدای سي مونږ ستا اتباع وکړو نو په دغه وخت کښې الله تعالیٰ دا ایت شریف نازل کړ چه ولا تطرد الذین الایة ۱۲

وَكَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ وَلِتَسْتَبِيْنَ سَبِيْلُ الْمُجْرِمِيْنَ ﴿۵۵﴾ ع

او همدا رنګ په تفصیل سره بیانوو موږ ایتونه چه حق ظاهر سي او چه ښکاره سی لاره د ګنهګارانو

قُلْ اِنِّیْ نُهِیْتُ اَنْ اَعْبُدَ الَّذِیْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ ؕ قُلْ

ووایه ته چه بیشکه زه منع کړی سوی یم له دی څخه چه عبادت وکړم د هغه شیانو چه تاسو یې عبادت کوی له خدای څخه ووایه

لَّاۤ اَتَّبِعُ اَهْوَآءَكُمْ ۙ قَدْ ضَلَلْتُ اِذًا وَّمَاۤ اَنَا مِنَ الْمُهْتَدِیْنَ ﴿۵۶﴾

چه اتباع نه کوم زه د هوا و ستاسو په تحقیق سره ګمراه سوی به یم زه په دغه وخت کښی او نه یم زه له لار پیدا کونکو څخه

قُلْ اِنِّیْ عَلٰی بَیِّنَةٍ مِّنْ رَّبِّیْ وَكَذَّبْتُمْ بِهٖ ؕ مَا عِنْدِیْ مَا

ووایه ته چه بیشکه زه په ښکاره دلیل یم له رب خپل څخه او نه منی تاسو هغه دلیل نسته په نزد زما هغه عذاب

تَسْتَعْجِلُوْنَ بِهٖ ؕ اِنِ الْحُكْمُ اِلَّا لِلّٰهِ ؕ یَقُصُّ الْحَقَّ وَهُوَ خَیْرُ

چه تاسو تلوار کوی پر هغه نه دی حکم د عذاب مګر خدای لره دی حکم کوی دی حق او دی ښه

الْفٰصِلِیْنَ ﴿۵۷﴾ قُلْ لَّوْ اَنَّ عِنْدِیْ مَا تَسْتَعْجِلُوْنَ بِهٖ لَقُضِیَ الْاَمْرُ

د بیانونکو دی ووایه ته که وای په نزد زما هغه عذاب چه تاسو تلوار کوی په هغه سره نو خاما کوتا به وو کار

بَیْنِیْ وَبَیْنَكُمْ ؕ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالظّٰلِمِیْنَ ﴿۵۸﴾ وَعِنْدَهٗ مَفَاتِحُ الْغَیْبِ

په مینځ زما او مینځ ستاسو کښی او خدای ښه خبر دی پر ظالمانو او خاص د ده څخه دي چابیانی د غیب

لَا یَعْلَمُهَاۤ اِلَّا هُوَ ؕ وَیَعْلَمُ مَا فِی الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ؕ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَّرَقَةٍ

چه نه پوهیږي پر هغه هیڅوک مګر دي او پوهیږي پر هغه چه په وچه کښی دي او په دریاب کښی دي او نه لویږي هیڅ پاڼه د درختي

اِلَّا یَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِیْ ظُلُمٰتِ الْاَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَّلَا یَابِسٍ اِلَّا فِیْ

مګر دی عالم دی پر هغه او نه لویږي دانه په تیارو د ځمکه کښی او نه دی هیڅ لوند او نه هیڅ وچ مګر تول لیکلی دي

كِتٰبٍ مُّبِیْنٍ ﴿۵۹﴾ وَهُوَ الَّذِیْ یَتَوَفّٰىكُمْ بِالَّیْلِ وَیَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ

په کتاب مبین کښی چه لوح محفوظ دي او دی هغه ذات دي چه اخلي ارواح ستاسو په شپه کښی او عالم دي پر هغه چه کسب کړی وی تاسو

بِالنَّهَارِ ثُمَّ یَبْعَثُكُمْ فِیْهِ لِیُقْضٰۤی اَجَلٌ مُّسَمًّی ۚ ثُمَّ اِلَیْهِ مَرْجِعُكُمْ

په ورځ کښی بیا را ولیږي تاسو دي په ورځ کښی د پاره د دی چه پوره کړی شی هغه نیټه چه ټاکلی شوی ده بیا هم ده خدای ته ستاسو بېرته تلل دي

ثُمَّ یُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿۶۰﴾ ع وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهٖ

بیا به خبر کړي دی تاسو پر هغه چه وی تاسو چه کول به مو او دی غالب دي بالا پر بندګانو خپلو

ل کفار و د قریشو به رسول الله صلی الله علیه وسلم د خپلو بلا را نو دین ته ځ بالله نو خدای پاک دا ایت نازل کړ چه قُلْ اِنِّیْ نُهِیْتُ اَنْ اَعْبُدَ الاٰیة ۱۲ روح

ل۲ خاص له ده څخه دی. یعنی د هغو شیانو چه خلقو څخه پټ دی لکه اجل خاتمه ثواب، عذاب او داسی نور ۱۲ الیسیر

ل۳ رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلی دی چه مفاتیح د غیبو پنځه دي چه نه پوهیږي پر هغه مګر خدای هیڅوک نه پوهیږي چه په رحمو کښی څه دی مګر خدای او هیڅوک نه پوهیږي چه صباء څه پیښیږي مګر خدای او هیڅوک نه پوهیږي چه باران به کله کیږي مګر خدای او هیڅوک نه پوهیږي چه پر کوم ځمکه به نه مر کیږي مګر خدای او هیڅوک نه پوهیږي چه قیامت به کله راځي بی له خدای څخه او دا مغیبات خمسه په اخر د سورت لقمان کښی بیان شوي دي اِنَّ اللّٰهَ عِنْدَهٗ عِلْمُ السَّاعَةِ ۱۲ روح ومعالم

ل۴ حاصل د دی ایت شریف دا دی چه علم غیب خاصه د الله ده بل څوك پر غیب نه پوهیږي. دي ایت کښی رد دي پر کاهنانو او نجومیانو او پر نورو کسانو چه دعوه د علم غیب کوي په حدیث شریف کښی راغلی دي چه هر څوك کافر یا نجومی ته ورغلی نو کافر سو پر هغه څه چه نازل شوي دي پر محمد ۱۲ چه قرآن دي ابن مسعود رضي الله تعالی عنه ویلی دي چه ستاسو پیغمبر ته هر شی ورکړل سوي دي مګر چابیانی د غیبو نه دي ور کړل سوي یعنی د غیب علم ده لره نه وو ۱۲ ابن کثیر ه

ل۵ انسان چه بیده سی نو روح انسانی یعنی نفس ناطقه ئی له بدن څخه جلا سي او سیل کوي او روح حیوانی ئی په بدن کښی پاته وي بیده کیدل هم یو قسم مرګ دي او په وخت د مرګ کښی روح انسانی او روح حیوانی دواړه له بدن څخه جلا سی ۱۲

ل۶ یعنی د معامل خدای تعالی له تاسو سره همیشه کوي چه کله مو ویده او کله مو ولیښ کړي ۱۲

ل۷ او چه هغه عمر مقرر ستاسو پوره سي نو بیا به په یوه وار ستاسو روح واخلی ۱۲

منه

Scanned with CamScanner

وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً ؕ حَتّٰٓى اِذَا جَآءَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ
اولیږي دی په تاسو باندی ساتونکي پرښتی ترڅو چه راشي یوه لره تاسو نه مرګ نو قبض کړي روح د ده
رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُوْنَ ﴿۶۱﴾ ثُمَّ رُدُّوْٓا اِلَى اللّٰهِ مَوْلٰىهُمُ الْحَقِّ ؕ اَلَا
استازي زمونږ او دوی تقصیر نه کوي بیا به بوتلل سي دوی خدای ته چه بادار د دوی حق دی واوری
لَهُ الْحُكْمُ ۟ وَهُوَ اَسْرَعُ الْحٰسِبِيْنَ ﴿۶۲﴾ قُلْ مَنْ يُّنَجِّيْكُمْ مِّنْ
چه خاص دده لره دی حکم او دی ډیر تېزدي له ټولو حساب کونکو څخه و وایه دوی ته چه څوك به خلاص کړي تاسو له
ظُلُمٰتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُوْنَهٗ تَضَرُّعًا وَّخُفْيَةً ۚ لَئِنْ اَنْجٰىنَا مِنْ
تاریکیو د وچې څخه او د دریاب څخه چه بولی دی تاسو په زاري سره او په پټه سره که خلاص کړو مونږ ده له
هٰذِهٖ لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الشّٰكِرِيْنَ ﴿۶۳﴾ قُلِ اللّٰهُ يُنَجِّيْكُمْ مِّنْهَا وَمِنْ
دی سختۍ څخه نو خامخا به یو مونږ له شکر کښونکو څخه ته و وایه چه خدای به خلاص کړي تاسو له دی سختۍ څخه او له
كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ اَنْتُمْ تُشْرِكُوْنَ ﴿۶۴﴾ قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلٰٓى اَنْ يَّبْعَثَ
هره غمه څخه بیا به تاسو شرك ته رجوع وکړئ ته و وایه چه دا خدای قادر دی پردي چه راولیږي
عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ اَوْ مِنْ تَحْتِ اَرْجُلِكُمْ اَوْ يَلْبِسَكُمْ
پر تاسو باندی عذاب د پاسه ستاسي څخه او لاندی د پښو ستاسو څخه او یا چه ګډ کړي تاسو سره
شِيَعًا وَّيُذِيْقَ بَعْضَكُمْ بَاْسَ بَعْضٍ ؕ اُنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ
فرقی فرقی او وڅکي پر بعضو ستاسو څخه سختي د بعضو نورو وګوره ته څرنګه مونږ مکرر بیانو
الْاٰيٰتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُوْنَ ﴿۶۵﴾ وَكَذَّبَ بِهٖ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ ؕ قُلْ
ایتونه خپل چه شاید دوی پوه سي او دروغ بولي دا قران قوم ستا او حال دا چه حق دی و وایه ورته
لَّسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيْلٍ ﴿۶۶﴾ لِكُلِّ نَبَاٍ مُّسْتَقَرٌّ ۫ وَّسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ﴿۶۷﴾
چه نه یم زه پر تاسو باندي ساتونکي هري خبري ته قرارګاه ده او ژر ده چه تاسو به پوه سي
وَاِذَا رَاَيْتَ الَّذِيْنَ يَخُوْضُوْنَ فِيْٓ اٰيٰتِنَا فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّٰى
او په هغه وخت کښي چه ووینې ته هغه کسان چه جګړه کوي په ایتونو زمونږ کښي نو وګرځه له دوی څخه ترڅو
يَخُوْضُوْا فِيْ حَدِيْثٍ غَيْرِهٖ ؕ وَاِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطٰنُ فَلَا تَقْعُدْ
چه ننوزي دوی په خبري بلي کښي او که هیر کړي له تا څخه دا عراض له دوی څخه شیطان نو مه کښینه

۱ مراد له رسلنا څخه مددګاران دي د ملك الموت یا دادي چه یواز يې دی او جمعیت د لفظ لپاره د تعظیم دی ۱۲ فتح ۲ چه ټولو مخلوقاتو حساب به کوتاه کړي په اندازه د یو شلو یو د میږي یا وزي ۱۲ ابن کثیر ۳ لکه چه پر قوم لوط علیه السلام او اصحاب الفیل کاڼي وریدلي وو ۴ وو ۵ د حضرت جابر نه نقل دي چه هر کله دا ایت نازل سو چه قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلٰٓى اَنْ يَّبْعَثَ نو رسول الکریم وویل چه اَعُوْذُ بِوَجْهِكَ الْكَرِيْمِ یعنی ای الله زه پناه غواړم په ذات کریم ستا مګر له دی کار څخه بیا ئې وویل اَوْ مِنْ تَحْتِ اَرْجُلِكُمْ نو بیا ئې وویل اَعُوْذُ بِوَجْهِكَ بیا ئې وویل اَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَّيُذِيْقَ بَعْضَكُمْ بَاْسَ بَعْضٍ نو وئې ویل چه دا کار اسان دی د مخکنو څخه ۱۲ معالم ۶ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمائي چه ما د خدای تعالی څخه سوال وکړ چه زما امت مه غرقوه نو خدای تعالی سوال زما قبول کړ بیا ما دا سوال وکړ چه دوی په قحط سره مه هلاکوه بیا الله تعالی زما دا سوال قبول کړ بیا ما دا سوال وکړ چه دوی په منځ کښي دی سره جنګ نه وي نو زما دا سوال ئې قبول نه کړ دا امر د رسول الله ټیکنی واقع سو چه تر څو څه د مسلمانانو په منځ کښي په اتفاق وو بیا په زمانه د حضرت علی رضی الله عنه کښي ئې تر یو سره راوکښل او پر یو بل باندی چه تراوسه پوری فتني پاتي دي بناء په دی کښي هم حکمت الهی وي ۱۲ ۷ چه قریش دي خطاب ظاهر کښي رسول الله ته دي او مراد ئې هر یو فرد د امت دي دا ایت شریف یو لوی نصیحت دی لپاره د هغه چا چه هغوی له مبتدعینو او ګمراهانو سره کښیني چه هغوی تغیر او تبدیل د ایتونو د خدای کښي کړي وي او معنی د هغه او د احادیثو نبویه هم موافق له هوا د خپل سره کوي مسلمانانو ته مناسب دی چه مجلس د داسي خلقو سره قائل وبولي او پرهیز دي ځني وکړي ځکه چه له مجلس د دوی څخه داسي مرض په زړه کښي پیدا کیږي چه بیا علاج د هغه مشکل وي په اخیر کښي سړی بی ایمانه کړي ۱۲ فتح البیان

بَعْدَ الذِّكْرٰى مَعَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٦٨﴾ وَمَا عَلَى الَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ

وروسته له یادیدلو د منځ څخه سره له قومه د ظالمانو او نشته پر هغه کسانو باندي چه پرهیزکاري کوي

مِنْ حِسَابِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ وَّلٰكِنْ ذِكْرٰى لَعَلَّهُمْ يَتَّقُوْنَ ﴿٦٩﴾ وَذَرِ

له حسابه د دی کسانو څخه هیڅ شی او مګر پر دوي بند ورکول دي بنائي چه دوي به ځان وساتي له دی کار څخه او پریږده ته

الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا دِيْنَهُمْ لَعِبًا وَّلَهْوًا وَّغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا وَذَكِّرْ

هغه کسان چه نیولی دی دین خپل لوبی او عبث کار او غولولي دي دوی ژوندد دنیا او پند ورکوه

بِهٖٓ اَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌۢ بِمَا كَسَبَتْ ۖ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ

په دی قران سره چه هلاك نه کړي سي هیڅ نفس په هغه عمل سره چه کړي وی د ه نشته دی نفس لره بې له خدایه

وَلِيٌّ وَّلَا شَفِيْعٌ ۚ وَاِنْ تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لَّا يُؤْخَذْ مِنْهَا ۗ اُولٰٓئِكَ

دوست او نه شفاعت کوونکي او که فدیه ورکړي دا نفس هر قسم فدیه نه به واخستل سي له ده څخه دا چه یاد سول

الَّذِيْنَ اُبْسِلُوْا بِمَا كَسَبُوْا ۚ لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيْمٍ وَّعَذَابٌ اَلِيْمٌ

هغه کسان دي چه سپارل سوي دي هلاك ته په سبب د هغه عمل چه کړي دی دوی مقرر دي دوی لره څښل له اوبو کرمو څخه او عذاب دردناك

بِمَا كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ ﴿٧٠﴾ ع قُلْ اَنَدْعُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا

په سبب د هغه چه وو دوی کافر کیدل ته ووایه ایا وبولو موږ بې له خدای څخه هغه شی چه نفع نه سی رسولی موږ ته

وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلٰٓى اَعْقَابِنَا بَعْدَ اِذْ هَدٰىنَا اللّٰهُ كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ

او نه ضرر رسولی سی موږ ته او موږ بیرته وګرځول سو پر پوندو خپلو وروسته له هغه لاره ښوولي ده موږ ته خدای لکه هغه چه سري هوا کړي دي

الشَّيٰطِيْنُ فِي الْاَرْضِ حَيْرَانَ ۠ لَهٗٓ اَصْحٰبٌ يَّدْعُوْنَهٗٓ اِلَى

شیطانانو په ځمکه کښې په دې حال کښې چه حیران وي ده لره ملګري چه بولي دوی دا سړي طرف

الْهُدَى ائْتِنَا ۗ قُلْ اِنَّ هُدَى اللّٰهِ هُوَ الْهُدٰى ۗ وَاُمِرْنَا لِنُسْلِمَ

د لاری ته چه راشه موږ ته ته ووایه چه بیشکه لاره د خدای داسمه لاره ده او امر شوی دی موږ ته چه غاړه کیږدو

لِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٧١﴾ وَاَنْ اَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاتَّقُوْهُ ۚ وَهُوَ الَّذِيْٓ اِلَيْهِ

رب د ټول مخلوق ته او دا چه سم ودروی تاسو لمونځ او ډار یږدي و ویریږی له ده څخه او دی هغه ذات دي چه ده ته به

تُحْشَرُوْنَ ﴿٧٢﴾ وَهُوَ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ ۗ وَيَوْمَ

تاسو ور جمع سئ او دی هغه ذات دي چه ده پیدا کړي دي اسمانونه او ځمکه په حقه سره او یاد کړه هغه ورځ

ف ١

هر کله چه دا ځمکنۍ ایت نازل سو نو مسلمانانو وویل چه اوس موږ کښېنو ته ورتلی نه سو ځکه چه کافران ملته همیشه ناست وي او پر ایتونو د قران کریم پوري مسخري کوي نو دا ایت نازل سو حاصل ئې دا چه که په دې په وخت ضرورت کښېنئ په دا سی قسم مجلس کښې کښېنوتی نو پر ده ګناه نشته مګر په دی شرط سره چه دی هغه خلقو ته نصیحت کوي او له ناروا څخه ئې منع کوي ۱۲ وحیدي

ف ٢

روایت دی چه عبد الله ابن ابي بکر ځکې ځکې ایمان څخه خپل پلار د ده ته عبادت ته وباله او پلار ئې د رسول علیه السلام ته حال وو وایه نو نازل سو چه قل و وایه ای محمده چه دی دی وو وائې خپل نوی ته چه اندعو من دون الله الایة ۱۲ یسیر

ف ٣

ع ٨ ١٠ ١٢ دا یو مثال دی چه بیان کړي دی خدای په حق د هغه چا کښې چه بلنه کوي د پر هغه خدایانو ته او په حق هغه چا کښې چه بلنه کوي یو خدای ته چه یو سړي وي چه پیریان ئې له خپلو ملګرو څخه وړك کړي او له لاري څخه بې لاري سي او هغه ملګري د ده ته د اواز ونه کوي چه موږ ته راسه موږ ته راسه او هغه شیطانان ئې خطا کړي او دی نه پوهیږي چه د چا خبره ومنم نو که د هغه شیطان خبره ئې قبوله کړه نو وړك به سي او که د هغو ملګرو نصیحت ئې قبول کړ نو لاره به پیدا کړي او مطلب ته به ورسیږي ۱۲

١٢

يَقُولُ كُن فَيَكُونُ ۚ قَوْلُهُ الْحَقُّ ۚ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ ۚ

چه وبه وائى خلكو ته چه موجود شه نو هغه شى موجود سى وېل د ده حق دى او د ده لره د ده پاچاهى ده هغه ورځ كښى چه پو كل وكړى سى په شپېلى كښى

عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ۚ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿۷۳﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ

دى عالم د پټو او د ښكاره او دى پرحكمت دى خبردار دى او ياد كړه هغه وخت چه وويل ابراهيم ؑ

لِأَبِيهِ آزَرَ أَتَتَّخِذُ أَصْنَامًا آلِهَةً ۖ إِنِّي أَرَاكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ

پلار خپل ته چه آزر وايا نيسى ته بتان په خداى بيشكه زه وينم تا او قوم ستا په گمراهى

مُّبِينٍ ﴿۷۴﴾ وَكَذَٰلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ

ښكاره كښى او همدا رنگ ښيلو مونږ ابراهيم ته عجائب د اسمانو او د ځمكى او د پاره د دى چه شى دوى

مِنَ الْمُوقِنِينَ ﴿۷۵﴾ فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَىٰ كَوْكَبًا ۖ قَالَ هَٰذَا رَبِّي ۖ

له يقين كوونكو څخه نو هر كله چه تياره واچوله پرده باندى شپى نو وويني ليدل ستورى وويل دا چه دا رب زما دى په گمان ستا سو

فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ ﴿۷۶﴾ فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هَٰذَا

نو هر كله چه غائب سو هغه ستورى نو وويل ده چه نه خوښوم غائبېدونكى نو هر كله چه وليد ابراهيم سپوږمۍ راختونكى نو وويل چه دا

رَبِّي ۖ فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِن لَّمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ

رب زما دى په گمان ستاسو نو هر كله چه هغه هم غائبه سوه وويل ده خامخا كه هدايت نه وى كړى ما ته رب زما نو خامخا وم زه ضرور له هغو

الضَّالِّينَ ﴿۷۷﴾ فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هَٰذَا رَبِّي هَٰذَا أَكْبَرُ ۖ فَلَمَّا

گمراهانو څخه نو هر كله چه وليد ابراهيم لمر راختونكى نو وويل ده چه دا رب زما دى په گمان ستاسو چه دا لوى دى نو هر كله

أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿۷۸﴾ إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ

چه هغه هم غائب سو وويل ده چه اى قومه زما بيشكه زه بېزار يم له هغه شى څخه چه تاسو شريك ئى نيسئ له خداى سره بيشكه زه چه يم گرځولى دى مخ خپل

لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا ۖ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿۷۹﴾

هغه خداى ته چه پيدا كړى دى ده اسمانونه او ځمكه په دى حال كښى چه مائل يم له باطل څخه حق ته او نه يم زه له مشركانو څخه

وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ ۚ قَالَ أَتُحَاجُّونِّي فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدَانِ ۚ وَلَا أَخَافُ مَا

او جگړه وكړه له ده سره قوم د ده وويل ده ايا اختلاف كوئ تاسو ماسره په خصوص د خداى كښى او په تحقيق لارښوونه ده كړې ما ته او نه وېرېږم زه له هغه

تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَن يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا ۗ وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ۗ

چه تاسو ئى شريكان كوئ له خداى سره مگر كه اراده وكړى رب زما د كوم شى و پراخ دى علم د رب زما هر شى ته

له او ده لره د ده پاچاهى يعنى په هغه وخت كښى چه شپېلى و پو كل سى نو هيڅوك پاچا وغيره به پاته نه سى بلكه فنا به كړل سى بيا چه دوهم وار پكښى پو كل سى نو ټول مخلوق به موجود سى پياره د مشكاة كتاب بزاء په حديث شريف كښى راغلى دى چه نبى عليه السلام فرمايلى دى صور يو ښكر دى چه اسرافيل عليه السلام به پكښى پو كل كوى ۲ له آزر په تورات شريف كښى ليكلى دى چه د ابراهيم عليه السلام د پلار نوم تارخ وو او اكثر مورخين هم داسى وائى شايد نوم ئى تارخ او آزر به ئى لقب وو معنى د آزر مرسته كوونكى ده د دى خپل قوم سره ئى مرسته كړى وه په بت پرستى كښى په بت تراشى كښى دى ډېر ماهر وو. ابن عباس رضى الله تعالى عنه فرمايلى دى چه د ابراهيم ؑ د پلار نوم آزر وو او د مورخينو قول دى غلط دى والله تعالى اعلم وعلمه اتم ۳ له هغه ښوول د عجائبو داسى وو چه دوى پردى پورته كړل شوې او پردى د اسمانو او ځمكى ورته خلاصى سوى تر عرشه او تر كښته د ځمكى پورى او هغه ځاى ئى چه ده په جنت كښى وو وليد كتل له حضرت على رضى الله عنه روايت دى چه ابراهيم ؑ هر كله چه دا اسمانو او د ځمكى وليدل نو يو سړى ئى وليد چه پر زنا اخته وو نو هغه ته ئى ښيرا وكړه نو هغه هلاك سو سا ئى بل وليد نو له هغه ښيرا ئى وكړه نو خداى پاك ورته وويل چه اى ابراهيم ته يو سړى ئى چه د عادى قبول ده نو ښيرى مه كوه زما بندګانو ته ځكه چه زما له بندګانو څخه د درى مقصدى يا به ماته توبه وكا او زه به ئى قبوله كړم يا به ئى زه څخه اولاد پيدا كړم چه زما عبادت به كوى او يا به ماته راځى نو مثل سى چه يا به ئى عفوه ورته وكړم او يا عذاب وركړم ۱۲ معالم ۲ له ابراهيم عليه السلام په كوچنيوالى كښى خپل قوم وليد چه خالق د اسمانو او ځمكى ئى بغير الله ويل و د خپل مراد او حاجت د پوره كولو لپاره ئى بتان چاستورى بعضو لمر مقرر كړى وو نو ده هم اراده وكړه چه څوك جائز حاجت د ځان لپاره مقرر كړى نو پر بتانو خو راضى نه سو بيا ئى يو ستورى مقرر كړ هر وخت چه هغه ډوب سو نو ده وويل چه كه دى خداى واى نو دى به پر يوه حال وو بيائى سپوږمۍ بيائى لمر مقرر كړل په آخر كښى د ټولو څخه بېزاره سو د هغه پاك ذات عبادت ئى اختيار كړ چه هر څوك د عبادت د هغه قائل دى او هر يو كار كولى سى ۱۲ موضح

أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٨٠﴾ وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ

ايا نو تاسو پند نه اخلئ او څرنګه به زه ويريږم له هغه بتانو څخه چه تاسو شريکان کړي دي له خدای سره او تاسو نه ويريږئ له دې څخه

أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا ۚ فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ

بيشکه تاسو چه شريک کړي مو دي له خدای سره هغه شي چه نه دی رالېږلی خدای د شريکو هغه پر تاسو باندې دليل نو کوم يو له دې دواړو ډلو څخه

أَحَقُّ بِالْأَمْنِ ۖ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨١﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا

ښه لايق دي په امن سره له عذاب څخه که چېرې تاسو پوهيږئ هغه کسان چه ايمان يې راوړی دی او نه دی ګډ کړی دوی

إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٨٢﴾ وَتِلْكَ

ايمان خپل له ظلم سره چه شرک دی دغه کسان چه دي دوی لره امن دی او دوی لاره پيدا کونکي دي او دا چه تېر سول

حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ ۚ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ ۗ إِنَّ

دليل زموږ و چه ور کړی وو موږ ابراهيم ته پر قوم خپل باندې پوره کوو موږ مرتبې هغه چا لره چه زموږ خوښه شي بيشکه

رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٨٣﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ ۚ كُلًّا هَدَيْنَا ۚ

رب ستا خښتن د حکمت دی عالم دي او ور کړي وو موږ ده ته اسحق ع او يعقوب دی پوره لو ته لاره ښوولې وه موږ

وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ ۖ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ

او نوح ده ته لاره ښوولې وه موږ مخکې له ابراهيم څخه او بعضې له اولاده څخه د نوح چه داود و او سليمان و او ايوب ع و

وَيُوسُفَ وَمُوسَىٰ وَهَارُونَ ۚ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٤﴾ وَزَكَرِيَّا

او يوسف ع او موسی ع و او هرون ع و او هم دا رنګ موږ بدله ور کوو نيکانو ته او ذکريا ع و

وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ ۖ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٥﴾ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ

او يحيی ع و او عيسی ع و او الياس ع و دا ټول له صالحانو څخه وو او اسماعيل ته لاره سوولې وه موږ او اليسع ع ته

وَيُونُسَ وَلُوطًا ۚ وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٨٦﴾ وَمِنْ آبَائِهِمْ

او يونس ته او لوط ته او دا ټول بهتر کړي وو موږ پر تمام عالم باندې او بعضو پلارانو د دوی ته لاره ښوولې وه موږ

وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ ۖ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٨٧﴾

او بعضو اولادو د دوی څخه او بعضو ورونو د دوی ته او غوره کړي وو موږ دوی او برابر کړي وو موږ دوی لاري سمې ته

ذَٰلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۚ وَلَوْ أَشْرَكُوا

دا دين د دې پيغمبرانو دي دين د خدای دی چه په سمه لاره برابروي خدای په دې هغه څوک چه اراده يې وسي له بندګانو خپلو څخه او که شرک څوک کړي وي دوی

ف١ عبدالله رض ويلي دي چه هر کله آيت نازل سو چه اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَلَمْ يَلْبِسُوْا اِيْمَانَهُمْ بِظُلْمٍ او پر مسلمانانو ډېره سخته سوه و ويل اې رسوله د خدای څوک دي په موږ کښې چه ظلم به يې نه وي کړی پر ځان خپل نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل چه مراد له ظلم څخه نور ګناهونه نه دي بلکه شرک دی دی ايا تاسو نه دی اورېدلي چه لقمان حکيم خپل زوی ته وويل دي چه يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللّٰهِ اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيْمٌ المعنی اې بچيه شريک مه نيسه په خدای باندې بيشکه شرک ظلم دی ډېر لوی ١٢

ع ٩
١٤
١٥

معالم التنزيل

ف٢

بعضو مفسرينو ضمير د ذُرِّيَّتِهٖ ابراهيم عليه السلام ته راجع کړی دی نو معنی ئې دا سي سوه چه ذکر کېد ونکي اولاد حضرت ابراهيم عَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ دي ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ٢

ف٣

حضرت عيسی عليه الصلوة والسلام ځکه په اولاد د حضرت ابراهيم عليه السلام کښې وشمېرل سو چه لمسی ځکه او لا لوي رسول الله صلی الله عليه وسلم به امام حسن او امام حسين رضی الله تعالی عنهما ته خپل زامن ويل له عبدالملک بن عمير څخه روايت دی چه يحيی بن يعمر حجاج ظالم ته ورغلی وو په مجلس کښې ئې ذکر امام حسين رض اغلو حجاج وويل چه دی له اولاده د رسول الله څخه نه سي کېدی يعنی د هغوی څخه نه حسابيږي. يحيی ورته وويل چه ته رښتيا وائې دروغجن ئې نو حجاج وويل کوم يو دليل راوړه يحيی دغه آيت وو وايه او وئې ويل الله تعالی حضرت عيسی ع په اولاد د ابراهيم کښې شمارلی دی نو څه نو څرنګه سو ولې وېل چه ته رښتيا وائې *

اللهم اغفر لکاتبه ولمن له حق عليه آمين

لَحَبِطَ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٨﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ

نو خامخا خراب سوي به وُو له دوی څخه هغه څه چه وو دوی چه کول ئې دا پیغمبران هغه کسان دي چه ورکړی وو موږ دوی ته کتاب

وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ۚ فَإِن يَكْفُرْ بِهَا هَٰؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا

او حکم او پیغمبري نو که کافر سول پر دې شیانو دا کسان نو په تحقیق سره مقرر کړي دي موږ پر دې داسې قوم له

لَّيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ ﴿٨٩﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ ۖ فَبِهُدَاهُمُ

چه نه دي دوی پر دې کافر کېدونکي دا پیغمبران هغه کسان دي چه لاره ورته ښوولې ده خدای نو په لاره د دوی پسې ته اقتداء وکړه

اقْتَدِهْ ۗ قُل لَّا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا ۖ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٠﴾ ع

وو وایه دوی ته نه غوارم لتاسو څخه پر تبلیغ مزدوري نه دی دا قرآن مګر پند دی لپاره د ټولو مخلوقاتو

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ بَشَرٍ مِّن

او تعظیم نه دی کړی یهودو د خدای په حق تعظیم د ده کله چه وویل دوی چه نه دی نازل کړی خدای پر هیڅ بشر هیڅ

شَيْءٍ ۗ قُلْ مَنْ أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَىٰ نُورًا

شی ورته ووایه چه چا نازل کړی دی هغه کتاب چه راوړی وو هغه موسیٰ ع چه نور و

وَهُدًى لِّلنَّاسِ ۖ تَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا ۖ

او لاره ښوونکی وو خلقو ته چه ګرځوی تاسو هغه کتاب پاڼه پاڼه ښکاره کوی تاسو بعضی له هغه څخه او پټوی ورڅخه ډیر

وَعُلِّمْتُم مَّا لَمْ تَعْلَمُوا أَنتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ ۖ قُلِ اللَّهُ ۖ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي

او ښوول سوي دي تاسو ته هغه احکام چه نه پوهېدی تاسو او نه پلاران ستاسو ووایه خدای نازل کړی و بیا پرېږده دوی په

خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩١﴾ وَهَٰذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُّصَدِّقُ الَّذِي

باطلو خبرو کښې چه لوبې کوي او دا قرآن یو کتاب دی چه نازل کړی دی موږ چه برکتناک دی ریښتیا کوونکی د هغه کتاب دی

بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا ۚ وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ

چه مخکې د ده نه وو چه و ویروې ته په دې سره اصل د ټولو کلیو مکه ده او هغه څوک چه چاپېره د مکې څخه دي او هغه کسان چه ایمان راوړي

بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۖ وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩٢﴾ وَمَنْ

په آخرت باندي هغوی ایمان لري پر دې قرآن او دوی په لمانځه خپل باندي ښه ساته کوي او څوک دی

أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ

ډیر ظالم له هغه چا څخه چه تړي پر خدای باندي دروغ او یا وائی دی چه وحي کړی سوې ده ماته او وحي کړی سوې نه وي

ف ١

عبد الله ابن عباس رض ویلی دي چه هغوی انصار او اهل مدینه دی ١٢ ١٢

ف ٢ معالم کښې روایت دی چه مالک بن ضیف د یهودو علماؤ سر حلقه او ډیر چاغ وو رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلی سره د یوی ډلې او ډیر اختلاف ئې وکړ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چه ستا دی قسم وی پر هغه خدای چه نازل کړی ئې دی تورات پر موسیٰ علیه السلام باندي چه آیا په تورات کښې لیکلی دی او که نه چه خدای له چاغ عالم سره بغض لري نو ده وویل چه هو دا په تورات کښې شته نو رسول الله ص ورته وویل چه هغه چاغ عالم ته ئې نو دی په غضب سو وئې ویل خدای هیڅ یو کتاب هیڅ یو نبي ته نه دی نازل کړی نو دا آیت نازل سو چه وما قدروا الله حق قدره الآیة ١٢ ١٢ ١٢

یسیر و روح و معالم

ف ٣

بلکې یا نی یعني جلا جلا کړی مو وو چه هغه کوم یو کښې به مو مطلب نه وو نو پټ به مو کړ لکه آیت د رجم د زنا کار او نور ئې بدلی کړی وه او همدا ډول تو نعت په کښې صفت د رسول الله صلی الله علیه وسلم ئې پټ کړی وو ١٢ ١٢ ١٢

وحیدی وغیره

ف ٤

د لمانځه ذکر په دی ځای کښې ځکه سوی چه دی په ټولو عباداتو کښې د بدنی عبادتو دی هر څوک چه ساتنه د دې کړی مرساتنه د ټولو عباداتو کوی مراد د لمانځه ساتنه ادی چه همیشه ئې کوی په خپل وخت ١٢ ١٢ ١٢

فتح البیان

إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَن قَالَ سَأُنزِلُ مِثْلَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ ۗ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ
دَه ته هيڅ شي او له هغه چا څخه چې ووايي دي ژر ده چې نازل به کړم زه هم په مثل د هغه قران چې نازل کړی دی خدای او که وویني ته هغه وخت چې
الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُو أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا
ظالمان په سختیو د مرګ کښې وي او پرښتې د عذاب غوړوونکي دي لاسو خپلو وي لپاره د قبض کولو د روح) او وايي به دوي چې وباسئ تاسو
أَنفُسَكُمُ ۖ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى
روحونه خپل نن ورځ به جزاء درکیږي تاسو ته په عذاب سپکوونکي سره په سبب د هغه چې وئ تاسو چې ویل به مو پر
اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٣﴾ وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا
خدای باندې خبرې ناحقه او وئ تاسو چې له ایتونو د ده څخه به مو تکبر کاوه او خامخا په تحقیق راغلئ تاسو موږ ته
فُرَادَىٰ كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُم مَّا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ ۖ
یوازي یوازي لکه چې پیدا کړي وو موږ تاسو اول وار او پریښوول تاسو هغه نعمتونه چې درکړي وو موږ تاسو ته شا و روسته د شا خپلو
وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ ۚ
او نه وينو موږ له تاسو سره هغه شفاعت کوونکي ستاسو چې ویل به تاسو او ګمان به مو کاوه چې بیشکه دوي به تاسو کښې شریکان د خدای دي
لَقَد تَّقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنكُم مَّا كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٤﴾ إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ
خامخا په تحقیق سره پریکړې سوه په منځ ستاسو کښې او ورک سول له تاسو څخه هغه چې وئ تاسو چې ویل به مو شفاعت کوونکي بیشکه خدای چوونکی د
الْحَبِّ وَالنَّوَىٰ ۖ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ ۚ
دانی تخم دی او د زړو دی راباسي ژوندی له مړی څخه (لکه ولاد له نطفې څخه) او ایستونکی د مړي له ژوندي څخه (لکه نطفه)
ذَٰلِكُمُ اللَّهُ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ﴿٩٥﴾ فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا
دا ذات خدای دی نو کوم طرف ته ګرزول کیږې تاسو چوونکي دی د صبا او ګرزولي ده دې شپه وخت د ارام
وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ۚ ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٩٦﴾ وَهُوَ
او ګرزولي یې دی لمر او سپوږمی نښې د حساب دا اندازه ده د غالب خدای چې خاوند د علم دی او دی
الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۗ
هغه خدای دی چې پیدا کړي یې دي ستاسو لپاره ستوري چې لاره پیدا کړئ په هغه په تیارو د وچې کښې او د دریاب کښې
قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٩٧﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَكُم مِّن
په تحقیق سره واضح بیان کړي دي موږ نخښې د قدرت لپاره د هغه قوم چې پوهیږي او دی هغه ذات دی چې پیدا کړي یې تاسو له

ے

یعنی نن ورځ هغه ستاسو شفاعت کوونکي سپارښیان او شریکان د خدای چې تاسو په خپل فاسد ګمان مقرر کړي وو او دا به مو ویل چې موږ ځکه د دوي عبادت او پیروي کوو چې دوي به موږ ته په دنیا کښې ګټه ورسوي او که فرضاً اخرت ته راغلو نو دوي به مو شفاعت وکړي هغه تول له تاسو څخه ورک سول او هیڅ فایده مو ورڅخه وانخستله۔

ابن کثیر

عه

بعضي مفسرینو ویلي دي چې عبدالله بن ابي سرح د رسول الله صلی الله علیه وسلم منشي وو قران به ئې لیکی هر کله چې دا ایت شریف نازل سو چې ثم انشأناه خلقاً اخر نو دده له ژبې څخه ووتل چې فتبارك الله احسن الخالقين رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل چې هو
ع ۱۱ / ۱۷ دغه رنګه نازل سوي دی نو دده شك پیدا سو او وئې ویل چې که محمد په رښتیا پیغمبر وي نو دا دی پر ما باندې هم ده په شان وحي راغله او که دروغژن وي نو زه هم ده په شان کتاب جوړولی سم بیا دی مرتد سو او له کافرانو سره یو ځای سو په ورځ د فتحې د مکې د خپل ورور حضرت عثمان په امان کښې راغلی او بیا دوباره مسلمان سو نو دا ایت دده په باب کښې نازل سو ۱۲

منه رح

نَفْسٍ وَّاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَّمُسْتَوْدَعٌ ؕ قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ
نفس نه چه ادم دی نو ستاسو لره ځای د قرار او ځای د امانت په تحقیق سره واضح بیان کړی دی مونږ نخښی قدرت خپل د هغه قوم
يَّفْقَهُوْنَ ﴿۹۸﴾ وَهُوَ الَّذِيْٓ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً ۚ فَاَخْرَجْنَا بِهٖ
چی پوهیږی اودی هغه خدای دی چه نازل کړی ئی دی له پورته طرف څخه اوبه نو راوایستل مونږ په هغه
نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَاَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُّخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُّتَرَاكِبًا ۚ
زرغونه د هر شی نو راوایستلی دی مونږ له دی څخه شین تکی چه راوباسو مونږ له هغه څخه دانی پوربل سره یعنی وږی
وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَّجَنّٰتٍ مِّنْ اَعْنَابٍ
او راباسو د کجورو څخه غنچی د دوی څخه وږی نژدی ځمکی ته یا یو بل ته او راباسو باغونه له انګورو څخه
وَّالزَّيْتُوْنَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَّغَيْرَ مُتَشَابِهٍ ؕ اُنْظُرُوْٓا اِلٰى ثَمَرِهٖٓ
او راباسو زیتون او انار چه مشابه وی په رنګ کښی او نه وی مشابه په خوند کښی نظر وکړی میوی د هری یوی د ونی ته
اِذَآ اَثْمَرَ وَيَنْعِهٖ ؕ اِنَّ فِيْ ذٰلِكُمْ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ﴿۹۹﴾ وَجَعَلُوْا
په هغه وخت چه کښی نیسی میوه او تللی وی پوخوالی د هغه ته بیشکه په دی کار کښی دی مخا علامی دی لپاره د هغه قوم چه ایمان راوړی او مقرر کړی دی کافرانو
لِلّٰهِ شُرَكَآءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوْا لَهٗ بَنِيْنَ وَبَنٰتٍۢ بِغَيْرِ
خدای لره شریکان چه پیریان او پیدا کړی دی دغه پیریان خدای او جوړ کړی دی دوی له ځانه خدای لره زامن او لونه بی
عِلْمٍ ؕ سُبْحٰنَهٗ وَتَعٰلٰى عَمَّا يَصِفُوْنَ ﴿۱۰۰﴾ بَدِيْعُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ اَنّٰى
له پوهی څخه پاکی ده ده لره او اوچت دی څخه چه بیانوی دوی ئی د هغه پیدا کوونکی د اسمانو دی او د ځمکی دی څرنګه به وی
يَكُوْنُ لَهٗ وَلَدٌ وَّلَمْ تَكُنْ لَّهٗ صَاحِبَةٌ ؕ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ ۚ وَهُوَ
ده لره زوی او حال دا چه نشته ده لره ښځه او پیدا کړی دی ده هر شی او دی په هر
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ﴿۱۰۱﴾ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ
شی عالم دی دا ذات خدای دی رب ستاسو نشته بل څوک لائق د عبادت مګر دی دی پیدا کوونکی د هر شی دی
فَاعْبُدُوْهُ ۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَّكِيْلٌ ﴿۱۰۲﴾ لَا تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ
نو عبادت کوی د ده او دی په هر شی باندی ساتونکی دی نه پیدا کوی دی یعنی نه ئی وینی سترګی
وَهُوَ يُدْرِكُ الْاَبْصَارَ ۚ وَهُوَ اللَّطِيْفُ الْخَبِيْرُ ﴿۱۰۳﴾ قَدْ
او دی پیدا کوی سترګی یعنی وینی ئی او دی باریک بین دی خبردار دی په تحقیق سره

ف ١
مراد له نفس واحد څخه حضرت آدم علیه السلام دی په حدیث مرفوع د ابی امامه کښی راغلی دی چه الله پاک آدم علیه السلام د خپل ځان مخامخ و دروی او په ښی ... او واهه چه دده د ملا څخه نو ټول اولاد دده را ووتل چه تول له څمکو ... کله سوره فرائ دی دی حدیث ابن مردویه کړی دی ٢ فتح البیان کې امام کلبی وایی چه دا ایت په حق د زندیقانو کښی نازل سوی دی چه دوی وائی چه خدای خالق دی د لمر، سپوږمی، او نورو او د چارپایانو او ابلیس خالق دی د تیلرو، لیوانو، مارانو او لرمانو، معالم ورو ح ٣ له دا رددی پر مشرکانو چه دوی عبادت د نورو معبودانو کوی بی له خدای څخه او الله تعالی د شریک څخه بیزاره دی که څوک موږ وائی چه دوی مسلمانو خو عبادت د پیریانو نه کاوه بلکه انبیاؤ او اولیاؤ به ئی کاوه نو جواب دا دی چه دوی په امر د پیریانو سره دا کار کاوه نو لکه دوی چه ئی معبودان مقرر کړل ٤ ابن کثیر کې بدیع هغه چا ته ویل کیږی چه دا سی شی پیدا کړی چه مخکی د اسی نه وی پیدا سوی ١١ ابن کثیر نه ١١ پیدا کوی دی سترګی یعنی نه ئی وینی ع ستر ګی په دنیا کښی خدای تعالی ته نه ١٨ سی کتلی او نه ئی لیدلی سی ابن عباس وایلی دی چه مراد له دی څخه دا دی چه کله الله پاک په هغه اصلی او پاک نور په تجلی وکړه نو هیڅوک ئی لیدلی نه سی او په آخرت کښی به دا سی قسم تجلی و کړی چه مؤمنان به ئی په ... کولی سی اهل السنة والجماعت دیدار د الله جل شانه په آخرت کښی حق بولی او معتزله او جهمیه و څخه انکار کوی ١٢ منه رحمه الله او ښځه ئی ځکه نشته چه د خالق او د مخلوق په منځ کښی هیڅ مجانست نشته او بل دا چه ولادت له خواصو د اجسامو ده او دی د جسم څخه پاک دی ٢ یسیر

جَآءَكُمْ بَصَآئِرُ مِنْ رَّبِّكُمْ فَمَنْ اَبْصَرَ فَلِنَفْسِهٖ وَمَنْ عَمِیَ

راغلي دي تاسو ته بنکاره ښکاري له رب ستاسو څخه نو هر څوك چه ووینی حق نو ګټه یې ځپل ځان ته ده او هر څوك چه روند شو

فَعَلَیْهَا وَمَآ اَنَا عَلَیْكُمْ بِحَفِیْظٍ ﴿١٠٤﴾ وَكَذٰلِكَ نُصَرِّفُ الْاٰیٰتِ

نو ضرر د هغه په ځپل ځان دي او نه یم زه پر تاسو باندي ساتونکی او همدارنګ بیا بیا نو وو مونږ ایتونه

وَلِیَقُوْلُوْا دَرَسْتَ وَلِنُبَیِّنَهٗ لِقَوْمٍ یَّعْلَمُوْنَ ﴿١٠٥﴾ اِتَّبِعْ مَآ اُوْحِیَ

او لپاره د دي چه ووائی دوی تا سبق ویلی دی څخه او لپاره د دي بیا کړو مونږ قرآن د هغه قوم ته چه پوهیږي اتباع وکړه ته د هغه قرآن چه وحی کړې شوی

اِلَیْكَ مِنْ رَّبِّكَ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَاَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِیْنَ ﴿١٠٦﴾

تا ته له ربه ستا څخه نسته بل څوك لائق د عبادت مګر دی او مخ وګرځوه ته له مشرکانو څخه

وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ مَآ اَشْرَكُوْا وَمَا جَعَلْنٰكَ عَلَیْهِمْ حَفِیْظًا وَمَآ اَنْتَ

او که اراده کړې وی خدای نو شرك به نه وو اختیار کړی دوی او نه یې ګرځولی مونږ پر دوی باندي ساتونکی او نه یې ته

عَلَیْهِمْ بِوَكِیْلٍ ﴿١٠٧﴾ وَلَا تَسُبُّوا الَّذِیْنَ یَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ

پر دوی باندي وکیل او بنکنځل مه کوئ ای مؤمنانو هغو بتانو ته چه بولي ئې دا کفار بې له خدای نه

اللّٰهِ فَیَسُبُّوا اللّٰهَ عَدْوًا بِغَیْرِ عِلْمٍ كَذٰلِكَ زَیَّنَّا لِكُلِّ اُمَّةٍ عَمَلَهُمْ

خدای څخه نو بنکنځل به وکړي دوی خدای ته په ظلم سره بې له پوهي څخه همدارنګ ښائسته کړي دی مونږ هر امت ته عمل د هغوي

ثُمَّ اِلٰی رَبِّهِمْ مَّرْجِعُهُمْ فَیُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوْا یَعْمَلُوْنَ ﴿١٠٨﴾ وَاَقْسَمُوْا

بیا به رب د دوی ته بیا ورتلل د دوی وي نو خبر به کړي دوی ته په هغه څه چه وو دوی کول ئې او قسمونه کوی دوی

بِاللّٰهِ جَهْدَ اَیْمَانِهِمْ لَئِنْ جَآءَتْهُمْ اٰیَةٌ لَّیُؤْمِنُنَّ بِهَا قُلْ اِنَّمَا

پر خدای باندي سخت د قسمو خپلو چه خامخا که راغله دوی ته هغه نخښه چه دوی غواړي نو خامخا ایمان راوړي به دوی په هغه ووایه چه خبره دا ده

الْاٰیٰتُ عِنْدَ اللّٰهِ وَمَا یُشْعِرُكُمْ اَنَّهَآ اِذَا جَآءَتْ لَا یُؤْمِنُوْنَ ﴿١٠٩﴾

چه نخښې پر نزد د خدای دي او څه شي خبر کړي تاسو چه بیشکه دا نخښې په هغه وخت کښې چه راسي هم به ایمان رانه وړي دوی

وَنُقَلِّبُ اَفْـِٕدَتَهُمْ وَاَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ یُؤْمِنُوْا بِهٖٓ اَوَّلَ

او اړوو مونږ زړونه د دوی او سترګي د دوی له حق څخه لکه چه ایمان نه دی راوړی دوی په هغه سره اول

مَرَّةٍ وَّنَذَرُهُمْ فِیْ طُغْیَانِهِمْ یَعْمَهُوْنَ ﴿١١٠﴾

وار او پرېږدو مونږ دوی په کمراهۍ خپله کښې چه حیران وي دوی په سبب د کمراهۍ خپلې سره

سله ساتونکی چه اعمال ستاسو وساتم او بیا به تاسو ته جزاء پر ورکړم بلکه زه رسول یم پر ما خالص د احکامو رسول دي ١٢ ع له د دې ایت کریمه څخه دا معلومه سو چه دا د قبلول د دوکی حق لپاره هغوی بدبختو څخه دی چه خدای اراده د هدایت د دوی نه ده کړې علامه د بدبختی وچوالی د سترګو دی چه ژړا یې نه وي له ویری د خدای څخه او سختی د زړه ده او محبت د دنیا دی او اوږدوالی امید دی چه زه به تر دیره ژوندی یم او علامی د نیکبختی محبت کول دي له صالحانو سره او نږدې کیدل دی دوی ته او ویل د قرآن کریم دي او بیداري د شپې ده او کښینستل له علماؤ سره دي او نرمی د زړه ده ١٢ روح البیان ٣ امام قتاده رضی الله تعالی عنه ویلی دي چه مسلمانا دا عادت و چه د مشرکانو بتانو ته به ئې بنکنځل کول او عیبونه به ئې ویل نو خدای تعالی دوی له دې څخه منع کړل د دې لپاره چه دوی به له حماقت څخه خدای ته بنکنځل ونه کړي حکه چه دوی د پر جاهلان دي ١٢ معالم ٤ یعنی تاسو سبب مه جوړوئ د بنکنځلو د دوی خدای پاك ته لدي ایت څخه معلوم سوه چه په بعضو اوقاتو کښې پرېښودل د نیك کار بهتر بلکه واجب دي هر کله چه له هغه څخه داسې خرابي پیدا کیږي چه نهایت په زره منحنه وي امام بخاري په بخاري شریف کښې په دی کتاب یو باب راوړی دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل چه څوك چه ځپل مور او پلار ته بنکنځل وکړ او هغه ملعون دی اصحابو وویل یا رسول الله ځپل مور او پلار ته به څوك بنکنځل کوي هغه وفرمایل داسې چه بنکنځل وکړي بل مور ته نو هغه به ئې ده مور ته بنکنځل وکړي او چه بنکنځل وکړي د بل پلار ته نو هغه به ده پلار ته بنکنځل وکړي ١٢ ه مؤمنانو به رسول الله ته ویل چه کاشکی اسې ١٢ معجزه چه دوی ئې غواړي دوی ته راوړې چه کیدای سي دوی ایمان راوړي نو خدای تعالی وفرمایل

وَمَا یُشْعِرُكُمْ الآیة یعنی تاسو د ایمان د دوی بالکل طمع مه کوئ ١٢ معالم التنزیل سو یعنی تصرف د کار د دوی کاوه ١٢

وَلَوْ اَنَّنَا نَزَّلْنَآ اِلَيْهِمُ الْمَلٰٓئِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتٰى وَحَشَرْنَا

اوکه مونږ رالیږلي وی دوی ته پرښتې او خبرې کړې ورسره کړې وی مړو او جمع کړې وی مونږ

عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَّا كَانُوْا لِيُؤْمِنُوْٓا اِلَّآ اَنْ يَّشَآءَ اللّٰهُ

پر دوی هر شی تولی یا مخامخ هم نه به وو دوی چه ایمان ئی راوړی وی مګر که اراده شوې وې د خدای

وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُوْنَ ﴿١١١﴾ وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا

مګر زیات د دې مسلمانانو نه پوهیږي او همدارنګه ګرځولي وو مونږ هر پیغمبر لره دښمن

شَيٰطِيْنَ الْاِنْسِ وَالْجِنِّ يُوْحِيْ بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ زُخْرُفَ

شیطانان د سړو او د پیریانو چه وسوسه اچوي بعضی د دوی بعضو نورو ته ښائسته کړې سوې

الْقَوْلِ غُرُوْرًا ۚ وَلَوْ شَآءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوْهُ فَذَرْهُمْ وَمَا

خبرې لپاره د غولو او که اراده سوې وې د رب ستا نو نه به وو کړې دوی دا کار نو پرېږده دوی او هغه

يَفْتَرُوْنَ ﴿١١٢﴾ وَلِتَصْغٰٓى اِلَيْهِ اَفْئِدَةُ الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ

چه دوی له ځانه دروغ جوړوي او لپاره د دې چه میلان وکړي دوی دروغو ته زړونه د هغه کسانو چه ایمان نه راوړي

بِالْاٰخِرَةِ وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوْا مَا هُمْ مُّقْتَرِفُوْنَ ﴿١١٣﴾ اَفَغَيْرَ

پر اخرت باندې او لپاره د دې چه خوښ کړي دوی دروغ او لپاره د دې چه وکړي دوی هغه چه دوی کوونکي دي ګناهو ته ایا نو

اللّٰهِ اَبْتَغِيْ حَكَمًا وَّهُوَ الَّذِيْٓ اَنْزَلَ اِلَيْكُمُ الْكِتٰبَ مُفَصَّلًا ۚ

له خدای څخه او لټوم زه حکم کوونکی او دا خدای هغه ذات دی چه نازل کړی ئی دی تاسو ته کتاب چه قرآن دی سره د تفصیل او

وَالَّذِيْنَ اٰتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ يَعْلَمُوْنَ اَنَّهٗ مُنَزَّلٌ مِّنْ رَّبِّكَ

او هغه کسان چه ورکړی دی مونږ دوی ته کتاب پوهیږي پر دې چه بیشکه دا قرآن نازل کړی سوی دی له رب ستا څخه

بِالْحَقِّ فَلَا تَكُوْنَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِيْنَ ﴿١١٤﴾ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا

په رښتیا سره نو مه کیږه ته خامخا له شک کوونکو څخه او تمامه سوه خبره د رب ستا له جهته د رښتینوالي

وَّعَدْلًا ۚ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمٰتِهٖ ۚ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿١١٥﴾ وَاِنْ

او انصاف څخه نسته څوک بدلوونکی د کلمو د ده او دی اورېدونکی د خبرو خبردار دی او که

تُطِعْ اَكْثَرَ مَنْ فِي الْاَرْضِ يُضِلُّوْكَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ۚ اِنْ

خبره و منې ته د زیاتو د هغه چا چه په ځمکه کښې دي یعنی کفار نو ګمراه به کړي تا له لارې د خدای څخه نه کوي

له قریشو به رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل چه ته قصی ابن کلاب او جدعان بن عمرو زندی کړه او داد راکړه دوی مشران وو او پر رښتیا وو نو که دوی ستا پر پیغمبری شاهدی ورکړي نو مونږ به هم پر تا باندې ایمان راوړو نو خدای تعالی وویل چه که تول مړی له دوی سره خبرې وکړي هم به دوی ایمان رانه وړي ١٢ روح ٢ یعنی اکثر مؤمنان نه پوهیږي پر دې چه دوی به هیڅکله ایمان رانه وړي که څه هم دوی ته هر قسم معجزې چه دوی ئې غواړي راسي بی له دې چه د خدای د دوی ایمان راوړل وي ١٢ روح

٣ او همدارنګه یعنی لکه څه ستا لپاره حیله رمانه د خوا هاسته هم داسې د نورو پیغمبرانو هم وو په حدیث شریف کښې راغلي دي چه پناه غواړۍ له شیطانانو د انسانانو او پیریانو څخه او په دوا کښې داسې وو د کښې شیطانان دي او دا رنګه پیروی التلمس کښې هم راغلي دي او مجاهد وایي دې چه شیطانان د بنیادمو د پر شریر وی له پیریانو څخه وحید او غیره ١٢.

ه زخرف القول څخه مراد دا دی چه په ظاهر کښې به ښه خبرې ښائسته ښکاریږي او په واقع کښې باطل وي ١٢

ه معنی دا چه پیغمبرانو سره منع ولیت کړی سوی دی چه مشرکانو مکې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل منصف زمونږ مقرر کړه له علماؤ د یهودو څخه یا له علماؤ نصاری څخه چه رښتیا او دروغ معلوم کړي ستا ځکه چې ستا کښې لیکلي دي کتاب وکړی سوی دی نو دا آیت نازل سو افغیر الله ابتغي حکما الآیة

٦ یعنی وعده او وعید د رښتیا دي او عدل او انصاف دي ١٢ ه په حدیث شریف کښې راغلي دي چه مراد له کلمة ربک څخه لا اله الا الله ده په یو بل حدیث کښې راغلي دي چه نبي علیه السلام غلي ورځ ستا فتح مکې څخه مسجد حرام ته ننوته

او بوت به یې بر لګی وهله او خلقو به هغه مات کړل او د حرم څخه باندې به ئې غورزاوه او رسول الله صلی الله علیه وسلم به دا آیت وایه وتمت کلمت ربك صدقا وعدلا

یعنی د خدای پاك وعده کړې وه چه اسلام به غالب او مکه به فتح سي ... هم دا سې وشول ١٢

يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿١١٦﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ

دوی پیروي نه کوي مګر د ګمان او نه دي دوی مګر دروغ تړي پر خدای باندې بیشکه چه رب ستا دی

أَعْلَمُ مَن يَضِلُّ عَن سَبِيلِهِ ۖ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١١٧﴾ فَكُلُوا

ښه خبردار دی پر هغه چا چه لغزیږي وی له لارې د هغه او دی ښه خبردی پر لار بیاموندونکو باندې نو خورئ تاسو

مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِن كُنتُم بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾ وَمَا

له هغه حلالي سوي څخه چه یاد کړی سوی وي نام د خدای پر هغه که ئی تاسو په آیتونو د ایمان راوړونکي او څه باعث دی

لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُم

پر تاسو چه نه خورئ له هغه مذبوح څخه چه یاد کړی سوی وی نوم د خدای پر هغه او په تحقیق سره واضح بیان کړی خدای تاسو ته

مَّا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ ۗ وَإِنَّ كَثِيرًا لَّيُضِلُّونَ

هغه چه حرام کړی ئی دی پر تاسو باندې مګر هغه چه اړ کړی سوئ تاسو ته لوري د هغه او بیشکه چه ډېر له خلقو خامخا ګمراه کوي خلق

بِأَهْوَائِهِم بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١١٩﴾

په ارزوګانو خپلو سره بې له علمه څخه بیشکه چه رب ستا دی ښه خبر په تېرېدونکو باندې له حده د شرع څخه

وَذَرُوا ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ

او پرېږدئ ښکاره ګناه او پټه له دی څخه بیشکه هغه کسان چه کسب کوی د ګناه

سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ﴿١٢٠﴾ وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ

ژر دی چه جزا به ورکړی سی دوی ته پر هغه ګناه چه وو دوی چه کول به ئی او مه خورئ تاسو له هغه مذبوح څخه چه نه وي یاد کړی سوی

اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ ۗ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ

نوم د خدای پر هغه باندې او بیشکه دا خوړل د هغه خامخا ګناه ده او بیشکه شیطانان چه دی خامخا وسوسه اچوي لوري

أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ ۖ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢١﴾

دوستانو خپلو لپاره د دی چه جګړه کوي له تاسو سره او که اطاعت وکړی تاسو د دوی نو بیشکه تاسو به خامخا مشرکان ئی

أَوَمَن كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي

ایا هغه څوک چه وي دی مړ په کفر سره نو ژوندی کړو موږ دی په اسلام سره او وګرځاوه موږ دده له پاره نور چه ځي دی په هغه

النَّاسِ كَمَن مَّثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا ۚ كَذَٰلِكَ

خلقو کښې په شان د هغه دی چه صفت د هغه په تیارو کښې وي دی ګرځه نه دی وتونکی له هغو تیارو څخه همدا رنګه

لـه دمکي خاوند نو به مردار ه حلال بللی او مؤمنانو ته به ئې ویل چه آیا تاسو هم داخوري څه چه داخو حلال کړی د خدای دی او نو د خدای حلال د ستاسو د حلال څخه ښه ده نو خدای تعالی دا آیت نازل کړ چه وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِي الْأَرْضِ الآیة ١٢ روح ومعالم

٢ اکثرو مفسرینو ویلي دي چه مراد له ظاهري ګناه څخه زنا کول دي په ښکاره سره او په پټه ګناه سره مراد زنا کول دي په پټه او په عربو کښې دا عادت وو چه د زنا ئې په ښکاره خو بده وه نو شریفو خلقو به په پټه او عامو به ښکاره کوله نو خدای تعالی دواړه قسمه زنا حرام کړه ١٢ معالم

٣ یعني مه خورئ تاسو هغه شی چه یاد سوی نه وی نوم د خدای پر هغه نوم د الله جل جلاله او دغه په قصد سره او که ئې هیر سو نو حلال دی څکه چه دی مکلف نه دی او په زړه د مؤمن کښې ذکر د خدای په هر وخت کښې وي ١٢ روح البیان

٤ دا آیت شریف په حق د ابوجهل او عمر رضی الله تعالی عنه کښې دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم دعا وکړه چه یا الله اسلام ته په ایمان داکلو د عمر یا د ابوجهل عزت ورکړې. اَللّٰهُمَّ اَعِزَّ الْاِسْلَامَ بِاَحَدِ الْعُمَرَیْنِ. نو الله تعالی دده دعا په حق د حضرت عمر رضی الله تعالی عنه کښې قبوله کړه ځکه چه دی اول د مسلمانانو سخت دښمن وو هم داران د مشرکانو سخت دښمن سو او رسول الله صلی الله علیه وسلم ئې سره له نورو مسلمانانو ښکاره کړل او په ښکاره ئې لمونځونه کول ١٢ منه رحمه الله تعالی

زُيِّنَ لِلْكٰفِرِيْنَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿۱۲۲﴾ وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا فِيْ كُلِّ

ښائسته کړې شوي دي لپاره د کافرانو هغه عمل چې دوی کوي هغه او همدارنګې پيدا کړي مونږ په هر

قَرْيَةٍ اَكٰبِرَ مُجْرِمِيْهَا لِيَمْكُرُوْا فِيْهَا ۭ وَمَا يَمْكُرُوْنَ اِلَّا بِاَنْفُسِهِمْ

کلي کښې غټان نافرمان د هغې لپاره د دې چې مکر وکړي په هغه کلي کښې او مکر نه کوي دوی مګر له ځانو خپلو سره

وَمَا يَشْعُرُوْنَ ﴿۱۲۳﴾ وَاِذَا جَاۗءَتْهُمْ اٰيَةٌ قَالُوْا لَنْ نُّؤْمِنَ حَتّٰى

او نه پوهيږي دوی په دې کار او په هغه وخت کښې چې راشي دوی ته يو ايت نو وائي دوی چې بالکل به ايمان را نه وړو تر څو چې

نُؤْتٰى مِثْلَ مَآ اُوْتِيَ رُسُلُ اللّٰهِ ؔ اَللّٰهُ اَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ

چې راکړې شي مونږ ته په مثل د هغې چې ورکړې شوي دي رسولانو د خدای ته خدای ښه خبردار دې په هغه ځای چې ږدي

رِسَالَتَهٗ ۭ سَيُصِيْبُ الَّذِيْنَ اَجْرَمُوْا صَغَارٌ عِنْدَ اللّٰهِ وَعَذَابٌ

پيغمبرۍ خپله ژر دي چې وبه رسيږي هغه کسانو ته چې مجرمان دي په کفر سره خواري نزدې د خدای او عذاب

شَدِيْدٌۢ بِمَا كَانُوْا يَمْكُرُوْنَ ﴿۱۲۴﴾ فَمَنْ يُّرِدِ اللّٰهُ اَنْ يَّهْدِيَهٗ يَشْرَحْ

سخت په سبب د دې چې وو دوی چې فريب به ئې کاوه نو هر څوک چې اراده وکړي خدای د دې چې لاره وښيي ده ته نو خلاصه کړې

صَدْرَهٗ لِلْاِسْلَامِ ۚ وَمَنْ يُّرِدْ اَنْ يُّضِلَّهٗ يَجْعَلْ صَدْرَهٗ ضَيِّقًا

سينه د ده لپاره د قبلولو د اسلام او هر څوک چې اراده وکړي خدای د دې چې ولغزوي ئې نو وګرځوي سينه د ده تنګه

حَرَجًا كَاَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاۗءِ ۭ كَذٰلِكَ يَجْعَلُ اللّٰهُ الرِّجْسَ

بنده لکه چې خيږي په اسمان کښې هم دارنګې مقرروي خدای مرداري

عَلَى الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿۱۲۵﴾ وَهٰذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيْمًا ۭ قَدْ

پر هغه کسانو چې ايمان نه راوړي او دا اسلام چې دي لاره د رب ستا ده سمه په تحقيق سره

فَصَّلْنَا الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَّذَّكَّرُوْنَ ﴿۱۲۶﴾ لَهُمْ دَارُ السَّلٰمِ عِنْدَ رَبِّهِمْ

واضح بيان کړي دي مونږ ايتونه لپاره د هغه قوم چې پند پرې اخلي مقرر دي دوی ته کور د سلامتۍ (جنت) په نزد د رب د دوی

وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿۱۲۷﴾ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيْعًا ۚ

او دې دوست د دوی دی په سبب د هغه څه چې وو دوی چې کول به ئې او ياد کړه هغه ورځ چې جمع به کړي خدای اول خلق او وبه وائي

يٰمَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْثَرْتُمْ مِّنَ الْاِنْسِ ۚ وَقَالَ اَوْلِيٰۗؤُهُمْ

جنات الي پيريانو تحقيق سره ډېر ګمراه کړي دي تاسو له سړو څخه او وبه وائي دوستان د دوی

۱ه
دا ايت نازل شوي دي په حق د
ابوجهل کښې چه ده وويل چه مونږ
له بني عبد مناف سره جګړه وکړه
په بهتروالی کښې چه څوک بهتر دی
وچه اخير دعوه پوره نه شوه نو
سوی دعوه وکړه چه په مونږ کښې
يغمبر پيدا سو چه هغه ته وحی کيږي
ووالله چه مونږ به دی نه منو تر څو
چه مونږ ته هم وحی وسي لکه چه ده ته
موی ده نو الله تعالی دا ايت
نازل کړ چه واذا جاءتهم اية قالوا لن نؤمن حتى نؤتى مثل ما
اوتي الاية ۱۲ روح ومعالم ۲
هر کله چه دا ايت نازل سو نو له
رسول الله صلی الله عليه وسلم
څخه پوښتنه وکړه چه د اخلاص له
د سينې څرنګه وي نو وئی ويل چه
دا يو نور دی چه خدای تعالی
ئې په سينه د مؤمن کښې واچوي
نو په هغه سره دی پر ايمان باندې
خوشحاله سي. بيا معنوي تو پوښتنه
وکړه چه دا نور څه علامه لري نو
ده وويل هغه دا ده چه سړی ئې
جمع سي اخرت ته او له دنيا څخه ئې
کناره کړي او ځان مرګ ته تيار وي
مخکې له راتلو د مرګ څخه ۱۲ ۱۳۱۲
روح البيان ومعالم
۳ يعني لکه اسمان ته ختل
ګران کار دی همدارنګه ايمان راوړل
د دوی مشکل دی ابن عباس رضي
الله تعالى عنه ويلي دي چه د کفار
نا علامت دی چه هر کله د ذکر د خدای
پاك وسي نو د دوی زړونه تنګ
سي او چه د بتانو ذکر راسي نو
د دوی زړونه پرې خوشحاليږي ۴
منه رحمه الله

مِّنَ الْاِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَّبَلَغْنَآ اَجَلَنَا الَّذِيْٓ

له سړو څخه ای ربه زمونږ ګټه واخسته بعضو زمونږ پر بعضو نورو باندې او ورسیدلو مونږ نیټې خپلې ته هغه

اَجَّلْتَ لَنَا ۭ قَالَ النَّارُ مَثْوٰىكُمْ خٰلِدِيْنَ فِيْهَآ اِلَّا مَا شَاۗءَ اللّٰهُ ۭ

چه مقرر کړې وه تا مونږ ته ووائی به ورته خدای اور ځای د اوسیدو ستاسو دی همیشه به اوسی په دې کښې مګر هغه چه اراده وکړی د خدای

اِنَّ رَبَّكَ حَكِيْمٌ عَلِيْمٌ ﴿۱۲۸﴾ وَكَذٰلِكَ نُوَلِّيْ بَعْضَ الظّٰلِمِيْنَ

بیشکه چه رب ستا خاوند د حکمت دی عالم دی او همدارنګ مسلط به کړو مونږ په دوزخ کښې بعضی ظالمان

بَعْضًۢا بِمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ﴿۱۲۹﴾ ع يٰمَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اَلَمْ

پر بعضو نورو په سبب د هغه چه وو دوی کول به ئې ای ټولیه د پیریانو او د سړیو ایا نه وو

يَاْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَقُصُّوْنَ عَلَيْكُمْ اٰيٰتِيْ وَيُنْذِرُوْنَكُمْ

راغلي تاسو ته رسولان له تاسو څخه چه بیانولې به دوی پر تاسو باندې ایتونه زما او ویرولې ئې تاسو له ملاقاته

لِقَاۗءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا ۭ قَالُوْا شَهِدْنَا عَلٰٓي اَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ

د ورځې ستاسو څخه چه دا ده نو وبه وائی دوی چه شاهدي وایو مونږ پر ځانو خپلو پر کفر او غولولي وو دوی ژوند

الدُّنْيَا وَشَهِدُوْا عَلٰٓي اَنْفُسِهِمْ اَنَّهُمْ كَانُوْا كٰفِرِيْنَ ﴿۱۳۰﴾ ذٰلِكَ

د دنیا او شاهدی به وائی دوی پر ځانو خپلو باندې پر دې چه بیشکه وو دوی کافران دا ارسال د رسولانو لپاره د دې دی

اَنْ لَّمْ يَكُنْ رَّبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرٰي بِظُلْمٍ وَّاَهْلُهَا غٰفِلُوْنَ ﴿۱۳۱﴾

چه نه دی رب ستا هلاکوونکی د کلیو په ظلم سره او چه اهل د هغه غافلان دي

وَلِكُلٍّ دَرَجٰتٌ مِّمَّا عَمِلُوْا ۭ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُوْنَ ﴿۱۳۲﴾

او هر یوه لره مرتبې دي له هغه څخه چه کړي وي دوی او نه دی رب ستا ناخبره له هغه څخه چه دوی کوی

وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ ۭ اِنْ يَّشَاْ يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْۢ

او رب ستا بې پروا دي خاوند د رحمت دي که اراده وکړي دده نو به بوزي تاسو او خلیفه کان به کړي

بَعْدِكُمْ مَّا يَشَاۗءُ كَمَآ اَنْشَاَكُمْ مِّنْ ذُرِّيَّةِ قَوْمٍ اٰخَرِيْنَ ﴿۱۳۳﴾ ۭ اِنَّ مَا

وروسته له تاسو څخه هر څوک چه اراده وکړي دده لکه چه پیدا کړي ئې تاسو له اولاده د قوم بل څخه بیشکه هغه شی

تُوْعَدُوْنَ لَاٰتٍ ۙ وَّمَآ اَنْتُمْ بِمُعْجِزِيْنَ ﴿۱۳۴﴾ قُلْ يٰقَوْمِ اعْمَلُوْا

چه تاسو سره ئې وعده کیږي راتلونکې دي او نه ئې تاسو عاجزوونکي د خدای ووایه ته چه ای قومه زما عمل کوی تاسو

له یعنی سړو په پیریانو ګټه اخستې ده او پیریانو پر سړو. نفع د سړو پر پیریانو داسې ده چه دې شیطانانو به هر قسم لذات او شهوتونه دوی ته ښکاره کول او اسباب د هغه به ئې ورته ښودل او په حاصلولو د هغه کښې به ئې ورسره کومک کاوه او نفع د پیریانو پر سړو باندې داوه چه سړو به د دوی خبره منله او د خپل اقتدار تابع نه ورته کاوه نو په دې سره به پیریان ډیر خوشحاله کیدل ۱۲ روح

ع ۱۵ / ۸ / ۲

له ظاهر دي خبره اجماع د اهل اسلام سوی ده چه محمد صلی الله علیه وسلم هم د انسانانو او هم د پیریانو رسول دي. او مخکښې پیغمبر خالص د انسانانو ته لیږلی سوی وو ۱۲ روح ومعالم

له یعنی هر یو لره به مرتبه وي په سبب د خپل عمل سره که نیک وي او که بد نو لپاره د نیکانو به مرتبې وي په جنت کښې لاندې باندې مطابق له عمله سره او د کفارو لپاره به سختې وي په دوزخ کښې قسم قسم موافق له خپل عمل سره ۱۲ روح

له یعنی تا په خپل کفر او عناد او دښمنۍ له مونږ سره ونه اوسي او زه به پر صبر کولو او محکم دریدلو په اسلام باندې او په کولو د نیکو عملو باندې ولاړ اوسم ۱۲

ع یعنی یو سړي چه پر بل ظلم وکړي نو الله تعالی به په لوی ورځ کښې پر هغه ظالم بل ظالم مسلط کړي چه بدل به ورڅخه واخلی عبدالله ابن عباس رضی الله تعالی عنه ویلي دي چه هر کله الله تعالی د خیر رسولو اراده خلقو ته وکړي نو نیک خلق پر دوی حاکمان کړي او چه اراده د هلاکولو د یو قوم وکړي نو بد خلق پر حاکمان کړي ۱۲ سه رسولان له تاسو څخه که څه هم پیغمبران څخه له انس څخه دي مګر نو هر کله چه د لواړو طائفو یو ځای یادي سوي نو خطاب دواړو ته صحیح سو ۳ تیسیر

۴۴

عَلٰى مَكَانَتِكُمْ اِنِّىْ عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ مَنْ تَكُوْنُ لَهٗ

په قدر د طاقت سره بیشکه چه زه هم عمل کونکیم د عمل نو ژر ده چه تاسو به وپوهیږئ په هغه چا چه سی به هغه ته

عَاقِبَةُ الدَّارِ اِنَّهٗ لَا يُفْلِحُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿١٣٥﴾ وَجَعَلُوْا لِلّٰهِ مِمَّا ذَرَاَ

ښه خاتمه د هغه جهان بیشکه شان دا دی چه خلاصی به پیدا نکړی ظالمان یعنی کافران او مقرر کړې دی دا مشرکانو لپاره د خدای هغه څه سره چه پیدا کړی

مِنَ الْحَرْثِ وَالْاَنْعَامِ نَصِيْبًا فَقَالُوْا هٰذَا لِلّٰهِ بِزَعْمِهِمْ

دی له کښت نه او له چارپایانو نه برخه نو وائی دوی چه دا شی لپاره د خدای دی په ګمان د دوی سره ته

وَهٰذَا لِشُرَكَآئِنَا فَمَا كَانَ لِشُرَكَآئِهِمْ فَلَا يَصِلُ اِلَى اللّٰهِ وَمَا

او دا شی لپاره د شریکانو زمونږ دی نو هغه چه شی وی لپاره د شریکانو د دوی نو نه رسیږی هغه خدای ته او هغه شی

كَانَ لِلّٰهِ فَهُوَ يَصِلُ اِلٰى شُرَكَآئِهِمْ سَآءَ مَا يَحْكُمُوْنَ ﴿١٣٦﴾

چه وی خدای لره نو هغه رسیږی شریکانو د دوی ته بد دی هغه حکم چه کوی دوی

وَكَذٰلِكَ زَيَّنَ لِكَثِيْرٍ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ قَتْلَ اَوْلَادِهِمْ شُرَكَآؤُهُمْ

او هم داسې ښکلې کړې دی دا کار ښه ګاڼه زیږی لپاره د ډیرو له مشرکانو نه وژل د اولاد د دوی شریکانو د دوی

لِيُرْدُوْهُمْ وَلِيَلْبِسُوْا عَلَيْهِمْ دِيْنَهُمْ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ مَا فَعَلُوْهُ

لپاره د دې چه هلاک کړی دوی او لپاره د دې چه ګډ وډ کړی پر دوی دین د دوی او که اراده کړې وې خدای نو نه به وو کړی دوی دا کار

فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُوْنَ ﴿١٣٧﴾ وَقَالُوْا هٰذِهٖٓ اَنْعَامٌ وَّحَرْثٌ حِجْرٌ

نو پریږده ته دوی او هغه شی چه دوی ئې دروغ تړی او وائی دوی چه دا چارپایان دی او کښت دی حرام دی

لَّا يَطْعَمُهَآ اِلَّا مَنْ نَّشَآءُ بِزَعْمِهِمْ وَاَنْعَامٌ حُرِّمَتْ

چه نه به خوری دا مګر هغه څوک چه مونږ خوښ وی په ګمان خپل سره او نور چارپایان دی چه حرامی کړې سوی دی

ظُهُوْرُهَا وَاَنْعَامٌ لَّا يَذْكُرُوْنَ اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهَا افْتِرَآءً عَلَيْهِ

شا د هغو او نور چارپایان دی چه نه یادوی نوم د خدای په حلالولو د هغو په طریقه د دروغ تړلو د چه مونږ ته خدای ویلی دی

سَيَجْزِيْهِمْ بِمَا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ ﴿١٣٨﴾ وَقَالُوْا مَا فِىْ بُطُوْنِ هٰذِهِ

ژر ده چه جزاء به ورکړی خدای دوی ته په سبب د هغه چه دوی به دروغ تړل پر خدای او وائی دوی هغه شی چه په ګیډه د دې

الْاَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِّذُكُوْرِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلٰٓى اَزْوَاجِنَا وَاِنْ يَّكُنْ

چارپایانو کښې دی هغه خالص لپاره د نارینه و د مونږ دی او حرام کړې سوی دی پر ښځو د مونږ باندې او که به وی

ك ١
روایت کړی سوی دی چه د مشرکانو به دا عادت وو چه په فصل او چارپایانو کښې به ئې د خدای حصه جلا مقرره کړې وه او هغه حصه به ئې میلمنو او فقیرانو مصرف کوله او هغه د بتانو حصه به ئې مجاورانو د هغه ته مصرفوله نو که به دوی ته هغه د خدای حصه ښه ښکاره نو هغه به ئې خپلو بتانو ته ورباندی کړل او که هغه د بتانو حصه به ورته ښه ښکاره سوه نو هغه به ئې پر ځای پرېښوده او ویل به ئې چه خدای بې پرواه دی د هغه هیڅ شی ته ضرورت نسته نو خدای تعالی دا آیت نازل کړ چه وجعلوا لله الآیه ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢
روح البیان و معالم التنزیل

ك ٢
یعنی دوی چه دا خبره وائی خالی په باطل ګمان ئې وائی او دلیل پر دی هیڅ نلری ١٢ ١٢ ١٢ ١٢
روح البیان

ك ٣
دوی عرب به اول کښې ټول په دین د ابراهیم علی نبینا وعلیه السلام باندې وو مګر شیطان دوی ګمراه کړل او بت پرستی اولاد وژل او نور بد کارونه ئې ورته ښه ښکاره کړل او دین ئې باندې ګډ وډ کړ ١٢ ١٢ ١٢
منه رحمه الله

مَيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ ۚ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ ۚ إِنَّهُ حَكِيمٌ

مړ یعنے مړه پیدا سو نو دوی په هغه کښے شریکان دي ژر دی چه جزاء ورکړي به خدای دوی ته د دوی د باوو د وو بیشکه چه دی خیښتن د حکمت دی

عَلِيمٌ ﴿١٣٩﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ

عالم دي په تحقیق تاوانی سوی دی هغه کسان چه وژلی دی دوی اولاد خپل له جهته د جهله بی له علمه څخه

وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ ۚ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا

او چه حرام کړي ئی دي هغه شی چه ورکړي دي وی ته خدای په دروغو تړلو پر خدای په تحقیق گمراه شوی دی دوی او نه دی دوی

مُهْتَدِينَ ﴿١٤٠﴾ ع وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ

لارپیدا کونکی او دا خدا هغه ذات دي چه پیدا کړي ئے دي باغونه پر چتو سپاره کړي سوي او نه دی سپاره کړي سوي

وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أُكُلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا

او پیدا کړي ئی دی کجورے او کښتونه چه مختلف دی خوندونه د هغه او پیدا کړي ئی دی زیتون او انار چه مشابه وی او نه کښے

وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ ۚ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ

او نه ورته پاته خوند کښی یعنے میوی د هغه خوری تاسو له میوو د هغه څخه چه میوه وکړے او ورکوئ تاسو حق د میوی په ورځ

حَصَادِهِ ۖ وَلَا تُسْرِفُوا ۚ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٤١﴾ وَمِنَ الْأَنْعَامِ

د ریبلو د دي او اصراف مه کوي بیشکه خدای محبت نه کوي له اسراف کونکو سره او پیدا کړي ئی دی له چارپایانو څخه

حَمُولَةً وَفَرْشًا ۚ كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ

بعضے بار وړونکي او بعضی حلالو لو د پاره خورئ له هغه څخه چه ورکړي دی تاسو ته خدای او اتباع مه کوئ د قدمو

الشَّيْطَانِ ۚ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٤٢﴾ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ ۖ مِنَ الضَّأْنِ

د شیطان بیشکه دی تاسو ته دښمن ښکاره اته جوړه دي له میږو څخه

اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ ۗ قُلْ آلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنْثَيَيْنِ

دوه دي (نر او ښځه) او له وزو څخه دوه دی (نر او ښځه) ووایه ته چه ایا دواړه نارینه حرام کړي دي خدای که دواړه ښځے

أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنْثَيَيْنِ ۖ نَبِّئُونِي بِعِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ

او که هغه حرام دي چه مشتمل دی پر هغه رحمونه د دواړو ښځو خبر کوئ ما په علم سره که ئی تاسو

صَادِقِينَ ﴿١٤٣﴾ وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ ۗ قُلْ

رښتینے او له اوښانو څخه دوه دي یعنے نر او ښځه او له غوایانو څخه دوه دي (نر او ښځه) ووایه ته

ع ١٦ ١١ ٣

ك ١

سعید ابن جبیر رضی الله تعالیٰ عنه ویلی دي چه دا ورکول په اول د اسلام کښی واجب وو خو کلچه زکوة او عشر فرض سول نو ورکول د دي خیرات منسوخ سول ١٢ روح ومعالم

ك ٢

یعنے چه ټول مال به ورکوی او خپل ځان به حیران پرېږدي روایت سوی دی چه ثابت ابن قیس رضی الله تعالیٰ عنه پنځه سوه درختی د کجورو ټولی کړي وئی شکولی او ټولی ئی خیرات کړي او خپل عیال ته ئی هیڅ شی نه پر یښود نو دا آیت نازل سو چه وَلَا تُسْرِفُوا الآية ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ روح ،، معالم

ك ٣

اسراف مه کوئ یعنی چه مال خپل په گناه کښی مه صرفوی مجاهد رحمة الله علیه ویلی دي چه که څوك په لاره د خدای کښی د غره په شان سره زر خیرات کړي هم اسراف نه دي او که یو په گناه کښي یوه کاسه ږوږي مصرف کړي هم اسراف دی ١٢ وحیدی وغیره

ك ٤

لکه اوښان غوایان، کچر، خره او هاتیان چه دي ١٢ عملکه میږی وزې وغیره ١٢

اللهم صل علی محمد وعلی آله واصحابه وتوابعه اجمعین

ءٰالذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ اَمِ الْاُنْثَيَيْنِ اَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ اَرْحَامُ

چه ایا دواړه نران حرام کړي دي خدای او که دا دوه قسمه ښځې او که هغه چه مشتمل دي پر هغه رحمونه ددې

الْاُنْثَيَيْنِ ؕ اَمْ كُنْتُمْ شُهَدَآءَ اِذْ وَصّٰىكُمُ اللّٰهُ بِهٰذَا ۚ فَمَنْ اَظْلَمُ

دوو ښځو او که وئ تاسو حاضر په هغه وخت کښې چه وصیت کاوه تاسو ته خدای پر دې باندې نو څوک دی ډېر ظالم

مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا لِّيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ ؕ اِنَّ اللّٰهَ

(یعنی نشته) د هغه چا څخه چه تړي پر خدای باندې دروغ لپاره ددې چه ګمراه کړي خلق بې له علمه بیشکه چه خدای

لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿۱۴۴﴾ قُلْ لَّاۤ اَجِدُ فِيْ مَاۤ اُوْحِيَ اِلَيَّ

نه برابروي پر سمه لاره باندې قوم ظالمان ووایه ته چه نه پیدا کوم زه په هغه قران کښې چه وحي کړی سوی دی ما ته

مُحَرَّمًا عَلٰى طَاعِمٍ يَّطْعَمُهٗۤ اِلَّاۤ اَنْ يَّكُوْنَ مَيْتَةً اَوْ دَمًا مَّسْفُوْحًا

حرام کړي پر خوړونکي باندې چه خوري هغه مګر که وي هغه مرداره او یا وینه بهېدونکې

اَوْ لَحْمَ خِنْزِيْرٍ فَاِنَّهٗ رِجْسٌ اَوْ فِسْقًا اُهِلَّ لِغَيْرِ اللّٰهِ بِهٖ ۚ فَمَنِ

او یا غوښه د خنځیر نو بیشکه دا چه ده پلیته ده او یا ګناه ده چه آواز کړی سوی دی بې له نامه د خدای څخه پر هغه نو هر څوک

اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَّلَا عَادٍ فَاِنَّ رَبَّكَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۱۴۵﴾ وَعَلَى

چه مجبور سو دې شیانو ته چه نه وي ظلم کوونکی او نه تېری کوونکی نو بیشکه چه رب ستا بخښونکی مهرباني او پر هغه

الَّذِيْنَ هَادُوْا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِيْ ظُفُرٍ ۚ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ

کسانو باندې چه یهودیان دي حرام کړي دي موږ هر خاوند د نوکانو او له غوایانو څخه او له میږو او وزو څخه

حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُوْمَهُمَاۤ اِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُوْرُهُمَاۤ اَوِ الْحَوَايَاۤ

حرام کړي وو موږ پر دوی باندې وازګې د دوی مګر هغه وازګه چه بار کړي وه شاګانو د دوو او یا پر کولمو باندې وه

اَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ؕ ذٰلِكَ جَزَيْنٰهُمْ بِبَغْيِهِمْ ۫ وَاِنَّا لَصٰدِقُوْنَ ﴿۱۴۶﴾

او یا هغه وازګه چه ګډه وه له هډوکي سره دا کار چه وو جزا ورکړې وه موږ دوی ته په سبب د ظلم د دوی او بیشکه موږ خامخا رښتیني یو

فَاِنْ كَذَّبُوْكَ فَقُلْ رَّبُّكُمْ ذُوْ رَحْمَةٍ وَّاسِعَةٍ ۚ وَلَا يُرَدُّ بَاْسُهٗ

نو که نسبت د دروغو وکړ دوی تا ته نو ووایه ته چه رب ستاسو خاوند د رحمت پراخ دی او نه سي ګرځول کېدلی عذاب د ده

عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِيْنَ ﴿۱۴۷﴾ سَيَقُوْلُ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا لَوْ شَآءَ اللّٰهُ

له قومه د کافرانو څخه ژر دي چه ووایي هغه کسان چه شریک نیسي کړي دي له خدای سره که خوښه وي د خدای

له یعنی د اشیانو پر تاسو باندې حرام دي دا استفهام انکاري دی یعنی یو له دې کارو څخه هم نشته مګر تاسو دروغ وائی پر خدای باندې ۱۲ منه ۲ په اول د اسلام کښې هم دا شیان حرام چه پر دې آیت کښې ذکر سوي دي بیا څو شیان نور حرام شول چه په سوره مائده کښې ذکر سوي دي لکه منخنقه او موقوذه او داسې نور او په حدیث شریف سره هر یو درنده او مچه دار ښکاري الوتونکی او کورني خر او نیسی حرام سول نزد امام مالک صرف دا شیان چه دې آیت کښې ذکر سوي دي حرام دي باقي ټول حلال دي ح وحید وغیره ۳ جابر بن عبد الله له رسول الله څخه ورځ د فتح د مکې په مکه کښې اورېدلی و چه ویل ئې چه خدای تعالی او رسول د ده حرام کړي دي خرڅول د شرابو او د مردارې او د خنځیر او د بتانو نو ویل یا رسول الله دا وازګه خو وه په کار ده چه بېړۍ پر غوړېږي او څرمنې پر غوړېږي او رڼا پر کېږي نو رسول الله وویل وازګه د مردار هم حرامي دي لعنت دی وکړي خدای پر یهودو باندې هر کله چه پر دوی وازګي د مردار و هم حرامي سوي نو دوی به ویلي کړي بیا به ئې خرڅې کړي او بیه د هغه به ئې واخیستله ۴ معالم ګه حاصل دا چه پر قسمه حیوانات دي چه دوی د ری قسمه وبان غوا او درندګان دي او مرغان دي چه نوکان لري د اطلاق حرام وو او دوهم قسم نو غوایان میږې او وزې دي د دوی وازګې پیا پر شپږ قسمه دي پیالا ی شپږ وازګې د پښتورګي او هغه پرده د لرې د کلمو د وارو قسمه حرام وو او شلو قسمه نو وازګه د شاده او د دوارو اړخو اوښتو او د لکۍ او د کلمو د داخلو قسمه پر حلال وو ۱۲ تفسیر یسیر ۵ او الحوایا یا معنی وازګه چه په کلمو پورې مښتې وي او کلمې پر اغونډې وي ۱۲ یسیر ۶ چه تلوار نه کوي په عذاب لو ستاسو کښې سره د تکذیب ستاسو ۱۲

منه رحمه الله

مَآ اَشْرَكْنَا وَلَآ اٰبَآؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِنْ شَيْءٍ ؕ كَذٰلِكَ كَذَّبَ

نو شرك به نه وو كړى مونږ او نه پلارانو زمونږ او نه به حرام كړي وو مونږ هيڅ شى همداراز نسبت د دروغو به كاوه

الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتّٰى ذَاقُوْا بَاْسَنَا ؕ قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِّنْ

هغه كسانو چه مخكې له دوى نه وو پيغمبرانو ته تر هغه پورې چه وڅكلې هغوى عذاب زمونږ ووايه چه ايا سته له تاسو سره څه يو

عِلْمٍ فَتُخْرِجُوْهُ لَنَا ؕ اِنْ تَتَّبِعُوْنَ اِلَّا الظَّنَّ وَاِنْ اَنْتُمْ اِلَّا

نو راوباسئ — هغه مونږ ته — اتباع نه كوئ تاسو — مگر د گمان — او نه يئ تاسو مگر

تَخْرُصُوْنَ ﴿١٤٨﴾ قُلْ فَلِلّٰهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ ۚ فَلَوْ شَآءَ لَهَدٰىكُمْ اَجْمَعِيْنَ ﴿١٤٩﴾

دروغ وائى — ته ووايه نو خداى لره دليل دى چه رسيدلى كمال صحت ته نو كه اراده شوې وى د خداى نو لار به ښودلې وه تاسو ټولو ته

قُلْ هَلُمَّ شُهَدَآءَكُمُ الَّذِيْنَ يَشْهَدُوْنَ اَنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ هٰذَا ۚ

ته ووايه چه راولئ هغه شاهدان ستاسو چه شاهدي كوي پردې چه بيشكه خداى حرام كړي دي — دا شيان

فَاِنْ شَهِدُوْا فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا

نو كه شاهدي وويله دوى نو ته شاهدي مه وايه سره له دوى او مه كوه اتباع د خواهشاتو د هغه كسانو چه نسبت د دروغو كوي

بِاٰيٰتِنَا وَالَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْاٰخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُوْنَ ﴿١٥٠﴾

ايتونو زمونږ ته — او د هغه كسانو چه ايمان نه راوړي پر اخرت باندي — او دوى له رب خپل سره برابر كوي د بتانو

قُلْ تَعَالَوْا اَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ اَلَّا تُشْرِكُوْا بِهٖ شَيْـًٔا وَّ

ووايه ته راشئ چه ووايم هغه چه حرام كړي دي رب ستاسو پر تاسو باندي چه شريك مه نيسئ له ده سره هيڅ شى

بِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا ۚ وَلَا تَقْتُلُوْٓا اَوْلَادَكُمْ مِّنْ اِمْلَاقٍ ؕ نَحْنُ

او له مور و پلار سره ښه كوي — او مه وژنئ تاسو — اولاد خپل — له ويرې د خوارئ څخه — مونږ

نَرْزُقُكُمْ وَاِيَّاهُمْ ۚ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا

رزق دركوو تاسو ته او دوى ته — او مه نژدې كيږئ تاسو بدو كارو ته هغه چه ظاهر وي له دې څخه او هغه

بَطَنَ ۚ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِيْ حَرَّمَ اللّٰهُ اِلَّا بِالْحَقِّ ؕ ذٰلِكُمْ

چه باطن وي — او مه وژنئ تاسو هغه نفس — چه حرام كړي وي خداى مگر په حق سره — دا كار چه دي

وَصّٰىكُمْ بِهٖ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ﴿١٥١﴾ وَلَا تَقْرَبُوْا مَالَ الْيَتِيْمِ اِلَّا

امر كوي خداى تاسو ته په دې سره ښائى چه تاسو عقل وچلوي — او مه نژدې كيږئ تاسو مال د يتيم ته — مگر

ف ١

دا د اكثر كافرانو او بيدينانو عقيده ده، چه هر كله دوى د دليل راوړلو څخه عاجز سي نو حواله تقدير ته وركوي وائى كه خداى رضا او تقدير دا سې نه وي نو مونږ به ولې كړي وي مگر دوى غلط وائى ځكه چه علم پر تقدير د هيچا نسته بلكه بنده ته ئى اختيار وركړې دى چه ثواب او عذاب پر ځاى دي ١٢ ف ٢ چه هغه قران دى او رسول الله صلى الله عليه وسلم دى او بيان دده دي ١٢ روح ف ٣ مشركينو رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه وپوښتل څه شى دى چه خداى حرام كړي دي نو دا ايت نازل سو چه قُلْ تَعَالَوْا اَتْلُ ١٢ الاية ١٢

ف ٤

مراد له فواحشو څخه زنا ده او ظاهره زنا هغه ده لكه چه كلم صل او بى حيا خلق ئى كوي په ميدانو كښى او باطنه زنا هغه ده چه عزتمن خلق ئى له يارانو سره په كورو كښى كوي او دا دواړه حرامي دي ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢

١٨ ع ٦ ٥

روح

ف ٥

په حديث شريف كښى راغلى دى چه رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل څوك دى چه له ما سره بيعت كوي پر دا درو ايتونو سره بيا ئى ولوستل دا ايتونه هر چا چه دا كارونه پوره كړل نو اجر ده ثابت شو پر خداى او چا چه كمى وكړ په كښى او الله په دنيا كښى په عذاب كړ دا ده سزا سوه او څوك چه ئى اخرت ته پرېښود نو دى په اختيار د خداى كښى دى كه خوښه ئى شي په عذاب به ئى كړى او كه ئى خوښه سي نو وبه ئى بخښي ١٢

اَللّٰهُمَّ لَا تَكِلْنَا اِلٰى اَنْفُسِنَا طَرْفَةَ عَيْنٍ وَاغْفِرْ لَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ

بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ ۚ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ
په هغه طريقه چه هغه ډيره ښه وي تر څو چه ورسيږي دى قوت ځپل ته او پوره ادا کوي يعنې پوره کوئ پيمانه او تول

بِالْقِسْطِ ۖ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ۖ وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ
په انصاف او نه کوو تکليف مونږ هيڅ نفس باندې مګر په قدر د طاقت د هغه او په هغه وخت کښې چه خبرې کوئ تاسو نو انصاف کوئ که

كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۖ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ
څه هم وي د خپلې خپلوۍ سړي خاوند او په عهد د خدای وفا کوئ دا کار امر کوي تاسو ته په دې سره ښائي چه تاسو

تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٢﴾ وَأَنَّ هَٰذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعُوا
پند واخلئ او نصيحت قبول کړئ او بيشکه دا چه ذکر سو لاره زما برابره جنت ته نو اتباع وکړئ د دې او اتباع مه کوئ

السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ
د لارو مخالفو نو جلا جلا به کړي تاسو له لارې د ده څخه دا کار چه دى امر کوي تاسو ته په دې سره ښائي چه تاسو

تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾ ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ
پرهيزګاري وکړئ بيا ور کړې وه مونږ موسىٰ ته کتاب لپاره د پوره کولو د نعمت زمانه په هغو چا باندې چه نيکي کوي

وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُم بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ
او لپاره د بيان د هر شي او هدايت وو او رحمت وو چه ښائي دوى په ملاقات د رب خپل باندي

يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٤﴾ وَهَٰذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ
ايمان راوړي او دا قرآن کتاب دى چه نازل کړى دى مونږ برکتناک دى نو اتباع وکړئ د ده او پرهيزګاري وکړئ ښائي چه تاسو

تُرْحَمُونَ ﴿١٥٥﴾ أَن تَقُولُوا إِنَّمَا أُنزِلَ الْكِتَابُ عَلَىٰ طَائِفَتَيْنِ مِن
رحم وکړى سي چه ونه وائي تاسو خبره داده چه نازل کړې سوې دى کتاب پر دوو ډلو باندې له

قَبْلِنَا وَإِن كُنَّا عَن دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ ﴿١٥٦﴾ أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنزِلَ
مخکې زمونږ څخه او بيشکه وو مونږ له لوستلو د دوى څخه خامخا ناخبره او يا چه ونه وائي چه که نازل کړې سوى وي

عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ ۚ فَقَدْ جَاءَكُم بَيِّنَةٌ مِّن
پر مونږ کتاب نو خامخا به وو مونږ ښه لاره پيدا کونکي له دوى څخه نو په تحقيق سره راغلى تاسو ته دليل ښکاره له

رَّبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ ۚ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن كَذَّبَ بِآيَاتِ
رب ستاسو څخه او هدايت او رحمت نو څوک دى زيات ظالم له هغه چا څخه چه نسبت د دروغو کوي ايتو

ف ١

وقت د قوت د هلك په نزد د امام اعظم رحمة الله عليه پنځويشت کاله دى نو هر کله چه يتيم دى عمر ته ورسيږي او ډير ښې عقل يا ليوني نه وي نو دده مال دي ورته وسپارل سي ١٢ ١٢

ف ٢

امام شعبي او امام مالك رحمهما الله ويلي دي چه مراد له اَشُدَّ څخه احتلام دي ١٢ ف ٣ له عبد الله ابن مسعود رضى الله تعالى عنه څخه نقل دى چه يوه ورځ رسول الله صلى الله عليه وسلم يو سيم او ږد خط وليکئ بيائي ماته وويل هغه سمه لاره د خداے داده بيا د هغه خط څخه ئي نور خطونه کاږه د ښي او ليکل پر راسته او چپه طرف د هغه او وئ ويل دا هغه کږې لارې دي چه پر هره لاره شيطان ناست دي او نارې وهي خلقو ته بيائي ښله د ا ايت پر وواية چه وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ١٢

سمه لاره د خداے

کږې لارې د شيطان

ع ١٩ ٦

يسير معالم، روح البيان

ف ٤

له عبد الله ابن عباس څخه روايت دي چه دا درې ايتونه چه پر لسو حکمو مشتمل دي له محکماتو څخه دي په هيڅ دين کښې د دوى نسخ نه ده راغلى ١٢ ابن عباس ويلي دي چه دا درې ايتونه هيڅکله نه منسوخ کيږي پر هر يوه پيغمبر په هر يوه شريعت کښې دي کار ته حکم وو او دا بيخ د قرآن دي څوك چه پر دى لاره ولاړ نو جنت ته به داخل سي او چا چه دا لاره پريښووله نو دوزخ ته به ولاړ سي ١٢ وحيدي

اللّٰهِ وَصَدَفَ عَنْهَا ۭ سَنَجْزِي الَّذِيْنَ يَصْدِفُوْنَ عَنْ اٰيٰتِنَا

د خدای نه او گرځېدلی شي ځنې ژر دی چه موږ به جزا ورکړو هغه کسانو ته چه گرځي دوی له اٰیتونو زموږ څخه

سُوْۗءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوْا يَصْدِفُوْنَ ۝١٥٧ هَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّآ اَنْ

بد عذاب په سبب د هغه چه وو دوی گرځېدل به له حق څخه نه کوي انتظار دوی مگر د دې چه

تَاْتِيَهُمُ الْمَلٰۗىِٕكَةُ اَوْ يَاْتِيَ رَبُّكَ اَوْ يَاْتِيَ بَعْضُ اٰيٰتِ رَبِّكَ ۭ يَوْمَ

راشي دوی ته پرښتې د عذاب او یا راشي عذاب د رب ستا او یا راسي بعضې علامې د رب ستا په هغه ورځ

يَاْتِيْ بَعْضُ اٰيٰتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا اِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ

چه راسي بعضې علامې د رب ستا گټه به ونه رسوي هیڅ نفس ته ایمان دده چه نه وي دا نفس

اٰمَنَتْ مِنْ قَبْلُ اَوْ كَسَبَتْ فِيْٓ اِيْمَانِهَا خَيْرًا ۭ قُلِ

چا ایمان راوړی وي مخکې له دې څخه او یائې کسب نه وي کړي په ایمان خپل کښې د نیکۍ و وایه ته

انْتَظِرُوْٓا اِنَّا مُنْتَظِرُوْنَ ۝١٥٨ اِنَّ الَّذِيْنَ فَرَّقُوْا دِيْنَهُمْ وَ

چه انتظار کوی تاسو بیشکه موږ هم انتظار کوونکي یو بیشکه هغه کسان چه جلا جلا کړی دی دوی دین خپل

كَانُوْا شِيَعًا لَّسْتَ مِنْهُمْ فِيْ شَيْءٍ ۭ اِنَّمَآ اَمْرُهُمْ اِلَى

او دي دوی ډلې ډلې نه ئې ته له دوی څخه په هیڅ شي کښې خبره دا ده کار د دوی خاص

اللّٰهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوْا يَفْعَلُوْنَ ۝١٥٩ مَنْ جَاۗءَ بِالْحَسَنَةِ

خدای ته دي بیا به خبر کړي دوی پر هغه چه وو دوی کول به ئې هرچا چه راوړه یوه نیکي نو

فَلَهٗ عَشْرُ اَمْثَالِهَا ۚ وَمَنْ جَاۗءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزٰٓى اِلَّا

نو دی ده لره لس چنده د هغه او هرچا چه راوړه یوه بدي نو جزا به نه ورکړې شي ده ته مگر

مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ۝١٦٠ قُلْ اِنَّنِيْ هَدٰىنِيْ رَبِّيْٓ اِلٰى

په مثل د هغه او پر دوی به ظلم نه کیږي و وایه بیشکه زه چه یم لاره ښوولې ده ما ته رب زما هغې

صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ڬ دِيْنًا قِيَمًا مِّلَّةَ اِبْرٰهِيْمَ حَنِيْفًا ۚ وَمَا

لارې سمې ته هغه دین ته چه سم دی دین د ابراهیم ته چه مائل دی له ادیان باطله و څخه دین حق ته او نه وو

كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ۝١٦١ قُلْ اِنَّ صَلَاتِيْ وَنُسُكِيْ وَ

دی له مشرکانو څخه و وایه ته له چه بیشکه لمونځ زما او قرباني زما

ف۱ چه د پاره د بقاي د امت د مغرب کړي دي
لکه احتمال د لمر له مغرب څخه یا داسي نور ۱۲
یسیر ف۲ یعني ته له دوی څخه بیزاره ئې او
دوی له تا څخه بیزاره دي مراد له دې
کسانو څخه یهود او نصارا دي په قول د
مجاهد، قتاده او سدي رضی الله عنهم باندې
او له حضرت عمر څخه روایت دي چه رسول
الله صلی الله علیه وسلم بي بي عائشې رضی الله
تعالی عنها ته ووېل چه ای عائشې هغه
کسان چه گروه گروه کړي دي دوی دین خپل او سوه
دي دوی ډلې ډلې هغه یاران د بدعتونو
او یاران د هوا او دي له دې امت څخه یعني
چه هغه کار و نه کوي چه رسول الله او اصحاب
کرام ئې نه وي کړي بلکه څه چه د دوی خوښه
سي نو هغه کوي ۱۲ معالم ف۳ له حسابو
عذاب او تفرقې د دوی څخه ۱۲ یسیر ف۴ دا
دا آیت شریف رد دی پر مذهب د مرجیه
باندي چه وائي د نجات لپاره صرف ایمان
کافي دي عمل ته هیڅ ضرورت نستا او
وائي چه مؤمن به هیڅکله دوزخ ته داخل
نه سي که څه هم پر کبیره گناهو مبتلا وي
د پر آیتونه او احادیث صحیحه دي مذهب
رد کوي ۱۲ منه رحمه الله تعالی ف۵ ابن
مسعود رضی الله تعالی عنه ویلي دي چه مراد
له نیکۍ څخه لا اله الا الله ده. حدیث
شریف کښې راغلي دي چه هر کله دا آیت
نازل سو نو یو سړي ووېل یا رسول الله
آیا؟ د لا اله الا الله هم نیکي ده نو رسول
الله صلی الله علیه وسلم ووېل چه دا د ټولو
نیکیو څخه افضله ده ۱۲ و حیلتي و غیره
ف۶
سبب د نزول د دې آیت دا وو چه
مشرکانو به په قربانیو او نورو عبادتو
کښې بتان د خدای شریکان کول نو الله پاک
وفرمایل چه دا آیت پر دوی و وایه... د
رسول الله صلی الله علیه وسلم د عادت
وو چه پر ځای د سبحانک اللهم په لمانځه
کښې او مخکې له الله اکبر څخه به ئې په وخت
د ذبح کښې دا آیت وایه ۱۲ تیسیر البیان

مَحْيَايَ وَمَمَاتِيْ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٦٢﴾ لَاشَرِيْكَ لَهٗ ۚ وَ

او ژوند زما او مرګ زما خاص خدای لره دی چه رب د مخلوقاتو دی نشته شریک ده لره

بِذٰلِكَ اُمِرْتُ وَاَنَا اَوَّلُ الْمُسْلِمِيْنَ ﴿١٦٣﴾ قُلْ اَغَيْرَ اللّٰهِ

او پر دی کار امر کړی شوی دی ماته او زه اول د مسلمانانو یم ته ووایه ایا بی له خدایه

اَبْغِيْ رَبًّا وَّهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ ۭ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ

طلب کړم زه بل رب او دی رب د هر شی دی او کسب نه کوی دی بدی هر یو نفس

اِلَّا عَلَيْهَا ۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِّزْرَ اُخْرٰى ۚ ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ

مګر ضرر د هغه پر هغه دی او نه اخلی هیڅ اخستونکی بار د بل ځای بیا خاص رب ستاسو ته

مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيْهِ تَخْتَلِفُوْنَ ﴿١٦٤﴾ وَهُوَ

رجوع ستاسو ده نو خبر به کړی تاسو پر هغه چه وی تاسو په هغه کښی به مو جګړی کولی او دا خدای

الَّذِيْ جَعَلَكُمْ خَلٰٓئِفَ الْاَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ

هغه ذات دی چه ګرځولی یی تاسو خلیفګان د ځمکی او پورته کړی یی دی بعضی ستاسو پر بعضو نورو

دَرَجٰتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِيْ مَآ اٰتٰىكُمْ ۭ اِنَّ رَبَّكَ سَرِيْعُ الْعِقَابِ ۡ

په مرتبو کښی لپاره د دی چه ازمېښت وکړی پر تاسو په هغه شی کښی چه ورکړی یی دی تاسو ته بیشکه چه رب ستا دی ژر راوړونکی د عذاب ورکونکی

وَاِنَّهٗ لَغَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٦٥﴾

او بیشکه چه دی خامخا بخښونکی مهربانه دی

سُوْرَةُ الْاَعْرَافِ مَكِّيَّةٌ وَهِيَ مِائَتَانِ وَسِتُّ اٰيَاتٍ وَاَرْبَعٌ وَّعِشْرُوْنَ رُكُوْعًا

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

شروع کوم پر نامه د خدای چه بخښونکی مهربان دی

الٓمّٓصٓ ﴿١﴾ كِتٰبٌ اُنْزِلَ اِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِيْ صَدْرِكَ حَرَجٌ

خدای عالم په مقصد دی دا کتاب نازل کړی شوی دی تاته نو نه دی راځی په سینه ستا کښی تنګی له

مِّنْهُ لِتُنْذِرَ بِهٖ وَذِكْرٰى لِلْمُؤْمِنِيْنَ ﴿٢﴾ اِتَّبِعُوْا مَآ اُنْزِلَ

دغه لپاره د دی چه وېروی وکړی ته پر ده او پند دی لپاره د مؤمنانو اتباع وکړی تاسو د هغه قرآن چه نازل کړی شوی دی

اِلَيْكُمْ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوْا مِنْ دُوْنِهٖٓ اَوْلِيَآءَ ۭ قَلِيْلًا مَّا

تاسو ته له رب ستاسو څخه او مه کوی اتباع بی له خدای څخه د نورو دوستانو لږ شان

کفار و رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل چه راشه بیا راوګرځه دین ته زموږ او وویل دین پر موږ دی نو خدای پاک دا آیت نازل کړ چه قل اغیر الله ابغی الآیة ۱۲ معالم و روح

۲ مولی دی ابن عباس رضی الله عنه چه ولید بن مغیره به وویل چه زما دین تابع شی زه به ستاسو قول ګناهونه په ځان بار کړم نو خدای جل علی وویل چه ولا تزر وازرة وزر اخری

معالم

۳ مجاهد رضی الله تعالی عنه وویلی دی چه مراد له حرج څخه شک دی چه ته چه تیه دی کښی شک مه کوه نو دا په ظاهر کښی خطاب رسول الله صلی الله علیه وسلم ته دی او مراد ورڅخه امت دی ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

معالم و روح

۴ روایت دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ستاسو سورت اعراف په دوو رکعتو د مابنام کښی چا یه په بل روایت کښی راغلی دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم به د مابنام په لمانځه کښی سورت والطور او سورت والمرسلت ویل دا سورت په مکه مکرمه کښی نازل شوی دی چه له واسئلهم عن القریة څخه تر واذ نتقنا الجبل فوقهم الآیة پوری ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

۵ مطلب دا دی چه تاسو مه نیسی بی له خدای څخه نور دوستان کله چه پیریان څخه وی او که له سړو څخه په دغه هغوی خبره په منی او د خدای
حکم نه قبلوی ۱۲
روح و معالم

تَذَكَّرُوْنَ ③ وَكَمْ مِّنْ قَرْيَةٍ اَهْلَكْنٰهَا فَجَآءَهَا بَاْسُنَا بَيَاتًا اَوْ

پند اخلے تاسو اوډیر دي له اهله د کلیو ښارونو چه هلاك كړي دي مونږ دوي لره راغلي اهل د هغه ته عذاب زمونږ د شپے او يا

هُمْ قَآئِلُوْنَ ④ فَمَا كَانَ دَعْوٰىهُمْ اِذْ جَآءَهُمْ بَاْسُنَآ اِلَّآ اَنْ

دوي په غرمه کښے بیده وو نو نه به وو سوال د دوي په هغه وخت کښے چه راغلي دوي ته عذاب زمونږ مګر دا

قَالُوْٓا اِنَّا كُنَّا ظٰلِمِيْنَ ⑤ فَلَنَسْـَٔلَنَّ الَّذِيْنَ اُرْسِلَ اِلَيْهِمْ وَ

چه ويل به دوي چه بیشکه مونږ وو ظالمان نو خامخا سوال به وکړو مونږ له هغه کسانو ښخه چه لیږل شوي دي سولان دوي ته

لَنَسْـَٔلَنَّ الْمُرْسَلِيْنَ ⑥ فَلَنَقُصَّنَّ عَلَيْهِمْ بِعِلْمٍ وَّمَا كُنَّا

او خامخا پوښتنه به وکړو مونږ له لیږلي شوو ښخه نو خامخا بیان به وکړو مونږ پر دوي په خبرداري سره او نه يو مونږ

غَآئِبِيْنَ ⑦ وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذِ ِۨالْحَقُّ ۚ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِيْنُهٗ

غائب او تول د عملو په دغه ورځ کښے حق دي نو هغه څوك چه دروند شول عملونه نيك د ده

فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ⑧ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِيْنُهٗ فَاُولٰٓئِكَ

نو دغه كسان چه درانه سول عملونه نيك د ده خلاصيدونكي دي او هغه څوك چه سپك وشول عملونه نيك د ده نو دغه كسان

الَّذِيْنَ خَسِرُوْٓا اَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوْا بِاٰيٰتِنَا يَظْلِمُوْنَ ⑨ وَلَقَدْ

هغه دي چه تاواني كړي ئي دي ځانونه خپل په سبب د هغه چه وو دوي پر ايتونو زمونږ ئي ظلم كاوه او خامخا په تحقيق سره

مَكَّنّٰكُمْ فِي الْاَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيْهَا مَعَايِشَ ؕ قَلِيْلًا مَّا

قدرت دركړي دي مونږ تاسو ته په ځمكه كښي او پيدا كړي دي مونږ تاسو ته په دے كښے اسباب د عيش لږ

تَشْكُرُوْنَ ⑩ وَلَقَدْ خَلَقْنٰكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنٰكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ

شكر وكاږئ تاسو او خامخا په تحقيق سره پيدا كړي ئي مونږ بيا موصورتونه جوړ كړي دي ستاسو بيا وويل مونږ پرښتو ته

اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ ۖ فَسَجَدُوْٓا اِلَّآ اِبْلِيْسَ ؕ لَمْ يَكُنْ مِّنَ

چه سجده وكړئ تاسو ادم ته نو سجده وكړه دوي ټولو مګر ابليس ونكړه نه وو دي له

السّٰجِدِيْنَ ⑪ قَالَ مَا مَنَعَكَ اَلَّا تَسْجُدَ اِذْ اَمَرْتُكَ ؕ قَالَ اَنَا خَيْرٌ

سجده كونكو ښخه وويل ورته خداي چه څه شي منع كړي ئي ته چه سجده دي ونكړه په هغه وخت كښے چه امر وكړ تا ته وويل

مِّنْهُ ۚ خَلَقْتَنِيْ مِنْ نَّارٍ وَّخَلَقْتَهٗ مِنْ طِيْنٍ ⑫ قَالَ فَاهْبِطْ

زه بهتر يم د ده ښخه پيدا كړي دي ما زه له اوره ښخه او ده دي پيدا كړي دي له خټو ښخه وويل خداي نو كښته سه

ف ١

روايت دي چه حضرت داؤد عليه السلام له خداي ښخه سوال وكړ چه ته ما ته هغه ميزان وښيه چه په ورځ د قيامت دريږي نو چه ئي وليد نو هره پله ئي په كاسه تلي د مشرق او مغرب وه كله ئي د مشرق ښخه تر مغرب پوري نو پردده بيهوښي راغله هر كله چه په هوښ نو ئي وويل اي خدايه دا دي څوك دي چه ئي كړي نو خداي تعالى ورته وويل چه اي داؤده كله چه زه د خپل بنده ښخه راضي يم نو دا تله به په يوه كجوره ډكه كړم چه ته ئي وكړي بوي ۱۲ معالم

ف ٢

روايت دي چه يو سړي به د قيامت په ورځ راوستل سي ميزان ته نو ده نه نوي ٩٩ لوي لوي كاغذونه حاضر كړل سي نو چه دي ئي وكړي نو بيا به دفتر يو كوچني كاغذ حاضر كړي سي چه په هغه كښے به د دې كلمه شهادت ليكلي وي نو هغه لوي لوي كاغذونه به په يوه طرف د ميزان كښي واچوي او دا يو كاغذ به ئي په بل طرف كښي نو هغه دويم كاغذ طرف به سپك سي او دا بل به دروند سي ۱۲ معالم وروح البيان

ف ٣

يعني حضرت ادم على نبينا وعليه السلام ته ځكه چه د ده خو خداي تعالى ته سجده كوله لكن ده ته ئي نه وكړه ۱۲ روح

ف ٤

ع ١
١٠
٨

يعني او زه خو د ده ښخه بنه دي خپله په مقابل د حكم د خداي كښے پر قياس عمل وكړ حكم ئي د احال سو. لهذا امام جعفر صادق رضي الله تعالى عنه ښخه روايت دي چه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي چه په دين كښي قياس هر چا ښخه اول ابليس كړي دي نو هر چا چه دين په خبره كښي قياس ته داخل وكړ (چه حكم د خداي پكښے موجود وي) نو الله تعالى به ئي د قيامت په ورځ د ابليس سره ملګري كړي ۱۲

مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ

لہ دی جنت نه نو نه دی روا تاته دا چه تکبر به کوی ته په دی جنت کښې نو ووزه بیشکه چه ته ئې له

الصَّاغِرِينَ ﴿١٣﴾ قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤﴾ قَالَ إِنَّكَ

خوارانو نه ووئیل لا چه وګوره ماته تر هغه ورځې پورې چه پورته به کړے شی خلاق له قبرو نه ووئیل خدای چه بیشکه ته

مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿١٥﴾ قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ

له مهلت ورکړ شوو نه ئې ووئیل دا نو په سبب د هغې چه ګمراه کړم تا زه خامخا به زه کښینم دوئ ته په لاره ستا کښې

الْمُسْتَقِيمَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ

چه سمه ده بیا به خامخا راشم دوئ ته له مخې د دوئ نه او له شا د دوی نه

وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ ۖ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ﴿١٧﴾

او له ښی طرفه د دوی نه او له چپ طرفه د دوی نه او ته به نه کړې پیدا زیات د دوی شکر اداء کوونکے

قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْءُومًا مَدْحُورًا ۖ لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ

ووئیل خدای چه ووزه له دی جنت نه عیب کړے شوے شړلے شوی ئې خامخا هغه څوک چه اتباع ئې وکړه ستا د دوی نه خامخا به ډک کړم

جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٨﴾ وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ

دوزخ له تاسو نه له ټولو نه او اے آدم اوسه ته او جوړه ستا چه حواء ده په دی جنت کښې

فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا

نو خورئ دواړه له هر ځای نه چه اراده وسی ستاسو او مه نږدې کیږئ دواړه دی درختې ته نو شئ به دواړه له

مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾ فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا

ظالمانو نه نو وسوسه واچوله دی دواړو ته شیطان چه ښکاره کړی دی دواړو ته

مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوْآتِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَٰذِهِ

هغه چه پټ کړی شوی دی له دی دواړو نه له عورتو د دوی نه او ووئیل چه نه دی منع کړی تاسو رب ستاسو له دی

الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿٢٠﴾

درختې نه مګر له دی وجهې چه نه شئ تاسو پرښتې یا چه نه شئ دواړه له همیشه پاته کیدونکو نه په جنت کښې

وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢١﴾ فَدَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ ۚ فَلَمَّا

بیشکه چه مونږ کړه ولی اوه شیطانان دوستان لپاره د هغه کسانو چه ایمان نه راوړے او په هغه وخت کښې چه وکړی دوی

له

مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ یعنی له طرفه د اخرت نه چه قیامت دی حشر دی کوم به شک من کوم په هغه کښې ق مِنْ خَلْفِهِمْ یعنی د دنیا دوستو د دوی نه چه د نیا د چه محبت د دوی په زړه پیدا کوم وعن ايمانهم اوله طرف د نیکئ ...چه نیکئ دی اوهغه به ورته بنی ښکاره کوم او به لوئی او عجب کښې به ئې اچوم وعن شمائلهم یعنی له چپه طرفه د دوی نه چه ګناه کوي دی او هغه به زړه بیانه ښکاره کوم ۱۲ معالم و روح

۲

نو وروسته د وتلو شیطان له جنت نه او ادم علیه السلام ته احکام د الله د طرف نه وسو چه په د غو جنت کښې بی بی حواء علیها السلام پیدا سوی وه او په الله پاک ته دا معلومه وه چه دا به پیدا کیږي موافق له علم خپل سره ورته حکم و کړ ۱۲

۳

یعنی اکثر خلق به مشرکان کړم او هم د غه وسوسې شیطان دا خبره په خپل ګمان کړی وه او په ئې له پرښتو نه او د الله ج نه وه چه هغوی په لوح محفوظ کښې لیدلي وه ۱۲

اللهم اغفر لکاتبه
ولوالدیه ولمن
له حق علیه
امین

ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْاٰتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفٰنِ عَلَيْهِمَا

چه وڅکله دواړو هغه ونه نو ښکاره شول دواړو ته عورتونه د دوی او شروع وکړه دواړو چه بندولی یې ځان خپل باندې

مِنْ وَّرَقِ الْجَنَّةِ ؕ وَ نَادٰىهُمَا رَبُّهُمَاۤ اَلَمْ اَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكُمَا

له پاڼو د ونو د جنت څخه او اواز وکړ دواړو ته رب د دوی چه ایا ما نه وې منع کړي له دې

الشَّجَرَةِ وَ اَقُلْ لَّكُمَاۤ اِنَّ الشَّيْطٰنَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ﴿۲۲﴾ قَالَا

ونې څخه او نه وو ویلي ما تاسو ته چه بیشک شیطان تاسو دواړو لره دښمن دی ښکاره ۲ و ویل دواړو

رَبَّنَا ظَلَمْنَاۤ اَنْفُسَنَا ٚ سکتہ وَ اِنْ لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَ تَرْحَمْنَا لَنَكُوْنَنَّ مِنَ

چه ای ربه زموږ ظلم کړی دی موږ پر ځانو خپلو او که بخښنه ونکړې موږ ته او رحمت ونکړې پر موږ نو خامخا شو به موږ له

الْخٰسِرِيْنَ ﴿۲۳﴾ قَالَ اهْبِطُوْا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۚ وَ لَكُمْ فِي

تاوانیانو څخه و ویل خدای چه کوز شئ له جنت څخه بعضی ستاسو د بعضو لره دښمنان به وئ او مقرر دی تاسو ته په

الْاَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَّ مَتَاعٌ اِلٰى حِيْنٍ ﴿۲۴﴾ قَالَ فِيْهَا تَحْيَوْنَ وَ

ځمکه کښې ځای د قرار او ګټه اخستل تر وخته د مرګ پورې و ویل خدای چه په دې ځمکه کښې به ژوندي کوئ تاسو او په دې کښې

فِيْهَا تَمُوْتُوْنَ وَ مِنْهَا تُخْرَجُوْنَ ﴿۲۵﴾ ع يٰبَنِيْۤ اٰدَمَ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ

به مړه کیږئ تاسو او له دې څخه به تاسو راویستل کیږئ تاسو ای زامنو د ادم ۴ په تحقیق سره را الیږلی دی موږ پر تاسو باندې

لِبَاسًا يُّوَارِيْ سَوْاٰتِكُمْ وَ رِيْشًا ؕ وَ لِبَاسُ التَّقْوٰى ۙ ذٰلِكَ خَيْرٌ ؕ

جامې چه پټوي عورتونه ستاسو او جامې د ښائست او پوښاک د تقوی چه دی دا ډیر ښه دي

ذٰلِكَ مِنْ اٰيٰتِ اللّٰهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ﴿۲۶﴾ يٰبَنِيْۤ اٰدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ

دا کار چه دی له علامو د فضل د خدای دی چه ښايي دا خلق پند واخلي ای زامنو د ادم فریب دې ونکړي پر تاسو

الشَّيْطٰنُ كَمَاۤ اَخْرَجَ اَبَوَيْكُمْ مِّنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا

شیطان لکه چه ایستلي وو مور او پلار ستاسو له جنت څخه چه ویستلې یې دوئ څخه جامې د دواړو

لِيُرِيَهُمَا سَوْاٰتِهِمَا ؕ اِنَّهٗ يَرٰىكُمْ هُوَ وَ قَبِيْلُهٗ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ ؕ

لپاره د دې چه وښائي دواړو ته عورتونه د دوئ بیشکه دی ويني تاسو یې خپله او هم لښکر د ده له هغه طرف څخه چه موږ یې نه

اِنَّا جَعَلْنَا الشَّيٰطِيْنَ اَوْلِيَآءَ لِلَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿۲۷﴾ وَ اِذَا فَعَلُوْا

بیشکه چه موږ ګرځولي دي شیطانان دوستان لپاره د هغه کسانو چه ایمان نه راوړي او په هغه وخت کښې چه وکړي دوی

ف ۱
چه هغه پا ښي د اینځروي په دې ایت کښې اشاره ده دې ته چه ښکاره ول او پټول د عورت دا د م ۴ له وخته څخه بد او قبیح کار دی ځکه چه دوی پټولو ته پاڼې د درختو پر ځانو پورې کولی ۱۲ روح

ف ۲
یعني ستاسو ښکاره دښمن دی خبر دار چه د ده خبره نه واورئ او په غولونه کښې یې را نشئ ویل سوی دی چه حضرت ادم علیه السلام عرض وکړ چه ای ربه زما دا ګمان نه وو چه ستا په بندګانو کښې دا سې څوک هم شته چه ستا پاک نوم به اخلي او په دروغو به قسم خوري ۱۲ مع

ف ۳
سبب د نزول د دې ایت دا وو چه د جاهلیت د زماني خلقو به طواف د خانه کعبې بغیر له جامو بربنډ کاوه او ویل به یې چه موږ د خدای پر کور به هغه جامو کښې طواف نه کوو چه موږ په کښې ګناه و نه کړي دي نو سړو به د ورځې بربنډ طواف کاوه او خدای تعالی دا ایت نازل کړ چه يٰبَنِيْۤ اٰدَمَ الاٰية ۱۲ معالم
ع ۱۵ ۹

ف ۴
ابن زید ویلي دي چه له خدای څخه ویریدل او ستر عورت کول جامه د تقوی ده هر یو فقیر چه بربنډ لوڅ ګرزي او جاهلان خلق ورته ولي الله وائي هغه په واقع کښې ولي الشیطان دی ولي الله دوست د خدای متقي وي او هر څوک چه ځان نه پټوي هغه متقي نه دی لکه الله تعالی چه فرمائي اِنْ اَوْلِيَآؤُهٗۤ اِلَّا الْمُتَّقُوْنَ ط ۱۲ ۱۲
ابن کثیر

ف ۵
ابن عباس رضی الله تعالی عنه ویلي او مجاهد رضی الله تعالی عنه ویلي دي چه دا فاحشه لوڅ طواف کول دي
معالم التنزیل و روح البیان

فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا ۗ قُلْ إِنَّ

او چه وکړي بد کار نو وايي دوي چه پيدا کړي دي مونږ پر دې کار پلاران خپل او خدای امر کړي دي مونږ ته پر دې ته ووايه بيشکه

اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ ۖ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾

خدای نه کوي امر په بد کار آيا وايئ تاسو پر خدای باندې هغه چه نه پوهيږئ پرې تاسو

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ ۖ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ

ووايه ته چه امر کړی دی رب زما په انصاف سره او برابر کړئ ته سم د روا او خو خپل يعني خدای ته په نزد د هر لمانځه

وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ۚ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ ﴿٢٩﴾

او عبادت کوئ د ده لپاره اخلاص کوونکي وسی ده لره دين لکه اول وار چه پيدا کړي ئي بيا به هم داسې پيدا شئ يو ډلې ته

فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ ۗ إِنَّهُمُ اتَّخَذُوا

لار ښوولې ده خدای او بله ډله ده چه لايقه سوې ده پر دوی گمراهي بيشکه چه دوی نيولي دي

الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٣٠﴾

شيطانان دوستان بې له خدای نه او گمان کوي دوي چه بيشکه دوی لار پيدا کوونکي دي

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا

ای امنو د ادم ع واغوندئ تاسو جامې خپلې په نزد د هر لمانځه او خورئ ئې او څښئ

وَلَا تُسْرِفُوا ۚ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ

او اسراف مه کوئ بيشکه چه خدای دوستي نه کوي له اسراف کوونکو سره ووايه ته چا حرام کړې دي زينت د خدای

الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ ۚ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ

هغه چه را ايستلې ئې دي لپاره د بندگانو خپلو او پاک شيان د رزق نه ووايه ته چه دا شيان لپاره د هغه کسانو دي

آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ كَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ

چه ايمان ئې راوړی دی په ژوندون د دنيا کښې خواځې به وي ئې ورځ د قيامت همدا رنگه مونږ بيانوو

الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا

آيتونه لپاره د هغه قوم چه پرې پوهيږي ووايه ته چه بيشکه دا خبره ده چه حرام کړي دي رب زما بد کارونه

ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا

چه ظاهر وي له دې نه او هغه چه باطن وي او گناه او ظلم پر ناحقه او چه شريک به پيدا کوئ

ف ١

يعني چه تاسو لمونځ ادا کوئ نو مخ نه کعبې ته وګرځوئ بعضې مفسرينو ويلي دي چه مطلب ئې دا دي چه وخت د لمانځه د راتلو دي راشئ نو په هر ځاي کښې چه ئې لمونځ کوي د خپل جماعت استظار مه کوئ ۱۲ وحيدي

ف ٢

اسلام کلبي ويلي دي چه د بنی عامر د عربو د قبيلې دا عادت وو چه په موسم د حج کښې به ئې بربنډ طواف کاوه نو صحابه کرامو رض رسول الله صلی الله عليه وسلم ته وويل چه مونږ هم داسې کار وکړو که نه او مونږ سره بربنډه مناسب دي چه تعظيم د حج وکړو نو خدای تعالی دا آيت نازل کړ چه وکلوا واشربوا الآية ۱۲ روح ومعالم

ف ٣

اسراف کول دا دي چه حرام سي څوراک حرام وبولي يا چه حلال او څه حرام ته تير سي يا د ومړه ډير وخوري چه بد هضمه سي يا ډير لږ وخوري چه بدن ئې ضعيف سي او توانائي د عبادت کولو او کسب کولو پاتې نه سي په حديث شريف کښې راغلي دي چه خوري او څښئ او خيرات کوئ او واغوندئ مګر غرور او اسراف مه کوئ ځکه چه خدای د خوښه ده چه اثر د خپل نعمت پر خپل بنده باندې ووينې ۱۲ وحيدي

ف ٤

هر کله چه به مسلمانانو په خپلو جامو کښې طواف کاوه او په ورځو د احرام کښې به ئې غوښه وغوړي خوړل نو مشرکانو پر دوی باندې بد وويل چه تاسو تعظيم د حج نکوئ نو خدای تعالی خپل حبيب صلی الله عليه وسلم ته امر وکړ چه له دوی نه پوښتنه وکړه چه دا شيان چا حرام کړي دي ۱۲

روح البيان

بِاللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهٖ سُلْطٰنًا وَّاَنْ تَقُوْلُوْا عَلَى اللّٰهِ مَا

له خدای سره هغه شی چه نه دی نازل کړی پر هغه باندې هیڅ دلیل چه وائی تاسو پر خدا باندې هغه چه تاسو نه پر

لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿۳۳﴾ وَلِكُلِّ اُمَّةٍ اَجَلٌ فَاِذَا جَآءَ اَجَلُهُمْ لَا يَسْتَاْخِرُوْنَ

پوهیږې اوسته هر یو امت لره نیټه نو په هغه وخت کښې چه راشی نیټه د دوی وروسته به نه شی دوی

سَاعَةً وَّلَا يَسْتَقْدِمُوْنَ ﴿۳۴﴾ يٰبَنِيْٓ اٰدَمَ اِمَّا يَاْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ

یو ساعت او نه مخکې شی له هغه نه ای زامنو د آدم ؏ که راغلل تاسو ته رسولان له تاسو نه

يَقُصُّوْنَ عَلَيْكُمْ اٰيٰتِيْ فَمَنِ اتَّقٰى وَاَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ

چه بیانوی دوی تاسو ته آیتونه زما نو هغه څوک چه پرهیز وکړی له ګناه نه او نیک ئی کړ عمل نو نه به وی هیڅ ویره پر دوی باندې

وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ﴿۳۵﴾ وَالَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَاسْتَكْبَرُوْا عَنْهَآ

او نه به دوی غمژن شی او هغه کسان چه نسبت د دروغو کوی آیتونو زمونږ ته او لوئی کوي له قبلولو د هغه نه

اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿۳۶﴾ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى

دغه کسان یاران د اور دی دوی به هغه کښې همیشه وي نو څوک دی زیات ظالم له هغه چا نه چه تړي

عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ بِاٰيٰتِهٖ اُولٰٓئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيْبُهُمْ مِّنَ

پر خدای باندې دروغ او یا نسبت د دروغو کوي آیتو د ده ته دغه کسان ته به رسیږي ونډه برخه د دوی له

الْكِتٰبِ حَتّٰٓى اِذَا جَآءَتْهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ قَالُوْٓا اَيْنَ مَا كُنْتُمْ

کتاب نه تر څو چه راشی دوی ته لیږلی شوی زمونږ چه قبض کوي د دوی روح ته وبه وائی پرښتی چه چیرته شول هغه بتان چه وو تاسو

تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ قَالُوْا ضَلُّوْا عَنَّا وَشَهِدُوْا عَلٰٓى

چه عبادت مو کاوه بې له خدای نه نو وبه وائی دوی چه ورک شول له مونږ نه او شاهدي به و وائی دوی پر

اَنْفُسِهِمْ اَنَّهُمْ كَانُوْا كٰفِرِيْنَ ﴿۳۷﴾ قَالَ ادْخُلُوْا فِيْٓ اُمَمٍ قَدْ خَلَتْ

ځانو خپلو باندې چه بیشکه دوی وو کافران وبه وائی خدای چه ننوځئ په هغه ډلو کښې چه تیری سوی دي

مِنْ قَبْلِكُمْ مِّنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ اُمَّةٌ لَّعَنَتْ

مخکې له تاسو نه له پیریانو نه او له سړو نه په اور کښې هر کله چه ننوځي په اور کښې یوه ډله نو لعنت به ووائي

اُخْتَهَا حَتّٰٓى اِذَا ادَّارَكُوْا فِيْهَا جَمِيْعًا قَالَتْ اُخْرٰىهُمْ لِاُوْلٰىهُمْ رَبَّنَا

پر خور خپلې تر څو چه جمع سی دوی په دي دوزخ کښې ټول نو وبه وائي هغه وروستني د دوی مخکینو ته چه ای ربه زمونږ

لہ

چه هغه حرام وو د بعضي چارپایانو دی یا د بعضي کښت دی لکه چه مخکې تیر سوی دی ۱۲ معالم

۲ه

سعید ابن مسیب رضی الله عنه روایت کړی دی چه هر کله حضرت عمر رضی الله تعالیٰ عنه زخمی سو نو کعب رض وویل چه که دي دعا وکړي نو الله تعالیٰ به د ده مرګ وروسته کړي خلقو ته وویل چه الله تعالیٰ خو فرمائی لَا يَسْتَاْخِرُوْنَ سَاعَةً وَّلَا يَسْتَقْدِمُوْنَ ده رض وویل چه الله تعالیٰ دا هم فرمائی چه وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُّعَمَّرٍ وَّلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهٖٓ اِلَّا فِيْ كِتٰبٍ په حدیث شریف کښې راغلی دي چه نیکي کول له خپلوانو سره عمر زیاتوی تطبیق دی ایښودا دي چه یو تقدیر معلق دی او بل غیر معلق دي د معلق تاخیر کیږی او د غیر معلق مثال دا دي چه په تقدیر کښې داليکلي وي چه که ده له قریبانو سره ښه وکړل نو عمر به ئې څلویښت کاله او که نه نو دیرش کاله به ئې عمر وي ۱۲ وحیدي

۳ه

یعني هغه د له به لعنت ووائی چه دوی په سبب د هغوی ګمراه سوي وي لکه مشرکان په پرونو مشرکانو باندې لعنت ووائی او یهود به پر یهودو او نصاریٰ به پر نصاریٰ و او داسی نور ۱۲ ۳ روح و معالم ۱۲

هٰٓؤُلَآءِ اَضَلُّوْنَا فَاٰتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ ۬ؕ قَالَ لِكُلٍّ

دی کسانو گمراه کړي وو موږ نو ورکړه دوی ته عذاب دوچنده له اوره څخه وبه وائی خدای چه دی هر یوه لره

ضِعْفٌ وَّلٰكِنْ لَّا تَعْلَمُوْنَ ﴿٣٨﴾ وَقَالَتْ اُوْلٰىهُمْ لِاُخْرٰىهُمْ فَمَا كَانَ

دوچند له خو نه پوهیږئ تاسو او به وائی هغه مخکني د دوی په حق د وروستنو د دوی کښي چه نو نه وو

لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فَذُوْقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُوْنَ ﴿٣٩﴾ ع

تاسو ته پر موږ څه بهتر والي نو وڅکئ تاسو عذاب په سبب د هغه چه وئ تاسو چه کول به مو

اِنَّ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَاسْتَكْبَرُوْا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ اَبْوَابُ

بیشکه هغه کسان چه نسبت د دروغو کوي آیتونو زمونږ ته او تکبر کوي له قبلولو د هغه څخه خلاصیږي به نه سبب لپاره د دوی دروازي

السَّمَآءِ وَلَا يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ حَتّٰى يَلِجَ الْجَمَلُ فِيْ سَمِّ الْخِيَاطِ ؕ

د آسمان او به نه داخلیږي دوی جنت ته ترڅو چه ننوزي اوښ په سم د ستني کښي

وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِيْنَ ﴿٤٠﴾ لَهُمْ مِّنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَّمِنْ

او هم دارنګه جزاء ورکوو موږ کافرانو ته مقرر دی دوی ته له دوزخ څخه پرش او دوی به

فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ ؕ وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الظّٰلِمِيْنَ ﴿٤١﴾ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

له پاسه پر دوی پردي د اور او هم دارنګه موږ جزا ورکوو ظالمانو ته او هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دي

وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَآ ؗ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ

او عمل کوي د نیکو تکلیف نه کوو موږ هیڅ نفس مګر په قدر د طاقت د هغه دغه کسان ملګري

الْجَنَّةِ ۚ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٤٢﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِيْ صُدُوْرِهِمْ مِّنْ

د جنت دي دوی به په هغه کښي همیشه وي او وبه باسو موږ هغه چه وو به په سینو د دوی کښي له

غِلٍّ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهٰرُ ۚ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ

بغض څخه بهیږي به لاندي د دوولي او وائی به دوی چه ثنا د هغه خدای لره

هَدٰىنَا لِهٰذَا ۫ وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَآ اَنْ هَدٰىنَا اللّٰهُ ۚ لَقَدْ جَآءَتْ

چه لار ئې وښووه موږ ته د دې او نه وو موږ چه لار موندلی کړې وی که نه وای ښوولې موږ ته خدای خامخا تحقیق راغلل

رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ ؕ وَنُوْدُوْٓا اَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ اُوْرِثْتُمُوْهَا بِمَا

رسولان د رب زمونږ په حق سره او آواز به وکړل شي دوی ته چه دا جنت در کړې شوی دی تاسو ته مفت لکه میراث په سبب د هغه

یعني مشرانو به دوه عذابه څکه چه دوی به د کفر د دوی او د دوی اصل وو او د گمراه کولو د نورو هم وي او د کشرانو به هم عذاب په سبب د کفر د دوی او بل ئې په سبب د تقلید د مشرانو څخه وي ۲ روح

۲ په حدیث شریف کښي راغلي دي چه لپاره د تختولو د روح د مومن طلب د خلاصیدو د دروازي د آسمان کیږي ۱۲ ع سي نو ورته وبه ویل شي چه هر کله راشي او خوشحاله وي پښه نفس پاک د چه په جثه پاکه کښي وو وچه او هم آسمان ته به ور سیږي او لپاره د روح د کافر به هم خلاصیدل د دروازه غوښتي نو ورته وبه ویل شي چه خبیث ته بد کړی شوی ئې نو به غوړزول شي ستجین ته چه د اوومي ځمکي څخه لاندي دی او د شیطانانو ځای دی ۱۲

روح البیان

۳

یعني تر څو چه اوښ په سم د ستني کښي نه ننوزي محال دی هم دارنګه ننوتل د کفارو جنت ته محال دي ۱۲ ۴ یعني به باسو موږ له سینو د دوی څخه هغه خفګان، حسد او کینه چه په دنیا کښي د دوی په منځ کښي وه او ابن عباس ؓ وئیلي دي چه دا آیت نازل شوی دی په حق د ابوبکر، عمر، عثمان، علي، عمار ابن یاسر، طلحه، زبیر، عبدالله ابن مسعود او سلمان، او ابی ذر رضي الله عنهم چه الله تعالی به هغه خفګانونه چه د دوی په مینځ کښي راغلي ؤ یا قتل و جنګ کړی په وخت د خیریت د دوی شوی ؤ وچ مستاصل به کړي له یوه بل څخه تعالی د دوی څخه لیري کړي نو دوی به داخل شي جنت کښي چه سینه ورته نه به وي او قتل به شي غاضب کښینه چه یو بل ته به شا نه کړي ۱۲ ع

۵ یعني توفیق د نیک عمل ئې را کړي ؤ چه دا جنت او نعمتونه.

جزا د هغه ده ۱۲

كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنْ قَدْ

چه وئ تاسو كول په دنيا كښې ملكرو اواز به وكړي ملګري د جنت ملګرو د اور ته چه په تحقيق سره

وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ

پيدا كړو مونږ هغه چه وعده ئې كړې وه له مونږ سره رب زمونږ په رښتيا سره نو ايا تاسو پيدا كړه هغه چه وعده كړې وه رب ستاسو

حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى

ستاسو په رښتيا سره نو وبه وائي دوی چه هو نو اواز به وكړي اواز كونكي په منځ د دوی كښې داسې چه لعنت د خدای دې وي پر

الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا

ظالمانو باندې هغه كسان چه منع كول به ئې خلق له لارې د خدای نه او طلب به ئې كاوه د هغې د كوږوالي

وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ ﴿٤٥﴾ وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ

او دوی پر اخرت كافران وو او وي به په منځ د دوزخ او جنت كښې پرده او پر اعراف باندې به

رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامٌ

سړي وي چه پيژني به هر يو سړي پر علامو د دوی او اواز به وكړي دوی ملګرو د جنت ته داسې چه سلامتي دې وي

عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ ﴿٤٦﴾ وَإِذَا صُرِفَتْ

پر تاسو باندې داخل به نه وي دوی جنت ته او دوی به طمع لري د جنت او په هغه وخت كښې چه وګرځول سي

أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ

سترګې د دوی په طرف د يارانو د اور كښې نو وبه وائي دوی چه اې ربه زمونږ مه يو ځای كوه مونږ له ډلې

الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ

د ظالمانو سره او اواز به وكړي ملګرو د اعراف هغه سړو ته چه دوی به پيژني هغوی په علامو د هغوی سره

قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٨﴾ أَهَٰؤُلَاءِ

ورته وبه وائي چه هيڅ دفعه ونكړه له تاسو نه ډېر والي د مال ستاسو او نه هغه چه وئ تاسو لوئي به مو كوله ايا دا هغه

الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ

كسان دي چه قسمونه به خوړل تاسو چه وبه نه رسوي دوی ته خدای رحمت خپل داخل شئ جنت ته چه نه به وي هيڅ ويره

عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٤٩﴾ وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ

پر تاسو باندې او نه به تاسو غمژن سئ هيڅكله او اواز به وكړي ملګري د اور ملګرو

---

۱ په حديث شريف كښې راغلي دي چه دوزخي به خپل ځاې په جنت كښې ويني او پرليد لو به ئې ارمان كوي او جنتي به په دوزخ كښې خپل ځای ويني او د خدای شكر به اداء كوي په بل حديث شريف كښې راغلي دي چه د هر يو كس دوه ځايونه مقرر سوي دي يو په جنت كښې او بل په دوزخ كښې ۱۲ منه

۲ يعنې د الله لارې چه لاره د خدای دين د اسلام دی په نظر د خلقو كښې بد ښكاره كړي چه وګرځوي ۱۲

۳ په حديث شريف كښې راغلي دي چه اعراف به هغه خلق وي چه په لاره د خدای كښې وژل سوي او پلار ئې ورځنې ناراضه وي نو له جهته د مړكيدو په لاره د خدای كښې به د دوزخ څخه بچ شي او له جهته د ناراضه پلار څخه به له جنت څخه منع سي ۱۲ حكم وغيره

۴ په دې سړو كښې علماؤ اختلاف كړي دي چه دوی به څوك وي ابن عباس او حذيفه رضي الله عنهم فرمايلي دي چه دوی هغه كسان دي چه برابر سوي وي نېكي او بدي د دوی نو نه به جنت ته ورتلل كيږي او نه به دوزخ ته بلكه پر دې اعراف باندې به څه وخت معطل سي بيا به ئې خدای پر خپل فضل جنت ته بوزي او اخير به په جنت كښې دوی داخليږي او له مجاهد رضي الله عنه څخه روايت دی چه دوی هغه كسان دي چه پوله مور يا پلار څخه له دوی څخه راضي وي او بل څخه ناراضه وي نو دوی به پر دغه اعراف باندې څه موده بند وي بيا به په اخير كښې جنت ته داخل سي او په دې كښې نور اقوال هم راغلي دي ۱۲ روح و معالم ۵

۵ چه هغه غلامي سپينو الي د محمود مومنانو دي او تورو الي د محوو كافرانو دي ۱۲ روح و معالم

۶ مشركانو چه به غريبانو مسلمانانو وليدل په زمانه د رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم كښې نو قسمونه به ئې كول چه خدای به پر دې خلقو هيڅكله مهرباني ونكړي نو دا اعرافيان به دې مشركانو ته دغه خبره د پيغور په شكل يادوي ۱۲

۷ ادخلوا دا خبره به يا اعرافيان هغه غريبانو ته وكړي او يا چه دوی دوزخيانو ته پيغور وركړي نو هغوی ته به جواب وركړي چه دوی خوشحاله ولاړ لو او تاسو خو په منځ كښې پاته سوي نو زمونږ په حكم د خدای سره دغه اعرافيانو ته وائي چه تاسو هم جنت ته داخل سئ ۱۲ منه حجة عطاء له ابن عباس رضي الله عنهما نقل كوي

۸ چه هر كله د اعراف خلق هم جنت ته ولاړ سي نو د دوزخيانو هم طمع پيدا سي د خوشحالي نو وبه وائي چه اې زمونږ خپلوانو دي جنت كښې مونږ ته اجازه وكړه چه هغوی ورونو او خبري نقيب ...

الْجَنَّةِ اَنْ اَفِيْضُوْا عَلَيْنَا مِنَ الْمَآءِ اَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ ؕ قَالُوْۤا

دجنت ته داسي چه راتوی کړئ پر مونږ لږ او بو څخه او یا له هغو شیانو څخه چه درکړی دی تاسو ته خدای وبه وائی دوی

اِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكٰفِرِيْنَ ۙ﴿۵۰﴾ الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا دِيْنَهُمْ لَهْوًا

چه بیشکه خدای حرام کړي دي دا شیان په کافرانو باندے هغه کسان چه نیولی دی دوی له دین خپل عبث کار

وَّلَعِبًا وَّغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا ۚ فَالْيَوْمَ نَنْسٰىهُمْ كَمَا نَسُوْا لِقَآءَ

او لوبے او غولولی دي دوی لره ژوندون دنیا نو نن ورځ به مونږ پریږدو دوی په دوزخ کښے او هیر ئې کړو لکه چه هیر کړي وو دوی ملاقات

يَوْمِهِمْ هٰذَا ۙ وَمَا كَانُوْا بِاٰيٰتِنَا يَجْحَدُوْنَ ﴿۵۱﴾ وَلَقَدْ جِئْنٰهُمْ

د ورځے د دوی د دے لکه چه وو دوی په ایتونو زمونږ به ئې انکار کاوه او خامخا په تحقیق سره راوړے وو مونږ دوی ته

بِكِتٰبٍ فَصَّلْنٰهُ عَلٰى عِلْمٍ هُدًى وَّرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ﴿۵۲﴾

کتاب چه واضح بیان کړي وو مونږ هغه په علم خپل سره چه لاره ښوونکی وو او رحمت وو لپاره د هغه قوم چه ایمان راوړي

هَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّا تَاْوِيْلَهٗ ؕ يَوْمَ يَاْتِيْ تَاْوِيْلُهٗ يَقُوْلُ الَّذِيْنَ

ایا انتظار کوي دا کفار یعني نه کوي هیڅ شے ته مګر عاقبت دی کتاب ته هغه ورځ چه راشي مال د دے نو به وائی هغه کسان

نَسُوْهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ ۚ فَهَلْ لَّنَا مِنْ

چه هیر کړے ئې وو دا کتاب مخکی دی نه په تحقیق سره راغلے وو دے ته رسولان د رب زمونږ په حق سره ایا نو شته مونږ ته له

شُفَعَآءَ فَيَشْفَعُوْا لَنَاۤ اَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلَ غَيْرَ الَّذِيْ كُنَّا نَعْمَلُ ؕ قَدْ

شفاعت کوونکو څخه نو که شفاعت وکړي مونږ لره او یا بیرته د کړي سو دنیا نو چه عمل وکړو له هغه چه کول ئې مو په تحقیق سره

خَسِرُوْۤا اَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَّا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ ﴿۵۳﴾ اِنَّ

تاوان رسولی دی وي ځانو خپلو ته او ورک سو له دوی څخه هغه چه وو دوی دروغ به ئې جوړول بیشکه

رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِيْ سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ

چه رب ستاسو خدای دي هغه خدای چه پیدا کړي ئې دي اسمانونه او ځمکه په شپږو ورځو کښی بیائی

اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ ۫ يُغْشِى الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهٗ حَثِيْثًا ۙ

استواء وکړه پر عرش پټوي دی په شپه باندي ورځ لټوي هر یو بل په تلوار سره

وَّالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُوْمَ مُسَخَّرٰتٍۭ بِاَمْرِهٖ ؕ اَلَا لَهُ الْخَلْقُ

او پیدا کړي ئې دي لمر او سپوږمۍ او ستوري چه تابع کړل سوي دي په امر د ده سره خبردار او سه چه ده لره دي پیدا کول

بقیه ص ۱۸۹ ورسره وکړو نو خدای تعالیٰ ورته اجازه وکړي نو دوی به هغوی وویني او خبري به ورسره وکړي او جنتیان به دوی نه وپیژني ځکه چه مخونه د دوی به تک تور وي په اور باندي نو دوی به هغوی ته د هغوی په نومانو اواز نه وکړي چه پر مونږ یو څه اوبه یا نور نعمتونه راتوی کړی ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

معالم التنزیل

....

ف ۱

لکه حرام بلل د بحیری او سائبے او د نورو شیانو. او شپیلۍ وهل او لاسونه ټکول په طواف د کعبے کښی او نور بد کارونه چه دوی به په جاهلیت کښی کول ۱۲ ۱۲

معالم

ف ۲

له حضرت انس رضی الله تعالیٰ عنه څخه چا پوښتنه وکړه چه معنیٰ د استواء څه ده نو ده ورته سرکښته کړه بیرو ختچه خولی ورباندي راغلی بیائی ورته وویل چه استواء حقه ده او کیفیت ئې په عقل کښے نه راځي او پوښتنه کول د هغې بدعت دي او ایمان راوړل پر واجب دي او پر تا باندي می ګمان کیږی چه ګمراه ئې ۱۳ بیائی حکم وکړ چه دا سړی د باندی وباسئ نو هغه وایستل سو

معالم

۱۲

له ابن جریر رض ولی دی چه اعتداء په دعا کښی دا ده چه زوره زوره چغی وهی په ختم د دعا کښی روایت سوی دی چه هر کله رسول الله صلی الله علیه وسلم غزا د خیبر کوله نو اصحاب کرام پر یوه

وَّالْاَمْرُ ۭ تَبٰرَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿۵۴﴾ اُدْعُوْا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا

او حکم کوی دی د برکت خاوند دی خدای چه رب د ټولو مخلوقاتو دی بولئ تاسو رب خپل په عاجزی

وَّخُفْيَةً ۭ اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِيْنَ ﴿۵۵﴾ وَلَا تُفْسِدُوْا فِي الْاَرْضِ

او په پټه بیشکه چه خدای محبت نه کوی له حده تیریدونکو سره او فساد مه کوئ په ځمکه کښی

بَعْدَ اِصْلَاحِهَا وَادْعُوْهُ خَوْفًا وَّطَمَعًا ۭ اِنَّ رَحْمَتَ اللّٰهِ

وروسته له جوړیدو الی د دی ځمکه او بولئ خدای په ویره سره او په طمعه سره بیشکه چه رحمت او مهربانی د خدای

قَرِيْبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿۵۶﴾ وَهُوَ الَّذِيْ يُرْسِلُ الرِّيٰحَ بُشْرًۢا

نژدی دی نیکانو ته او دا خدای هغه ذات دی چه لیږلی ئی دی بادونه زیری کونکی

بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهٖ ۭ حَتّٰٓي اِذَآ اَقَلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنٰهُ

په مخکښی د رحمت د ده یعنی باران تر څو چه راواخلی دا بادونه وریځی درنی په اوبو او بوزو به موږ دا وریځ

لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَاَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاۗءَ فَاَخْرَجْنَا بِهٖ مِنْ كُلِّ الثَّمَرٰتِ ۭ

هغه ښهر ته چه مړ وی نو نازلی کړو موږ په هغه باندی اوبه نو راوباسو موږ په دی اوبو سره له هر قسم میوو ځنه

كَذٰلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتٰى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ﴿۵۷﴾ وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ

هم دارنګ راژوندی به کړو به موږ مړی بنائی چه تاسو پند واخلئ او ځمکه پاکه چه ده ئه

يَخْرُجُ نَبَاتُهٗ بِاِذْنِ رَبِّهٖ ۚ وَالَّذِيْ خَبُثَ لَا يَخْرُجُ اِلَّا نَكِدًا ۭ كَذٰلِكَ

راوځی نباتات زر غونه هغه په اذن د رب د هغه او هغه ځمکه چه ناپاکه وی نه راوځی زرغون د هغه مګر لږ هم دارنګه

نُصَرِّفُ الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَّشْكُرُوْنَ ﴿۵۸﴾ لَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوْحًا اِلٰى قَوْمِهٖ

مکرر بیانوو موږ آیتونه لپاره د هغه قوم چه شکر ادا کوی بیشکه په تحقیق سره لیږلی وو موږ نوح قوم خپل ته

فَقَالَ يٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ ۭ اِنِّىْٓ اَخَافُ

نو وویل ده ای قومه زما عبادت کوی تاسو د خدای نشته تاسو هیڅ معبود بی له ده ځنه زه ویریږم

عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيْمٍ ﴿۵۹﴾ قَالَ الْمَلَاُ مِنْ قَوْمِهٖٓ اِنَّا لَنَرٰىكَ

پر تاسو باندی له عذابه د ورځی لوئی ځنه وویل هغه مشرانو له قومه د ده ځنه چه بیشکه موږ وینو تا

فِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ﴿۶۰﴾ قَالَ يٰقَوْمِ لَيْسَ بِيْ ضَلٰلَةٌ وَّلٰكِنِّيْ رَسُوْلٌ

په ګمراهی ښکاره کښی وویل ده چه ای قومه زما نشته په ما باندی ګمراهی لیکن زه لیږلی سوی یم

ډیری باندی وختل نو په زوره زوره ئی تکبیرونه وویل نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چه تاسو په خپل ځانونو باندی آسانی کوئ ځکه چه تاسو بولئ هغه خدای چه نه کون دی او نه غائب دی بلکه بولئ نږدی اوریدونکی دی په خبرو او لیدونکی دی په ټولو شیانو په هر حال کښی او له تاسو سره دی ستاسو په هر حال کښی ۱۲ معالم له ځنه تیریدل په دعا کښی دادی چه په ختم د دعا کښی چغی وهی او شور جوړ وی یا د هغه څیز سوال کوی چه ناممکنه وی مثلاً د مرتبه د پیغمبرانو غوښتل یا همیشه یا تکیدل په دنیا کښی په تفسیر جامع البیان کښی راغلی دی چه چغی وهل او په زوره دعا کول مکروه دی ۱۲ مسند ۳ ه

دا قصه ده چه حضرت موسی علیه السلام پر یو سړی تیریدی چه هغه په ژړا زاری کښی ځنه سوال کاوه نو موسی ع و ویل چه که د ده حاجت زما په لاس کښی وی نو ما به پوره کړی وای نو خدای ج ورته وحی وکړه چه زه پر ده له تا ځنه زیات مهربان یم خو ده زما په خپلو میږو کښی یی وزره دی هغه چا دعا نه قبلوم چه زړه ئی د بل چا ځنه وی نو هغه سړی ته ئی پر دی خبر کړ نو هغه په رښتیا خلاصه توبه سو نو هغه کار ئی خدای ته سپار کړ ۱۲ روح ۴ ه دا اول مثال د مؤمن دی چه قرآن شریف واوری او یاد ئی کړی او نفع پوره په نیه شا سره او دا دویم مثال د کافر دی چه دی یا وری بیلو نو قرآن سره هیڅ فایده نه اخلی لکه ځمکه سوره چه له باران ځنه هیڅ فایده نه اخلی ۱۲ روح ۵ ه نوح علیه السلام وروسته له آدمه ع ځنی خدای ج وروسته له شلو بیشت کالو ځنه پیغمبر کړ او په قول د عمر د ده یو زر د وه سوه او شلو بیشت کالو وه او دا قوم د هابیل اولاد وو چه اکثریت بت پرستان وو ۱۲ روح

اصلی نوم د ده عبد الغفار وو او په نوح سره مشهور وو ځکه چه ده ډیر کلونه په خپله ژړا پر ځان کړی وه سبب ئی دا وو چه ده یو کم سپی لیدلی وو نو ده ته ئی و ویل لیری شه ای ناپاکه نو الله تعالی ورته وحی او لیږله چه ته زما عیب وائی او که د سپی عیب وائی یعنی نوح له

دی جهته پر ژړا شروع وکړه تر ډیرو کلونو پوری ۱۲ فتح البیان ...... اللهم اغفر لکاتبه ولوالدیه ولاساتذته ولمن له حق علیه آمین یارب العالمین

مِّنْ رَّبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٦١﴾ اُبَلِّغُكُمْ رِسٰلٰتِ رَبِّيْ وَاَنْصَحُ لَكُمْ وَاَعْلَمُ

له طرفه د رب د عالمونو څخه رسوم تاسو ته چه رسولي دي پيغامونه د رب خپل او نصيحت كوم تاسو ته او پوهيږم زه

مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٦٢﴾ اَوَعَجِبْتُمْ اَنْ جَآءَكُمْ ذِكْرٌ مِّنْ

له خداى څخه په هغه څه چه تاسو نه پرې پوهيږئ ايا تعجب كوئ تاسو له دې څخه چه راغلې دې تاسو ته پند له طرفه

رَّبِّكُمْ عَلٰى رَجُلٍ مِّنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوْا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ﴿٦٣﴾

د رب ستاسو څخه په يو سړي باندې ستاسو څخه لپاره د دې چه وويروي تاسو او د دې چه پرهيزګاران شئ تاسو او د دې چه پر تاسو رحمت وكړاى شي

فَكَذَّبُوْهُ فَاَنْجَيْنٰهُ وَالَّذِيْنَ مَعَهٗ فِي الْفُلْكِ وَاَغْرَقْنَا الَّذِيْنَ

نو نسبت د دروغو وكړ دوى ده ته نو نجات وركړ موږ ده ته او هغه كسانو ته چه له ده سره وو په كښتۍ كښې او غرق كړل موږ هغه كسان

كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا ؕ اِنَّهُمْ كَانُوْا قَوْمًا عَمِيْنَ ﴿٦٤﴾ وَاِلٰى عَادٍ اَخَاهُمْ

چه نسبت د دروغو ئې كړى و آيتونو زموږ ته بيشكه چه دوى وو يو قوم ړانده لېږلى و موږ ورور د دوى هود عاديانو ته

هُوْدًا ؕ قَالَ يٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ ؕ

چه هود و ووئيل اې قومه زما عبادت كوئ د خداى نشته تاسو ته هيڅوك معبود بې له ده څخه ايا نو تاسو نه

اَفَلَا تَتَّقُوْنَ ﴿٦٥﴾ قَالَ الْمَلَاُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ قَوْمِهٖۤ اِنَّا لَنَرٰىكَ فِيْ

ويريږئ له خداى څخه ووئيل هغه ډلې چه كافران شوي وو له قومه د ده څخه چه بيشكه موږ خامخا وينو تا په

سَفَاهَةٍ وَّاِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكٰذِبِيْنَ ﴿٦٦﴾ قَالَ يٰقَوْمِ لَيْسَ بِيْ

بې عقلۍ كښې او بيشكه موږ خامخا ګمان كوو په تا باندې له دروغژنو څخه ووئيل ده چه اې قومه زما نشته په ما

سَفَاهَةٌ وَّلٰكِنِّيْ رَسُوْلٌ مِّنْ رَّبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٦٧﴾ اُبَلِّغُكُمْ رِسٰلٰتِ

باندې بې عقلي او ليكن زه چه يم لېږل شوى يم له رب د مخلوقاتو څخه رسوم تاسو ته جوابو

رَبِّيْ وَاَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ اَمِيْنٌ ﴿٦٨﴾ اَوَعَجِبْتُمْ اَنْ جَآءَكُمْ ذِكْرٌ

د رب خپل او زه تاسو ته نصيحت كوونكى ښكاره يم امين يم ايا تعجب كوئ تاسو له دې څخه چه راغلى تاسو ته پند

مِّنْ رَّبِّكُمْ عَلٰى رَجُلٍ مِّنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ ؕ وَاذْكُرُوْۤا اِذْ

له طرفه د رب ستاسو څخه په يو سړي باندې له تاسو څخه لپاره د دې چه ويروي تاسو او ياد كړئ هغه

جَعَلَكُمْ خُلَفَآءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوْحٍ وَّزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ

چه وئې ګرځولي تاسو خليفګان وروسته له قومه د نوح عليه السلام او زياتې كړې ئې تاسو ته په پيدايښت كښې

له روايت دي چه عاديانو به عبادت د بتانو كاوه نو رب العزت هود عليه السلام ورته راولېږه او دوى منه و نه منله نو دوى كال باران ورځنه منع سو او قحط پرې راتلل شو كړل او دا هغوى كفارو او مسلمانانو دا عادت وو چه سختۍ به پر راتلل نو هغوى به ځاى ته چه اوس بيت الله پر جوړ دى راغلل او په دغه ځاى كښې به سر وشكول دېرى وه نو هلته به ئې سوال وكړ نو هغوى سختى به دفع سوه نو دوى هم ډېرى مشران چه قيل ابن عنز او نعيم ابن هزال او مرثد بن سعد چه په هغوى مسلمان و ليګا مشران نو سره ئې پټ ولېږل او په هغوى كښې هغه ځاى كښې حاكم معاويه نوم نيوو چه دوى د خوړلو څښلو دوى ته به ئې ډېر عزت نو ميلمستيا وركوله او په دې كښې يوه مياشت تېره سوه نو ۱۵ معاويه پوه سو چه دوى له ډېر عيش هغه خپل مطلب هېر سوى دي او له شرمه نه وو پوهه چه مطلب نه شو يادولى نو وئې د دوه كوچنۍ وينځې چه پوه ورته د او بلبله نو ميلمه هغوى ته ئې ووئيل چه تاسو د قحط د وخت كښې خفګان او تكليف د خپل قوم بيان كړئ نو دوى په دې قصه كښې دوه بيتونه وويل حاصل ئې دا و چه اې قيل ولاړ شه سوال وكړه دا او بوچه عاديانو دې هلته له تندې مړه شول نو دوى هغه دا شعار وسو بيا چه سوال ته ولاړ سول مرثد ورته ووئيل چه تاسو ايمان ندي لوړلى په خپل پيغمبر نو هيڅكله به درباندې ونشي نو دوى ئې له خانه سره پرېښو او قيل لاړى او سوال ئې وكړه چه اې خدايه عاديانو ته اوبه وركړه لكه مخكې چه دې وركولې نو دوى ته قسم چه درې ورېځې راپيدا سوې سپينه، توره او سره بيا له اسمانه څخه اواز وسو چه اې قيل يوه قسم ورېځ په دې درې كښې خوښه كړه نو ده توره خوښه كړه چه په هغې كښې اوبه ډېرې وې نو دا توره ورېځ ورغله د عاديانو وادي ته نو دوى ډېر خوشحاله سوه ناڅاپه سخت باد پرې راوالوتى او اوه شپې اته ورځې متصل جاري وو نو ټول پرې هلاك سول او هود عليه السلام له مومنانو په امان پاته سول ۱۲ معالم التنزيل ص ۲۰۰

او ګواهي دی چه الله تعالیٰ دوی ته اسی قسم سخت باد والوزاوه چه دوی مکانونه ئې ونړول او په یر دوی څخه ئې والوزول او مړه شول او دیرئې په ځمکه کښی ښخ کړل او مړه شول

بَصْۜطَةً ۚ فَاذْكُرُوْۤا اٰلَآءَ اللّٰهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴿٦٩﴾ قَالُوْۤا اَجِئْتَنَا

له جهته د قوت نو یاد کړی نعمتونه د خدای ښائی چه تاسو به خلاص سی وویل دوی آیا راغلی ته مونږ ته

لِنَعْبُدَ اللّٰهَ وَحْدَهٗ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ اٰبَآؤُنَا ۚ فَاْتِنَا بِمَا

د پاره د دی چه عبادت وکړو د خدای یوازی او پریږدو مونږ هغه چه و عبادت به ورته کاوه پلارانو زمونږ نو راوړه مونږ ته هغه

تَعِدُنَاۤ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ ﴿٧٠﴾ قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ

عذاب چه ته پری ویروی مونږ که ئې ته له رښتینو څخه وویل ده چه په تحقیق سره واقع سو پر تاسو باندی

مِّنْ رَّبِّكُمْ رِجْسٌ وَّغَضَبٌ ؕ اَتُجَادِلُوْنَنِيْ فِيْۤ اَسْمَآءٍ

له طرفه د رب ستاسو څخه عذاب او قهر آیا تاسو جګړه کوئ له ما سره په خالی نومونو کښی

سَمَّيْتُمُوْهَاۤ اَنْتُمْ وَاٰبَآؤُكُمْ مَّا نَزَّلَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ سُلْطٰنٍ ؕ

چه مقرر کړی دي تاسو هغه او تاسو او پلارانو ستاسو دی لپاره خدای پر عبادت د هغه هیڅ دلیل

فَانْتَظِرُوْۤا اِنِّيْ مَعَكُمْ مِّنَ الْمُنْتَظِرِيْنَ ﴿٧١﴾ فَاَنْجَيْنٰهُ وَالَّذِيْنَ

نو انتظار کوی تاسو عذاب ته بیشکه زه له تاسو سره له انتظار کوونکو څخه یم نو خلاص کړ له عذابه مونږ دی او هغه کسان

مَعَهٗ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَمَا كَانُوْا

چه له ده سره وو په مهربانی سره له مونږ څخه او پری کړه مونږ بیخ د هغه کسانو چه نسبت د دروغو کوی ایتونو زمونږ ته او نه وو دوی

مُؤْمِنِيْنَ ﴿٧٢﴾ ع وَاِلٰى ثَمُوْدَ اَخَاهُمْ صٰلِحًا ۘ قَالَ يٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ

ایماندار او هرڅکی او لیږلی وو مونږ ثمود ته او ورور د دوی چه صالح ؑ وو وویل ده چه ای قومه زما عبادت کوئ د خدای

مَا لَكُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ ؕ قَدْ جَآءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ ؕ هٰذِهٖ

نسته تاسو ته هیڅوک معبود بی له ده څخه په تحقیق سره راغلی دی تاسو ته نخښه ښکاره له رب ستاسو څخه دا چه ده

نَاقَةُ اللّٰهِ لَكُمْ اٰيَةً فَذَرُوْهَا تَاْكُلْ فِيْۤ اَرْضِ اللّٰهِ وَلَا تَمَسُّوْهَا

اوښه د خدای ده تاسو ته علامه نو پریږدئ دا چه خوراک کوي په ځمکه د خدای کښی او مه رسوی دی ته

بِسُوْٓءٍ فَيَاْخُذَكُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٧٣﴾ وَاذْكُرُوْۤا اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَآءَ

کوم ضرر نو و به نیسی تاسو عذاب سخت (دردناک) او یاد کړی هغه چه وګرځولی خدای تاسو خلیفه ګان

مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَّبَوَّاَكُمْ فِي الْاَرْضِ تَتَّخِذُوْنَ مِنْ سُهُوْلِهَا

وروسته له عادیانو څخه او ځای ئې درکړ تاسو ته په ځمکه کښی چه جوړوی تاسو په هواره د ځمکه کښی

په دغه وخت کښی حضرت هود علیه السلام
په یو ځای کښی وو په حکم د خدای هغه
سخت باد ورته نه ورسید ابو هریرة رضی
الله تعالیٰ عنه ویلی دی چه هود علیه السلام
خلور سوه د واویا کاله ژوندی وو
عبدالرحمن بن شبابه ویلی دی چه قبر د
هود علیه السلام د رکن یمانی او مقام ابراهیم
او زمزم شریف په منځ کښی دي او په دغه
ځای کښی د نهو نوي پیغمبرانو قبرونه دي
لکه هود ؑ، شعیب، صالح، اسمٰعیل او
داسی نور علیهم الصلوٰة والسلام ۱۲ منه
۲ یه په نومونو کښی یعنی په هغه شیانو کښی
چه حالی نومونه دی مسمیٰ چه هغه بتان
ځکه چه تاسو دوی خدایان بولی او په دوی کښی
معنیٰ د الوهیت نشته او بل دا چه هریو له
دی بتانو څخه ته تاسو بیل بیل تصرفات پیدا کړی
دی ځکه لکه ساقیه، رازقه، سالمه، حافظه
بولی په دی ګمان چه ستاسو ساتنه په سفر
کښی باران، رزق او سلامتیا له افاتو د دوی
په لاس کښی دي ۱۲ تیسیر ۳ روایت دی چه
هر کله عادیان هلاک سول او د دوی پر ملکونو
هغوی کښیناستل او هیر اباد سول نو څه
وخت وروسته له خدای څخه یاغی سول او
۹ د بتانو عبادت ئې اختیار کړ نو خدای
ع ۸ تعالیٰ ورته حضرت صالح علیه السلام
۱۶ را ولیږی او پر ده لږ خلقو ایمان راوړ
او نورو قول د قران سو او ده به طرف د خدای
ته بلل او د دوی وویل چه مونږ ته څه معجزه ښکاره
کړه نو به ایمان راوړو نو دوی وویل چه څه معجزه غواړی
د دوی ویل د اختره ورځ به ټول بانکلای
سوا و مونږ به هم خپل خدایان و بولو ته هم
خپل خدای و بوله که ستاسو قبول شو
نو مونږ به ایمان راوړو او که زمونږ سوال
قبول سو نو ته زمونږ تابع سه نو چه صحرا
ته ولاړل او بتان ئې وبلل هغوی هیڅ ورته
جواب ورنکړ نو د دوی پرکو چیرشول بیا یو د
دوی مشر وویل چه له دی کاڼی څخه یوه اوښه وباسه چه
د لسو کالو بلاربه هم وی که وباسی نو به
مونږ پر تا ایمان راوړو صالح علیه السلام
دوه رکعته لمونځ د خدای ته وکړ او لمونځ
ئې وکړ بیا سوال ئې وکړ نو هغه رنګه وشه

سوه بیا لګ سوه بیا هم دوی ایمان نه راوړ او پر خوراك او او به هغی او بښی باندی تنګ شول نو هغه ئې مړه کړه نو خدای تعالیٰ ټول هلاك کړل او نیست و نابود سول او د ټولی دنیا
لپاره د عبرت واقعه جوړه سوه ۱۲ روح البیان

قُصُوْرًا وَّتَنْحِتُوْنَ الْجِبَالَ بُيُوْتًا ۚ فَاذْكُرُوْٓا اٰلَآءَ اللّٰهِ وَلَا تَعْثَوْا

ماڼۍ او کښئ تاسو غرونه لپاره د کورونو نو یاد کړئ تاسو نعمتونه د خدای او مه ګرځئ

فِي الْاَرْضِ مُفْسِدِيْنَ ﴿۷۴﴾ قَالَ الْمَلَاُ الَّذِيْنَ اسْتَكْبَرُوْا مِنْ

په ځمکه کښې فساد کونکي ووئیل هغه ډلې هغه کسانو چه تکبر ئې کړی وو له

قَوْمِهٖ لِلَّذِيْنَ اسْتُضْعِفُوْا لِمَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ اَتَعْلَمُوْنَ

قوم د ده څخه هغه کسانو ته چه ضعیف بلل سوي وو هغه چه ایمان ئې راوړی وو له دوی څخه آیا تاسو پوهیږئ

اَنَّ صٰلِحًا مُّرْسَلٌ مِّنْ رَّبِّهٖ ۚ قَالُوْٓا اِنَّا بِمَآ اُرْسِلَ بِهٖ مُؤْمِنُوْنَ ﴿۷۵﴾

صالح لیږل سوی دی له طرف د رب د ده څخه ووئیل دوی چه بیشکه مونږ په هغه شي چه لیږل سوی دی سره د هغه ایمان راوړونکي یو

قَالَ الَّذِيْنَ اسْتَكْبَرُوْٓا اِنَّا بِالَّذِيْٓ اٰمَنْتُمْ بِهٖ كٰفِرُوْنَ ﴿۷۶﴾

ووئیل هغه کسانو چه تکبر ئې کړی وو بیشکه مونږ پر هغه شي چه ایمان راوړی تاسو پر هغه کافر کیدونکي یو

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ اَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوْا يٰصٰلِحُ ائْتِنَا

نو شل ئې کړه هغه اوښه او نافرماني وکړه له حکمه د رب خپل څخه او ووئیل دوی چه ای صالحه راوړه مونږ ته هغه عذاب

بِمَا تَعِدُنَآ اِنْ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِيْنَ ﴿۷۷﴾ فَاَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ

چه پر وېروې ته مونږ چه سره ئې وعده کړې ده که چیری ته له لیږل سوو څخه نو ونیول دوی زلزلې

فَاَصْبَحُوْا فِيْ دَارِهِمْ جٰثِمِيْنَ ﴿۷۸﴾ فَتَوَلّٰى عَنْهُمْ وَقَالَ يٰقَوْمِ

نو وګرځېدل دوی په کورونو خپلو کښې مړه پرانه نو وګرځېدی صالح له دوی څخه او وئې ویل ای قومه زما

لَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّيْ وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلٰكِنْ لَّا تُحِبُّوْنَ

په تحقیق ورساوه ما تاسو ته جواب د رب خپل او نصیحت می وکړ تاسو ته خو مګر تاسو نه خوښوئ

النّٰصِحِيْنَ ﴿۷۹﴾ وَلُوْطًا اِذْ قَالَ لِقَوْمِهٖٓ اَتَاْتُوْنَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ

نصیحت کونکي او یاد کړه هغه قصه د لوط ع چه ده وویل قوم خپل ته آیا راځئ تاسو پر بدکاره چه نه ده مخکې سوي له تاسو څخه

بِهَا مِنْ اَحَدٍ مِّنَ الْعٰلَمِيْنَ ﴿۸۰﴾ اِنَّكُمْ لَتَاْتُوْنَ الرِّجَالَ شَهْوَةً

دي کار ته یو کس هم له خلقو څخه بیشکه تاسو راځئ سړو ته لپاره د شهوت

مِّنْ دُوْنِ النِّسَآءِ ۭ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُوْنَ ﴿۸۱﴾ وَمَا كَانَ جَوَابَ

بې له ښځو څخه بلکه تاسو یو قوم اسراف کونکي او نه وو د جواب

ف ۱

زخمي کونکی د هغې اوښې یو سړی وو چه قیدار ابن سالف نوم ئې وو له ښځي څخه سور او سترګي ئې شنې وې او حرام زاده وو هغه مرد ورسره نور له قومه څخه بدي کار مشوره وغوښته تر دا سي حده چه له ښځو او له نرو کوچنو او لویو څخه ئې پوښتنه وکړه ټولو ښه مشوره ورکړه نو هغه خبیث او ښه ئې نوره وهله مړه ئې کړه بعضو ویلي دي چه اول ئې پښي ورڅخه پری کړي او بیا ئې حلال کړه او غوښه ئې منلو کړي هغه کاڼي ته چه موږ ئې ورڅخه راووتلې وه هغه ورته خلاص سو او دی بیا پکښې ننوتی سبب د دی قتل هغه ‌دا وو چه د دی خلقو اوبه لږ وې نو صالح علیه السلام حکم کړی و چه یوه ورځ دی اوښه اوبه څښلي او یوه ورځ بل تاسو څښئ نو دوی ته پر دی کار تنګه سول نو ئې قتل کړه او پسله ریمه ورځ د اسمانه څخه سخت اواز وشو او ټول پر هلاک سول ۱۲ منه

ف ۲

امام کلبي ویلي دي چه شیطان د دې خلقو ته په شکل د ښائسته هلك راغلی او خپل ځان ته ئې راوبللو نو دوی ورسره بدعملي وکړه او په دې کار باندې اموخته سول او بیا چه به هر څوك میلمه د دوی ته راغلی نو له هغه سره به ئې لواطت کاوه نو ځمکې خدای ته پر ده زاري د دوی د عمل څخه وکړه نو اسمان د دې زاري واورېدله نو هغه هم خدای ته پر شړهاسو نو عرش عظیم دا شړها واورېدله نو هغه هم په شړها سو نو خدای تعالی اسمان ته حکم وکړ چه پر دوی کاڼي ووله او ځمکې ته ئې وویل چه دوی ډوب کړه نو اول باران پر وسوا او بیا ټول په ځمکه کښې غرق سول ۱۲

روح البیان

قَوْمِهٖۤ اِلَّاۤ اَنْ قَالُوْۤا اَخْرِجُوْهُمْ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ ۚ اِنَّهُمْ اُنَاسٌ

دقوم د ده مګر دا چه — وويل دوی چه وباسئ دوی له دې کلي خپل څخه — بیشکه چه دوی داسې سړي دي

يَّتَطَهَّرُوْنَ ﴿۸۲﴾ فَاَنْجَيْنٰهُ وَاَهْلَهٗۤ اِلَّا امْرَاَتَهٗ ۖ كَانَتْ مِنَ الْغٰبِرِيْنَ ﴿۸۳﴾

چه ځان پاك ساتي — نو خلاصون ورکړ مونږ ده ته او اهل د ده ته مګر ښځې د ده وه له پاتې کیدونکو څخه

وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَّطَرًا ۖ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِيْنَ ﴿۸۴﴾ ع

او ووراوه مونږ پر دوی یو باران د کاڼو — نو وګوره ته چه څرنګه دی اخیر کار د ګنهګارانو (کافرانو)

وَاِلٰى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ شُعَيْبًا ۗ قَالَ يٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ

او لیږلی وو مونږ مدین ته ورور د دوی شعیب علیه السلام وویل ده چه ای قومه زما عبادت کوئ د خدای نشته تاسو ته

مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ ۗ قَدْ جَآءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ فَاَوْفُوا الْكَيْلَ

هیڅوك معبود بې له ده څخه په تحقیق راغلې دی تاسو ته نخښې ښکاره له طرفه څخه د رب ستاسو نو پوره ورکوئ پیمانه

وَالْمِيْزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْيَآءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوْا فِي الْاَرْضِ

او تله یعنی تول — او کم مه ورکوئ خلقو ته — شیان د دوی — او فساد مه کوئ په ځمکه کښې

بَعْدَ اِصْلَاحِهَا ۗ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿۸۵﴾ ۚ وَ

وروسته له ابادی د دې څخه — دا کار ښه دی تاسو ته — که یئ تاسو ایمان راوړونکي — او مه

لَا تَقْعُدُوْا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوْعِدُوْنَ وَتَصُدُّوْنَ عَنْ سَبِيْلِ

کښینئ په هره لاره کښې چه ویروئ خلق — او منعه کوئ — له — لارې

اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ بِهٖ وَتَبْغُوْنَهَا عِوَجًا ۚ وَاذْكُرُوْۤا اِذْ كُنْتُمْ قَلِيْلًا

د خدای څخه هغه څوك چه ایمان راوړی په ده او طلبوئ دې لره کوږوالی او یاد کړئ تاسو هغه چه وئ تاسو لږ

فَكَثَّرَكُمْ ۠ وَانْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِيْنَ ﴿۸۶﴾ وَاِنْ كَانَ

نو ډیر یئ کړئ تاسو — او وګورئ چه څرنګه سو — اخیر کار د فسادکونکو — او که وي

طَآئِفَةٌ مِّنْكُمْ اٰمَنُوْا بِالَّذِيْۤ اُرْسِلْتُ بِهٖ وَطَآئِفَةٌ لَّمْ يُؤْمِنُوْا

یوه ډله له تاسو څخه چه ایمان ئې راوړی وي پر هغه شي چه لیږلی شوی یم زه پر هغه او بله ډله چه نه وي ایمان راوړی پر هغه

فَاصْبِرُوْا حَتّٰى يَحْكُمَ اللّٰهُ بَيْنَنَا ۚ وَهُوَ خَيْرُ الْحٰكِمِيْنَ ﴿۸۷﴾

نو صبر کوئ تاسو — تر څو چه حکم وکړي په منځ — زمونږ کښې او دی ښه حکم کونکو دی

ف ۱

یعنی چه هغه له لوط علیه السلام سره نه ولاړه او په خپل کور کښې پاتې سوه نو هغه هم هلاکه سوه ۱۲ روح

ف ۲ مجاهد رضی الله تعالی عنه ویلي دي چه حضرت جبرائیل علیه السلام ټول کلي د قوم لوط علیه السلام اسمان ته پورته کړل او بیائی پرمخې راوغورځول

۱۷ او بالا ورباندي د ډبرو باران وسو د لوط علیه السلام ښځه هم د دوی په طبیعت وه هغه هم د دوی سره هلاکه سوه د قوم لوط د کلیو نوم چه خدای تعالی ورته مؤتفکات ویلي دي دادی سدوم، عاموره، داد وما، صابوره، صعود ۱۲ منه

ف ۳ د دوی دا عادت وو چه پکوره کښې به ئې دوه پیمانې او دوه تلې ساتلې وي نو چه چا ته به ئې څه ورکول نو په کمه تله به ئې ورکول او چه ځان ته به ئې څه اخستل په هغه پوره به ئې تلل نو خدای تعالی دوی له دې کاره څخه منع کړل چه فَاَوْفُوا الْكَيْلَ الآية ۱۲ روح البیان

ف ۴ عکرمه رضی الله تعالی عنه ویلي دي چه الله تعالی شعیب علی نبینا و علیه السلام دوه واره پیغمبر لیږلی دي یو واره مدین ته او بیا چه هغوی تباسول بیائی ایکې ته ولیږه. شعیب علیه السلام په سترګو معذور وو مګر ډیر فصیح اللسان وو د ده خطیب الانبیاء بلل کیږي دی زوی د مکیل بن یسخر بن مدین وو او مدین زوی د ابراهیم علیه السلام وو ۱۲ منه رحمه الله

ف ۵

دوی به داسې کول چه د لارې په سر کښې به ئې څوکیداران کښینولي وه چه څوك به حضرت شعیب علیه السلام ته راتلل نو هغه به ئې ویراوه او ورته ویل به ئې چه هغه ته مه ورځئ هغه درو غژن دی ګمراه به مو کړي ۱۲

روح البیان

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ

ووېل هغه مشرانو چه تکبر ئې کړی وو له قومه د ده څخه چه خامخا به وباسو مونږ تا ای شعیب ع م

وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِن قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا ۚ قَالَ أَوَ

او هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دی له تاسره له کلي د مونږ څخه او یا به خامخا راوګرځئ تاسو دین زمونږ کښې ووېل ده

لَوْ كُنَّا كَارِهِينَ ﴿٨٨﴾ قَدِ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُم

آیا راګرځو به مونږ که څه هم مونږ بد ګڼونکی د دین ستاسو یو تحقیق تړلی وی مونږ پر خدای دروغ که وګرځو مونږ په دین ستاسو کښې

بَعْدَ إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا ۚ وَمَا يَكُونُ لَنَا أَن نَّعُودَ فِيهَا إِلَّا أَن

وروسته له هغه څخه چه خلاصون راکړی دی مونږ ته خدای له هغه څخه او نه بنائي مونږ ته چه بیرته وګرځو په هغه دین کښې مګر که

يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا ۚ وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ۚ عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا ۚ

اراده وسی خدای چه رب زمونږ دی ویراخ دی رب زمونږ هر شي ته لجهته د علم پر خدای باندی توکل اعتماد او تکیه زمونږ

رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ ﴿٨٩﴾

ای ربه زمونږ حکم وکړه په منځ زمونږ کښې او په منځ د قوم زمونږ کښې په حقه سره او ته ئې ښه د حکم کوونکو

وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ لَئِنِ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا

او ووېل هغو اشرافو د قبیلې چه کافران سوی وو له قومه د ده څخه قسم دی که اتباع وکړه تاسو د شعیب ع م

إِنَّكُمْ إِذًا لَّخَاسِرُونَ ﴿٩٠﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي

بیشکه تاسو به په دغه وخت کښې خامخا تاوانی اوسئ نو ونیول دوی زلزلې[۱] نو وګرځېدل دوی په

دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٩١﴾ الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا

کورو خپلو کښې پر مخ پراته هغه کسان چه نسبت د دروغو ئې کړی وو شعیب ته داسې ښکارېده چه نه وو کړی دوی

فِيهَا ۛ الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٢﴾ فَتَوَلَّىٰ

په هغه کښې هغه کسان چه تکذیب ئې کړی وو د شعیب ع وو دوی تاوانیان نو مخ وګرځاوه ده

عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ

له دوی څخه او ووئې ویل چه ای قومه زما په تحقیق سره ورسول ما تاسو ته جوابونه د رب خپل او نصیحت می وکړه

لَكُمْ ۖ فَكَيْفَ آسَىٰ عَلَىٰ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٩٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ

تاسو ته نو څرنګه به زه خفه کیږم زه پر قوم کافرانو باندې او نه دی رالیږلی مونږ په هیڅ یو کلي کښې

را مراد له دګرو غو څخه شرک دی انبیاء علیهم السلام بیله بدګمانی او ګمراهی څخه همیشه وېرېدل ابن قیم ویلی دي چه دا شرک هغه شی دی چه دده له وېرې څخه د سلف صالحینو ملاوی ماتې سوي وي حضرت ابراهیم علیه السلام سوال کړی وو چه ای الله ما او اولاد زما له بت پرستی څخه وساته رسول الله صلی الله علیه وسلم به دعا کوله یا مقلب القلوب ثبت قلبي على دينك. ترجمه ای ګرځوونکی د زړو محکم کړی زړه زما په دین خپل باندې حق توحید دی ۱۲ فتح البیان ۲ مطلب دا چه زمونږ په اختیار د خدای کښې دي بظاهر کښې خو زمونږ بیرته ګرځېدل کفر ته محال دي او رضامندي د خدای جلا خبره ده چه کوی هغه کیږي ۱۲ لولو معرفی له خرابید و د خاتمی او کفر څخه پناه غوښتې ده ۱۲ منه ۳ بیا چه هر کله د پر نصیحت هم له کفره څخه راونه ګرځېدل نو عذاب پر راغلی لکه چه وائی فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ الآیة ۱۲

ع ۵

[۱] له ابن عباس رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چه خدای پاک پر دوی د رنبا د دوزخ خلاص کړه نو پر دوی سخت ګرم باد راغلی او دوی د پر تنګ سول او په هیڅ خای کښې ئې وخت نه سو تېر کړی مګر بیا په تهو خانو کښې ننوتل هلته هم تنګ سول له ګرمی څخه بیا خدای پاک یو ورېځ راولېږله چه د هغې لاندې به یخ شمال لګیدی نو دوی ټول له بل سره ووېل چه راځئ نو چه ټول سره راجمع سول او ورېځې لاندی ننوتل هم نو ټول ووژل سول بیا له هغه وروسته او پر هغې ورېځې لمبه سوه او پر ځمکه زلزله راغله نو ټول وسوځېدل او ایره سول ۱۲ روح البیان ع ۱

معالم

مِّنْ نَّبِيٍّ اِلَّآ اَخَذْنَآ اَهْلَهَا بِالْبَاْسَآءِ وَالضَّرَّآءِ لَعَلَّهُمْ
هیڅ پیغمبر مګر وبه نیوی موږ اهل د هٔ په سختیو سره او په ضرر سره چه ښائي دوی
يَضَّرَّعُوْنَ ﴿٩٤﴾ ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتّٰى عَفَوْا وَّقَالُوْا
عاجزی وکړي بیا بدل کړه موږ په ځای د سختئ اسانی تر هغه پورې چه ډیر سول او وئ ویل
قَدْ مَسَّ اٰبَآءَنَا الضَّرَّآءُ وَالسَّرَّآءُ فَاَخَذْنٰهُمْ بَغْتَةً وَّهُمْ
چه په تحقیق رسیدلی وه پلار انو زموږ ته ضررونه او خوشحالی نو وبه نیول دوی ناڅاپه او دوی به
لَا يَشْعُرُوْنَ ﴿٩٥﴾ وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْقُرٰٓى اٰمَنُوْا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ
نه پوهیدل او که اهل د دې کلیو ایمان راوړی وی او پرهیزګاری ئی کړې وی نو خامخا خلاص کړی به وه موږ پر دوی
بَرَكٰتٍ مِّنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ وَلٰكِنْ كَذَّبُوْا فَاَخَذْنٰهُمْ بِمَا كَانُوْا
برکتونه له اسمانه او له ځمکې څخه مګر نسبت د دروغو وکړ دوی نو ونیول موږ دوی په سبب د هغه چه وو دوی
يَكْسِبُوْنَ ﴿٩٦﴾ اَفَاَمِنَ اَهْلُ الْقُرٰٓى اَنْ يَّاْتِيَهُمْ بَاْسُنَا بَيَاتًا وَّهُمْ
چه کول به ئی ایا نو په امن کښې دي اهل د دې کلیو څخه چه راشي دوی ته عذاب زموږ شپې او دوی به
نَآئِمُوْنَ ﴿٩٧﴾ اَوَاَمِنَ اَهْلُ الْقُرٰٓى اَنْ يَّاْتِيَهُمْ بَاْسُنَا ضُحًى وَّهُمْ
بیده وي ایا په امن کښې دی اهل د دې کلیو چه رابه سي دوی ته عذاب زموږ په وخت د څاښت کښې او دوی
يَلْعَبُوْنَ ﴿٩٨﴾ اَفَاَمِنُوْا مَكْرَ اللّٰهِ ۚ فَلَا يَاْمَنُ مَكْرَ اللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ
لوبې کوی ایا نو په امن کښې دي دوی له ناخبره نیولو د خدای څخه نو نه دي په امن له ناخبره نیولو د خدای څخه مګر قوم
الْخٰسِرُوْنَ ﴿٩٩﴾ اَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِيْنَ يَرِثُوْنَ الْاَرْضَ مِنْ بَعْدِ
تاوانیان ایا نه دی بیان کړی هغه کسانو ته چه میراث وړي ځمکه - وروسته له
اَهْلِهَآ اَنْ لَّوْ نَشَآءُ اَصَبْنٰهُمْ بِذُنُوْبِهِمْ ۚ وَنَطْبَعُ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ
اهل د هغې څخه د دې خبرې که اراده وسي زموږ نو وبه نیسو دوی پر ګناهو د دوی او مهر به وهو موږ پر زړونو د دوی
فَهُمْ لَا يَسْمَعُوْنَ ﴿١٠٠﴾ تِلْكَ الْقُرٰى نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ اَنْۢبَآئِهَا ۚ
نو دوی نه اوري حق دا ښهرونه او کلي بیانوو موږ پر تا باندې له خبرو د دوی څخه
وَلَقَدْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ ۚ فَمَا كَانُوْا لِيُؤْمِنُوْا بِمَا كَذَّبُوْا
او په تحقیق سره راغلل وه دوی ته رسولان د دوی په معجزو سره نو نه وو دوی چه ایمان ئی راوړي په هغه شیانو چه نسبت د دروغو ئی کړی وه

ف ۱
مطلب دا چه که خلقو ښهر وایمان راوړي وي او له شرک او ګناهو څخه ئې ځان ساتلی وي نو موږ به پر دوی له اسمان او ځمکې څخه برکتونه خلاص کړي وه او له اسمان څخه به باران او له ځمکې څخه به میوې او غلې راشنې کیدلې په حدیث شریف کښې راغلي دي چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ویل چه الله تعالی فرمائي چه زما بندګانو زما فرمانبرداري کولی نو ما به ورباندې د شپې باران اوراوه او ورځې لمر خیژاوه او د ورېځې اواز به مې ورته نه اوراوه یعنې ګړبکیه به مې هم نه ورته رساوه په بعضو کتابو کښې راغلي دي چه الله تعالی فرمائي ای انسانه که ته زما بندګی ته ځان فارغ کړې نو زه به ستا سینه له غنا څخه ډکه کړم او ستا محتاجي به لیرې کړم او که دا کار ته ونکړې نو ستا سینه به له سوچو او فکرو څخه ډکه کړم او ستا محتاجي به بنده نه کړم ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲
ابن کثیر

ف ۲
په ګناهو د دوی سره یعنې دوی به هم د پخوانو خلقو په شان هلاک کړو ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲
تیسیر

ف ۳
یعنی وروسته له سختی به موږ پر دوي اسانی او پراخی راوسته ۱۲
منه رح

مِنْ قَبْلُ كَذٰلِكَ يَطْبَعُ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوْبِ الْكٰفِرِيْنَ ﴿١٠١﴾ وَمَا وَجَدْنَا

مخکې لدې نه — همدارنګ مهر د غفلت وهي خدای پر زړونو د کافرانو باندې — او نه دی پیدا کړي مونږ

لِاَكْثَرِهِمْ مِّنْ عَهْدٍ ۚ وَاِنْ وَّجَدْنَآ اَكْثَرَهُمْ لَفٰسِقِيْنَ ﴿١٠٢﴾ ثُمَّ

د ډېرو دوی لره وفا پر وعده باندې — او په تحقیق پیدا کړي وو مونږ ډېر دوی فاسقان — بیا

بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُّوْسٰى بِاٰيٰتِنَآ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَا۟ئِهٖ فَظَلَمُوْا

ولیږلې مونږ وروسته له دوی پیغمبرانو موسیٰ ع سره د معجزو خپلو فرعون ته او د هغه ډلې ته نو ظلم وکړ دوی

بِهَا ۚ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِيْنَ ﴿١٠٣﴾ وَقَالَ مُوْسٰى يٰفِرْعَوْنُ

پر هغو باندې نو وګوره ته چه څرنګه شو اخر کار د مفسدانو (فسادکونکو) — او وویل موسیٰ علیه السلام ای فرعون

اِنِّيْ رَسُوْلٌ مِّنْ رَّبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٠٤﴾ حَقِيْقٌ عَلٰٓى اَنْ لَّآ اَقُوْلَ عَلَى

بیشکه زه لیږلی شوی یم له طرفه د رب د مخلوقاتو — لایق یم لدې سره چه نه وایم زه پر

اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ ؕ قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ فَاَرْسِلْ مَعِيَ

خدای باندې مګر رښتیا په تحقیق سره راغلی یم زه تاسو ته سره د ښکاره نخښو سره له طرفه د رب ستاسو نو ولیږه له ما سره

بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ ﴿١٠٥﴾ قَالَ اِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِاٰيَةٍ فَاْتِ بِهَآ اِنْ

بني اسرائیل — وویل فرعون که یې ته چه راغلی یې له معجزې سره — نو راوړه هغه که یې

كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ ﴿١٠٦﴾ فَاَلْقٰى عَصَاهُ فَاِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِيْنٌ ﴿١٠٧﴾

ته له رښتیاویونکو څخه — نو وغورځاوه موسیٰ ع لکړه خپله — نو ناڅاپه دا چه وه اژدها وه ښکاره

وَّنَزَعَ يَدَهٗ فَاِذَا هِيَ بَيْضَآءُ لِلنّٰظِرِيْنَ ﴿١٠٨﴾ قَالَ الْمَلَاُ مِنْ قَوْمِ

او راوویستې لاس خپل له تخرګ څخه نو ناڅاپه هغه تک سپین وو کتونکو ته — وویل هغه ډلې — له قومه

فِرْعَوْنَ اِنَّ هٰذَا لَسٰحِرٌ عَلِيْمٌ ﴿١٠٩﴾ يُّرِيْدُ اَنْ يُّخْرِجَكُمْ مِّنْ

د فرعون څخه چه بیشکه دی خامخا ساحر دی پوه پر سحر — اراده لري ددې چه وباسي تاسو — له

اَرْضِكُمْ ۚ فَمَاذَا تَاْمُرُوْنَ ﴿١١٠﴾ قَالُوْٓا اَرْجِهْ وَاَخَاهُ وَاَرْسِلْ فِي

ځمکې ستاسو څخه — نو څه امر کوی تاسو — وویل دوی چه معطل کړه او ورور د ده — او ولیږه په

الْمَدَآئِنِ حٰشِرِيْنَ ﴿١١١﴾ يَاْتُوْكَ بِكُلِّ سٰحِرٍ عَلِيْمٍ ﴿١١٢﴾ وَجَآءَ السَّحَرَةُ

ښهرو کښې جمع کونکي — چه راولي تا ته هر ساحر چه ښه پوهیږي پر سحر — او راغلل هغه ساحران

ف ٣

یعني دې اکثرو خلقو وفا پر وعده ونکړه چه د خپل مولیٰ سره ئې په میثاق کښې کړې وه چه بیان به ئې د دې سورت په دوویشتم رکوع کښې راشي یا مراد ورڅخه وعده ده کړې چه ددې امتونو له خپلو خپلو پیغمبرانو سره کولی چه حکم د خدای به منو هر پیغمبر چه راغلی ایمان به پرې راوړو او مرسته به ئې کوو ۱۲ وحیدي ۲ یا مخو وعده په وخت د نزول د عذاب کښې به ئې وه چه لئن انجیتنا من هذه لنکونن من الشکرین ۱۲ یعني ایمان به ئې نه پرې راوړو او کفر به ئې پرې راخستی کړه ۱۲ معالم

ف ٤

فرعون هر یو باچا د مصر ته ویل کیدی. نوم د هغه فرعون چه موسیٰ علی نبینا و علیه السلام ورته لیږلی شوی وو ولید ابن مصعب ابن ریان وو د قومه د قبطیانو څخه وو په اصل کښې حرام زاده وو اوه لویشتې ئې قد وو او خاوند سوه کاله ئې عمر شوی نه وو ۱۲ منه

ف ٥

یعني دوی پر ما ایمان راوړئ چه ئې ته له خپل وطن اصلي ته چه شام شریف دي ولیږم هغه دا سې چه کله یوسف او یعقوب علیهما السلام وفات شول نو اولاد د دوی پریوتول په مصر کښې نو هغه باچا د مصر چه ریان ئې نوم وو د دوی ډېر عزت کاوه هر کله چه فرعون په دې ملک باندې پر تخت کښیناست او وویل چه زه رب ستاسو یم نو بني اسرائیلو ئې خبره ددې قبوله نکړه نو ده وویل چه ستاسو پلار زما مور غلام وو او تاسو زما مریونه ئې نو سخت سخت کارونه به ئې پرې کول کیخکا راولېږل خپنتي چه ولي او داسې نور نو چه موسیٰ علیه السلام راغلی نو اراده ئې وکړه چه دوی بیا شام ته بوزي ۱۲ ۱۲ ۱۲

فِرْعَوْنَ قَالُوْٓا اِنَّ لَنَا لَاَجْرًا اِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغٰلِبِيْنَ ﴿۱۱۳﴾ قَالَ نَعَمْ

فرعون ته وویل دوی چه بیشکه وی به مونږ ته لوی اجر که سو مونږ غلبه کونکي وویل فرعون چه هو وی به

وَاِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِيْنَ ﴿۱۱۴﴾ قَالُوْا يٰمُوْسٰٓى اِمَّآ اَنْ تُلْقِيَ وَاِمَّآ اَنْ

او بیشکه تاسو به خامخا له مقربانو زما څخه یئ وویل دوی چه ای موسیٰ یا ته وغورځوه همسا خپله او یا به

نَّكُوْنَ نَحْنُ الْمُلْقِيْنَ ﴿۱۱۵﴾ قَالَ اَلْقُوْا ۚ فَلَمَّآ اَلْقَوْا سَحَرُوْٓا اَعْيُنَ

سو مونږ هم مونږ غورځونکي لکړو خپلو وویل موسیٰ چه وغورځوی تاسو نو هرکله چه وغورځولي دوی سحر وکړه سترګو

النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوْهُمْ وَجَآءُوْ بِسِحْرٍ عَظِيْمٍ ﴿۱۱۶﴾ وَاَوْحَيْنَآ اِلٰى

دخلقو باندي او وئ ویرول دوی او راغلل و کړل دوی پر سحر لوی او وحی وکړه مونږ

مُوْسٰٓى اَنْ اَلْقِ عَصَاكَ ۚ فَاِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَاْفِكُوْنَ ﴿۱۱۷﴾ فَوَقَعَ

موسیٰ ته دا چه وغورځوه لکړه خپله نو ناګهانه دا چې وه وئ نغښتل هغه چه دوی دروغ جوړ کړي وه نو ثابت سو

الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿۱۱۸﴾ فَغُلِبُوْا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوْا

حق او باطل سو هغه چه وه دوی کول نئ نو مغلوب کړل سو دوی په دغه ځای کښي او وګرځېدل دوی

صٰغِرِيْنَ ﴿۱۱۹﴾ وَاُلْقِيَ السَّحَرَةُ سٰجِدِيْنَ ﴿۱۲۰﴾ قَالُوْٓا اٰمَنَّا بِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿۱۲۱﴾

ذلیل شوي او وغورځول سو هغه ساحران سجده کونکي وویل دوی چه ایمان راوړي دی مونږ پر رب د ټولو مخلوقاتو

رَبِّ مُوْسٰى وَهٰرُوْنَ ﴿۱۲۲﴾ قَالَ فِرْعَوْنُ اٰمَنْتُمْ بِهٖ قَبْلَ اَنْ

پر رب د موسیٰ او د هارون وویل فرعون ایمان راوړ تاسو پر ده باندې مخکي له هغه څخه چه

اٰذَنَ لَكُمْ ۚ اِنَّ هٰذَا لَمَكْرٌ مَّكَرْتُمُوْهُ فِي الْمَدِيْنَةِ لِتُخْرِجُوْا مِنْهَآ

اجازه وکړم زه تاسو ته بیشکه دا کار لوی فریب دی چه بنا کړی دی تاسو دا په دی ښهر کښي لپاره د دی چه وباسي تاسو له ده څخه

اَهْلَهَا ۚ فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ﴿۱۲۳﴾ لَاُقَطِّعَنَّ اَيْدِيَكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ مِّنْ

اهل د دی ښهر دی چه پوه به سی تاسو خامخا به زه پری کړم لاسونه ستاسو او پښی ستاسو له

خِلَافٍ ثُمَّ لَاُصَلِّبَنَّكُمْ اَجْمَعِيْنَ ﴿۱۲۴﴾ قَالُوْٓا اِنَّآ اِلٰى رَبِّنَا

مخالفه لوري بیا به زه پر دار کړم خامخا تاسو ټول وویل دوی چه بیشکه مونږ رب خپل ته

مُنْقَلِبُوْنَ ﴿۱۲۵﴾ وَمَا تَنْقِمُ مِنَّآ اِلَّآ اَنْ اٰمَنَّا بِاٰيٰتِ رَبِّنَا لَمَّا جَآءَتْنَا ۭ

ګرځېدونکي یو او ته عیب نه لګوې مونږ څخه مګر دا کار چه ایمان راوړی دی مونږ پر ایتونو د رب خپل باندي هرکله چه راغله مونږ ته

ف ۱

له دی ایت څخه دا معلومه سوه چه ساحران په بدلو لو د حقیقت د شی باندې قادر نه وو هسی به ئې فریب کاوو کنه نو اجرت اخستلو ته به ئې ضرورت وو او د خاورې څخه به ئې سره زر جوړ کړي وه او د فرعون د پاچاهي به مالکان سوي وه. مقصود په دی ایت سره خبر ورکول د انسان دي چه د اهل باطل په فریب خطا نه سی ۱۲ فتح البیان

ف ۲

وویل سوی دي چه دی ساحرانو له جهته د نیک خوئی څخه د موسیٰ علیٰ نبینا و علیه السلام ادب و کړ او د دوی د ئې دا خیال و وچه دی یو کس دی او مونږ ډیر یو نو د خاطر کول په کار دي نو ځکه ئې وړ اندی تر ده وویل چه ستا خوښه سوی هم داسی ئې وکړو نو الله تعالیٰ ته د دوی دا ادب منظور سو او د برکت د ده شهادت ئې د دوی نصیب کړه ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

ف ۳

روایت کړی سوی دي چه موسیٰ علیه السلام او هغه مشرد ساحرانو سره یو ځای سول نو موسیٰ علیه السلام ورته وویل چه که چیري زه پر تاسو غالب سوم نو ایمان به راباندې راوړی او زما پیغمبري به قبول کړي نو ده وویل چه زه ما دی قسم پر خدای وي چه ایمان به ده راباندي راوړ او فرعون دا خبري ده وي لیدلي نو ځکه ئې دا وویل اِنَّ هٰذَا لَمَكْرٌ مَّكَرْتُمُوْهُ فِي الْمَدِيْنَةِ ۱۲ الایه روح البیان سی له لپاره د دی چه وباسي له دی ښهر څخه اهل ده چه قبطیان دي او دا وطن تاسو او بنی اسرائیلو ته پاته سی ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

ف ۵

یعني ښی لاسونه او چپی پښی ستاسو به پری کړم ۱۲

رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ ﴿١٢٦﴾ وَقَالَ الْمَلَأُ مِن
اى ربه زمونږ راتوى كړى پر موږ صبر او وفات كړه موږ مسلمان او وويل هغه ډلي له
قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَذَرُ مُوسَىٰ وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ
قومه د فرعون آيا ته پرېږدې موسىٰ ع او قوم د ده لپاره د دې چه فساد كوي په ځمكه كښې
وَيَذَرَكَ وَآلِهَتَكَ ۚ قَالَ سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ
او پرېږدي عبادت ستا او د خدايانو ستا وويل ده ژر دي چه قتل به كړو موږ زامن د وي او ژوندي به پرېږدو ښځې د وي
وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ ﴿١٢٧﴾ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ
او بيشكه موږ پر دوي غالب يو وويل موسىٰ ع قوم خپل ته چه مرسته غواړئ له خداى څخه
وَاصْبِرُوا ۖ إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ
او صبر كوئ چه بيشكه دا ځمكه خاص خداى لره ده په ميراث وركوي دا هغه چا ته چه اراده وسي د ده له بندګانو خپلو څخه
وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٢٨﴾ قَالُوا أُوذِينَا مِن قَبْلِ أَن تَأْتِيَنَا
او ښه خاتمه پرهيزګارانو لره ده وويل دوي چه ضرر رسول شوي وو موږ ته مخكې له هغه څخه چه راغلى وې موږ ته
وَمِن بَعْدِ مَا جِئْتَنَا ۚ قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ
او وروسته له هغه چه راغلى ته موږ ته وويل موسىٰ ع نژدې دى رب ستاسو دي ته چه هلاك كړي دښمن ستاسو
وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٢٩﴾ وَلَقَدْ
او خليفګان كړي تاسو په ځمكه د مصر كښې بيا به دى وګوري چه څنګه عمل كوئ تاسو او خامخا په تحقيق سره
أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ
نيولي وو موږ تابعين د فرعون په قحط سره او په نقصان سره له ميوو څخه چه ښائي دوي به
يَذَّكَّرُونَ ﴿١٣٠﴾ فَإِذَا جَاءَتْهُمُ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَٰذِهِ ۖ وَإِن
پند واخلي نو هر كله چه به راغله دوي ته آرزاني نو دوي به ويل چه له موږ سره لائق ده دا ارزاني او كه
تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَن مَّعَهُ ۗ أَلَا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ
به ورسيده هغوي ته سختي نو بد فالي به ئې نيوله پر موسىٰ ع باندې او پر هغو چا له ده سره وو واوره بيشكه بد فالي د هغوي
عِندَ اللَّهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣١﴾ وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا
په نزد د خداى ده مګر زيات د وي نه پوهېږي او ويل به دوي هر شي چه راوړې ته موږ ته

ف ١

روايت دى چه هر كله فرعون له موسىٰ عليه السلام څخه د امعجزه وليد له نو ډېر وويرېدى نو ده ته ئې هيڅ ونه ويل نو ځكه ورته قوم خپل وويل چه أَتَذَرُ مُوسَىٰ وَقَوْمَهُ الآية ١٢ روح البيان ٢ روايت دى چه فرعون واړه واړه بتان جوړ كړي وو او خلقو ته ئې حواله كړي وو چه تاسو د دې عبادت كوئ او خپل ځان ته به ئې لوى خداى وايه ١٢ ٣ يعني هغه ظلم به بيا پر دوي شروع كړو چه مخكښې له پيدا ئېښته د موسىٰ څخه به موږ كاوه چه نارينه د دوي به وژلو او ښځې بنځې به پرېږدو به لږ وخت كښې به ئې نارينه تمام سي او ښځې به ئې زموږ منځي سي ٤ روايت دى چه هر كله ساحران د فرعون مغلوب شول او پيغمبري د موسىٰ عليه السلام منه ښكاره سوه نو په دغه وخت كښې شپږ لكه خلق په اسلام له بني اسرائيلو څخه مشرف سول او له شرك او له لنټ هغو څخه توبه كار رسول ١٢ روح

ف ٣

چه هغه قتل وو د زامنو زموږ مخكې له پيدا ئېښت ستا څخه او وروسته له پيغمبر كيد و ستا څخه او نور قسم ظلمونه چه دى ئې راباندې كوي ١٢ روح البيان

ف ٥

يعنې موسىٰ عليه السلام ته وائي هر قسم چه موږ ته رسيږي نو هم ستاسو له سبب څخه رسيږي ځكه چه تاسو سپېره ئې ١٢ ١٢ ١٢

كتبه الاحقر عبد الكريم البلكنګي الوانيخواهي فاضل دار العلوم حقانيه اكوړه خټك رمضان ٢ / ١٤٢٦

۱ روایت دي چه پردوی باندې اته ورځې پر له پسې باران واورېدی چه کورونه ئې لاهو شول او تر غاړو دوي پورې اوبه ورسیدلي او د بني اسرائیلو پر کورونو بالکل اوبه

بِهٖ مِنْ اٰيَةٍ لِّتَسْحَرَنَا بِهَا ۙ فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِيْنَ ﴿۱۳۲﴾ فَاَرْسَلْنَا

هغه له کومې معجزې څخه لپاره ددې چه ته جادو وکړې پر مونږ په هغه سره نو نه یو مونږ تا لره ایمان راوړونکي نو ولېږو مونږ

عَلَيْهِمُ الطُّوْفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ

پردوی باندې طوفان ۱ او ملخ او سپږې او چونګښې او وینې

اٰيٰتٍ مُّفَصَّلٰتٍ ۫ فَاسْتَكْبَرُوْا وَكَانُوْا قَوْمًا مُّجْرِمِيْنَ ﴿۱۳۳﴾ وَلَمَّا

نخښې جلا جلا نو تکبر وکړ دوی او وو دوی یو قوم کافران او هر کله

وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوْا يٰمُوْسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ

چه به واقع سو پر دوی باندې عذاب نو به وویل دوی چه ای موسی سوال وکړه مونږ لپاره له هغه عهده پر چه وکړی ده

عِنْدَكَ ۚ لَئِنْ كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ

له تاسره قسم دي که لیرې کړ تا له مونږ څخه دا عذاب نو خامخا به مونږ ایمان راوړو پر تا او خامخا به ولېږو مونږ

مَعَكَ بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ ﴿۱۳۴﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرِّجْزَ اِلٰٓى

له تاسره بني اسرائیل نو هر کله چه دفع به کړ مونږ له دوی څخه هغه عذاب تر

اَجَلٍ هُمْ بٰلِغُوْهُ اِذَا هُمْ يَنْكُثُوْنَ ﴿۱۳۵﴾ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَاَغْرَقْنٰهُمْ

هغه نیټې پورې چه دوی رسیدونکي وو هغه ته ناګهانه دوی هغه وعده ماتوله نو بدل واخست مونږ له دوی څخه نو غرق کړل مونږ دوی

فِي الْيَمِّ بِاَنَّهُمْ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَكَانُوْا عَنْهَا غٰفِلِيْنَ ﴿۱۳۶﴾

په سیند کښې په سبب ددې چه دوی تکذیب کاوه د آیتونو زمونږ او وو دوی له هغه څخه غافله

وَاَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِيْنَ كَانُوْا يُسْتَضْعَفُوْنَ مَشَارِقَ الْاَرْضِ

او په میراث سره ورکړه هغه قوم ته چه وو دوی چه ضعیفان سوي وو د مشرق طرفونه د ځمکې

وَمَغَارِبَهَا الَّتِيْ بٰرَكْنَا فِيْهَا ۭ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنٰى

او د مغرب طرفونه د دې کښې هغه ځمکه چه برکت اچولی وو مونږ په هغې کښې او تمامې سوې کلمې د رب ستا نیکي

عَلٰي بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ ڏ بِمَا صَبَرُوْا ۭ وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ

پر بني اسرائیلو باندې په سبب د هغه چه صبر وکړ دوی او هلاک کړې مونږ هغه ښکلي چه جوړولې به

فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهٗ وَمَا كَانُوْا يَعْرِشُوْنَ ﴿۱۳۷﴾ وَجٰوَزْنَا بِبَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ

فرعون او قوم د ده او هغه چه وو دوی چه لوړول به ئې او تیر کړل مونږ بني اسرائیل

ورنغلې ددې چه کورونه ئې خراب وو نو دوی حضرت موسی علیه السلام ته زاری وکړې چه ته له خدای څخه سوال وکړه چه دا اوبه له مونږ څخه لیرې کړي نو مونږ به پر تا ایمان راوړو نو هغه له خدای څخه سوال وکړ نو اوبه ولاړې او فصلونه ددوی له ځمکې څخه ډیر ښه وسول نو دوی وویل چه دا اوبو کښې زمونږ ډیر خیر دی نو ایمان ئې نه راوړ نو بیا خدای ملخ ور باندې راولیږل چه ټول کرونده ئې بالا پراته وو نو ټول فصلونه ئې لوټ کړل او میوې ددوی ئې وخوړلې او د بني اسرائیلو ته ئې هیڅ ضرر نه رسید او دا ملخ اوه ورځې وو نو بیا دوی د ځمکې په شان په زاری سول بیا خدای هغه ورځه دفع کړل بیا ئې هم ایمان نه راوړ بیا خدای سپږې پر مسلطې کړې چه هغه به لوښیو خولو او خوړاکو ددوی کښې ننوتلې او ددوی ویښتان ئې هم وخوړل او دوی به ئې هم چیچل او له خوبه پاته سول او دا کار هم اوه ورځې وو او دوی بیا په زاري سول نو خدای ورځنه هغه هم دفع کړې بیا ئې هم ایمان رانه وړ او وئې ویل چه زمونږ اوس ښه یقین سو چه ته لوی ساحر ئې نو خدای ورباندې چینخې مسلطې کړې چه ددوی په جامو بسترو او لوښیو کښې به ولویدلې او ددوی په خولو کښې به په وخت د خبرو کولو کښې نو دوی بیا موسی علیه السلام ته ډیره زاری وکړه نو خدا هغه هم ورځنې لیرې کړې نو دوی بیا هم مومنان نه سول نو خدای ورباندې وینې مسلطې کړې چه په هر شي ولونبی د دوی کښې به وینې پیدا وې او که به بني اسرائیلو سره به یو لوښي کښې نستل نو ددوی په ځمکې به وینې وې د هغوی په ځمکې به اوبه وې او فرعون ته بې ئې پالنې د ونو ختو ورکړې او د لا به هغه له ډیرې تندې څخه وچ وې نو هغه هم وینې سوې بیا دوی ډیرې ژړا موسی علیه السلام ته وکړې چه دا عذاب له مونږ څخه لیرې کړه نو له وس پر تا خامخا ایمان راوړو

۲ ځو چه غرق شول نو ۲ ف شاه عبدالقادر رح ویلي دي چه موسی علیه السلام له فرعون سره څلویښت کاله مقابله کړې وه په دې خبره چه د بني اسرائیلو آزاد کړه چه خپل وطن ته لاړ شي مګر هغه به نه منله نو په سبب د بنیرا کانو دده سره ورباندې دا آفتونه نازل شول په وخت د نازلیدو د هر بلا کښې ئې داوعده وکړه چه کله دې آفت څخه خلاص سو نو پر تا به ایمان راوړو بقیه

بقیه صفحه ۲۰۱ — راوی په دعا د موسیٰ ؑ به هغه ...

الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَىٰ قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَىٰ أَصْنَامٍ لَّهُمْ ۚ قَالُوا

له دریابه نو را غلل دوی پر یو قوم باندې چه ولاړ وو پر عبادت د بتانو چه د دوی لره وو وویل دوی

يَا مُوسَى اجْعَل لَّنَا إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ ۚ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ

ای موسیٰ مقرر کړه موږ ته خدایان لکه چه دوی لره معبودان وویل ده چه بیشکه تاسو یو قوم یئ

تَجْهَلُونَ ‎(١٣٨)‏ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ مُتَبَّرٌ مَّا هُمْ فِيهِ وَبَاطِلٌ مَّا كَانُوا

چه نه پوهیږئ بیشکه دا کسان هلاک کړی شوی دی کار چه دوی په هغه کښی دی او باطل دی هغه چه دی دوی

يَعْمَلُونَ ‎(١٣٩)‏ قَالَ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِيكُمْ إِلَٰهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ‎(١٤٠)‏

چه کوی به ئی وویل موسیٰ ؑ آیا بې له خدایه غواړم تاسو لره بل معبود او دی خدای بهتر کړی یئ تاسو په خلقو د زمانې خپلې

وَإِذْ أَنجَيْنَاكُم مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ ۖ

او یاد کړئ هغه چه نجات مو درکړ تاسو ته له تابعانو د فرعون نه چه رساوه به ئی تاسو ته بد عذاب

يُقَتِّلُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ ۚ وَفِي ذَٰلِكُم بَلَاءٌ مِّن

چه وژل به ئی زامن ستاسو او ژوندی به ئی پرېښودې لوڼه ستاسو او په دی کار کښی ازمېښت وو له

رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ‎(١٤١)‏ ۞ وَوَاعَدْنَا مُوسَىٰ ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتْمَمْنَاهَا

رب ستاسو لوی نه او وعده وکړه موږ له موسیٰ سره دیرش شپې او پوره کړی موږ دا دیرش

بِعَشْرٍ فَتَمَّ مِيقَاتُ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ۚ وَقَالَ مُوسَىٰ لِأَخِيهِ

په لسو نو پوره سوه وعده د رب د ده څلوېښت شپې او وویل موسیٰ ؑ ورور خپل

هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ‎(١٤٢)‏

هرون ته چه خلیفه اوسه زما په قوم زما کښی او صلاحیت کوه او اتباع مه کوه د لاری د مفسدانو

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنظُرْ

او هرکله چه راغی موسیٰ هغه ځای د وعدی زموږ ته او خبرې وکړی له ده سره رب د ده نو وویل ده ای ربه ما وښایه ما ته ځان خپل چه وګورم

إِلَيْكَ ۚ قَالَ لَن تَرَانِي وَلَٰكِنِ انظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ

تا ته وویل خدای هیڅکله به ته ونه ګوری ما ولیکن وګوره دی غره ته نو که دی قرار پاته سو

مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي ۚ فَلَمَّا تَجَلَّىٰ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا

پر ځای خپل نو ژر دی چه ته به وګوری ما نو هرکله چه ظاهر سو رب د ده غره ته نو ولی ګرځاوه هغه ذرې ذرې

دفعه سوه مګر دوی به ایمان نه راوړ او عبرت به ئی نه واخست آخر په نهم شی کښی ورباندې غله په توګل سخت کښی د مصر تری مشهور نوی وړ باندې مر سو نو دوی هم په غم سول حضرت موسیٰ ؑ د خپل قوم سره د بنی اسرائیلو ترا وړ ورسته له خوښ مو ته شوی فرعون ورپسې ورغی او د قلزم د دریاب سره ورپسې ورسېد او د قلزم ته قوم د موسیٰ ؑ تیر سول او فرعون سره المتول لښکره په کښی غرق شول ۱۲ موضح

سـله روایت کړی سوی دی چه حضرت موسیٰ علیٰ نبینا وعلیه السلام له بنی اسرائیلو سره وعده کړې وه چه که په مصر کښی خدای فرعون او قوم د ده هلاک کړل نو زه به تاسو ته یو کتاب راوړم چه په هغه کښی به اوامر احکام لیکلی سوی وی نو هرکله چه فرعون غرق سو نو موسیٰ علیه السلام له خدای څخه د هغه سوال وکړ نو خدای تعالیٰ ورته وویل چه تاته لیوه میاشت روژه ونیسه نو هغه ورپسې ته مال ته کتاب درکوم ۱۲ او خبری به مخامخ در سره وکړم ۱۲ ح ۲ نو هغه میاشت د میاوړ او دی ورته شوم د شپې او هم د ورځې روژه ونیسه پوره سوه نو د مسواک واهه چه دا بوی د خولې می لیری سی خدای ورته وویل چه ته خبر نه ئی چه پر ما باندې د روژه دار د خولې بوی د مشکو څخه نه لګیږي نو اوس د لسو ورځو نور هم روژه ونیسه بیا په مخ دلوی اختر خدای تعالیٰ تورات ده ته ورکړ ۱۲ روح ۳ له حضرت ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنهما روایت دی چه هرکله موسیٰ ؑ د اسوال د دیدار څخه وکړ نو خدای تعالیٰ ورته پرې خلاصې کړی طرف د غره ته او ده ته ئی وویل چه وګوره چه دا وکل څه ده مخلوقات للغ او ځلور ولشت زره انبیاء ولاړ وو او احرامونه ئی تړلي وو او تلبیې ئی ویلې او هریوه دا ارنی ارنی سوال کاوه چی خلیمانه ځان ارتکاره کړه ۱۲ روح ۳ له

یعنې تر څو چه ته په دنیا کښې ئې نو ته نی مالیدلی نه سی مګر په اخرت کښې به ئې ویداره خدای تعالیٰ حق دی په صحیح احادیثو سره ثبوت د دی راغلی دی. د لَنْ تَرَانِي مطلب دا نه دی چه هیڅکله هم نه موینی بلکه د لَنْ لپاره د تاکید د نفي لپاره د همیشوالي لکه چه الله تعالیٰ په حق د یهودو کښې فرمائي. وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا. یعنې دوی به هیڅکله هم د مرګ ونکړي او حال دا چه په ...

وَخَرَّ مُوسٰى صَعِقًا ۚ فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحٰنَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ

اوپرېوتو موسیٰ ع بېهوښه نو هر کله چه په هوښ شو نو وئیل پاکي وایم تا لره توبه مې وکښه تاته او زه

وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٣﴾ قَالَ يٰمُوسٰى إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى

اول د مؤمنانو یم و وئیل خدای تعالیٰ چه ای موسیٰ بیشکه چه ما غوره کړی ئې ته پر

النَّاسِ بِرِسٰلٰتِي وَبِكَلَامِي ۖ فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُنْ مِنَ

ټولو خلقو باندې په جوابو خپلو سره او په خبرو خپلو سره نو ونیسه هغه چه درکړي مې دي تاته او اوسه ته

الشّٰكِرِينَ ﴿١٤٤﴾ وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَاحِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةً

له شکر کښونکو څخه او ولیکلي و موږ ده لره په هغه تختو کښې له هر شي څخه پند

وَتَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا

او وضاحت لپاره د هر شي نو واخله دا په کوښښ سره او امر وکړه قوم خپل ته چه واخلي دوي

بِأَحْسَنِهَا ۚ سَأُرِيكُمْ دَارَ الْفٰسِقِينَ ﴿١٤٥﴾ سَأَصْرِفُ عَنْ آيٰتِيَ

هغه غوره دي احکامو ته ژر دی چه و به ښایم تاسو ته کور د فاسقانو ژر دی چه و به ګرځوم له قبلولو د ایتو خپلو څخه

الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۖ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ

هغه کسان چه تکبر کوي په ځمکه کښې په ناحقه سره او که ووینی دوی هر قسم معجزه

آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا ۚ وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ

ایمان نه راوړي پر هغه او که ووینی دوي لار د هدایت نو نه نیسی دوي

سَبِيلًا ۚ وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ۚ ذٰلِكَ

هغه لاره او که ووینی دوی لار د ګمراهی نو نیسی هغه لاره دا کار په سبب د دې دي

بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيٰتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غٰفِلِينَ ﴿١٤٦﴾ وَالَّذِينَ

چه بیشکه دوی نسبت د دروغو کړی و وایتو زمونږ ته او وو دوی له هغه څخه غافل او هغه کسان

كَذَّبُوا بِآيٰتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ ۚ هَلْ يُجْزَوْنَ

چه نسبت د دروغو کوي ایتونو زمونږ ته او ملاقات د اخرت ته کښې خراب شوي دي عملونه د دوی جزاء نه ورکیږي دوی ته

إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٧﴾ وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسٰى مِنْ بَعْدِهِ مِنْ

مګر د هغه چه وو دوي چه کول به ئې او ونیوی قوم د موسیٰ ع وروسته له تلو د ده څخه کوه طور ته له

له یعني چه جمع دی کوی د نفلو
او فرضو پر کولو د دواړو سره او عفو
دی کوی په ځای د قصاص کښې او
یا داسی نور بهتر کارونه ۱۲ روح
البیان و معالم التنزیل ۲ له یعنی
دی کافرانو که په حال د کفر کښې نیک
کار نه کړی وي لکه صدقه خیرات
او داسی نور او خاتمه د دوي په کفر
سی نو هغه ټول عملونه د دوی برباد
سی په صحیح حدیث کښې راغلی دي
چه که کافر مسلمان سي نو هغه ټولې
نیکي چه په حالت د کفر کښې ئې کړی وي
ثابتې او حاصلې سي لپاره د ده ۱۲ منه
۳ له قصه داسی ده چه هر کله حضرت
موسیٰ علیٰ نبینا و علیه السلام کوه طور
ته ولاړ لپاره د راوړلو د توریت او وعده
ئې د دوی میاشتې کړی وه او بیا لس ورځې
نورې هم معطل سو نو سامري زرګر
دي بني اسرائیلو ته وویل چه سبب
د ناوخته کیدلو د موسیٰ دا دي چه
تاسو د اکالي ګینه له قبطیانو څخه په
راوړی ده تاسو ئې ماته راکړئ چه
زه ئې وسوځم نو هغه ئې ورلې کړلې او
او یو خوسی ئې ورڅخه جوړ کړ او په
خوله د هغه کښې ئې یو څه خاوره د
قدم د اس د جبرائیل علیه السلام واچوله
چه په ورځ د چاودلو د دریاب پر دوی
ده راخستې وه نو هغه بد لګه غوا
داسی نارې وهلې نو دوی ویل چه دا
خدای زمونږ او د موسیٰ ع دي او هغه
په کوه طور کښې ورباسې ګرځي نو
دوی ټولو ئې عبادت وکړ مګر دوو لس
زره ۱۲۰۰۰ کسانو ونکړ او دوی په دغه
وخت کښې شپږ زره خلق وو ۱۲ روح
عه ځای د استوګنې د دي فاسقانو
چه فرعون او قوم ئې دی چه کور ئې نه
ئې په مصر کښې خراب ونړیدلی دي یا
ځ د عادیانو او ثمودیانو په شام کښې
۱۲ یسیر ۷ له او که ووینی دا متکبران
هر ایت د قران یا معجزه په صدق د
د نبوت د رسول صلی الله علیه وسلم ۱۲ یسیر

حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهُ خُوَارٌ ۚ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ

کېنوډوي څخه خوسې پرخدائي جوسه دارچه هغه لره اوازونه وُو ايا نه ګوري دوی چه بيشکه دا خوسې خبرې نه کوي له دوی سره اونه

وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا ۘ اتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ ﴿١٤٨﴾ وَلَمَّا

ښيي دوی ته لاره ونيوی دوی دی پرخدائي او وو دوی ظالمان او هر کله

سُقِطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِن لَّمْ

چه ولويده پښيماني په لاسو دوی کښې او پوه شول دوی چه بيشکه دوی ګمراه شول وويل دوی که ونکړي

يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿١٤٩﴾ وَلَمَّا رَجَعَ

رحم پر موږ باندې رب زموږ او بخښنه ونکړي موږ ته نو خامخا به شو موږ له تاوانيانو څخه او هر کله چه راغلو بيرته

مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي

موسیٰ طرف ته د قوم خپل په قهر افسوس کوونکي وويل ده چه بد دي هغه شے چه خليفه کړي دی تاسو زما

مِن بَعْدِي ۖ أَعَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ ۖ وَأَلْقَى الْأَلْوَاحَ وَأَخَذَ

وروسته له ما څخه ايا تلوار وکړ تاسو له حکمه د رب خپل څخه او وغورځولې ده هغه تختې او ونيوی سر

بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ ۚ قَالَ ابْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونِي

د ورور خپل چه راکښلي کړ ځان خپل ته وويل ورور چه اې زويه د مور زما بيشکه چه دې قوم ضعيف کړی و او نږدې وو دا

وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي فَلَا تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَاءَ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ

چه وژلی وی زه نو ته مه خوشحالوه پر ما باندې دښمنان او مه ګڼلې کوه ما سره

الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١٥٠﴾ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي

د قوم ظالمانو وويل موسیٰ چه اې ربه زما بخښنه وکړه ما ته او ورور زما ته او داخل کړې موږ په

رَحْمَتِكَ ۖ وَأَنتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٥١﴾ إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ

رحمت خپل کښې او ته مهربانه رحم کوونکو څخه ئې بيشکه هغه کسان چه نيولی دی دوی خوسې په خدائي سره

سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَذِلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۚ وَكَذَٰلِكَ

ژر دی چه ورسيږي دوی ته غضب له رب د دوی څخه او خواري په دې ژوندانه نږدې کښې او همدارنګه

نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ ﴿١٥٢﴾ وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِن

موږ جزا ورکوو دروغ تړونکو ته او هغه کسان چه کوي بد کارونه بيا توبه وکاږي

ف ۱

روايت دی چه هر کله سامري دا کار وکړ نو حضرت موسیٰ ع اراده وکړه چه دی قتل کړي نو خدای تعالیٰ وحي ورته وکړه چه مه ئې وژنه ځکه چه دی سخي دی بلکه امتحان څخه ئې پس واخله نو ده پسی واخست او ورته ئې وويل چه ولا مساس وايه يعني ما ته مه نږدې کيږی ځکه چه هر څوک به د ده تعرض دی سو او لاس به ئې پر ولګيدی د دواړو به تبه سوه روايت دی چه اوس په اولاد د ده کښې هم دا خاصه شته چه د چا سره ولګيږي نو د دواړو تبه سي ۱۲ روح

ف ۲

هارون عليه السلام دا لفظ او حال دا چه دی د موسیٰ عليه السلام سکنی ورور و ځکه ليکلو د شفقت او مهربانۍ لومې دا سې وويل ځکه چه په ما د ولو د مور سره د هر تو جنده زړه نرم کيږی بعضو ويلي دي چه حضرت موسیٰ عليه السلام نا سکه ورور و ۱۲ وحيدی

ف ۳

حضرت ابي ذر رض ويلي دي چه ما له رسول الله صلی الله عليه وسلم څخه پوښتنه وکړه چه دا سې کلمه راته وښيه چه پر هغه جنت ته داخل شم او له دوزخ څخه پر خلاص شم نو ده ما ته وفرمايل چه بد کار د ځه وسو نو ورپسې نيکي کوه نو دا به پر لسو نيکيو حساب سي ځکه چه خدای تعالیٰ ويلي دي من جاء بالحسنة فله عشر امثالها جزاء لس چنده د هغه ده نو ما ورته وويل چه لا اله الا الله هم نيکي ده ده وويل چه دا ډيره ښه د نيکيو ده ۱۲ روح

بَعْدِهَا وَآمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿۱۵۳﴾ وَلَمَّا

وروسته له کولو دهغو او محکم سی پر ایمان بیشکه رب ستا وروسته له توبې نه خا خا بخښونکی مهربان دی وهر کله

سَكَتَ عَنْ مُّوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَاحَ ۖ وَفِي نُسْخَتِهَا

چه یخ سو له موسیٰ علیه السلام نه غضب نو واخستلې تختې د تورات او په لیکل سوی د هغه کښې

هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ ﴿۱۵۴﴾ وَاخْتَارَ مُوسَى

هدایت وو او رحمت وو هغو کسانو ته چه دوی له رب خپل نه ویریږي او خوښ کړل موسیٰ ع م

قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّمِيقَاتِنَا ۚ فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ

د قوم خپل نه اویا کسان لپاره د وعدې د ځای زموږ نو هر کله چه ونیول هغوی زلزلې و ویل موسیٰ ع م

رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُم مِّن قَبْلُ وَإِيَّايَ ۖ أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ

ای په زما که اراده سوې وی ستا نو هلاک کړي به دي وو دوی مخکې له دې نه او زه به دي هم هلاک کړي وم ایا ته هلاکوې موږ

السُّفَهَاءُ مِنَّا ۖ إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاءُ وَتَهْدِي

په هغه کړي دي بې عقلانو له موږ نه ندي دا کار مګر ازمېښت دی ستا ګمراه کوې دي سره هغه څوک چه ستا خوښ سي او هدایت

مَن تَشَاءُ ۖ أَنتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا ۖ وَأَنتَ خَيْرُ

کوې هغه ته چه ستا خوښ سي ته دوست زموږ نو وبخښه موږ ته او رحمت وکړه پر موږ او ته ښه

الْغَافِرِينَ ﴿۱۵۵﴾ وَاكْتُبْ لَنَا فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ

د بخښونکو یې او مقرر کړه موږ ته په دې دنیا کښې نیکی ع ه او په آخرت کښې هم

إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ ۚ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ ۖ وَرَحْمَتِي

بیشکه موږ راجع یو تا ته و ویل خدای عذاب زما رسوم چه دي وبه هغه ته چه زما اراده وسي او رحمت زما

وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ۚ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ

رسیدلی دی هر شي ته نو ژر دی چه مقرر به کړم دی هغو کسانو ته چه پرهیزګاري کوي او ورکوي زکوٰة

وَالَّذِينَ هُم بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿۱۵۶﴾ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ

او هغه کسان چه دوی پر آیتونو زموږ باندي ایمان راوړي هغه کسان چه اتباع کوي د دې رسول

النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِندَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ

چه نبي دی امي دی هغه سول چه پیدا کوي دوی لیکلی سوی په نزد د دوی په تورات کښې

۵
داکار لپاره د دې وو چه دوی کوه
طور ته ولاړ نه وه له ماسره او خدای
ته عذر وکړي چه موږ غلطي وکړه
په عبادت د ګلکي (خوسی) کښې نو
دوی چه ولاړل هلته ئې دیدار د خدای
وکړ نو وئیل هلاک سول بیا په دعا
د موسیٰ علی نبینا وعلیه السلام سره
ژوندي شول ۱۲ روح ۲ مدنی
اسرائیلو دولس قومه وو د هر یو
قوم نه ئې شپږ شپږ کسه خوښ
کړل نو دوا ویا کسان سول نو موسیٰ
علیه السلام و ویل هر څوک چه
پاته سی د هغه به هم کوه طور ته د
تلونکي هومره ثواب وي نو یوشع
ابن نون او کالب ابن یوقنا پاته سول
او باقي اویا کسان ولاړل بعضو ویلي
دي چه دا کسان ئې صرف د دعا کولو
لپاره د ځان سره بیولي وو ۱۲ منه
ع و ویلي دي ابن عباس رضی الله عنه
چه هر کله دا ایت نازل سو نو شیطان
هم ډېره خوشحالي وکړه چه دا ئې وو ویل
زه هم یو شي یم له شیا نو څخه یعني
رحمت د خدای به ما ته هم راورسیږي
نو خدای تعالیٰ په دې ایت سره
خارج کړه فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ
الآية نو بیا یهود او نصارا و وویل
چه موږ خو تقویٰ کوو او لمونځونه
هم کوو او زکوة هم ورکوو او
پر ایتونو د خدای باندي ایمان او رو
نو خدای تعالیٰ دوی بیر دي ایت
سره وایستل چه الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ
الآية ۱۲ ع ه حَسَنَةً نه حال چه
چه هغه قبول د نولي یا توفیق د
طاعت یا روغتیا د حلالو یا رښتیا
ویناده او په هغه جهان کښې هم
نه حال چه هغه مغفرت او
رضوان او جنت او بدار دی ۱۲
یسیر بتغییر

وَالْاِنْجِيْلِ يَاْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوْفِ وَيَنْهٰهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ

او په انجیل کښې امر کوي دوی ته په نیکۍ سره او منع کوي دوي له ناروا ؤ څخه او

يُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبٰتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبٰٓئِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ

حلالوي دوی ته هغه پاک شیان او حراموي پردوی هغه پلیت شیان او لیرې کوي له دوي څخه ئې

اِصْرَهُمْ وَالْاَغْلٰلَ الَّتِيْ كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۭ فَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِهٖ وَعَزَّرُوْهُ

دا درانه بارونه ددوی او هغه طوقونه سخت چه پراته وه پردوی نو هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دي پر رسول او تعظیم کوي دده

وَنَصَرُوْهُ وَاتَّبَعُوا النُّوْرَ الَّذِيْٓ اُنْزِلَ مَعَهٗٓ ۙ اُولٰۗىِٕكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ﴿۱۵۷﴾ ع

او مرسته کوي دده او اتباع کوئ د هغه نور چه نازل کړې سوی دی له ده سره نو دغه کسان دوی خلاصیدونکي دي له عذابه

قُلْ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنِّىْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ جَمِيْعَۨا الَّذِيْ لَهٗ

ووایه ته چې ای خلقو بېشکه چه زه لیږلی د خدای یم تاسو ټولو ته هغه خدای چه دده لره پاچاهي

مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يُـحْيٖ وَيُمِيْتُ ۠ فَاٰمِنُوْا

د اسمانو او ځمکې ده نسته بل څوک لائق د عبادت مګر دی دی چه ژوندي کول کوي او وژل کوي نو ایمان راوړئ

بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ الَّذِيْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمٰتِهٖ

پر خدای او پر رسول د ده چه نبي دی امي دي هغه نبي چه ایمان راوړی پر خدای او پر کلمو دده ئې

وَاتَّبِعُوْهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ ﴿۱۵۸﴾ وَمِنْ قَوْمِ مُوْسٰٓى اُمَّةٌ يَّهْدُوْنَ

او پیروي وکړئ دده بناځي چه تاسو لاره پیدا کړئ او له قومه د موسیٰ ع څخه یوه ډله ده چه لاره ښیي خلقو ته

بِالْحَقِّ وَبِهٖ يَعْدِلُوْنَ ﴿۱۵۹﴾ وَقَطَّعْنٰهُمُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ اَسْبَاطًا اُمَمًا ۭ وَ

په حقه سره او پر دی حق انصاف کوي او جلا جلا کړل موږ بني اسرائیل دولس ډلې لوئې لوئې

اَوْحَيْنَآ اِلٰى مُوْسٰٓى اِذِ اسْتَسْقٰىهُ قَوْمُهٗٓ اَنِ اضْرِبْ بِّعَصَاكَ

او وحي وکړه موږ موسیٰ ع ته په هغه وخت کښې چه او به ور څخه وغوښتلې قوم دده تا سې چه ووهه لکړه خپله

الْحَجَرَ ۚ فَانْۢبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا ۭ قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ

دا ډبره نو روانې سوې له هغه څخه دولس چینې په تحقیق پوه به وه هره یوه ډله

مَّشْرَبَهُمْ ۭ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ وَاَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَ

پر و یالخپل باندې او سوری کړې ؤ موږ پر دوی باندې وریځ او نازل کړی ؤ موږ پر دوی باندې من

ف ۱
په سبب د ګناهو د دوی سره پر دوی باندې حرام سوی وه لکه وازدګی د څهارپایانو۲

ف ۲
لکه معلوموالی د قصاص پر دوی په قتل عمد او خطا کښې او لکه پریکول د هغه اندام چه ګناه بېئې ورباندې کړې وي او یا لکه پریکول د هغه جامې یا بدن چه مردار سي په ورته ورسیدله او لکه سوزول د مال د غنیمت او حرمت د کار په ورځ د هفتې کښې غرض دا ۹ ع ۹ چه دا ټول تکلیفونه رسول الله صلی الله علیه وسلم د دوی څخه ساقط کړل ۱۲ روح

ف ۳
مراد له دی کلماتو څخه د خدای یا کتابونه د خدای تعالیٰ دي یا حضرت عیسیٰ علیه الصلوٰة والسلام دي یا قرآن مجید دی یعنې احمد صلی الله علیه وسلم پر دی ټولو شیانو باندې ایمان راوړی نو تاسو هم دده پیروي وکړئ ۱۲ مسنه رحمه ربه

ف ۴
دا ډبره چه پر تالی څرغ کړې دي په لاره د بیابان تیه کښې چه د سره وامی خله په کار به د سر شوه نو موسیٰ علیه السلام سرا واخستله چه هغه په اندازه د سر د بني آدم وه نو ده پر خپل لکړه ووهله ۱۲ ۱۲ ۱۲

یسیار

السَّلْوٰى ؕ كُلُوْا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ ؕ وَمَا ظَلَمُوْنَا وَلٰكِنْ كَانُوْۤا

اوسلوی خورئ له پاکو هغو څخه چه درکړی مو دی تاسو ته او ظلم نکړ دوی پر مونږ مګر وو دوی چه

اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ﴿١٦٠﴾ وَاِذْ قِيْلَ لَهُمُ اسْكُنُوْا هٰذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوْا

پر ځانو خپلو ئې ظلم کاوه او یاد کړه هغه وخت چه وویل شو دوی ته چه اوسی په دغې ښهر کښې او خورئ

مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُوْلُوْا حِطَّةٌ وَّادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَّغْفِرْ

له میوو ددغه څخه په هر ځای کښې چه خوښه سی ستاسو او وایئ سوال دی مونږ بخښنه دګناهو او ننوزئ په دی دروازه کښې سجده کونکی به

لَكُمْ خَطِيْٓئٰتِكُمْ ؕ سَنَزِيْدُ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿١٦١﴾ فَبَدَّلَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا مِنْهُمْ

بخښو تاسو ته ګناهونه ستاسو ژر دی چه زیر یدل به وکړو نیکانو ته نو بدله کړه هغه کسانو چه ظلم ئې کړی وو له دوی څخه

قَوْلًا غَيْرَ الَّذِيْ قِيْلَ لَهُمْ فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِّنَ السَّمَآءِ

خبره بی له هغه چه ویل سوی وه دوی ته نو ولیږو مونږ پر دوی باندی عذاب له اسمان څخه

بِمَا كَانُوْا يَظْلِمُوْنَ ﴿١٦٢﴾ وَسْئَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِيْ كَانَتْ حَاضِرَةَ

په سبب د هغه چه وو دوی ظلم ئې کاوه او پوښتنه وکړه له دوی څخه له حاله د هغه ښهر څخه چه وو هغه پر غاړه د

الْبَحْرِ ۘ اِذْ يَعْدُوْنَ فِي السَّبْتِ اِذْ تَاْتِيْهِمْ حِيْتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ

دسیند په هغه وخت کښی چه تیریدل به کول وی په ښکار د ورځی د هفتی کښی په هغه وخت کښی چه راتلی به دوی ته مهیان په ورځ د هفتی د دوی کښی

شُرَّعًا وَّيَوْمَ لَا يَسْبِتُوْنَ ۙ لَا تَاْتِيْهِمْ ۛۚ كَذٰلِكَ ۛۚ نَبْلُوْهُمْ بِمَا كَانُوْا

ښکاره او په ورځ د هغی چه په هفته کښی نه وو به نه راتلل دوی ته همدا رنګه ازمیښت کاوه مونږ د دوی په سبب د هغه چه وو دوی

يَفْسُقُوْنَ ﴿١٦٣﴾ وَاِذْ قَالَتْ اُمَّةٌ مِّنْهُمْ لِمَ تَعِظُوْنَ قَوْمًا ۙ اللّٰهُ

فسق به ئې کاوه او یاد کړه هغه وخت چه وویل یوی ډلی له دوی څخه ولی نصیحت کوئ تاسو هغه قوم ته چه خدای

مُهْلِكُهُمْ اَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيْدًا ؕ قَالُوْا مَعْذِرَةً اِلٰى رَبِّكُمْ

هلاکونکی د هغوی دی او یا به عذاب ورکونکی د هغوی دی په عذاب سخت سره وویل دوی لپاره د عذر رب ستاسو ته

وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُوْنَ ﴿١٦٤﴾ فَلَمَّا نَسُوْا مَا ذُكِّرُوْا بِهٖۤ اَنْجَيْنَا الَّذِيْنَ يَنْهَوْنَ

او ښايي چه دوی وویریږی نو هر کله چه هیر کړ دوی هغه چه پند ورکړی شوی وو دوی ته په هغه نو نجات ورکړ مونږ هغه کسانو ته چه منع ئې کوله

عَنِ السُّوْٓءِ وَاَخَذْنَا الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا بِعَذَابٍ بَئِيْسٍۭ بِمَا كَانُوْا

له بدی څخه او ونیول مونږ هغه کسان چه ظالمان وو پر عذاب سخت سره په سبب د هغه چه وو دوی

ف ١

دوی ته دا حکم سوی و چه تاسو خو مره خوړلی سی هغه قدر دمن او سلوی څخه اخلئ او ذخیره مه ورڅخه جوړوی مګر پر دوی حرص غالب سو چه ناګهانه صبا به بیا دانه وی نو ډیره برخه ئې کوه ته یووړل نو خدای تعالی نور ورباندی منع کړل لکه چه فرمائی وَمَا ظَلَمُوْنَا الاٰیه ۱۲ منه رح

ف ٢ چه هغه کلی بیت المقدس و یا اریحا و ۱۲

ف ٣ دوی به پر ځای د حِطَّةٌ حِنْطَةٌ ویل یعنی مونږ غنم غواړو او د سجدی پر ځای په کناتو بانه ښوئیدل او دا به ئې پر طریقه د مسخرې کول نو ځکه خدای هلاک کړل ۱۲

ف ٤ هغه عذاب وبا وه چه په دوه ځله له دوی څخه نژدی شپیته زره خلق مړه سول ۱۲

ف ٥ هغه قوم د دغه کلی ایله یا ایلیا و ۱۲ منه رحمه

ف ٦ روایت دی چه دوی ته په باب د ښکار د مهیانو کښی درې ډلی سول دوه لاکهه خلقو ښکار په ورځ د هفتی کړ پر دی تیره حیله سره او دوه لاکهه ئې مانع سول او دوه لاکهه ئې په منع کښی کښینستل چه نه ئې په حیله ښکار کاوه او نه ئې نور منعه کول بلکه دی منع کونکو ته به ئې ویل چه خپل ځان ئې دی هر څه کوی تاسو ئې ولی منع کوی لکه چه وائی وَاِذْ قَالَتْ اُمَّةٌ الاٰیه

ف ٧ ویل شوی دی چه له دوی څخه صرف هغه کسان خلاص سول چه دوی به لویه کار څخه منع کول او هغه خلق چه چپ وه هغه هم له ګنهګارانو سره په عذاب شول لدی څخه دا معلومه سوه چه د ناروا څخه منع پرهر چا لازمه ده تر څو چه ئې توان وی په حدیث شریف کښی راغلی دی چه کله تاسو منع د ناروا څخه ونکړه نو الله تعالی به تاسو ټول هلاک کړی ۱۲ منه رحمه الله

ف ٨ یعنی چه حکم د خدای به ئې نه مانه ۱۲

يَفْسُقُوْنَ ﴿١٦٥﴾ فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَّا نُهُوْا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُوْنُوْا قِرَدَةً

چه ګناهو به ئي كول نو هر كله چه نافرماني وكړه دوي له هغه څخه چه منع كړل سوي وو له هغه څخه نو ووئيل موږ دوي ته چه سئ بيزوګان

خٰسِـِٕيْنَ ﴿١٦٦﴾ وَاِذْ تَاَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ

ذليل او ياد كړه هغه چه خبر ساوركړه رب ستا د خبري چه خامخا به مسلط كړم پر دوي تر ورځي د قيامت پوري

مَنْ يَّسُوْمُهُمْ سُوْٓءَ الْعَذَابِ ۭ اِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيْعُ الْعِقَابِ ښ وَ

هغه څوك چه رسوي دوي ته بد عذاب بيشكه چه رب ستا خامخا ژر عذاب وركونكى دي او بيشكه چه دي

اِنَّهٗ لَغَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٦٧﴾ وَقَطَّعْنٰهُمْ فِي الْاَرْضِ اُمَمًا ۚ مِنْهُمُ

خامخا بخښونكى دي مهربان دي او جلا جلا كړل موږ دوي په ځمكه كښي ټولي ټولي بعضي له دوي څخه

الصّٰلِحُوْنَ وَمِنْهُمْ دُوْنَ ذٰلِكَ ۡ وَبَلَوْنٰهُمْ بِالْحَسَنٰتِ وَالسَّيِّاٰتِ

نيكان دي او بعضي له دوي څخه بل ډول دي يعني فاسقان او كافران دي او وازمويل موږ دوي په نيكو لكه غنا او په بدو لكه خواري

لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ﴿١٦٨﴾ فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَّرِثُوا الْكِتٰبَ

سبائي چه دوي وګرځي خداي ته نو پيدا سول وروسته د دوي څخه بيكاره خلق چه وارثان سول د كتاب يعني تورات

يَاْخُذُوْنَ عَرَضَ هٰذَا الْاَدْنٰى وَيَقُوْلُوْنَ سَيُغْفَرُ لَنَا ۚ وَاِنْ

چه اخلي دوي مبلغ د دي بيكاره دنيا او وائي دوي ژر ده چه بخښنه به وكړي سي موږ ته او كه

يَّاْتِهِمْ عَرَضٌ مِّثْلُهٗ يَاْخُذُوْهُ ۭ اَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِّيْثَاقُ

راسي دوي ته نور اسباب په مثل د دي نو اخلي دوي هغه هم ايا نه وه اخستل سوي پر دوي يعني له دوي څخه وعده

الْكِتٰبِ اَنْ لَّا يَقُوْلُوْا عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوْا مَا فِيْهِ ۭ وَ

په كتاب كښي د دي چه نه به وائي دوي پر خداي باندي مګر ريښتيا او ويلي وو دوي هغه احكام چه په تورات كښي وو

الدَّارُ الْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ ۭ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿١٦٩﴾ وَالَّذِيْنَ

او كور اخيرني (جنت) ډير غوره دي هغه كسانو ته چه پرهيزګاري كوي ايا نو تاسو عقل نه لرئ يعني نه پوهيږئ او هغه كسان

يُمَسِّكُوْنَ بِالْكِتٰبِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ ۭ اِنَّا لَا نُضِيْعُ اَجْرَ

چه منګولي لګوي پر كتاب او سم دروي لمونځ بيشكه موږ نه ضائع كوو اجر

الْمُصْلِحِيْنَ ﴿١٧٠﴾ وَاِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَاَنَّهٗ ظُلَّةٌ وَّظَنُّوْٓا

د نيكانو يعني دوي ته به جزا وركوو او ياد كړئ هغه وخت چه اوچت كړ موږ كوه طور بالا پر دوي ګواكي سايبان او يقين وسو د دوي

له لكه چه وروسته ل سليمان عليه السلام څخه اول بخت نصر پر دوي باندي خداي تعالى مسلط كړ چه د دوي ځمكه ئي خراب كړل او عيالونه د دوي ئي بنديان كړل او د دوي ئي اكثر قتل كړل او پر باقي خلقو ئي جزيه مقرر كړه بيا به وروسته له هغه څخه د مجوسو پاچاهانو جزيه موږ څخه اخستل تر زماني د رسول الله صلى الله عليه وسلم پوري بيا ده هم بعضي قتل كړل او پر بعضو ئي جزيه مقرر كړه چه تر قيامته وره څخه اخستل كيږي ٢ يسير و روح البيان ٣ مګر دوي په هيڅ حال كښي خداي ته رجوع نه سول بلكه هر كله چه به ملزم او ياد سول نو ويل به ئي چه خداي فقير دي او موږ غنيان يو او چه خوار به سول نو ويل به ئي چه لاس د خداي تړلي سوي دي چه هيڅ وره څخه نه راتوئيږي ١٢ يسير ٣ يعني دوي وائي چه كه موږ حرام او ناكاره او رشوت اخستل كوو هم خير دي خداي به موږ بخښي. افسوز دي په دي زمانه كښي هم اكثر خلق داسي وائي چه كه موږ صرف كلمه وايو نو هم خداي به موږ ضرور وبخښي رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي چه هوښيار بنده هغه دي چه خپل نفس منع كړي او هغه زماني ته عمل وكړي چه وروسته له مرګه څخه راځي او كم عقل هغه دي چه خپلي خواهش د نفس كوي او بيا اميد كوي چه د خداي مهرباني ډيره ده دوي به موږ بخښي ٣ سله روايت دي چه حضرت موسى عليه السلام تورات بني اسرائيلو ته راوړي نو دوي ئي قبلولو ته هغه څخه منع وكړه چه دا احكام د ده سخت دي نو خداي كوه طور په حكم وكړ چه هغه لكه چتره د اسمان د دوي پر سر ودريده او دوي ته وويل سو چه كه تورات قبلوي او كنه نو دا غر به باندي كښينيږي نو دوي كول اسويري چه په لمځ خداي ته په سجده سول او په راسته سترګه ئي هغه غر ته كتل نو خداي پاك داتوبه د دوي قبوله كړه او غر وغرځيږه ۲ سوا او د دوي تورات قبول كړ په زړه سره روح

أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُم بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ

چه بیشکه دی پریوتونکی دی پر دوی نیسئ تاسو چه در کړی دی ما تاسو ته په کوښښ سره او یاد کړی هغه احکام چه دده کښی دی ښائی چه تاسو

تَتَّقُونَ ﴿١٧١﴾ وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِن بَنِي آدَمَ مِن ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ

خان وژغورئ له عذاب څخه او یاد کړی هغه چه واخستل رب ستا له انسانانو څخه له شاګانو د دوی څخه اولاد د دوی

وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ۖ قَالُوا بَلَىٰ ۛ شَهِدْنَا ۛ

او شاهدان ئی کړل دوی پر ځانو خپلو او وئی ویل دوی ته چه آیا نه یم زه رب ستاسو وویل دوی چه هو شاهدان یو موږ

أَن تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَٰذَا غَافِلِينَ ﴿١٧٢﴾

چه و نه وائی تاسو په ورځ د قیامت کښی چه بیشکه وو موږ له دی اقرار څخه ناخبره

أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِن قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِّن

او یا داسی و نه وائی چه بیشکه ناخبره ده چه شرک اختیار کړی و پلارانو زمونږ مخکی له مونږ څخه او وو مونږ اولاد

بَعْدِهِمْ ۖ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٣﴾ وَكَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ

وروسته له هغوی څخه آیا نو ته هلاکوی مونږ په سبب د هغه چه کړی وو کجرانو او هم دارنګ واضح بیانوو مونږ

الْآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٧٤﴾ وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ

ایتونه او ښائی چه دوی راوګرځی له کفر څخه او ووایه ته پر دوی قصه هغه سړی چه ورکړی وو مونږ هغه ته

آيَاتِنَا فَانسَلَخَ مِنْهَا فَأَتْبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿١٧٥﴾

ایتونه خپل نو راووتی له هغه څخه نو ورپسی سو شیطان نو شو دی له ګمراهانو څخه

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَٰكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ

او که اراده وی زمونږ نو خامخا به پورته کړی وو مونږ دی په دی سره مګر ده محبت وکړ ځمکی ته او اتباع ئی وکړه

هَوَاهُ ۚ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِن تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ

د هوا خپلی نو مثال دده لکه د سپی دی که ته حمله وکړی پر ده نو ژبه راوباسی او غاپی او که

تَتْرُكْهُ يَلْهَث ۚ ذَّٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ۚ

ته پریږدی دی هم ژبه راوباسی او غاپی دا چه بیان شو مثال دی د هغه قوم چه نسبت د دروغو کوی ایتونو زمونږ ته

فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾ سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمُ

نو وکړه دوی ته دا قصه ښائی چه دوی فکر یکښی وکړی بد دی له جهته د مثال هغه قوم

له قصه داسی ده چه هر کله موسی علی نبینا وعلیه السلام په عمالقو پسی روان سو نو په هغوی کښی یو لوی عالم او سړی وو چه نوم ئی بلعم بن باعوراء وو نو دوی ورته راغلل چه ته موسی ته ښیره وکړه چه دی له مونږ څخه پاته سی او ده ته اسم اعظم د خدای یاد وو نو ده ورته وویل چه زه څنګه هغه ته ښیره وکړم دی د خدای پیغمبر دی او زه د هغه پر دین یم که دا کار وکړم نو دین او دنیا دواړه به می خراب سی او د دوی خبره ئی ونه منله بیا دوی ډیر مالونه ښځی هغه ته راوړل چه ته اخپل خیښتن راضی کړه چه موسی علیه السلام ته ښیره وکړی نو هغه ئی راضی کړ هر کله چه دی په نیت د ښیره کولو کوه طور ته روان سو نو هغه مرکب دده په لاره کښی کښیناستی نو ډیر ئی وواهه او ولاړ سو د وبلاره بیا کښیناستی ده بیا ولاړه کړه هغه ورته وویل چه د خدای څخه ویریږه او د دی ښیره کولو څخه منع شه خو دی بد بخته منع نه سو او وپیاده روان سو چیلته ورسیدی نو هر څو مره ښیری به ئی چه موسی علیه السلام ته کولی پر خوله به ئی خپل قوم راغلی او چه خپل قوم ته به ئی دعا کوله نو موسی علیه السلام به پر خوله ورغلی نو دوی ورته وویل دا څه کوی چه مونږ ته ښیره او دوی ته دعا کوی او مونږ د موسی د ښیره لپاره راوستی ئی نو ده وویل چه دا د خدای کار دی نو د هغه د تالو څخه ژبه راووتله او پرسینه ئی ورپری له نو ده وویل چه او س زما نو به دا دین دنیا دواړه می خراب سول نو ئی له غمه وویل چه تاسو نو کار وکړی هغه دا چه ښائسته ښائسته ښځی پر ښه جامو تیاری کړی او د موسی علیه السلام قوم ته ئی ورولیږی ګوندی یو سړی په هغوی کښی زنا وکړی نو مقصد به مو حاصل سی نو هغوی داسی کار وکړ نو په بنی اسرائیلو کښی یو سړی پرزنا مبتلا سو نو خدای تعالی وباو پراندی راوستله او په یوه ساعت کښی اویا زره کسان په وباء سول بیا

هغه ئی قتل کړ نو توبه ئی د خدای قبوله کړه بیا حضرت موسی ع او خادم ئی یوشع ابن نون جهاد له کعانو سره وکړ او قتل ئی کړل او بلعم ئی بندی راوستی بیا ئی قتل کړ او هغه مال او اسباب چه د الغنیمت وقول ئی غنیمت کړل الدی قصی نقل دابن عباس او ابن مسعود رضی الله عنهم څخه سوی دی ۱۲ روح البیان ۲ یعنی دسپی عادت دی چه تو به غاوی او که نه پیکار ورلری او که نه خوص

الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ ﴿١٧٧﴾ مَن يَهْدِ

یعنې هغه کسان چه نسبت د دروغو کوي ایتونو زمونږ ته او پر ځانو خپلو دوي چه ظلم کوي هر چاته چه لار ورښائي

اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي ۖ وَمَن يُضْلِلْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٨﴾

خدای نو هغه لار پیدا کونکي دي او هر څوک چه ګمراه ئې کړي خدای نو دغه کسان هم دوي تاوانیان دي

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ ۖ لَهُمْ قُلُوبٌ

او خامخا په تحقیق سره پیدا کړي دي مونږ لپاره د دوزخ ډیر کسان له پیریانو او انسانانو نه چه دوي لره زړونه دي چه هیڅ نه

لَّا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ

پوهیږي پرهغه او دي دوي لره سترګې چه نه ویني پرهغه او دي دوي لره غوږونه چه نه

لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا ۚ أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ

اوري پرهغه دغه کسان په شان د څهارپایانو دي بلکه دوي ډیر ګمراهان دي د څهارپایانو نه دغه کسان

الْغَافِلُونَ ﴿١٧٩﴾ وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا ۖ وَذَرُوا

دوي غافلان دي او خاص خدای لره دي نومونه نیك نو بولي دي پرهغه او پرېږدي

الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ ۚ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾

هغه کسان چه کوږوالي کوي په نومونو د ده کښې ژر دي چه جزا به ورکړل سي دوي ته د هغه چه وو دوي چه کول به ئې

وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿١٨١﴾ وَالَّذِينَ

او بعضې له هغه څخه چه پیدا کړي دي مونږ یوه ډله ده چه لار ښیي په حق سره او پرحق سره برابري انصاف کوي او هغه کسان

كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾ وَأُمْلِي

چه نسبت د دروغو کوي ایتونو زمونږ ته ژر دي چه وبه نیسو مونږ دوي سوکه سوکه له هغه لاري چه نه پوهیږي دوي او مهلت ورکوم

لَهُمْ ۚ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿١٨٣﴾ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا ۗ مَا بِصَاحِبِهِم مِّن

دوي ته بیشکه چه حیله زما محکمه ده ایا فکر نه کوي دوي چه نسته پر ملګري د دوي باندي

جِنَّةٍ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١٨٤﴾ أَوَلَمْ يَنظُرُوا فِي مَلَكُوتِ

لیونتوب نه ده دي مګر ویرونکی ښکاره ایا نه ګوري دوي ته په پاچاهي

السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ

د اسمانو او د ځمکي کښي او هغه ته چه پیدا کړي دي له هر شي څخه او دي ته چه ژر دي

ف ۱

روایت دی چه یو سړی په لمانځه کښې لفظ د الله او بیا لفظ د رحمٰن وو وایه او ابوجهل وا اوریدل نو ئې وویل چه محمد صلی الله علیه وسلم وائي چه زه د یوه خدای عبادت کوم او دا سړی ولي دوه خدایان بولي نو نازل سو وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل چه بولئ خدای د الله یا د رحمٰن په نوم سره ځکه چه دی یو دی او نومونه ئې ډیر دي ۱۲ یسیر و روح البیان ۲ ملکه چه یهودیان خدای په ابوالمکارم او ابیض الوجه سره بولي او نصاری ئې په ابوالمسیح سره بولي او حکمائي په علت اولی سره بولي ۱۲ روح ۳ مص روایت دی چه یو ځل له شپه رسول الله صلی الله علیه وسلم په صفا غونډۍ باندي ولاړ وو او تر سحره ئې کفار د قریشو له عذابه د الله څخه ویرول نو یو کافر وویل چه دی ملګری ستاسو لیونی تر صبا پوري چغې وهلې نو الله تعالیٰ په رد د دوی کښې دا ایت نازل کړ ۱۲ وحید،

ف ۲

یعنې په طریقه د استدلال سره ۲۲ په پراخ ملك د اسمانو کښې چه ع ۱۰ یکښې دوولس برجه او بیشماره ۱۲ ستوري دي قسم قسم چه بعضې ئې سیار او بعضې ثوابت دي او لمر او سپوږمۍ دي او په پراخ ملك د ځمکې کښې غرونه، رنګارنګ درختي، سیندونه، حیوانات، خزندې، ونځې الوتونکي شیان، او بارانونه دي نو له پیدا کیدلو د هر شي څخه چه کمال د قدرت د صانع ورته معلوم سي

یسیر،

اَنۡ يَّكُوۡنَ قَدِ اقۡتَرَبَ اَجَلُهُمۡ ۚ فَبِاَىِّ حَدِيۡثٍۢ بَعۡدَهٗ يُؤۡمِنُوۡنَ ﴿١٨٥﴾

چه نږدې سوی به وي اجل د دوی نو پر کوم خبره به وروسته له دې قران څخه دوی ایمان راوړي

مَنۡ يُّضۡلِلِ اللّٰهُ فَلَا هَادِىَ لَهٗ ؕ وَيَذَرُهُمۡ فِىۡ طُغۡيَانِهِمۡ

هر څوک چه گمراه ئې کړي خدای نو نسته لارښوونکی هغه ته او پرېږدي خدای دوی په سرکښۍ خپله کښې

يَعۡمَهُوۡنَ ﴿١٨٦﴾ يَسۡـئَلُوۡنَكَ عَنِ السَّاعَةِ اَيَّانَ مُرۡسٰٮهَا ؕ قُلۡ اِنَّمَا

چه سرگردان گرځي پوښتنه کوي دوی له تا څخه له حاله د قیامت څخه چه کله به وي ښکاره کېدل د ده و وایه ته چه خبره د ده

عِلۡمُهَا عِنۡدَ رَبِّىۡ ۚ لَا يُجَلِّيۡهَا لِوَقۡتِهَاۤ اِلَّا هُوَ ؔؕ ثَقُلَتۡ فِى السَّمٰوٰتِ

چه علم د ده پر نزد د رب زما دي ښکاره به نه کړي دا په وخت خپل کښې مگر دي د روند دې ده دا قیامت اسمانو کښې

وَالۡاَرۡضِ ؕ لَا تَاۡتِيۡكُمۡ اِلَّا بَغۡتَةً ؕ يَسۡـئَلُوۡنَكَ كَاَنَّكَ حَفِىٌّ عَنۡهَا ؕ

او په ځمکه کښې را به نه سي تاسو ته مگر ناڅاپه پوښتنه کوي دوی له تا څخه داسې لکه چه ته خوشحالېږې پر پوښتنه کولو له ده څخه

قُلۡ اِنَّمَا عِلۡمُهَا عِنۡدَ اللّٰهِ وَلٰـكِنَّ اَكۡثَرَ النَّاسِ لَا يَعۡلَمُوۡنَ ﴿١٨٧﴾

و وایه ته چه خبره د ده چه علم د ده په نزد د خدای دی مگر زیات د خلقو نه پوهېږي پر دې باندې

قُلْ لَّاۤ اَمۡلِكُ لِنَفۡسِىۡ نَفۡعًا وَّلَا ضَرًّا اِلَّا مَا شَآءَ اللّٰهُ ؕ وَلَوۡ كُنۡتُ

و وایه ته چه زه واک نه لرم لپاره د ځان خپل د رسولو د گټې او نه د دفع کولو د ضرر مگر د هغه شي چه اراده وسي د خدای او که وی زه

اَعۡلَمُ الۡغَيۡبَ لَاسۡتَكۡثَرۡتُ مِنَ الۡخَيۡرِ ۛۚ وَمَا مَسَّنِىَ السُّوۡٓءُ ۛۚ

پوهېدی پر غیب نو خامخا به ما ډېر راجمع کړي وه د ځان خپل ته له خیر څخه او نه به وه مسه کړی ما ته کوم ضرر

اِنۡ اَنَا اِلَّا نَذِيۡرٌ وَّبَشِيۡرٌ لِّقَوۡمٍ يُّؤۡمِنُوۡنَ ﴿١٨٨﴾ هُوَ الَّذِىۡ

نه یم زه مگر وېرونکی او زېری ورکوونکی هغه قوم ته چه ایمان راوړي دا خدای هغه ذات دي

خَلَقَكُمۡ مِّنۡ نَّفۡسٍ وَّاحِدَةٍ وَّجَعَلَ مِنۡهَا زَوۡجَهَا لِيَسۡكُنَ

چه پیدا کړي ئې تاسو له نفس یوه څخه چه ادم دی او پیدا کړی ده له دې نفس څخه جوړه د ده لپاره د دې چه ادم ونیسي

اِلَيۡهَا ۚ فَلَمَّا تَغَشّٰٮهَا حَمَلَتۡ حَمۡلًا خَفِيۡفًا فَمَرَّتۡ بِهٖ ۚ فَلَمَّاۤ

د لاره ته نو هر کله چه جماع ئې وکړه له دې سره نو بار واخیستی دې بار سپک نو دې تېر ید ل وکړه پر هغه نو هر کله

اَثۡقَلَتۡ دَّعَوَا اللّٰهَ رَبَّهُمَا لَئِنۡ اٰتَيۡتَنَا صَالِحًا لَّنَكُوۡنَنَّ مِنَ

چه دا درنه سوه نو سوال وکړ دواړو له خدای څخه چه رب د دوی دی وویل که راکړ تا مونږ ته زوی صالح نو په یقین خامخا به سو مونږ له

ت

روایت دی چه یوه ډله د یهودیانو رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغله وئې ویل چه مونږ خبر کړه که ته په رښتیا پیغمبر ئې چه قیامت به کله وي او مونږ خو په وخت د هغه باندې خبر یو او دا ئې محض امتحان د رسول الله صلی الله علیه وسلم غرض و ځکه چه دوی ته دا معلومه وه چه پروړ ع د قیامت بې له خدایه بل څوك خبر نه دي نو دا آیت شریف نازل سو چه يَسْـَٔلُوْنَكَ عَنِ السَّاعَةِ اَيَّانَ مُرْسٰىهَا الآية ١٢ روح

ت ٢

قتاده رضی الله تعالی عنه ویلی دی چه معنی د دې دا ده چه علم د قیامت پر خلقو د اسمانو او د ځمکې باندې گران دی هیڅوك نه پوهېږي چه قیامت به کله راځي بې له خدای څخه دا معنی ابن جریر او ابن کثیر او شاه ولی الله رحمهم الله تعالی خوښ کړې دي ١٢

ابن کثیر

ت ٣

قریشو رسول الله ته وویل چه مونږ نه پوهېږو چه کله به غله گرانېږي او پر کوم وطن به قحط راځي نو غلې ولې نه راخلې چه گټه پکښې وکړې او پر کوم وطن چه قحط راتلونکی نو ته ورځه ولې نه ځې نو په د غه وخت کښې دا آیت شریف نازل سو ١٢

جامع البیان ١٢

ت ٤

سبب د دې سوال د دوی دا و چه هر کله خدای تعالی اولاد د ده له شا د ده څخه راوایستی لپاره د اخستلو د وعدې له دوی څخه نو ده په مغوی کښې وکتل نو بعضې به په مغوی کښې پوره اندامي وو او بعضې به صالحان وو او بعضې به فاسقان وه نو دوی سوال وکړ چه دا ولد نه مونږ تلم صورته او صالح نیك پیدا سي ١٢ ١٢ ١٢

روح البیان

الشّٰكِرِيْنَ ﴿١٨٩﴾ فَلَمَّآ اٰتٰهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهٗ شُرَكَآءَ فِيْمَآ اٰتٰهُمَا

شکر کښونکو څخه نو هر کله چه ورکړ خدای دوی ته زوی نیک نو وګرځول اولاد د دوا له خدای لره شریکان په هغه کښې چه خدای ورکړی وو

فَتَعٰلَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴿١٩٠﴾ اَيُشْرِكُوْنَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْـًٔا وَّهُمْ

ته، نو لوړ دی خدای د هغه څخه چه دوی ئې شریکوي له ده سره ایا شریکوي دوی هغه شی چه نه سې پیدا کولی هیڅ شی او دوی

يُخْلَقُوْنَ ﴿١٩١﴾ وَلَا يَسْتَطِيْعُوْنَ لَهُمْ نَصْرًا وَّلَآ اَنْفُسَهُمْ

په پیدا کیږی او نه توان نه لري هغوي له دوی سره د نصرت کولو او نه له ځانو خپلو سره

يَنْصُرُوْنَ ﴿١٩٢﴾ وَاِنْ تَدْعُوْهُمْ اِلَى الْهُدٰى لَا يَتَّبِعُوْكُمْ

مرسته کولی سی او که تاسو را وبولی دوی صحیح لاری ته نو اتباع نه کوی ستاسو

سَوَآءٌ عَلَيْكُمْ اَدَعَوْتُمُوْهُمْ اَمْ اَنْتُمْ صَامِتُوْنَ ﴿١٩٣﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ

برابره ده پر تاسو دا چه بولی دوی او که تاسو چپ ئې بیشکه هغه کسان

تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ عِبَادٌ اَمْثَالُكُمْ فَادْعُوْهُمْ فَلْيَسْتَجِيْبُوْا

چه بولی ئې تاسو بې له خدای څخه بندګان دی په مثل ستاسو نو وبولی تاسو دوی نو قبول دې وکړی دوی

لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿١٩٤﴾ اَلَهُمْ اَرْجُلٌ يَّمْشُوْنَ بِهَآ اَمْ

تاسو لره که ئې تاسو رښتیني په دې کښې چه دا خدایان دي ایا سته دوی ته داسې پښې چه ځي دوی پر هغه او که سته دوی ته

لَهُمْ اَيْدٍ يَّبْطِشُوْنَ بِهَآ اَمْ لَهُمْ اَعْيُنٌ يُّبْصِرُوْنَ بِهَآ اَمْ

داسې لاسونه چه نیول کوی پر هغه او که سته دوی ته داسې سترګې چه لیدل کوی دوی پر هغه او که

لَهُمْ اٰذَانٌ يَّسْمَعُوْنَ بِهَا ۗ قُلِ ادْعُوْا شُرَكَآءَكُمْ ثُمَّ كِيْدُوْنِ

سته دوی ته داسې غوږونه چه اوري دوی پر هغه ووایه ته دوی ته چه را وبولی تاسو شریکان خپل بیا حیله جوړه کړی ماته

فَلَا تُنْظِرُوْنِ ﴿١٩٥﴾ اِنَّ وَلِـيِّۦَ اللّٰهُ الَّذِيْ نَزَّلَ الْكِتٰبَ ۖ وَهُوَ

بیا مه ګوری ماته بیشکه چه دوست زما هغه خدای دی چه نازل کړی ئې دی دا کتاب او دی

يَتَوَلَّى الصّٰلِحِيْنَ ﴿١٩٦﴾ وَالَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهٖ لَا يَسْتَطِيْعُوْنَ

دوستی کوی له نیکانو سره او هغه بتان چه تاسو ئې بولی بې له خدای څخه طاقت نه لري دوی

نَصْرَكُمْ وَلَآ اَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُوْنَ ﴿١٩٧﴾ وَاِنْ تَدْعُوْهُمْ اِلَى الْهُدٰى

د مرستې کولو له تاسو سره او نه له ځانو خپلو سره مرسته کولی سي او که را وبولي تاسو دوی طرف د لارې سمې ته

ف ١

مراد له شرک څخه دا دي چه بی بی حواء رضی الله تعالی عنها پر خپل زوی عبد الحارث نوم کښېښود او حارث د شیطان نوم د ه سبب ئې دی کار دا وو چه هر کله بی بی حواء رض امید واره سوه نو شیطان په صورت د نیک سړی ورته راغلی چه ستا په ګیډه کښی شاید څه بلا ده نو دوی الله تعالی ته پ ه زاری سول نو هر کله خدای تعالی زوي ورکړ نو دی خبیث بیا ورته راغلی او وئې ویل چه دا زوی تاسو ته زما په برکت درکړی سوی دي تاسو نوم د عبد الحارث پر کښېږدئ نو دوی پر کښېښود. په تفسیر جامع البیان کښې راغلی دي چه بی بی حوا ته دا نه وه معلوم چه حارث د شیطان نوم دی. شاه ولی الله صاحب ویلی دی له دی ایت شریف څخه دا معلومیږي چه په نوم ایښودو کښې هم شرک سته چه هغه ته شرک فی التسمیه ویل کیږي لکه چه په دی زمانه کښې خلق د چا نوم علی بخش میر بخش، نبی بخش ږدی. ابن حزم ویلي دي چه دا قسم نوم ایښودل په اتفاق د علماوو سره حرام او نا جائز دي ١٢ ١٢ ١٢

ف ٢

په دې ایت شریف کښې الله تعالی فرمائي چه دا ستاسو معبودان هم ستاسو غوندي مخلوق دی بلکه تر تاسې ډیر محتاج دي ځکه چه د دوی لاسونه، غوږونه، سترګی ستاسو په شان نشته. نو په دوی کښې لیاقت د معبودیت په څه وجه پیدا سو ١٢ ١٢ ١٢

تفسیر ابن کثیر

لَا يَسْمَعُوْا ۖ وَتَرٰىهُمْ يَنْظُرُوْنَ اِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُوْنَ ﴿١٩٨﴾ خُذِ

نه اوري دوی ، او ته به وینې دوی چه ګوري به تا ته ، او دوی هيڅ نه ويني ، ونيسه ته

الْعَفْوَ وَاْمُرْ بِالْعُرْفِ وَاَعْرِضْ عَنِ الْجٰهِلِيْنَ ﴿١٩٩﴾ وَاِمَّا

اى حبيبه زما عفوه کول او امر کوه په نيکو او مخ وګرزوه له جاهلانو څخه ، او که

يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطٰنِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ ۭ اِنَّهٗ سَمِيْعٌ

ورسيږي تا ته له شيطان څخه يوه وسوسه نو پناه ونيسه په خدای پورې چه بيشکه دی اوريدونکی دی

عَلِيْمٌ ﴿٢٠٠﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ اتَّقَوْا اِذَا مَسَّهُمْ طٰۤىِٕفٌ مِّنَ الشَّيْطٰنِ

عالم دی ، بيشکه هغه کسان چه پرهيزګاري کوي هغه وخت چه ورسيږي دوی ته يوه وسوسه د شيطان څخه

تَذَكَّرُوْا فَاِذَا هُمْ مُّبْصِرُوْنَ ﴿٢٠١﴾ وَاِخْوَانُهُمْ يَمُدُّوْنَهُمْ فِي

نو ياد کړي حکم د خدای نو ناګاه دوی ليدونکي وي حق ، او وروڼه د دوی کفار و مرسته کوي له دوی سره په

الْغَيِّ ثُمَّ لَا يُقْصِرُوْنَ ﴿٢٠٢﴾ وَاِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بِاٰيَةٍ قَالُوْا لَوْلَا

ګمراهۍ کښې بيا تقصير نه کوي په دې کښې ، او هر کله چه را نه وړې ته دوی ته يوه معجزه نو وائي دوی چه ولې دې

اجْتَبَيْتَهَا ۭ قُلْ اِنَّمَآ اَتَّبِعُ مَا يُوْحٰٓى اِلَيَّ مِنْ رَّبِّيْ ۚ هٰذَا بَصَاۗىِٕرُ

خوښ نه کړه ، ته ووايه چه بيشکه اتباع کوم زه د هغه چه وحي کيږي ما ته له رب زما څخه ، دغه قرآن دليلونه دي

مِنْ رَّبِّكُمْ وَهُدًى وَّرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ﴿٢٠٣﴾ وَاِذَا

له رب ستاسو څخه او لارښوونه ده او رحمت دی لپاره د هغه قوم چه ايمان راوړي ، او په هغه وخت کښې

قُرِئَ الْقُرْاٰنُ فَاسْتَمِعُوْا لَهٗ وَاَنْصِتُوْا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ﴿٢٠٤﴾

چه ولوستل سي قرآن نو غوږ ونيسئ هغه ته او چوپ خوله سئ ښائي چه پر تاسو به رحمت وکړل سي

وَاذْكُرْ رَّبَّكَ فِيْ نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَّخِيْفَةً وَّدُوْنَ الْجَهْرِ مِنَ

او ياد وه ته رب خپل په زړه خپل کښې په عاجزي سره او په ويره سره او کم د لوړي آوازه له

الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ وَلَا تَكُنْ مِّنَ الْغٰفِلِيْنَ ﴿٢٠٥﴾ اِنَّ

خبرو څخه په صبا کښې او په ماښام کښې او مه کيږه ته له غافلانو څخه ، بيشکه

الَّذِيْنَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُوْنَ عَنْ عِبَادَتِهٖ وَيُسَبِّحُوْنَهٗ

هغه کسان چه نزد د رب ستا دي (پرښتي) تکبر نه کوي دوی له عبادت د ده څخه ، او پاکي وائي د ده لره

له روايت دی چه هر کله دا ايت نازل سو نو رسول الله صلی الله عليه وسلم له جبرائيل څخه پوښتنه وکړه چه دې څه مطلب دی هغه ورته وويل چه مطلب ئې دا دی چه څوک پر تا ظلم وکړي نو ته ورته عفوه کوه او که څوک تا نه بې برخې کړي نو ته ور کوه او که څوک له تا څخه دوستي يا خپلوي پريکوي ته ئې ورسره پيوند وه ۲ منه
له روايت دی چه هر کله خُذِ الْعَفْوَ بِالْعُرْفِ الاية نازل سو نو رسول الله صلعم وويل يا الله رب به غصه او قهر څه کوم يعنې هغه خو بې اختيار راځي نو خدای تعالیٰ دا ايت شريف نازل کړ حاصل دا چه هر کله تا قهر د راغلی نو اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ووايه نو هغه به در څخه دفع سي ۱۲ روح و معالم
۳ له متقي هغه چا ته ويل کيږي چه د شريعت پابند وي يعني چه پر امر عمل کوي او د نهې څخه منع کوي مطلب دا چه هر کله متقيانو ته وسوسه د شيطان پيښه سي نو دوی ته ثواب او عذاب د خدای ياد سي نو له هغه څخه توبه وکاږي او خدای تعالیٰ ته رجوع وکړي . مراد له شيطان څخه کافران او فاجران دي ۱۲ جامع و ابن کثير و فتح البيان
۴ له ابن عباس رض ويلي دي چه مسلمانانو به لمانځه کښې خبري کولې او که به ئې څه کار پېښ سو نو بل چا ته به ئې په کولو سره د هغه کار امر په لمانځه کښې کاوه او د بهر څخه چه به څوک راغلی او پوښتنه به ئې وکړه چه تاسو څو رکعته کړي دي نو دوی به ورته وښوده نو خدای تعالیٰ دا ايت نازل کړ او دوی ته حکم وسو چه په لمانځه کښې خبري مه کوئ ۱۲ روح
۵ له رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي چه سړی ايت د سجدې ووائي او بيا سجده وکړي نو شيطان يو خوا ته سي او ژاړي او وائي چه وير افسوس دی انسان ته امر پر سجده وسو نو ده سجده وکړه ده لپاره جنت مقرر سوا و ما ونکړه ما ته دوزخ مقرر سو ۱۲ روح البيان

وَلَهٗ يَسْجُدُوْنَ ۩ ﴿٢٠٦﴾ ع السجدة

او خاص ده ته سجده [1] کوي

سُوْرَةُ الْاَنْفَالِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ خَمْسٌ وَّسَبْعُوْنَ اٰيَةً وَّعَشْرُ رُكُوْعَاتٍ
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

شروع کوم په نامه دخدای چه بخښونکی مهربان دي

يَسْـَٔلُوْنَكَ عَنِ الْاَنْفَالِ ۭ قُلِ الْاَنْفَالُ لِلّٰهِ وَالرَّسُوْلِ ۚ فَاتَّقُوا
پوښتنه کوي له تا نه [2] د حال د غنيمتو ووايه ته چه غنيمتونه خاص خدای لره او رسول لره دي نو ووېرېږئ

اللّٰهَ وَاَصْلِحُوْا ذَاتَ بَيْنِكُمْ ۠ وَاَطِيْعُوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗٓ اِنْ كُنْتُمْ
له خدای نه او جوړه کړئ شيان په منځ خپل کښې او طاعت کوئ د خدای او د رسول د ده که ئ تاسو

مُّؤْمِنِيْنَ ﴿١﴾ اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ اِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ
ايمان لرونکي بيشکه خبره داده چه مؤمنان هغه کسان دي چه ياد کړي شي خدای نو ووېرېږي زړونه د دوي

قُلُوْبُهُمْ وَاِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ اٰيٰتُهٗ زَادَتْهُمْ اِيْمَانًا وَّعَلٰى رَبِّهِمْ
او په هغه وخت کښې چه ولوستل شي پر دوي باندې قرآن آيتونه نو زياتوي دوي د ايتونه ايمان او پر رب خپل باندي

يَتَوَكَّلُوْنَ ﴿٢﴾ الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ﴿٣﴾
توکل کوي دوي دوي هغه کسان چه سم ودروي لمونځ او بعضي له هغه مال نه چه ورکړي دي مونږ دوي ته خيرات کوي

اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُوْنَ حَقًّا ۭ لَهُمْ دَرَجٰتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ
دغه کسان دوي مؤمنان دي په حقه سره سته دوي لره مرتبې لوئ په نزد د رب د دوي

وَمَغْفِرَةٌ وَّرِزْقٌ كَرِيْمٌ ﴿٤﴾ كَمَآ اَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْۢ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ
او بخښنه او رزق نيک داخفګان د دوي داسې دي لکه چه را وايستلی ته رب ستا له کوره ستا نه په رښتيا سره

وَاِنَّ فَرِيْقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ لَكٰرِهُوْنَ ﴿٥﴾ يُجَادِلُوْنَكَ فِي الْحَقِّ
او بيشکه چه يوه ډله له مؤمنانو نه خامخا خفه وو جګړه ئې کوله له تا سره په حق کښې

بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَاَنَّمَا يُسَاقُوْنَ اِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُوْنَ ﴿٦﴾
وروسته له هغه نه چه ښکاره سو لکه چه روانيږي دوي مرګ ته او دوي وينه کوري

وَاِذْ يَعِدُكُمُ اللّٰهُ اِحْدَى الطَّاۤئِفَتَيْنِ اَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّوْنَ
او ياد کړه هغه چه وعده وکړه له تاسو سره د دوو ډلو نه يو چه بيشکه دا تاسو لره ده او تاسو خوښوله وه

[1] پر دې ځای سجده ده په متول قول ئې شي بعض کښې مخلص سجدې راغلي دي د بولو په حکم کښې د احنافو په خوا لس واجب او يوه اختلافي ده او په نزد شوافعو سنت دي

[2] روايت دی چه قافله د کفارو د مکې له شام څخه راغله او ډير مالونه ئې راوړي وو او څلوېښت کسه پکښې سواره وه چه يو پکښې ابوسفيان نو حضرت جبرائيل رسول الله صلى الله عليه وسلم ته خبر کړه چه قافله راغله نو د مسلمانانو ته وويل او هغوی ډير خوشحاله سوه ځکه چه مال پکښې ډېر وو او دوی لږ وو نو هر کله چه دوی په قافله پسې ووتل نو ابوسفيان خبر سو نو ئې يو سړی مزدور کړ او مکې ته ئې وليږه چه ښار د اخلې محمد په مونږ پسې راغلی نو ابوجهل پر کعبه وختی او وئې ويل چه ځئ تول درومئ نو تول روان سول بيا په لاره کښې ابوجهل ته چا وويل چه ستاسو قافله پر بله لاره ولاړه تاسو بيرته وګرځئ مکې ته ده وويل چه اوس خو چه په بدر کښې تماشه وکړو او شراب وڅښو چه تول عرب خبر سي چه څنګه قافله ئې خلاصه کړه او محمد صلى الله عليه وسلم خفه سي. نو رسول الله د صحابه کرامو سره مشوره وکړه چه خدای دېوی يوې وعده راسره کړې ده چه يو قافله ده او بل لښکر دی نو ستاسو کومه يوه خوښه ده نو دوی وويل قافله ځکه چه سړي پکښې لږ دي او مال پکښې ډير دي او د رسول الله صلى الله عليه وسلم دا خوښه وه چه په لښکر پسې ولاړ سو چه بنياد د کفر ختم سي نو دوي د دوي پر دې خبره ډير خفه سو بيا حضرت ابوبکر صديق رضى الله عنه او حضرت عمر او نورو صحابه کرامو وويل چه يا رسول الله ته مه خفه کيږه مونږ له تا سره يو هر ځای ته چه ځې نو دې ډير خوشحاله سو او په کفارو پسې ئې ان سول او تول ئې کلر ووکړل لکه چه الله تعالى بيان د دې قصې کوي چه كَمَآ اَخْرَجَكَ. اِلٰى اٰخر الاٰية

تفسير روح البيان

أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ

چه هغه بې وسلې او بې اسبابه ډله وي دې تاسو لره او اراده لري خدای چه ثابت کړي حق

بِكَلِمَٰتِهِۦ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَٰفِرِينَ ۷ لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ

په کلمو خپلو سره او پرې کړي بیخ د کافرانو لپاره د دې چه ظاهر کړي اسلام او باطل کړي

الْبَٰطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ۸ إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ

کفر که څه هم بد ئې بولي کافران یاد کړه هغه وخت چه ږها به کوله تاسو رب خپل ته نو قبلیدل وکړه ده

لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِأَلْفٍ مِّنَ الْمَلَٰٓئِكَةِ مُرْدِفِينَ ۹ وَمَا جَعَلَهُ

تاسو لره چه بیشکه زه مرسته کونکی یم له تاسو سره په زرو ویښتو پرله پسې راتلونکي او نه وه ګرځولی دا مرسته

اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِۦ قُلُوبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ

خدای مګر زیرې او چه په ارام سي پردې زړونه ستاسو او نه دی مرسته مګر له

عِندِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۱۰ إِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ أَمَنَةً

نزده د خدای څخه ده بیشکه چه خدای غالب دی خښتن د حکمت دی یاد کړه هغه وخت چه راوستی پر تاسو باندې خوب لپاره د امن

مِّنْهُ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُم مِّنَ السَّمَآءِ مَآءً لِّيُطَهِّرَكُم بِهِۦ وَيُذْهِبَ

له ده څخه او نازلې ئې کړې پر تاسو باندې له اسمانه اوبه لپاره د دې چه پاک کړي تاسو په دې سره او لیرې کړي

عَنكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَٰنِ وَلِيَرْبِطَ عَلَىٰ قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ

له تاسو څخه مرداري د شیطان او لپاره د دې چه ټینګوالی راولي پر زړو ستاسو او چه محکم کړي دې پرې اوبو

الْأَقْدَامَ ۱۱ إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَٰٓئِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا

قدمونه ستاسو یاد کړه هغه چه وحی وکړه رب ستا پرښتو ته چه بیشکه زه له تاسو سره یم نو محکم کړي تاسو

الَّذِينَ آمَنُوا سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ

هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دی نو ژر دی چه وبه اچوم په زړو د هغه کسانو کښې چه کافران سوي دي ویره

فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ۱۲

نو ووهئ دوی د پاسه پر غاړو او ووهئ له دوی څخه هر یو بند د ګوتو

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَمَن يُشَاقِقِ اللَّهَ

دا وهل د دوی په سبب د دې دي چه بیشکه دوی مخالفت کوي له خدایه او له رسوله د ده څخه او هر چا چه مخالفت وکړ له خدای څخه

۵۱

روایت دی چه هر کله دواړه ډلې سره مخامخ سوې نو صحابه کرام رضی الله عنهم په دغه شپه ډیر خفه وه ځکه چه لښکر د کفارو دوچنده دوی وه او بل پر دې چه اوبه او مټه ځمکه کفارو لاندې کړې وه او دوی په ریګ ځای کښې وه چه شکه هم وه ډیره ئې نیولې وه نو خدای تعالیٰ پر دوی باندې خوب هم راوستی لکه دا احد په شان او باران هم پر وسولکه دا احد په شان او اوبه ئې وڅښلې او اودس ئې پر وکړل او شګې هم کښیناستې چه پښې نه پکښې دوبیدې ۱۲

ع ۱۰ ۱۵
تفسیر یسیر

۵۲

روایت دی چه ډیر مؤمنان په دغه شپه کښې احتلام سول او اوبه نه وې چه غسل ئې پر کړي وی او بل شیطان په زړو د ډیرو کسانو کښې د اوسوسه واچوله چه که چیرې تاسو دخدای دوستان وای او د پیغمبر په حقه وي نو به دا سې بیکاره ځای کښې به ئې ولې وخت تیرولی او اوبه ئې درکړې وې نو خدای تعالیٰ په خپل قدرت سره پر دوی ښه باران وورساوه ۱۲ ۱۲ ۱۲

اللهم اغفر لكاتبه ولمن يحبه ويوانسه

وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٣﴾ ذَٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ
اوله رسوله د دوئ څخه نو بیشکه چه خدای سخت عذابونکی دی دا عذاب نو وڅکئ او بیشکه چه دی

لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ﴿١٤﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ
لپاره د کافرانو عذاب د اور ای هغه کسانو چه ایمان راوړی دی چه ملاقات وکړئ

الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُوَلُّوهُمُ الْأَدْبَارَ ﴿١٥﴾ وَمَنْ يُوَلِّهِمْ
له هغه کسانو سره چه کافران سوی دی په ډیر والی کښی نو تاسو مه ګرځوی له دوی څخه شاګانی خپلی او هر چا چه وګرځوله له دوی څخه

يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَىٰ فِئَةٍ فَقَدْ
په هغه ورځ کښی شا خپله مګر کوی بیا راګرځیدونکی لپاره د جنګ او یا وی پناه نیونکی یوی ډلی ته نو په تحقیق سره

بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٦﴾
رجوع ئی وکړه په غضب سره د خدای څخه او ځای د ورتلو د ده دوزخ دی او بد ځای د ورتلو دی

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ ۚ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ
نو تاسو قتل نه کړل دا کفار ولیکن خدای قتل کړل دوی او نه وی ویشتلی هغه شګی تا په هغه وخت کښی چه تا ویشتل کړی وی

وَلَٰكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ ۚ وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءً حَسَنًا ۚ إِنَّ
مګر خدای ویشتل کړی دی او لپاره د دی چه احسان وکړی خدای پر مومنانو باندی له نزد خپل څخه په ښه مهربانی سره بیشکه

اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾ ذَٰلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنُ كَيْدِ الْكَافِرِينَ ﴿١٨﴾
چه خدای اوریدونکی دی عالم دی دا مهربانی به وه او بیشکه چه خدای سستونکی دی د مکر د کافرانو

إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمُ الْفَتْحُ ۖ وَإِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ ۖ
که طلب د فتح کوئ نو تاسو ته په تحقیق سره راغله فتح او که منع سئ له کفره نو دا کار ښه دی تاسو لره

وَإِنْ تَعُودُوا نَعُدْ وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ
او که بیا راوګرځئ جنګ ته مونږ به هم راوګرځو او هیڅکله به دفع نه کړی له تاسو څخه ډله ستاسو هیڅ شی که څه هم ډیره وی

وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ
او بیشکه چه خدای ملګری دی له مومنانو سره ای هغه کسانو چه ایمان راوړی دی اطاعت کوئ د خدای

وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنْهُ وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَا تَكُونُوا
او د رسول د ده او مه ګرځئ له دی طاعت څخه او تاسو اورئ قرآن او مه کیږئ تاسو

ف١

زحفاً. یعنی چه کافران ډیری وی او تاسو څخه کم ئی نو مه تښتی ورڅخه دا حکم همیشه دی په هر جنګ کښی او یا صرف اصحابو ته و او یا خاص بدر ته و او بعضو ویلی دی چه دا آیت منسوخ سوی دی او ناسخ ئی ددی سورت دا اتمی رکوع آیت دی ٦٦ او حیک وغیره

ف٢

روایت دی چه هر کله کفار له ښکاره راسول نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل چه خدایه دا قریش دی په ډیر فخر او هم په خوشحالی سره راغلی تکذیب ستا د رسول کوی ای خدایه هغه وعده درستی زمانی الحال پوره کړی نو جبرائیل علیه السلام رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی او وئی ویل چه یو موټی شګی راواخله او ور ګډ کړه پر طرف ئی وله نو رسول الله حضرت علی ته وویل چه راکړه موټی سنګریزی راکړه او هغه ئی واخیستی او د کفارو په مخ ویشتل او وئی ویل چه شاهت الوجوه یعنی بد شول مخونه نو هغه په سترګو، پزو، او خولو د دوی کښی ولویدلی او شکست ئی وکړ او بد ورپسی سول چه څه ئی قتل او څه ئی بندیان کړل بیا بدی مومنانو فخر کاوه چه مونږ مومنانو دا سی قتل کړل نو خدای تعالی دا آیت نازل کړ چه تاسو فخر مه کوئ ١٢ روح البیان

ف٣

روایت دی چه ابو جهل په ورځ د بدر وویل چه یا الله مرسته وکړی له هغه بهتری ډلی سره چه په دین کښی ښه وی ای الله هر څوک چه خپلوی پری کوی او د له کړی و دکوی نو ته ئی هلاک کړی او دده دا یقین و چه ښه د له او نیک خلق مونږ یو نو خدای دده دعا قبوله کړه چه دوی هلاک سول او دا آیت شریف نازل

ع ٢
١٦

سو ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢

روح البیان

كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾ إِنَّ شَرَّ

په شان د هغه کسانو چه وائي اورېدلي مونږ — او دوی نه اوري په واقع کښي — بیشکه چه ډېر بد

الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٢٢﴾ وَ

ذکر پېدونکو — په نزد د خدای — هغه کاڼه ګونګیان دي — لحق څخه چه عقل نه کوي — او که

لَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ ۖ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا

معلوم وی خدای ته په دوی کښي یو خیر نو اورولی به ئی کړي وو دوی ته — نو خامخا به ګرځېدلي وو دوی او دوی

وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ

او دوی مخ ګرځونکي دي له حق څخه همیشه — ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی قبلول کوی حکم د خدای لره

وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ ۖ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ

او د رسول ده لره په هغه وخت کښي چه وبولي تاسو هغه شي ته چه ژوندي کوي تاسو او پوه سي بردي چه بیشکه خدای پرده کېږي

بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَاتَّقُوا فِتْنَةً

په مابین د سړي او د زړه ده کښي او بیشکه شان دادی چه دی خدای ته به تاسو جمع کېږئ — او وېرېږئ له هغه عذابه څخه

لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً ۖ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ

چه نه رسېږي هغه کسانو ته چه ظلم ئی کړی دی له تاسو څخه یوازي — او پوه شي بردي چه بیشکه خدای تعالی

شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾ وَاذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ

سخت عذاب ورکونکي دي — او یاد کړي هغه وخت چه وئ تاسو لږ — ضعیفان کړي سوي

فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَآوَاكُمْ وَ

په ځمکښي چه وېرېدلي تاسو له دی څخه چه په منګلو کښي به تاسو وتښتوي خلق نو ځای ئی درکړ تاسو ته

أَيَّدَكُمْ بِنَصْرِهِ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٦﴾

او محکم ئی کړي تاسو سره په خپله مرسته او روزي ئی درکړه له پاکو شیانو څخه چه بنائی تاسو شکر وکاږئ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا

ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی — دی خیانت مه کوئ له خدای سره او له رسول سره — او خیانت مه کوئ

أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾ وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَ

د امانتونو خپلو او تاسو پوهېږئ چه بدکاری — او پوه سئ — چه بیشکه — مالونه ستاسو

له مراد له دی کسانو څخه مشرکان او منافقان دي چه په غوږو باندي کلام د خدای تعالی اوري او د رسول الله صلی الله علیه وسلم مګر په زړه د دوی باندي هیڅ تاثیر نه لري دا قسم اورېدل او نه اورېدل یو قسم دي ۱۲ منه ۲ له روایت دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم پر ابی باندي تېرېدی او هغه په لمانځه کښي وو نو اواز ئی ورته وکړ او هغه په تلوار لمونځ وکړ او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلی رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چه تا ولي جواب ما ته رانکړ نو ده وویل یا رسول الله زه په لمانځه کښي وم نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چه تا ته په قرآن کښي دا آیت نه دی معلوم چه یا ایها الذین آمنوا استجیبوا لله وللرسول الآیة ۱۲ ترمذی وبیضاوی ۳ له یعني هر وخت چه رسول الله صلی الله علیه وسلم تاسو راوبولي پیاره د اورېدلو د خبرو د دین چه سبب د ژوند د آخرت دی نو تاسي ورځئ او حکم ئی منئ ۱۲ ۴ له په تفسیر بیضاوی کښي ئی ویلي دی چه مطلب د دی آیت دادی چه الله تعالی بنده ته د خپل ځان څخه هم نژدی دی او په خبرو د زړه د ده باندي بنه خبر دی یا د زړه نه پوه دی ده په اختیار کښي دي لکه چه راغلي دی ونحن اقرب الیه من حبل الورید ۱۲ ۵ له روایت دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم بنی نضیر قبیله د یهودیانو محاصره کړي وه ویشت شپي نو هغوی طلب د صلحي وکړ چه مونږ پرېږده چه لاړه سو بل وطن ته نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چه په حکم د سعد ابن معاذ تاسو د قلعه څخه راکښته سئ نو دوی وویل چه په حکم د ده نه بلکه په حکم د ابو لبابه کښته کېږو چه هغه د دوی خیرخواه وو ځکه چه د ده مال و عیال په دوی کښي وو نو رسول الله صلعم هغه ورته ولېږه چه هغوی له ده څخه پوښتنه وکړه چه مونږ په حکم د سعد سره کښته سو او که نه نو ده ورته وویل چه تاسو به مړول حلال کړي که د ده په حکم سره کښته سئ.. نو دا آیت کریمه نازل سو چه یا ایها الذین آمنوا لا تخونوا الله والرسول الآیة ۱۲ تفسیر روح البیان

ص به ورسره كتل كيږي ۱۲ منه ۲ د ابن ابزىٰ رضي الله تعالىٰ عنه ويلي دي چه رسول الله صلى الله عليه وسلم په مكه كښي وو
نو الله تعالىٰ دا ايت نازل كړ چه وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَاَنْتَ فِيْهِمْ هر كله چه دى صلى الله عليه وسلم مديني منوري ته ولاړ نو الله تعالىٰ دا ايت شريف نازل كړ بقيه بر صـ ۲۱۹

اَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ ۙ وَّاَنَّ اللّٰهَ عِنْدَهٗۤ اَجْرٌ عَظِيْمٌ ۲۸ يٰۤاَيُّهَا

او اولاد ستاسو فتنه دي او بيشكه خداى چه دى په نزد ده اجر لوى دي اى هغه

الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا اِنْ تَتَّقُوا اللّٰهَ يَجْعَلْ لَّكُمْ فُرْقَانًا وَّيُكَفِّرْ عَنْكُمْ

كسانو چه ايمان ئي راوړي دي كه وويريږئ تاسو له خداى څخه نو ده به كړي تاسو ته لاره سمه او ده به ورك كړي له تاسو څخه

سَيِّاٰتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ؕ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ۲۹ وَاِذْ

ګناهونه ستاسو او بخښنه به وكړي تاسو ته او خداى خاوند د فضل لوى دى او ياد كړه هغه له

يَمْكُرُ بِكَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لِيُثْبِتُوْكَ اَوْ يَقْتُلُوْكَ اَوْ يُخْرِجُوْكَ ؕ

چه فريب كاوه پر تا باندي هغه كسانو چه كافران شوي دي چه بند كړي تا او يا ووژني تا او يا وباسي تا له مكي څخه

وَيَمْكُرُوْنَ وَيَمْكُرُ اللّٰهُ ؕ وَاللّٰهُ خَيْرُ الْمٰكِرِيْنَ ۳۰ وَاِذَا تُتْلٰى

او حال كوي دوى د هغه فريب وركوي خداى ئي او خداى ښه د جزا وركوونكو دي د مكر او په هغه وخت كښي چه ويل كيږي

عَلَيْهِمْ اٰيٰتُنَا قَالُوْا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَآءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هٰذَاۤ ۙ

پر دوى باندي ايتونه زموږ نو وائي دوى چه واوريدل موږ كه اراده وكړو موږ نو وبه وايو موږ په مثل دده

اِنْ هٰذَاۤ اِلَّاۤ اَسَاطِيْرُ الْاَوَّلِيْنَ ۳۱ وَاِذْ قَالُوا اللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ

نه دى دا قران مګر قصي دي د مخكنو خلقو او ياد كړه هغه چه وويل دوى اى خدايه كه چيري وي

هٰذَا هُوَ الْحَقَّ مِنْ عِنْدِكَ فَاَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِّنَ السَّمَآءِ

دا قران حق له نزده ستا څخه نو ووروه پر موږ باندي ډبري له اسمانه څخه

اَوِ ائْتِنَا بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ ۳۲ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَاَنْتَ

او يا راوړه موږ ته يو بل عذاب دردناك او نه دى خداى چه په عذاب كړي دوى او ته به

فِيْهِمْ ؕ وَمَا كَانَ اللّٰهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُوْنَ ۳۳ وَمَا لَهُمْ

ئي په دوى كښي او نه دى خداى په عذاب ونكي د دوى او دوى به طلب د بخښني كوي له خداى څخه او څه دى دوى لره

اَلَّا يُعَذِّبَهُمُ اللّٰهُ وَهُمْ يَصُدُّوْنَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

چه نه به په عذاب وي دوى خداى او دوى منع كوي خلق له داخليدلو څخه مسجد حرام ته

وَمَا كَانُوْۤا اَوْلِيَآءَهٗ ؕ اِنْ اَوْلِيَآؤُهٗۤ اِلَّا الْمُتَّقُوْنَ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ

او نه دي دوى واكداران دده مګر پرهيز ګاران مګر زيات د دوى

له روايت دى چه هر كله قريشو د انصارو د
اسلام خبر واوريدى نو ټول په دار
الندوه كښي سره راجمع شول ۱۲ ع
چه دى خبري يو بند وتړو نو ابليس
شكل د يوه زاړه سړي كښي ورته راغلى چه
زه له نجده مكي ته راغلى يم د لته ستاسو په مينه
څخه او سخن به سوم نو راغلم او زه په ستدبير
ښه پوهيږم نو يوه له دى حاضرينو څخه وويل
چه دى صلى الله عليه وسلم په يوه
كوټه كښي واچوئ او سورى ئي ټول بند
كړي غير له يوه سوري څخه چه خوراك
بدهغه سوري څخه وركښته كوئ شيطان
وويل دا صحيح نه ده ځكه چه ځل قوم ئي
غيرت وكړي او په خلاص ئي كړي بيا بل وويل
پر يوه اوښ ئي وتړئ او له ځيله ملكه څخه ئي
وباسئ نو دي ته زاړه شيطان وويل چه دا هم
خطره ده ځكه چه په بل ځاى كښي به خلق په
فريب واړوي او ځان ملګري به ئي كړي
او پر تاسو حمله وكړي بيا ابو جهل و ويل
چه له هر قبيلي څخه دي يو يو سړى راسى او
نو ټول دي په يوه وار په توري قطر قطر
كړي چه خوني ئي په ټولو عربو كښي تار په تار سي
او بني هاشم به ئي له هيڅا څخه اخستي نه سي
نو دى زاړه خبيث وويل چه افرين دا ښه
فكر دى نو جبرائيل عليه السلام رسول الله صلى
الله عليه وسلم ته دى خبر كړه او د هجرت امر ئي ورته
وكړ نو دى له صديق اكبر رضي الله عنه سره ووتې
او په ځاى كښي ئي علي كرم الله وجهه پريست
لكه چه خداى تعالى فرمائي واذ يمكر بك الذين
كفروا الاية ۹ يسير له روايت دى چه
هر كله چه نضر كافر دا قران واوريدى نو
ئي وويل چه دا خو قصي دي د پخوانيو خلقو
رسول الله صلى الله عليه وسلم چه هلاك
شي اخو كلام د خداى دى نو دوى وويل
اللهم ان كان هذا هو الحق الاية ۱۲
يسير و روح ۳ له مراد له دى استغفار د دوى
څخه استغفار د هغه ضعيفانو دي چه مؤمنان
دي په دوى كښي او سيږ او طاقت د هجرت كولو
نلري يا په شا كانو د دوى كښي هغه اولاد
دي چه وروسته له پيدا كيدلو څخه به استغفار
له خداى څخه غواړي يا په دوى كښي بعضې
كسان دي چه په اخر كښي مسلمانان سي او استغفار به له خداى څخه كوي. روح. حاصل دا چه كفار لائق د في الحال عذاب دي. مګر په بركت د دى كسانو او سول عذاب څخه خلاص دي په اخر كښي

لَا يَعْلَمُونَ ﴿۳۴﴾ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً

نه پوهیږي پر دي | او نه دي لمونځ د دوي | په نزد د بیت حرام | مګر شپیلي وهل

وَتَصْدِيَةً ۚ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿۳۵﴾ إِنَّ

او لاسونه ټکول | نو وڅکئ | عذاب | په هغه چه وی تاسو کافر کیدلي به | بیشکه

الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ۚ

هغه کسان چه کافران سوي دي ورکوي مالونه خپل لپاره د دې چه منع کړي خلق له لارې د خدای څخه

فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ ۗ

نو ژر دي چه ورېه کړي دا مالونه بیا به دا وګرځي پر دوی باندي غم وي | بیا به دوی مغلوب کړی سي

وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴿۳۶﴾ لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ

او هغه کسان چه کافران سوي دي دوزخ ته به جمع کړل سي | لپاره د دې چه جلا کړي خدای پلیت چه کافر دی

مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضَهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ

له پاک څخه چه مؤمن دي | او کیږدي مردار | بعض د ده پر بعضو نورو | نو جمع کړي

جَمِيعًا فَيَجْعَلَهُ فِي جَهَنَّمَ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿۳۷﴾ قُلْ

دا ټول نو وئی غورځوي | په دوزخ کښي | دغه کسان دوی تاوانیان دي | و وایه ته

لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ

هغه کسانو ته چه کافران سوي دي که منع سول له کفره څخه بخښنه به وسي دوی ته د هغه څه چه مخکي ئې کړي وي او که

يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ﴿۳۸﴾ وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ

بیا راوګرځي دوی جنګ ته نو په تحقیق سره تیره سوې ده طریقه د مخکینو خلقو | او جنګونه کوئ له دوی سره تر څو

لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ ۚ فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ

چه پاته نه سي شرک | او سي | دین | ټول خدای لره نو که منع سول دوی له کفره نو بیشکه

اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿۳۹﴾ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ

چه خدای پر هغه چه کوئی ئې دوی لیدونکی دی | او که شا کړه دوی اسلام ته نو پوه سی پر دې چه بیشک خدای

مَوْلَاكُمْ ۚ نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿۴۰﴾

مدد کار ستاسو دئ ښه مولیٰ دی او ښه مدد کار دی

بقیه صفحی ۱۱۸ ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ﴾ ط مراد له دوی څخه
مؤمنان دي چه بخښنه له خدای څخه
غواړي هر کله چه هغوی هم له مکې معظمې
څخه ولاړل نو الله تعالیٰ وفرمایل چه،
﴿وَمَا لَهُمْ أَلَّا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ﴾ الآیة ۱۲ معجا
.... سـاـه ....
له ابن عباس رضی الله عنه څخه روایت دی
چه د مکې کفارو به دا عادت وو چه طواف
به ئې کاوه نو ځانونه به ئې بربنډ کړل او
لاسونه به ئې سره پر یو ځای او شپیلۍ به
به ئې وهلې او دا کار به ئې عبادت بالله نو
الله تعالیٰ بد عادت د دوی وائي چه وما کان
الخ ۱۲ ـسـ۲ـه د ایت نازل سوی دی په حق
د دوو لسو کسانو کښي له مشرکانو څخه چه
په ورځ د بدر ئې کفارو ته خرڅ ورکاوه
هر یوه به لس لس اوښان ورکول نو
خدای پاک وائي چه له دوی څخه به ما لونه
هم ولاړ سي او په اخیر کښي به پښېمانه
سي ځکه چه فتح هم مؤمنانو وکړه ۱۲ فتح
ـسـ۳ـه بعضو ویلي دي چه مراد له پاک څخه
ع ۴ نیک عمل دي او له خبیث څخه بد عمل
۹ ۱۸ دي دا جدا کول به یا په دنیا کښي وي
او یا په اخرت کښي شمر بن عطیه ویلي
دي چه په اخرکښي به دنیا حاضره کړي
سي او له هغې څخه به نیک اعمال وبېل
سي بیا به نو له دنیا سره له دنیادارانو دوزخ
ته وغورځول سي ۱۲ ـسـ۴ـه یعنې دوی ته
هم د هغه مخکنو خلقو په شان هلاک
سی عادت الهي پر دی جاري دئ چه
هر چا له پیغمبرانو د ده سره مقابله او ضد
کړي دی په اخیر کښي تباه او برباد
سوي دي ۱۲ ـسـ۵ـه په صحیح حدیث
شریف کښي راغلي دي چه په اسلام را
وړلو سره مخکني ګناهونه ټول ختمیږي
یحيٰ ابن معاذ رازي رحمة الله علیه
ویلي دي چه هر کله په توحید سره مخکني
ګناهونه بخښي نو د ورځ سته نو ګناهو
څخه هم عاجز نه دئ ۱۲ ـسـ۶ـه الا الله د رب العزة
په حق مخکنو خلقو کښي چه د خپلو پیغمبرانو
سره به ئې جنګونه کول چه اخیر به ئې
بیخ وکښل سو ۱۲ تیسیر

وَاعْلَمُوْٓا اَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِّنْ شَیْءٍ فَاَنَّ لِلّٰهِ خُمُسَهٗ وَلِلرَّسُوْلِ

او پوه سئ چه بیشکه هغه چه په لوټ راوړئ تاسو له کفارو لږ یو شی څخه نو بیشکه چه خدای لره پنځمه برخه د هغه ده او رسول

وَلِذِی الْقُرْبٰی وَالْیَتٰمٰی وَالْمَسٰكِیْنِ وَابْنِ السَّبِیْلِ اِنْ

لره او خپلوانو د رسول لره ده او یتیمانو لره ده او مسلمانانو لره ده او مسافرانو لره ده که یئ

كُنْتُمْ اٰمَنْتُمْ بِاللّٰهِ وَمَآ اَنْزَلْنَا عَلٰی عَبْدِنَا یَوْمَ الْفُرْقَانِ

تاسو چه ایمان مو راوړی وي پر خدای او پر هغه ایتونو چه نازل کړي دي موږ پر بنده خپل باندې په ورځ جلاوالي د حق له باطل څخه

یَوْمَ الْتَقَی الْجَمْعٰنِ ؕ وَاللّٰهُ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ ﴿۴۱﴾ اِذْ اَنْتُمْ

په هغه ورځ چه مخامخ شوې وې دواړه ډلې او خدای پر هر شي باندې قادر دی یاد کړئ هغه وخت چه وئ تاسو

بِالْعُدْوَةِ الدُّنْیَا وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوٰی وَالرَّكْبُ اَسْفَلَ

پر غاړه د کندې نژدې مدینې ته او وو دا کفار پر غاړه د کندې چه لیرې وه له مدینې څخه او سواره د قافلې کښته وو

مِنْكُمْ ؕ وَلَوْ تَوَاعَدْتُّمْ لَاخْتَلَفْتُمْ فِی الْمِیْعٰدِ ۙ وَلٰكِنْ لِّیَقْضِیَ

له تاسو څخه او که تاسو دوه سره وعده کړې وې نو خامخا تاسو به مخالفت کړی وو تاسو په وعده کښې مګر بې وعده خدای سره جمع کړئ لپاره د دې چه پوره

اللّٰهُ اَمْرًا كَانَ مَفْعُوْلًا ۙ۬ لِّیَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْۢ بَیِّنَةٍ وَّ

کړي خدای هغه کار چه هغه شوی وو په ازل کښې لپاره د دې چه هلاک سي هغه څوک چه هلاک کېږي په ښکاره حجت سره

یَّحْیٰی مَنْ حَیَّ عَنْۢ بَیِّنَةٍ ؕ وَاِنَّ اللّٰهَ لَسَمِیْعٌ عَلِیْمٌ ﴿۴۲﴾ اِذْ

او ژوندی سي هغه څوک چه ژوندی کېږي په ښکاره دلیل سره او بیشکه چه خدای خامخا اوریدونکی د دعا عالم دی یاد کړه هغه

یُرِیْكَهُمُ اللّٰهُ فِیْ مَنَامِكَ قَلِیْلًا ؕ وَلَوْ اَرٰىكَهُمْ كَثِیْرًا لَّفَشِلْتُمْ

چه ورښودل تا ته دا کفار خدای په خوب ستا کښې لږ او که ښودلي وای تا ته دوي ډیر نو بیشکه بې زړه سوي به وئ تاسو

وَلَتَنَازَعْتُمْ فِی الْاَمْرِ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ سَلَّمَ ؕ اِنَّهٗ عَلِیْمٌ بِذَاتِ

او خامخا به مخالف سوي وئ په کار د جنګ کښې مګر خدای سلامت ساتلئ له جنګ څخه بیشکه چه دی خبردار دی پر هغه خبرو

الصُّدُوْرِ ﴿۴۳﴾ وَاِذْ یُرِیْكُمُوْهُمْ اِذِ الْتَقَیْتُمْ فِیْٓ اَعْیُنِكُمْ قَلِیْلًا

چه په سینو کښې وي او یاد کړئ ای اصحابو چه هغه وښودل تاسو دوی خلګ ای هغه وخت کښې چه یو ځای سوئ په سترګو ستاسو کښې لږ

وَّیُقَلِّلُكُمْ فِیْٓ اَعْیُنِهِمْ لِیَقْضِیَ اللّٰهُ اَمْرًا كَانَ مَفْعُوْلًا ؕ

او لږ ښکاره کړئ تاسو په سترګو د هغوی کښې لپاره د دې چه پوره کړي خدای هغه کار چه وو هغه کړی سوی په ازل کښې

له حاصل دا چه مال د غنیمت دي پنځه برخې کړل سي یوه دي پر دې مسکینو تقسیم کړل سي چه په دې آیت کښې ذکر سوي دي د ذکر خدای تعالیٰ محض تبرک دي یعنې د خدای تعالیٰ او د رسول د صلی الله علیه وسلم یوه برخه ده او س به پر دې زمانه کښې دغه برخه سیدانو ته ورکول کیږي په غازیانو به دا سې تقسیمیږي چه سپو لره به دوه برخې او پیاده ته به یوه برخه ورکول کیږي او بعضو ویلي دي چه سپو لره دري برخې دي او پیاده لره یوه ده ١٢ ٢ مطلب دا چه په دې بدر کښې مومنانو ده او بل د کافرانو دا ورځ د غزا بدر وه ١٢ ٣ او سپاره د کاروان لاندې وو له تاسو څخه چه هغه ابوسفیان او ملګري د ده وو چه دي فرسخه ستاسو څخه لیرې وو د دې باب پر علم او حکمت هم په دې کښې وو چه تاسو او د وخدای تاسو په سره مخامخ کړي ١٢ ٤ په ښکاره دلیل سره چه هغه غلبه د مومنانو ده سره له ډیره ضعف او ذلت د کفار وو سره له ډیره قوت یعنې ورسته له دې څخه به د هر چا اسلام او کفر سره په دلائل او ښکاره وکوي ١٢ ٥ له مجاهد څخه روایت دي چه خدای تعالیٰ دا کفار د رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ډیر کم په خوب کښې ښکاره کړل حکمت چه مومنان زړه ور شي نو رسول الله صلی الله علیه وسلم دوي ته حال ووایه چه ما دا کفار په خوب کښې ډیر کم ولیدل نو دوي زړه ور شول ١٢ ٦ له ابن مسعود رضی الله تعالیٰ عنه یوه بل صحابي څخه د پوښتنه وکړه چه دا کسان به او یا کسان وي هغه وویل زما په ګمان چه سل کسان به وي او په واقع کښې هغه زر تنه کسان ووښو ١٢ ٧ چه ابوجهل وویل چه محمد صلی الله علیه وسلم او اصحاب د ده یو خوراک د یوه اوښ دي او دا لږ مومنانو باندې یې مسخري کولې ١٢ روح البیان،

وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٤٤﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً

او خاص خدای ته بیرته کرزول کیږی ټول کارونه ای هغه کسانو چه ایمان یی راوړی دی په هغه وخت کښی چه یو ځای سی تاسو لکفارو سره

فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٤٥﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ

نو محکم اوسئ او یادوئ خدای ډیر بنا ئی چه تاسو به خلاص سئ له عذابه څخه او اطاعت کوئ د خدای

وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا

او د رسول د ده او جنګ مه کوئ په خپلو کښی نو بی زړه به سئ او ولاړه به سی قوت ستاسو او صبر کوئ

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٤٦﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ

بیشکه چه خدای د صابرانو سره دی او مه کیږئ تاسو لکه هغه کسان چه ووتل له

دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

کورو خپلو څخه لپاره د فخر او د ښوولو خلقو ته او منع کوی خلق له لاری د خدای څخه

وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٤٧﴾ وَإِذْ زَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ

او خدای پر هغه چه کوی ئی دوی چاپیره یعنی خبر دی او یاد کړه هغه وخت چه ښائسته ښکاره کړل دوی ته شیطان

أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمُ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ

کارونه د دوی او ووئیل ورته چه نسته هیڅوک غالب پر تاسو ورځ له خلقو څخه او بیشکه چه زه ساتونکی یم

لَكُمْ ۖ فَلَمَّا تَرَاءَتِ الْفِئَتَانِ نَكَصَ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي

تاسو لره نو هر کله چه سره ولیدل هغه دواړه ډلو نو بیرته منډه کړی ده پر پوندو خپلو او ووئیل ده چه بیشکه زه

بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَرَىٰ مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ ۚ وَاللَّهُ

بیزاریم له تاسو څخه بیشکه زه وینم هغه شی چه تاسو ئی نه وینئ بیشکه زه ویریږم له خدای څخه او خدای چه دی

شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٤٨﴾ إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي

سخت عذاب ورکوونکی دی یاد کړئ هغه چه وویل منافقانو او هغه کسانو چه په زړونو د

قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ هَٰؤُلَاءِ دِينُهُمْ ۗ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى

دوی کښی مرض د شك وو چه غولولی دی دا کسان دین د دوی او هر چا چه توکل وکړ پر

اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٩﴾ وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ

خدای باندی نو بیشکه چه خدای غالب دی خاوند د حکمت دی او که ووینی ته هغه چه وژنی هغه کسان

له په دی ایت شریف کښی دی ته اشاره ده چه له ذکر د خدای څخه په هیڅ حال کښی مه غافله کیږئ په حدیث شریف کښی راغلی دی چه په دوو ځایو کښی د عادت نه ډیر یادوی یو وخت د اذان کښی او بل په وخت د جنګ کښی چه مؤمنان او کافران سره ګډیږی په بل حدیث مرفوع کښی راغلی دی چه الله تعالی فرمائی چه پوره بنده زما هغه دی چه یادوی ما په هغه ځای کښی چه دی یو ځای سی د خپل سیال یعنی مقابل او د دښمن سره او په داسی حال کښی هم د دعا او ذکر زما څخه غافل نه وی ١٢ فتح وابن کثیر ٢ له مراد له دی کسانو څخه ابوجهل او ملګری د ده دی د ګه نه یو چا ووئیل چه ستاسو قافله امن ته ورسیده تاسو هم بیرته ولاړسئ نو دوی ووئیل چه قسم پر خدای دی چه بیرته به ولاړ نه سو تر څو چه موږ بدر ته ونه رسیږو او هلته او ښان حلال کړو او سندری تماشی وکړو او ټول عرب زموږ حال او قوت ووینی ١٢ سه ـ روایت دی چه هر کله کفار د مکی څخه راووتل او د بنی کنانو سره ئی وړه سیدل او د دوی او د بنی کنانه سره ځوانی بندی او خفګان و نو له دوی د دیره ته تلو له ډه وکړه چه بنی کنانه څخه ضرر را ته ونه رسوی نو ابلیس په شکل د سراقه بن مالك ورته راغلی چه هغه د بنی کنانه قبیلی مشر ؤ او دوی ته ابلیس ووئیل چه تاسو پر یو شبه نلری ولاړ شئ او څه ولا رسی هیڅوک به ته ترغ و نکړی بیا په هغه وخت د جنګ کښی ورڅخه بیرته لاړ ان صو لکه چه الله ج ٦ بیان کوی واذ زین لهم الشیطن الایة ١٢ روح البیان ٢ له ع ٢ ویونکی د دی خبری بعضی خلق چه مسلمانان وو چه په مکه کښی ئی اسلام ته غاړه ایښی وه مگر هغه وخت چه له مشرکانو سره به ته ورسیدل او مسلمانانی لږ ولیدل نو له منافقانو سره ئی مجلسو نو شروع کړل چه دا مومنان د خپل پیغمبر پر خبرو مغرور دی چه ورته ووئیلی ئی دی چه تاسو به جنګ فتح وکړی او غالب به شئ ١٢ منه رحمه الله

كَفَرُوا ۙ الْمَلٰٓئِكَةُ يَضْرِبُوْنَ وُجُوْهَهُمْ وَاَدْبَارَهُمْ ۚ وَذُوْقُوْا
چه کافران سو دی پرښتې چه وهي به مخونه د دوي او شاګانې د دوي او وائي به ورته چه وڅکئ
عَذَابَ الْحَرِيْقِ ﴿۵۰﴾ ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيْكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ
عذاب سوځونکي دا عذاب په سبب د هغه دي چه مخکې لیږلي دي لاسو ستاسو او بیشکه چه خدای نه دی
بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيْدِ ﴿۵۱﴾ كَدَاْبِ اٰلِ فِرْعَوْنَ ۙ وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ
ظلم کونکي پر بندګانو باندې حال د دوي لکه حال د پېروانو د فرعون او د هغه کسانو چه پخوا له دوي نه وو
كَفَرُوْا بِاٰيٰتِ اللّٰهِ فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوْبِهِمْ ۗ اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ
چه کافران سوي وو پر ایتونو د خدای نو ونیول دوي خدای په ګناهونو د دوي بیشکه چه خدای قوي دی
شَدِيْدُ الْعِقَابِ ﴿۵۲﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً
سخت عذاب ورکونکي دي دا عذاب په سبب د دې دي چه بیشکه خدای نه دی تغیر ورکونکي هغه نعمت ته
اَنْعَمَهَا عَلٰى قَوْمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوْا مَا بِاَنْفُسِهِمْ ۙ وَاَنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ
چه پیرزو کړي دی هغه پر یو قوم باندې ترڅو چه تغیر وکړي دوي هغه حال چه پر ځانونو د دوي وي او بیشکه چه خدای اوریدونکي
عَلِيْمٌ ﴿۵۳﴾ كَدَاْبِ اٰلِ فِرْعَوْنَ ۙ وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ كَذَّبُوْا
دی عالم دي حال د دوي لکه حال د تابعانو د فرعون دی او د هغه کسانو دی چه پخوا له دوي نه وو نسبت د دروغو کړي وو دوي
بِاٰيٰتِ رَبِّهِمْ فَاَهْلَكْنٰهُمْ بِذُنُوْبِهِمْ وَاَغْرَقْنَآ اٰلَ فِرْعَوْنَ ۚ
ایتونو د رب خپل ته نو هلاک کړل مونږ دوي په سبب د ګناهو د دوي سره او غرق کړل مونږ تابعین د فرعون
وَكُلٌّ كَانُوْا ظٰلِمِيْنَ ﴿۵۴﴾ اِنَّ شَرَّ الدَّوَآبِّ عِنْدَ اللّٰهِ الَّذِيْنَ
او ټول دوي وو ظالمان بیشکه بد د ګرځیدونکو په نزد د خدای هغه کسان دي چه
كَفَرُوْا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿۵۵﴾ اَلَّذِيْنَ عٰهَدْتَّ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُوْنَ
کافران سوي دي نو دوي ایمانه راوړي هغه کسان چه وعده اخستې وه تا له دوي نه بیا ماتوي دوي
عَهْدَهُمْ فِيْ كُلِّ مَرَّةٍ وَّهُمْ لَا يَتَّقُوْنَ ﴿۵۶﴾ فَاِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ
وعده خپله په هر وار کښې او دوي ځان نه ساتي له ماتولو د وعدې نه نو که بیا پیدا کړې ته دوي
فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مَّنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ﴿۵۷﴾
په جنګ کښې نو ویروه په قتل د دوي سره هغه خلک چه د شا نه د دوي دي ښايي چه دوي به عبرت واخلي

ف١
بیا رب العزت وائی رسول خپل ته لپاره د تسلی چه حال ستا له قریشو سره داسی دی کَدَاْبِ اٰلِ فِرْعَوْنَ الاٰیة ١٢ ١٢ ١٢

ف٢
دا خلق یهود د بنی قریظه قبیلی وو چه دوی له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره وعده کړی وه چه مونږ به له هیچا سره مرسته نه کوو چه هغه له تا سره جنګ کوی بیائی په ورځ د بدر دا وعده ماته کړه چه مشرکانو ته ئی وسلی ورکړی بیائی عذر وویل چه مونږ خطا شوو او هیر مو وو بیا به داسی کار نه کوو بیائی په ورځ د احد دا وعده ماته کړه ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢
روح البیان

ف٣
حاصل دا چه الله تعالی خپل حبیب صلی الله علیه وسلم ته داو فرمایل چه که چیرې پر دی کسانو باندې چه داو عده خپله ماتوي او تنګی د بهره کوی ستا لاس برسو نو بښه سخته سزا ورکړه دوی لپاره چه نور کفار عبرت ورځنې واخلي او هغوی بیا عهد شکنې ونه کړی ١٢
وحیدی
وغیره
١٢

وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَوْمٍ خِيَانَةً فَانبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ ۚ
اوکه ویرېږې لې ته له یو قومه څخه د خیانت نو وغورځوه داوعدې دوی ته په برابری سره

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ ﴿٥٨﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ
بیشکه چه خدای دوست نه کوي له خیانت کوونکو سره او گمان دې نه کوی هغه کسان

كَفَرُوا سَبَقُوا ۚ إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ ﴿٥٩﴾ وَأَعِدُّوا لَهُم مَّا اسْتَطَعْتُم
چه کافران شوی دي چه دوی مخکې شول عذابه نو نه څخه بیشکه چه دوی نه سي عاجزه کولی ما او تیار کړئ تاسو دوی ته څومره چه طاقت لرئ

مِّن قُوَّةٍ وَمِن رِّبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ
له قوت (اسباب د جنګ) څخه او له تړلو د آسانو څخه چه ویروی پر دی سره د دښمن د خدای او دښمن ستاسو

وَآخَرِينَ مِن دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ۚ وَمَا
او نور کسان له دوی څخه نه پېژنئ تاسو دوی خدای پېژني هغوي او هغه شی

تُنفِقُوا مِن شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنتُمْ
چه نفقه کوئ تاسو له یو شي څخه په لاره د خدای کښي پوره جزاء به ئې درکړي تاسو ته او پر تاسو به ظلم

لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦٠﴾ ۞ وَإِن جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى
ونکړل سي او که میلان وکړ دوی صلحې ته نو ته هم میل وکړه دې ته او توکل وکړه ته پر

اللَّهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦١﴾ وَإِن يُرِيدُوا أَن يَخْدَعُوكَ
خدای باندې بیشکه چه دی اورېدونکی دي عالم دی او که اراده وکړی دوی د دې چه چل درکړي تا ته

فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ ۚ هُوَ الَّذِي أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾
نو بیشکه بس دی تا لره خدای دی هغه ذات دی چه محکم ئې کړی ته په مرسته خپله سره او په مؤمنانو سره

وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ ۚ لَوْ أَنفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَّا
او الفت ئې واچولو په مینځ د زړونو د دوی کښي که نفقه کړی وی تا هغه مال چه په ځمکه کښي دی نو له په صلح د دوی کښي نو

أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ ۚ إِنَّهُ عَزِيزٌ
الفت به نه وو اچولی تا په مینځ د زړونو د دوی کښي مګر خدای محبت او ستر په مینځ د دوی کښې بیشکه چه دی غالب دی

حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٤﴾
محکم کاری دي ای پیغمبره صلی الله علیه وسلم بس دی تا لره خدا او هغه څوک چه پیروی کوی ستا له مؤمنانو څخه

ع ۸ ۶ ۴

په حدیث شریف کښي راغلی دي چه
هر څوک اس په نیت د جهاد وتړي
نو د هغه وابنه خوشائی بول او
به په ورځ د قیامت د نیکی په تله کښي
ور تلل کیږي ۱۲ روح ۲ له چه
یهودیان دي او منافقان دی او
کفار د فارس دي ۱۲ روح البیان
۳ یعني که طلب د صلحې دوی وکړو
هم صلح ورسره وکړه ۱۲ ۴ ابن
عباس رضی الله تعالی عنه ویلي دي چه
دا آیت منسوخ شوی دی پر قاتلوا
المشرکین الآیة سره بعضو ویلي
دي چه دا حکم خاص دی په بنی قریظه
قبیلې پورې یعنې له نورو کفارو سره
کول صحیح نه دي مګر صحیح دا خبره
چه که صلح کول وته حاجت او مسلمانان
بې طاقته وو نو صلح کول ورته جائز
لکه چه رسول الله صلی الله علیه وسلم
له کفارو د قریشو سره صلح کړی وه
وحیدي ۵ امام کاشفی ویلي دي
چه په مابین د بنی اوس او بنی خزرج
کښي د یو سل شلو کالو بدی وه او هغه
وخت به ئې سره قتلول او مالونه
ئې لوټول الله تعالی په برکت د اسلام
سره د دوی په مینځ کښي محبت پیدا
کړ نو داسې شول لکه ورونه ۱۲
روح البیان ۶ روایت دي چه په
رسول الله صلی الله علیه وسلم
باندې دري دیرش سړي او شپږ
ښځو ایمان راوړی وو بیا ورسره
لمدوی څخه عمر فاروق رضی الله
هم پر اسلام مشرف شو نو خلویښت
کسه مؤمنان پوره سول نو دا آیت
نازل سو چه یا ایها النبي
حسبك الله ۱۲
روح
۱۲

يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِيْنَ عَلَى الْقِتَالِ ۭ اِنْ يَّكُنْ مِّنْكُمْ

اې پیغمبره (صلی الله علیه وسلم) باعث کړه مؤمنان پر جنګ د کفارو باندې که وي له تاسو څخه

عِشْرُوْنَ صٰبِرُوْنَ يَغْلِبُوْا مِائَتَيْنِ ۚ وَاِنْ يَّكُنْ مِّنْكُمْ مِّائَةٌ

شل کسه صبر کوونکي نو غلبه به وکړي پر دوو سوو کافرانو باندې او که وي له تاسو څخه سل کسه

يَّغْلِبُوْٓا اَلْفًا مِّنَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُوْنَ ٦٥

نو غلبه به وکړي پر زرو له هغه کسانو څخه چه کافران شوي دي په سبب د دې چه بیشکه دوي یو قوم دی چه نه پوهیږي

اَلْـٰٔنَ خَفَّفَ اللّٰهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ اَنَّ فِيْكُمْ ضَعْفًا ۭ فَاِنْ يَّكُنْ

اوس سپک کړ خدای در څخه بار له تاسو څخه او پوه شو چه بیشکه په تاسو کښې سستي ده نو که وي

مِّنْكُمْ مِّائَةٌ صَابِرَةٌ يَّغْلِبُوْا مِائَتَيْنِ ۚ وَاِنْ يَّكُنْ مِّنْكُمْ

له تاسو څخه سل کسه صبر کوونکي نو غلبه به وکړي دوي په دوه سوه کافرانو باندې او که وي له تاسو څخه

اَلْفٌ يَّغْلِبُوْٓا اَلْفَيْنِ بِاِذْنِ اللّٰهِ ۭ وَاللّٰهُ مَعَ الصّٰبِرِيْنَ ٦٦

زر کسان نو غلبه به وکړي پر دوو زرو باندې په امر د خدای سره او خدای مل ګري دی د صبر کوونکو سره

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ اَنْ يَّكُوْنَ لَهٗٓ اَسْرٰي حَتّٰي يُثْخِنَ فِي الْاَرْضِ ۭ

نه دی مناسب هیڅ پیغمبر لره چه وي به ده لره بندیان تر څو پورې چه ښه قتل وکړي په ځمکه کښې

تُرِيْدُوْنَ عَرَضَ الدُّنْيَا ڰ وَاللّٰهُ يُرِيْدُ الْاٰخِرَةَ ۭ وَاللّٰهُ

اراده لرئ تاسو د مال د دنیا او خدای اراده لري د اخرت او خدای

عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ٦٧ لَوْلَا كِتٰبٌ مِّنَ اللّٰهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيْمَآ

غالب دی محکم کاري دی که نه وی حکم لطرفه د خدای څخه مخکې نو بیشکه رسیدلی به وو تاسو ته په هغه شي کښې

اَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ٦٨ فَكُلُوْا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلٰلًا طَيِّبًا ڮ

چه اخستي دي تاسو عذاب لوئ نو خورئ له هغه مال څخه چه غنیمت اخستي دي تاسو حلال پاک

وَّاتَّقُوا اللّٰهَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ٦٩ يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ

او ووېرېږئ له خدای څخه بیشکه چه خدای بخښونکی دی مهربان دی اې پیغمبره (صلی الله علیه وسلم) ووایه ته

لِّمَنْ فِيْٓ اَيْدِيْكُمْ مِّنَ الْاَسْرٰٓي ۙ اِنْ يَّعْلَمِ اللّٰهُ فِيْ قُلُوْبِكُمْ

هغه چاته چه په لاسو ستاسو کښې دي له بندیانو څخه که معلوم کړي خدای په زړو ستاسو کښې

ك هر کله رسول الله صلی الله علیه وسلم چه مدینې منورې ته راغلی نو مسلمانانو وشمیرل او سره قابلو جنګ شپږ سوه کسان وو نو دوی ډیر خوشحاله شول چه اوس به کافرانو غلبه نه

شي باندې پیدا کولی نو الله تعالی دا ایت نازل کړ ۱۲ موضح له په ابتدا د اسلام حکم وو چه دیو مسلمان لپاره لس کافرانو څخه جائز نه وه یعنی د دښمن که لس چنده وو هم به ورسره مقابله او جنګیدل هر کله چه پر مؤمنانو دا حکم ګران شو پس له دې معاف وشو چه که دښمن له دوه چنده ستاسو څخه زیات وي نو تېښته له تاسو جائز ده مګر جنګیدل په هر حال کښې افضل دي د احکم تر قیامته پورې دی ۱۲ وحیدي ۲ له روایت دی چه د اتیا کسانو څخه حضرت عباس رضی الله تعالی عنه هم بندیان شوي دي چه هر کله دوی په جنګ د بدر کښې بندي کړل او سل سوا وه له کوره واوریدل ... بندي سوله ... مشرکانو څخه ... هم ... بندي شو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چه ته ځان ... بند یا فدیه ... کړه چه تا ... دپاره چه جنګ ته ... راغلی او ستا د ورور ... عقیل او نوفل دي هم فدیه ... نو عباس وویل هغه شل اوقیې ... په جنګ کښې ... فدیه کښې ... حضرت ته ... وویل چه دا کار نه دی نو عباس ... وویل چه ته ما ... خلقو څخه سوال ... رسول الله ... وویل هغه ... سره ... نو ... ته وویل دي وو ... انفل ... عبد الله فضل ... دي نو عباس رسول الله ته ... په دې هغه خبر ... وویل چه خدای پر خبر کړم نو عباس ... وویل چه بیشکه ته شاهد یم پر دې چه الله یو دی او ته رسول د هغه ... چه هیڅ ... ته ... نه وه او بل هیڅوک نه وو نو معلوم شوه چه ته پیغمبر د خدای ئې ځکه ئې ته خبر کړي او ایمان ئې په صدق سره راوړ ۱۲ معالم، ولیسیر

خَيْرًا يُّؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّآ اُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۗ وَاللّٰهُ

کوم خیر یعنی ایمان نو درته به ورکړي تاسو ته بنه له هغه مال نه چه اخستی شوی دی له تاسو نه او بخښنه به وکړي تاسو ته او خدای

غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٧٠﴾ وَاِنْ يُّرِيْدُوْا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللّٰهَ

بخښونکی دی مهربانه دی او که اراده لري دوی د خیانت له تاسره (د بیا مرتد کیدلو) نو به تحقیق خیانت کړی وو دوی له خدای سره

مِنْ قَبْلُ فَاَمْكَنَ مِنْهُمْ ۗ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿٧١﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ

مخکې له دې نه په کفر سره نو بدل ئې واخست له دوی نه او خدای عالم دی خاوند د حکمت دی بیشکه هغه کسان

اٰمَنُوْا وَهَاجَرُوْا وَجٰهَدُوْا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فِيْ سَبِيْلِ

چه ایمان ئې راوړی دي او هجرت ئې کړی دی او جهاد ئې کړی دی په مالونو خپلو او په ځانونو خپلو په لاره

اللّٰهِ وَالَّذِيْنَ اٰوَوْا وَّنَصَرُوْٓا اُولٰٓئِكَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ۗ

د خدای کښې او هغه کسان چه ځای ور کړی دی او مرسته ئې کړې ده له دوی سره دغه کسان بعضې د دوی دوستان دی د بعضو نورو

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَلَمْ يُهَاجِرُوْا مَا لَكُمْ مِّنْ وَّلَايَتِهِمْ مِّنْ

او هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دي او هجرت ئې نه دی کړی نشته تاسو لره له میراثه د دوی نه هیڅ

شَيْءٍ حَتّٰى يُهَاجِرُوْا ۚ وَاِنِ اسْتَنْصَرُوْكُمْ فِي الدِّيْنِ فَعَلَيْكُمُ

شی تر څو چه هجرت وکړي دوی او که طلب د مرستی وکړي دوی له تاسو نه په دین کښې نو لازم دی پر تاسو

النَّصْرُ اِلَّا عَلٰى قَوْمٍۢ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِّيْثَاقٌ ۗ وَاللّٰهُ بِمَا

مرسته کول له دوی سره مګر مه ورځه پر هغه قوم باندې چه په منځ ستاسو او د دوی کښې وعده وي او خدای پر هغه

تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿٧٢﴾ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا بَعْضُهُمْ اَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ۗ

چه تاسو ئې کوئ لیدونکی دي (جزا به درکړي) او هغه کسان چه کافران شوي دي بعضې د دوی دوستان د بعضو نورو دي

اِلَّا تَفْعَلُوْهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْاَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيْرٌ ﴿٧٣﴾ ۗ

که و نکړي تاسو دا دوستی په خپلو کښې نو پیدا به شي لویه فتنه په ځمکه کښې او فساد لوی

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَهَاجَرُوْا وَجٰهَدُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَالَّذِيْنَ

او هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دي او هجرت ئې کړی دي او جهاد ئې کړی دي په لاره د خدای کښې او هغه کسان

اٰوَوْا وَّنَصَرُوْٓا اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُوْنَ حَقًّا ۗ لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ

چه ځای ئې ور کړی دي مهاجرینو ته او مرسته ئې کړې ده له دوی سره دغه کسان دي مومنان په ریښتیا سره دوی لره ده بخښنه

ف ۱

دا آیت شریف نازل شوی دي په حق د عبد الله ابن سعد کښې چه دی منشي وو د رسول الله صلی الله علیه وسلم او بیا مرتد سو او له کفارو سره شامل سو ۱۲ ۱۲ ۱۲ وحیدی

ف ۲

یعنی بعضی د دوی دوستان او متولیان دي د بعضو نورو په میراث کښې او دا حکم په اول د اسلام کښې وو ځکه چه مهاجرینو او انصارو به سره یو بل میراث اخستی په سبب د هجرت او د نصرت سره او د نورو اقاربو به ئې نه اخستی بیا وروسته دا حکم منسوخ سو په آخر د دې صورت سره نو وروسته له فتح د مکې نه هجرت قطع سو او میراث ورپاته په خپلوي سره سول ۱۲ ۱۲ ۱۲ روح و معالم و تیسیر

ف ۳

حاصل دا چه که د اقسم مسلمانان کافرانو ته میروال او تکول بنې نو تاسو ته مناسب دي چه حمله وربانديې وکړئ او خلاص ئې کړئ ورځنې مګر که چیرې له هغه کفارو سره ستاسو عهد و پیمان وي چه یو په بل به کار نه لرو نو تاسو هغه وعده خپله مه ماتوئ بلکه د غه مسلمانانو ته ووائې چه تاسو وطن د دوی پریږدئ او راځئ ورځنه ۱۲ ۱۲ منه رحمه ربه

وَّرِزْقٌ كَرِيْمٌ ﴿٧٤﴾ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوْا وَجٰهَدُوْا

او روزي ده نيکه (چه جنت دی) او هغه کسان چه ايمان ئې راوړی وروسته له دې څخه او هجرت ئې وکړ او جهاد ئې وکړ

مَعَكُمْ فَاُولٰٓئِكَ مِنْكُمْ ۭ وَاُولُوا الْاَرْحَامِ بَعْضُهُمْ اَوْلٰى بِبَعْضٍ

سره له تاسو نو دغه کسان له تاسو څخه دي او خاوندان د خپلوۍ بعضې د دوی غوره دي په بعضو نورو د ميراث

فِيْ كِتٰبِ اللّٰهِ ۭ اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ ﴿٧٥﴾ ع

په کتاب د خدای کښې بيشکه خدای پر هر شي عالم دی

سُوْرَةُ التَّوْبَةِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ مِائَةٌ وَّتِسْعٌ وَّعِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّسِتَّةَ عَشَرَ رُكُوْعًا

بَرَاۗءَةٌ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖٓ اِلَى الَّذِيْنَ عٰهَدْتُّمْ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿١﴾

بيزاري ده له خدای څخه او له رسول د هغه کسانو ته چه وعده و سره کړې وه تاسو له مشرکانو څخه

فَسِيْحُوْا فِي الْاَرْضِ اَرْبَعَةَ اَشْهُرٍ وَّاعْلَمُوْٓا اَنَّكُمْ غَيْرُ

وګرځئ په مځکه کښې څلور مياشتې او پوه شئ پردې چه بيشکه تاسو نه يئ

مُعْجِزِي اللّٰهِ ۙ وَاَنَّ اللّٰهَ مُخْزِي الْكٰفِرِيْنَ ﴿٢﴾ وَاَذَانٌ مِّنَ اللّٰهِ

عاجز کوونکي د خدای او بيشکه چه خدای شرموونکي د کافرانو دی او خبرداری دی له طرفه د خدای څخه

وَرَسُوْلِهٖٓ اِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْاَكْبَرِ اَنَّ اللّٰهَ بَرِيْۗءٌ

او له طرفه د رسول د ده څخه خلقو ته په ورځ د حج اکبر کښې پردې خبره چه بيشکه خدای بيزاره دی

مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ ڏ وَرَسُوْلُهٗ ۭ فَاِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ وَاِنْ

له مشرکانو څخه او رسول د ده هم بيزار دی له دوی څخه نو که توبه وکښئ تاسو له کفره نو دا کار خير دی تاسو ته او که

تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللّٰهِ ۭ وَبَشِّرِ الَّذِيْنَ

شا کړه تاسو ايمان ته نو پوه شئ پردې چه بيشکه تاسو نه يئ عاجز کوونکي د خدای او زيری ورکړه هغه کسانو ته

كَفَرُوْا بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ ﴿٣﴾ اِلَّا الَّذِيْنَ عٰهَدْتُّمْ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ

چه کافران شوي دي د عذاب دردناک سره مګر بيزاره نه دی خدای او رسول د ده له هغه کسانو چه تاسو سره وعده وکړه له مشرکانو څخه

ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوْكُمْ شَيْـــًٔا وَّلَمْ يُظَاهِرُوْا عَلَيْكُمْ اَحَدًا فَاَتِمُّوْٓا

بيا ئې کمي او نقصان ونه کړی تاسو ته هيڅ شی او نه ئې مرسته کړې ده پر تاسو باندې له هيچا سره نو پوره کړئ تاسو

ف ١

روايت کړی شوی دی چه رسول الله صلی الله عليه وسلم په مينځ د مهاجرو او انصارو کښې ورور ګلوي کړې وه نو مهاجرينو او انصارو به يو د بل ميراث نه وړه او قريب دپلچه به هجرت نه و کړی هغه به محروم و تر څو چه مسلمانانو فتح کړه نو بيا خدای پاک دا حکم موقوف کړه په دې ايت سره چه وَاُولُوا الْاَرْحَامِ الاٰيه ١٢ ١٢ روح البيان

ف ٢

په سر د دې سورت کښې بسم الله ځکه نه ده ليکلې شوې چه په سبب د د مره هغه وعده چه رسول الله صلی الله عليه وسلم او کفارو په مينځ وه ماته شوې وه او د عربو به دا عادت وو چه هر کله به ئې کاغذ د وعدې ماتولو او استوه ئې هر ليږلو نو بسم الله به ئې په سر کښې نه ليکله ١٢ ١٢ وحيدي

ف ٣

چه هغه شوال ذالقعده ذالحجه او محرم دي او بعضو ويلي چه هغه شل ورځې د ذالحجې دي او بل محرم صفره او اوله خور دي ١٢ روح و يسير

ف ٤

روايت دی چه رسول الله صلی الله عليه وسلم په حجة الوداع کښې په ورځ د قرباني د جمرو په مينځ کښې ودريدی او وې ويل چه دا ورځ د حج اکبر ده او خلک وائي چه ورځ د عرفې ته ورځ د حج اکبر ويله کيږي ١٢ روح البيان ف ٥ روايت دی چه رسول الله صلی الله عليه وسلم په کال د حديبي کښې له بني ضمره سره صلح وکړه او وعده ئې ورسره کړې وه چه په تاسو به کار نه لرو او دوی به په وه کښې نهه مياشتې پاتې وې نو رسول الله صلی الله عليه وسلم د دوی ته انتظار وکړ ١٢ روح البيان

إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٤﴾
له دوی سره وعده د دوي تر هغه مودې دوی پوره بېشکه چه خدای دوستي کوي له پرهېزګارانو سره

فَإِذَا انسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدتُّمُوهُمْ
نو هرکله چه تېرې سوې هغه میاشتې حرامي نو ووژنئ مشرکان (چه عهد نه پالی) په هر ځای کې چه مو پیدا کړل دوي

وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ ۚ فَإِن
او ونیسئ دوي او بندیان کوئ دوي او کښېنئ د دوی په هر بند ځای کښي نو که توبه

تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ ۚ إِنَّ
وکښله دوی او سم ئې ودراوه لمونځ او ورئې کړه زکوة نو خالي کړئ لاره د دوي بېشکه

اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥﴾ وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ
چه خدای بخښونکی دی مهربانه دي او که یو څوک له مشرکانو څخه طلب د امان وکړ ستا څخه

فَأَجِرْهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ
نو امان ورکړه هغه ته لپاره د دې چه واوري کلام د خدای بیا ورسوه دی ځای د امن د ده کور ته دا کار په سبب د دې دی چه بېشکه دوي

قَوْمٌ لَّا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾ كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِندَ
یو قوم دی چه نه پوهیږي څرنګه به وي لپاره د مشرکانو وعده په نزد

اللَّهِ وَعِندَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدتُّمْ عِندَ الْمَسْجِدِ
د خدای او په نزد د رسول د ده مګر هغه کسان چه وعده ورسره کړې ده تاسو په نزد د مسجد

الْحَرَامِ ۖ فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
حرام نو څو چه ولاړ وي دوي پر وعده تاسو ته نو تاسو هم ودرېږئ دوي ته بېشکه چه خدای محبت کوي

الْمُتَّقِينَ ﴿٧﴾ كَيْفَ وَإِن يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ
له پرهېزګارانو سره څرنګه به وفا وي دوی له وعده او که غلبه پیدا کړي دوي پر تاسو نو و به نه ګوري دوي په باب ستاسو کښي

إِلًّا وَلَا ذِمَّةً ۚ يُرْضُونَكُم بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ وَ
نه قسم ته او نه وعدې ته راضي کوي دوي تاسو په خولو خپلو باندې او نه مني دا خبرې زړونه د دوي

أَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨﴾ اشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدُّوا
او زیات د دوی فاسقان دي اخستي دي دوی پر ایتونو د خدای باندې پیسې لږ نو منع کوي دوی خلق

ف ٢

قاضي بیضاوي په خپل تفسیر کښي په دې ایت کښي چه په دې ایت کښي دلیل دی پر دې خبره چه هر څوک لمونځ نه کوي او زکوة نه ورکوي او هغه دې نه پرېږدې یعنی همیشه دی پا چا بند کړي او له حضرت امام اعظم رحمة الله علیه څخه روایت دی چه هر چا دې ورځې لمونځ پرېښود نو دی لائق د قتل سو ١٢ روح البیان

ف ٢

حاصل د دی ایت دا دی چه الله تعالی ج فرمائي ای حبیبه زما که چیری کوم یو مشرك له تا څخه طلب د امن وکړ چه پر ما کار ره لره نو ته امن ورکړه لپاره د دې چه دی خبره ستا او کلام د خدای تعالی واوري او له حقیقته د اسلام څخه واقف سي او ورسته له هغه څخه ئې امانی خپل قوم ته ورسوه بعد له هغه څخه بیا حکم د ده د نورو مشرکانو په شان دی چه وژل بیا جائز دي حسن رضی الله تعالی عنه ویلی دي چه حکم د دې ایت تر قیامته پوري باقي دی ١٢ ١٢

١ ع ٦ ٧

ف ٣

ویلی سوي دي چه ابو سفیان د یو صحرایان جمع کړي وو او ولیمه ئې ورته کړې وه لپاره د دې چه تاسو متابعت د رسول الله صلی الله علیه وسلم ونه کړئ یا چه هغه وعده چه له ده سره مو کړې ده مات ئې کړئ نو دوی د ده خبره ومنله او له رسول الله صلی الله علیه وسلم سره ئې مخالفت وکړ نو دا ایت مبارك په حق د اعرابو کښي نازل شوی دی چه اِشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ الآية ٢ روح البیان

عَنْ سَبِيلِهِ ۚ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑨ لَا يَرْقُبُونَ

له لاري دخداى څخه بیشکه دوي چه دي بد کار دي هغه چه کوي دوي انتظار نه کوي دوي

فِي مُؤْمِنٍ إِلًّا وَلَا ذِمَّةً ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ⑩ فَإِنْ

په باره د مؤمن کښې نه قسم ته او نه وعدې ته او دغه کسان دوي تجاوز کونکي دي لحاظ د شرعي څخه نو که

تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ ۗ

توبه وکښله دوي او سم یې ودراوه لمونځ او ورکړه زکوة نو دوي ورونه ستاسو دي په دین کښې

وَنُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ⑪ وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ

او واضح بیانو و موږ ایتونه لپاره د هغه قوم چه پوهیږي او که مات کړل دوي قسمونه خپل

مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أَئِمَّةَ الْكُفْرِ ۙ

وروسته له وعدې د دوي څخه او عیبونه نیسي په دین ستاسو کښې نو وژنئ تاسو هغه مشران د کفر

إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ⑫ أَلَا تُقَاتِلُونَ قَوْمًا

بیشکه دوي چه دي نشته قسمونه دوي لره لپاره د دې چه دوي منع شي له کفر څخه ایا جنګ نه کوئ تاسو له هغه قوم سره

نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَءُوكُمْ أَوَّلَ

چه مات کړي یې دي دوي قسمونه خپل او قصد یې کړی دی په ایستلو د رسول علیه السلام له مکې څخه او دوي شروع کړې ده تاسو سره په اول ځل

مَرَّةٍ ۚ أَتَخْشَوْنَهُمْ ۚ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ⑬

ایا تاسو ویریږئ له دوي څخه نو خدای حقدار دی چه ویریږئ له هغه څخه که یئ تاسو ایمان داروونکي

قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبْهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ

جنګ کوئ له دوي سره چه عذاب به ورکړي دوي ته خدای په لاسو ستاسو او رسوا به ئې کړي او ستاسو سره به مرسته وکړي په دوي باندې

وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ⑭ وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ ۗ

او جوړ به کړي سینې د هغه قوم چه مؤمنان دي او لیرې به کړي قهر د زړونو د دوي

وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ⑮ أَمْ

او رجوع به په رحمت سره وکړي خدای په هغه چا چه اراده وسي د ده او خدای عالم دی خاوند د حکمت دی ایا

حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ

ګمان کوئ تاسو چه پریښودل به شئ تاسو او معلوم کړي به نه وي خدای هغه کسان چه جهاد کوي له تاسو څخه

۱ه ابن مسعود رضی الله تعالی عنه وایي دغه چه تاسو ته د لمانځه او زکوة دواړو حکم وسو نو هر څوک چه زکوة نه ورکوي لمونځ د هغه نه قبلیږي. ابوبکر صدیق رضی الله تعالی عنه په خپل خلافت کښې جهاد کړی وو له هغه کسانو سره چه لمونځ به ئې کاوه او زکوة به ئې نه اداکاوه ۲ه دا ایت شیعه دلیل وړي چه کله ذمي کافر په ښکاره توګه په دین د اسلام کښې طعن ووایي نو د ده عهد ماتیږي او سر او مال د ده مباح دي ۳ه روح ومعالم ۴ه کله چه هغه دوي ټول جمع سوي وو په دارالندوه کښې چه د دوي د مجلس ځای وو او مشوره ئې کوله په سر لو د رسول الله صلی الله علیه وسلم کښې ۴ه معالم

۵ه چه هغه جنګ د بدر وو حکم چه دوي ته وویل سوه بیرته ولاړ سئ قافله موږ ته بیره سوه نو دوي وویل چه هغه کله به ولاړ نه سو تر څو چه محمد صلی الله علیه وسلم او د ده اصحابو موږ مات او بې ننګ نه وي کښلي ۵ه معالم

۶ه ابن عباس رضی الله تعالی عنه وایي دي چه دا کسان د له وو له یمن څخه راغلي وو او په مکه معظمه کښې ئې اسلام منلی وو نو مشرکانو دوي داهل مکه څخه ډېر تنګ سول نو دوي رسول الله صلی الله علیه وسلم ته احوال ولیږی چه هغه په جواب کښې ورته وویل چه خوشحالي او سئ خوشحالي او فتح نژدې ده ۶ه روح

له دا حکم یا خاص دی په مسجد حرام پورې او یا امر جماعت و څخه مراد دی له ابادی څخه دا مراد دی چه تعمیر او مرمت د هغه ئې کوي او یا عبادت په کښې کوي بهتره دا ده چه کافر دی

وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ

او نه وي نیولي دوی بي له خدای پاک څخه او بي له رسول د ده څخه او بي له مؤمنانو څخه له بل چا سره

وَلِيجَةً ۚ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾ مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ

پټه اشنائي او خدای خبر دی په هغه چه تاسو ئې کوئ یعنې جزا به ئې درکړي نه ښائي مشرکانو ته

أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ ۚ

دا چه اباد وي دوی مسجدونه د خدای په داسې حال چه شاهدي ویونکي پر ځانو خپلو باندې په کفر سره

أُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ إِنَّمَا

دغه کسان خراب شول عملونه د دوی او په اور کښې به دوی همیشه پاتې کېدونکي وي بیشکه دا خبره ده

يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ

چه اباد وي مسجدونه د خدای هغه چه ایمان ئې راوړی وي پر خدای او پر ورځ د روستونی باندې او سم ئې درولې دی

الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ ۖ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ

لمونځ او ورکړي ئې وي زکوة او نه وي ویرېږي په کار د دین کښې مګر له خدای څخه نو نژدې دي دغه کسان

أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿١٨﴾ أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ

چه وي به دوی له لاره بیاموندونکو څخه ایا مقرر کړی دی تاسو اوبه ورکول حاجیانو ته او اباد ول

الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ

د مسجد حرام لکه د هغه چا چه ایمان ئې راوړی وي پر خدای او پر ورځ د اخرت باندې او جهاد ئې کړی وي

فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۚ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي

په لاره د خدای کښې برابر نه دي دوی سره په نزد د خدای او خدای لاره نه ښئي

الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي

هغه قوم ظالمانو ته هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دی او هجرت ئې کړی دی او جهاد ئې کړی دی په

سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ

لاره د خدای کښې په مالو خپلو او پر ځانو خپلو د برلوی دي له جهته د مرتبې په نزد

اللَّهِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾ يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ

د خدای او دغه کسان دوی کامیاب دي زیری ورکوي دوی ته رب د دوی په رحمت سره

دا سې ځلي کښې نه پرېښودل کیږي یعنې جماعت ئې نه دي داخلیږي او که کافر مسجد جوړ ولو وصیت وکړ نو هغه نافذ نه دی ١٢ فتح ١ دا ایت نازل سو کوم چه په حق د هغو د مشرانو د قریشو کښې چه یو له هغو عباس رضي الله عنه وو ١٠ کوم چه بندیان سول نو صحابه کرامو وي ملامت کړل په سبب د کفر د دوی او حضرت علي رضي الله عنه پر عباس رضي الله عنه باندې ملامتیا چه تاسو رسول د خدای سره جنګ وکړ او صله رحمي مو ونه کړل او له مشرکانو سره مو دي رسته وکړه دا خو منافه وه نو عباس رضي الله عنه ورته وویل چه تاسو عیبونه زمونږ شماری نو علي رضي الله عنه ورته وویل چه ستاسو کښې ایا ښه کار هم سته ده وویل هو مونږ حاجیانو ته اوبه ورکوو او پر کعبه غلاف اچوو او مسجد حرام اباد وو نو الله تعالی د دوی خبر په ردکښې دا ایت نازل کړ اجعلتم سقایة الحاج الایه او انما یعمر مساجد الله الایه ١٢ روح و معالم و تیسیر ٣ مروایت کړی سوی دي له نعمان بن بشیر رضي الله عنه څخه چه زه نبي علیه السلام ته نا ست وم یو سړي وویل چه زه حاجیانو ته په ورځو د حج کښې اوبه ورکوم نو دا می بس دی بله هیڅ نیکي ونکړم هم بل سړي وویل چه اباد د مسجد حرام وکړم دا زما کافی دی بل سړي وویل چه جهاد کول دي کار څخه ډیر بهتر دی نو حضرت عمر ورته قهر وکړ چه ژر صبر وکړی زه لمونځ وکړم نو له رسول الله څخه به پوښتنه وکړم چه کوم کار بهتر دی نو کله چه نبي علیه السلام ته ورغلی نو خدای تعالی دا ایت نازل کړ اجعلتم سقایة الحاج الایه ٢ روح که روایت دی چه حضرت عباس رضي الله عنه او طلحه رضي الله عنه او علي رضي الله عنه یو پر بل فخر وکړ طلحه رضي الله عنه وویل چه زه صاحب د کعبې چابی یم که زما خوښه وي نو شپه هم په کښې کړم عباس رضي الله عنه وویل چه حاجیانو ته اوبه ورکوم او حضرت علي رضي الله عنه وویل چه زه نه پوهیږم چه تاسو څه وائی ما خو د نورو خلقو څخه شپږ میاشتې مخکي رو نیولې دی لمونځ مي کړی دی یعنې مسلمان شوی یم له نورو څخه اول او جهاد مي کړی دی اول نو په دغو خبرو کښې دا ایت نازل سو او مرتبه د علي رضي الله عنه د نورو څخه لوړه سوه ١٢ وحیدي

مِّنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنّٰتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ ﴿٢١﴾ خٰلِدِينَ
له جانب خپل نه او په رضامندۍ سره او په باغونو سره چه وي به دوی لره په هغو کښې نعمتونه همیشه همیشه به وي دوی

فِيهَآ أَبَدًا ۚ إِنَّ اللَّهَ عِندَهُۥٓ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٢﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ
په هغو کښې بې نهایته بیشکه چه خدای په نزد اجر لوی دی له ای هغه کسانو له

ءَامَنُوا۟ لَا تَتَّخِذُوٓا۟ ءَابَآءَكُمْ وَإِخْوٰنَكُمْ أَوْلِيَآءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا۟
چه ایمان ئې راوړی دی مه نیسئ تاسو پلرونه خپل او وروڼه خپل دوستان که خوښ کړی وی دوی

الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمٰنِ ۚ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَأُو۟لٰٓئِكَ هُمُ
کفر پر ایمان باندې او هر چاچه دوستی وکړه له دوی سره له تاسو څخه نو دغه کسان هم دوی

الظّٰلِمُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ إِن كَانَ ءَابَآؤُكُمْ وَأَبْنَآؤُكُمْ وَإِخْوٰنُكُمْ
ظالمان دي و وایه ته دوی ته که وي پلاران ستاسو او زامن ستاسو او وروڼه ستاسو

وَأَزْوٰجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوٰلٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجٰرَةٌ
او ښځې ستاسو او خپلوان ستاسو او هغه مالونه چه ستاسو ګټلي دي تاسو او هغه تجارت

تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسٰكِنُ تَرْضَوْنَهَآ أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ اللَّهِ
چه ویریږئ تاسو لکوته والي د هغه نه او کورونه چه خوشحالیږئ پر هغو ډیر غوره دي تاسو ته له خدای څخه

وَرَسُولِهِۦ وَجِهَادٍ فِى سَبِيلِهِۦ فَتَرَبَّصُوا۟ حَتّٰى يَأْتِىَ اللَّهُ بِأَمْرِهِۦ ۗ
او له رسول د ده څخه او له جهاد څخه په لار د خدای کښې نو انتظار کوئ تر څو پورې چه راوړي خدای حکم خپل

وَاللَّهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفٰسِقِينَ ﴿٢٤﴾ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِى
او خدای سمه لار نه ښیي قوم فاسقانو ته په یقین بیشکه مرسته کړې ده له تاسو سره خدای په

مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ ۙ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ ۙ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ
ځایو ډیرو کښې او په ورځ د حنین کښې په هغه وخت کښې چه عجب راوستی تاسو ته ډیروالي ستاسو نو نه کړ دفع

تُغْنِ عَنكُمْ شَيْـًٔا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ
هغه ډیر والي له تاسو څخه هیڅ شی او تنګه شوه پر تاسو باندې ځمکه سره له پراخی ددی بیا

وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ أَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُۥ عَلٰى رَسُولِهِۦ وَ
شا کړه تاسو دښمن ته چه ماتې کونکي وئ بیا نازل کړ خدای آرام خپل پر رسول خپل باندې

١ له دې ایت څخه فضیلت د مهاجرینو په منبه شان سره ثابت شو چه په هغوی کښې حضرت ابوبکر صدیق او عمر او عثمان او علی او طلحه او زبیر رضی الله عنهم او نور ډیر اصحاب کرام وو جنتي والي او مطلب ته رسیدل د دوی ور څخه معلوم شول خوک چه شوی ته بد وائي هغه په خپله نامراده ملعون دی خذلهم الله ١٢ منه

٢ سبب د نازلیدلو د دې ایت دا وو چه هرکله رسول الله صلی الله علیه وسلم امر وکړ صحابه کرامو ته په هجرت کولو سره مدینې منورې ته نو بعضو سړو ته به خپلو ښځو او اولادو وویل چه مونږ لا ره پرې نه مونږ ته پرېږدئ او مونږ خو به هلاک شو د هغه سره ډیر نرم سوال او مجبور په پاتې سو نو خدای تعالی دا ایت شریف نازل کړ چه یا ایها الذین امنوا الایة ١٢ مدرج

٣ هرکله چه دا مخکښې ایت نازل سو نو هغه کسانو چه هجرت کولو څخه پاتې سوي وو ویل چه پیدې ځای کښې مونږ خپلوان دي او له خلقو سره مو معاملې دي او تجارت مالونه مونږ ته پراته دي نو که مونږ نیت د هجرت وکړو نو دا ټول شیان به ورک سي او مونږ به بې کسه او بې لاسه پاتې سو نو الله تعالی دا ایت نازل کړ چه قل ان کان اباؤکم الایة مدرج البیان

٤ حنین یو ځای دی د مکې او د طائف په منځ کښې هلته بنی ثقیف او هوازن قبیلې وې چه هغوی د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره جنګ وکړ نو مسلمانان یوولس زره وو او مشرکان څلور زره وو بعضو مسلمانانو وویل چه مونږ به ولې مغلوب کیږو سره له دې چه مونږ ډیر یو په غزا د بدر کښې لږ وو او غلبه مو وکړه نو د خدای تعالی دا خبره منظوره نه وه نو مسلمانانو شکست وکړ ١٢ منه رحمه الله

وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ

او پر مؤمنانو باندې او راوې لېږلې لښکرې تېرى لپاره د مرستې ستاسې چه ليدلې تاسو هغه او په عذاب ئې کړل هغه کسان

كَفَرُوا ۚ وَذَٰلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦﴾ ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ

چه کافران سوي دي او دا کار جزا د کافرانو ده بيا توفيق د توبې ورکوي خداى وروسته له

ذَٰلِكَ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

دې څخه هغه چا ته چه اراده وسي د ده او خداى بخښونکى دى مهربان دى اى هغه کسانو

آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ

چه ايمان ئې راوړى دي بېشکه خبره دا ده چه مشرکان نجس دي نو نه دي نژدې کېږي دوى مسجد حرام ته وروسته

عَامِهِمْ هَٰذَا ۚ وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ

له کاله د دوى څخه چه دا دى او که وېرېږئ تاسو له فقر څخه نو ژر دى چه غنيان به کړي تاسو خداى له

فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٨﴾ قَاتِلُوا الَّذِينَ

فضل خپل څخه که ئې خوښه سي بېشکه چه خداى عالم دى خاوند د حکمت دى وژنئ هغه کسان

لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ

چه ايمان نه راوړي دوى پر خداى باندې او نه په ورځ د آخرت باندې او نه حراموي دوى هغه چه حرام کړې دي

اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا

خداى او رسول د ده او نه قبلوي دوى دين حق چه اسلام دى له هغه کسانو څخه چه ورکړې سوې دى دوى ته

الْكِتَابَ حَتَّىٰ يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٢٩﴾

کتاب تر څو چه ورکړي دوى جزيه له خپله لاسه څخه او دوى ذليل وي

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ

او وائي يهوديان چه عزير زوى د خداى دى او وائي نصارى چه عيسىٰ ع م

ابْنُ اللَّهِ ۖ ذَٰلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ ۖ يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ

زوى د خداى دى دا خبره د دوى ده په خولو خپلو باندې مشابه کوي خبره خپله له خبرې د هغه کسانو سره

كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ ۚ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ ۚ أَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٣٠﴾ اتَّخَذُوا

چه کافران سوي وو مخکله دوى څخه لعنت دې وکړي پر دوى باندې خداى تر څنګه کرځول کېږي دوى له حق څخه نيولي دي دوى

سـ۱ه چه شهيد دي پر سبب د توکيبني جعتلاف دې خولې ووائي چه پنځه زره دي او بعضو وائي چه اته زره دي او بعضو ويلي دي چه سپاره هم زره دي. والله اعلم سـ۲ه چه هغه نهم کال دى د هجرت او په دغه کال ابوبکر صديق رض امير د حاجيانو وو نو هر کله چه دا حکم نازل سو او مشرکان له راتلو د مسجد حرام څخه منع سول نو دوى وويل اى د مکې خاوندانو تاسو به خوراک د کوم ځاى څخه وکړئ قسم دى چه نه به غله درکړو او نه به درته قافلې راولو نو مؤمنان په وېره کښې شول چه نه به ئې معاملې او تجارت تړولې له کفارو سره دي دا به او س څرنګه سي نو خداى تعالىٰ دا آيت نازل کړ چه وَاِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً الاٰية سـ۳ه روح البيان ۱۲ نعلهٔ د جزئي موقوفه ده په فکر د امام يوسف رح بعضې کسانو ويلي د هر يو نفر څخه دي په کال کښې يو دينار اخستل کېږي بعضو څلور دينار او يا څلوېښت درهم ويلي دي ويل سوى دى چه مراد له صَاغِرُونَ څخه دا دى چه جزيه راوړونکى دى تر پېره وخته ودرول سي او بيا دې ورڅخه قبض کړي سي ۱۲ وحيدى سـ۴ه او هغه ذليل اوس دا دي چه هر سړى دې خپله جزيه په خپله راوړي پياده به راځي پر سوارۍ به نه راځي او په ولاړه دې ورکوي او اخستونکي به ناست وي او هغه دې ګريوان څخه ونيسي او وهه ئې او وائي چه راکړه جزيه اى د منمنه دخداى ۱۲ روح البيان سـ۵ه روايت دى چه هر کله بخت نصر پاچا پر بني اسرائيلو غلبه وکړه نو تورات ئې هم وسوزاوه بيا چه خداى عزير عليه السلام پېغمبر کړ نو هغه ټول تورات ياد وو نو ويل چه تاسو يې په خپل پلار نيکه څخه روايت کړي دي چه يو نسخه د تورات په فلانکي ځاى کښې ښخه سوې ده او خلق ورغله او هغه ئې پيدا کړه او هغه ئې له بيانه سره د عزير عليه السلام مقايسه کړه څه تغير پکښې ښنکاره نه سو نو خلقو وويل چه دى د خداى زوى دى لکه چه تورات ئې ياد دى

Scanned with CamScanner

أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ

عالمانو خپل او عابدانو خپل بی له خدای څخه او عیسیٰ (علیه السلام) زوی

مَرْيَمَ ۚ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَٰهًا وَاحِدًا ۖ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ

د بی بی مریم ئی هم رب خدای نیولی دي او حکم نه دی کړی شوی دوی ته مګر د دې چه عبادت دی کوی د خدای یو نسبت له لا ئق نوح عبادت مګر دی دی

سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ (٣١) يُرِيدُونَ أَن يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ

پاکی ده له هغه څخه چه دوی ئی ورسره شریک نیسي اراده لري دوی دي چه مړ کړي نور د خدای چه قرآن دی

بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَن يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ (٣٢)

پر خولو خپلو (یعنې چه پر ده غلبه وکړي) او نه خوښوي خدای مګر دا چه پوره کړي نور خپل که څه هم بد بولي دا کافران

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ

دی هغه ذات دی چه لیږلی ئی دی رسول خپل پولارښوونه سره او په دین حق سره لپاره د دې چه غلبه ورکړي ده لره

عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ (٣٣) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

پر ادیانو ټولو باندي که څه هم بد بولي دا کافر مشرکان اې هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی

إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ

بیشکه ډیر له عالمانو د یهودو او له عابدانو د نصارا و څخه خامخا خوري دوی مالونه د خلقو

بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ ۗ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ

په باطله (رشوت) سره او منع کوی خلق له لاري د خدای څخه او هغه کسان چه خزانه کوی

الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُم

سره زر او سپین زر او نه خیراتوی هغه په لاره د خدای کښي نو زیری ورکړه ته هغوی ته

بِعَذَابٍ أَلِيمٍ (٣٤) يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ

په عذاب دردناک سره په هغه ورځ کښي چه ګرموالی ورکړی شي هغه په اور د دوزخ کښي نو داغل کیږي به

بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ ۖ هَٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ

په هغو نه د دوی او اړخونه د دوی او شاګانی د دوی (او وبه ویل شي) دا هغه دی چه خزانه کړي وو تاسو لپاره د ځانو خپلو

فَذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَكْنِزُونَ (٣٥) إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِندَ اللَّهِ اثْنَا

نو وڅکئ تاسو خوند د هغه څه چه خزانه کول به مو بیشکه چه شمیر د میاشتو په نزد د خدای دوه

ف ۱

له خلقو څخه رشوتونه اخلي او مخالف له حکمه د خدای څخه ورته حکم کوی او همدارنګه حال دی د مفتیانو او هم د قاضیانو د دې زمانی دي چه خبرتیه مطلب چه کوم هم هغسې حکم ورکوی چه خپل منشاء وکړی او ضعیفي مسئلي ورته بیانوی بیا او ئچه له ځانه خو می هم نه دی بیا کړی بلکه یه فلانکی کتاب کښي ئی راوړی د متخذ لهم اللّه

روح البیان

ف ۲ ویلی سوی دی چه هر کله آدم علی نبینا وعلیه السلام له جنت څخه مځکی ته کښته سو نو هر سی له ځنګله څخه زر لپلی له ضرو او سپینو زرو څخه او له عودو څخه نو خدای تعالیٰ سوی ته وویل چه کله ستاسو ماچ نه نزم وي نو تاسو به هم تړلی اوای له ویټ څخه ما څخه مګر ستاسو ته چه ته ور سخت دی نو تاسو به هغه چا او هم ورته په زما دی په خپل عزت او لوئی سره قسم دي چه له تاسو څخه به رقی یا اشرفی یا بو کښه جوړه نه سی څو چه پراوه کښې ویلی سوی نه ئی او ای د زخښې د عود ته به همیشه به او کښې سو څول کیږی تر قیامته پوری ۱۲ روح

ف ۳

د بعضو اصحابو دا عقیده وه چه مطلق جمع کول د مال به ئی حرام بلل او دا ایت به ئی دلیل ووه او بعضو ویلي دي چه په هر مال کښي چه زکوة ورکیږي هغه داخل نه دي په دې حکم کښي صحیح خبره هم دا ده. حضرت علي رضی اللّٰه عنه ویلي دي له څلور زره درو پیو څخه زیاتی روپی چه جمع کیږي هغه کنز دي ۱۲

وحیدي

عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتٰبِ اللّٰهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ مِنْهَآ

دولس میاشتی دي په کتاب د خدای کښې له هغه ورځې څخه چه پیدا کړي ئې دي اسمانونه او ځمکه له هغو څخه

اَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذٰلِكَ الدِّيْنُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوْا فِيْهِنَّ

څلور میاشتی حرامي دي دا کار دین دي سم نو ظلم مه کوئ تاسو په دې کښې

اَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِيْنَ كَآفَّةً كَمَا يُقَاتِلُوْنَكُمْ كَآفَّةً

پر ځانونو خپلو په جنګ کولو سره او جنګونه کوئ تاسو له مشرکانو سره ټول لکه چه دوی جنګونه کوي له تاسو سره ټول

وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِيْنَ ﴿۳۶﴾ اِنَّمَا النَّسِيْٓءُ زِيَادَةٌ فِي

او پوه سي پر دي چه بیشکه خدای له پرهیزګارانو سره دئ بیشکه خبره دا ده چه وروسته کول د میاشتو زیاتوالی دئ په

الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا يُحِلُّوْنَهٗ عَامًا وَّيُحَرِّمُوْنَهٗ

کفر کښې ګمراه کیږي په دې کار سره هغه کسان چه کافران سوي دي دوی حلالوي دا میاشت یو کال و بیا حراموئ ئې یو کال

عَامًا لِّيُوَاطِـُٔوْا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ فَيُحِلُّوْا مَا حَرَّمَ اللّٰهُ زُيِّنَ

لپاره د دې چه پوره کړي شمار د هغه میاشتو چه حرامي کړي دي خدای نو حلالوي هغه چه حرام کړي دي خدای ښائسته کړي سوي دي

لَهُمْ سُوْٓءُ اَعْمَالِهِمْ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكٰفِرِيْنَ ﴿۳۷﴾

دوی ته بد عملونه د دوی او خدای سمه لاره نه ښیي قوم کافرانو ته

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَا لَكُمْ اِذَا قِيْلَ لَكُمُ انْفِرُوْا فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ

ای هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دي څه شوي دي تاسو ته هغه وخت کښې چه وویل سي تاسو ته چه ولاړ سئ په لاره د خدای کښې

اثَّاقَلْتُمْ اِلَى الْاَرْضِ اَرَضِيْتُمْ بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا مِنَ الْاٰخِرَةِ

نو دراند سئ تاسو ځمکې ته (جهاد ته نه ځئ) ایا راضي شوي تاسو په دې ژوندون د دنیا له اخرت څخه

فَمَا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا قَلِيْلٌ ﴿۳۸﴾ اِلَّا تَنْفِرُوْا

نو نه دي نفع اخستل د دې ژوندون د دنیا په مقابل د اخرت کښې مګر لږ شی که ولاړ نه سئ تاسو غزا ته

يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا وَّيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوْهُ

نو به عذاب به کړي تاسو خدای په عذاب دردناک سره او بدل به راولي بل قوم بې له تاسو څخه او ضرر به نه رسوی ده ته

شَيْـًٔا وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿۳۹﴾ اِلَّا تَنْصُرُوْهُ فَقَدْ نَصَرَهُ

هیڅ شی او خدای پر هر شي قادر دي که تاسو مرسته و نکړئ له ده سره نو یقین مرسته کړې ده له ده سره

ف ۱

روایت دی چه هر کله به پخوانو عربو په زمانه د جاهلیت کښې هم په دې څلورو میاشتو حرامو کښې جنګ نه کاوه او حال دا چه په دوی کښې به همیشه جنګ و او کله چه به په مینځ د جنګ کښې پر دوي میاشته حرامه راوختله نو دوی به ډیر پر غم جن سول بیا ئې یو دا سې حیله شروع کړه چه دا د جنګ میاشت به ئې حلاله کړه او د دې په مقابل کښې به ئې بله میاشت حرامه کړه نو د دې میاشتو تخصیص ئې بالکل ختم کړ بلکه په کال کښې به ئې څلور حرامې میاشتې پوره کولې نو خدای تعالی دا ایت نازل کړ ۱۲ تیسیر و روح

ف ۲

د کال د میاشتو دا نومونه دي ۱ محرم. ۲ صفر المظفر. ۳ ربیع الاول. ۴ ربیع الثاني. ۵ جمادی الاول. ۶ جمادی الثاني ۷ رجب. ۸ شعبان. ۹ رمضان. ۱۰ شوال ۱۱ ذالقعدة. ۱۲ ذالحجة چه میاشتی حرامي دي رجب. ذالقعدة. ذالحجة. محرم دي ۱۱ بعضی علماء وائي په دې میاشتو کښې او س هم جنګ حرام دي او بعضی وائي چه دا حرمت په ایت د جهاد سره منسوخ سوی دي. او مراد له ظلم څخه ګناه کول دي ۱۲

ف ۳

روایت دی چه هر کله وروسته له رجوع د طائف څخه رسول الله صلی الله علیه وسلم اراده د غزا د تبوک وکړه چه په هغه زمان کښې و او حال دا چه ګرمي ډیره وه او د لاري ویره او کړاو د حد څخه تیره وه او سفر ډیر لوی او د دښمن ډیر قوی وو نو دا سفر پر دوی ډیر سخت وو. او مؤمنان بې زړه وو نو دا ایت شریف نازل سو يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَا لَكُمْ اِلاٰیه روح البیان وتیسیر ۱۲

یعنی له محمد صلی الله علیه وسلم سره

اللّٰهُ اِذْ اَخْرَجَهُ الَّذِیْنَ كَفَرُوْا ثَانِیَ اثْنَیْنِ اِذْ هُمَا فِی الْغَارِ

خدای په هغه وخت کښې چه ایستلے وو دی هغه کسانو چه کافران شوی وو چه دی دویم د دوو کسو وو په هغه وخت کښې چه دوی دواړه په غار کښې وو

اِذْ یَقُوْلُ لِصَاحِبِهٖ لَا تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا فَاَنْزَلَ اللّٰهُ

په هغه وخت کښې چه ویل ده ملګری خپل ته مه خفه کیږه بیشکه چه خدای له موږ سره دی نو نازل کړو خدای

سَكِیْنَتَهٗ عَلَیْهِ وَ اَیَّدَهٗ بِجُنُوْدٍ لَّمْ تَرَوْهَا وَ جَعَلَ كَلِمَةَ

آرام خپل پر ده باندې او محکم ئې کړ دی په لښکرو باندې چه نه لیدلي تاسو هغه او ولي ګرځوله کلمه

الَّذِیْنَ كَفَرُوا السُّفْلٰی ؕ وَ كَلِمَةُ اللّٰهِ هِیَ الْعُلْیَا ؕ وَ اللّٰهُ عَزِیْزٌ

د هغه کسانو چه کافران شوی دي ښکته او کلمه د خدای هم دغه لوړه ده او خدای غالب دی

حَكِیْمٌ ﴿۴۰﴾ اِنْفِرُوْا خِفَافًا وَّ ثِقَالًا وَّ جَاهِدُوْا بِاَمْوَالِكُمْ وَ اَنْفُسِكُمْ

خاوند د حکمت دی ځئ غزا ته سپک او دروانه او جهاد کوئ پر مالونو خپلو او پر ځانونو خپلو

فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ ؕ ذٰلِكُمْ خَیْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ﴿۴۱﴾ لَوْ كَانَ

په لاره د خدای کښې دا کار بهتر دی تاسو ته که ئې تاسو پوهیږئ که وای

عَرَضًا قَرِیْبًا وَّ سَفَرًا قَاصِدًا لَّاتَّبَعُوْكَ وَ لٰكِنْۢ بَعُدَتْ

مال نژدې او منزل آسان نو خامخا اتباع به کړی وه دوی ستا مګر لیرې سوی دی

عَلَیْهِمُ الشُّقَّةُ ؕ وَ سَیَحْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا

پر دوی باندې منزل او ژر دی چه قسمونه به کوی دوی پر خدای چه که طاقت وی موږ نو خامخا به وتلي وو موږ

مَعَكُمْ ۚ یُهْلِكُوْنَ اَنْفُسَهُمْ ۚ وَ اللّٰهُ یَعْلَمُ اِنَّهُمْ لَكٰذِبُوْنَ ﴿۴۲﴾

له تاسو سره هلاکوی دوی ځانونه خپل او خدای پوهیږی چه بیشکه دوی خامخا دروغژن دي

عَفَا اللّٰهُ عَنْكَ ۚ لِمَ اَذِنْتَ لَهُمْ حَتّٰی یَتَبَیَّنَ لَكَ الَّذِیْنَ

عفوه وکړه خدای له تا څخه ولي اجازه کوله تا دوی ته ترڅو چه ښکاره سوی وای تا ته هغه کسان

صَدَقُوْا وَ تَعْلَمَ الْكٰذِبِیْنَ ﴿۴۳﴾ لَا یَسْتَاْذِنُكَ الَّذِیْنَ یُؤْمِنُوْنَ

چه رښتیني دي او معلوم کړی وی دروغژنان اجازه نه غواړي له تا څخه هغه کسان چه ایمان راوړي دوی

بِاللّٰهِ وَ الْیَوْمِ الْاٰخِرِ اَنْ یُّجَاهِدُوْا بِاَمْوَالِهِمْ وَ اَنْفُسِهِمْ ؕ

پر خدای او پر ورځ د آخرت باندې د دی خبرې چه جهاد وکړي دوی پر مالونو خپلو او پر ځانونو خپلو

له روایت دی چه هرکله رسول الله صلی الله علیه وسلم د کفارو له لاسه له مکې څخه شپږ غلی هجرت وکړ نو د پنجشنبې په ورځ د ربیع الاول اول ورځ وه دوه غار ته چه جبل ثور په سر کښې و ولاړ ابوبکر صدیق رض سره راغلی او صباح کفار و پسې راغلل نو په حکم د رب سره د غار په خوله کښې کوتر ګنډلی او هګۍ ئې اچولې او عنکبوت د غار په خوله کښې جولی مشغول و د غار په خوله کښې به ئې تار ونه واچول او ده صلی الله علیه وسلم ویلي ای خدایه پټ کړې سترګې د دوی چه د غار په خوله کښې کفار و دریدل نو صدیق رض وویل چه که یو د دوی کښې خپل قدم ته وګوری نو موږ به ووینی ځکه چه د غار خوله ئې ښکاره ده نو رسول الله صلی الله علیه وسلم تسلی ده وکړه او ورته ئې وویل لا تحزن ان الله معنا ۲ منه مخفیه قصه اسی وه چه هرکله رسول الله صلی الله علیه وسلم له ابوبکر صدیق رضی الله عنه سره له مکې څخه ووتل نو کفارو هر ځای لټول نا هغه غار ته راغلل چه دوی پکښې وو ولاړ ابوبکر رضی الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم غم وو ولی ویل چه ئې کفار هم خبر دي یوسه ستاد مصیبته دی هم او کښلله صدمه او بیرې نو ټول امت به بیربادسی او دین به کړکیږی وو ورته رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل لا تحزن الخ ۳ منه یعنی سواره او پیاده یا ځوان او بوډاګان یا دولتمن او فقیران یا بی اسلحې او وسله داران یا چاغ او ډنګران یا مریونه او امیلان ۴ تفسیر کې عمرو ابن میمون ویلي دی چه دوه کارونه رسول الله صلی الله علیه وسلم په خپل فکر سره کړي دي چه د خدای له طرفه حکم ورته امر نه دی سوی یو فدیه اخستل د بندیانو د بدر څخه او بل اجازه ورکول منافقانو ته د پاته کیدلو د غزا د تبوک څخه سفیان رح ویلي دی چه وګورئ دی مهربانی د خدای ته چه پر حبیب خپل ئې کړې ده چه اول ئې ورته بیان د عفوی وکړ وروسته د منعه ئې بیان د سهوی ده ورته وکړ ۱۲ معالم التنزیل

وَاللّٰهُ عَلِيْمٌۢ بِالْمُتَّقِيْنَ ﴿٤٤﴾ اِنَّمَا يَسْتَاْذِنُكَ الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ

او خدای عالم دی په پرهیزګارانو بیشکه خبره داده چه اذن غواړي له تا نه هغه کسان چه ایمان نه راوړي

بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَارْتَابَتْ قُلُوْبُهُمْ فَهُمْ فِيْ رَيْبِهِمْ

په خدای او په ورځ د آخرت باندې او شکمن دي زړونه د دوی نو دوی په شک خپل کښې

يَتَرَدَّدُوْنَ ﴿٤٥﴾ وَلَوْ اَرَادُوا الْخُرُوْجَ لَاَعَدُّوْا لَهٗ عُدَّةً وَّلٰكِنْ

سرګردان دي او که اراده وای د دوی د وتلو جهاد ته نو خامخا تیار کړې به وو دوی لپاره د غزا اسباب خپل مګر

كَرِهَ اللّٰهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيْلَ اقْعُدُوْا مَعَ الْقٰعِدِيْنَ ﴿٤٦﴾

خوښ نه وو خدای پورته کیدل د دوی غزا ته نو سوګ کړل دوی او وویل شو دوی ته کښینئ تاسو له کښېناستونکو سره

لَوْ خَرَجُوْا فِيْكُمْ مَّا زَادُوْكُمْ اِلَّا خَبَالًا وَّلَاَاوْضَعُوْا خِلٰلَكُمْ

که چیرې وتلي وای دوی تاسو کښې نه به وو زیات کړی دوی په تاسو کښې مګر فساد او خامخا به تېز ګرځیدلي وو په مینځ ستاسو کښې

يَبْغُوْنَكُمُ الْفِتْنَةَ ۚ وَفِيْكُمْ سَمّٰعُوْنَ لَهُمْ ۗ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌۢ

چه طلب به کړي په مینځ ستاسو کښې فتنې او شته په تاسو کښې جاسوسان د دوی لپاره او خدای عالم دی

بِالظّٰلِمِيْنَ ﴿٤٧﴾ لَقَدِ ابْتَغَوُا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوْا لَكَ الْاُمُوْرَ

په ظالمانو باندې په یقین سره طلب کړې وو دوی فساد مخکې له دې نه او ګډوډ کړي وو دوی تا ته کارونه په خرابولو د دین کښې

حَتّٰى جَآءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ اَمْرُ اللّٰهِ وَهُمْ كٰرِهُوْنَ ﴿٤٨﴾ وَمِنْهُمْ

تر څو پورې چه راغلی حق او ښکاره شو دین د خدای او دوی خفه کیدونکي وو او بعضې له دوی نه هغه څوک دي

مَّنْ يَّقُوْلُ ائْذَنْ لِّيْ وَلَا تَفْتِنِّيْ ۭ اَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوْا ۭ وَ

چه وائي اجازه وکړه ما ته او په فتنه کښې مه اچوه ما خبردار چه په فتنه کښې لویدلي دي او بیشکه

اِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيْطَةٌۢ بِالْكٰفِرِيْنَ ﴿٤٩﴾ اِنْ تُصِبْكَ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ

چه دوزخ خامخا چاپیر کیدونکی دی په کافرانو باندې که ورسیږي تا ته نیکي نو خفه کړي دوی

وَاِنْ تُصِبْكَ مُصِيْبَةٌ يَّقُوْلُوْا قَدْ اَخَذْنَآ اَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ

او که ورسیږي تا ته غم نو وائي دوی چه په تحقیق نیولې وو موږ لاره د احتیاط خپل مخکې له دې نه

وَيَتَوَلَّوْا وَّهُمْ فَرِحُوْنَ ﴿٥٠﴾ قُلْ لَّنْ يُّصِيْبَنَآ اِلَّا مَا كَتَبَ اللّٰهُ

او ګرځي دوی او دوی خوشحاله وي ووایه چه له سره به ونه رسیږي مونږ ته مګر هغه چه مقرر کړي وي خدای

ف

روایت دی چه کله لښکر د مسلمانانو د مدینې منورې نه په منزل لیرې ولاړل نو عبدالله بن ابی منافق هم له خپلې ډلې سره راغلی او له دوی سره ئې واړول بیا صباح چه لښکر له مخه تلل کوچ وکړ نو دې له خپلو منافقانو سره بیرته کور ته راغلی بیا چه رسول الله صلی الله علیه وسلم پر خبر سو نو صحابه کرامو ته ئې وویل چه شکر وکړئ چه له دې بلا نه خدای خلاص کړو نو په تصدیق د دې کښې خدای پاک دا آیت نازل کړ چه لَوْ خَرَجُوْا فِيْكُمْ الآية ۱۲ یسیر ۲ هر کله چه رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینې منورې ته راغلی نو ټول عرب په اتفاق سره ورته بدبینې وو او یهودیانو او منافقانو به ورسره جنګونه کول هر کله چه په دیدن خدای تعالی رسول الله صلی الله علیه وسلم کامیاب کړ او کلمه د توحید ئې بلنده کړه نو عبدالله ابن ابی منافق او نورو ملګرو د ده وویل چه دا هم نو کار دی چه په مخه راغلی په ظاهره په اسلام کښې داخل شئ نو بیا چه به کله د اسلام ترقي کیدله نو دوی به په زړه باندې ډېر خفه کیدل ۱۲ ابن کثیر

ف

روایت دی چه حضرت محمد صلی الله علیه وسلم جند ب ابن قیس منافق ته وویل چه ولاړ سه جنګ د روم نو کافرانو ته د وویل چه زما ښځې ډېرې خوبمنې دي او که زه د روم ښځې ووینم نو زه به بې طاقته بسم نو ما معاف کړه او روم ته مه لیږه چه په ګناه کښې اخته نه شم نو دا آیت شریف په باب د هغه کښې نازل شوی دی ۱۲ ۱۲ ۱۲ یسیر وغیره

لَنَا هُوَ مَوْلٰىنَا وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ ﴿۵۱﴾ قُلْ هَلْ

مونږ له دی مددګار زمونږ دی او پر خدای باندې نو مونا سب دی چه توکل دی وکړی مومنان وو وایه دوی ته ایا

تَرَبَّصُوْنَ بِنَآ اِلَّآ اِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِ ؕ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ

انتظار نه کوی تاسو پر مونږ باندې مګر د یو دوو نیکیو (شهادت یا غنیمت) او مونږ انتظار کوو پر تاسو

اَنْ يُّصِيْبَكُمُ اللّٰهُ بِعَذَابٍ مِّنْ عِنْدِهٖٓ اَوْ بِاَيْدِيْنَا ۖ فَتَرَبَّصُوْٓا

د دی چه ورسوی تاسو ته خدای عذاب له نزد خپل څخه او یا پر لاسو زمونږ باندې نو انتظار کوی تاسو

اِنَّا مَعَكُمْ مُّتَرَبِّصُوْنَ ﴿۵۲﴾ قُلْ اَنْفِقُوْا طَوْعًا اَوْ كَرْهًا لَّنْ يُّتَقَبَّلَ

بیشکه چه مونږ له تاسو سره انتظار کونکی یو وو وایه دوی ته چه خیرات ونه کوی تاسو په خوشحالی یا په خفګان سره به قبول نکړی سی

مِنْكُمْ ؕ اِنَّكُمْ كُنْتُمْ قَوْمًا فٰسِقِيْنَ ﴿۵۳﴾ وَمَا مَنَعَهُمْ اَنْ تُقْبَلَ

له تاسو څخه بیشکه چه تاسو ئی یو قوم فاسقان او نه دی منع کړی دوی له دی څخه چه قبول کړل سي

مِنْهُمْ نَفَقٰتُهُمْ اِلَّآ اَنَّهُمْ كَفَرُوْا بِاللّٰهِ وَبِرَسُوْلِهٖ وَلَا يَاْتُوْنَ

له دوی څخه خیراتونه د دوی مګر د دی خبري چه بیشکه دوی کافران سو دي پر خدای او پر رسول د ده او نه راځی دوی

الصَّلٰوةَ اِلَّا وَهُمْ كُسَالٰى وَلَا يُنْفِقُوْنَ اِلَّا وَهُمْ كٰرِهُوْنَ ﴿۵۴﴾

لمانځه ته مګر دوی سست وي او نفقه نه کوی دوي مګر وی دوی ناخوښه پر هغه

فَلَا تُعْجِبْكَ اَمْوَالُهُمْ وَلَآ اَوْلَادُهُمْ ؕ اِنَّمَا يُرِيْدُ اللّٰهُ

نو تعجب دی نه راولی تا ته دا پر مالونه او اولادونه د دوی بیشکه دا خبره ده چه اراده لری خدای

لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ اَنْفُسُهُمْ وَهُمْ

چه عذاب ورکړی دوی ته په دی مالو سره په دی ژوند د دنیا کښی او راووزی ارواح د دوی او دوی

كٰفِرُوْنَ ﴿۵۵﴾ وَيَحْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ اِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ ؕ وَمَا هُمْ مِّنْكُمْ

کافران وي او قسمونه خوری دوی پر خدای چه بیشکه دوی له ستاسو څخه دي او نه دي دوی له تاسو څخه

وَلٰكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَّفْرَقُوْنَ ﴿۵۶﴾ لَوْ يَجِدُوْنَ مَلْجَاً اَوْ مَغٰرٰتٍ

مګر دوی یو قوم دی چه بیرېږی له تا که پیدا کولی دوی ځای د پناه او یا غارونه

اَوْ مُدَّخَلًا لَّوَلَّوْا اِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُوْنَ ﴿۵۷﴾ وَمِنْهُمْ مَّنْ

یا بل سوری د پناه کید لو نو خامخا ګرځی به وو دوی هغه ته او دوی به منډی وهلي او بعضی له دوی هغه څوک دي

ف ۱ ابو هریره له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه روایت کړی دي چه ضامن دی خدای د هغه چا چه له خپله کور څخه وو ووزي او بی له جهاد څخه ئی بل نیت نه وي چه یا به دی جنت ته داخل کړی یا به دی خپل کور ته راولی راولی له مال او غنیمت سره ۱۲ روح ومعالم

ف ۲ روایت کړی سوی دي چه هر کله چه منافق له غزا څخه پاته سو نو خپل زړه زوی عبدالله دئ ډیر ملامت کړ چه ته ولاړی نو خدای به ستا په حق کښی آیتونه نازل کړی نو ده خپلے راواخسته او هغه ئی پرېږ وواهه هر کله چه دا آیت نازل سو نو هغه ته ورته وویل چه ما تاته ویلی وو چه خدای تعالی به دی وشرموي ده ـ ورته وویل چپ سه تیر مال د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه ډیر به لګیږي ۱۲ روح که خطیب بغدادي ویلی دي که څه هم دا آیت خاص په بابا د منافقانو کښی نازل سوی دي مګر حکم د ده عام دئ هر چا ته چه مال په ناروا کښی لګوی که د خدای رضا پکښی نه بلکه ریا کاري او نیکنامی ئی غرض وي ۱۲ ابن کثیر که روایت دی چه جندب ابن قیس رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل چه د روم غزا ته مه لیږه پیښی به د رومو نو دا آیت په حق د ده کښی نازل سو چه حاصل ئی دا دي د کوم بنده چه ایمان نه وی نو قبول نیک عملونه ئی باطل دي

ف ۵ دا آیت شیف نازل سوی دي په حق د ابی الجواظ منافق کښی چه ده به ویل تاسو نه ګورئ دی محمد ته چه غنیمتونه او زکوتونه یوازې پر شپنو تقسیموی او دا ګمان دی چه انصاف کوم ۱۲ صحیح ولسیر عه او خاج به سی رد حونه له صور او د دوی پا اخر کښی په ډیره سختی سره ۱۲ ۱۲

يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقٰتِ ۚ فَاِنْ اُعْطُوْا مِنْهَا رَضُوْا وَاِنْ لَّمْ

چه بد وائي ستا په صدقو او غنيمتو کښي يعني په تقسيم هغه کښي نو که ورکول سي دوی ته له هغه څخه نو راضي کيږي او که

يُعْطَوْا مِنْهَآ اِذَا هُمْ يَسْخَطُوْنَ ﴿٥٨﴾ وَلَوْ اَنَّهُمْ رَضُوْا مَآ اٰتٰهُمُ

ورنکړي سي دوی ته له هغه څخه ناګاه دوی په قهر کيږي او که دوی راضي شوي وی په هغه چه ورکړی وی دوی ته

اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ ۙ وَقَالُوْا حَسْبُنَا اللّٰهُ سَيُؤْتِيْنَا اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ

خدای او رسول د ده او ويلي وي چه بس دی مونږ لره خدای ژر دی چه را به کړي مونږ ته خدای له فضل خپل څخه

وَرَسُوْلُهٗٓ ۙ اِنَّآ اِلَى اللّٰهِ رٰغِبُوْنَ ﴿٥٩﴾ اِنَّمَا الصَّدَقٰتُ لِلْفُقَرَآءِ

او د رسول د ده بيشکه مونږ خدای ته جاروتونکي يو (نو دا به ډېره ښه وه) بيشکه خيره داده چه خيراتونه فقيرانو لره دي

وَالْمَسٰكِيْنِ وَالْعٰمِلِيْنَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوْبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ

او مسکينانو لره او عمل کونکو لره دي پر هغه او هغه کسانو لره چه آشنا کوونکي او ستلي زړه د دوی او په مريوازادولو کښي دي ورکيږي

وَالْغٰرِمِيْنَ وَفِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَابْنِ السَّبِيْلِ ؕ فَرِيْضَةً مِّنَ

او قرضدارانو لره او په لاره د خدای کښي دي ورکيږي او مسافرانو ته دي ورکيږي مقرري ده له طرفه

اللّٰهِ ؕ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿٦٠﴾ وَمِنْهُمُ الَّذِيْنَ يُؤْذُوْنَ النَّبِيَّ وَ

د خدای څخه او خدای عالم دي خاوند د حکمت دي او بعضي له دوی څخه هغه کسان دي چه آزار رسوي دوی پيغمبر ته

يَقُوْلُوْنَ هُوَ اُذُنٌ ؕ قُلْ اُذُنُ خَيْرٍ لَّكُمْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَيُؤْمِنُ

او وائي دوی چه دی اوريدونکي دی خبري و وايه ته چه دی اوريدونکي خيري دی تاسو لره باور کوي پر خدا او باور کوي

لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مِنْكُمْ ؕ وَالَّذِيْنَ يُؤْذُوْنَ

مؤمنانو لره او دی رحمت دی لپاره د هغه کسانو چه ايمان ئي راوړی دی ظاهره له تاسو څخه او هغه کسان چه آزار رسوي

رَسُوْلَ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٦١﴾ يَحْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ لَكُمْ

رسول خدای ته مقرر دی دوی ته عذاب دردناک قسمونه خوري دوی پر خدای ج تاسو ته

لِيُرْضُوْكُمْ ۚ وَاللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗٓ اَحَقُّ اَنْ يُّرْضُوْهُ اِنْ كَانُوْا

لپاره د دي چه راضي تاسو خدای او رسول د ده ښه لائق دي د دي خبري چه راضي کړي دوی هغه که وي دوی

مُؤْمِنِيْنَ ﴿٦٢﴾ اَلَمْ يَعْلَمُوْٓا اَنَّهٗ مَنْ يُّحَادِدِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ فَاَنَّ

ايماندار او دوی نکي ايا نه پوهيږي دوی چه بيشکه شان دا دي هر څوک چه مخالفت کوي له خدای څخه او له رسول د ده څخه نو بيشکه مقرر

ف ١

ابو سعيد خدري رضي الله تعالى عنه ويلي دي چه رسول الله صلى الله عليه وسلم يو تقسيم د مال کاوه ناڅاپه يو سړی راغلی او وئي ويل چه انصاف وکړه ای رسوله د خدای نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل افسوس دی وي پر تا باندي چه زه انصاف ونکړم بل به ئي څوک وکړي نو حضرت عمر رض وويل که ستاسو اجازه وي زه به ئي غاړه غوڅه کړم دوی ورته وويل چه پريږده د ده نور ملګري هم دي چه تاسو به خپل لمونځ روژه په مقابل د لمانځه او روژه ورد دوی کښي سپک وبولئ وزبي دوی لا دين څخه لکچه وزي غشي د ښکار څخه راوی ويلي دي چه دا ايت په حق د دغه کښي نازل سوي دي يعني د ابي الخواظ روايت دي چه بعضو نورو محدثينو او بخاري او نسائي کړی دی ١٣

فتح

ف ٢

روايت دی چه بعضی منافقانو په باب د رسول الله صلى الله عليه وسلم کښي خبري د بې ادبي کولې نو دوی چا منع کول او ورته ئي وويل چه د اخبر ستاسو چه رسول الله ته ورسيږي نو هغوی وويل ودي رسيږي څه غم دی هغه چه دی هره خبره اوري مونږ به ورسو ورته وبه وايو چه تا ته چا دروغ ويلي دي نو هغه به ئي واوري دا ايت په باب د هغوی کښي نازل سوی دی ١٢ ١٢ ١٢

منه رحمه به

له يعني د منافقانو دا عادت وو چه په ناسته کښې به ئې ښه اوچت سورۍ پیغمبر او د کفر کوی بیان او طریقه د مسخرو دا هم وائي چه زموږ په خدای باندې امید دی چه زموږ ورند وارانه به ښکاره نه کړي نو دا آیت نازل سو. قتاده او نور

لَهٗ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيْهَا ۭ ذٰلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيْمُ ﴿٦٣﴾ يَحْذَرُ

دی کاره اور د دوزخ چه همیشه به وي دي په هغه کښې او همیشه والی شرمندګی ده لویه ویریږي

الْمُنٰفِقُوْنَ اَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُوْرَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِيْ

منافقان له دې څخه چه نازل به کړی سي پر دوی منافقانو باندې یو سورت چه خبر به کړي دوی پر هغه نفاق چه په

قُلُوْبِهِمْ ۭ قُلِ اسْتَهْزِءُوْا ۚ اِنَّ اللّٰهَ مُخْرِجٌ مَّا تَحْذَرُوْنَ ﴿٦٤﴾

زړو ددوی کښې دي ووایه ته مسخري کوی بیشکه چه خدای ښکاره کونکی دی د هغه چه تاسو وترې څخه ویریږئ

وَلَىِٕنْ سَاَلْتَهُمْ لَيَقُوْلُنَّ اِنَّمَا كُنَّا نَخُوْضُ وَنَلْعَبُ ۭ قُلْ

او که پوښتنه وکړې ته له دوی څخه (چه څه مو ویل) نو خامخا به وائي دوی چه بیشکه اخر دا چه وو موږ مخکښي موکاوه او ساعتیري موکاوه

اَبِاللّٰهِ وَاٰيٰتِهٖ وَرَسُوْلِهٖ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِءُوْنَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوْا قَدْ

ووایه ته چه ایا په خدای و پر ایاتو ده او پر رسول ده پورې وی تاسو چه مسخري به موکولې عذر ونه مه کوئ تاسو په تحقیق سره

كَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيْمَانِكُمْ ۭ اِنْ نَّعْفُ عَنْ طَاۗىِٕفَةٍ مِّنْكُمْ

کافران سوی یئ تاسو وروسته له ایمان راوړلو ستاسو څخه که عفوه وکړو موږ له یوې ډلې له تاسو څخه

نُعَذِّبْ طَاۗىِٕفَةًۢ بِاَنَّهُمْ كَانُوْا مُجْرِمِيْنَ ﴿٦٦﴾ ع الْمُنٰفِقُوْنَ وَ

عذاب به وکړو بلې ډلې ته په سبب د دې چه بیشکه دوی وه کافران منافقان سړي

الْمُنٰفِقٰتُ بَعْضُهُمْ مِّنْۢ بَعْضٍ ۘ يَاْمُرُوْنَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ

او منافقانی ښځې بعضي د دوی له بعضو څخه دي امر کوی دوی په ناروا باندې او منع کوي

عَنِ الْمَعْرُوْفِ وَيَقْبِضُوْنَ اَيْدِيَهُمْ ۭ نَسُوا اللّٰهَ فَنَسِيَهُمْ ۭ

له نیک کار څخه او کلکې نیسي دوی لاسونه خپل له خیراته کولو څخه هیر کړی ئې دی خدای نو محروم ئې کړي خدای دوی

اِنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ هُمُ الْفٰسِقُوْنَ ﴿٦٧﴾ وَعَدَ اللّٰهُ الْمُنٰفِقِيْنَ

بیشکه منافقان دوی فاسقان دي له وعده کړې ده خدای له منافقانو سړو سره

وَالْمُنٰفِقٰتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ۭ هِيَ حَسْبُهُمْ ۚ

او له منافقانو ښځو سره او له کافرانو سره د اور دوزخ چه همیشه به وي دوی په هغه کښې دا اور بس دی دوی له

وَلَعَنَهُمُ اللّٰهُ ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيْمٌ ﴿٦٨﴾ ۙ كَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ

او لعنت کړی دی پر دوی باندې خدای او مقرر دی دوی له عذاب همیشه تاسو ای منافقانو ئې لکه هغه کسان چه مخکې له تاسو څخه وو

ویلې دي چه دې سورت ته فاضحه یعنې شرموونکی هم ویل کیږي ځکه چه پکښې ضمیر د منافقانو ښکاره سوی دی ۱۲ منه

له دا ایت کوم وخت نازل سوی دی چه په غزوه د تبوک کښې رسول الله صلی الله علیه وسلم ځینې څو کسان منافقان سواره روان وو او په محمد صلی الله علیه وسلم او قران مجید پورې ئې مسخري کولې او ویل ئې تاسو ګوره دی ته چه وائي زه به شهرونه او قلاګانې د شام فتح کړم او کار چه دی ته ځکه نه سي او وائي چه له شعیا او نورو انساناکاري قسم د که دا منکری ورته ده هغوی سره محاع سوال تاسو لو څخه چه په غزوه کښې به یې پري نو خدای تعالی خپل حبیب د دې مجلسو خبر کړ نو دوی ویل چه تاسو دوی نه معطل کړی او هغوی ته ورسیدی ورته وئې ویل تاسو دا اسې خبري کړي دي نو دوی قسمونه وخوړل چه موږ سره په حق کښې هیڅ نه دي ویلي سره مونځل مجلس کاوه نو خدای تعالی دا ایت نازل کړ چه وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ الایة ۱۲ روح

۳ لفظي معنی د فَنَسِيَهُمْ دا ده چه خدای تعالی هیر کړه مګر مطلب ئې دا دی چه په سبب د دې خبیثو عملو دوی سره الله تعالی له دوی ه په برخو کښې پرېښود په حدیث شریف کښې راغلي دي چه مؤمن که خدای په یاد ولري کښې یادوي نو الله هم به هغه بنده په مداسي د ګښې یادوی چه هغه به ښه وخت دي ځکه چه د پکښې الله یاد کړی دی چه مړل ورځه پر ښتې دي ۱۲ وحیدي

فاسق هغه ته ویل کیږي چه تر اند د طاعت د خدای وکړي او پر ګناه و اخته سي او هیڅ نیکي کول ئې په نیت کښې نه وي خلو دي ته تمارادا او الله وته نه فاسق جانی فَتْح الْبَیان

۳ یعنې تاسو په شان د هغه کسانو چه مخکې له تاسو څخه تیر سوي دي په حدیث شریف کښې راغلي دي چه حضرو تاسو به هرو وکړی د مخکینو خلقو لکه چه په دوی لیشت لیشت په شتی سره برابر وي او لو کز له لاس سره برابر وي تر دا اسې حده چه که یو کس د هغوی څخه په یو سوري کښې ننوتلی وي تاسو به هم ضرور د اسې کار وکړئ نو چا پوښتنه وکړه چه مراد له دوی څخه یهودیان او نصارا دي نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل نو څوک دي زیعنې زما همدوي مطلب دی ۱۲ ابن کثیر

كَانُوْٓا اَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَّاَكْثَرَ اَمْوَالًا وَّاَوْلَادًا ؕ فَاسْتَمْتَعُوْا

وو هغوی له تاسو څخه سخت او زیات لد جهته د مال او د اولاده نو وکټه واخستله هغوی

بِخَلَاقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلَاقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِيْنَ

په حصه خپله سره نو وګټه واخستله تاسو په حصه خپله سره لکه ګټه چه اخستې وه هغه کسانو

مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلَاقِهِمْ وَخُضْتُمْ كَالَّذِيْ خَاضُوْا ؕ اُولٰٓئِكَ

چه مخکې له تاسو څخه وو په حصه خپله سره او علسونه وکړل تاسو په شان د هغه چه کړي وو هغوي دغه کسان

حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ ۚ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ

خراب سوي دي عملونه د دوي په دنيا کښې او په آخرت کښې او دغه کسان دی دوي

الْخٰسِرُوْنَ ﴿۶۹﴾ اَلَمْ يَاْتِهِمْ نَبَاُ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمِ نُوْحٍ

تاوانيان ايا نه دی راغلی دوی ته خبر د هغه کسانو چه مخکې وو له دوی څخه د قوم د نوح ع م

وَّعَادٍ وَّثَمُوْدَ ۙ وَقَوْمِ اِبْرٰهِيْمَ وَاَصْحٰبِ مَدْيَنَ

او د عاديانو او د ثموديانو او د قوم د ابراهيم ع م او د يارانو د مدين ښهر

وَالْمُؤْتَفِكٰتِ ؕ اَتَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ ۚ فَمَا كَانَ اللّٰهُ

او د قوم د لوط ع م (چه پرمو تفکت او سيدونکي ؤ) راغلي ؤ هغوي ته رسولان د هغوي په معجزو ښکاره و سره نو نه وو خدای

لِيَظْلِمَهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوْٓا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ﴿۷۰﴾ وَالْمُؤْمِنُوْنَ

چه ظلم ئې کړی وی پر هغوی باندې مګر وو هغوی چه پر ځانو خپلو ئې ظلم کاوه او مؤمنان سړي له

وَالْمُؤْمِنٰتُ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ۘ يَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ

او مومني ښځې بعضي د دوی دوستان دی د بعضو نورو امر کوی په نيک کار

وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوْنَ

او منع کوی له بد کار څخه او سم دروي لمونځ او ورکوي زکات

الزَّكٰوةَ وَيُطِيْعُوْنَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ ؕ اُولٰٓئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللّٰهُ ؕ

او طاعت کوي د خدای او د رسول د ده دغه کسان دي چه رحمت به وکړي خدای پر دوي

اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ﴿۷۱﴾ وَعَدَ اللّٰهُ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنٰتِ

بيشکه چه خدای غالب دی خښتن د حکمت دی وعده کړې ده خدای له مؤمنانو سړو او له مومنانو ښځو سره

ف۱
هر کله چه الله تعالی ذکر د بدو خويو د منافقانو وکړ نو بيائې ښه خويونه د مؤمنانو ياد کړل يو دا چه بعضی د بعضو نورو دوستان وي يعنې مومنان په اتفاق او محبت کښې داسي وی لکه يو شی په حديث شريف کښې راغلي دي چه مومنان په خپل کور کښې سره داسې دي لکه ديوال چه يوه خښته ئې پر بله تکيه وي بيا رسول الله صلی الله عليه وسلم د يوه لاس مبارک ګوتې په بل کښې ننه ايستلې او وئې فرمايل چه داسې دی تولو رونه يو په بل کښې ننوتي وي بل صفت ئې دا دی چه امر پر نيکی کوی او منع له نار واڅخه کوي بل دا چه لمونځ کوی او زکوة ورکوي بل دا چه اطاعت کوی د خدای او د رسول د ده هر څوک چه دا کارونه کوی نو الله تعالی به ضرور رحمت پر وکړي او سين په سيرحمهم الله کښې لپاره د تاکيد دی ۱۲ فتح البيان

ف۲
دا وعده د خوشخبري ډيره لويه ده. په حديث شريف کښې راغلي دي چه الله تعالی به وفرمائي ای جنتيانو ! تاسو ته له دی نعمتو څخه يو لوی نعمت در کوم نو دوی به وواي چه زيات له دی څخه به څه نعمت وي نو خدای پاک به وفرمائي چه زه به نا رضامندي خپله پر تاسو باندې چه هيڅکله به غضب ونکړم پر تاسو باندی ۱۲ ۱۲

جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا وَمَسٰكِنَ
باغونه چه بهیږي به لاندې د درختو د هغې ویالې خلق قسمه همیشه به وي دوی په هغه کښې اوځایونه
طَيِّبَةً فِيْ جَنّٰتِ عَدْنٍ ؕ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللّٰهِ اَكْبَرُ ؕ ذٰلِكَ
پاک په جنتونو همیشه والي کښې اورضامندي لجانبه د خدای څخه ډیره لویه ده دا رضامندي
هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ﴿۷۲﴾ يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ
هم دا بري لوی دي ای پیغمبره جهاد کوه ته له کفارو سره
وَالْمُنٰفِقِيْنَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ ؕ وَمَاْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ ؕ وَبِئْسَ
اوله منافقانو سره اوسختي کوه پر دوی باندې اوځای د دوی تلو دو دوزخ دي اوبدځای
الْمَصِيْرُ ﴿۷۳﴾ يَحْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ مَا قَالُوْا ؕ وَلَقَدْ قَالُوْا كَلِمَةَ
دو تلو دی (دوزخ) قسمونه خوري دوی پر خدای باندې چه نه دي ویلې دوی اخبرې او خامخا بیشکه ویلې ده دوی دا خبره
الْكُفْرِ وَكَفَرُوْا بَعْدَ اِسْلَامِهِمْ وَهَمُّوْا بِمَا لَمْ يَنَالُوْا ۚ
دکفر اوکافران سوي دي وروسته له اسلام خپل څخه او قصد ئې کړی وو پر هغه څه چه نه کړی پیدا دوی اونه کوي
وَمَا نَقَمُوْۤا اِلَّاۤ اَنْ اَغْنٰىهُمُ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ مِنْ فَضْلِهٖ ۚ
دښمني دوی مګر له دې جهته چه غنیان کړي دي دوی خدای او رسول د ده له فضل خپل څخه
فَاِنْ يَّتُوْبُوْا يَكُ خَيْرًا لَّهُمْ ۚ وَاِنْ يَّتَوَلَّوْا يُعَذِّبْهُمُ اللّٰهُ
نو که توبه وکښل دوی نو وي به دا توبه غوره دوی لره او که وګرځېدل نو په عذاب به کړي دوی خدای ج
عَذَابًا اَلِيْمًا ۙ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ ۚ وَمَا لَهُمْ فِي الْاَرْضِ
په عذاب دردناک سره هم په دنیا او هم په آخرت کښې اونسته دوی لره په ځمکه کښې
مِنْ وَّلِيٍّ وَّلَا نَصِيْرٍ ﴿۷۴﴾ وَمِنْهُمْ مَّنْ عٰهَدَ اللّٰهَ لَئِنْ اٰتٰىنَا
هیڅوک دوست اونه مددګار او بعضې د دوی څخه هغه څوک دي چه وعده ئې کړې وه له خدای سره که راکړي مونږ ته مال
مِنْ فَضْلِهٖ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُوْنَنَّ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ﴿۷۵﴾
له فضل خپل څخه نو خامخا به خیرات وکړو مونږ او سو به خامخا له صالحانو څخه (نیکانو څخه)
فَلَمَّاۤ اٰتٰىهُمْ مِّنْ فَضْلِهٖ بَخِلُوْا بِهٖ وَتَوَلَّوْا وَّهُمْ
نو هر کله چه ورئې کړ دوی ته مال له فضل خپل څخه نو بخل وکړ دوی پر هغه باندې او وګرځېدل او دوی همیشه

له روایت کړی سو دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم په غزوه د حنین کښې دوه میاشتې اقامت کړی وو او په دې موده کښې به پرده باندې قرآن نازلیدی په بدی د هغه منافقانو کښې چه غزاته نه وو راغلي نو دا به هغه منافقانو چه راضرو شوی به غزاته ملګري علی او ویلی نو بوه ورځ جلاس منافق وویل چه که دا خبرې او عیبونه چه د احمد صلی الله علیه وسلم ئې وائي رښتونی دی نو د اشرافو او مشرانو رښتیا وائي نو مونږ له ښځو څخه بد یو. نو یو صحابي عامر ابن قیس د ته وویل چه هو محمد صلی الله علیه وسلم رښتیا وائي او ته خوله ښځې څخه هم بدی نو دا خبر رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورسیده نو جلاس ئې راحاضر کړ او پوښتنه ئې ور څخه وکړه چه تا دا سې ویلي دي نو ده قسمونه وکړل چه ما دا سې نه دي کړي نو عامر رض لاس ئې خدای ته پورته کړل او وئې ویل ای الله ته رښتیا د رښتني او دروغ د دروغژن معلوم کړې او رسول الله صلی الله علیه وسلم او اصحابو آمین پر ووایه نو د وی لا ولا سوی نه وو له مجلس څخه چه جبرائیل علیه السلام د آیتونه نازل کړل چه يَحْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ مَا قَالُوْا الآیة ۱۲ روح

له چه هغه دوی پټه سوکسانو مشوره وکړه چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته شپه کښې مونږ به ور ته په فلانکي غونډۍ کښې پټ سو چه له اوښ څخه ئې وغورځوو نو دوی دا سې وکړل مګر خدای ج خپل حبیب د وی له شره څخه سلامت ساتلی دی ۱۲ روح البیان

۳ له مخکښې چه رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینې ته راغلی نو دا منافقان ډیر خوار او ذلیل وو چه نه پر اسانو سپریدل او نه به ورته مال ووننو وروسته له راتلو د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه د دوی مالونه ډیر سول او د جلاس منافق مولی چا مړ کړ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم دولس زره درهمه مقرر کړل نو دی پر غني سو ۱۲ روح البیان

۴ ویلې سوي دي چه هر کله رسول الله صلی الله علیه وسلم دا آیت ووایه نو جلاس ووی یا رسول الله خدای تعالی ما ته توبه وړاندې کړه نو زه ئې قبوله ده او توبه ئې وکړه له نفاق څخه او عامر رض ئې رښتیا ویلی وو نو دی له دې توبې وروسته ډیر ښه مؤمن سو ۱۲ روح

مُعْرِضُونَ ﴿٧٦﴾ فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ

گرزېدونکي دي نو پيدا کړه دي بخيلي دوی لره منافقتيا په زړونو د دوی کښي تر هغه ورځې پورې چه يو ځای کېږي به دوی له ده سره

بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿٧٧﴾ أَلَمْ

په سبب د هغې چه مخالفت وکړ دوی له خدای څخه د هغې چه وعده يې کړې وه له ده سره او په سبب د هغه چه وو دوی دروغ ويل آيا نه

يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ

پوهيږي دوی چه بيشکه خدای پوهېږي پټو کارو د دوی او په پټو مجلسو د دوی او په دې چه بيشکه خدای ډېر عالم دي

الْغُيُوبِ ﴿٧٨﴾ الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

په غيبو باندي اودوی هغه کسان دي چه عيب وائي په خيرات کونکو باندي له مؤمنانو څخه

فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ

په خيراتونو کښې او د هغه کسانو چه نه سي پيدا کولی دوی مگر په قدر د طاقت خپل نو مسخري کوی دوی

مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٩﴾ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ

په هغوی پورې جزا ورکوونکی ده ورکړی خدای د دوی ته او مقرر دی دوی لره عذاب دردناک (دوزخ) طلب د بخښنې وکړه لپاره د دوی

أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ

او يا مه کوه طلب د بخښنې لپاره د دوی که طلب د بخښنې وکړې لپاره د دوی او يا (٧٠) واره له نو له سره به

يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ

بخښنه ونکړي خدای د دوی ته دا نه بخښنه په سبب د دې ده چه بيشکه دوی کافران سوي دي په خدای او په رسول د ده باندي او خدای

لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٨٠﴾ فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ

سمه لاره نه ښيي قوم فاسقانو ته خوشحاله سول پاته کيدونکي له غزا څخه په پاتې کېدو ستي خپل باندي

خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ

شاته د رسول د خدای څخه او بد بولي دوی دا چه جهاد وکړي په مالو خپلو او په ځانو خپلو

فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ

په لاره د خدای کښي او وائي دوی چه مه ځئ تاسو غزا ته په گرمي کښي ووايه ته چه اور د دوزخ

أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٨١﴾ فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا

زيات دی له جهته د گرموالي که وي دوی چه پوهيدلی (نو نافرماني به يې نه وه کړې) نو منا سب ده چه خاندي دی لږ او ژړا دی دوی

ف ١

روايت دي چه هر کله دا آيت شريف نازل سو نو رسول الله صلی الله عليه وسلم له جهته د زيات رحمه فرمايل چه زه به له اويا واره څخه زيات دعا دوی ته وکړم شايد خدايتعالی دوی وبخښي نو په دغه وخت کښي بل آيت راغلی چه سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ الآية يعني هيڅکله دوی نه بخښي ١٢ مدارک روايت کړی سوی دي چه په پاته کيدونکو کښي ابو خيثمه وو چه يو څو ورځي تيري سوي نو ورځ دی کور خپل ته راغلی او دده دوه ښځي وي هري ښه ناسته او هري يوې بيل بيل سايوان (خاله) جوړه کړي وه او يخې او به ئې پکښي پاشلي وي او ښه خوراك ئې پکښي دده لپاره تيار ايښي وو نو ده چه هغه ته وکتل نو وئې ويل چه رسول الله صلی الله عليه وسلم به په گرمي کښي په غزا ليسي روان وي او ابو خيثمه به په يخ ځای او يخو اوبو کښي له ښه ناسته ښځو سره ناست وي دا خو هيڅ انصاف نه دي والله چه نه به زه په دي ځای کښي داخل سم او نه به زه څه وخورم ترڅو چه له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره يو ځای نه شم نو ده ماته اسباب د سفر تيار کړی نو هغوی ورته تيار کړل او توره او نيزه ئې ورواخستل او پر اوښه باندي سپور شو او ولاړ نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ئې په لاره کښي پيدا کړ ١٢ روح البيان

غ ١٦ ٨

ف ٢

په حديث شريف کښي راغلي دي چه دا اور د دنيا اويا ومه حصه ده له اوره د دوزخ څخه يعني که دا اور د دنيا راجمع کړل سي او تول لرگي وسوزول سي نو دا مجموعه يوه حصه له اويا حصو د دوزخ څخه سي ١٢ روح

كَثِيرًا جَزَآءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾ فَإِن رَّجَعَكَ اللَّهُ إِلَىٰ

ډيرډا جزا او بدله ده په سبب د هغه څه چې دوی کول بد عملونه ۔ نو که بیرته راوستلی ته خدای یوې

طَآئِفَةٍ مِّنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُل لَّن تَخْرُجُوا

ډلې ته له دوی څخه نو طلب د اذن ئې وکړ له تا څخه د وتلو غزا ته ۔ نو ووایه ته چه له سره به ونه وځئ

مَعِيَ أَبَدًا وَلَن تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُم

له ما سره هیڅکله او له سره به جنګ ونکړئ له ما سره د دښمن ۔ بیشکه چه تاسو راضي شوي ئ

بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ ﴿٨٣﴾ وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰ

په ناسته باندې اول وار نو کښینئ سره له وروسته پاته کیدونکو ۔ او جنازه مه کوه ته پر

أَحَدٍ مِّنْهُم مَّاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا

یو کس باندې له دوی څخه چه مړ شي هیڅکله او مه دریږه پر قبر د ده لپاره د دعا بیشکه چه دوی کافران شوي دي پر خدای

بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨٤﴾ وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ

او پر رسول د ده او مړه شوي دي او دوی فاسقان دي ۔ او تعجب دې نه در ولي تا ته مالونه د دوی

وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَن يُعَذِّبَهُم بِهَا فِي الدُّنْيَا

او اولاد د دوی بیشکه خبره دا ده چه اراده لري خدای اراده دي چه عذاب کړي دوی په دې مالونو سره په دنیا کښې

وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٨٥﴾ وَإِذَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ أَنْ

او وباسي روحونه د دوی او دوی کافران وي ۔ او په هغه وخت کښې چه نازله کړی شي یو سورت داسي

آمِنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ أُولُو الطَّوْلِ

چه ایمان راوړئ پر خدای او جهاد وکړئ سره له رسول د ده نو طلب د اذن وکړي له تا څخه د پاته کیدلو خاوندان د دولت

مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُن مَّعَ الْقَاعِدِينَ ﴿٨٦﴾ رَضُوا بِأَن يَكُونُوا

له دوی څخه او وائي دوی چه پریږده مونږ چه اوسو له کښیناستونکو سره ۔ خوشحاله بیړي دوی پردې چه وي دوی

مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٨٧﴾

سره له وروسته پاته کیدونکو سره او مهر د کفر ولګولی شوي دی پر زړونو د دوی نو دوی ۔ نه پوهیږي په اجر د جهاد

لَٰكِنِ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ

مګر رسول (علیه السلام) او هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دی له ده سره ۔ جهاد کوي پر مالو خپلو

له

له ابن عباس رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چه ابن ابی ابن سلول منافق مشر د منافقانو و په وخت د مرګ کښې رسول الله صلی الله علیه وسلم راوغوښت او دی ورته راغلی نو هغه ورته سوال وکړ چه زما لپاره د خدای څخه بخښنه وغواړه او جنازه را باندې وکړه بیائې ورته وویل او اوس چه ستا قمیص لکه چه زه پکښې دفن کړی شم نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورکړ نو هغه ده لاندې قمیص غوښتی وو او رسول الله ورکړ هغه لاندې دومره و ار. نو حضرت عمر رضی الله تعالی عنه وویل ما دی پلیت ته خپل قمیص ورکړ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل چه زما قمیص د ده څخه هیڅ شی نسی دفع کولی او زما داطلب په دې قمیص کښې چه الله تعالی زما پردې کار زر کسان په اسلام کښې داخل کړي ځکه چه د ده په مجلس کښې به ډیر منافقان حاضر وو نو هغوی چه دا ولیدل چه عبدالله ابن ابی ده پر قمیص تبرک حاصلوی نو په هغه وخت کښې زر کسه ځر چیان مسلمان شول ۔

روح البیان

ع

روایت دی چه حضرت صلی الله علیه وسلم عبدالله منافق ته خپل قمیص څکه ورکړی چه هغه په ورځ د بدر خپل قمیص عباس رضی الله تعالی عنه ته ورکړی وو چه په بندیا نو کښې او ستا سوی وو او بربنډ وو نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وغوښتل چه د منافق را باندې احسان پاته نه سی. حضرت عباس رضی الله عنه د رسول الله صلی الله علیه وسلم ترهٔ وو

١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ ١٢

سه چه بنځې او هلکان دي ١٢

له الخيرات يعنې په دنياکښې دوى لپاره عزت فتحه او غنيمتونه دي او په آخرت کښې نعمتونه دجنت دي. بعضو ويلي دي چه مراد و ځنه حورې دي. ابن عباس رضى الله تعالىٰ عنه ويلي دي:

وَاَنْفُسِهِمْ ۚ وَاُولٰٓئِكَ لَهُمُ الْخَيْرٰتُ ۡ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ﴿٨٨﴾

او په ځانونو خپلو باندې او دغه کسان دوى لره دي ښېګڼې او دغه کسان دوى خلاصيدونکي دي

اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ

تيار کړي دي خداى دوى لره باغونه چه بهيږي لاندې د درختو د هغې ځاله قسم ویالې هميشه به وي دوى

فِيْهَا ۭ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ﴿٨٩﴾ ع وَجَاۗءَ الْمُعَذِّرُوْنَ مِنَ الْاَعْرَابِ

په هغه کښې دا نو تل جنت ته بري لوى دي (پرنفس و شيطان) او راغلل عذر کونکي له صحرايانو څخه

لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِيْنَ كَذَبُوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ ۭ سَيُصِيْبُ

لپاره دد چه اجازه و کړل سى د پاته کيدلو دوى او کښيستل هغه کسان چه دروغ ئې ويلي وو خداى او رسول ده ته ژر دي چه ورسيږي

الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٩٠﴾ لَيْسَ عَلَي الضُّعَفَاۗءِ

هغه کسانو ته چه کافران شوي دي له دوى څخه عذاب دردناک نشته پر ضعيفانو باندې څه او نه

وَلَا عَلَي الْمَرْضٰى وَلَا عَلَي الَّذِيْنَ لَا يَجِدُوْنَ مَا يُنْفِقُوْنَ

پر ناجوړو باندې او نه پر هغه کسانو چه نه سي پيدا کولي دوى هغه مال چه ولګوى ئې په جهاد کښې

حَرَجٌ اِذَا نَصَحُوْا لِلّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ ۭ مَا عَلَي الْمُحْسِنِيْنَ مِنْ

هيڅ ګناه په هغه وخت کښې چه خيرخواهي کوى دوى خداى لره او رسول ده لره نشته پر نيکانو باندې هيڅ

سَبِيْلٍ ۭ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٩١﴾ لا وَّلَا عَلَي الَّذِيْنَ اِذَا مَآ اَتَوْكَ

لاره د عذاب او خداى بخښونکى دى مهربان دى او نه پر هغه کسانو باندې هغه وخت کښې چه راسي دوى تا ته

لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَآ اَجِدُ مَآ اَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ ۠ تَوَلَّوْا وَّاَعْيُنُهُمْ

لپاره د دې چه ته سواره کړې دوى وويل تا دوى ته چه نه لرم زه هغه شى چه سواره کړم تاسي پر هغه نو لاړل دوى او سترګې د دوى

تَفِيْضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا اَلَّا يَجِدُوْا مَا يُنْفِقُوْنَ ﴿٩٢﴾ ط اِنَّمَا

بهيدلې له اوښکو څخه له جهته د غمه پر دې چه پيا نه کړ لو هغه شى چه وئى لګوى دوى ئې په غزا کښې بيشکه خبره داده

السَّبِيْلُ عَلَي الَّذِيْنَ يَسْتَاْذِنُوْنَكَ وَهُمْ اَغْنِيَاۗءُ ۚ رَضُوْا بِاَنْ

چه لاره د عذاب پر هغه کسانو ده چه اجازه غواړي له تا څخه د پاته کيدلو او دوى غنيان وي خوشحاله شول دوى پر دې چه وي دوى

يَّكُوْنُوْا مَعَ الْخَوَالِفِ ۙ وَطَبَعَ اللّٰهُ عَلٰي قُلُوْبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٩٣﴾

سره له پاتې سونو ښځو او مهر وهلې دى خداى پر زړونو د دوى نو دوى نه پوهيږي پر خيلو خيرا تو باندې

چه دې پر معنى خالص خداى ئې وهيږي فقط ٢ منه ٢ مراد له عذر کونکو څخه بني اسد، او بني غطفان دوه قبيلې دي چه دوى رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغلل په وخت د تلو د ده کښې تبوک ته روان وو نو وئى ويل چه موږ ته اجازه وکړه چه په کور کښې پاته سو ځکه چه

ع ٩ لږ ډيرو مفلس او عيال دار يو. او چا ويلي

١٧ دي چه مراد و ځنه هغه د له د عامر بن طفيل ده چه هغوى وويل که موږ له تاسره ولاړ سو نو بني طي قبيله به زموږ مالونه لوټ کړي نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل زر دي چه خداى به مالو تا څخه بې حاجته کړي. ظاهر دا دا ده چه دا عذر دوى په رښتيا وو ١٢ روح البيان ٣ له چه هغه منافقين صحرايانو وو چه نه غزا ته راغلل او نه ئې څه عذر وکړ او نه ئې د پاته کيد و اجازه وغوښته نو معلومه سوه چه دوى په ايمان کښې دروغژن وو ځنې په حقيقت کښې کافران وو ٤ روح البيان ٥ له مطلب دا چه پر معذورو خلقو باندې په پاته کيدلو کښې له غزا څخه هيڅ نشته په هغه وخت کښې چه دى ايمان خپل خالص د خداى او د رسول د ده لپاره کړي او حکمونه د ده ومني او د مجاهدينو خيرخواه وي چه څه وس ئې د همکارۍ وي وس ئې کوى ئې او د خپلو کورو پر حال دوى خبروي او که د مجاهدينو د خفګان خبر دوى ته راسي نو په ټې کړي او اظهار ئې نه کوي ١٢ روح البيان ٦ له چه هغه اوه کسان وو له انصارو څخه معقل بن يسار، صخر بن خنساء، عبد الله ابن کعب، سالم بن عمير، ثعلبه بن غنمه، عبد الله بن مغفل، عليه بن زيد رضى الله تعالى عنهم راغلل او وئى ويل چه موږ سواره کړه او له ځانه سره مو غزا ته بوزه نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وويل چه سواري نه لرم نو دوى په ژړا روان سول نو الله تعالى په بيان دعفو دوى کښې دا آيت نازل کړ چه ولا على الذين اذا ما اتوك الاية ٧ روح البيان عمره او چه دوى لوه کسه وو دوه عباس رضى الله عنه سواره کړل او دوه کسه عثمان رضى الله عنه سواره کړل

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ ۚ قُل لَّا تَعْتَذِرُوا

عذرونه به کوي تاسو ته منافقان په هغه وخت کښې چه راوګرځئ تاسو دوی ته دوی ته ووايه چه عذرونه مه کوئ

لَن نُّؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَّأَنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ ۚ وَسَيَرَى اللَّهُ

له سره به مونږ باور ونکړو پر تاسو په تحقیق سره خبر کړي یو مونږ خدای له خبرونو ستاسو نه او ژر دی چه وبه ويني خدای

عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

عمل ستاسو او رسول د ده بیا به تاسو ورستنه شئ هغه خدای ته چه عالم دی پر پټو او پر ښکاره و

فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾ سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا

نو خبر به کړي تاسو پر هغه چه وی تاسو کول ئې مو ژر دی چه قسمونه به کوي دوی پر خدای تاسو ته په هغه وخت کښې

انقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوا عَنْهُمْ ۖ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ ۖ إِنَّهُمْ

چه راوګرځئ بیرته دوی ته لپاره د دې چه مخ واړوئ له دوی څخه نو مخ وګرځوئ تاسو له دوی څخه بیشکه چه دوی

رِجْسٌ ۖ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٥﴾ يَحْلِفُونَ

مردار دي او ځای د ورتلو د دوی دوزخ دی لپاره د جزا او بدلې پر هغه چه وو دوی چه کول ئې قسمونه به کوي دوی

لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ ۖ فَإِن تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ

تاسو ته لپاره د دې چه راضي شئ تاسو له دوی څخه نو که راضي شئ تاسو له دوی څخه نو بیشکه چه خدای نه راضي کیږي

عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٩٦﴾ الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ

له دې فاسقانو څخه د صحرایانو چه دي سخت دي له جهته د کفره او منافقته او ډیر لایق دی

أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ

له دې سره چه پوه نه سي پر حدودو د هغو احکامو باندې چه نازل کړي دي خدای پر رسول خپل باندې او خدای عالم دی

حَكِيمٌ ﴿٩٧﴾ وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَن يَتَّخِذُ مَا يُنفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُ

خاوند د حکمت دی او بعضې له صحرا اوسیدونکو څخه هغه څوک دي چه نیسي هغه شي چه خیرات کوي ئې تاوان او انتظار کوي

بِكُمُ الدَّوَائِرَ ۚ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾

پر تاسو باندې د ګردش د زمانې پر دوی دی وی د اګر زبلل د بدئ او خدای اورېدونکی دی عالم دي

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَن يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا

او بعضې له صحرایانو څخه هغه څوک دي چه ایمان راوړي پر خدای او پر ورځ د قیامت او نیسي او شمیري دی

ل روایت کړی سوی دی چه له غزا د تبوک څخه د پاسه اتیا کسان منافقان پاته سوی وو. نو فرمایل چه رسول الله صلی الله علیه وسلم له غزا څخه بیرته راغلی نو دوی ورته راغلل او د غزا عذرونه ئې ورته وکړه نو خدای تعالی دا آیتونه نازل کړل. چه يَعْتَذِرُونَ الآیة. معالم

ل ۲ مقاتل رضی الله تعالی عنه ویلي دی چه دا آیت په حق د عبد الله ابن ابي منافق کښې نازل سوی دی چه ده ډیر قسمونه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وکړل چه بیا به له غزا څخه هیڅکله پاته نه سم خود او ماته عفوه وکړه او له ما څخه راضي سه. معالم

ل ۳ روایت کړی سوی دی چه هر کله رسول مقبول صلی الله علیه واله وسلم مدینی منوری ته راغلی نو حکم ئې وکړ چه له دې منافقانو سره نو ځای مه کښینئ او مه ورسره خبری کوئ په دې کښې اشاره دی ته ده چه له منافق او هغه چا سره چه همیشه د والله پر ګناه کوي خلطیت او ګډ والی په کار نه دی او دوستي هم ورسره مناسب نه ده تر څو چه ئې توبه نه وی کښلی. شرح ل ۴ روایت دی چه دا آیت شریف په باب د بني اسد او بني غطفان کښې نازل شوی دی چه دوی د صحرا خلق وو په حدیث شریف کښې راغلی دی څوک چه په صحرا کښې اوسیږي نو زړه ئې سخت سي او څوک چه ښکار کوي نو غافل سي او څوک چه پاچا ملګری سي نو په آفت اخته سو ل ۵ یعنې دوی وائي چه ژر دی محمد به مر سي او دین د دوی به خراب سی او مونږ به له دې زکات ورکولو څخه خلاص سو دا فقیر وائي چه دا اتفاق په دې زمانه کښې هم موجود دي چه بعضې مسلمانان دي ته خوشحالیږي چه کافر پاچا پیدا سوی وای او له دې مسلمان پاچا څخه خلاص سوی وای او د اما لونه ئې ول پر کور راته پاته سوی وای اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ ۱۲ فتح البیان

يُنْفِقُ قُرُبٰتٍ عِنْدَ اللّٰهِ وَصَلَوٰتِ الرَّسُوْلِ ؕ اَلَآ اِنَّهَا قُرْبَةٌ لَّهُمْ ؕ

هغه شی چه خيرا کوی ئې اسباب د نزديکت په نزد د خدای او سبب د دعا د رسول او وی خبردار صدقې سبب د نزديکت دی دوی لره

سَيُدْخِلُهُمُ اللّٰهُ فِيْ رَحْمَتِهٖ ؕ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿٩٩﴾ وَالسّٰبِقُوْنَ

ژر دی چه داخل کړي به ئې خدای په رحمت خپل کښي بيشکه چه خدای بخښونکی مهربان دی او مخکښ تني

الْاَوَّلُوْنَ مِنَ الْمُهٰجِرِيْنَ وَالْاَنْصَارِ وَالَّذِيْنَ اتَّبَعُوْهُمْ بِاِحْسَانٍ ۙ

اولني عام او هغه نيکان له مسلمانانو څخه له مهاجرو څخه او له انصارو څخه او هغه کسان چه پيروي ئې کړې ده د دوی په نيکي سره

رَّضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوْا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ

راضي سوی دی خدای له دوی څخه او دوی هم راضي سوله له ده څخه او تيار کړي دي خدای دوی لره باغونه چه بهيږي لاندي د هغه ختو د

تَحْتَهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَآ اَبَدًا ؕ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ﴿١٠٠﴾ وَ

وياله چه هميشه به وي دوی په هغه کښي هميشه دا کار بری دی لوی او بعضي له هغه چا څخه

مِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِّنَ الْاَعْرَابِ مُنٰفِقُوْنَ ؕۛ وَمِنْ اَهْلِ الْمَدِيْنَةِ ؔ

چه چاپيره له تاسو څخه دي له صحرايانو څخه منافقان دي او بعضي له اهل مدينه څخه يو قوم دي

مَرَدُوْا عَلَى النِّفَاقِ ۫ لَا تَعْلَمُهُمْ ؕ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ ؕ سَنُعَذِّبُهُمْ

چه عادت ئې نيولی دی پر منافقت باندي ته نه پيژنې دوی مونږ پيژنو دوی ژر دی چه په عذاب کړو دوی

مَّرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّوْنَ اِلٰى عَذَابٍ عَظِيْمٍ ﴿١٠١﴾ وَاٰخَرُوْنَ اعْتَرَفُوْا

دوه واره بيا به بيول سي دوی عذاب لوی ته او نور خلق دي چه اقرار سوی دي

بِذُنُوْبِهِمْ خَلَطُوْا عَمَلًا صَالِحًا وَّاٰخَرَ سَيِّئًا ؕ عَسَى اللّٰهُ اَنْ

پر ګناهو خپلو باندي بيا ګډ کړي دی عمل نيک چه ښيښته ده او بل عمل بد چه پاته کيله دي غزا څخه سنائي چه خدای به

يَّتُوْبَ عَلَيْهِمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٠٢﴾ خُذْ مِنْ اَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً

قبوله کړي توبه د دوی بيشکه چه خدای بخښونکی دی مهربان دی واخله ته له مالو د دوی څخه خيرات

تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيْهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ ؕ اِنَّ صَلٰوتَكَ سَكَنٌ

چه پاک کړې دوی له ګناهو څخه او بيا پاک کړي دي په هغه سره او دعا نيکي وکړه دوی لره بيشکه چه دعا ستا آرام د زړه دی

لَّهُمْ ؕ وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴿١٠٣﴾ اَلَمْ يَعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ

دوی ته او خدای اورېدونکی دی عالم دی ايا نه پوهيږي دا چه توبه ايستونکي پردي بيشکه خدای دی قبلوی توبه

را او د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا عادت وو چه چا به زکوة يا خيرات ور کړ نو ده به ورته ډير له دعا وکړه او طلب د بخښني به ئې له خدايه ورته وکړ لکه چه الله ج وَصَلَوٰتِ الرَّسُوْلِ ١٢ روح ١٢ ع ترجمه د بدر په ورځ او هر خوك چه پر اسلام مشرف سوي هغوی ته سابقين اولين ويل کيږي او هر چا چه ورسته له دوی څخه ايمان راوړی هغوی ته مخکښ نه ويل کيږي ١٢ موضح ١٣ يعني په دی کښي نور مسلمانان شريك دي يعني هر څوك چه اصحابو پر طريقه روان او افعال و اقوال د دوی کوي نو داځ حکم ئې. امام قرطبي ويلی دي چه له دی آيت څخه دا معلومه سوه چه ټول اصحاب د رسول الله صلی الله علیه وسلم جنتيان دي که څه هم ګنهګار وي ١٢ وحيد ٤ امام سدي او امام کلبي ويلي دي چه يوه ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم پر خطبه ودريدی نو ئې وويل چه ای فلانکيه ووځه له مسجد څخه ځکه چه ته منافق ئې او فلانکيه ته هم ووځه ته هم منافق ئې او ډير کسانی له مسجد څخه وشړل نو دا يو عذاب د دوی وو او دوهم عذاب به ئې په قبر کښي وي ١٢ روح ومعالم ٥ روايت کړی سوی دي چه هر کله توبه د هغوی خدای تعالی قبوله کړه او رسول الله ج دوی خلاص کړل نو دوی کور ته ولاړل او ټول مالونه ئې رسول الله ج ته راحاضر کړل او ئې ويل چه يا رسول الله دا هغه مالونه دي چه مونږ په سبب د هغه له غزا څخه پاته سوی يو نو دا ته واخله او خيرات ئې کړه نو د رسول الله دا کار خوښ نه سو خدای پاك دا آيت نازل کړ نو دريمه حصه ئې ور څخه قبوله کړه او نور مالونه ئې ور کړل ١٢ روح ومعالم ٦ مراد له دی کسانو څخه ابولبابه او نور ملګری د ده دي چه دوی له غزاد تبوك څخه پاته سوي وو نو ابولبابه خپل ځان د مسجد نبوی په ستنه پوری وتاړه او ئې ويل چه ترڅو رسول الله ج پر خپل لاس خلاص کړی نه يم بل څوك به مي نه خلاصوي. توبه اخير کښي د الله په حکم و ... رسول الله صلی الله علیه وسلم په خپل لاس مبارك خلاص كړه ١٢ منه رحمه

عَنْ عِبَادِهٖ وَيَأْخُذُ الصَّدَقٰتِ وَاَنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ ﴿١٠٤﴾

له بندګانو خپلو څخه او اخلي (قبلوي) خیراتونه او بل پر دي چه بیشکه خدای دی توبه قبلوونکی دي مهربان دي

وَقُلِ اعْمَلُوْا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُوْلُهٗ وَالْمُؤْمِنُوْنَ ؕ وَ

او وایه ته دوی ته چه عمل کوئ تاسو نو ژر دي چه وبه ویني خدای ج عمل ستاسو او رسول ده او مؤمنان

سَتُرَدُّوْنَ اِلٰى عٰلِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿١٠٥﴾

او ژر دي چه بیا به بوتلی سی تاسو هغه خبردار ته پر پټو او پر ښکاره باندي نو خبر به کړي دی تاسو پر هغه چه وی تاسو کوله

وَاٰخَرُوْنَ مُرْجَوْنَ لِاَمْرِ اللّٰهِ اِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَاِمَّا يَتُوْبُ عَلَيْهِمْ ؕ

او نور کسان دي له درې پاتي شوو څخه چه موخر کړی سوي دي امر د خدای ته یا به په عذاب کړي دوئ او یا به توفیق د توبي ور کړي دوی ته

وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿١٠٦﴾ وَالَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَّكُفْرًا

او خدای عالم دی باحکمته دي او هغه کسان چه جوړ کړی ئې دی مسجد لپاره د ضرر رسولو مؤمنانو ته او لپاره د کفر

وَّتَفْرِيْقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَاِرْصَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ

او لپاره د جدائی اچولو په مابین د مؤمنانو کښي او لپاره د انتظار د هغه چا چه جنګ ئې کړی دي له خدای او له رسوله ده سره

مِنْ قَبْلُ ؕ وَلَيَحْلِفُنَّ اِنْ اَرَدْنَآ اِلَّا الْحُسْنٰى ؕ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّهُمْ

مخکي له دي څخه او خامخا به قسمونه وکړي دوی چه اراده نه ده کړې مونږ پر دې کار مګر نیکي او خدای شاهدي وائي چه بیشکه دوی

لَكٰذِبُوْنَ ﴿١٠٧﴾ لَا تَقُمْ فِيْهِ اَبَدًا ؕ لَمَسْجِدٌ اُسِّسَ عَلَى التَّقْوٰى مِنْ

خامخا دروغژن دي مه دریږه ته په دې مسجد کښي هیڅکله بیشکه هغه مسجد چه اېښوول سوی دی بیخ د ده پر پرهیزګاری باندي له

اَوَّلِ يَوْمٍ اَحَقُّ اَنْ تَقُوْمَ فِيْهِ ؕ فِيْهِ رِجَالٌ يُّحِبُّوْنَ اَنْ يَّتَطَهَّرُوْا ؕ

اولي ورځي څخه ښه لائق دی چه ودرېږې ته په هغه کښي سته په هغه کښي سړي چه خوښه ئې ده دا چه ځان ښه پاک کړي

وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِيْنَ ﴿١٠٨﴾ اَفَمَنْ اَسَّسَ بُنْيَانَهٗ عَلٰى تَقْوٰى

او خدای محبت کوي له ځان پاکوونکو سره ایا نو هغه څوک چه اېښې ئې وی بنیاد د ابادی خپلي پر پرهیزګاري

مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ اَمْ مَّنْ اَسَّسَ بُنْيَانَهٗ عَلٰى شَفَا

له خدای څخه او په رضامندی د ده سره ښه دی او که هغه څوک چه اېښې ئې وی بیخ د ابادی خپلي پر غاړه

جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهٖ فِيْ نَارِ جَهَنَّمَ ؕ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ

د کندي نړیدونکي باندي نو ونړیږي سره له ده جو هغه نړیدونکي په اور د دوزخ کښي او خدای لاره سمه نه ښیي قوم

له مراد له درې کسانو څخه کعب ابن مالك او ملګري د ده رضوان الله علیهم اجمعین چه دوی له غزا د تبوك څخه پاته سوي وو او څه معقول عذر ئې نه وو نو الله تعالٰی قبول د توبي د دوی ترشپږو ورځو هغه پوري موقوف کړه چه بیا ئې رسول ته امر وکړ چه معاف ئې کړل ١٢

له روایت دی چه هر کله رسول الله مدینې ته راغلی قبا ته نو عمارت چه له بني عوف څخه وو د ده لپاره ئې مسجد جوړ کړ لپاره د لمانځه بیا ابو عامر راهب چه اول کښي د رسول الله صلی الله علیه وسلم دوست وو بیا دښمن سو او شاته ئې وتښتیدی تر بو را نو د بني عوف تنو ئې جواب را ولیږی چه تاسو ما ته په قباء کښي چلا مسجد جوړ کړی چه زه در سره یکښي او سم نو د وګالی د ضرر رسولو مؤمنانو ته مسجد ضرار جوړ کړ نو بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلل چه مونږ لپاره د ضعیفانو او له جهته د تیاري یو مسجد جوړ کړی دي نو ته د تبرك لپاره ورشه او راسره لمونځ یکښي وکړه چه برکتمن سي نو ده ورته وویل چه اوس جهاد ته ځم چه راسم ان شاء الله بیا به درسم هر کله چه رسول الله صلی الله علیه وسلم له غزوه د تبوك څخه راغلی نو دوی بیا ورته راغلل نو رسول الله صلی الله علیه وسلم دورتلو اراده وکړه نو الله تعالٰی دا ایت نازل کړ لَا تَقُمْ الخ ١٢ منه

له هر کله چه دا صفت د دوی نازل سو نو رسول الله صلی الله علیه وسلم له اهل قبا څخه پوښتنه وکړه چه خدای ستاسو صفت پر ځان پاکوالو سره وکړ نو هغه پاکي ستاسو څه ده دوی ورته وویل مونږ له بولو کولو څخه وروسته بول استنجا پر کاڼو وهو بیا پر اوبو پاك نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل چه بیشکه دا ښه پاکي ده نو همیشه ئې کوئ ١٢ منه

له یعني الله تعالی هغه کسان دیر خوښ دي چه ظاهر او باطن ئې د واړه پاك وي په انجیل کښي یعني راغلي دي چه بندګان پر هغه شي چه پر خوله ئې نو ړي نه مردار یږي بلکه پر هغه شي مرداریږي چه له خولې څخه ئې وزي یعني لکه د شرك یا کفر الفاظ، دروغ، غیبت، بهتان او دا سي نور چه له ژبي څخه صادریږي ١٢ منه

الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٠٩﴾ لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِيْ بَنَوْا رِيْبَةً فِيْ قُلُوْبِهِمْ
دظالمانو ته همیشه به وی بنا د دوی چه جوړه کړی ده دوی شك په زړونو د دوی کښی
اِلَّآ اَنْ تَقَطَّعَ قُلُوْبُهُمْ ؕ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿١١٠﴾ ع اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰى
مګر که ټوټه ټوټه سی زړه د دوی او خدای عالم دی خاوند د حکمت دی بیشکه چه خدای اخستی دی په بیعه
مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ ؕ
له مؤمنانو څخه نفسونه د دوی او مالونه د دوی په دې چه بیشکه سته د دوی ته جنت
يُقَاتِلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فَيَقْتُلُوْنَ وَيُقْتَلُوْنَ قف وَعْدًا عَلَيْهِ
چه جنګ کوی دوی په لاره د خدای کښی نو قتلوی دوی کفار او قتلیږی به دوی وعده ده پر ده باندې
حَقًّا فِي التَّوْرٰىةِ وَالْاِنْجِيْلِ وَالْقُرْاٰنِ ؕ وَمَنْ اَوْفٰى بِعَهْدِهٖ مِنَ
په حقه سره په توریت کښی او په انجیل کښی او په قرآن کښی او څوك دی ښه وفا کونکی پر وعده خپله
اللّٰهِ فَاسْتَبْشِرُوْا بِبَيْعِكُمُ الَّذِيْ بَايَعْتُمْ بِهٖ ؕ وَذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ
له خدای څخه نو خوشحاله سئ پر بیعه خپله باندې هغه بیعه چه معامله کړې ده تاسو په هغه سره او دا کار دی کامیابی
الْعَظِيْمُ ﴿١١١﴾ اَلتَّآئِبُوْنَ الْعٰبِدُوْنَ الْحٰمِدُوْنَ السَّآئِحُوْنَ الرّٰكِعُوْنَ
لویه مؤمنان چه دی توبه ایستونکی وی عبادت کونکی وی ثنا ویونکی وی د خدای تلونکی وی غزا ته رکوع کونکی وی
السّٰجِدُوْنَ الْاٰمِرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَالنَّاهُوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ
سجده کونکی وی امر کونکی وی پر نیکی او منع کونکی وی له ناروا څخه
الْحٰفِظُوْنَ لِحُدُوْدِ اللّٰهِ ؕ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١١٢﴾ مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَ
او ساتونکی وی احکامو د خدای ته او زیری وکړه ته پر مؤمنانو باندې نه دی روا پیغمبر لره ته
الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَنْ يَّسْتَغْفِرُوْا لِلْمُشْرِكِيْنَ وَلَوْ كَانُوْٓا اُولِيْ قُرْبٰى
او نه هغه کسانو لره چه ایمان ئې راوړی دی دا چه بخښنه به غواړی لپاره د مشرکانو که څه هم دا مشرکان خاوندان د خپلوی وی
مِنْۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُمْ اَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ ﴿١١٣﴾ وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ
وروسته له هغه چه ښکاره سی دوی ته دا چه بیشکه دا ملګری د دوزخ دي او نه وو طلب د بخښنی ته
اِبْرٰهِيْمَ لِاَبِيْهِ اِلَّا عَنْ مَّوْعِدَةٍ وَّعَدَهَآ اِيَّاهُ ۚ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهٗٓ
د ابراهیم لپاره د پلار خپل مګر له جهته د وفا کولو پر وعده باندې چه کړې ئې وه هغه وعده له هغه سره نو هر کله چه معلومه شوه ده ته

١ه
معنی دا چه خوشحاله سی پر ګټه خپله هغه چه تجارت کړی دی تاسو پر هغه ١٢ ١٢ ١٢

ع ١٣ ١١ ٢
٢ه
روایت دی چه هر کله د رسول الله صلی الله علیه وسلم تره ابوطالب په مرض د مرګ سره ناجوړه سو نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل ای تره. او س کلمه د شهادت وواېه چه زه ما د دلیل عند خدای ته جوړ سی تو ده وویل ای زما وراره که زه له دی څخه ویریدلی چه خلق به ووائی چه ابو طالب له دوزخ څخه وویریدی څکه ئې په زکندن کښی کلمه وویله نو ما به دا کلمه ویلی وه. رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل زه به له خدا څخه ستا لپاره بخښنه غواړم تر څو چه منع سوی نه یم او دا څکه چه ده له رسول الله م سره ډیر احسانونه کړی وو او چه دی ړوندی وو نو مشرکانو رسول الله ته هیڅ ضرر نه شو رسولی او د ده له مرګه وروسته ډیری جفاګانی د قریشو له لاسه ده ته رسیدلی دی. نو خدای تعالی دا آیت نازل کړ چه استغفار د ابوطالب لپاره مه کوه ١٢ تیسیر و روح

٣ه
هر کله چه الله تعالی خپل حبیب له استغفاره د خپل تره څخه منع کړ او ده مخکښی له دې څخه طلب د بخښنی د ده له خدای څخه کړی وو لکه چه ابراهیم علیه الصلوٰة والتسلیم د خپل پلار لپاره کړی وو نو خدای تعالی دا آیت نازل کړ لپاره د عذر د هغه چا چه مخکی له منعی څخه ئې بخښنه خپلوانو مشرکانو ته غوښتی وه ١٢ ١٢ ١٢
روح البیان

اَنَّهٗ عَدُوٌّ لِّلّٰهِ تَبَرَّاَ مِنْهُ ؕ اِنَّ اِبْرٰهِيْمَ لَاَوَّاهٌ حَلِيْمٌ ﴿١١٤﴾ وَمَا كَانَ اللّٰهُ

داچه بیشکه دی دښمن دی دخدای نو بیزاره سو له ده څخه بیشکه چه ابراهیم ډیر غمجن و او صبرناک و او نه دی خدای

لِيُضِلَّ قَوْمًۢا بَعْدَ اِذْ هَدٰىهُمْ حَتّٰى يُبَيِّنَ لَهُمْ مَّا يَتَّقُوْنَ ؕ

چه گمراه کړی یو قوم وروسته له هغه چه لاره ئی وښوله دوی ته ترڅو چه بیان کړی دوی ته هغه شی چه دوی ورڅخه ځان ساتی

اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيْمٌ ﴿١١٥﴾ اِنَّ اللّٰهَ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ

بیشکه چه خدای پر هر شی عالم دی بیشکه چه خدای لره ده پاچاهی دآسمانو او دځمکی

يُحْىٖ وَيُمِيْتُ ؕ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ وَّلِيٍّ وَّلَا نَصِيْرٍ ﴿١١٦﴾

ژوندی کول کوی او وژل کوی او نسته تاسو لره بی له خدایه هیڅوك دوست او نه مرسته کونکی

لَقَدْ تَّابَ اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهٰجِرِيْنَ وَالْاَنْصَارِ الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْهُ

خامخا په تحقیق مهربانی کړی ده خدای پر پیغمبر او پر مهاجرینو باندی او پر انصارو باندی هغه کسان چه پیروی ئی کړی وه دوده

فِىْ سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْۢ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيْغُ قُلُوْبُ فَرِيْقٍ مِّنْهُمْ

په وخت دتنگی کښی ئی وروسته له هغه چه نژدی وو چه کاږه سی زړونه دیوی ډلی له دوی څخه

ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ ؕ اِنَّهٗ بِهِمْ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ ﴿١١٧﴾ وَّعَلَى الثَّلٰثَةِ

بیا رجوع په رحمت سره وکړه خدای پر دوی بیشکه چه دی پر دوی مهربان دی رحمت کونکی دی او خامخا په دری کسانو باندی

الَّذِيْنَ خُلِّفُوْا ؕ حَتّٰى اِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْاَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ

هغه چه شاته کړی سوی وه دو ترڅو چه تنگه سوه پر دوی باندی ځمکه سره له پراخی ددی

وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ اَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوْا اَنْ لَّا مَلْجَاَ مِنَ اللّٰهِ اِلَّا

او تنگ سول پر دوی ځانونه ددوی او یوه سول پر دی چه نسته ځای دپناه له قهره دخدای څخه مگر

اِلَيْهِ ؕ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوْبُوْا ؕ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ ﴿١١٨﴾

ده ته بیا رجوع وکړه خدای پر دوی په قبلولو دتوبی سره لپاره ددی چه توبه وکاږی دوی بیشکه چه خدای دی توبه قبلونکی مهربان

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُوْنُوْا مَعَ الصّٰدِقِيْنَ ﴿١١٩﴾ مَا كَانَ

ای هغه کسانو چه ایمان ئی راوړی دی ویریږی له خدای څخه او اوسی له رښتینانو څخه په ایمان کښی سره نه دی مناسب

لِاَهْلِ الْمَدِيْنَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِّنَ الْاَعْرَابِ اَنْ يَّتَخَلَّفُوْا

خلقو دمدینی ته او هغه چا ته چه چاپیره دی له دوی څخه له صحرایانو څخه دا سی ئی چه وروسته پاته کیږی

ف ١

چه هغه غزا دتبوك وه چه پر مومنانو باندی په هغه وخت کښی ډیره تنگی او سختی وه چه لس کسه به وار پر وار پر یوه اوښ سپریدل او پر ډیرو کسانو به یوه دانه دکجوری رسیدله او ډیر تږی به وه. چه هلاکت ته قریب وه ١٢ روح البیان

ف ٢

یعنی له رسول الله صلی الله علیه وسلم او له اصحابو دده سره ملگری اوسی او مخالفت مه ورسره کوی بعضو ویلی دی چه مراد له صادقینو څخه ابوبکر صدیق او عمر فاروق رضی الله تعالی عنهما ابن عباس رضی الله تعالی عنه ویلی دی چه مراد ورڅخه علی رضی الله تعالی عنه دی سید علامه رحمه الله ویلی دی چه له دی آیت څخه حجیت داجماع معلوم سو ١٢ وحیدی

ف ٣ یعنی په ټولو کښی غزاته ١٢

ف ٤

بیائی رجوع وکړه پر دوی په قبول دتوبی سره وروسته له پنځوسو ورځو ١٢ یسیر ١٢

ع ٨ ٣

عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ وَلَا يَرْغَبُوْا بِاَنْفُسِهِمْ عَنْ نَّفْسِهٖ ۭ ذٰلِكَ

له رسول د خدای څخه اونه دا چه محبت به کوی دوی پر ځانونو خپلو له نفسه د ده څخه د اتباع پر دوی په سبب د دی دی

بِاَنَّهُمْ لَا يُصِيْبُهُمْ ظَمَاٌ وَّلَا نَصَبٌ وَّلَا مَخْمَصَةٌ فِيْ سَبِيْلِ

چه بیشکه دوی ته نه رسیږی تنده اونه ستومانی اونه لوږه په لاره

اللّٰهِ وَلَا يَطَــُٔوْنَ مَوْطِئًا يَّغِيْظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُوْنَ مِنْ عَدُوٍّ

د خدای کښی اونه پائمال کوی دوی یو ځای چه قهر راولی کافرانو ته اونه رسیږی دوی ته له طرفه د دښمن څخه

نَّيْلًا اِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهٖ عَمَلٌ صَالِحٌ ۭ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيْعُ اَجْرَ

خفګان مګر مقرریږی دوی ته په هغه باندی عمل نیک بیشکه چه خدای نه خرابوی اجر

الْمُحْسِنِيْنَ ﴿١٢٠﴾ وَلَا يُنْفِقُوْنَ نَفَقَةً صَغِيْرَةً وَّلَا كَبِيْرَةً

د نیکانو اونه خیرات کوی دوی خیرات کوچنی اونه لوی اونه

وَّلَا يَقْطَعُوْنَ وَادِيًا اِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللّٰهُ اَحْسَنَ مَا

پریکوی دوی کومه کنده په کفارو پسی مګر لیکل کیږی هغه دوی لره لپاره د دی چه جزاورکړی دوی ته خدای ډیر ښه د دی هغه

كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿١٢١﴾ وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُوْنَ لِيَنْفِرُوْا كَاۗفَّةً ۭ فَلَوْلَا

چه وو دوی چه کول به ئی اونه دی مناسب مؤمنانو لره دا چه ځی به دوی غزا لره ټول نو ولی نه

نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَاۗىِٕفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوْا فِي الدِّيْنِ وَلِيُنْذِرُوْا

ځی له هری ډلی د دوی څخه یو ټولی په غزا لپاره او نورپاتی وی ترڅو لپاره د دی چه زیرکی حاصله کړی په دین کښی او بل د پاره د دی چه ووېروی

قَوْمَهُمْ اِذَا رَجَعُوْٓا اِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُوْنَ ﴿١٢٢﴾ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ ع ۱۵ ۴

قوم خپل په هغه وخت کښی چه بیرته راسی له غزا څخه دوی ته چه ښائی هغوی ووېریږی ای هغه کسانو

اٰمَنُوْا قَاتِلُوا الَّذِيْنَ يَلُوْنَكُمْ مِّنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوْا فِيْكُمْ

چه ایمان ئی راوړی دی جنګ کوئ له هغه کسانو سره چه نږدی وی تاسو ته له کفارو څخه او پیدا دی کړی دوی په تاسو

غِلْظَةً ۭ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِيْنَ ﴿١٢٣﴾ وَاِذَا مَآ اُنْزِلَتْ

کښی سختی او پوه سئ تاسو پردی چه بیشکه خدای له پرهیزګارانو سره دی او په هغه وخت کښی چه نازل کړے

سُوْرَةٌ فَمِنْهُمْ مَّنْ يَّقُوْلُ اَيُّكُمْ زَادَتْهُ هٰذِهٖٓ اِيْمَانًا ۚ فَاَمَّا الَّذِيْنَ

یو سورت د قرآن نو بعضی له دوی څخه هغه څوک دی چه وائی کوم یو دی له تاسو څخه زیات کړی دی صورت له جهته د ایمان نو هر هغه کسان

۵۱

ابو مسعود انصاری ویلی دی چه یو سړی مهار دار اوښ نبی علیه السلام ته راوستلو وئی ویل چه ما دا اوښ په لاره د خدای کښی خیرات کړو نو رسول الله ص ورته وویل چه ستا لپاره به په ورځ د قیامت اوه سوه مهار لرونکی اوښان وی په عوض د دی کښی ۱۲ معالم

۵۲

ابن عباس رضی الله تعالی عنه ویلی دی چه کله چه ډیر آیتونه په باب د نفاق کښی نازل سول ورو سته له هغه چه به رسول الله صلی الله علیه وسلم چیرته لښکر لیږلو د جهاد لپاره نو ټول مؤمنان به ولاړل او رسول الله صلی الله علیه وسلم به ئی یو ځای پریښود نو خدای تعالی دا آیت شریف نازل کړ حاصل ئی دا دی چه مومنان دی ټول جهاد ته نه ځی بلکه څه دی پر کور وه کښېنی ترڅو چه علم حاصل کړی او نورو خلقو ته فایده ورسوی ۱۲ معالم

۳ بعضو مفسرینو رحمهم الله ویلی دی چه دا آیت شریف له جهاد سره تعلق نه لری بلکه په باب د تحصیل د علم کښی راغلی دی مطلب ئی دا دی چه له هر قبیلے څخه دی بعضی کسان لپاره د حصول د علم بل ځای ته ځی تحصیل د علم دینی فرض کفایه دی نو که ئی هیڅوک نه زده کوی نو ټول مسلمانان ګناهګار به وی ۱۲

۴ رسول الله ص همدا سی کار وکړ چه په اول ئی له کفارو د قریشو سره او بیا ئی له نورو کفارو سره جنګ وکړ بیا ئی له اهل کتابو سره چه بنی قریظه بنی نضیر اهل خیبر اهل فدک وو چه جایره وو له مدینی څخه بیا چه له دوی څخه فارغ سول نو شام ته ئی قصد وکړ شام په زمانه د اصحابو کښی فتح سو بیا ئی پر ایران حمله وکړه سو بعضی نه کامیابی بعضی کمیاب شو ۱۲ کامیاب ۲۲

اٰمَنُوْا فَزَادَتْهُمْ اِيْمَانًا وَّهُمْ يَسْتَبْشِرُوْنَ ﴿١٢٤﴾ وَاَمَّا الَّذِيْنَ

چا ايمان راوړي دي نو زيات كړل دې سورت دوى لره ايمان او دوى خوشحاليږي او هر چه هغه كسان دي

فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا اِلٰى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوْا

چه په زړونو د دوى كښې مرض د نفاق دى نو زيات كړو دوى لره مرداري له مرداري مخكښې د دوى سره او مړه دوى

وَهُمْ كٰفِرُوْنَ ﴿١٢٥﴾ اَوَلَا يَرَوْنَ اَنَّهُمْ يُفْتَنُوْنَ فِيْ كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً

او دوى كافران وي ايا نه ګوري دوى ته چه بيشكه دوى په غم كښې اچول كيږي په هر كال كښې يو وار

اَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوْبُوْنَ وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ﴿١٢٦﴾ وَاِذَا مَآ اُنْزِلَتْ

يا دوه وارې بيا سره له دې توبه نه كا او نه دوى پند اخلي او په هغه وخت كښې چه نازل كړې شي

سُوْرَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ هَلْ يَرٰىكُمْ مِّنْ اَحَدٍ ثُمَّ

يو سورت نو وګوري بعضې د دوى بعضو ته او وائي سره ايا وينى تاسو يو كس له مسلمانانو څخه بيا

انْصَرَفُوْا صَرَفَ اللّٰهُ قُلُوْبَهُمْ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُوْنَ ﴿١٢٧﴾

نو ولاړ سي ګرځولي دي خداى زړونه د دوى په سبب د دې چه بيشكه دوى يو قوم دى چه نه پوهيږي

لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيْزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ

بيشكه په يقين سره راغلى دى تاسو ته يو رسول له جنس ستاسو څخه چه سخت دى پر ده باندې هغه كار چه په تكليف كښې اچوي تاسو

حَرِيْصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِيْنَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٢٨﴾ فَاِنْ تَوَلَّوْا

حريص دى پر ايمان ستاسو پر مؤمنانو باندې مهربان دى رحم كونكى دى نو كه وګرځيدل دا منافقان

فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ

نو وايه ته چه بس دى ما لره خداى نشته بل څوك معبود مګر دى پر ده اعتماد كړى دى ما او دى خاوند

الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ ﴿١٢٩﴾

د عرش لوى دى

سُوْرَةُ يُوْنُسَ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ مِائَةٌ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ تِسْعُ اٰيَاتٍ وَّاِحْدٰى عَشْرَةَ رُكُوْعًا

شروع كوم په نامه د خداى چه بخښونكى دى مهربان دى

الٓرٰ تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ الْحَكِيْمِ ﴿١﴾ اَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا اَنْ

خداى پوهيږي په معنى د دې دا ايتونه د كتاب دى چه ډك دى له حكمته ايا شو كار بري خلقو ته عجيبه دا خبره

ف ٥
حضرت علی کرم اللہ وجهه ويلي دي چه
ايمان په زړه کښې يو سپين ټکی پيدا کيږي
يو سپين ټکی نو هر څو چه ايمان قوي
کيږي نو سپينوالى زياتيږي تر
ترڅو چه ټول زړه سپين سي او نفاق
د مؤمن په زړه کښې په داسې شان
تور والى راولي ترڅو چه د ده زړه تور
سي نو که قسم دى پر خداى که تاسو
د مؤمن زړه ووينى نو تک سپين وي
او که د منافق زړه ووينى نو تک تور
وي که مجاهد ويلي دي چه دا ايت پر دې
دليل دی چه ايمان زياتيږي او کميږي ۱۲
معالم ۲ حاصل دی ايت شريف
دا دی چه هر کله يو سورت پر رسول الله
صلى الله عليه وسلم باندې نازليدى
او دوى په مجلس کښې ناست وي نو
دوى سره يو بل ته ووائى چه که مونږ
له مجلس څخه ولاړ سو نو مومنان به
مو ووينى که وسره نه وو ويل سي چه
چه ووينى مو نو ځاى پر ځاى تاسو
او که وسره وويل سي چه نه مو وويني
مؤمنان بلخوا تګ وكړي نو ولاړ سي
له مجلس څخه او ځاى پريږدي ۱۲
روح البيان ۳ الله تعالى له خپلو
نومانو څخه خپل حبيب صلى الله عليه
ته دوه نومونه وكړي دي چه رؤف
او رحيم دي دا هم په مهرباني ده چه
پر بل يو پيغمبر ته داسې نه ذكري
معنى د حريص دا دى چه په شپه او
ورځ ده د حرص دا پر دي چه تاسو
د دوزخ څخه بچ سي او دنيا او اخرت
ستاسو اباد سي فداه ابى وامى صلى الله عليه وسلم
وعلى اله واصحابه اجمعين ۱۲ منه
۵ ابى بن كعب څخه روايت دى
چه څوک دا ايت شريف هر سهار
او ماښام نو الله تعالى به تر ...
د ده حاصل كړي دا حديث ابو
داود نقل كړي دي ۱۲
فتح البيان

أَوْحَيْنَآ إِلَىٰ رَجُلٍ مِّنْهُمْ أَنْ أَنذِرِ ٱلنَّاسَ وَبَشِّرِ ٱلَّذِينَ
چه وحي وکړه مونږ يو سړي ته له جنس د دوي ځنې داسې چه ووېروه ته خلق له عذابه او زېرى وکړه هغه کسانو ته
ءَامَنُوٓا۟ أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِندَ رَبِّهِمْ ۗ قَالَ ٱلْكَٰفِرُونَ
چه ايمان ئې راوړى دى چه بيشکه شته دوى ته اوبه مرتبه د رښتينوالي په نزد د رب دوى وائي کافران
إِنَّ هَٰذَا لَسَٰحِرٌ مُّبِينٌ ﴿٢﴾ إِنَّ رَبَّكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ
چه په يقين دا سړى خامخا ساحر دي ښکاره بيشکه چه رب ستاسو هغه خداى دي چه پيدا کړي ئې دى اسمانونه
وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۖ يُدَبِّرُ
او ځمکه په شپږو ورځو کښې بيا ئې استوى وکړه پر عرش باندي تدبير کونکى دى
ٱلْأَمْرَ ۖ مَا مِن شَفِيعٍ إِلَّا مِنۢ بَعْدِ إِذْنِهِۦ ۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ
د تولو کارونو نشته هيڅوك شفاعت کونکى په ورځ د قيامت مګر وروسته له اذنه د ځنې دا د خداى رب ستاسو
فَٱعْبُدُوهُ ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا ۖ وَعْدَ ٱللَّهِ
نو عبادت کوئ د ده ايا نو تاسو پند نه اخلئ همه ده ته دى بيرته ستاسو دى د تولو وعده کړى ده خداى
حَقًّا ۚ إِنَّهُۥ يَبْدَؤُا۟ ٱلْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُۥ لِيَجْزِىَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَ
په حقه سره بيشکه چه خداى اول پيدا کونکى د مخلوق بيا ئې راژوندى کړي وروسته له مرګه لپاره د جزا ورکولو هغه کسانو ته چه ايمان ئې راوړى او
عَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ بِٱلْقِسْطِ ۚ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ
او عمل ئې کړى دي نيکو په انصاف سره او هغه کسان چه کافران شوي دي سته دوى ته څښل له
حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌۢ بِمَا كَانُوا۟ يَكْفُرُونَ ﴿٤﴾ هُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ
اوبو کرمو ځنې او عذاب دردناك په سبب د هغه چه وو دوى چه کافران کيدل دا خداى هغه ذات دى چه کړى ئې دى
ٱلشَّمْسَ ضِيَآءً وَٱلْقَمَرَ نُورًا وَقَدَّرَهُۥ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا۟ عَدَدَ
لمر خاوند د رڼا او سپوږمۍ خاوند د نور او په اندازه کړى ئې دى ځايونه د تللو لپاره د دې چه پوه سئ تاسو په شمار
ٱلسِّنِينَ وَٱلْحِسَابَ ۚ مَا خَلَقَ ٱللَّهُ ذَٰلِكَ إِلَّا بِٱلْحَقِّ ۚ يُفَصِّلُ
د کلو او د حساب باندي نه دى پيدا کړى خداى دا اشيا مګر په حقه سره واضح بيانوي
ٱلْءَايَٰتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥﴾ إِنَّ فِى ٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ وَمَا
ايتونه لپاره د هغه قوم چه پوهيږي بيشکه چه په تلو راتلو د شپې کښې او د ورځې او په هغه شيانو کښې

ف ١

سبب د نزول د دې ايت دا دى چه هر کله خداى رسول خپل محمد صلى الله عليه وسلم کړ نو کافرانو وويل پاکى ده خداى لره له دى ځنه چه سړى پيغمبر ليږي. يعنې که ليږى نو فرښته به ليږي او په بشر کښې ليا قت د دې کار نشته نو الله تعالى په رد د دوى کښې وائى أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا ١٢ معالم

ف ٢

نضر ابن حارث کافر به ويل چه په ورځ د قيامت به لات منات او عزى بتان شفاعت زمونږ کوي نو خداى تعالى رد د خبرى د دوى کوى چه وَمَا مِن شَفِيعٍ. الاية ١٢ معالم

ف ٣

چه لپاره د هرى مياشتى اته ويشت ځايه د راختلو مقرر کړي چه هره شپه پر جلا جلا ځاى راخيږي او يوه شپه پټه وي که مياشت نويشت ورځې وه او دوه شپې که مياشت ديرش ورځې وه ١٢ معالم التنزيل

ف ٥

چه اته ويشت منزله دي لپاره د هرى مياشتى د راختلو مقرر دي او دا تقسيم پر دولس برجو دي چه هغه حمل ١، ثور ٢، جوزا ٣، سرطان ٤، اسد ٥، سنبله ٦، ميزان ٧، عقرب ٨، قوس ٩، جدى ١٠، دلو ١١، حوت ١٢ دي د هر برج لپاره دوه منزله او ثلث د منزل دى او نا ئې ليږى سپوږمۍ په يوه منزل کښى د دوى ځنه تر اته ويشتو پورې ١٢ ١٢ تفسير خازن

خَلَقَ اللّٰهُ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَّقُوْنَ ﴿٦﴾ اِنَّ

چه پيدا كړي دي خداى په اسمانونو كښي او په ځمكه كښي خامخا علامې دي په قدرت دخداى لپاره دهغه قوم چه ويريږي له خدايه بيشكه

الَّذِيْنَ لَا يَرْجُوْنَ لِقَآءَنَا وَرَضُوْا بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَاطْمَاَنُّوْا

هغه كسان چه اميد نه لري د ملاقات زموږ او راضي سوي دي په ژوند د دنيا او ارام ئي نيولى دى پر دې پوري

بِهَا وَالَّذِيْنَ هُمْ عَنْ اٰيٰتِنَا غٰفِلُوْنَ ﴿٧﴾ اُولٰٓئِكَ مَاْوٰىهُمُ النَّارُ

او هغه كسان چه دوى له ايتونو زموږ څخه غافله وي دغه كسان ځاى د دوى اور دى او ور دى

بِمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ﴿٨﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ

په سبب د هغه چه و دوى كول به ئي بيشكه هغه كسان چه ايمان ئي راوړى دى او عمل كوى د نيكو

يَهْدِيْهِمْ رَبُّهُمْ بِاِيْمَانِهِمْ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهٰرُ فِيْ

لاره د جنت به وښيي وى ته رب د دوى په سبب د نور د ايمان د دوى بهيږي به لاندى د دوى ويالي په

جَنّٰتِ النَّعِيْمِ ﴿٩﴾ دَعْوٰىهُمْ فِيْهَا سُبْحٰنَكَ اللّٰهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ

با غوا باد و كښي به وي بلنه د دوى به په دې جنتو كښي دا وي چه په پاكى سره ياد و تا اى خدايه او تحفه د دوى به

فِيْهَا سَلٰمٌ وَاٰخِرُ دَعْوٰىهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٠﴾

په دې كښي سلام وي او خاتمه د بلني د دوى به دا وي چه ثنا ده خداى لره چه تربيت كوونكى د ټولو مخلوقاتو دى

وَلَوْ يُعَجِّلُ اللّٰهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ اِلَيْهِمْ

او كه تلوار كړي وى خداى لپاره د خلقو د شر په شان د تلوار د دوى په خير سره نو خامخا پوره سوى به وو دوى ته

اَجَلُهُمْ فَنَذَرُ الَّذِيْنَ لَا يَرْجُوْنَ لِقَآءَنَا فِيْ طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُوْنَ ﴿١١﴾

اجل د دوى نو پرېږدو موږ هغه كسان چه اميد نه لري د ملاقات زموږ په سركشي خپله كښي به سرګردان وي

وَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنْۢبِهٖٓ اَوْ قَاعِدًا اَوْ قَآئِمًا

او په هغه وخت كښي چه ورسيږي انسان ته ضرر نو بولي موږ پروت په اړخ يا پر ناسته يا پر ولاړه

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهٗ مَرَّ كَاَنْ لَّمْ يَدْعُنَآ اِلٰى ضُرٍّ مَّسَّهٗ

نو هر كله چه لرې كړو موږ له ده څخه ضرر د ده نو تېر سي پر هغه مخكښې عادت لكه چه نه وو بللي ده موږ د دفع كولو د هغه ضرر چه ده ته رسېدلى

كَذٰلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِيْنَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ اَهْلَكْنَا الْقُرُوْنَ

وو همدا رنګه ښايسته سوي دي اسرافكوونكو ته هغه كفر او ګناه چه دوى وو چه كوى ئي او خامخا په يقين سره هلاك كړي دي موږ پېړۍ

سه

په اسمانو كښي علامې د قدرت د خداى لمر، سپوږمۍ، ستوري وريځ، باد ونه دي او په ځمكه كښي غرونه، دريابونه، ويالې، درختې او وابنه دي ١٢ ف ائده، علما وائي چه لمر بالذات نورى بلكه ضياء بلا كېږي او كه بالواسطه وى نو هغه ته نور ويل كېږي ځكه نو لمر ته ضيا، او سپوږمۍ ته د نور نسبت وسو چه د سپوږمۍ رڼا د لمر څخه ده ځكه نو كله زمه او كله ډېره وي ١٢ تيسير ملخصاً

سه په حديث شريف كښي راغلي دي چه مؤمن له قبر څخه را پورته سي نو د ده عمل به په ښه صورت او شكل ورته حاضر كړل سي او ده ته به وائي چه زه ستا عمل يم نو د ده په مخ كښي به روان وي او جنت ته به ئي داخل كړي او كافر چه له قبر څخه را پورته سي نو د ده عمل به ورته په ډېر بد شكل راسي او ورته و به وائي چه زه ستا عمل يم او د ده په مخ كښي به روان سي او دوزخ ته به ئي داخل كړي ١٢ ١٢ روح البيان

ع ١٠ ٦

سه روايت كړى سوى دي چه هر كله د جنتيانو خوشي ته شوق وسي نو به وائي چه سُبْحٰنَكَ اللّٰهُمَّ نو خادمان به ورته قسم قسم خوراك څښناك او هر څه د دوى ورته شوق كېږي ورته حاضر كړي او چه د خوراك او څښاك څخه فارغ سي نو الحمد لله به ووائي ١٢ روح

سه روايت دى چه دا ايت شريف نازل سوى دى په حق د نضر ابن حارث كښي هغه وخت چه ده وويل يا الله كه دا دين د اسلام حق وي نو پر موږ د بر و باران ووروه ١٢

منه رحمه الله

مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوْا وَجَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ وَمَا كَانُوْا

مخکې له تاسو څخه هر کله چه ظلم وکړ هغوی او راغلي وو دوی ته رسولان د دوی په معجزو ښکاره سره او نه وو دوی

لِيُؤْمِنُوْا كَذٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِيْنَ ﴿١٣﴾ ثُمَّ جَعَلْنٰكُمْ

چه ایمان ئې راوړي وی داسې جزا ورکوو موږ قوم کافرانو ته بیا وګرځولي موږ تاسو

خَلٰٓئِفَ فِي الْاَرْضِ مِنْۢ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُوْنَ ﴿١٤﴾ وَاِذَا

خلیفګان په ځمکه کښې وروسته له دوی څخه لپاره د دې چه وګورو موږ چه څرنګه عمل کوی تاسو او په هغه وخت کښې

تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنٰتٍ قَالَ الَّذِيْنَ لَا يَرْجُوْنَ لِقَآءَنَا ائْتِ

چه ولوستلی شي پر دوی باندې ایتونه زموږ واضح نو وائي هغه کسان چه امید نه لري د ملاقات زموږ چه راوړه موږ ته

بِقُرْاٰنٍ غَيْرِ هٰذَآ اَوْ بَدِّلْهُ قُلْ مَا يَكُوْنُ لِيْٓ اَنْ اُبَدِّلَهٗ مِنْ

بو داسې قران چه غیر وي له دې څخه او یا بدل کړه دا قران و وایه ته نه ښه ده دې ته وما لره چه بدل کړم دا قران په بل سره له

تِلْقَآئِ نَفْسِيْ اِنْ اَتَّبِعُ اِلَّا مَا يُوْحٰٓى اِلَيَّ اِنِّيْٓ اَخَافُ اِنْ

ځانه خپله اتباع نه کوم زه مګر د هغه چه وحې کړې شي ماته بیشکه زه ویریږم که

عَصَيْتُ رَبِّيْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيْمٍ ﴿١٥﴾ قُلْ لَّوْ شَآءَ اللّٰهُ مَا تَلَوْتُهٗ

نافرماني وکړم زه د رب خپل څخه له عذابه د ورځې لوئې چه قیامت دی و وایه ورته که اراده سوی وی د خدای نو ما نه وی

عَلَيْكُمْ وَلَآ اَدْرٰىكُمْ بِهٖ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيْكُمْ عُمُرًا مِّنْ قَبْلِهٖ

ویلی دا قران پر تاسو باندې او نه بېخبر کړې وی خدای تاسو دی قران نو په یقین او سیدلی یم زه په تاسو کښې یو عمر مخکې له نازلیدو د دې قران څخه

اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿١٦﴾ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ

ایا نو تاسو عقل نه لرئ نو څوک دی زیات ظالم له هغه چا څخه چه تړي پر خدای باندې دروغ یا

كَذَّبَ بِاٰيٰتِهٖ اِنَّهٗ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُوْنَ ﴿١٧﴾ وَيَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ

نسبت د دروغو کوی ایتو د ده بیشکه شان دا دی چه خلاص نه سي کافران له عذابه څخه او عبادت دا کافران بې له

اللّٰهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُوْلُوْنَ هٰٓؤُلَآءِ شُفَعَآؤُنَا

خدای څخه د هغه چه ضرر نسي رسولی دوی ته او نه نفع رسولی سی دوی ته او وائي دوی چه دا بتان شفاعت کوونکي دي زموږ

عِنْدَ اللّٰهِ قُلْ اَتُنَبِّئُوْنَ اللّٰهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي

په نزد د خدای ته و وایه چه ایا تاسو خبروئ بر هغه چه نه دی پر خبر ده په اسمانو کښې او په

ف ١

یعنې موږ ته یو بل قران راوړه چه پردې طریقه نه وي او یاد ول د د قیامت، جزاء او بدی زموږ د خدایانو پکښې نه وي او یا د غه قران پر بل بدل کړه پر ځای د دی هغه ایتونه ولیکه چه زموږ خوښ وي لکه چه علما وو د یهودو د داسې کړي وو ١٢ روح البیان یعنې ما په تاسو کښې څلویښت کاله عمر مخکې تېر کړي دي نو چه ما ته خدای وحې نه وه کړې نو ما تاسو ته هیڅ نه وو ویلی او اوس ما ته پر رسولو د قران تاسو ته مامور سوم ځکه نې بیانوم ١٢ روح کله یعنې تاسو فکر نه کوئ د اچه یونا خوانده امي سړی به څرنګه داسې قران له خانه څخه جوړ کړي چه لوی لوی علماء او هوښیاران د ده په شان یو سورت هم نه سي جوړ ولي نو له دی څخه معلومه سوه چه کلام الهي دی نه کلام د بشر. عمر د رسول الله صلی الله علیه وسلم د ری شپیته کاله وو او بعضو ئي پنځه شپیته و لی دي لکن صحیح هغه مخکنی دی یا رب صل علی محمد وآله وعترته بعدد کل معلوم لك ١٢

ف ٢

روایت دی چه نضر ابن حارث به ویل چه لات او عزی بتان به زموږ عبادت کوو د شفاعه زموږ شفاعت وکړي په دربار د خدای کښې نو هغه وخت دا ایت نازل سو حاصل ا چه کوم دی بتانو مرتبه په نزد د خدای لوی وي نو خامخا به خدای ته معلوم وه شکه چه ده ته هر شی معلوم دی ١٢

ف ٣

که ئې عبادت ونکړی او نه ورته ګرانه رسولی سی که ئې عبادت وکړي ١٢

روح البیان

الْأَرْضِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٨﴾ وَمَا كَانَ النَّاسُ

خمکه کښې پاکي ده دَه لره او لوی دی له هغه څخه چه دوی ئې ورسره شریکوي او نه وُو داخلق مگر

إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ

تولی یو متفق په دین کښې نو اختلاف ئې وکړو او که نه وی هغه خبره چه وړاندی سوه له رب ستا څخه

لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٩﴾ وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنزِلَ

نو خامخا حکم به سوی وُو په منځ ددوی کښې په هغه شی کښې چه دوی په کښې اختلاف کاوه او وائی دوی چه ولې نه نازلیږي

عَلَيْهِ آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ ۖ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُم

پر محمد معجزه چه مونږ ئې غواړو له رب د دَه څخه نو ووایه چه بیشکه علم د غیب خدای لره دی نو انتظار کوئ تاسو بیشکه زه له تاسو سره

مِّنَ الْمُنتَظِرِينَ ﴿٢٠﴾ وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِّن بَعْدِ ضَرَّاءَ

له انتظار کوونکو څخه یم او هغه وخت چه وڅکو مونږ پر خلقو رحمت وروسته له سختی څخه

مَسَّتْهُمْ إِذَا لَهُم مَّكْرٌ فِي آيَاتِنَا ۚ قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا ۚ إِنَّ

چه رسیدلی وی دوی ته نو ناگاه دوی ته بد ویل وی په آیتونو د مونږ کښې نو ووایه چه خدای تلوار کوونکی دی په جزاء ورکولو د مکر کښې بیشکه

رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ ﴿٢١﴾ هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ

رسولان د مونږ لیکي هغه چه تاسو فریب کوئ داخدای هغه ذات دی چه گرځوی تاسو په وچه او په دریاب کښې

حَتَّىٰ إِذَا كُنتُمْ فِي الْفُلْكِ وَجَرَيْنَ بِهِم بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا

تر څو چه سوئ تاسو په جهاز کښې او روان سی جهازونه پر خلقو باندی په باد نرم او ښه سره او خوشحاله سی دوی پر هغه

جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِن كُلِّ مَكَانٍ

نو راسی هغه جهازونه ته باد سخت او راسی دوی ته څپې د دریاب له هر ځای څخه ف ٤

وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ ۙ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَنجَيْتَنَا

او گمان وسی دوی ته چه بیشکه دوی چاپیره کړی سول دعا ئې وکړه دوی خدای ته خالص کوونکی وی دَه لره دین او وائی که خلاص کړی ته مونږ

مِنْ هَٰذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٢٢﴾ فَلَمَّا أَنجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ

له دی سختی څخه نو خامخا به سو مونږ له شکر کښو کوونکو څخه نو هر کله چه خلاص کړی دوی نو ناڅاپه سرکښی کوی دوی

فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۗ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَىٰ أَنفُسِكُم ۖ مَّتَاعَ

په ځمکه کښې په ناحقه سره ای خلقو خبره داده چه سرکښی ستاسو پر ځانو ستاسو ده گټه

ف ١

حاصل دا چه خلق اول پر یوه دین ولاړ وو بیائی په اخیر کښې اختلاف سره وکړ پر خپل ما بین کښې نو څه گمراهان سول. لقمان حکیم صاحب په وخت د وفات کښې خپلو زامنو ته نصیحت کاوه او ورته ئې وویل چه زما تر ولی همسائی ټکری یو وکړي کری او راوړی ئی او دوی ته ئی ور کړی چه دا ما کړی نو هغوی خپل وس پر وکړ خو ما ئی نه کړی بیائی یو یو هر یوه ته ور کړه نو دوی ور ماتوله ووئیل هم ار تکه تاسو به کور کښې په اتفاق ئی نو هیڅوک به در باندی غالب نه سی او که جلا جلا سوی نو داسی مو خلق مات کړي لکه چه تاسو دا همسائی ما ماتی کړی ١٢

ف ٢

یعنی تاسو انتظار کوئ د راتلو د معجزې یا د عذاب نو زه هم له انتظار کوونکو څخه یم هغه عذاب چه پر تاسو به راځی په سبب د نه منلو د ما سره ١٢ منه

ف ٣

یعنی جزاء د سرکښی به ژر تر ژره پیدا کوی او بل دا چه په خپل وند ر سوی. په حدیث شریف کښې راغلی دی چه دوه خوی نه دی چه الله تعالی ئې په دنیا کښې جزاء انسانانو ته ورکوی یو ظلم دی پر مخلوق د خدای بل د مور او پلار سره جفا کول دی. اللهم احفظنا په بل حدیث کښې راغلی دی چه څیز به نه وی داسی چه الله ئی پر خلقو مشر ژر کړی او هغه مهربانی او خیر خواهی د مخوری نه کوی مگر خدای به پر ده جنت حرام کړي ١٢ روح البیان

ف ٤

له هره طرفه یعنی له ښی ستا راسته او چپه طرفه څخه ١٢ ١٢ تیسیر

الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ثُمَّ اِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٢٣﴾

د ژوند د دنيا بيا به مونږ ته وي ستاسو ته نو خبر به کړو تاسو ته پر هغه چه وی تاسو کول به مو

اِنَّمَا مَثَلُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَآءٍ اَنْزَلْنٰهُ مِنَ السَّمَآءِ فَاخْتَلَطَ بِهٖ

بيشکه داخبره ده چه مثال د ژوند د نړۍ لکه د اوبو دی چه راکښته کړی دی مونږ له اسمانه نو گډ شی له هغه سره

نَبَاتُ الْاَرْضِ مِمَّا يَاْكُلُ النَّاسُ وَالْاَنْعَامُ حَتّٰٓى اِذَآ اَخَذَتِ

وابنه د ځمکی له هغه څخه چه خوري ئې انسانان او چارپايان ترڅو چه واخلی

الْاَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ اَهْلُهَآ اَنَّهُمْ قٰدِرُوْنَ عَلَيْهَآ

ځمکه کامل د سره او سپينو زرو او شنه ښائسته سی پر ډوله او گمان وسی د اهل دی چه بيشکه دوی قادر دی پر دی ځمکه

اَتٰهَآ اَمْرُنَا لَيْلًا اَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنٰهَا حَصِيْدًا كَاَنْ لَّمْ تَغْنَ

نو راسی دی ته عذاب زمونږ د شپي يا د ورځې نو وگرزوو مونږ دا فصل لکه ريبلی لکه چه نه وو زرغون

بِالْاَمْسِ ؕ كَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ ﴿٢٤﴾ وَاللّٰهُ يَدْعُوْٓا

په پرون ورځ همدا رنګ واضح بيانوو مونږ دا آيتونه لپاره د هغه قوم چه فکر يکښی کوي او خدای بلنه کوی خلقو

اِلٰى دَارِ السَّلٰمِ ؕ وَيَهْدِيْ مَنْ يَّشَآءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿٢٥﴾ لِلَّذِيْنَ

کور د سلامتيا ته چه جنت دی او لاره ښيي هغه چاته چه اراده وسی د ده هغه لاري سمي چه اسلام دي ستا هغه کسانو ته

اَحْسَنُوا الْحُسْنٰى وَزِيَادَةٌ ؕ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوْهَهُمْ قَتَرٌ وَّلَا ذِلَّةٌ ؕ

چه نيکئ کړی ده نيکه جزا چه جنت دی او زيات هم دی او به نکړی مخونه د دوی گرد او نه خواری

اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ الْجَنَّةِ ۚ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٢٦﴾ وَالَّذِيْنَ كَسَبُوا السَّيِّاٰتِ

دغه کسان ياران د جنت دي دوی به په هغه کښی هميشه اوسيدونکي وي او هغه کسان چه کسب ئې کړی دی بدو

جَزَآءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا ۙ وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ؕ مَا لَهُمْ مِّنَ اللّٰهِ مِنْ

جزاء د بدۍ چه ده په قدر د هغې ده او پټ به کړی دوی خواري نه به وی دوی لره له عذابه د خدای څخه هيڅوک

عَاصِمٍ ۚ كَاَنَّمَآ اُغْشِيَتْ وُجُوْهُهُمْ قِطَعًا مِّنَ الَّيْلِ مُظْلِمًا ؕ

ساتونکي لکه چه پټ کړی سوی وي مخونه د دوی په ټوټه له شپې څخه چه توره وي

اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ ۚ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٢٧﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيْعًا ثُمَّ

دغه کسان ياران د اور دي وی به دوی په هغه کښی هميشه پاته کيدونکي او ياد کړه هغه ورځ چه راجمع کړو خلق تول

۱۵

مطلب دا چه مثال د دی ابادی د دنيا داسی دی چه لکه فصل چه پر او بو د باران کښی او شنا ئسته سين سی او ځمکه پر شنا ئسته وي او مالکان د هغه ځمکی و وائی چه نن يا صبا به دا فصل ريبو نو ناڅاپه د اسمانه څخه يو افت پر راسي لکه ږلی يا باران يا باد چه ټول گډ وډ کړي همدا رنګ سړي پر خپل ژوند دير خوشحاله وي او په عيش کښی له خدای څخه غافل وي ناڅاپه مرګ پر راسي او په وس کښی ئې هيڅ نه وی او هر څه ورڅخه پاته سی ١٢ منه

٢ او شنه ښائسته سی دا ځمکه پر اقسامو د وښو او په انواعو د شکلو ئې او پر مختلفو رنګو لکه ناوې چه پر ښکاره ئې جامو ښائسته سی ١٢

٣ دار السلام جنت ته ويل کيږي ځکه چه هغه ځای او کور د سلامتی دی يا دا چه هلته به پرښتې پر جنتيانو سلام وائی يا سلام نوم د خدای د ده بعضو ويلی دي چه د جنت اوه طبقې دي ١ دار السلام، ٢ دار الخلد، ٣ جنت العدن، ٤ جنة المأوی، ٥ جنة الخلد، ٦ جنت الفردوس، ٧ جنة النعيم

٤ چه هغه ملاقات دی له خدای سره او ورته کتل دي په حديث شريف کښی راغلی دی چه هر کله جنتيان جنت ته ورننوزي نو خدای تعالی به ورته و وائی چه بل څه مو په کار دی چه درئې کړم نو دوی به ورته و وائی چه ای الله له دوزخ څخه دی بچ کړو او جنت ته دی داخل کړو او زمونږ مخونه دی سپين کړل نو به نو مونږ څه غواړو نو خدای به پرده ورته ليری کړي او دوی به ديدار د خدای وکړي دوی به پر هيڅ سی دومره نه وی خوشحاله سوی لکه پر دی ديدار باندې بيا رسول الله صلی الله عليه واله وسلم آيت وو وايه لِلَّذِيْنَ اَحْسَنُوا الْحُسْنٰى وَزِيَادَةٌ ١٢ مسلم، ترمذی، نسائی ١٢ روح البيان ٥ په حديث شريف کښی راغلی دي چه هره ورځ دوه پرښتې چه له انس و جن څخه سوي ئې هر شي اوري او زږونه کوی چه ای خلقو راځئ

خپل رب ته خدای بلنه کوی کور د سلامتيا ته. چه جنت دی. مراد دا دی چه داسی عمل کوئ چه پر هغه خپل رب ته ورسي ١٢ روح البيان

نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنتُمْ وَشُرَكَاؤُكُمْ ۚ فَزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ

بیا به ووایو هغه کسانو ته چه شریك یې نیولي له خدای سره ځای پر ځای ودرېږئ تاسو او شریکان ستاسو بیلتون وکړو موږ منځ د دوی کښې

وَقَالَ شُرَكَاؤُهُم مَّا كُنتُمْ إِيَّانَا تَعْبُدُونَ ﴿٢٨﴾ فَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا

او بیا ووائي هغه شریکان د دوی چه نه وئ تاسو موږ ته عبادت کاوه (بلکه تابع وئ د نفس) نو بس دی خدای شاهد

بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِن كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ ﴿٢٩﴾ هُنَالِكَ تَبْلُوا

په منځ زموږ او ستاسو کښې بیشکه چه وو موږ له عبادت ستاسو څخه غافله په دغه ځای کښې پیدا به کړي او به ښکې

كُلُّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ ۚ وَرُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ ۖ وَضَلَّ

هر یو نفس هغه عمل چه مخکې لیږلی دی ده او بیرته به بوتلی سي دوی خدای ته چه مالك د دوی دی په حقه سره او ورك به سي

عَنْهُم مَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٣٠﴾ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ

له دوی څخه هغه چه وو دوی چه دروغ به یې جوړول ته ووایه دوی ته چه څوك دی چه روزي درکوي تاسو له اسمان او له ځمکې څخه

أَمَّن يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَن يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ

او که څوك دی چه هغه مالك دی پیدا کولو د غوږو او سترګو او څوك دي چه را باسي ژوندی له مړي څخه او را باسي

الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَن يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ ۚ فَقُلْ

مړی له ژوندي څخه او څوك دی هغه چه تدبیر کوي د هر کار نو ژر دی چه دوی به ووائي چه هغه خدای دی نو ووایه ته چه ایا نه

أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ فَذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ ۖ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا

ویرېږئ تاسو له خدای څخه نو دا ذات خدای دی رب ستاسو بر حق نو څه شی دی وروسته له حق څخه مګر

الضَّلَالُ ۖ فَأَنَّىٰ تُصْرَفُونَ ﴿٣٢﴾ كَذَٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى

ګمراهي ده نو کوم طرف ته ګرځول کېږئ تاسو له حق څخه همدا رنګ ثابت سو حکم د رب ستا پر

الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾ قُلْ هَلْ مِن شُرَكَائِكُم

هغه کسانو باندي چه بهر دي په کفر کښې دا سي چه بیشکه دوی ایمان نه راوړي ووایه ته دوی ته چه ایا سته له شریکانو ستاسو څخه

مَّن يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ۚ قُلِ اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ۖ

هغه څوك چه شروع کوي پیدا کولو بیا یې ژوندی کړي وروسته له مرګه ووایه ته چه خدای شروع کوي پیدا کولو بیا به یې ژوندی کړي بعد له

فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ﴿٣٤﴾ قُلْ هَلْ مِن شُرَكَائِكُم مَّن يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ

مرګ څخه نو کوم طرف ته ګرځول کېږئ تاسو ووایه ته دوی ته چه ایا سته له شریکانو ستاسو څخه هغه څوك چه لاره ښیي حق ته

ف ١

یعني دی مشرکانو چه به په دنیا کښې دروغ ویل چه د ابتان به زموږ سفاعت خدای تعالیٰ ته وکړي د اخبری به تولی ورڅخه پاته او هیری سي په حدیث شریف کښې راغلي دي چه دی مشرکانو ته به صورتونه د خپلو معبودانو حاضر سي نو دوی به ور پسې روان سي نو هغوی به دوی پر تول دوزخ ته بوزي بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم دا ایت شریف ووایه ۱۲ منه رح

ف ٢

یعني هغه شیان چه دوی به ویل چه دا خدایان دي او زموږ سپارښ به وکړي په نزد د خدای ج او له عذابه څخه به مو خلاص کړي هغه تول به له دوی څخه ورك سي او دوی به هیڅ پایده ورڅخه وانخلي بلکه سبب د ارمان به ئې سي چه ولې به موږ دوی عبادت کاوه ۱۲ روح البیان

ع ٨ ٣٠

ف ٣

حاصل دا چه ته له دوی څخه پوښتنه وکړه چه ایا ستاسو په دی بتانو او شریکانو کښې دا سي څوك سته چه په اول کښې مخلوق پیدا کړي بیا ئې په ورځ د قیامت بیا را ژوندی کړي او پاره د پیدا کولو د جزا د عملو خپلو. دا دلیل الله تعالیٰ پر کفارو باندي قائم کړ ځکه هم دوی خوله را تلو د قیامت څخه بالکل منکر وو. مګر هر کله چه خدای په دی سورت کښې دا سي دلیلونه پر حقیت د قیامت باندي را وړل چه انکار کول له هغه څخه ممکن نه دي نو ګویا چه دا قیامت دوی ومانه ۱۲ فتح البیان

قُلِ اللّٰهُ يَهْدِيْ لِلْحَقِّ ؕ اَفَمَنْ يَّهْدِيْۤ اِلَى الْحَقِّ اَحَقُّ اَنْ يُّتَّبَعَ

ووايه چه خداى لاره ښيي حق ته ايا نو هغه څوك چه لاره ښيي حق ته ښه حقدار دى دى چه اتباع وكړى سي

اَمَّنْ لَّا يَهِدِّيْۤ اِلَّاۤ اَنْ يُّهْدٰى ۚ فَمَا لَكُمْ ۟ كَيْفَ تَحْكُمُوْنَ ﴿٣٥﴾

او كه هغه څوك چه پخپله هم لاره نه سي پيدا كولى مگر چه ده ته لاره وښودل سي نو څه سوى دى تاسو لره چه داسې څرنگه حكم كوئ

وَمَا يَتَّبِعُ اَكْثَرُهُمْ اِلَّا ظَنًّا ؕ اِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِيْ مِنَ الْحَقِّ شَيْـًٔا ؕ

او اتباع نه كوى زياتره دوى مگر د فاسد گمان بيشكه گمان چه دى بسوالى نه كوى له حق څخه د هيڅ شي

اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌۢ بِمَا يَفْعَلُوْنَ ﴿٣٦﴾ وَمَا كَانَ هٰذَا الْقُرْاٰنُ اَنْ

بيشكه چه خداى عالم دى پر هغه چه دوى ئې كوى او نه دى دا قران چه

يُّفْتَرٰى مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَلٰكِنْ تَصْدِيْقَ الَّذِيْ بَيْنَ يَدَيْهِ

جوړ كړى سي بې له خدايه څخه مگر رښتيني كونكى دي د هغه كتابو چه مخكى د ده دي

وَتَفْصِيْلَ الْكِتٰبِ لَا رَيْبَ فِيْهِ مِنْ رَّبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٣٧﴾ اَمْ يَقُوْلُوْنَ

او واضح بيانونكى دي د احكامو نسته شك په ده كښې راغلى له رب د مخلوقاتو څخه ايا وائي دوئ

افْتَرٰىهُ ؕ قُلْ فَاْتُوْا بِسُوْرَةٍ مِّثْلِهٖ وَادْعُوْا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ

چه له ځانه جوړ كړى دى ده دا قران ووايه ته چه نو راوړئ تاسو يو سورت په شان د ده او راوبولئ هغه څوك چه توان كيږي ستاسې

دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٣٨﴾ بَلْ كَذَّبُوْا بِمَا لَمْ يُحِيْطُوْا

له خداى څخه كه ئې تاسو رښتيني (په دې كښې چه دا قران ده له ځانه جوړ كړى دى) بلكه نسبت د دروغو كړى دي هغه قران ته چه پېژنه د دوى

بِعِلْمِهٖ وَلَمَّا يَاْتِهِمْ تَاْوِيْلُهٗ ؕ كَذٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ

پر علم د ده باندې او لا نه ده راغلى دوى ته معنى د دې همداراز نسبت د دروغو كړى و هغه كسانو چه مخكې له دوى څخه وو

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٣٩﴾ وَمِنْهُمْ مَّنْ يُّؤْمِنُ بِهٖ

نو وگوره ته چه څرنگه سوا خير كار د ظالمانو او بعضې له دوى څخه هغه دي چه باور لري په زړه كښې په دې قران

وَمِنْهُمْ مَّنْ لَّا يُؤْمِنُ بِهٖ ؕ وَرَبُّكَ اَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِيْنَ ﴿٤٠﴾ ع وَاِنْ

او بعضې له دوى څخه هغه دي چه باور نه لري پر دې قران او رب ستا ښه خبر دى پر مفسدانو او كه

كَذَّبُوْكَ فَقُلْ لِّيْ عَمَلِيْ وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ ۚ اَنْتُمْ بَرِيْٓـُٔوْنَ مِمَّاۤ اَعْمَلُ

نسبت د دروغو كړى دوى تا ته نو ووايه چه ما لره د جزا د عمل زما او تاسو لره د عمل ستاسو تاسو بيزاره ئې له هغه څخه چه زه ئې كوم

۵۱

معنى د دې ايت شريف دا ده چه د دې مشركانو بعضې خدايان داسې دي چه ساه نه لري لكه كاڼي، سونې او داسې نور او بعضې دي چه عقل لري لكه پرښتې، عيسىٰ او عزير عليهم السلام نو حال د هغه اشرافو خدايانو د دوى دا دى چه هغوى بې له توفيقه د خداى څخه لاره نه سي پيدا كولى نو حال د هغه بې ساه او بې عقلو خدايانو به ئې څرنگه وي ١٢ جامع البيان

۵۲

حاصل دا چه مشركان چه وائي چه دا بتان او معبودان زمونږ به شفاعت وكړي په دربار د الله تعالىٰ كښې او له عذاب څخه به مو خلاص كړي دا خبره محض په خيال فاسد سره كوى او د دوى د خپلو پلارانو نيكونو تقليد كوي او هيڅ قسم دليل په دې خبرې نه لري نه عقلي او نه نقلي نو الله تعالىٰ فرمائي چه گمان كله د يقين كار نه سي كولى ١٢ منه رحمه الله

۵۳

يعنې كه زه تاسو ته په دروغو ووايم چه دا قران له طرفه د خداى څخه راغلى دئ او په واقع كښې نه وي راغلى نو گناه د هغه دروغو هم زما پر غاړه ده او كه ملا ښتيا ويلي وي نو گناه د انكار پر تاسو ده نو په نه منلو ستاسو كښې كوم نقصان دى ماته ١٢ موضح

۵۴

يعنې ستاسو پر اعمالو زه نه نيول كيږم او نه به تاسو زما پر عمل نيول كيږئ بلكه هر څوك به د خپل عمل جواب ورکوي علماؤ ويلي دي چه دا ايت په ايت د جهاد سره منسوخ سوى دى ١٢ ١٢ تفسير وحيدي

وَاَنَا بَرِیْٓءٌ مِّمَّا تَعْمَلُوْنَ ﴿٤١﴾ وَمِنْهُمْ مَّنْ یَّسْتَمِعُوْنَ اِلَیْكَ ؕ اَفَاَنْتَ

او زه بيزار يم له هغه څخه چه تاسو کوئ — او بعضې له دوئ څخه داسې دي چه غوږ ږدي تا ته چه قران وائې — ايا نو ته به

تُسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوْا لَا یَعْقِلُوْنَ ﴿٤٢﴾ وَمِنْهُمْ مَّنْ یَّنْظُرُ اِلَیْكَ ؕ

اورول وکړې کاڼه ته که څه هم دوئ چه عقل نه لري — او بعضې له دوئ څخه هغه دي چه ګوري تا ته

اَفَاَنْتَ تَهْدِی الْعُمْیَ وَلَوْ كَانُوْا لَا یُبْصِرُوْنَ ﴿٤٣﴾ اِنَّ اللّٰهَ لَا یَظْلِمُ

ايا نو ته به لاره وښيې ړندانو ته که څه هم دوئ چه نهويني هيڅ شی له — بيشکه چه خدای نه کوي ظلم

النَّاسَ شَیْـًٔا وَّلٰكِنَّ النَّاسَ اَنْفُسَهُمْ یَظْلِمُوْنَ ﴿٤٤﴾ وَیَوْمَ یَحْشُرُهُمْ

پر خلقو باندې هيڅ قدر — مګر خلق پر ځانو — خپلو باندې ظلم کوي — ياد کړه هغه ورځ

كَاَنْ لَّمْ یَلْبَثُوْٓا اِلَّا سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ یَتَعَارَفُوْنَ بَیْنَهُمْ ؕ قَدْ

چه جمع به کړي خدای کفار لکه چه ګڼلي به نه وي کړي دوئ په دې دنيا کښې بوعت ساعت له ورځې څخه پيژني به يو بل په منځ خپل کښې

خَسِرَ الَّذِیْنَ كَذَّبُوْا بِلِقَآءِ اللّٰهِ وَمَا كَانُوْا مُهْتَدِیْنَ ﴿٤٥﴾ وَاِمَّا

په يقين تاوانی شوي هغه کسان چه منکر شول ملاقات د خدای — او نه دي دوئ لاره پيدا کونکي — او که چيري

نُرِیَنَّكَ بَعْضَ الَّذِیْ نَعِدُهُمْ اَوْ نَتَوَفَّیَنَّكَ فَاِلَیْنَا مَرْجِعُهُمْ

وښيو مونږ تا ته بعضې هغه عذاب چه وعده ئې کوو له دوی — سره او يا مونږ وفات کړو تا مخکې له دې څخه نو مونږ ته راتلل دي د دوئ

ثُمَّ اللّٰهُ شَهِیْدٌ عَلٰی مَا یَفْعَلُوْنَ ﴿٤٦﴾ وَلِكُلِّ اُمَّةٍ رَّسُوْلٌ ۚ فَاِذَا

بيا خدای شاهد دي پر هغه چه دوئ ئې کوي — او هر يو امت له يو رسول دی — نو په هغه وخت کښې

جَآءَ رَسُوْلُهُمْ قُضِیَ بَیْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا یُظْلَمُوْنَ ﴿٤٧﴾ وَ

چه راشي د دوئ رسول او دوئ ئې ونه منل — نو حکم به وکړي شي په منځ د دوئ کښې په انصاف سره — او پر دوئ به ظلم نه کيږي

یَقُوْلُوْنَ مَتٰی هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ ﴿٤٨﴾ قُلْ لَّآ اَمْلِكُ

او وائي دوئ چه کله به وي دا وعده — د قيامت که ئې تاسو رښتينې چه قيامت حق دی — ووايه ته چه زه مالک نه يم

لِنَفْسِیْ ضَرًّا وَّلَا نَفْعًا اِلَّا مَا شَآءَ اللّٰهُ ؕ لِكُلِّ اُمَّةٍ اَجَلٌ ؕ اِذَا جَآءَ

له پاره د ځان خپل د تاوان او نه د فائدې مګر د هغه شي چه اراده وشي د خدای — هر يو امت لپاره يو نيټه ده — په هغه وخت کښې

اَجَلُهُمْ فَلَا یَسْتَاْخِرُوْنَ سَاعَةً وَّلَا یَسْتَقْدِمُوْنَ ﴿٤٩﴾ قُلْ

چه راشي هغه نيټه د دوئ — نو وروسته — به نه شي يو ساعت هم — او نه به مخکې شي — ووايه ته

ف له

حاصل د دې آيتو دا دی چه د غه مشرکان تا ته د قران ويلو په وخت کښې په ظاهره غوږ نيسي ليکن دوی په سبب د کفر د کاڼه او بې عقل دي او کوڼ بې عقل په هيڅ خبره نه پوهيږي او هم داسې که دوی تا ته په سترګو ګوري مګر دوئ په واقع کښې ړانده دي او زړګي د زړه چه دليل ورته ويل کيږي هم نه لري نو دوی تا په حق دليد لو سره نه ويني له منځ

سله هر کله چه دا مخلوق له قبرو څخه راپورته سي نو له دې جهته چه عمر ئې په دنيا کښې عبث تير کړي وو او بل جهت دوی د سختي د قيامت پر دا سې ګمان کوي چه مونږ به دنيا کښې يو ساعت عمر تير کړي دی مراد له پيژندلو څخه دا دی چه هر يو شخص به خپل پلار مور ورور او نور قريبان پيژني مګر له جهته د غم به هيڅ فايده يو بل ته نشي رسولی او هر خپل ځان به اخته وي

سله فتح وابن کثير رحه مراد دا دی چه هر څو مره امتونه مخکې تير سوي دي په هر يو کښې الله تعالی يو رسول ليږلی دی مګر هر کله چه به هغو تکذيب ئې کړي او نو خدای تعالی په حق د پيغمبر کښې حکم له انصاف سره وکړ داسې چه پيغمبر ته به ئې نجات ورکړ او دوی به ئې هلاک کړل او دا کار ظلم نه دی (فتح وابن کثير) له يعنې چه دوی به انکار وکړله پيغمبر انو څخه نو الله تعالی به د دوی په منځ کښې فيصله وکړه چه پيغمبر او مومنان به ئې نجات کړل او کفار به ئې هلاک کړل. بعضو ئې داسې ترجمه کړي ده چه هر يو قوم ته به رسول وي په ورځ د قيامت به هغه رسول له خپل امت سره خدای ته حاضر سي او په انصاف به الله تعالی د دوی په منځ کښې فيصله وکړي او ظلم به پکښې نه وي ۱۲ منه رحمه الله

أَرَءَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُهُ بَيَاتًا أَوْ نَهَارًا مَّاذَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ

ایا وینئ تاسو که راسئ تاسو ته عذاب د ده د شپې ویا د ورځې نو څه دی هغه عذاب چه تلوار کوی پرې ارتلود هغه

الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٠﴾ أَثُمَّ إِذَا مَا وَقَعَ آمَنتُم بِهِ ۚ آلْآنَ وَقَدْ كُنتُم بِهِ

کافران ایا بیا په هغه وخت کښې چه واقع سی دغه عذاب نو ایمان به راوړئ تاسو په هغه ایا اوس ایمان راوړئ په یقین وې تاسو په راتلو د ده باندې مو

تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥١﴾ ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ

تلوار کوله بیا به و ویل سی هغه کسانو ته چه ظلم ئې کړی وي وڅکئ عذاب د همیشه والي

هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٥٢﴾ وَيَسْتَنبِئُونَكَ أَحَقٌّ هُوَ

نه درکول کیږی جزا تاسو ته مګر په سبب د هغه ګناهو چه وې تاسو کول ئې مو او پوښتنه کوی دوی له تا څخه چه ایا حق دی دا قران

قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ ۖ وَمَا أَنتُم بِمُعْجِزِينَ ﴿٥٣﴾ وَلَوْ أَنَّ

ته ورته و وایه هو او قسم دی پر رب زما چه بیشکه دی خامخا حق دی او نه ئې تاسو عاجزه کونکی د خدای او که چیری شي

لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ ۗ وَأَسَرُّوا

لپاره د هر نفس چه ظلم ئې کړی وي هغه مال چه په ځمکه کښې دی نو خامخا به فدیه کړی دا تول مال او پټه به کړی دوی

النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ ۖ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ ۚ وَهُمْ

پښیمانتیا هر کله چه وویني دوی عذاب او حکم به وکړی سی په منځ د دوی کښې په انصاف او پر دوی به نه

لَا يُظْلَمُونَ ﴿٥٤﴾ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ أَلَا إِنَّ

کیږي ظلم (یعنې ظلم به نه وي) واورئ چه بیشکه خدای لره دی هغه شیان چه په اسمانو کښې او په ځمکه کښې دي خبردار بیشکه

وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾ هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ

وعده د خدای حقه ده مګر زیات د دوی نه پوهیږي دا خدای ژوندي کول کوی او وژل کوي

وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٥٦﴾ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُم مَّوْعِظَةٌ مِّن

او ده ته به بیا رجوع کوی تاسو ای خلقو په یقین سره راغلی دی تاسو ته نصیحت له

رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾

رب ستاسو څخه او دواء د هغه مرضو لره چه په سینو کښې دي (لکه جهل او نفاق) او لاره ښوونکی دی او رحمت دی لپاره د مؤمنانو

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا

و وایه ته پر فضل د خدای او په رحمت د ده باید دی چه خوشحاله دی سی دوی دا فضل ښه دی له هغه مالو څخه

روایت دی چه حیی ابن احطب یهودي مخکی له هجرته مکې ته راغلی و لود تجارت لپاره او هلته ئې اوازه د رسول الله صلی الله علیه وسلم واوریده او ورته راغلی او ورته ئې وویل چه ای محمده (صلی الله علیه وسلم) ته دا دعوی کوې رښتیا وائې که مسخری کوی او دا کلام چه ته وائی واقعی وحی ده او که له ځانه وائی نو نازل سو چه وَيَسْتَنبِئُونَكَ الآية ١٢ تیسیر

٢ یا معنی دا چه دوی پوښتنه کوی له تا څخه چه دا عذاب چه ته وړ څخه موږ بیروي حق دی او دا پوره کیدل له قبرو څخه چه موږ ذره ذره سوا او خاوری سو حق دی ته ورته و وایه چه هو حق دی او که تاسو په وخت د راتلو د هغه کښې ورڅخه تیښته وکړئ هم به خلاص نه سئ او عذاب به در باندی راسی ١٢ فتح البیان و ابن کثیر

٣ او ځان به له عذابه څخه پر خلاص نه کړی ١٢

٤ یعنې دا د قران شریف صفت دی چه مرضونه د زړه لیري کوي په حدیث شریف کښې راغلی دی چه یو سړی و ویل چه زما په زړه کښې مرض دی رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل قران وایه ځکه چه دی دارو دی سینو لره ١٢ منه رح

٥ ابن عباس رضی الله تعالی عنه ویلي دي چه فضل د خدای قران شریف دی او رحمت د ده دی او حسن او ضحاك او مجاهد او قتاده رضی الله عنهم ویلي دي چه فضل د خدای ایمان دی او رحمت د ده قران دی او بعضو ویلي دي چه دواړه عام دي هر شی ته راسیږي دي چه خوشحالی کول پر فضل د خدای باندی مناسب دی نه پر جمع کولو د مال ١٢ فتح و ابن کثیر،

يَجْمَعُونَ ﴿٥٨﴾ قُلْ أَرَءَيْتُم مَّا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُم مِّن رِّزْقٍ فَجَعَلْتُم مِّنْهُ

چه وی ئې جمع کوي ووایه ته چه ایا وینئ تاسو هغه شی چه نازل کړی دی خدای تاسو له رزق څخه نو وګرځولئ تاسو له بعض هغه څخه

حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ آللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ ﴿٥٩﴾ وَمَا

حرام او بعضې حلال ووایه ته چه ایا خدای اجازه کړې ده تاسو ته پر دی کار او که پر خدای باندې تاسو دروغ تړئ او څه دی

ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ

ګمان د هغه کسانو چه تړی دوی پر خدای باندې دروغ په ورځ د قیامت بیشکه

اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦٠﴾ وَمَا

چه خدای څښتن خاوند د فضل مهربانی دی پر خلقو باندې مګر ډېرات د دوی شکر نه کا نه کوي او نه

تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُو مِنْهُ مِن قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ

اوسې ته په هیڅ کار کښې او نه وائې ته له طرفه د خدای څخه قرآن او نه کوی تاسو ای خلقو له هیڅ

عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَن

عمل څخه مګر یو مونږ پر تاسو باندې شاهدان په هغه وخت کښې چه ننوزئ تاسو هغه کښې او نه پټېږي له

رَّبِّكَ مِن مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ

رب ستا څخه په اندازه د سور مېږي (یا د ذرې) په ځمکه کښې او نه په اسمان کښې او نه کم

مِن ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴿٦١﴾ أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ

له ده څخه او نه لوی له ده څخه مګر ډاتول پر الله دی په کتاب د لوح محفوظ کښې واورئ چه بیشکه دوستان

اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾ الَّذِينَ آمَنُوا

د خدای چه دي نه به وی هیڅ ویره پر دوی باندې او نه به دوی غمژن سي دا اولیاء هغه کسان دي چه ایمان ئې راوړی

وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ

او دی دوی چه ځان ساتی له ګناهو څخه دوی لره دی زیری پیدی ژوند د دنیا کښې او په اخرت کښې

لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٤﴾ وَلَا يَحْزُنكَ

نسته بدلول کلمو د خدای لره دا کار بری دی لوئی او غمجن دی نکړی تا

قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٥﴾ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ

خبری د دوئ بیشکه چه غلبه خدای لره ده ټوله او هغه اورېدونکی دی خبردار دی واورئ چه بیشکه خدای لره ده

له
مطلب دا چه خدای تعالی ستاسو لپاره حلال شیان پیدا کړی دی او تاسو پر مقتضی د خپل نفس بعضی شیان حرام کړی دی لکه بحیره او سائبه او بعضې مړو څخه حلال کړل لکه مردار نو ایا خدای پر دی تاسو ته امر کړی دی او که له ځانه څخه تاسو دروغ تړئ ۱۲ فتح
٦ ع
ك یعنی په قیامت کښی او یا په آخرت او دنیا دواړو کښی ځکه چه دوی په محبت د خدای کښی غرق وي غم د دنیا ور ته هیڅ نه ښکاره کیږي بلکه وائي هر چه از دوست رسد نیکو است. سعید ابن جبیر رضی الله تعالی عنه ویلی دی چه دوستان د خدای هغه دي چه پر لیدلو د هغه د بل بنده خدای یاد سی ۱۲ منه سې له ابی درداء رضی الله عنه څخه روایت دی چه رسول علیه السلام ویلی دی مراد له دی زیری څخه هغه ښه خوبونه دی چه مؤمن ئې د ځان لپاره ووینی یائې بل څوک د ده لپاره ووینی د دی حدیث روایت امام احمد رحمة الله علیه کړی دی ۱۲ مع وابن کثیر
ع
یعنی که د اکافران ستا په غم نا مناسب خبری کوی او یا ستا په ضرر کښی مشوري کوي نو ته مه پر خفه کیږه ځکه چه غلبه خدای لره دي. تا به پر دوی غالب کړي او کامیابی او فتح تا لره ده ځکه چه خدای ستا ملګری دئ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲
روح البیان

مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ ۗ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ
هغه څوك چه په اسمانو كښي دي او هغه څوك چه په ځمكه كښي دي او اتباع نه كوي هغه كسان چه عبادت كوي

مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ شُرَكَآءَ ۗ اِنْ يَّتَّبِعُوْنَ اِلَّا الظَّنَّ وَاِنْ هُمْ اِلَّا
بې له خداى څخه شريكانو (دخداى) پيروي نه كوي دوى مګر د خالي ګمان او نه دي دوى مګر

يَخْرُصُوْنَ ﴿٦٦﴾ هُوَ الَّذِيْ جَعَلَ لَكُمُ الَّيْلَ لِتَسْكُنُوْا فِيْهِ وَالنَّهَارَ
خپل اټكل كوي يعني دروغ وائي ادى هغه خداى دى چه پيدا كړې ئې ده ستاسو لپاره شپه لپاره د دې چه ارام سي تاسو او پيدا كړي ئې ده ورځ

مُبْصِرًا ۗ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّسْمَعُوْنَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ
رڼا ښوونه بيشكه چه په دې كار كښي خامخا علامې دي لپاره د هغه قوم چه اوري قران وائي دا كفار چه نيولى دى خداى ج

وَلَدًا سُبْحٰنَهٗ ۗ هُوَ الْغَنِيُّ ۗ لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۗ اِنْ
زوى پاكي ده ده لره دى غني دى ده له زوى يه ده لره دي هغه شيان چه په اسمانو كښي دي او هغه شيان چه په ځمكه كښي دي نسته

عِنْدَكُمْ مِّنْ سُلْطٰنٍ بِهٰذَا ۗ اَتَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٦٨﴾
په نزد ستاسو هيڅ دليل پر دې خبره ايا وائي پر خداى باندې هغه چه تاسو نه پرپوهيږئ

قُلْ اِنَّ الَّذِيْنَ يَفْتَرُوْنَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُوْنَ ﴿٦٩﴾
ووايه ته چه بيشكه هغه كسان چه تړي پر خداى باندې دروغ خلاص به نه سي له عذابه

مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ اِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيْقُهُمُ الْعَذَابَ
ګټه ده دوى لره په دنيا كښي بيا مونږ ته راتلل د دوى دي بيا به وڅكوو دوى باندې عذاب

الشَّدِيْدَ بِمَا كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ ﴿٧٠﴾ وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ نُوْحٍ ۘ اِذْ قَالَ
سخت په سبب د هغه چه وو دوى كافر كيدل به او ووايه پر دوى قوم قصه د نوح عليه السلام هغه چه وويل

لِقَوْمِهٖ يٰقَوْمِ اِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَّقَامِيْ وَتَذْكِيْرِيْ بِاٰيٰتِ
ده قوم خپل ته چه اى قومه زما كه وي سخت پر تاسو او سيدل زما په تاسو كښي او پند زما د ركول پر ايتو

اللّٰهِ فَعَلَى اللّٰهِ تَوَكَّلْتُ فَاَجْمِعُوْٓا اَمْرَكُمْ وَشُرَكَآءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ
د خداى نو پر خداى باندې توكل كړى دى ما نو يو ځاى كړئ تاسو كار خپل او شريكان خپل بيا دى نه وي

اَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوْٓا اِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُوْنِ ﴿٧١﴾ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ
كار ستاسو پر تاسو باندې پټ بيا او رسوى ما ته هر ضرر او مهلت مه راكوئ ما ته نو كه وګرځيدئ تاسو

ف ١
يعني په واقع كښي دوى پيروي او عبادت د شريكانو د خداى نه كوي ځكه چه هغه شريك نلري بلكه دوى متابعت د ګمان خپل كوي چه دا شريكان د خداى دي
فتح البيان

ف ٢ يعني څوك وائي چه عزير عليه السلام زوى دى د خداى ج او څوك وائي چه پرښتي لوڼه دي د خداى او دوى ټول دروغ وائي ځكه چه خداى بې پروا دى له هر چا څخه يعني ولد ته هيڅ حاجت نه لري ١٢ روح

ف ٣
الله تعالىٰ رسول الله صلى الله عليه وسلم ته امر وكړ چه ته اهل مكه وته بيان د قصې د نوح عليه السلام وكړه چه قوم ئې په سبب د نه منلو د رسول هلاك سول نو تاسو هم كه ايمان نه راوړئ نو هلاك به سئ نوح عليه السلام خپل قوم ته وويل چه كه ستاسو دا استوګنه زما په تاسو كښي او نصيحت كول زما تاسو ته خوښ نه وي نو زما هيڅ پروا نسته توكل زما پر خداى دي او زه به له دې نصيحت څخه هيڅكله منع نه سم كه تاسو پر خوشاله كيږئ او كه پر خفه كيږئ تاسو خپل بندوبست وكړئ او هر قسم شر چه مو ما ته رسيږي هغه خپل وس استعمال كړئ او يو ساعت هم راته مه كوئ زه له تاسو څخه نه ويريږم ځكه چه تاسو هيڅ نه شئ كولاى زه به خپل تبليغ جاري ساتم ١٢
ابن كثير

فَمَا سَأَلْتُكُم مِّنْ أَجْرٍ ۖ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ ۖ وَأُمِرْتُ أَنْ

نو نه ده غوښتې ما له تاسو څخه هيڅ مزدوري نه دی اجر زما مګر پر خدای او امر کړی شوی دی ما ته پر دې

أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٧٢﴾ فَكَذَّبُوهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَمَن مَّعَهُ فِي

چه ويم زه له غاړه ايښودونکو خدای ته نو نسبت د دروغو وکړ دوی ده ته نو وساتو موږ ده او هغه څوک چه له ده سره وو

الْفُلْكِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ۖ

په کشتۍ کښې او وګرځول موږ دوی خليفګان ځمکې او غرق مو کړل هغه کسان چه تکذيب يې کړی وو د آيتونو زموږ

فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنذَرِينَ ﴿٧٣﴾ ثُمَّ بَعَثْنَا مِن بَعْدِهِ

نو وګوره ته چه څرنګه سوا خير د ويرول شويو يعنې هلاک شول بيا وليږل موږ وروسته له ده څخه

رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءُوهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا

رسولان قوم خپل ته نو راغلل هغوی ته پر ښکاره نښو نو نه وو دوی چه ايمان راوړي پر هغه

كَذَّبُوا بِهِ مِن قَبْلُ ۚ كَذَٰلِكَ نَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ ﴿٧٤﴾

چه تکذيب يې کړی وو د هغه مخکې له هغه څخه همداراز مهر لګوو موږ پر زړونو د تيريدونکو له حده د شرعې څخه

ثُمَّ بَعَثْنَا مِن بَعْدِهِم مُّوسَىٰ وَهَارُونَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ

بيا وليږل موږ وروسته له دوی څخه موسیٰ ع او هرون ع فرعون او ملي د ده ته

بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٧٥﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ

په ښکاره معجزو زموږ سره نو تکبر وکړ هغوی او وو دوی قوم کافران نو هر کله چه راغلی دوی ته حق

مِنْ عِندِنَا قَالُوا إِنَّ هَٰذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٦﴾ قَالَ مُوسَىٰ أَتَقُولُونَ

له نزده زموږ څخه وويل دوی چه بيشکه دا سحر دی ښکاره ؏ وويل موسیٰ ع ايا وايئ تاسو

لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ ۖ أَسِحْرٌ هَٰذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ ﴿٧٧﴾ قَالُوا

حق ته هر کله چه راغلی تاسو ته چه سحر دی او نه کامیابه کيږي ساحران وويل هغوی ايا راغلې ته موږ ته

أَجِئْتَنَا لِتَلْفِتَنَا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا وَتَكُونَ لَكُمَا الْكِبْرِيَاءُ فِي

چه واړوې موږ له هغه دين څخه چه ليدلي دی موږ پر هغه پلاران خپل او چه سي تاسو دواړه پاچاهي په

الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمَا بِمُؤْمِنِينَ ﴿٧٨﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ ائْتُونِي

ځمکه کښې او نه يو موږ پر تاسو دواړه باندې ايمان راوړونکي او وويل فرعون چه راولی ما ته

ف ١

چه دوی ټول اتيا کسان وو
چه څلويښت نر او څلويښت
ښځې وې ١٢ روح ف ٢ په
بستان کښې يې ويلي دي چه
هر کله دوی له کشتۍ څخه کښته
سول نو ټول وفات سول بې
له اولاده د نوح عليه السلام
چه حام، سام او يافث وو
او ښځې د دوی وې. نو د دوی
اولاد ډير پيدا سو عرب، عجم
فارس او روم اولاد د سام
دی. حبش، سند او هند
اولاد د حام دي. ياجوج،
ماجوج، صقلاب او ترک
اولاد د يافث دي ١٢ روح البيان

ف ٣

ابن کثير رح ويلي دي چه خدای ج
قصه د موسیٰ عليه السلام په
قران مجيد کښې ډير وار ذکر
کړې ده ځکه چه دا ډيره
عجيبه د نورو قصو څخه ده ١٢

ف ٤

چه هغه نه معجزې وې
د موسیٰ عليه السلام. همسا
يد بيضاء، طوفان، ملخان
سپږي، چينګخې، او محود
کيدل د مالو د دوئ او چول
د درياب چه بيان د دی،
ټول و تير سوی دی ١٢ روح

ف ٥

يعنې مخکې له راتلو د پيغمبر
څخه يا له ليدلو د معجزې څخه
دوی به له هغه څخه منکر وو
مثلاً د قيامت يا نبوت څخه
نو وروسته له راتلو د پيغمبر
څخه به بيا هم منکر سول له
هغه څخه او ايمان به يې نه پر
راوړ ١٢ منه رحمه ربه

بِكُلِّ سٰحِرٍ عَلِيْمٍ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا جَآءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُّوْسٰٓى اَلْقُوْا

هر ساحر چه ښه پوهه وی پر سحر نو هر کله چه راغلل ساحران وویل دوی ته موسیٰ ع چه وغورځوئ هغه

مَآ اَنْتُمْ مُّلْقُوْنَ ﴿٨٠﴾ فَلَمَّآ اَلْقَوْا قَالَ مُوْسٰى مَا جِئْتُمْ بِهِ

چه تاسو ئی غورځونکی ئی (یعنی پړی او لکړی) نو هر کله چه دوی وغورځول نو وویل موسیٰ ع هغه شی چه راوړی دی تاسو سحر دی

السِّحْرُ ؕ اِنَّ اللّٰهَ سَیُبْطِلُهٗ ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا یُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِیْنَ ﴿٨١﴾

بیشکه چه خدای به ئی زر دی چه باطل ئی کړی بیشکه چه خدای نه جوړوی کار د فساد له کونکو

ع ٨ ١٣ وَ یُحِقُّ اللّٰهُ الْحَقَّ بِكَلِمٰتِهٖ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُوْنَ ﴿٨٢﴾ فَمَآ اٰمَنَ لِمُوْسٰٓى

او ثابتوی خدای حق په کلمو خپلو سره که څه هم خفه کیږی کافران نو ایمان ئی نه راوړو پر موسیٰ علیه السلام

اِلَّا ذُرِّیَّةٌ مِّنْ قَوْمِهٖ عَلٰی خَوْفٍ مِّنْ فِرْعَوْنَ وَ مَلَا۟ئِهِمْ

مګر اولاد له قومه د فرعون څخه پر ویره له فرعون څخه او له مشرانو د دوی څخه

اَنْ یَّفْتِنَهُمْ ؕ وَ اِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِی الْاَرْضِ ۚ وَ اِنَّهٗ لَمِنَ

چه په عذاب به کړی دوی او بیشکه فرعون خامخا متکبر وو په ځمکه کښی او بیشکه چه دی خامخا له

الْمُسْرِفِیْنَ ﴿٨٣﴾ وَ قَالَ مُوْسٰی یٰقَوْمِ اِنْ كُنْتُمْ اٰمَنْتُمْ بِاللّٰهِ

اسراف کونکو څخه وو او وویل موسیٰ ع ای قومه زما که ئی تاسو ایمان راوړی وی پر خدای باندی

فَعَلَیْهِ تَوَكَّلُوْۤا اِنْ كُنْتُمْ مُّسْلِمِیْنَ ﴿٨٤﴾ فَقَالُوْا عَلَی اللّٰهِ تَوَكَّلْنَا ۚ

نو پر ده باندی تکیه وکړی که ئی تاسو غاړه ایښودونکی ده ته نو دوی وویل چه پر خدای باندی تکیه کړی ده مونږ

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظّٰلِمِیْنَ ﴿٨٥﴾ وَ نَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ

ای ربه زمونږه مه ګرځوه مونږ ځای د مصیبت لپاره د قوم ظالمانو او خلاصی ورکړه مونږ ته په رحمت خپل سره له

الْقَوْمِ الْكٰفِرِیْنَ ﴿٨٦﴾ وَ اَوْحَیْنَاۤ اِلٰی مُوْسٰی وَ اَخِیْهِ اَنْ تَبَوَّاٰ

قومه کافرانو څخه او وحی وکړه مونږ موسیٰ ع او ورور د ده ته داسی چه جوړی کړی

لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ بُیُوْتًا وَّ اجْعَلُوْا بُیُوْتَكُمْ قِبْلَةً وَّ اَقِیْمُوا الصَّلٰوةَ ؕ

لپاره د قوم خپل په مصر کښی کوټی د عبادت او وګرځوی کوټی خپلی خامخا قبله ئی ۵ او سم ودروئ لمونځ

وَ بَشِّرِ الْمُؤْمِنِیْنَ ﴿٨٧﴾ وَ قَالَ مُوْسٰی رَبَّنَاۤ اِنَّكَ اٰتَیْتَ فِرْعَوْنَ وَ

او زیری ورکړه مؤمنانو ته او وویل موسیٰ ای ربه زمونږ بیشکه ته چه ئی ورکړی دی فرعون او قوم د ده

ف ١
په دی ایت شریف کښی الله تعالیٰ داتاثیر ایښی دی چه که ئی پر اخلاص دم کړو وائی په هغه وخت کښی جادو که جادو وکوی نو هیڅ کله به د هغه جادو و نه سی داتجزده ١٢
٢ف له ابن عباس څخه روایت دی چه دوی لږ کسان وو له علاقی د د فرعون څخه چه ایمان ئی راوړی وو پر موسیٰ علیه السلام باندی یوه ښځه وه د فرعون بل حبیب څار او وبل خزانچی سړی وو او یوه ښځه وه چه د فرعون سر به ئی ږمنځاوه بل روایت دابن عباس څخه چه خلق او پاکوره قبطیان وو له خپلوانو د فرعون څخه او میندی د دوی کښی اسرائیلو څخه وی او د دوی نه اولاد څکوو ال کبری چه پلار د دوی له قبطیانو څخه وو ١٢ معالم
٣ف روایت دی چه هر کله موسیٰ علیه السلام له مدین څخه مصر ته راغلی او بنی اسرائیل ئی خپل دین ته را وبلل نو ژر ئی وایمان پر راوړی مګر ویر ویریدل له فرعون څخه لکه چه وائی فما آمن لموسیٰ الآیة ١٢
٤ف یعنی ای خدایه دوی پر مونږ مه غالب کوه چه هلاک به مو کړی او وبه وائی چه که چیری دوی پر حقه وای نو مونږ د لاسه څخه به نه وو هلاک سوی. نو ژر یات به پسی ګمراهان سی ١٢ معالم
٥ف له ابن عباس رضی الله تعالیٰ څخه روایت دی چه بنی اسرائیلو به په اول کښی لمونځونه په عبادتخانو کښی په ښکاره کول هر کله چه موسیٰ علی نبینا و علیه السلام رالی سو نو فرعون له ویره قهره څخه د دوی هغه عبادتخانی وړانی کړی نو الله جلت عظمته دوی ته امر وکړی چه دننه په کور وکښی جماعتونه جوړ کړی او لمونځونه پکښی کوی ١٢ معالم

مَلَأَهُ زِينَةً وَّأَمْوَالًا فِي الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوا عَنْ
اسباب د ښایست او مالونه په ژوند نږدې کښې اې ربه زمونږه لپاره د دې چې ګمراه کړي دوي خلق
سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ
له لارې ستا څخه اې ربه زمونږه محوه کړه اوله پر مالونو د دوي او سخت کړه اوله پر زړونو د دوي
فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٨٨﴾ قَالَ قَدْ أُجِيبَت
نو ایمان نه راوړي دوي ترڅو چه وويني دوي عذاب دردناك وويل خداي چه پر يقين قبوله کړې شوه
دَّعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانِّ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾
دعا ستاسو نو سم ولاړ اوسئ تاسو او پيروي مه کوئ تاسو د لارې د هغه کسانو چه نه پوهيږي
وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَاءِيلَ الْبَحْرَ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ
او تير کړل مونږ بني اسرائيل له درياب څخه نو را ورسيدې په دوي پسې فرعون او لښکر د ده
بَغْيًا وَعَدْوًا حَتَّىٰ إِذَا أَدْرَكَهُ الْغَرَقُ قَالَ آمَنتُ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ
په سرکشۍ او ظلم سره ترڅو چه نيوه دې غرقوالي نو وويل ده چه ايمان راوړي پردې چه بيشکه نشته بل معبود
إِلَّا الَّذِي آمَنَتْ بِهِ بَنُو إِسْرَاءِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩٠﴾
مګر هغه دې چه ايمان راوړي پر هغه بني اسرائيلو او زه له غاړه ايښودونکو څخه يم ده ته
آلْآنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٩١﴾ فَالْيَوْمَ
ايا اوس دې ايمان راوړه او په تحقيق نافرماني کړې وه تا مخکې له دې څخه او وې ته له فساد کونکو څخه نو نن ورځ
نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلْفَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ
به خلاصې در کړو تا ته پر بدن ستا لپاره د دې چې شې ته لپاره د هغه چه وروسته ستا دي علامه او بيشکه ډير له سړو څخه
عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ ﴿٩٢﴾ وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَاءِيلَ مُبَوَّأَ ع ٩ ١٤
له آيتونو زمونږ څخه غافل دي او په يقين سره ديره کړل مونږ بني اسرائيل پر ځاى د
صِدْقٍ وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّىٰ جَاءَهُمُ
د ښښتيا او لايق کښې چه مصر او شام و او رزق ورکړه دوي ته له پاکو شيانو څخه نو اختلاف ونکړ دوي پس کښې ترڅو چه راغلو دوي ته
الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا
علم بيشکه رب ستا حکم به وکړي په منځ د دوي کښې په ورځ د قيامت په هغه شي کښې چه وو دوي

ف ١
يعني اى خدايه د امالونه د
دوي چه دوي پر پر مغرور
دي امام قتاده رحمه وويلې چه
فصلونه، مالونه او ملغلرې
د دوي ټول کاڼي سول او ابن
عباس رضي الله تعالى عنه ويلې
دي چه روپۍ او اشرفۍ د دوي
ټول کاڼي سول او مهر مخې
پر وهل سوې وو سماو لمعالم
ف ٢ وويل سوې دي چه دا دعا
د حضرت موسیٰ علیه السلام
وه و سره له څلويښتو کالو
څخه قبوله سوه ١٢ روح ومعالم
ف ٣ هر کله چه فرعون
پر کلمه وويلو شروع وکړه
نو جبرائيل عليه السلام راغلې
او تورې خټې ئې له درياب څخه
راواخستلې او ده په خوله
کښې ئې ورکړې چه کلمه ئې
خداى قبوله نکړي او لعنة
څخه خلاص به سي او دائې وې
وويل چه الآن يعنې اوس ته
ايمان راوړې ١٢ ١٢ ١٢
جامع الترمذي ومعالم
ف ٤
هر کله چه فرعون غرق سو
او موسیٰ عليه السلام بني
اسرائيل پردې کار خبر کړل
نو دوي يقين نه کيدى چه
دې به غرق سوي وي نو د
خداى په امر سره درياب
صورت د ده د باندى راوغو
رزاوه چه هر څوك ئې وويني
او عبرت پر واخلي. نو له هغه
وروسته مړى او بې نه پوهيږي
ف ٥ په هسې ډيره ځاى کښې
چه ډيره ښائسته وه چه مصر
او شام وو ١٢
تيسير

فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٩٣﴾ فَإِن كُنتَ فِي شَكٍّ مِّمَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ فَسْئَلِ

په هغه کښې اختلاف به ئې کاوه نو که ئې ته په شك کښې له هغه قرآن څخه چه نازل کړی دی موږ تا ته نو پوښتنه وکړه ته

الَّذِينَ يَقْرَءُونَ الْكِتٰبَ مِن قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِن

له هغه کسانو څخه چه وائی کتاب مخکې له تا څخه په تحقیق راغلی دی تا ته حق له

رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٩٤﴾ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ

رب ستا څخه نو مه کیږه ته له شك کونکو څخه په دا کښې او مه کیږه ته له هغه کسانو څخه

كَذَّبُوا بِآيٰتِ اللّٰهِ فَتَكُونَ مِنَ الْخٰسِرِينَ ﴿٩٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ

چه تکذیب ئې کړی دی د آیتو د خدای نو سې به ته له تاوانیانو څخه بیشکه هغه کسان چه واجب سوی ده

عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٦﴾ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ

کلمه د رب ستا ایمان نه راوړی دوئ که څه هم راسی دوی ته هر قسم معجزه

حَتّٰى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٩٧﴾ فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ

تر څو چه ووینی دوی عذاب دردناك نو ولی نه وو اهل د یو ښهر چه ایمان ئې راوړی وی

فَنَفَعَهَا إِيمٰنُهَا إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ

او گټه ورته رسولی وی ایمان خپل مگر قوم د یونس ع هر کله چه ایمان راوړی دوئ نو دفع کړ موږ له دوی څخه

عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنٰهُمْ إِلٰى حِينٍ ﴿٩٨﴾

عذاب د شرمندگی په دی ژوند نږدی کښی او نفعه موږ ورکړه دوی ته تر یو مودی پوری

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مَن فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنتَ

او که اراده سوی وی د رب ستا نو ایمان به راوړی وو هغه کسانو چه په ځمکه کښی دی ټولو په یو وار ایا نو ته به

تُكْرِهُ النَّاسَ حَتّٰى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٩٩﴾ وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَن

مجبور کړی خلق پردی چه سی دوی ټول ایمان راوړی تکی او نه شائی هیڅ نفس لره دا چه

تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللّٰهِ وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ

ایمان راوړی مگر په اذن د خدای سره او واچوی خدای مرداری چه عذاب دی پر هغه کسانو باندی چه نه

لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٠﴾ قُلِ انظُرُوا مَاذَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَمَا

لری عقل ووایه ته چه وگوری چه عجایب دی په اسمانو کښی او په ځمکه کښی او نه

سله په ظاهر کښی خطاب نبی علیه السلام ته دی او امت د ده ته دی حاصل دا چه ای خلقو که ستاسو شك وی په حقیت د دی قرآن کښی نو تاسو له اهل کتابو څخه پوښتنه وکړی چه دا حق دی او که څکه چه هغوی ته دا معلومه ده چه دا قرآن حق دی او له خدای څخه راغلی دی ۱۲ روح و معالم ۲له یعنی حکم د رب ستا چه هغه دا دی لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۱۰ یعنی زه به خامخا ډك کړم دوزخ له پیریانو او سړیو څخه له ټولو څخه ۳له په حدیث شریف کښی راغلی دی چه روایت ئې عبدالله ابن مسعود کړی دی چه یونس علیه السلام خپل قوم توحید او ایمان ته راوبلل خو هغوی انکار له ده څخه وکړ نو ده ورته وویل چه په فلانکی فلانکی ورځ به پر تاسو عذاب راشی او دی ورڅخه بهر ته ولاړ. د تولو پیغمبرانو دا عادت وو چه له خپل قوم سره به ئې وعده د عذاب وکړه نو دوی به ورڅخه ولاړ نو هر کله چه پر قوم د یونس علیه السلام باندی علامی د عذاب راغلی نو دوی نځونی او کوچنی ملکان له خپلو میندو څخه جلا کړل او همدارنګه ئې بچی د میږو او بزو له میندو څخه جلا کړل او توبه ئې الله تعالی ته په ژړا سول نو الله تعالی د دوی څخه راضی سو او هغه عذاب ئې ورڅخه منع کړ او یونس علیه السلام په یو ځای کښی ناست وو د دوی د حال پوښتنه به ئې کوله د یو سړی څخه ئې پوښتنه وکړه نو هغه ورته دا حال بیان کړ نو ده وویل چه زه بیا دوی ته نه ورځم ځکه چه ما دوی ته دروغ ویلی وو او په خفګان سره ولاړ سو او ولاړ. دا روایت ابن مردویه کړی دی ۱۲ فتح البیان ۴له په دی آیت شریف کښی تسلی ده لپاره د رسول الله صلی الله علیه وسلم چه ته پر نه ایمان راوړلو د دوی باندی مه خفه کیږه ځکه چه پر ایمان هغه کسان مشرف کیږی چه په علم ازلی د خدای ۲۶۶

کښی مؤمنان مقرر سوی دی همدارنګ ګمراه کیږی هغه څوك چه په ازلی علم کښی ئې ګمراهی لیکلی وی ۱۲ معالم ۵له حاصل دا چه الله تعالی پر دی مرداری د کفر نقیه

تُغْنِي الْاٰيٰتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُوْنَ ﴿١٠١﴾ فَهَلْ

دفع کوی اٰیتونه او ویرول له هغه قوم نه چه ایمان نه راوړي نو ایا

يَنْتَظِرُوْنَ اِلَّا مِثْلَ اَيَّامِ الَّذِيْنَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ ؕ قُلْ

انتظار نه کوی دوی مګر د حادثو د هغه کسانو نه چه تیر شوي دي مخکې له دوی نه ووایه ته

فَانْتَظِرُوْا اِنِّيْ مَعَكُمْ مِّنَ الْمُنْتَظِرِيْنَ ﴿١٠٢﴾ ثُمَّ نُنَجِّيْ رُسُلَنَا

نو انتظار کوئ تاسو بیشکه زه له تاسو سره له انتظار کونکو نه یم بیا به وساتو مونږ رسولان خپل

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كَذٰلِكَ ۚ حَقًّا عَلَيْنَا نُنْجِ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١٠٣﴾ ع قُلْ يٰۤاَيُّهَا

او هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دی او همدا رنګه ثابته ده پر مونږ باندی خلاصی ورکول مؤمنانو ته ووایه ته ای

النَّاسُ اِنْ كُنْتُمْ فِيْ شَكٍّ مِّنْ دِيْنِيْ فَلَاۤ اَعْبُدُ الَّذِيْنَ

خلقو که یئ تاسو په شك کښی له دینه زما نه نو عبادت نه کوم زه د هغه بتانو

تَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَلٰكِنْ اَعْبُدُ اللّٰهَ الَّذِيْ يَتَوَفّٰىكُمْ ۖۚ

چه تاسو ئې عبادت کوئ بې له خدای نه مګر زه عبادت کوم د هغه خدای چه وژنی تاسو

وَاُمِرْتُ اَنْ اَكُوْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١٠٤﴾ لا وَاَنْ اَقِمْ وَجْهَكَ

او امر کړی شوی دی ما ته پر دې چه یم زه له ایمان راوړونکو نه او پر دې چه سم ودروه مخ خپل

لِلدِّيْنِ حَنِيْفًا ۚ وَلَا تَكُوْنَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿١٠٥﴾ وَلَا تَدْعُ مِنْ

دین ته چه مائل دې له باطل نه حق ته او چه مه کیږه ته له مشرکانو نه او مه بوله ته

دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ ۚ فَاِنْ فَعَلْتَ فَاِنَّكَ اِذًا مِّنَ

بې له خدایه هغه شي لره چه نه رسولی شي تا ته نفع او نه ضرر رسولی شی تا ته نو که تا دا کار وکړو نو بیشکه ته په دغه وخت کښی

الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٠٦﴾ وَاِنْ يَّمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهٗۤ اِلَّا هُوَ ۚ وَاِنْ

له ظالمانو نه ئې او که ورسوی تا ته خدای یو قسم ضرر نو نشته دفع کونکی هغه لره مګر دی دي او که

يُّرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَآدَّ لِفَضْلِهٖ ؕ يُصِيْبُ بِهٖ مَنْ يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ ؕ

اراده وکړی تا ته د خیر رسولو نو نشته څوك رد کونکی فضل د ده لره رسوی دا فضل هر چا ته چه ئې خوښه شي له بندګانو خپلو

وَهُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ﴿١٠٧﴾ قُلْ يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَكُمُ الْحَقُّ مِنْ

نه او دی بخښونکی دی مهربان دی ووایه ته چه ای خلقو په یقین سره راغلی دی تاسو ته حق

بقیهٔ صفحه ٢٦٥ ... او شرك
هغه کسان کړی دی کوم چه عقل
فکر خپل نه لري بلکه صرف تقلید
کوي د خپلو ګمراهانو پیشوایانو
نو مونږ لکه په اسمانونو کښی تلل
د لمر او سپوږمۍ اختلاف د شپې
او د ورځې او دا سې نور. او په ځمکه
کښی تګ شنه کیدل د هر قسم
دانو او میوو او د رنګا رنګ ګلانو
او د رختو او بوټو چه تاسو ته د ځمه
قدرت کامله د خدای معلوم ١٠
کړئ او دا استدلال ستاسو ١١ ع
١٥
دایمان موجب شي ١٢ تیسیر
....
١ لکه مرض یا سختی یا مسکنت
١٢ روح ٢ لکه رو غتیا یا خوشی
یا ابادی د غنیوالی ١٢ روح
٣
په مفاتیح کتاب کښې لیکلې دي
چه معنی د غفور ده دا ده چه بد
عملونه او ګناهونه د انسان
پټوي په دنیا کښی. او نه به ئې
هغه پر هغه کار به اخرت کښی
او حمة عارف له دی نومه څخه
داده چه دی دې خپل مسلمان
ورور پاخو هغه عیبونه پټوي
چه خوښه نې وي او چه په ماکښې
د اکار ښکاره نه سی په حدیث
شریف کښی راغلی دی چه هر چا
عیب د مؤمن پټ کړ نو الله به
په ورځ د قیامت د ده عیبونه
پټ وساتي ١٢ روح ٣ عامر
ابن قیس بلی دی چه د ریو ایتونو
له تول جهان څخه بې پروا کړم یو دا
ایت دی بل وَمَا يَفْتَحِ اللّٰهُ لِلنَّاسِ
الاٰية دی او دریم دا دی چه
وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْاَرْضِ اِلَّا عَلَى
اللّٰهِ رِزْقُهَا ١٢

رَّبِّكُمْ ۚ فَمَنِ اهْتَدٰى فَاِنَّمَا يَهْتَدِيْ لِنَفْسِهٖ ۚ وَمَنْ ضَلَّ

رب ستاسو څخه هرچا چه سمه لاره پیدا کړه نو بیشکه دا خبره ده چه پاره د ځان خپل ده او هر څوک چه ګمراه سو

فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۚ وَمَا اَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيْلٍ ﴿۱۰۸﴾ وَاتَّبِعْ مَا يُوْحٰٓى

نو بیشکه دا خبره ده چه ګمراه کیږي پر خپل ځان او نه یم زه پر تاسو باندې ساتونکی او اتباع وکړه د هغه قرآن چه

اِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتّٰى يَحْكُمَ اللّٰهُ ۚ وَهُوَ خَيْرُ الْحٰكِمِيْنَ ﴿۱۰۹﴾

چه وحی کیږي تاته او صبر کوه تر څو چه حکم وکړي خدای او دی ښه د حکم کونکو دي

سُوْرَةُ هُوْدٍ مَّكِّيَّةٌ وَّهِيَ مِائَةٌ وَّ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ثَلٰثٌ وَّعِشْرُوْنَ اٰيَةً وَّعَشْرُ رُكُوْعَاتٍ

شروع کوم پر نامه د خدای چه بخښونکی دی مهربان دي

الٓرٰ ۟ كِتٰبٌ اُحْكِمَتْ اٰيٰتُهٗ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَّدُنْ حَكِيْمٍ خَبِيْرٍ ﴿۱﴾

خدای پوهیږي معنی د دې دا کتاب دی چه محکم کړي سوي دي آیتونه ده بیا واضح بیان کړي سوي دي له طرفه څخه د خاوند د حکمت خبردار

اَلَّا تَعْبُدُوْٓا اِلَّا اللّٰهَ ۭ اِنَّنِيْ لَكُمْ مِّنْهُ نَذِيْرٌ وَّبَشِيْرٌ ﴿۲﴾ وَّاَنِ

دا سي چه عبادت مه کوئ مګر دوازي د خدای بیشکه چه زه تاسو له طرفه د ده څخه ویرونکی وزیري ورکونکی یم او چه

اسْتَغْفِرُوْا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوْبُوْٓا اِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَّتَاعًا حَسَنًا

بخښنه وغواړئ له رب خپل څخه بیا توبه وکاږئ ده ته نو ګټه به ورسوي تاسو ته ګټه ښه سره

اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى وَّيُؤْتِ كُلَّ ذِيْ فَضْلٍ فَضْلَهٗ ۭ وَاِنْ

تر هغه نیټي چه معلومه ټاکلې ده او ورکړي دی هر خاوند د فضل ته پر دین کښې جزا د فضل د هغه او که

تَوَلَّوْا فَاِنِّىْٓ اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيْرٍ ﴿۳﴾ اِلَى اللّٰهِ

تاسو وګرځیدئ نو بیشکه زه ویریږم پر تاسو له عذابه د ورځي لوئی څخه خدای ته دی

مَرْجِعُكُمْ ۚ وَهُوَ عَلٰي كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿۴﴾ اَلَآ اِنَّهُمْ يَثْنُوْنَ

ورتله ستاسو او دی پر هر شي باندې قادر دي واورئ چه بیشکه دوی اړوي

صُدُوْرَهُمْ لِيَسْتَخْفُوْا مِنْهُ ۭ اَلَا حِيْنَ يَسْتَغْشُوْنَ ثِيَابَهُمْ ۙ

سینې خپلې لپاره د دې چه پټ سي دوی له خدای څخه واورئ په هغه وخت کښې چه اغوندي دوی جامې خپلې

يَعْلَمُ مَا يُسِرُّوْنَ وَمَا يُعْلِنُوْنَ ۚ اِنَّهٗ عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ﴿۵﴾

پوهیږي خدای پر هغه چه پټ کوي دوی او پر هغه چه ښکاره کوي دوی بیشکه چه دی عالم دی پر خبرو د سینو باندې

ف۱ ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنه ویلي دي چه دا آیت شریف په آیت د سیف سره منسوخ شوی دي ۱۲ ف۲ یعنې له تاسره مرسته وکړي او دین ستا ښکاره کړي. او ستا دښمن مغلوب کړي ۱۲ معالم ف۳ اکثرو علماؤ په تاویل د دې مقطعاتو کښې سکوت کړی دئ او بعضو پکښې تاویلات هم کړي دي چه یوئ دا دی چه الف له اوله د انا او لام د وسط د الله او را د اخیر د بصیر څخه ده یعنې انا الله البصیر یعنې زه خدای یم چه وینم ښه او بد د هر چا نو مطابق د عمل به جزا ورکړم ۱۲ تیسیر ف۴ ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنه ویلي دي چه معنی د محکمو الی دا ده چه دي منسوخ پر بل کتاب نه سو لکه چه نور ادیان او کتابونه پر ده منسوخ سوي دي ۱۲ معالم ف۵ ابن عباس رض ویلي دي چه د هر چا نیکي پر بدو غالبه سي نو داخل به سي جنت ته او د چا چه پر نیکیو بدي غالبي سي نو داخل به سي دوزخ ته او د هر چا چه نیکي او بدي برابري سي نو څه موده به په اعراف کښې وي بیا به جنت ته بوتلل سي ۱۲ معالم ف۶ له دې آیت شریف څخه دا معلومه سوه چه په استغفار ویلو سره له بنده څخه بلاګانې دفع کیږي او پر توبه کښلو سره رحمت د خدای نازلیږي چه پر سبب د دې عمر پر بنده باندې تیریږي او په روزي د ده کښې برکت ورکول کیږي ۱۲ منه ف۷ ابن عباس رض ویلي دي چه دا آیت په حق د اخنس ابن شریق نازل سوی دی چه خبري د ده ډیري خوږي وي او زړه یې د ده همیشه و او چه له رسول الله ص سره به مخامخ سو نو خوږې خوږې خبرې یې ورسره کولې. او چه ده څخه به جلا سو نو د ده صلی الله علیه وسلم په حق کښې به یې بد ویل. معنی د یثنون دا ده چه چه په زړه کښې بغض او دښمنی د رسول اقدس صلی الله علیه وآله وسلم ساتي ۱۲ معالم

۱۱ ع ۶ ۱۶

وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْاَرْضِ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ
او نشته هیڅ ښوریدونکی په ځمکه کښې مګر پر خدای باندې رزق د هغه دی او پیژني دی

مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا ؕ كُلٌّ فِيْ كِتٰبٍ مُّبِيْنٍ ۝۶ وَهُوَ الَّذِيْ خَلَقَ
ځای د اوسیدو د هغه او ځای د آرام د هغه ټول په کتاب ښکاره کښې دي (لوحِ محفوظ) او دی هغه ذات دی چه پیدا کړي ئې دي

السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِيْ سِتَّةِ اَيَّامٍ وَّكَانَ عَرْشُهٗ عَلَى الْمَآءِ
اسمانونه او ځمکه په شپږو ورځو کښې او وو عرش د ده پر اوبو باندې

لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا ؕ وَلَئِنْ قُلْتَ اِنَّكُمْ مَّبْعُوْثُوْنَ مِنْ
لپاره د دې چه ازمائي تاسو کوم یو ستاسو ښه دی له جهته عمل او که خامخا ووائې ته دوی ته چه بیشکه تاسو به پورته کول کیږئ وروسته له

بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُوْلَنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْٓا اِنْ هٰذَآ اِلَّا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ ۝۷
مرګه نو خامخا به ووائي هغه کسان چه کافران سوي دي چه نه دی دا قرآن مګر جادو دی ښکاره او که

وَلَئِنْ اَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ اِلٰٓى اُمَّةٍ مَّعْدُوْدَةٍ لَّيَقُوْلُنَّ مَا
وروسته کړو مونږ له دوی څخه عذاب تر یو مودې معلومې پورې خامخا به وائي دوی چه کوم شی

يَحْبِسُهٗ ؕ اَلَا يَوْمَ يَاْتِيْهِمْ لَيْسَ مَصْرُوْفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ
بند کړی دی دا عذاب واوره په هغه ورځ چه راسي عذاب دوی ته نو نه به دفع کړی سوی له دوی څخه او چاپیره به سي پر دوی

مَّا كَانُوْا بِهٖ يَسْتَهْزِءُوْنَ ۝۸ وَلَئِنْ اَذَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ
هغه عذاب چه وو دوی په هغه پورې مسخرې کولې او که وڅکو مونږ پر انسان باندې له ځانه خپل څخه کوم رحمت بیا

نَزَعْنٰهَا مِنْهُ ۚ اِنَّهٗ لَيَـُٔوْسٌ كَفُوْرٌ ۝۹ وَلَئِنْ اَذَقْنٰهُ نَعْمَآءَ بَعْدَ ضَرَّآءَ
وباسو له هغه څخه بیشکه دی خامخا نا امیده وي ناشکره وي او که وڅکو مونږ پر ده باندې نعمت وروسته له سختی څخه

مَسَّتْهُ لَيَقُوْلَنَّ ذَهَبَ السَّيِّاٰتُ عَنِّيْ ؕ اِنَّهٗ لَفَرِحٌ فَخُوْرٌ ۝۱۰ اِلَّا الَّذِيْنَ
چه رسیدلې وه ده ته نو خامخا وائي دی چه ولاړې سختې له ما څخه دی خامخا ډیر خوشحالیدونکی وفخر کوونکی وي مګر هغه کسان

صَبَرُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ ؕ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَّاَجْرٌ كَبِيْرٌ ۝۱۱
چه صبر ئې کړی وي او عمل ئې کړی وي نیکو کارو نو دغه کسان سته دوی ته بخښنه او اجر لوی

فَلَعَلَّكَ تَارِكٌۢ بَعْضَ مَا يُوْحٰٓى اِلَيْكَ وَضَآئِقٌۢ بِهٖ صَدْرُكَ اَنْ
نو ښائي چه ته پرېښودونکی ئې د بعض هغه قرآن چه وحی کیږي تا ته او تنګیدونکی به پر ده سینه ستا له ویری دده څخه

ف۱ یعنی خدای تعالی خالی له خپله فضله د هر ښوروندي شی
لپاره روزي پر خپل ځان مقرره کړې ده او ده ته معلوم دی ځای
قرار ددی چه هم د مور نس دي او ځای د
امانت ددی چه قبر د هغه دی یا
ملا د پلار ده ۱۲ معالم ف۲ حضرت رضي الله
تعالی عنه ویلي دي چه په اول کښې عرش
د الله تعالی پر اوبو باندې وو بیا ئې ځمکه
اسمانونه او قلم پیدا کړل نو هر شی
چه تر ورځې د قیامته پیدا کیږي پر
دې قلم ئې ولیکل بیا هغه کاغذ شاو
پاکی ده ووله بیائی ذر کاله له هغه
څخه وروسته د انورشیان پیدا کړل ۱۲
معالم ف۳ حاصل دا دی چه د کفار خانه نزدی
او توکی کوي چه دا عذاب ولی پر مونږ
باندې نه نازلیږي نو الله تعالی ووئیل
چه په کومه ورځ دا عذاب پر دوی
باندې راغلی نو هغه به هیڅوک بیا له
دوی څخه لیرې نه کړي او دا استهزاء
د دوی به له دوی څخه چاپیره سي ۱۲
فتح البیان
ف۴
یعنې د صابرانو مؤمنانو دا عادت
وی چه د سختی په وخت کښې صبر
کوي او رحمت د خدای ته په
امید کښې وي او که نعمت ور ته
حاصل سي نو د هغه شکر ادا کوي ۱۲
ف۵
هر کله چه کفار و د مکې رسول الله صلی
الله علیه وسلم ته وویل چه ته دا
قرآن مونږ ته راوړه چه په هغه کښې
ز مونږ د بتانو بدی نه وی بیان سوی
نو مونږ به ایمان پر راوړو نو رسول
الله صلی الله علیه وسلم وویل چه
زه به پر ښکاره ددو بد نه بیانوم چه
کیدی سی دوی ایمان راوړي نو
الله تعالی دا آیت نازل کړ چه
فلعلک تارک الآیة ۱۲ معالم

يَّقُوْلُوْا لَوْلَآ اُنْزِلَ عَلَيْهِ كَنْزٌ اَوْ جَآءَ مَعَهٗ مَلَكٌ ؕ اِنَّمَآ اَنْتَ نَذِيْرٌ ؕ
چه وائي دوئ ولې نه نازل کړې شو پر ده باندې خزانه او یا ولې نه راغی له ده سره پرښته بیشکه چه ته ویرونکی ئې
وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَیْءٍ وَّكِيْلٌ ؕ﴿۱۲﴾ اَمْ يَقُوْلُوْنَ افْتَرٰىهُ ؕ قُلْ فَاْتُوْا
او خدای پر هر شي باندې ساتونکی دی ایا وائي دوئ لځانه جوړکړی دی ده دا قران و وایه نو راوړئ تاسو
بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهٖ مُفْتَرَيٰتٍ وَّادْعُوْا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ دُوْنِ
لس سورتونه په شان د ده لځانه جوړکړی سوي او راوبولئ هغه کسان چه طاقت مو کیږي غیر له
اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿۱۳﴾ فَاِلَّمْ يَسْتَجِيْبُوْا لَكُمْ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّمَآ
خدای څخه که ئې تاسو رښتیني په نو که دوئ قبول نه کړه دا خبره تاسو لره نو پوه سئ چه بیشکه
اُنْزِلَ بِعِلْمِ اللّٰهِ وَاَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ فَهَلْ اَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ﴿۱۴﴾ مَنْ
نازل کړی سوی دی په علم د خدای سره او پر دې چه نشسته بل خدای لائق د عبادت مګر دی نو آیا ئې تاسو غاړه ایښودونکي خدای ته هر څوک
كَانَ يُرِيْدُ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَزِيْنَتَهَا نُوَفِّ اِلَيْهِمْ اَعْمَالَهُمْ
چه وي اراده لري د ژوند نژدي او د ښایست د ده نو پوره به ورکړو موږ دوئ ته جزا د عملو د دوئ
فِيْهَا وَهُمْ فِيْهَا لَا يُبْخَسُوْنَ ﴿۱۵﴾ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ لَيْسَ لَهُمْ فِی
په دې دنیا کښې او دوئ به په دې کښې کم نکړی سي دا هغه کسان دی چه نسته دوئ لره په
الْاٰخِرَةِ اِلَّا النَّارُ ۖ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوْا فِيْهَا وَبٰطِلٌ مَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿۱۶﴾
اخرت کښې مګر اور او خراب سول هغه چه کړی دي دوئ په دې دنیا کښې او باطل دی هغه چه وو دوئ چه کول ئې
اَفَمَنْ كَانَ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِّنْ رَّبِّهٖ وَيَتْلُوْهُ شَاهِدٌ مِّنْهُ وَمِنْ
ایا نو هغه څوک چه وي دوي په ښکاره دلیل له رب خپل څخه او راغلی وي دې دلیل پسې شاهد له طرفه د خدای څخه او
قَبْلِهٖ كِتٰبُ مُوْسٰٓى اِمَامًا وَّرَحْمَةً ؕ اُولٰٓئِكَ يُؤْمِنُوْنَ بِهٖ ؕ
مخکې له دې قران څخه کتاب د موسیٰ پیشوا و په دین کښې او رحمت و دا کسان ایمان راوړي پر دې قران
وَمَنْ يَّكْفُرْ بِهٖ مِنَ الْاَحْزَابِ فَالنَّارُ مَوْعِدُهٗ ۚ فَلَا تَكُ فِیْ مِرْيَةٍ
او هر څوک چه کافر سول پر ده له ډلو څخه نو اور ځای د وعدې د ده دئ نو مه کیږه ته په شک کښې
مِّنْهُ ۗ اِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّكَ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿۱۷﴾
له ده څخه بیشکه چه ده دي حق دی له رب ستا څخه مګر زیات د خلقو ایمان نه راوړي پر ده

ف ۱
دا سورت په اول کښې نازل سوی
دی چه د لسو سورتو د جوړولو
حکم وسو دوی ته. ور پسې سورة
بقره او یونس نازل سول چه په
هغه کښې د یو سورت راوړلو طلب
و سوله دوی څخه په مثل د دې ۱۲
ف ۲ یعنې تاسو وائی چه دی
محمد صلی الله علیه وسلم دا قران له ځانه
جوړکړی دی او له خدایه څخه نه دی
راغلی نو تاسو خو هم فصیح عرب
ئې بلکه لما څخه زیات ئې ځکه چه تاسو
ته قصې پخوا نو خلقو معلومې دي
نو لس د قران شریف په شان سورتونه
تاسو هم جوړ کړې که تاسو په دې
دعوی کښې رښتیني ئې نو هر کله
چه دوی له دې کار څخه عاجز
سول بیا ئې ورته و ویل چه یو
سورت خو دا سې جوړ کړئ نو له
هغې څخه هم عاجزه سول او له دې
ئې ونه شول ۱۲ ف ۳ دا په ظاهر کښې
استفهام دی او په واقع کښې امر دی
یعنې ایمان راوړئ او غاړه کیږدئ ۱۲ ف ۴
یعنې مال د وي به هیڅ قسم ناقص
کړی نسي ۱۲ منه ف ۵ ویلي دي بعضو
چه دا حکم په حق د کافرانو کښې دی او
مؤمن چه دی په خپل عمل باندې
د واړو جهانو اراده لري یعنې د دنیا
او آخرت او اراده د آخرت ئې نیا ته
وي او دی به په دې نیکی سره تر
په دنیا کښې خوړ او جزا د ثواب به
ئې په آخرت کښې وي. او کافر به
په سبب د خپلو نیکو مزې اخلی په
دنیا کښې بیا چه اخرت ته ولاړ سي
نو هیڅ به پیدا نه کړي ۱۲ ف ۶ مطلب
د دې آیت شریف دا دی چه هغه څوک
چه په ښکاره دلیل باندې ولاړ وي
دی خبره چه خدای واحد لا شریک دی
او دده دلیل هم د خدا له طرفه څخه
قوی وي دا سې نه دی لکه طلبګاران د دنیا
بلکه ور بهتر دی ۱۲ جامع و ابن کثیر

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۚ أُولَٰئِكَ يُعْرَضُونَ

او څوک دي ډیر ظالم له هغه چا څخه چه تړي په خدای باندي دروغ دغه کسان وبه ړاندل سي

عَلَىٰ رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ ۚ

پر رب د دوئ باندي او وبه وائي هغه شاهدان چه دا هغه کسان دي چه دروغ ئي تړلي دي پر رب خپل باندي

أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٨﴾ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ

واورئ لعنت د خدای دي پر ظالمانو هغه ظالمان چه منع کوي خلق له لاري

اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿١٩﴾ أُولَٰئِكَ لَمْ

د خدای څخه او غواړي دي لاري د خدای له کوږوالی او دوی په آخرت باندي هم دوی کافران دي دا کسان نه وو

يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ

عاجزه کوونکي د خدای په ځمکه کښي او نه به وي دوی لره بي له خدای څخه

مِنْ أَوْلِيَاءَ ۘ يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ ۚ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ

هیڅ دوستان دوچند به کړي الله دوی لره عذاب نه وو دوی چه توان ئي وو د اوریدلو

وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴿٢٠﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ

او نه وو دوی چه لیدلي ئي وای حق دا هغه کسان دي چه تاوان ئي رسولی دی ځانو خپلو ته او ورک سول

عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢١﴾ لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ

له دوی څخه هغه چه وو دوی دروغ به ئي ویل نشته شک په دي کښي چه بیشکه دوی په آخرت کښي دوی

الْأَخْسَرُونَ ﴿٢٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا

تاوانیان دي بیشکه هغه کسان چه ایمان ئي راوړي دی او عمل کوي د نیکو او عاجزي کوي

إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٣﴾ مَثَلُ

رب خپل ته دغه کسان ملګري د جنت دي دوی به په دي جنت کښي همیشه وي مثال د دي

الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصَمِّ وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ ۚ هَلْ يَسْتَوِيَانِ

دواړو ډلو لکه ړوند دی او کوڼ دی او لیدونکی دی او اوریدونکی دی آیا برابر دي دا دواړه

مَثَلًا ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ

له جهته د مثال آیا نو تاسو پند نه اخلئ او خامخا په یقین لیږلی وو موږ نوح قوم خپل ته بیشکه زه تاسو ته

ع ۱۶

ف ۱

چه هغه کرام الکاتبین دي یا رسولان علیهم السلام دي یا ټول مخلوق به کافران پیژني ۱۲ معالم

ف ۲ عبدالله ابن عمر له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه نقل کړی دی چه په ورځ د قیامت به مومن بنده ته خدای تعالی رانژدی سي او له خلقو څخه به ئي پټ کړی او ورته وبه وائي په هر یوه جواب کښي چه هوای زما به تو پر ټولو ګناهو به ئي قائل کړي بیا به الله تعالی ورته ووائي چه ستاد ګناهو می پټ ساتلی وو له خلقو څخه او نن ورځ به ئي درو بخښم بیا به عمل نامه په ښي لاس ورکړي سي او پر کفارو او منافقانو به شاهدان د کفر تیر سي لکه چه خدای پاک ویلي دي وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ الآیة ۱۲ معالم

ف ۳ یعني مثال د کافر داسي دي لکه د ړوند او کاڼه چه نه څه وویني او نه څه اوري او نه به په آخرت کښي پر سمه لاره باندي روان سي. او مثال د مؤمن داسي دی چه لکه د اوریدونکي او لیدونکي چه دی په ښتیا سره حق ویني او اوري.. او عمل پر کوي. نو دی به هم په دنیا او هم په آخرت کښي سمه لاره پیدا کړي ۱۲ ابن کثیر

ف ۴

یعني مناسب دی چه تاسو په دي مثال کښي فکر وکړئ او پند وړخه واخلئ ۱۲ منه رحمه الله

نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿۲۵﴾ أَن لَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ ۖ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ

ویرونکی ښکاره یم چه عبادت مه کوئ د بل چا بې له خدایه تحقیق زه ویریږم پر تاسو باندې له عذابه

يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴿۲۶﴾ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا نَرَاكَ إِلَّا

د ورځې دردناکې نو وویل هغه ډلې چه کافران شوي وو له قومه د ده نه وینو موږ تا مګر

بَشَرًا مِّثْلَنَا وَمَا نَرَاكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَاذِلُنَا بَادِيَ

یو سړی په شان زموږ او نه وینو موږ تا چه پیروي کړې وي ستا مګر هغه کسانو چه دوي بیکاره زموږ دي

الرَّأْيِ وَمَا نَرَىٰ لَكُمْ عَلَيْنَا مِن فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ ﴿۲۷﴾

ظاهر فکره دي او نه وینو موږ تاسو لره په ځان خپل هیڅ بهتري بلکه ګمان کوو موږ پر تاسو د دروغژنو

قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَآتَانِي

وویل نوح ؑ اې قومه زما آیا وینئ تاسو که یم زه پر ښکاره دلیل له رب خپل څخه او راکړې وي ما ته

رَحْمَةً مِّنْ عِندِهِ فَعُمِّيَتْ عَلَيْكُمْ أَنُلْزِمُكُمُوهَا وَأَنتُمْ لَهَا

رحمت له نزد خپل څخه نو پټ کړی شي دا دلیل پر تاسو باندې آیا وبه تړو موږ تاسو قبول دې دلیل ته او تاسو هغه ته

كَارِهُونَ ﴿۲۸﴾ وَيَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا ۖ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى

بد لیدونکي یئ او اې قومه زما نه غواړم زه له تاسو څخه پر رسولو د احکامو مال نه دی اجر زما مګر پر

اللَّهِ ۚ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا ۚ إِنَّهُم مُّلَاقُو رَبِّهِمْ وَلَٰكِنِّي

خدای دي او نه یم زه شړونکی د هغه کسانو چه ایمان ئې راوړی دي بیشکه دوي ملاقات کوونکي دي له رب خپل سره مګر زه

أَرَاكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ﴿۲۹﴾ وَيَا قَوْمِ مَن يَنصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِن

وینم تاسو قوم چه جهالت کوئ او اې قومه زما څوك دی چه مرسته به وکړي ما سره له خدای څخه که

طَرَدتُّهُمْ ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿۳۰﴾ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِندِي خَزَائِنُ

زه وشړم دوئ آیا نو تاسو پند نه اخلئ او نه وایم زه تاسو ته چه زما څخه دي خزانې د خدای

اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ

او نه پوهیږم پر غیب باندې او نه وایم زه چه بیشکه زه پرښته یم او نه وایم زه په حق د هغه کسانو

تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَن يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا ۖ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي

چه سپك وینه ګوري سترګې ستاسو چه هیڅکله به ورنکړي خدای خیر خدای ښه پوهیږي پر هغه اخلاص چه په

ف ۱

یعنی ستا پیروي هغه چا کړې ده چه په موږ کښې بې ګټې نسبه دي لکه فلان فلان او جولاګان هغوي هم بې فکره ایمان راوړی او که ښه فکر ئې کړی وای نو پرتا به ئې هیڅکله ایمان نه وو راوړی. ابن عباس رضي الله تعالی عنه ویلي دي چه نوح علیه السلام په څلوېښت کلنۍ کښې پیغمبر شوی وو او نه یم سوه کاله ئې دوي ایمان ته رابللي وو او وروسته له طوفانه څخه شپیته کاله ژوندی وو. یعنی ټول عمر د ده زر ځنې منځ کلونه وو ۱۲ معالم یا معنی دا چه په ظاهره به قبول کړو موږ پر تلې هغه ۱۲ سه دي کفارو به نوح علیه السلام ته ویل چه دا غریبان او کسب ګر خلق چه له تاسره ناست وي نو موږ شرمیږو چه له دوي سره ستا په مجلس کښې کښینو نو ته دوي اول له خپل مجلس څخه منع کړه نو موږ به درسره کښینو نو ده ورته وویل چه که زه دوي پسې واخلم نو ما به له عذابه د خدای څخه څوك خلاص کړي او دا چه تاسو دوي عیب پر کسب سره وائی دا د جاهلانو خوی دی ځکه چه کسب د پرښه شی دی ۱۲ موضح

ف ۲

یعنی د اخیره د جاهلانو ده چه وائی فلانی بد اته دی داسې نه ده بلکه الله تعالی ته نژدې هغه څوك دی چه ایمان دار او پرهیزګار وي بې ایمانه که لوړ خو مره شریف قوم او خاندان څخه وي الله تعالی ته هیڅ اړه شته نه لري ۱۲ منه رحمه الله

أَنفُسِهِمْ ۖ إِنِّي إِذًا لَّمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣١﴾ قَالُوا يَا نُوحُ قَدْ جَادَلْتَنَا

په نفسونو د دوی کښی بیشکه زه په دغه وخت کښی خامخا له ظالمانو څخه به یم وویل دوی چه ای نوحه په تحقیق جګړه وکړه تا له موږ سره

فَأَكْثَرْتَ جِدَالَنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣٢﴾

نو ډیره دی کړه جګړه له موږ سره نو راوړه موږ ته هغه عذاب چه ئی وعده کوې له موږ سره که ئی ته له رښتیاویونکو څخه

قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيكُم بِهِ اللَّهُ إِن شَاءَ وَمَا أَنتُم بِمُعْجِزِينَ ﴿٣٣﴾ وَلَا

وویل نوح چه بیشکه خبره دا ده چه رابه ولی تاسو ته دا عذاب خدای که اراده وسی د ده او نه ئی تاسو عاجزه کوونکی خدای او نه

يَنفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدتُّ أَنْ أَنصَحَ لَكُمْ إِن كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ

رسوی ګټه تاسو ته نصیحت زما که اراده وکړم زه چه نصیحت وکړم تاسو ته که وی خدای چه اراده لري

أَن يُغْوِيَكُمْ ۚ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٤﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۖ

د دې چه ګمراه کړی تاسو دی رب ستاسو او ده ته به بیرته ورځئ بعد له مرګه ایا نو وایی دوی چه له ځانه جوړ کړی دی ده دا قرآن

قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَعَلَيَّ إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا

ووایه که می له ځانه جوړ کړی وي دی نو پر ما باندی ده ګناه زما او زه بیزاره یم له هغه ګناه څخه

تُجْرِمُونَ ﴿٣٥﴾ وَأُوحِيَ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَن يُؤْمِنَ مِن قَوْمِكَ

چه تاسو ئی کوئی او وحی وکړی سوه نوح علیه السلام ته چه بیشکه له سره به ایمان رانه وړي له قومه ستا څخه

إِلَّا مَن قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾ وَاصْنَعِ

مګر هغه څوک چه په یقین ایمان ئی راوړی دی نو مه خفه کیږه ته پر هغه چه کول به دوی عه او جوړه کړه

الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا ۚ

ته پیړۍ په سترګو زموږ او پر وحی زموږ او خبری دا سره مه کوه په حق د هغه کسانو کښی چه ظلم ئی کړی دی

إِنَّهُم مُّغْرَقُونَ ﴿٣٧﴾ وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأٌ مِّن

بیشکه چه دوی غرق کیدونکی دی ف۵ او جوړوله ده کښتی او کله چه به تیریدل پر ده باندی یوه ډله له

قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ ۚ قَالَ إِن تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنكُمْ كَمَا

له قوم د ده څخه نو مسخری به ئی کولی په ده پوری وبه ویل ده که تاسو مسخری کوئ په موږ پوری نو بیشکه موږ به مسخری وکړو تاسو پوری لکه چه

تَسْخَرُونَ ﴿٣٨﴾ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ

تاسو ئی کوئ په موږ پوری نو ژر دی چه پوه به سی تاسو پر هغه چا چه راسی به هغه ته عذاب چه وبه شرموی هغه

ف۱ روایت دی چه قوم د نوح علیه السلام
به پرده باندی راجمع سول او د وهره
به ئی وواهه چه بی هوښه به سو بیا
چه به پرهوښ راغلی نو و به ئی ویل چه
اللهم اغفر لقومی فانهم لا یعلمون
یعنی ای الله زما قوم ته بخښنه وکړه
ځکه چه دوی نه پوهیږي. هر کله چه ده
دا نصیحت ډیر عمر وکړ او دوی هیڅ
فائده پرې وانخسته او هره یوه پیړۍ چه
به پیدا سوه نو و به ئی چه دا ځوانی
لیونی دی زموږ د پلار او نیکو دی زما
نو نوح علیه السلام تنګ سو او خدای ته
ئی شکایت وکړ چه دوی غرق کړه نو الله
تعالی په طوفان غرق کړل ۱۲ معالم
ف۲ حاصل دا چه که زه هر څو مره نصیحت
تاسو ته وکړم او خدای ته ستاسو ایمان
منظور نه وي نو تاسو به ایمان نه راوړی
ځکه چه هر کار د ده په اراده سره کیږي ۱۲
روح البیان ف۳ دا خبره یا مقوله د نوح
علیه السلام د قوم ده چه ویل به ئی دی
دا خبری له ځانه کوی او یا نقل دی د
قریشو چه دوی به رسول الله صلی
الله علیه وسلم ته ویل چه دا قرآن
تا له ځانه جوړ کړی دی په دی اعتبار
دا جمله معترضه شوه چه په منځ د قصې
د حضرت نوح علیه السلام کښی راغله ۱۲ ک
یعنی ما ته د ځان دوی یا ښه یاد کفارو
په حق کښی سپارښت مه کوه ځکه چه پر
دوی حکم د غرق قید و شوی دی ۱۲ روح
و معالم ف۵ دا مسخری به ئی ځکه کولې
چه ده دا پیړۍ پر وچه باندی جوړوله
چه په هغه ځای کښی اوبه بالکل نه وي
نو دوی به ده ته پورې خندل چه فلانکی
تر اوسه پوری پیغمبر ؤ او اوس ترکاڼ
سو نو ده به ورته ویل چه تاسو اوس
را پوری مسخری کوئی بیا به د عذاب
په وخت کښی موږ به تاسو پسې مسخری
کوؤ ۱۲ روح ع چه هغه ضرر رسوا ئی
تا ته او نه منل ستا دي ۱۲ ۱۲ ۱۲

وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٣٩﴾ حَتّٰىٓ إِذَا جَآءَ أَمْرُنَا وَفَارَ

او نازل به سی پر هغه عذاب همیشه ترڅو چې راغلی حکم زمونږ او وجوشیدی

التَّنُّورُ ۙ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلٍّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ

تنور (ډیر او بو ووتلې) ووئیل مونږ چه بار کړه په دی کشتی کښی له هر قسم حیواناتو څخه جوړه یعنی نر او ښځه دوه او بار کړه عیال خپل

إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ ۚ وَمَآ آمَنَ مَعَهُۥٓ إِلَّا

مگر هغه څوک چه مخکښی سوی دی په دوی حکم د غرقا و هغه څوک هم سواره کړه چه ایمان ئی راوړی دی او ایمان نه وو راوړی

قَلِيلٌ ﴿٤٠﴾ وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرٰىهَا وَمُرْسٰىهَآ ۚ

مگر لږو خلقو او ووئیل نوح علیه السلام چه سواره سی په دی بیړی کښی په نامه د خدای دی روانیدل د دی او دریدل د دی

إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٤١﴾ وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ

بیشکه رب زما خامخا بخښونکی دی مهربان دی او دا بیړۍ به گرزیدله سره له دوی په څپو د اوبو لکه غرونه

وَنَادٰى نُوحٌ ابْنَهُۥ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يّٰبُنَيَّ ارْكَبْ مَّعَنَا

او اواز وکړ نوح علیه السلام زوی خپل ته او وو هغه په کناره کښی ای زویه زما سپور سه په بیړۍ کښی له مونږ سره

وَلَا تَكُنْ مَّعَ الْكٰفِرِينَ ﴿٤٢﴾ قَالَ سَآوِيٓ إِلٰى جَبَلٍ يَعْصِمُنِي

او مه ملگری کیږه له کافرانو سره و ووئیل هغه ژر دی چه ځای به ونیسم زه یو غره ته چه وبه ساتی ما

مِنَ الْمَآءِ ۚ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَّحِمَ ۚ

له اوبو څخه و ووئیل نوح چه نسته ساتونکی نن ورځ له عذاب د خدای څخه مگر بچ به سی هغه څوک چه مهربانی کړی دی پر هغه خدای

وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ ﴿٤٣﴾ وَقِيلَ يٰٓأَرْضُ

او پرده سوه په منځ د دی دواړو کښی څپه د اوبو نو سو دی له غرق کړی سویو څخه او ووئیل سوه چه ای ځمکی

ابْلَعِي مَآءَكِ وَيٰسَمَآءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَآءُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ

جذب کړه او به خپلې او ای اسمانه بندی کړه او به او کمی کړی سوی او به او پوره سو کار د عذاب

وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ ۖ وَقِيلَ بُعْدًا لِّلْقَوْمِ الظّٰلِمِينَ ﴿٤٤﴾

او برابره سوه دا بیړۍ پر جودی غره باندی او ووئیل سوه چه لیری والی دی او هلاک دی قوم د ظالمانو له پاره

وَنَادٰى نُوحٌ رَّبَّهُۥ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ

او اواز وکړ نوح علیه السلام رب خپل ته نو ووئیل ده ای ربه زما بیشکه زوی زما له اهله زما څخه وو او بیشکه وعده ستا

٥١

روایت دی چه نوح علیه السلام ته وحی وسوه چه هر وخت دا تنور چه په کور کښی دی په جوش راغلی او اوبه پکښی راووتلې نو دا علامه د طوفان ده او په بیړۍ کښی سور به سی ١٢ روح

٥٢ روایت دی چه خدای پاک تول چارپایان او مرغان نوح علیه السلام ته راټول کړل نو ده به له هر یو جنس څخه یو نر او یوه ښځه په کشتی کښی اچول او کنعان زوی د ده او واعله ښځه د ده پاته سول ١٢ روح

٥٣ چه هغه اتیا یا دوه اویا یا اته یا انسانان وو چه په دوی کښی سام، حام، یافث د نوح علیه السلام دری زامن وو او اوه ښځی د دوی. مراد له دی حیواناتو څخه هغه دي چه د دوی له جماع څخه نور پیدا کیږي. نه هغه جانور چه په خپله پیدا کیږي چه هغه ټول غرق سول ١٢ منه

٥٤ نوح علیه السلام چه به کله اراده وکړه د روانولو کښتی نو بسم الله به ئې ووئیله نو روانه به سوه او کله به ئې د رولو اراده کړه هم بسم الله به ئې ووئیله نو هغه به ودریده ١٢ روح

٥٥ چه هغه خدای پاک دی یا معنی دا چه نسته ساتلی سوی نن ورځ له عذابه د خدای څخه هیڅوک مگر هغه چه رحمت پر وکړی خدای چه هغه مؤمنان دي ١٢ روح البیان

٥٦

جودي یو غر دی په جزیره کښی نږدې موصل ته یا په شام کښی یا په آمد وطن کښی دی ١٢ روح البیان

٥٧ هر کله چه نوح علیه السلام زوی خپل کنعان ولیدی چه غرق سو نو خدای پاک ته ئې سوال وکړ چه خدایه دی زما له کور څخه وو او تا خوله ماسره وعده د نجات د دوی کړی وه نو خدای ورته وفرمایل چه ماله تاسره وعده د خلاصی مؤمنانو کړی وه او دی کافر وو ١٢ ١٢ ١٢

ابن کثیر رح

الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحٰكِمِينَ ﴿٤٥﴾ قَالَ يٰنُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ

حقه ده او ته ئې بهتر د حکم کونکو ووئیل خدای ای نوح بیشکه چه دی نه دی ځمنا له اهل ستا څخه

إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صٰلِحٍ فَلَا تَسْـَٔلْنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ

بیشکه چه دی خاوند د داسی عمل دی چه هغه نیك نه دی نو سوال مه کوه له ما څخه د هغه شی چه نه وی تا ته پر هغه باندے علم

إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجٰهِلِينَ ﴿٤٦﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ

بیشکه زه وعظ کوم تا ته چه نه سے ته د جاهلانو څخه ووئیل نوح علیه السلام اے ربه زما بیشکه زه پناه غواړم په تا یو ربے

أَنْ أَسْـَٔلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ

له دی څخه چه سوال وکړم تا ته د هغه شی چه نشته ما ته پر هغه علم او که ته بخښنه ونکړی ما ته او رحم ونکړی پر ما نو سم به زه له

الْخٰسِرِينَ ﴿٤٧﴾ قِيلَ يٰنُوحُ اهْبِطْ بِسَلٰمٍ مِنَّا وَبَرَكٰتٍ عَلَيْكَ وَعَلٰى أُمَمٍ

تاوانیانو څخه ووئیل سوا اے نوحه کښته سه له دی بېړئ څخه سره له سلامتیا له موږ څخه او سره له برکتونو پر تا او پر یو ځو ډلو

مِمَّنْ مَعَكَ وَأُمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ ثُمَّ يَمَسُّهُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٨﴾ تِلْكَ

له هغو څخه چه تا سره دی او نورے ډلے دی زر دی چه موږ به نفعے ورکړو هغو ته بیا و به رسیږی دوئ ته له موږ څخه عذاب دردناك دا قصه

مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ

له خبرو د غیب څخه ده چه وحی کوو موږ دی تا ته نه وے ته چه پوهیدلی پر دی قصه نه ته او نه قوم ستا

مِنْ قَبْلِ هٰذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعٰقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٩﴾ وَإِلٰى عَادٍ أَخَاهُمْ

مخوا له دی څخه نو صبر کوه ته بیشکه ښه خاتمه پرهیزکارانو لره ده او لیږلی وو موږ عادیانو ته ورور د دوئ

هُودًا قَالَ يٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلٰهٍ غَيْرُهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا

هود ووئیل ده ای قومه زما عبادت وکړئ د خدای نشته تاسو لره هیڅوك خدای بی له ده څخه نه یئ تاسو مګر

مُفْتَرُونَ ﴿٥٠﴾ يٰقَوْمِ لَا أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى الَّذِي

دروغ تړونکے په خدای پورے ای قومه زما نه غواړم زه له تاسو څخه پر دی رسولو څه مزدورے نه دی اجر زما مګر پر هغه خدای

فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٥١﴾ وَيٰقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا

چه پیدا کړی ئې یم زه ایا نو تاسو عقل نه لرئ او ای قومه زما بخښنه وغواړئ له رب خپل څخه بیا رجوع وکړئ تاسو

إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلٰى

ده ته نو را و به لیږے دی وریځ پر تاسو باندی اوروونکی او زیات به کړی تاسو ته قوت سره

ف ١

روایت کړی سوی دی چه نوح علیه السلام له کشتی څخه په ورځ د عاشوراء کښته سوی وو نو ده هم روژه ونیوله او هغه چاته ئې هم امر وکړ چه له ده سره وو چه روژه ونیسی. هر چاچه په ورځ د عاشوراء خپل عیال ته روزی پراخه ورکړه نو الله تعالی به پر ده باندے د دغه ټول کال روزی پراخه کړی ابن سیرین ویلی دی چه پر دی کار موږ تجربه کړی ده هیڅ شك پکښی نشته او هر چاچه قصه د قتل د امام حسین رضی الله عنه په ورځ د عاشوری ویله نو ده خان مشابه کړ له رافضیانو سره ځکه چه هغوی ددا کار کوی. امام غزالی رحمه الله ویلی دی چه پر واعظ دا حرام دی چه بیان د شهادت د حسین رضی الله عنه کوی او چه بیان د هغو جنګو کوی چه په منځ د صحابه کرامو کښی سره راغلی دی ځکه چه د اسیب د بعض دی له دوی سره او په واقع کښی د هغوی ټولو نیت د خیر وو او احتمال دی چه په اجتهاد کښے خطا سوی وی. نو نو خلق دی په دے کښی خبری نه کوی ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ روح البیان

ف ٢

روایت دی چه له عادیانو څخه په سبب د ګناهو د دی کاله باران بند سوی او ښځی د دوی هم شنډی سوی او له دښمنانو څخه هم تنګ سول نو هود علی نبینا وعلیه السلام ورته وویل چه خدای ته توبه وکاږئ او بخښنه ورڅخه وغواړئ نو الله به هم در باندی بارانونه وکړی او هم به اولادونه درکړی چه دښمن ته به قوی سئ.. ددی ایت څخه دا معلومیږی چه استغفار ډیر ویل سبب د ډیروالے د مال او اولاد دی ١٢ ١٢ ١٢ روح البیان

ع ٤ ١٢ الوقف علی فاصبر احسن والوقف ١٢

قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا يَا هُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا

له قوته ستاسو او مه ګرزئ تاسو سخت ګنهګاران وويل دوى اى هوده نه ئى راغلى ته مونږ ته پر دليل ښكاره سره او نه يو

نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَن قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٥٣﴾

مونږ پريښودونكى د خدايانو خپلو پر خبره ستا او نه يو مونږ پر تا باندى ايمان راوړونكى

إِن نَّقُولُ إِلَّا اعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوءٍ ۗ قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ

نه وايو مونږ مګر دا چه رسولى دى تا ته بعضې خدايانو زمونږ په بوتوب وويل هود بيشكه زه شاهد كوم خداى

اللَّهَ وَاشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾ مِن دُونِهِ ۖ فَكِيدُونِي

او تاسو هم شاهدان سئ پر دى چه بيشكه زه بيزاره يم له هغه څه چه شريكان كوى ئى تاسو له خدائى ځنې نو حيلې جوړى هلاك د زما ته

جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنظِرُونِ ﴿٥٥﴾ إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُم ۚ

ټول نو انتظار مه كوئ تاسو ماته بيشكه چه ما توكل كړى دى پر خداى چه رب زما دى او رب ستاسو دى

مَّا مِن دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا ۚ إِنَّ رَبِّي عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٥٦﴾

نشته هيڅ ښوريدونكى مګر دى نيونكى دى په ويښتو تندى دهغه سره بيشكه رب زما پر لاره سمه دى

فَإِن تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُم مَّا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ ۚ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي

نو كه وګرزيدل دوى نو په تحقيق سره ورسوله ما تاسو ته هغه شى چه ليږلى شوى يم په هغه سره تاسو ته او خليفه به كا رب زما

قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا ۚ إِنَّ رَبِّي عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ

يو قوم بى له تاسو ځنې او تاسو به ضرر ونه رسوى ده ته هيڅ شى بيشكه چه رب زما پر هر شى باندى

حَفِيظٌ ﴿٥٧﴾ وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ

ساتونكى دى او هر كله چه راغلى عذاب زمونږ نو خلاص كړ مونږ هود او هغه كسان چه ايمان ئى راوړى وه له ده سره

بِرَحْمَةٍ مِّنَّا وَنَجَّيْنَاهُم مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٨﴾ وَتِلْكَ عَادٌ ۖ جَحَدُوا

په رحمت له نزد خپل ځنې او خلاص مو كړه دوى له عذاب سخته ځنې او دغه عاديان دى چه منكر سوى وو

بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٥٩﴾

له آيتو د رب خپل ځنې او نا فرمانى كړى وه دوى له رسولانو د ده ځنې او تابع سوى وو د حكم د هر سركښه عناد كونكى

وَأُتْبِعُوا فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ أَلَا إِنَّ عَادًا

او وليږل سو په دوى پسې په دى دنيا كښى لعنت او په ورځ د قيامت هم واورئ چه بيشكه عاديان

يعني اى هود علیه السلام زه مونږ
دا يقين دى چه تا ته زمونږ خدايانو
ازار كړى دى حكمته دانا او معقو
خبرى كوى. او دا كار د وى خدايانو كړى
دى چه ته هميشه د دوى بد بيانوى
او خلق له عبادته د دوى ځنې منع
كوى نو د وى له تا سره خپل عمل وكړو ١٢
روح البيان

٥٢
هر چا ته جزا پر خپل عمل وركوى
او ظلم پر هيچا نه كوى روايت
دى چه په مدينه منوره كښى يو
سړى وو مشكى چه ديرش كاله ئى
ديوه زرګر كره او به اچولى او د
هغه زرګر يوه نيكه ښائسته ښځه
وه نو دا مشكى يوه ورځ راغلى او
دهغى لاس ئى ونيو او ځان ته ئى
كش كړ نو چه زرګر له بازار ځنې
كورته راغلى نو ښځې ورته وويل
چه تا نن څه بد كار كړى دى. ده
وويل چه هيڅ ئى نه دى كړى خو
اخير چه ئى ډير تنګ كړ نو ده وويل
چه زما سره يوه ښكلى ووچه يوه ښځه
راغله لپاره د اخستلو نو ما ورپه
لاس كړو او لاس دهغى وى ورسپين
وو نو ما ته بنه ښكاره سو او
كشيمكښى. راكش مى كړ نو ښځې
وويل الله اكبر دا چه له ما سره
وسول جزا ستا د عمل وه نو ده
ورته وويل زه ما توبه ده عفو
راته وكړه بيا چه بله ورځ هغه
مشكى بيا راغلى نو وئې ويل چه
ما ته عفو وكړى زه شيطان
خطا ايستلى وم. ښځې ورته وويل
څه د ګناه ستا نه وه بلكه د دى
شيخ وه چه په دكان كښى ناست
دى ١٢ ١٢ ٢
روح البيان

كَفَرُوا رَبَّهُمْ ۗ أَلَا بُعْدًا لِّعَادٍ قَوْمِ هُودٍ ﴿٦٠﴾ وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ

چه کافران سوي وو پوره خپل رب ته خبردار اوسئ چه لعنت دی عاد یانو لره قوم د هود لره او لیږلی وو مونږ ثمود یانو ته ورور د دوی

صَالِحًا ۚ قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ هُوَ أَنشَأَكُم

صالح علیه السلام وویل ده ای قومه زما عبادت کوئ د خدای نسته تاسو لره هیڅ معبود بل له ده نه ده پیدا کړی ئی تاسو

مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ ۚ

له ځمکې نه او عمرونه ئی درکړی دی تاسو ته په دې ځمکه کښې نو طلب د بخښنې وکړئ له ده نه بیا توبه وکاږئ ده ته

إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ ﴿٦١﴾ قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ

بیشکه چه رب زما نژدې دی قبلونکی دی د دعا له وویل دوی ای صالحه په یقین وې ته په مونږ کښې امید درته کړی سوی مخکې

هَٰذَا ۖ أَتَنْهَانَا أَن نَّعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّنَا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَا

له دې نه ایا ته منع کوې مونږ له دې نه چه عبادت وکړو مونږ د هغه چه د هغه عبادت به ئی کاوه پلرانو زمونږ او بیشکه مونږ خامخا په شک کښې له هغه چه ته

إِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿٦٢﴾ قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن

بولې مونږ هغه ته شک اچونکی ته وویل ده ای قومه زما ایا وینئ تاسو که یم زه پر دلیل ښکاره له رب خپل نه

رَّبِّي وَآتَانِي مِنْهُ رَحْمَةً فَمَن يَنصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ ۖ

او راکړې ئی دی له نژده خپله رحمت نو څوک به مرسته وکړی له ما سره له عذابه د خدای که نافرمانی وکړم زه له ده نه

فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ ﴿٦٣﴾ وَيَا قَوْمِ هَٰذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةً

نو نه زیاتوئ تاسو ما ته بی له تاوانه او ای قومه زما دا اوښه د خدای ده تاسو لره نخښه

فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ

نو پرېږدئ دا اوښه چه خوراک کوي په ځمکه د خدای کښې او مه رسوئ دې ته ضرر نو وبه نیسي تاسو

عَذَابٌ قَرِيبٌ ﴿٦٤﴾ فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ

عذاب نژدې نو شلئ کړه دا اوښه نو وویل صالح علیه السلام که واخلئ په کور خپلو کښې درې

أَيَّامٍ ۖ ذَٰلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ ﴿٦٥﴾ فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا صَالِحًا

ورځې دا وعده ده چه نده دروغ کړی سوې نو هر کله چه راغلی عذاب زمونږ نو خلاص کړ مونږ صالح

وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ ۗ إِنَّ

او هغه کسان چه ایمان ئی راوړی وو له ده سره په رحمت سره له نزده خپل نه او له شرمندګی د هغی ورځې نه بیشکه

ف ١
یعنی د پروردګار رحمت تاسو ته نږدې دی نو توبې ورته وکاږئ او دی قبلونکی د دعا دی نو بخښنه له ده نه غواړئ نو وبه مو بخښي ١٢ روح البیان

ف ٢
حاصل د دې آیت شریف دا دی چه ثمود یانو حضرت صالح علیه السلام ته وویل چه تا ته زمونږ ډیر امید وو چه ته به زمونږ د ټولګی او مشوره کسی ئی او ته به زمونږ هر کار به را ته هم ته سنبالي هر کله چه مونږ اخبری لمتا څخه واوریدې نو طمعه مونږ څخه قطع سوه او پوه سو چه په تا کښې هیڅ خیر نسته ١٢ روح

ف ٣
مطلب د دغه او و چه دې اوښې پر تاسو هیڅ غم نسته ځکه چه روزي د خدای خوري او قاتل تاسو پر اخلئ روایت دی چه دا به وڅړله او او به به ئی وڅښلې بیا به راغله او پښې به ئی انبار دی ککري تو د دوی چه به څو مره شیدې په کار وې هغه به ئی څښې ولوښلې اولو ښې به ئی وڅخه ډک کړل او د تو لو به بس کیدلې او دونهم ٩٠ سوو کوره وو او څوک وائی یو نیم زر کوره وو ١٢ روح البیان

ف ٤
او او بږده عمرونه او شړونه ئی درکړی دی تاسو ته په دې ځمکه کښې لکه چه صاحب تفسیر مدارک ویلي دي چه د دوی عمرونه به له درې سوو څخه تر زرو کلو پورې وو او یا معنی دا چه تاسو ئی آبادی کونکي پیدا کړي ئی په دې ځمکه کښې لکه آبادی د ښهرو او کښېنول د نهرو او کرل د درختو چه دي ١٢ تیسیر

رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿٦٦﴾ وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةُ فَأَصْبَحُوا

چه رب ستا قوي دی غالب دی او ونیوله هغه کسانو چه ظلم ئې کړی وو اواز سخت نو وګرځېدل دوی

فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٦٧﴾ كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا ۗ أَلَا إِنَّ ثَمُودَ

په کورو خپلو کښې مړه پراته په زنګنو لکه چه نه وُو اوسیدلي په دې کورو کښې واوره چه ثمودیان کافران دي

٦ ع ٨ ٦ كَفَرُوا رَبَّهُمْ ۗ أَلَا بُعْدًا لِّثَمُودَ ﴿٦٨﴾ وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ

پر رب خپل باندې واوره چه لعنت دی پر ثمودیانو باندې او خامخا پر یقین راغلي وو رالیږلي زمونږ ابراهیم ته

بِالْبُشْرَىٰ قَالُوا سَلَامًا ۖ قَالَ سَلَامٌ ۖ فَمَا لَبِثَ أَن جَاءَ بِعِجْلٍ

په زیري زوی سره وویل دوی چه سلام اچوو پر تا په سلام اچوو سره وویل ده سلام دې پر تاسو دې نو ډېر ځنډ ئې ونکړ چه راوړ ئې وریت خسی

حَنِيذٍ ﴿٦٩﴾ فَلَمَّا رَأَىٰ أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ

پوخ شوې نو هر کله چه ولیدل ده لاسونه د دوی چه نه رسیږې هغه ته نو نابلد ئې وبلل دوي او په زړه کښې ئې راوستله

مِنْهُمْ خِيفَةً ۚ قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٠﴾ وَامْرَأَتُهُ

له دوی ځنې ویره وویل دوی چه مه ویرېږه بیشکه چه مونږ لیږلي شوي یو هلاک د قوم د لوط ته او ښځه د ده

قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِن وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ﴿٧١﴾

ولاړه وه نو وخندل دې نو زیری ورکړ مونږ دې ته په اسحاق او وروسته له اسحاق ځنې پر یعقوب علیه السلام ئې

قَالَتْ يَا وَيْلَتَىٰ أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَٰذَا بَعْلِي شَيْخًا ۖ إِنَّ هَٰذَا

دې وویل ایا تعجب دی ما ته ایا زه به اولاد راوړم او زه زړه یم او دا خاوند زما دی زوړ بیشکه چه دا کار

لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ﴿٧٢﴾ قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ ۖ رَحْمَتُ اللَّهِ وَ

یو شي دی ډېر عجیب ئې وویل دوی ایا تعجب کوي ته له کاره د خدای ځنې رحمت د خدای دی وي

بَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ ۚ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ ﴿٧٣﴾ فَلَمَّا ذَهَبَ

او برکتونه د ده دې وي پر تاسو باندې ای خاوندانو د کور بیشکه چه ده ستایلې سوده لوی دي نو هر کله چه ولاړه

عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَىٰ يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ

له ابراهیم علیه السلام ځنې ویره او راغلی ده ته زیری نو بیا ئې جګړه کوله په قوم

لُوطٍ ﴿٧٤﴾ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُّنِيبٌ ﴿٧٥﴾ يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ

د لوط کښې بیشکه ابراهیم خامخا صبر کوونکی و اَوّاه کوونکی و راجع کېدونکی خدای ته ئې ای ابراهیم ګرځه واوره

ے۱

روایت دی چه دا پرښتې د لوط علیه السلام د قوم د عذاب لپاره راغلې وې او پر لاره په ابراهیم علیه السلام باندې تیریدلې د ده ډا ګمان سو چه مسافر دي نو د دوی میلمستیا ئې وکړه. روایت دی چه هغه درې پرښتې وې جبرائیل، میکائیل، اسرافیل علیهم الصلوة والسلام. چانهه ویلي دي ۱۲ ے۲ مقاتل رضی الله تعالی عنه ویلي دي چه ابراهیم ع دوی ته پوخ کړی سوی خوسی ځکه راوړ چه زیات مال د ده غوائې وُ نو د دوی په خوا کښې کښېښود خو دوی ورځنې خوراک نه کاوه نو ابراهیم علیه السلام وویریدی. ځکه چه په هغه وخت کښې د اعادت وو چه میلمه به چا ته راغلی او خوراک به ئې نه کاوه نو هغه به په بنه نیت نه وُ بلکه د شر نیت به ئې وُو نو دوی ورته وویل چه ویره مه کوه ۱۲ روح و معالم

ے۳ د الپاره د خدمت د دې میلمنو ولاړه وه او په هغه وخت کښې د ښځو لپاره ستر واجب نه وو او نوم د دې بی بی ساره وه چه د ابراهیم علیه السلام د تره لور وه ۱۲ روح البیان

ے۴ حاصل د اچه ستا به زوی پیدا سي چه نوم به ئې اسحاق وي او د هغه به یا زوی پیدا سي چه نوم به ئې یعقوب وي او به تر څو چه خپل اسي و وینې نه وې نه ئې ۱۲ ۱۲ روح و معالم

ے۵ عمر د بی بی په دغه وخت کښې نوي ۹۰ یا نهه نوي ۹۹ کاله وُو او د دې تر دې وخته بالکل اولاد نه وو او عمر د ابراهیم علی نبینا و علیه الصلوة والسلام سل یا شل شپیته کاله وو ۱۲

ے۶ مراد له دې جګړې ځنې سوال دی معنی د ا چه هر کله دی خوشحال سو بیا ئې مونږ ته عاجزي عاجزي کوله چه ای الله د ا د لوط علیه السلام قوم مه غرقوه ۱۲

روح و معالم

عَنْ هٰذَا ۚ إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ ۖ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ

له دې جګړې څخه بېشکه په تحقیق راغلی حکم د رب ستا او بېشکه دا تلونکی دی دوی ته عذاب

غَيْرُ مَرْدُودٍ ﴿٧٦﴾ وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيءَ بِهِمْ وَضَاقَ

چه نه دی ګرځول شوی او کله چه راغلل ایلچیان زمونږ لوط ته نو خفه شو پر دوی او تنګه

بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هٰذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ ﴿٧٧﴾ وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ

شوه پر دوی سینه او وویل دا ورځ ده ډېره سخته او راغله ده ته قوم د ده چه منډې ئې وهلې

إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ ۚ قَالَ يَا قَوْمِ هٰؤُلَاءِ

ده ته او مخکې له دې څخه وو هغوی چه عمل به ئې کاوه د بدو کارو وویل ده ای قومه زما دا لوڼې

بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ ۖ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي ۖ

دوی لوڼه زما دي دوی ښې پاکې دي تاسو لره نو وویرېږئ له خدای څخه او مه کوئ شرمنده ما په ملمنو زما کښې

أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ ﴿٧٨﴾ قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي

آیا نشته له تاسو څخه یو سړی هوښیار وویل دوی چه په تحقیق پوه ئې ته چه نشته موږ ته په

بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ ﴿٧٩﴾ قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ

لوڼو ستا کښې هیڅ حاجت او بېشکه ته پوهېږې په هغه کار چه اراده ئې لرو موږ وویل لوط ع کاشکې وای ما لره پر تاسو باندې

قُوَّةً أَوْ آوِي إِلَىٰ رُكْنٍ شَدِيدٍ ﴿٨٠﴾ قَالُوا يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ

زور یا مې پناه وړلی سوی یو کلا محکمې ته وویل هغوی پرښتو ای لوط ع بېشکه موږ رالېږل شوي د رب ستا یو

لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ ۖ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ

لاسه به ونه رسیږي دوی تا ته (په ضرر سره) نو روان کړه اهل خپل په یوه برخه کښې له شپې څخه او شا ته دې نه ګوري

مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا امْرَأَتَكَ ۖ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ ۚ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ

له تاسو څخه یو هم مګر ښځه ستا بېشکه چه رسیدونکی دی هغې ته هغه عذاب چه رسېدلی دی دوی ته بېشکه وعده د عذاب د دوی

الصُّبْحُ ۚ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ﴿٨١﴾ فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا

سحر دی آیا نه دی سحر نږدې (یعنې نږدې دی) نو هر کله چه راغلی عذاب زمونږ نو وګرځول موږ پورته طرف د ښهر

سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ ﴿٨٢﴾ مُسَوَّمَةً

کښته طرف ته او ووراول موږ پر دې ښهرو باندې کاڼي له کېګل څخه پرله پسې چه علامه دار کړي سوي وو

ف۱
هر کله چه دا فرښتې د ابراهیم علیه السلام
څخه رخصت سوې نو د لوط علیه السلام
کلي ته ورغلې نو ده په خپل پټي کښې څه
کار کاوه نو دا پرښتې په شکل ښائسته
ملکانو ورته راغلې او دی هغوی
په لیدلو سره ډېر غمجن سو ځکه چه
د ده د قوم لسرو سره بد عملي کول
عادت وو. نو ده خپلې ښځې ته وویل
چه ولاړه سه دوی لپاره میلمستیا
تیاره کړه او هغه په حقیقت کښې
کافره وه او ولاړه په ټول کافرانو ئې
خبر کړل چه زموږ کور ته ښائسته
ملکان راغلي دي نو دوی ټول راغلل
ف۲ روایت دی چه لوط علیه السلام له
پرښتو څخه پوښتنه وکړه چه دوی به
کله هلاکیږي نو دوی ورته وویل چه په
وخت د سحر کښې نو ده ورته وویل
چه زما خو خوښه ده چه د سحر څخه هم
ژر هلاک سي. نو دوی وویل آیا صبا
سحر نه دی نږدې ف۳ روایت
دی چه د دوی څلور ښهرونه وو او
په هر یوه ښار کښې لوی لاکه خلق
وو او نوم د ښهرونو ئې صدوم،
عاموره، کادوما، او منډاویم وو
نو جبرائیل علیه السلام په حکم د
خدای تر وزر ولاندې کړل او
له ځمکې ئې تر آسمانه پورې راپورته کړل
چه نه پکښې څوک وژلې سوا او نه
پکښې یو لوښی د اوبو ښنتی او دوی
ئې پرمخې راوغورځول بیا ئې ورسره
ف۴ روایت دی چه د دې ډبرو
لوبه په اندازه د خم او وړه ئې په
اندازه د مګی وه د هر چا نوم چه
به پر لیکلی وو په هغه لسي به ګوزار
که به په کور کښې وو هم پر و
لګیدله او که به په سفر کښې وو هم
تر دې حده چه یو د دوی په حرم کښې وو څخه
نو تللی وو څلوېښت ورځې او پر ورته
په هوا ولاړه وه خو چه له حرمه څخه
راووتی ډبره پر راولوېدله. نعوذ بالله
روح و تیسیر

عِنْدَ رَبِّكَ ؕ وَمَا هِيَ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ بِبَعِيْدٍ ﴿۸۳﴾ وَاِلٰى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ

په نزد د رب ستا او نه دی دا ليری له ظالمانو څخه ليری اوليږلی وو مونږ خلقو د مدين ته ورور د دوی

شُعَيْبًا ؕ قَالَ يٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ ؕ وَلَا تَنْقُصُوا

شعيبؑ وويل ده ای قومه زما عبادت کوئ د خدای نشته تاسو لره هيڅ معبود بی له ده څخه او مه کموئ له

الْمِكْيَالَ وَالْمِيْزَانَ اِنِّيْۤ اَرٰىكُمْ بِخَيْرٍ وَّاِنِّيْۤ اَخَافُ عَلَيْكُمْ

پيمانه او تله بيشکه زه وينم تاسو په خير يعنې اباد او بيشکه زه ويريږم پر تاسو

عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيْطٍ ﴿۸۴﴾ وَيٰقَوْمِ اَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيْزَانَ بِالْقِسْطِ

له عذابه د ورځې چاپيرونکې څخه او ای قومه زما پوره ورکوئ پيمانه او تله په انصاف سره

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْيَآءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْاَرْضِ مُفْسِدِيْنَ ﴿۸۵﴾

او کم مه ورکوی تاسو خلقو ته شيان د دوی او مه ګرځئ تاسو په ځمکه کښې فساد کونکي

بَقِيَّتُ اللّٰهِ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ۚ۬ وَمَاۤ اَنَا عَلَيْكُمْ

باقي پاته کړي د خدای بهتر دی تاسو لره که يئ تاسو ايمان راوړونکي او نه يم زه پر تاسو باندي

بِحَفِيْظٍ ﴿۸۶﴾ قَالُوْا يٰشُعَيْبُ اَصَلٰوتُكَ تَاْمُرُكَ اَنْ نَّتْرُكَ مَا يَعْبُدُ

ساتونکي وويل هغوی ای شعيبؑ ايا د لمونځ ستا امر کوی تا ته دا چه پريږدو مونږ هغه بتان چه عبادت به ئې کاوه

اٰبَآؤُنَاۤ اَوْ اَنْ نَّفْعَلَ فِيْۤ اَمْوَالِنَا مَا نَشٰٓؤُا ؕ اِنَّكَ لَاَنْتَ الْحَلِيْمُ

پلار انو زمونږ او يا چه وکړو مونږ په مالو خپلو کښې هغه چه اراده وسی زمونږ بيشکه ته هم ته ئې صابر

الرَّشِيْدُ ﴿۸۷﴾ قَالَ يٰقَوْمِ اَرَءَيْتُمْ اِنْ كُنْتُ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِّنْ رَّبِّيْ

سم پر لار زه وويل شعيبؑ ای قومه زما ايا وينئ تاسو که چيري يم زه پر دليل ښکاره له رب خپل څخه

وَرَزَقَنِيْ مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا ؕ وَمَاۤ اُرِيْدُ اَنْ اُخَالِفَكُمْ اِلٰى مَاۤ

او راکړی ئې دی ماته له نزد خپل څخه روزي ښه او اراده نه لرم دا چه مخالفت وکړم ستاسو او ورشم هغه کار ته

اَنْهٰىكُمْ عَنْهُ ؕ اِنْ اُرِيْدُ اِلَّا الْاِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ ؕ وَمَا تَوْفِيْقِيْۤ

چه منع کوم تاسو له هغه څخه اراده نه لرم زه مګر د نيک کار خو چه طاقت کيږي زما او نه دی توفيق زما

اِلَّا بِاللّٰهِ ؕ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَاِلَيْهِ اُنِيْبُ ﴿۸۸﴾ وَيٰقَوْمِ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ

مګر پر خدای بې پرده باندي توکل کړی دی ما او ده ته رجوع کوم زه او ای قومه زما باعث دی نکړي تاسو

۱ بلکه د ټولو پيغمبرانو اول به توحيد د خدای ته وه ځکه چه بې له دې څخه هر څو مره نيک عمل چه وي بالکل عبث دی رسول الله صلی الله عليه وسلم به په وعظ کښې ويل چه يَاۤ اَيُّهَا النَّاسُ وَحِّدُوا اللّٰهَ فَاِنَّ التَّوْحِيْدَ رَأْسُ الطَّاعَاتِ يعنې ای خلقو خدای واحد وبولئ ځکه چه دا توحيد سر دی د ټولو عبادتو ټول عبادات پر توحيد موقوف دي او معنی د توحيد دا ده چه سړی خدای تعالی يکانه وبولي په ټولو کارو کښې او پر دې يقين ولري چه هيڅ کار هم بې د ده له ارادې څخه نه کيږي او هيڅ تاوان او ګټه هيڅوک هيچا ته بې له خدای له ارادې څخه نه سی رسولی او په مقابل د حکم د ده کښې بل د هيچا حکم نه مني او رضا د ده د مخلوق د رضا څخه مقدمه بولي ۱۲ ۲ يعنی تاسو به ابدائی هيڅ سی ته موحاجت نشته نو ولې په تول او پيمانه کښې نقصان کوئ ۱۲ ۳ د دوی دا عادت وو چه پتاله او پيمانه کښې به ئې نقصان کاوه نو ځکه ورڅخه منع شول ۱۲ روح ۴ دا خبره ئې پر طريقه د مسخرو په ده پوري کوله ۵ يعنی تاسو فکر وکړئ چه ايا دغه کار له ما سره مناسب دی چه حکم د خدای تاسو ته ونه رسوم او يا چه په حکم د ده کښې څه خيانت وکړم او يا کله تاسی ته هم حرام وخورم حضرت شعيب عليه السلام ډير مالدار ووْ. بعضو ويلی دی چه مراد له رزق حسن څخه نبوت دی يا علم هدايت، حکمت او معرفت دی ۱۲ منه ۶ حاصل د دې ايت شريف دا دی چه ای قومه زما دليل زما پر تاسو ښکاره دی چه پيغمبری ده بل راچه ماته الله جل حلال مال ډير راکړی دی بل راچه زه ما په نزد کښې دا نشته چه زه هغه نارواکار وکړم چه تاسو ورڅخه منع کوم چه هغه کم تلل و پيمانه کول دي او بل زما په زړه کښې هدا دي چه تاسو نيکان او له دې نارواو څخه واوړئ او توکل زما هم خاص پر دی خدای دی ځکه چه ټول کار ورته د ده په اختيار کيږي ۱۲ روح البيان

شِقَاقِيْٓ اَنْ يُّصِيْبَكُمْ مِّثْلُ مَآ اَصَابَ قَوْمَ نُوْحٍ اَوْ قَوْمَ هُوْدٍ

دښمنی زما پردی چه ورسیږی تاسو ته مثل د هغه عذاب چه رسیدلی وو قوم د نوح ته او یا قوم د هود علیه السلام ته

اَوْ قَوْمَ صٰلِحٍ ۭ وَمَا قَوْمُ لُوْطٍ مِّنْكُمْ بِبَعِيْدٍ ﴿٨٩﴾ وَاسْتَغْفِرُوْا رَبَّكُمْ

او یا قوم د صالح علیه السلام ته او نه دی قوم د لوط علیه السلام له تاسو نه لیری او بخښنه وغواړئ د رب خپل نه

ثُمَّ تُوْبُوْٓا اِلَيْهِ ۭ اِنَّ رَبِّيْ رَحِيْمٌ وَّدُوْدٌ ﴿٩٠﴾ قَالُوْا يٰشُعَيْبُ مَا نَفْقَهُ

بیا توبه وکاږئ ده ته بیشکه چه رب زما مهربان دی دوست دی مؤمنانو وویل دوی چه ای شعیبه نه پوهیږو موږ

كَثِيْرًا مِّمَّا تَقُوْلُ وَاِنَّا لَنَرٰىكَ فِيْنَا ضَعِيْفًا ۚ وَلَوْلَا رَهْطُكَ

په ډیرو له هغه خبرو څخه چه وائی ته او بیشکه موږ وینو تا په موږ کښی کمزوری او که نه وای خپلوان ستا

لَرَجَمْنٰكَ ۡ وَمَآ اَنْتَ عَلَيْنَا بِعَزِيْزٍ ﴿٩١﴾ قَالَ يٰقَوْمِ اَرَهْطِيْٓ اَعَزُّ عَلَيْكُمْ

نو خامخا به سنګسار کړی وی موږ ته او نه ئی ته په موږ عزتمن وویل هغه ای قومه ایا خپلوان زما عزتمن دی تاسو باندی

مِّنَ اللّٰهِ ۭ وَاتَّخَذْتُمُوْهُ وَرَاۗءَكُمْ ظِهْرِيًّا ۭ اِنَّ رَبِّيْ بِمَا تَعْمَلُوْنَ مُحِيْطٌ ﴿٩٢﴾

له خدای څخه او نیولی دی تاسو امر د خدای وروسته د شا خپل نه بیشکه چه رب زما په هغه چه تاسو ئی کوی چاپیرېدونکی دی

وَيٰقَوْمِ اعْمَلُوْا عَلٰي مَكَانَتِكُمْ اِنِّىْ عَامِلٌ ۭ سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ۙ مَنْ

او ای قومه زما عمل کوئ تاسو پر ځای خپل یعنی مناسب د حال خپل سره بیشکه چه زه هم عمل کوونکی یم ژر دی چه پوه به شی تاسو هغه چا

يَّاْتِيْهِ عَذَابٌ يُّخْزِيْهِ وَمَنْ هُوَ كَاذِبٌ ۭ وَارْتَقِبُوْٓا اِنِّىْ مَعَكُمْ

چه رابه شی ده ته عذاب چه شرموی به هغه او پر هغه چا چه دی دروغژن دی او انتظار کوئ تاسو د عذاب بیشکه چه زه له تاسو سره

رَقِيْبٌ ﴿٩٣﴾ وَلَمَّا جَاۗءَ اَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَّالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ بِرَحْمَةٍ

انتظار کوونکی یم او هر کله چه راغلی عذاب زموږ نو خلاصی ورکړه موږ شعیب ته او هغو کسانو ته چه ایمان ئی راوړی وو ورسره په

مِّنَّا وَاَخَذَتِ الَّذِيْنَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةُ فَاَصْبَحُوْا فِيْ دِيَارِهِمْ

مهربانی له موږ نه او ونیول هغه کسان چه ظلم ئی کړی وو آواز د جبرائیل علیه السلام نو وګرځیدل دوی په کورو خپلو کښی

جٰثِمِيْنَ ﴿٩٤﴾ ۙ كَاَنْ لَّمْ يَغْنَوْا فِيْهَا ۭ اَلَا بُعْدًا لِّمَدْيَنَ كَمَا بَعِدَتْ

مړه پرابړ پرتو داسی لکه چه او سیدلی نه وو دوی په کورو کښی واوره چه لیری والی دی اهل د مدین لره لکه چه لیری سول

ثَمُوْدُ ﴿٩٥﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوْسٰى بِاٰيٰتِنَا وَسُلْطٰنٍ مُّبِيْنٍ ﴿٩٦﴾ ۙ اِلٰى

ثمودیان له رحمت د خدای څخه او خامخا په تحقیق لیږلی وو موږ موسی علیه السلام په معجزو خپلو سره او په دلیل ښکاره سره خاص

ع ۱۲/۸ ۸

ف ۱
یعنی له تاسره فوج فوج نسته چه موږ دی لحاظ وکړو او یا مراد له ضعیف څخه نابینائی ده ځکه چه دی په اخیر د عمر کښی پر سترګو معذور سوی وو په حدیث شریف کښی راغلی دی چه حضرت شعیب علیه السلام په محبت د خدای کښی دومره ژړلی وو چه د سترګو دیدنی ختم سوه ۱۲ وحیدی

ف ۲
یعنی دوی ورته وویل چه موږ ستا پر دی خبرو باندی عمل او باور نه کوو او ته د دی لائق ئی چه موږ دی پر دیر و سنګسار کړو لیکن ستا د خپلوانو په وجه موږ په تا کار نه لرو چه هغه هم کافران وو ۱۲ روح البیان

ف ۳
حضرت عبدالله ابن عباس رضی الله تعالی عنه ویلی دی چه الله دوه قومه پر یوه عذاب نه دی هلاک کړی پی له قومه د صالح علیه السلام او شعیب علیه السلام څخه چه پر دوی سخته کرمی راغله نو دوی تنګ سول او بهر ځنګله ته ووتل نو پر دوی وریځ راغله لکه د سایوان پر شکل نو بیا په هغه کښی ورپید اسوا و ځمکه پر زلزله سوه او جبرائیل علیه السلام ورباندی سخت آواز وکړ نو دوی ټول وسول ۱۲ روح البیان

ف ۴
چه ظلم ئی کړی وو په کفر سره او آواز د جبرائیل علیه السلام چه موتوا جمیعا وو په خپلو کورو کښی داسی مړه وه لکه چه بالکل پکښی او سیدلی نه وو ۱۲

فِرْعَوْنَ وَمَلَائِهٖ فَاتَّبَعُوْٓا اَمْرَ فِرْعَوْنَ ۚ وَمَآ اَمْرُ فِرْعَوْنَ

فرعون ته او مشرانو دده ته نو اتباع وکړه دوی د حکم د فرعون او نه وو حکم د فرعون سم برابر

بِرَشِيْدٍ ﴿۹۷﴾ يَقْدُمُ قَوْمَهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَاَوْرَدَهُمُ النَّارَ ۖ وَبِئْسَ

محکم به مخې دی د قوم خپل له په ورځ د قیامت نو ننه باسی دوی په اور کښې او بد ځای دی دا

الْوِرْدُ الْمَوْرُوْدُ ﴿۹۸﴾ وَاُتْبِعُوْا فِيْ هٰذِهٖ لَعْنَةً وَّيَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۖ بِئْسَ

چه دوی ورځي یعنې دوزخ او ولیږل سو دوی پسی په دې دنیا کښې لعنت او په ورځ د قیامت بد دی

الرِّفْدُ الْمَرْفُوْدُ ﴿۹۹﴾ ذٰلِكَ مِنْ اَنْۢبَآءِ الْقُرٰى نَقُصُّهٗ عَلَيْكَ مِنْهَا

تحفه ده دا چه دوی ته ورکول کیږی دا تیری سوی له خبرو د کلیو څخه بیانوو ئې پر تا باندې چه بعضې له دی څخه

قَآئِمٌ وَّحَصِيْدٌ ﴿۱۰۰﴾ وَمَا ظَلَمْنٰهُمْ وَلٰكِنْ ظَلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ فَمَآ

ولاړ دی او بعضې ریبلی سوی دي او ظلم نه وو کړی موږ پر دوی باندې مګر ظلم کړی وو دوی پر ځانو خپلو باندې نو

اَغْنَتْ عَنْهُمْ اٰلِهَتُهُمُ الَّتِيْ يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ

دفع نکړله دوی څخه هغو باطلو خدایانو د هغوی هغه خدایان چه هغوی به ئې عبادت کاوه بې له خدای څخه هیڅ

شَيْءٍ لَّمَّا جَآءَ اَمْرُ رَبِّكَ ۭ وَمَا زَادُوْهُمْ غَيْرَ تَتْبِيْبٍ ﴿۱۰۱﴾ وَكَذٰلِكَ

شی هر کله چه راغلی عذاب د رب ستا او زیات ئې نکړل دې خدایانو دوی ته بې له تاوانه څخه او همدا رنګه دي

اَخْذُ رَبِّكَ اِذَآ اَخَذَ الْقُرٰى وَهِيَ ظَالِمَةٌ ۭ اِنَّ اَخْذَهٗٓ اَلِيْمٌ

نیول د رب ستا په هغه وخت کښې چه ونیسی کلي له او هغه ظالمان وي بیشکه چه نیول دده دردناک

شَدِيْدٌ ﴿۱۰۲﴾ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِّمَنْ خَافَ عَذَابَ الْاٰخِرَةِ ۭ ذٰلِكَ

سخت دي بیشکه چه په دی قصو کښې خامخا عبرت دي هغه چا لره چه ویریږي له عذابه د اخرت څخه دا ورځ د قیامت

يَوْمٌ مَّجْمُوْعٌ ۙ لَّهُ النَّاسُ وَذٰلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُوْدٌ ﴿۱۰۳﴾ وَمَا نُؤَخِّرُهٗٓ اِلَّا

دا سې ورځ ده چه جمع به کړی سي دې لره ټول خلق او دا ورځ ده چه حاضر به سي په دې ټول مخلوق او نه وروسته کوو موږ دا ورځ مګر

لِاَجَلٍ مَّعْدُوْدٍ ﴿۱۰۴﴾ يَوْمَ يَاْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ اِلَّا بِاِذْنِهٖ ۚ فَمِنْهُمْ

لپاره د نیټې چه شمارلی سوې ده په هغه ورځ چه راسي د قیامت نو خبره به نه کوی هیڅ نفس مګر په اذن د ده سره نو بعضې له دوی

شَقِيٌّ وَّسَعِيْدٌ ﴿۱۰۵﴾ فَاَمَّا الَّذِيْنَ شَقُوْا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيْهَا زَفِيْرٌ

څخه بدبختي لی او بعضې نیکبخته دي نو هر څه هغه کسان دي چه بدبختي وي نو په اور کښې به وي هغوی لره په دی اور کښې سخت آواز

ف ۱

په دی ایت کښې بدی د هغه چا بیان سوی دی چه له مشرکانو یا له فاسقانو یا له مبتدعانو سره ئې ناسته او محبت کوی چه په اخرت چه څرنګه د دوی حال وی د تابعانو به ئې هم دا حال وي په حدیث شریف کښې راغلی چه تاسو له مشرکانو سره یو ځای کښېنئ او هر څوک چه له دوی سره ئې استوګه یا ناسته وکړه نو دی له هغوی څخه دی او زموږ له ډلې څخه نه دي ۱۲ روح مراد له نیولو د کلیو څخه نیول د اهل د هغه دي ۱۲

ف ۲

پښتیان کښې ئې ویلی دي چه علامې د بدبختي پنځه دي سختي د زړه چه له خدای څخه نه ویریږی او وچوالی د سترګو چه خدای ته نه ژاړي او ډیر محبت د دنیا چه په شپه ورځ د دنیا په طلب کښې غرق وي او خدای او احکام د ده او رسول الله ﷺ ئې هیر کړی وي او اوږد والی د امید دی چه زړه به تر ډیره وخته ژوندی یم او کموالی د حیا چه پروا ونکړي نه له خدای او نه له مخلوق د دې څخه شرمیږي په یو چا کښې چه دا خوي وی نو معلومیږی چه دی بد بخت ازلی دی او علامې د نیکبختي هم پنځه دي نرموالی د زړه ډیره ژړا خدای ته پرېښودل د محبت د دنیا کمول د امید د ژوند ډیره حیا نو په هر چا کښې چه دا علامې موجودې وي نو معلومیږی چه په ازل کښې نیک بخته دی اللّٰهم اجعلنا منهم ۱۲ روح البیان

ف ۳

یعنی په اذن د خدای جل جلاله سره

۱۳ ۱۲ ۱۲

وَّشَهِيْقٌ ﴿۱۰۶﴾ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا مَا دَامَتِ السَّمٰوٰتُ وَالْاَرْضُ اِلَّا مَا

او نرم اواز لكه د خره همیشه به وي په دغه اور کښې څو چه ولاړ وي دا اسمانونه او ځمکه مګر هغه ۱ اندازه

شَآءَ رَبُّكَ ؕ اِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيْدُ ﴿۱۰۷﴾ وَاَمَّا الَّذِيْنَ سُعِدُوْا

چه اراده و مني د رب ستا بیشکه چه رب ستا کونکی دی هغه کار لره چه اراده وسي د ده او هر هغه کسان چه نیکبختان کړي سوي دي

فَفِي الْجَنَّةِ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا مَا دَامَتِ السَّمٰوٰتُ وَالْاَرْضُ اِلَّا

نو په جنت کښې به وي همیشه وي په دې جنت کښې څو چه ولاړ وي دا اسمانونه او ځمکه مګر

مَا شَآءَ رَبُّكَ ؕ عَطَآءً غَيْرَ مَجْذُوْذٍ ﴿۱۰۸﴾ فَلَا تَكُ فِيْ مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْبُدُ

هغه اندازه چه اراده وسي د رب ستا په ورکولو سره چه قطع کیږي نه نو مه کیږه ته په شك کښې له هغه بتانو څخه چه عبادت ئې کوي

هٰٓؤُلَآءِ ؕ مَا يَعْبُدُوْنَ اِلَّا كَمَا يَعْبُدُ اٰبَآؤُهُمْ مِّنْ قَبْلُ ؕ وَاِنَّا

دا کسان عبادت نه کوي دوئ مګر لکه چه عبادت به کاوه پلارانو د دوئ پخوا له دې څخه او بیشکه مونږ

لَمُوَفُّوْهُمْ نَصِيْبَهُمْ غَيْرَ مَنْقُوْصٍ ﴿۱۰۹﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ

پوره به ورکوو دوی ته برخه د دوئ بې نقصانه او خامخا په یقین سره ورکړی وو مونږ موسیٰ علیه السلام ته کتاب

فَاخْتُلِفَ فِيْهِ ؕ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَّبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ ؕ وَاِنَّهُمْ

نو اختلاف وکړی سو په ده کښې او که نه وې حکم مخکې سوی له رب ستا څخه نو خامخا حکم به کړی سوی وه په منځ د دوی کښې او بیشکه دوی

لَفِيْ شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيْبٍ ﴿۱۱۰﴾ وَاِنَّ كُلًّا لَّمَّا لَيُوَفِّيَنَّهُمْ رَبُّكَ اَعْمَالَهُمْ ؕ

په شك کښې دي له دې قرآن څخه چه په اضطراب کښې اچونکی دی او بیشکه چه دا ټول پوره به ورکړي دوی ته رب ستا جزاء د عملو د دوی

اِنَّهٗ بِمَا يَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ﴿۱۱۱﴾ فَاسْتَقِمْ كَمَآ اُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ

بیشکه چه دی پر هغه چه کوي ئې دوی خبردار دی نو سم و سه لکه چه حکم کړی سوی دی تا ته او هغه څوك چه راګرځېدلی دی له کفر څخه له تا سره

وَلَا تَطْغَوْا ؕ اِنَّهٗ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿۱۱۲﴾ وَلَا تَرْكَنُوْٓا اِلَى الَّذِيْنَ

او سرکښي مه کوئ بیشکه چه دی پر هغه چه تاسو ئې کوئ لیدونکی دی او ځان مه نژدې کوئ هغه کسانو ته

ظَلَمُوْا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ ۙ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَآءَ

چه ظلم ئې کړی دی نو وبه رسیږي تاسو ته اور او نسته تاسو لره بې له خدایه څخه هیڅ دوستان

ثُمَّ لَا تُنْصَرُوْنَ ﴿۱۱۳﴾ وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِّنَ

بیا به له تاسو سره مرسته ونکړی سي او سم و دروه ته لمونځ په دواړو طرفو د ورځې کښې او په یو څو ساعتو کښې له

ك ۱

یا معني دا چه دا کفار به په دوزخ کښې گرم وي همیشه مگر ساعت او ځاي به هغه وخت چه اراده وسي د رب ستا ۱۲ منه رح

ك ۲ په دې استثناء کښې علماوو ډیر اختلاف کړی دی مراد په دې استثناء سره گنهگار مسلمانان دي. یعني چه دوی به وروسته له څه مودې څخه له دوزخ څخه ووزي ابن جریر رح هم دا معني خوښه کړې ده ۱۲ ابن کثیر و روح

ك ۳ حضرت قتاده رضی الله تعالی عنه ویلي دي چه پر معنیٰ د دې استثناء باندي خدای تعالیٰ پوهیږي او حسن او ضحاك رضی الله تعالیٰ عنهما ویلي دي چه مراد له دې څخه هغه مؤمنان گنهگاران دي چه څه وخت به په دوزخ کښې وي بیا به جنت ته داخل کړل سي ۱۲ روح

ع ۹ ۱۴

۹ و ابن کثیر

ك ۴ حاصل د دې آیت شریف دا دی چه ته په دې کښې شك مه کوه چه دا بتان چه دوئ ئې عبادت کوي آیا حق وي دا سي نه دي بلکه دوی په دې کار کښې تقلید د خپلو پیرونو مشرانو کړی دی او دلیل پر دې هیڅ نه لري. په دې آیت شریف کښې څخه وعیده دې باره د هغو چه خپلو مشرانو خبرو منې که څه هم هغه د خدای او رسول څخه مخالف وي روح و ابن کثیر

ك ۵

مراد له دې ظالم څخه هغه خواوی دي چه د شریعت څخه مخالف وي مسلمان وي او که کافر وي. یعني له دې کسانو سره مینه محبت مه کوئ او نه ئې کار و نه برابر یږي ۱۲

روح

ٱلَّيْلِ ۚ إِنَّ ٱلْحَسَنَٰتِ يُذْهِبْنَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ ۚ ذَٰلِكَ ذِكْرَىٰ لِلذَّٰكِرِينَ ﴿١١٤﴾
سپی څخه بیشکه نیکئ چه دي محوه کوي بدئ دا چه تیر سو پند دی لپاره د پند اخستونکو

وَٱصْبِرْ فَإِنَّ ٱللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿١١٥﴾ فَلَوْلَا كَانَ
او صبر کوه ته نو بیشکه چه خدای نه ضایع کوي اجر د نیکی کونکو نو ولې نه وو

مِنَ ٱلْقُرُونِ مِن قَبْلِكُمْ أُو۟لُوا۟ بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْفَسَادِ
د اهل د زمانو څخه چه مخکښې وو له تاسو څخه خاوندان د عقل چه منع ئې کړي وي له فساد کولو څخه

فِى ٱلْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَنجَيْنَا مِنْهُمْ ۗ وَٱتَّبَعَ ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟
په ځمکه کښې مګر وو لږ هغه چه خلاص کړي وو موږ له دوی څخه او پیروی کړي وه هغه کسانو چه ظلم ئې کړی وو

مَآ أُتْرِفُوا۟ فِيهِ وَكَانُوا۟ مُجْرِمِينَ ﴿١١٦﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ ٱلْقُرَىٰ
د هغه چه اباد کړي سوي وو دوی په هغه کښې او وو دوی کافران او نه دی رب ستا اراده کونکی دی چه هلاك کړي کلي

بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ ﴿١١٧﴾ وَلَوْ شَآءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ ٱلنَّاسَ
په ظلم سره او اهل د هغه نیکان وي او که اراده سوی وای د رب ستا نو ګرځولی به ئې وو دا خلق

أُمَّةً وَٰحِدَةً ۖ وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ﴿١١٨﴾ إِلَّا مَن رَّحِمَ رَبُّكَ ۚ
ټولی یو مؤمنان او همیشه به وي دوی اختلاف کونکي په دین کښې مګر هغه څوك چه رحم پر وکړي رب ستا

وَلِذَٰلِكَ خَلَقَهُمْ ۗ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ
او لپاره د دې خلاف پیدا کړي دي دوی خدای او پوره سو کلمه د رب ستا چه ډك به کړم دوزخ له

ٱلْجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١١٩﴾ وَكُلًّا نَّقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنۢبَآءِ
پیریانو څخه او له سړو څخه له ټولو څخه او دا ټول خبرونه بیانوو موږ پر تا باندي له خبرو

ٱلرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِۦ فُؤَادَكَ ۚ وَجَآءَكَ فِى هَٰذِهِ ٱلْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ
د پیغمبرانو څخه هغه چه محکموو موږ په هغه سره زړه ستا او راغلی دی تاته په دی قرآن کښې حق او پند

وَذِكْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٠﴾ وَقُل لِّلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ٱعْمَلُوا۟
او نصیحت لپاره د مؤمنانو او وایه ته هغه کسانو ته چه ایمان نه راوړي عمل کوئ تاسو

عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَٰمِلُونَ ﴿١٢١﴾ وَٱنتَظِرُوٓا۟ إِنَّا مُنتَظِرُونَ ﴿١٢٢﴾ وَلِلَّهِ
پر ځای خپل د شرك بیشکه موږ هم عمل کونکي یو او انتظار کوئ تاسو بیشکه موږ انتظار کونکي یو تاسو ته او خاص خدای لره دی

۱ یعني ټولی نیکئ خصوصاً د پنځه
لمونځونه دي سبب د نازلېدلو د رحمت
شیف دا و و چه ابو یسر انصاري به څه وخت
خرڅولي یوه ښځه په نیت د څه خرڅولو د اخستلو
ئې نو دا تر څو چه په هغې پسې شه او رغلله
ئې کوه ته هغه نا ښایسته منکار ئې ونی ورته و ویل
چه زما په کور کښې د دی څخه ښه او ښکلي سته
نو ئې ور ته بوتله نو په هغه ځای کښې ئې
ورسره هر قسم لوبې وکړي بی له جماع
څخه بیا پښېمان سو ابو بکر صدیق رضی الله
تعالی عنه ته ئې دا حال بیان کړ نو هغو ته
وویل چه توبه وکاږه او دا حال چا ته مه
وایه بیا ئې حضرت عمر رضی الله تعالی
عنه ته حال ووایه نو هغه هم ورته دا سې
وویل بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم
ته راغلی نو هغه ورته وویل چه کښینه د خدا
به حکم وکړي او حال چا ته مه وایه نو چه
د مازیګر لمونځ ئې وکړ نو دا ایت نازل سو
نو رسول الله صلی الله علیه وسلم پوښتنه
وکړه چه تا لمونځ له موږ سره وکړ ده وویل
هو. نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل
ورته چه څه ولاړ سه پر دی لمانځه دی ګناه
معاف سوه نو هغه د مجلس حاضرینو وویل
یا رسول الله دا حکم د ټولو خلقو لپاره دی
که خاص د ده لپاره نو ده صلی الله علیه
وسلم وویل چه نه عام دی. بعضو
ویلی دی چه دا موضوع دی ۱۲ منه ح ۲
یعنی الله تعالی پر دې قادر دی چه د ټولو
خلق پر یوه طریقه روان کړي یا پر کفر یا
پر ایمان مګر دوی همیشه سره مختلف دي
مګر هغه څوك چه خدای رحم پر وکړي نو
له جګړو څخه خلاص سی او هغه کسان دی چه
پیروی د رسولانو ئې کړی ده. رسول الله
صلی الله علیه وسلم ویلی دي چه یهود یا ویشت
ډلې سوي وو او نصاری دوه او یا ډلې سوي
وو او زما امت به دری او یا ډلې سی نو
دا ټول به اور کښې وي مګر یوه به نه وي
چا وو څخه پوښتنه وکړه چه یا رسول الله
هغه یوه ډله کومه ده رسول الله صلی
الله علیه وسلم وویل چه هغه طریقه کي
وی چه زه او اصحاب زما پر روان یو لږ دی
څخه معلومه سوه چه نجات هم په

به هغه کار کښي دی چه رسول کریم صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم او صحابه کرامو رضوان الله علیهم اجمعین ۰ کړی وي ۱۲ فافهم

غَيْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَاِلَيْهِ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهٗ فَاعْبُدْهُ

علم پر غیب د اسمانو او د ځمکې او ده ته بیرته ګرځول کیږي ټول کار نو عبادت کوي د ده

وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ ۭ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ ﴿۱۲۳﴾

او توکل کوه پر ده باندې او نه دی رب ستا بې خبره هغه څه چه تاسې کوئ

سورۃ یوسف مکیۃ وهي مائة واحدی عشرة اٰیۃ واثنا عشر رکوعا — بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

شروع کوم پر نامه د خدای چه بخښونکی دی مهربان دی

الۗرٰ ۣ تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ ﴿۱﴾ اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ قُرْءٰنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ

خدای عالم دی پر معنی د دې ګو دا محکم آیتونه د کتاب بیان کوونکي دي بیشکه چه موږ نازل کړی دی دا کتاب قرآن عربي ښکاره چه تاسو

تَعْقِلُوْنَ ﴿۲﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ اَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَآ اَوْحَيْنَآ

پوه سئ پر ده موږ وایو پر تا باندې هغه ډیره ښه د قصو پر وحي کولو زموږ

اِلَيْكَ هٰذَا الْقُرْاٰنَ ڰ وَاِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهٖ لَمِنَ الْغٰفِلِيْنَ ﴿۳﴾

تا ته دا قرآن او بیشکه چه وې ته پخوا له دې قرآن څخه له نا خبرو څخه پر دې قصه

اِذْ قَالَ يُوْسُفُ لِاَبِيْهِ يٰٓاَبَتِ اِنِّىْ رَاَيْتُ اَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَّ

یاد کړه هغه وخت چه وویل یوسف پلار خپل ته چه ای پلاره زما بیشکه چه ما ولیدل یوولس ستوري

الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَاَيْتُهُمْ لِىْ سٰجِدِيْنَ ﴿۴﴾ قَالَ يٰبُنَىَّ لَا تَقْصُصْ

او لمر او سپوږمۍ ولیدل ما دوی ما ته سجده کوونکي وویل یعقوب ع ای بچیه زما مه بیانوه

رُءْيَاكَ عَلٰٓى اِخْوَتِكَ فَيَكِيْدُوْا لَكَ كَيْدًا ۭ اِنَّ الشَّيْطٰنَ لِلْاِنْسَانِ

خوب خپل پر ورونو خپلو باندې نو حیله جوړه کړي دوی تا ته په حیله جوړولو سره بیشکه چه شیطان انسان لره

عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ﴿۵﴾ وَكَذٰلِكَ يَجْتَبِيْكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَاْوِيْلِ

دښمن دی ښکاره او همداسې به غوره کړي تا رب ستا او وبه ښایي تا ته له معنی

الْاَحَادِيْثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكَ وَعَلٰٓى اٰلِ يَعْقُوْبَ كَمَآ اَتَمَّهَا

د خوبونو څخه او پوره به کړي نعمت خپل پر تا باندې او پر نورو اولاد د یعقوب باندې لکه چه تمام کړی و دا نعمت

عَلٰٓى اَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ اِبْرٰهِيْمَ وَاِسْحٰقَ ۭ اِنَّ رَبَّكَ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿۶﴾

پر دواړو پلارانو ستا پخوا له دې څخه ابراهیم او واسحق و ته بیشکه چه رب ستا عالم دی ښه پوهېږي د حکمت دی

سل ۱ پدې سورت هود کښې الله تعالی ډیر عجیب تاثیر ایښی دی هر څوک چه دا سورت په اخلاص و ایي نو زړه به ئې ډیر نرم سي ۲ تفسیر احمدي سل ۲ په دې سورت کښې ډیرې فائدې دي او ریدونکو ته عبرت ته غمګینو ته تسلي، پرهیزګارانو ته خوشحالي صبر کوونکو ته سبب د امید دی او مکر د بنځو ورځخه بنه معلومیږي. صحابه کرامو عرض وکړ چه کاشکې موږ د یوسف علیه السلام قصه اوریدلی وای نو په هغه وخت کښې دا سورت نازل سو سورة منه

سل ۳ روایت کړی سوی دی چه علماؤ د یهودو مشرکانو ته وویل چه تاسو له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه دا پوښتنه وکړئ چه پر څه وجه اولاد د یعقوب علیه السلام د شام څخه مصر ته تللي وي او قصه د یوسف علیه السلام څرنګوه نو دوی ورځخه پوښتنه وکړه نو دا سورت نازل سو ۱۲ روح البیان

سل ۴ هر کله چه یعقوب علیه السلام ته یوسف علیه السلام دا خوب بیان کړ نو دی پوه سو چه دا یوسف ع به خدای لوئي درجې ته ورسوي او پیغمبري به ورکړي او په دواړو جهانو کښې به ئې غوره کړي لکه چه پلاران بزرګان د ده ئې غوره کړي دي نو ځکه ئې ورته وویل چه خپل خوب خلقو ته مه وایه چه حسد د ورونو نکړي او ضرر در ته ونه رسوي سل ۵ په حدیث شریف کښې راغلي دي چه خاوند د عزت چه زوی وي د خاوند د عزت یوسف دی چه په خپله هم پیغمبر وو او پلار ئې هم یعقوب علیه السلام پیغمبر وو. غور نیکه ئې ابراهیم علیه السلام هم پیغمبر وو سبحان الله دا قسم شرافت هیچا ته دی نصیب سوی ۱۲ صلوات الله تعالی علی نبینا محمد و علیهم اجمعین ع ۱۱

۱۴۲۷ ... یوم عید الاضحی

لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيٰتٌ لِّلسَّآئِلِينَ ﴿٧﴾ إِذْ قَالُوا

خامخا په تحقیق دی په قصه د یوسف او د وروڼو د ده کښې علامې د قدرت د خدای د سوال کوونکو لره یاد کړه هغه چه وویل دوی

لَيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَىٰ أَبِينَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ ؕ إِنَّ أَبَانَا

چه یوسف او ورور د ده ډیر ګران دی پلار زمونږ ته له مونږ څخه او مونږ ډله یو قوتناکه بیشکه پلار زمونږ

لَفِي ضَلٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٨﴾ اقْتُلُوا يُوسُفَ أَوِ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ

خامخا په خطا ښکاره کښې دی مړ کړئ یوسف او یا وغورځوئ دی په یو ځمکه کښې چه خلاص شي تاسو ته

وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِن بَعْدِهِ قَوْمًا صٰلِحِينَ ﴿٩﴾ قَالَ قَائِلٌ

مخ د پلار ستاسو او شئ به تاسو وروسته له دې کار څخه یو قوم صالحان وویل یو ویونکي ته

مِّنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي غَيٰبَتِ الْجُبِّ يَلْتَقِطْهُ بَعْضُ

له دوی څخه مه وژنئ تاسو یوسف او وئي غورځوئ په تیاره د کوهي کښې چه پیدا به کړي دی بعضي

السَّيَّارَةِ إِن كُنتُمْ فٰعِلِينَ ﴿١٠﴾ قَالُوا يٰأَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَىٰ

تیریدونکي که ئې تاسو کوونکي د دې کار وویل دوی ای پلاره زمونږ څه باعث دی پر تا چه اعتبار نه کوې پر مونږ پر

يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنٰصِحُونَ ﴿١١﴾ أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعْ وَيَلْعَبْ

حق د یوسف کښې او بیشکه مونږ د ده لره خامخا خیر خواهان یو ولیږه دی له مونږ سره صباح چه پراخه موه وخوري او لوبي وکړي

وَإِنَّا لَهُ لَحٰفِظُونَ ﴿١٢﴾ قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَن تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ

بیشکه مونږ د ده لره ساتونکي یو وویل یعقوب علیه السلام بیشکه چه ما غمجن کوي دا چه یوسئ تاسو یوسف او ویریږم له دې څخه

أَن يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنتُمْ عَنْهُ غٰفِلُونَ ﴿١٣﴾ قَالُوا لَئِنْ أَكَلَهُ

چه وبه خوري دی شرمخ (لیوه) او تاسو به له ده څخه غافلان ئې وویل دوی که وخوري دی

الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَّخٰسِرُونَ ﴿١٤﴾ فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَ

شرمخ (لیوه) او مونږ ډله محکمه یو بیشکه مونږ به په دغه وخت کښې تاوانیان یو نو هر کله چه بوتلې دوی دی

أَجْمَعُوا أَن يَجْعَلُوهُ فِي غَيٰبَتِ الْجُبِّ ۚ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُم

او اتفاق ئې وکړ پر دې چه واچوي دی په تیاره د کوهي کښې او وحی وکړه مونږ یوسف ته چه ته به خبر کړې دوی

بِأَمْرِهِمْ هٰذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٥﴾ وَجَآءُوا أَبَاهُمْ عِشَآءً يَبْكُونَ ﴿١٦﴾

پر دې کار د دوی بانډې چه دا دی او دوی نه پوهیږي او راغلل دوی پلار خپل ته ماښام چه ژړل ئې

ف ۱

هر کله چه یوسف علیه السلام دا
خوب یعقوب علیه السلام ته
بیان او کړ او هغه ورته وصیت پر
پټولو د دې خوب سره وکړ نو په
مجلس کښې د ده ورینداره نوا وریدل
نو چه ورو په ئې ماښام کوښه راغلل
نو ښځو ئې دا بیان ورته وکړ نو دوی
په غصه شول. یهودا، روبیل او شمعون
وویل چه دې لواځې پر دې چه ورته
ورته سلام او سجده وکړي نه دي
خوشحاله بلکه چه مور او پلار ئې هم
ورته سجده وکړي بیا خوشحاله دي.
نو ئې په وژلو د ده کوښښ شروع
کړ لکه چه الله تعالیٰ فرمائي اقتلوا یوسف الآیه
۲ روح ف ۲ په تیسیر کتاب کښې لیکلي
دي چه شیطان له دوی څخه د اخبرې
واوریدلې نو پر شکل د سپین ږیري
سړي دوی ته راغلی او ورته ئې وویل
چه یوسف اراده لري چه تاسو تول
د ده عبادت وکړئ نو دوی ورته
وویل ای مشر مونږ د ده څه
ترتیب وکړو ده ورته وویل چه مړ
ئې کړئ ۱۲ روح ف ۳ چه نوم د هغه
یهودا وو او دې په دوی کښې
هوښیار وو ۱۲ روح البیان
ف ۴ روایت دی چه هر کله دوی
په مشوره د یهودا باندې سره اتفاق
سول نو یعقوب علیه السلام ته راغلل
او وئې ویل ای پلاره وخت د سیل
دی یوسف هم له مونږ سره پریږده
چه صحرا ته ولاړ سو هغه ورته
وویل چه زما د ده د فراق توان نشته
نو یوسف ته ئې وویل راځه چه
بهر ته په منظره ولاړ سو نو
هغه له پلاره اجازه واخستله او
ولاړ له دوی سره ۱۲
روح البیان

قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِندَ مَتَاعِنَا

وویل دوی ای پلاره زمونږه بیشکه مونږ ولاړو هسې منډې مو وهلې او پرېښوده مو یوسف اسباب خپل ته

فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ ۖ وَمَا أَنتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ﴿١٧﴾

نو وخوړی دی شرمخ لیوه او نه یې ته باور کوونکی مونږ لره که څه هم یو مونږ رښتینی

وَجَاءُوا عَلَىٰ قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ ۚ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ

او راوړی دوی پر قمیص ده باندې وینه په دروغه وویل یعقوب بلکه ښائسته کړی دی تاسو ته

أَنفُسُكُمْ أَمْرًا ۖ فَصَبْرٌ جَمِيلٌ ۖ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾

ځانونه ستاسی یو لوی کار نو کار زما صبر دی ښه او له خدای څخه مدد غوښتل شوی دی پر هغه چه تاسو یې بیانوی

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَىٰ دَلْوَهُ ۖ قَالَ يَا بُشْرَىٰ

او راغلل کاروانی نو ولیږی مغوی اوبه راوړونکی د هغه نو ورښکته کړه هغه سلواغه خپله وویل هغه ای زیری دی

هَٰذَا غُلَامٌ ۚ وَأَسَرُّوهُ بِضَاعَةً ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

دادی هلك او پټ یې کړ دی لپاره د تجارت د سودا کړې او خدای عالم دی پر هغه چه کوی یې دوی

وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ ۚ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ﴿٢٠﴾

او خرڅ یې کړ دی په لږ پیسو نا چاو چه یو څو روپۍ وی شمارلی شوی او وو دوی په ده کښی له بې رغبتانو څخه

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِن مِّصْرَ لِامْرَأَتِهِ أَكْرِمِي مَثْوَاهُ عَسَىٰ

او وویل هغه سړی چه اخستی یې وو دی له اهل مصر څخه ښځې خپلې ته چه په عزت لره ځای د ده ښائی چه

أَن يَنفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا ۚ وَكَذَٰلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ

گټه به ورسوی مونږ ته او یا به ونیسو دی په زوی سره او همدارنگه ځای ورکړی وو مونږ یوسف ته په ځمکه د مصر کښی

وَلِنُعَلِّمَهُ مِن تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ ۚ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ

او لپاره د دې چه وښایو مونږ ده ته معنې د خوبو او خدای غالب دی پر کار خپل باندې

وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾ وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا

مگر زیات د خلقو څخه نه پوهیږی او هر کله چه ورسیدی دی قوت خپل ته نو ورکړ مونږ ده ته علم

وَعِلْمًا ۚ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٢﴾ وَرَاوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي

او پوهه پر تعبیر د خوبو او همدارنگه جزا ورکوو مونږ نیکانو ته او طلب وکړ له ده څخه هغه ښځې چه دی په

ف ۱

روایت دی چه حضرت یعقوب علیه السلام ته هر ورځ دوی ویلی له نو نې یوسف ورته وکړه چه ناوړه شاپې ایا کړی ستاسو نقصان شوی دی نو ده وویل چه د دی څخه هم لوی غم دی نو یعقوب علیه السلام ورته وویل هغه څه شی دی؟ یوسف څخه سو نو دوی ورته وویل اِنَّا ذَهَبْنَا الآیة ۱۲ روح ۲ روایت دی چه دوی یو وزی پچی سیرلی حلال کړ او د هغه په وینه یې د یوسف علیه السلام قمیص ککړ کړ نو یعقوب علیه السلام هغه قمیص پر مخ واچاوه او ډیر یې وژړل او وئې ویل ماترا او نه دی لیدلی چه ډیر داسی شرمخ لیوه زما زوی یې وخوړی او قمیص یې څیری نه کړ ۱۲ روح البیان

ښه صبر دادی چه بنده له هیچا څخه شکایت نه کوی او په تقدیر د خپل رب باندی شاکر وی دا مضمون د حدیث شریف دی ۱۲ ع ۱۲

ف ۴ نو په هغه وخت پوری یوسف علینبینا و علیه السلام ورته پیدا وو او ډیر ښائسته ښکاریده ۱۲ منه ف ۵ بعض علماؤ ویلی دی چه ښځې د مشتری نوم دی نو معنی یا د حاصلیدو د فائده اویا ښځې دا اواز وکړی چه ای ښځی دادی یو هلک ۱۲ منه ف ۶ یعنی خرخ کړ دی هغه په ډیر کم قیمت پیسو چه په شمار یاد وو ۱۲ روح و معالم التنزیل

ف ۷

یعنی چه د ده عمر دیرش یا څلویښت کاله پوره شو نو مونږ پیغمبر کړ ۱۲

ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ

بَیْتِهَا عَنْ نَّفْسِهٖ وَغَلَّقَتِ الْاَبْوَابَ وَقَالَتْ هَیْتَ لَكَ ؕ قَالَ

کور دهغې کښې له نفس جره او کلکې ئې بندې کړې دروازې او ووئې ویل ده ته چه راشه ووېل ده

مَعَاذَ اللّٰهِ اِنَّهٗ رَبِّیْۤ اَحْسَنَ مَثْوَایَ ؕ اِنَّهٗ لَا یُفْلِحُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿۲۳﴾

پناه غواړم زه د خدای نه بیشکه چه دی رب زما دی چه ښه ئې کړې ده ساتنه زما بیشکه شان دا دی چه خلاصی نکړی ظالمان

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهٖ ۚ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَاۤ اَنْ رَّاٰ بُرْهَانَ رَبِّهٖ ؕ كَذٰلِكَ

او خامخا په یقین قصد کړی و زلیخا په یوسف سره او قصد کړی وو ده په دې سره که نه وې داچه لیدلی وی ده دلیل د رب خپل داسې کار وسو

لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوْٓءَ وَالْفَحْشَآءَ ؕ اِنَّهٗ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِیْنَ ﴿۲۴﴾

لپاره د دې چه وګرزوو مونږ له ده نه بدی یعنې خیانت او بدکاری زنا بیشکه چه دی له بندګانو زمونږ نه وو چه خالص کړی سوی وو

وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِیْصَهٗ مِنْ دُبُرٍ وَّاَلْفَیَا سَیِّدَهَا لَدَا

او دواړه منډه کیدل د دروازې ته او څیری کړ زلیخا قمیص د ده د شا له طرفه او پیدا کړ دواړو څښتن د دې تر دې

الْبَابِ ؕ قَالَتْ مَا جَزَآءُ مَنْ اَرَادَ بِاَهْلِكَ سُوْٓءًا اِلَّاۤ اَنْ یُّسْجَنَ اَوْ

دروازې ته ووېل دې چه څه ده جزا د هغه چا چه اراده ئې کړې عیال ستا پاندې د بدی مګر دا چه بند دې کړې سی او یا

عَذَابٌ اَلِیْمٌ ﴿۲۵﴾ قَالَ هِیَ رَاوَدَتْنِیْ عَنْ نَّفْسِیْ وَشَهِدَ شَاهِدٌ

عذاب دی دردناک ووېل ده چه دې طلب کړی دی له ما څخه د نفس زما او شاهدی وکړه یو شاهد

مِّنْ اَهْلِهَا ۚ اِنْ كَانَ قَمِیْصُهٗ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ

له خپلوانو د دې څخه داسې چه وګوری قمیص د ده که وی څیری سوی له مخ طرف څخه نو رښتیا به ویلی وی دې او دی به

مِنَ الْكٰذِبِیْنَ ﴿۲۶﴾ وَاِنْ كَانَ قَمِیْصُهٗ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ

له دروغژنو څخه وي او که وی قمیص د ده څیری کړی سوی د شا د طرفه څخه نو دروغ به ویلی وی دې

وَهُوَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ ﴿۲۷﴾ فَلَمَّا رَاٰ قَمِیْصَهٗ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ اِنَّهٗ

او دی به له رښتینو څخه وي نو هر کله چه ولید عزیز قمیص د ده نو څیری کړی سوی وو د شا د طرفه څخه نو وئې ویل بیشکه دا کار

مِنْ كَیْدِكُنَّ ؕ اِنَّ كَیْدَكُنَّ عَظِیْمٌ ﴿۲۸﴾ یُوْسُفُ اَعْرِضْ عَنْ هٰذَا ٚ

له فریبه ستاسو څخه دی بیشکه فریب ستاسو ډیر لوی دی ای یوسف وګرزه له دې خبرې څخه

وَاسْتَغْفِرِیْ لِذَنْۢبِكِ ۖۚ اِنَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخٰطِـِٕیْنَ ﴿۲۹﴾ وَقَالَ نِسْوَةٌ

او بخښنه وغواړه ای زلیخې ګناه خپلې لره بیشکه چه ته ئې له خطا کارانو څخه شه او وویل ښځو

سله یعنې له دی کاره ۱۲ سله یعنې دا عزیز او بادار زما دی او زه ئې په ښه عزت سره پاللی ساتلی یم. نو زما خیانت له ده سره ښه نه دی حرامي او ظلم دی ۱۲ ستله علماؤ ویلي دي چه هغه دلیل دا و وچه په یو دیوال باندی ئې ولیدل چه لیکلي وُ وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنٰی. یعنی مه نژدی کیږی زناته. یا یو پرښتې ده ته وویل چه ته قصد لرې په کار د احمقانو او ستا نوم په پیغمبرانو کښې لیکلی سوی دي یا داسې نورې علامې ۱۲ روح البیان

سله بعضې مفسرینو ویلي دي چه هغه دلیل د خدای دا و چه هر کله زلیخا او یوسف علیه السلام قصد د جماع وکړ نو زلیخا یو طرف د هغه مکان ته ولاړه او یوسف ئې په جامه کښې پټ کړ ده ور ته وویل چه دا څه دي زلیخا وویل چه زه له خپلو خدایانو څخه شرمیږم نو یوسف علیه السلام ورته وویل چه ما له رب العزة څخه زیات شرم کول په کار دي ۱۲ سله له کعب احبار څخه روایت دی چه هر کله یوسف علیه السلام له زلیخا څخه منډې کړل نو هغه قلفونه د دروازو ور ته پخپله خلاص سول ۱۲ روح

سله نو هغه ورځ نو ښځه وکړه چه ته ظلم کړی دی نو دی ور ته وویل چه زه بیلکوم نو دا عبرانی غلام راغلی او جامه ئې له ما څخه لیرې کړه او د دی معاملې غوښتنه (طلب) ئې کړې وکړ. نو عزیز یوسف علیه السلام ته وویل چه دا کار دې ولې کړی دی نو ده ورته وویل چه هِیَ رَاوَدَتْنِیْ عَنْ نَّفْسِیْ ۱۲ روح

سله چه هغه د زلیخا د ماما زوی وُو د ده یو میاشتنی وو ۱۲ روح سله چه هغه ښځې پنځه ښځې وې یوه د پاچا بلد ساقي د نکی دفتر بلد د اشپز بلد د ساقي او بله د جیلخانې ډیپره دار ښځه وه او بعضو ویلي دي چه اته ښځې وی له اشرافو د مصر څخه ۱۲ روح و معالم

ع ۳ / ۹ / ۱۳

فِي الْمَدِينَةِ امْرَاَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتٰهَا عَنْ نَّفْسِهٖ ۚ قَدْ شَغَفَهَا

په ښهر د مصر کښې چه ښځې د عزیز طلب کوي له مریي خپل څخه د نفس هغه په تحقیق پرې ووتې ده د ده د دي کښې تر نو ني

حُبًّا ؕ اِنَّا لَنَرٰىهَا فِي ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ۝ فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ اَرْسَلَتْ

محبت د ده بیشکه مونږ وینو هغه په ګمراهۍ ښکاره کښې نو هر کله چه واوریدې دې مکر د دوی نو څوك ئې ولیږي

اِلَيْهِنَّ وَاَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَاً وَّاٰتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّيْنًا

دوی ته او تیاري کړلیا د دوی ځای د تکیې او ورئې کړه هري یوې ښځې ته له دوی څخه چاړه

وَّقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ ۚ فَلَمَّا رَاَيْنَهٗۤ اَكْبَرْنَهٗ وَقَطَّعْنَ اَيْدِيَهُنَّ

او وویل دې یوسف ته چه راووځه ته پر دوی باندي نو هر کله چه ولیدې دې ښځو نو لوئې ئې وبللو دې او پرې ئې کړل لاسونه خپل

وَقُلْنَ حَاشَ لِلّٰهِ مَا هٰذَا بَشَرًا ؕ اِنْ هٰذَاۤ اِلَّا مَلَكٌ كَرِيْمٌ ۝ قَالَتْ

او وویل دوی چه پاکي ده خدای لره نه دي دا انسان نه دي دا مګر پرښته بزرګه نو وویل زلیخا

فَذٰلِكُنَّ الَّذِيْ لُمْتُنَّنِيْ فِيْهِ ؕ وَلَقَدْ رَاوَدْتُّهٗ عَنْ نَّفْسِهٖ

نو دا هغه څوك دي چه ملامتي وائې تاسو پر ما په باب د ده کښې او په تحقیق طلب کړی دی ما د ده څخه نفس د ده

فَاسْتَعْصَمَ ؕ وَلَئِنْ لَّمْ يَفْعَلْ مَاۤ اٰمُرُهٗ لَيُسْجَنَنَّ وَلَيَكُوْنًا مِّنَ

نو ده ځان وساتی او که خامخا ونکړه ده دغه کار چه زه ئې امر کوم ده ته نو خامخا به بندي کړی سی دی او شي به دی

الصّٰغِرِيْنَ ۝ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ اَحَبُّ اِلَيَّ مِمَّا يَدْعُوْنَنِيْۤ اِلَيْهِ ۚ

له ذلیلانو څخه وویل یوسف ای ربه بندیخانه ډیره ښه ده ما ته له هغه کار څخه چه دوی بولي ما هغه ته

وَاِلَّا تَصْرِفْ عَنِّيْ كَيْدَهُنَّ اَصْبُ اِلَيْهِنَّ وَاَكُنْ مِّنَ الْجٰهِلِيْنَ ۝

او که ونه ګرزوله تا له ما څخه فریب د دوی نو میلان به زه وکړم دوی ته او سم به زه پر دي کار له جاهلانو څخه

فَاسْتَجَابَ لَهٗ رَبُّهٗ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ ؕ اِنَّهٗ هُوَ السَّمِيْعُ

نو قبلیدل وکړل ده لره رب د ده نو وئې ګرزاوه له دوی څخه فریب د دوی بیشکه چه دا خدای اوریدونکی دي

الْعَلِيْمُ ۝ ثُمَّ بَدَا لَهُمْ مِّنْۢ بَعْدِ مَا رَاَوُا الْاٰيٰتِ لَيَسْجُنُنَّهٗ حَتّٰى

عالم دي بیا ښکاره سو دوی ته ورسته له هغه څخه چه وئې لیدلې علامې د پاکۍ د یوسف دا چه په زندان کښې واچوي

حِيْنٍ ۝ وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيٰنِ ؕ قَالَ اَحَدُهُمَاۤ اِنِّيْۤ اَرٰىنِيْۤ

تر یو وخته پورې او ننوتل له ده سره دوه مریونه بندیخانې ته وویل یوه له دوی څخه چه بیشکه زه وینم ځان خپل

٥١

یا معنی دا چه په یقین سره یوسف ځیری کړی دی پر دی زړه د دې له جهته د محبة ١٢ امنه رح ٢ ابن عباسؓ او سعید ابن جبیرؓ او مجاهدؒ او حسنؒ ویلي دي چه مراد له متكأ څخه هغه ځای دی چه په هغه کښې فرشونه بالښتونه او قسم قسم د خوراك ځایونه وي او هغه قسم خوراك وي چه پر پرچاړو پری کیږي ١٢ ابن کثیر وجامع البیان ٣ په صحیح حدیث د معراج د شپې کښې راغلی دي چه رسول الله صلی الله علیه وسلم په دریم اسمان کښې یوسف علیه السلام ولیدی چه نیم ښائست د ټول مخلوق پوازې ده ده دي ١٢ ابن کثیر ٤ کله چه یوسف علیه السلام عزیز د مصر بندي نو اتفاقاً دوه مریان د باچا هم بندیان سول چه یوه به پاچا ته شراب اوبل به ورته خوراك ور کاوه روایت دی چه دی دواړو ته د مصر خلقو وویل چه تاسو پاچا ته په اوبو او خوراك کښې زهر واچوئ مونږ به تاسو ته ډیر مال درکړو نو دوی دا خبره ومنله بیا هغه ساقي پر دی مشوره خفه سو منع ئې وکړه او هغه اشپز په خوراك زهر واچول هر کله چه په مجلس د پاچا کښې دواړه حاضر سول نو ساقي باچا ته وویل چه دا خوراك مه خوره زهر پکښې دي او اشپز وویل چه دا خوراك مه خوره چه زهر پکښې دي نو پاچا ساقي ته وویل چه دا ته وڅښه نو هغه وڅښل هیڅ ضرر ئې ورته ونه رساوه بیائې اشپز ته وویل چه دا خوراك نو هغه انکار وکړ بیائې یو حیوان ته واچاوه هغه فی الحال هلاك ١٢ ع سو نو باچا دواړه د تحقیق لپاره بندیان کړل نو ګوډا خوبونه ولیدل

٢ روح ٥ نوم د ساقي ابروها یا یوناؤ او نوم د اشپز غالب سیا مجلب وو ١٢ روح البیان ١٢ ١٢ ١٢

أَعْصِرُ خَمْرًا ۚ وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْزًا

چه نښتیږم شراب او وویل هغه بل چه بیشکه زه وینم خان خپل چه بار کړی می دی بالای پر سر خپل ډوډۍ

تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ ۖ نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ ۖ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ٣٦

چه خوري مرغان له هغه څخه خبر کړه مونږ ای یوسفه پر معنی د دی خوب بیشکه چه مونږ وینو تا له نیکانو څخه

قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَّأْتُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ

وویل ده چه را به نه شی تاسو ته خوراک چه درکړی شی تاسو ته هغه مگر خبر به کړم زه تاسو پر معنی د دی خوب مخکی له هغه څخه چه

يَأْتِيَكُمَا ۚ ذَٰلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي ۚ إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ

راسی دا خوراک تاسو ته دا کار تاسو دواړو ته له هغه څخه دی چه ښوولی دی ما ته رب زما بیشکه ما پریښی دی دین د هغه قوم چه نه

لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ٣٧ وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ

راوړی ایمان پر خدای باندی او دوی په اخرت باندی هم دوی کافر کیدونکی دی او اتباع کړی ده ما د دین

آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ ۚ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ

د پلرانو خپلو د ابراهیم او د اسحق او د یعقوب نه ښائی مونږ ته دا چه شریک کړو

بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ۚ ذَٰلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ

له خدای سره هیڅ شی یعنی په عبادت کښی دا توحید له فضل د خدای څخه دی پر مونږ او پر تولو خلقو باندی

وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ٣٨ يَا صَاحِبَيِ السِّجْنِ أَأَرْبَابٌ

مگر زیات د خلقو شکر نه ادا کوی ای ملگرو زما د زندان ایا خدایان

مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ٣٩ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ

جلا جلا ښه دی او که خدای چه یو دی غالب دی عبادت نه کوئ تاسو بی له

دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءً سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ

ده څخه مگر د خالی نومانو چه مقرر کړی دی تاسو هغه تاسو او پلرانو ستاسو نه دی رالیږلی

اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ ۚ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ ۚ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا

خدای پر عبادت د هغه باندی هیڅ دلیل نه دی اختیار د هیڅ شی امر کړی دی خدای پر دی چه عبادت مه کوئ

إِلَّا إِيَّاهُ ۚ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ

مگر خاص د ده دا عبادت دا دین سم دی خو لیکن زیات د خلقو

ف ١

یعنی دوه مړیونه د پاچا
چه ساقی او بل اشپز وو
په تهمت د زهرو په زندان
کښی وو. دوی ولیدل چه
بندیانو به یوسف علیه السلام
ته خوبونه ویل او ده به تعبیرونه
ورکول نو دوی دواړو ولیاره د
ازمایښت له خانه ورته خوبونه
جوړ کړل یو له دوی څخه چه
ساقی وو ویل چه زه خان خپل په
په خوب کښی وینم چه نښتم
انګور لپاره د شرابو او دغه بل
اشپز وو ویل چه زه خپل خان
وینم چه اخستی می وی بالا پر
سر ډوډۍ چه خوراک کوی د
هغه څخه مرغان.. خبر کړه مونږ
په معنی د دی خوبو مونږ ته
ډیر نیک ښکاریږی چه له بندیانو
څخه ښه نیکی کوی نو یوسف علیه
السلام په معنی کښی تلوار
ونکړه ځکه چه اشپز
پر خفه کیدی. او وعده
د وخت ئی ورته کښیښوده
چه تاسو ته به لا خوراک. او
روزی نه وی راغلی چه
زه به تاسو د خپلو خوبو
پر تعبیر خبر کړم. نو هر
کله چه یوسف علیه السلام
خبر کړل نو دوی منکر سول
چه موږ ئی ویل مونږ له کاهنانو
څخه هم داسی خبری او ورته
نو یوسف علیه السلام ورته
وویل. دا کهانت نه دی بلکه
زما معجزه ده. هر تعبیر
چه ما وکړ ما ته خدای تعالی
ښوولی دی ١٢ ١٢ ٢

له چه هغه ساقي دی ۱۲ ۲له چه هغه اشپز دی ۱۲ ۳له په ایت دی چه یوسف علی نبینا و علیه السلام دا بیان دوی ته وکړ نو دوی منکر سول او ویل ئی چه موږ هیڅ نه دی لیدلی نو ده ورته وویل چه اوس تعبیر وسو که تاسو دروغ ویلی وی او که رښتیا ۱۲ روح ۴له یعنی یوسف شرابو والا ته وویل چه ته خلاص سی نو پاچا ته زما

لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾ يَا صَاحِبَيِ السِّجْنِ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ

نه پوهیږي ای ملګرو د زندان هر څه دا یوله تاسو چه دي ۱۵ نو وبه څښي پر مالك خپل باندې

خَمْرًا ۖ وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِن رَّأْسِهِ ۚ

شراب او کوم بل چه دی نو په دار به کړی سي دي نو خوراك به وکړي مرغان له سر د ده څخه

قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ﴿٤١﴾ وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ

مقرر کړې سو هغه کار چه په هغه کښي تاسو پوښتنه کړې وه او وویل یوسف هغه ته چه ګمان و د ده

أَنَّهُ نَاجٍ مِّنْهُمَا اذْكُرْنِي عِندَ رَبِّكَ فَأَنسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ

چه دی خلاصیدونکی دی له دوی څخه یاد کړه ما په نزد د مالك خپل نو هیر کړ له ده څخه شیطان ذکر د یوسف ګما لك خپل ته

فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ ﴿٤٢﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَىٰ سَبْعَ

نو درنګ وکړ ده په زندان کښي یو څو کاله او وویل هغه باچا بیشکه زه وینم اوه

بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ

غواګانی چاغي چه خوري دا اوه غواګانی نوري ماندۀ او وینم اوه وږي شنه

وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ ۖ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رُؤْيَايَ إِن كُنتُمْ

او نور اوه وچ ای پلی تعبیر راکړئ ما ته په خوب زما کښي که ئی تاسو

لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ ﴿٤٣﴾ قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ ۖ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ

خوبونه تعبیر ورکونکي وویل دوی چه دا ګډ وډ خوبونه دي او نه یو موږ پر معنی د داسي

الْأَحْلَامِ بِعَالِمِينَ ﴿٤٤﴾ وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ

خوبو باندې پوهیدونکي او وویل هغه سړي چه خلاص سوی وو له هغو دواړو څخه او یاد سو حال د یوسف ده ته وروسته

أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُم بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ ﴿٤٥﴾ يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ

له ډیر موده څخه زه به خبر درکړم تاسو په تعبیر د دې خوب نو ولیږئ ما بندیخانی ته ای یوسفه ای ډیر رښتینیه

أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ

جواب راکړه موږ ته په اوه غواګانو کښي چه چاغي چه وخوري دغه چاغي اوه غواګانی کمي ماندۀ او په اوه

سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ لَّعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ

وږو شنو کښي او په نورو اوو وچو کښي چه سبائی زه به ولاړ سم خلقو ته

حال ووایه چه یو غلام دی بې ګناه بندی دی بنائی چه دی پر باندی رحم وکړی او له قید څخه می خلاص کړي رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلی دي چه رحمت دی خدای وکړی پر ورور زما باندې چه یوسف دی که ده نه وای ویلی چه ما خپل باچا ته یاد کړه نو دی به ورو ستۀ له څو کالو او ده کاله نور نه ووبه زندان کښی پاته سوی یعنی ده ته دا مناسب وه چه مرسته ئی خاص له الله څخه غوښتي وای ځکه چه هر څه د ده په اختیار کښی دي لیکن دا به تقدیر وو. او توسل وسیله نیول خدای تعالی ته هم په قرآن ثابت دي لکه يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ. او وسیله هغه شی ته ویل کیږي چه نژدې کړي خدای ته پر حاصلیږي هغه که نیك عمل وي او که نیك شخص وي لکه چه مفسرین په تفسیر د وسیله کښی دا وائی او طریقه د توسل دا چه آن یذکر تنبیا او ولیا او عالما صالحا و یسئل بحقه او په روح المعانی کښي وائی چه الوسیله علماء الحقیقه و مشائخ الطریقه او که څوك تخصیص په عمل پوري کوي نو دلیل ئی نسته. او توسل خاص پر نبي باندې ثابت دي په حیات کښي د دې ایت څخه چه وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذ ظَّلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ. ځکه چه راتلل د عاصی او بیا استغفار د رسول الله ص هغه ته دا توسل دي. او پاکه دا روایت د ترمذی له عثمان ابن حنیف څخه چه ان ضریرا اتی النبي ص فقال ادع الله ان یعافینی اه و قال فی اخره اللهم انی اسألك و اتوجه الیك بنبیك نبی الرحمة یا محمد انی توجهت بك الی ربی فی حاجتی اه. واخرج البخاری فی تاریخه معنی توجهت استشفعت بك انتهی او په مشکوة کښي دي چه فانا نستشفع بك. یعنی وسیله کوو تا لره. او هم په مشکوة باب الاستسقاء کښي لیکلي دي چه کان اذا قحطوا استسقی بالعباس فقالوا انا کنا نتوسل الیك بعم نبیك فاسقنا. وانا نتوسل الیك بعم نبیك الخ. کان چه په مضارع داخل سي نو ماضی

داقسم برد ئل او شواهد نه کنجائش په وجه پاته شول ۱۲ ۵ روایت ۲۹۱

لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٤٦﴾ قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَبًا ۚ فَمَا

ښائي چه دوی به پوه شي په قدر ستا — وویل یوسف کرئ تاسو فصل اوه کاله — برعادت خپل — نو هغه

حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ ﴿٤٧﴾ ثُمَّ

فصل چه لو کړئ تاسو نو پرېږدئ هغه په وږو خپلو کښې مګر لږ له هغه نه چه تاسو ئې خورئ — اهغه پاک کړئ) بیا به

يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ

راسي وروسته له دې کلو اباد و څخه اوه کلونه سخت چه وبه خوري دوی هغه غله چه رومبی تیاری کړئ دی تاسو

لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تُحْصِنُونَ ﴿٤٨﴾ ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ

لپاره ددوی مګر لږ له هغه څخه چه تاسو ئې تخم ته ساتئ — بیا به راسي وروسته له دې سختو کلو څخه

عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْصِرُونَ ﴿٤٩﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ

یو کال چه په هغه کښې به باران وکړی شي پر خلقو او په هغه کښې به دوی ونښتیږي شرابي خپل څخه — او وویل هغه پاچا

ائْتُونِي بِهِ ۖ فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ

چه راولئ ما ته دا یوسف نو هر کله چه راغلی دده ته قاصد د پاچا نو وویل یوسف چه بیرته ولاړ سه بادار خپل ته

فَاسْأَلْهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ اللَّاتِي قَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ ۚ إِنَّ

نو پوښتنه وکړه له ده څخه چه څه وو حال د هغو ښځو چه پرې کړي ئې وو لاسونه خپل — بیشکه چه رب زما

رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ ﴿٥٠﴾ قَالَ مَا خَطْبُكُنَّ إِذْ رَاوَدْتُنَّ يُوسُفَ

په مکر د دوی باندې ښه خبر دی — وویل پاچا چه څه وو حال ستاسو چه طلب کړی و تاسو له یوسف څخه

عَنْ نَفْسِهِ ۚ قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ ۚ

د نفس د ده — وویل دوي چه پاکي ده خدای لره — نه وو پوهې سوي موږ پر ده باندې — د هیڅ — بدئ

قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ الْآنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ أَنَا رَاوَدْتُهُ

وویل ښځې د عزیز (زلیخا) اوس ښکاره سو رښتیا — ما طلب کړی دی له ده څخه

عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٥١﴾ ذَٰلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي

د نفس د ده — او بیشکه چه دی خامخا له رښتینو څخه دی — دا تفحص لپاره ددې وو چه پوه سي عزیز چه بیشکه ما

لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ ﴿٥٢﴾

نه ده کړې خیانت د ده په پټه — او بیشکه چه خدای لاره نه برابروي — مکر د خیانتګرو

بقیه صفحه ۱۹۰

هر کله چه وخت د خلاصید لو د یوسف علیه السلام نږدې سو نو پاچا خوب ولیدئ او د خپلو ساحرانو څخه ئې د هغه د تعبیر پوښتنه وکړه نو هغوی ورته وویل چه موږ پر معنې ددې خوب نه پوهیږو نو د ساقي هغه خبره د یوسف ع یاده سوه او ورته وویل چه زه به معنې ددې خوب تاسو ته راوړم خو ما ولیږئ بندیخانې ته نو یوسف علیه السلام ته راغلی او بیان د خوب ئې ورته وکړ او هغه ئې ورته تعبیر کړ نو په طریقه د نصیحت ئې ورته وویل چه تاسو خپل فصل وریبئ نو په خپلو وږو کښې ئې کیږدئ مګر لږ چه تاسو في الحال حاجت ورته لرئ ۱۲ فتح

۶ ع ۷ — ۱۶ .... ۱۵ ....

فائده په کښې دا وه چه په خوشه کښې غله په وږو کښې چینجي نه وهي د وهم دا چه پر ورته د هغه به د ما لو لپاره ئې اینده پاته وي ۱۲

۲ ف په حدیث شریف کښې راغلی دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلي دي چه که ما په بندیخانه کښې دومره وخت تیر کړی وی لکه د یوسف نو زه به له قاصد سره في الحال راروان سوی وم. رواه بخاري ومسلم. د رسول الله صلی الله علیه وسلم دومره حلم او صبر و چه الله تعالی ورته وویل چه له کفارو سره نرمي مه کوه بلکه سختي ورسره کوه او سره له دې د صفت د یوسف علیه السلام وکړ. ابن کثیر و روح -

په طیبي کښې لیکلي دي چه دا صفت د یوسف علیه السلام ئې لپاره د شکسته د نفس کړی وو چه بیان د خپلې بی صبرئ ئې کاوه ۱۲ روح

۳ ف کاشفي ویلي دي چه دی ښځو د اقرار وکړ چه ګناه په موږ کښې وه پاچا یوسف ع ته قاصد ور ولیږئ چه راشه دی ښځو ته ستا په حق کښې عذاب ورکړم نو ده وویل چه زما مطلب په دې تحقیق کښې دا وو چه عزیز خبر سي چه زه خائن نه یم ۱۲ روح البیان

وَمَا أُبَرِّئُ نَفْسِي ۚ إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ

او نه پاکوم زه ځان خپل بیشکه چه نفس خامخا ډیر امر کونکې دی په بدئ سره مګر هغه چه رحم پرې کړی وی

رَبِّي ۚ إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٣﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ أَسْتَخْلِصْهُ

رب زما بیشکه چه رب زما بخښونکې دی مهربان دی و وئیل پاچا چه راولئ ماته دی چه خالص ئې کړم

لِنَفْسِي ۖ فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ ﴿٥٤﴾ قَالَ

لپاره د ځان خپل نو هر کله چه خبرې وکړې ده سره نو وئیل ده پاچا چه بیشکه ته نن ورځ په نزد زمونږ خاوند د مرتبې ئې امانتګرئ و وئیلو

اجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ ۖ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ ﴿٥٥﴾ وَكَذَٰلِكَ

مقرر کړه ما په خزانو د ځمکې بیشکه چه زه ښه ساتونکې یم ښه پوهیږم پرکار او همدارنګ

مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَبَوَّأُ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ ۚ نُصِيبُ

ځای ورکړې وو مونږ یوسف ته په ځمکه د مصر کښې چه ځای د استوګنې به ئې نیوه له کومه ځای نه چه به ئې خوښه وه رسوو

بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ ۖ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾ وَلَأَجْرُ

رسوو مونږ رحمت خپل هغه چا ته چه اراده وسی زمونږ او نه خرابوو مونږ اجر نیکانو او خامخا اجر

الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٧﴾ وَجَاءَ إِخْوَةُ

د اخرت غوره دی هغه کسانو ته چه ایمان ئې راوړې وی او وو دوی چه پرهیزګاری کوی او راغلل ورونه

يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكِرُونَ ﴿٥٨﴾ وَلَمَّا

د یوسف مصر ته نو ننوتل پر یوسف نو ده وپیژندل دوی او دوی ده له نه وو پیژندونکې ده او هر کله

جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ قَالَ ائْتُونِي بِأَخٍ لَكُمْ مِنْ أَبِيكُمْ ۚ أَلَا

چه تیار کړل یوسف دوی ته اسباب د سفر د دوی نو وئیل دوی ته چه راولئ ماته هغه ورور ستاسو لپاره د پلار ستاسو نه ایا نه

تَرَوْنَ أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٥٩﴾ فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي

وینئ تاسو چه بیشکه زه پوره ورکوم پیمانه او زه بهتر د میلمستیا ورکونکې یم نو که راته و نه ستئ تاسو ماته

بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ ﴿٦٠﴾ قَالُوا سَنُرَاوِدُ عَنْهُ

دی نو نشته پیمانه تاسو لره له ما نه او مه به نژدې کیږئ ماته و وئیل دوی چه زر به دی چه طلب وکړو مونږ له ده نه

أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ﴿٦١﴾ وَقَالَ لِفِتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي

لپاره د پلار ده او بیشکه چه مونږ خامخا کونکې یو دی کار او و وئیل یوسف ځوانانو خپلو ته یعنی نوکرانو ته چه کښیږدی رختونه د

ل روایت دی چه هر کله دا پاچا
قاصد ته دا وویل چه ...
... اسانو او ...
او عزت د ... راغلی نو دی ...
... راغلی او
په ډیر عزت ئې خپل ځای ته راوستی
تیسیر وروح البیان ۲ روایت دی چه ...
پاچا او ... نوله ...
هر ... پوښتنه وکړه نو ده هم په
هغه ئې جواب ورکړ ... وئیل
چه ... خوب ... ماته وکړه
... نو دی ...
طریقه تعبیر وکړه ۱۲ روح البیان
۳ مجاهد وئیلی دی چه هغه پاچا او
هم ډیر خلق په یوسف علیه السلام
باندې ایمان راوړ ... دی
پیغمبر وو ۱۲ ... رحمه
۴
ابن عباس رضی الله تعالی عنهما وئیلی دی
چه موده پنځه ... کوهی
کښې او ... لپاره د اختلاو
د ... وو نو ده وپیژندل
او دوی یوسف نه وپیژندلې په ۸
سبب حجاب ... موده ...
د چه دوی یوسف سره په عبرانی
ژبه خبرې وکړې نو ده پوښتنه وکړه چه
تاسو څوک ئی او څه له راغلی ئی
دوی وویل چه د شام یو غلی راغلی یو
بیا ده وویل چه جاسوسان ...
ئی دوی وویل معاذالله مونږ د پیغمبر
زامن یو بیا ده وویل چه د ده څو
زامن دی دوی وویل چه دولس ...
او یو ... خوا ...
د هغه یو سکنی ورور ... هغه پلار
د ځان سره ساتلی دی چه خپل خدمت ته
او او س مونږ لس کسان راغلی یو بیا ده
ورته وویل که د اخبره رښتیا وی نو که
بیا راشئ هغه هم د ... سره راولئ
لکه چه فرمائی ولما جهزهم الآیة ۱۲
روح البیان وتیسیر

رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ

بارو دوی کښې چه بنائی دوی به وپیژنی هغه په هغه وخت کښې چه وګرزی عیال خپل ته نو ښائی چه دوی به

يَرْجِعُونَ ﴿٦٢﴾ فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَى أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ

بیرته راسی نو هرکله چه ورلاړل دوئ پلار خپل ته نو ویل هغوی ای پلاره زمونږ منع کړی سوه له مونږ څخه پیمانه

فَأَرْسِلْ مَعَنَا أَخَانَا نَكْتَلْ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٦٣﴾ قَالَ هَلْ

نو ولیږه له مونږ سره ورور زمونږ چه مونږ پیمانه راوړو او بیشکه چه مونږ به ده لره ساتونکی یو وویل یعقوب نه

آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمِنْتُكُمْ عَلَى أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ فَاللَّهُ

امینان کوم تاسو پر ده مګر چه امینان کړی می وئ پر ورور د ده باندی پخوا له دی څخه نو خدای بهتر

خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٦٤﴾ وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ

ساتونکی دی او دی ښه د مهربانی کونکو دی له او هرکله چه خلاص کړل دوئ بارونه خپل

وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي هَذِهِ

نو پیدا کړل دوئ رختونه خپل چه بیرته رالیږل سوی وُو دوی ته وویل دوئ ای پلاره زمونږ به څه غواړو له دی څخه دا دی

بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزْدَادُ كَيْلَ

رختونه زمونږ چه رد کړل سوی دی مونږ ته او غله به راوړو عیال خپل ته او ساتو به ورور خپل او زیات به راوړو بار

بَعِيرٍ ذَلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ ﴿٦٥﴾ قَالَ لَنْ أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُونِ

د یوه اوښ دا یو پیمانه ده اسانه پر پاچا وویل یعقوب علیه السلام چه له سره به ونه لیږم دا تاسو سره تر هغو چه راکړی ما ته

مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا آتَوْهُ

تینګ وعده د خدای چه خامخا به راولی ما ته دی مګر که چاپیره سو عذاب پر تاسو ټولو نو هرکله چه ورکړه دوی ده ته

مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٦٦﴾ وَقَالَ يَا بَنِيَّ

وعده تینګه د دوئ نو وویل یعقوب علیه السلام چه خدای پر هغه وایو مونږ شاهد دی وویل یعقوب ای زامنو زما

لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ

مه ننوزی تاسو مصر ته له دروازی یوی څخه او ننوزی تاسو له دروازو جلا جلا څخه

وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ

او نه سم دفعه کولی زه له تاسو څخه له حکمه د خدای څخه هیڅ شی نه دی حکم مګر خاص خدای لره دی پر ده باندی

ل یعنی مطلب نی دا وو چه هرکله دا ورونه زما خپل کور ته ورسیږی او په خپلو بارو کښی غلو کښی هغه خپل مال پیدا کړی نو دوی به دا ګمان راسی چه شاید اپه غلط سره واپس بیرته راغلو نو خامخا به بیا ماته راسی ځکه چه دوی به بیګانه مال مفت خوړل جائز نه بولی ۱۲ ۲ کعب الاحبار ویلی دی چه هر کله یعقوب علیه السلام وویل چه فالله خیر حافظا وهو ارحم الراحمین نو خدای تعالیٰ وویل زما دی په خپل عزت باندی قسم وی چه زه به دواړه زامن درته په امن راولم چه تا پر ما توکل وکړه نو مناسب دا دی چه هر شخص دی پر مرحال کښې اعتماد پر خدای باندی کوی او دیل چا ساتیز ته دی هیڅ امید نه کوی ځکه چه د مخلوق اسبابو ته محتاج دی او الله له هر شی څخه بی پروا دی هیڅ احتیاج نه لری په هیڅ شی کښی ۱۲ روح البیان ۳ هرکله چه دوی مالونه د غلو راوړل نو یعقوب علیه السلام ورته وویل چه زما په مخ کښی ئی خلاص کړئ چه زه پکښی دعا د برکت وکړم نو دوی خلاص کړل نو هغه خپل اسباب ئی مصر ته ئی وړی وُو لیاره دا خستلو د غلو چه هغه خپلی اوکی څرمنی وی او یا ریکی وی په هغه بارو کښی پیدا کړل او یوسف علیه السلام دا اسباب ځکه دوی ته په بارو کښی ایښی وُو چه په سبب د نیستی بیا مونږ ته راسی او زما ورور به راولی ۱۲ روح ۴ هرکله چه په مصر کښی دا مشهوره سوه چه دوی پاچا ته د پرنزدی دی نو دوی به په شو جامو کښی سره له ښائسته مصر ته روانیدل نو یعقوب د نظر کید لو ویری پروچه دوی ته وویل چه پر یوه دروازه مصر ته مه ننوزی بلکه جلا جلا سی چه څوک موونه پیژنی چه دا کسان هغه قربیان د عزیز دی ۱۲ روح ۵ و اپتی چه زما من د یعقوب دی نو قول خوب صوره وه او خوانا نو او و ماشاءالله

او ټول سره ورونه وُو نو ده خیال راغی چه دوی پر یوه دروازه ورننوزی نو په نظر به سی او نظر حق دی ځکه ئی نو دا سی ورته وفرمایل چه لا تدخلوا من باب الآیة ۱۲ فرح

تَوَكَّلْتُ ۚ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٦٧﴾ وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ

توکل کړی دی ما او پر ده باندې نو توکل دې وکړي توکل کوونکي او هر کله چه دوی ننوتل مصر ته له هغه طرف څخه

أَمَرَهُمْ أَبُوهُم مَّا كَانَ يُغْنِي عَنْهُم مِّنَ اللَّهِ مِن شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةً

چه امر ورته کړی وو پلار د دوی نو نه وو دا فکر د دوی دفع کړی نی وای له دوی څخه له حکمه د خدای څخه هیڅ شی مګر دا یو حاجت وو

فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهَا ۚ وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَٰكِنَّ

په نفس د یعقوب کښې چه پوره ئې کړ هغه او بیشکه چه دی خاوند د پوهې وو هغه لره چه سوولی وو موږ ده ته مګر

أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾ وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ آوَىٰ

زیات د خلقو نه پوهیږي او هر کله چه ورننوتل دوی پر یوسف باندې نو را نژدې ئې کړ هغه

إِلَيْهِ أَخَاهُ ۖ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٩﴾ فَلَمَّا

خان خپل ته ورور د ده وئې ویل ورته چه بیشکه زه ورور ستا یم نو مه خفه کیږه ته پر هغه چه وو دوی چه کول ئې ستا نو کله

جَهَّزَهُم بِجَهَازِهِمْ جَعَلَ السِّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ

چه تیار کړل یوسف دوی ته اسباب د سفر د دوی نو کښېښوو جام د اوبو په بار د ورور خپل کښې بیا اواز وکړ

مُؤَذِّنٌ أَيَّتُهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُوا وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِم مَّاذَا

اواز کوونکي ای کاروانیانو بیشکه تاسو خامخا غله یئ وویل هغوی او مخ ئې کړ دوی ته چه څه شی

تَفْقِدُونَ ﴿٧١﴾ قَالُوا نَفْقِدُ صُوَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَن جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ

ورک غواړئ تاسو وویل هغوی له تاوو موږ کاسه د پاچا او هغه چا لره چه راوړي هغه دا کاسه بار د یو اوښ د غلې

وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿٧٢﴾ قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُم مَّا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ

او زه پر دې ضامن یم وویل دوی ورته قسم د خدای چه یقین پوه ئې تاسو نه یو راغلي موږ لپاره د دې چه فساد وکړو په ځمکه کښې

وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ ﴿٧٣﴾ قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِن كُنتُمْ كَاذِبِينَ ﴿٧٤﴾ قَالُوا

او نه یو موږ غله وویل ورته دوی نو څه به وي جزا د هغه غلا که ئې تاسو دروغژن وویل دوی

جَزَاؤُهُ مَن وُجِدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِي

جزا د هغه غلا څوک چه پیدا سو دا پیمانه په بار د هغه کښې نو دی جزا د هغه غلا دا رنګه جزاء ورکوو

الظَّالِمِينَ ﴿٧٥﴾ فَبَدَأَ بِأَوْعِيَتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا

ظالمانو ته[1] نو شروع وکړه ده پر کتلو د بارو د دوی مخکې له باره د ورور خپل څخه بیا ئې را وایستله دا پیمانه

[1] په حدیث شریف کښې راغلي دي چه بیشکه نظر سړی قبر ته رسوي او اوښ کټوې ته. له حضرت علي رضي الله تعالی عنه څخه روایت دی چه یوه ورځ جبرائیل علیه السلام رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلی او دی نی ډیر غمجن ولید نو ئې ورته وویل ای محمده صلی الله علیه وسلم ولې ایسې خفه ئې نو ده ورته وویل چه حسن او حسین رضی الله عنهما په نظر سوي دي ځکه خفه یم نو جبرائیل علیه السلام ورته وویل ای محمده رښتیا دی وویل نظر حق دی ۱۲ روح البیان

ع ۸ ۱۱

[2] روایت دی چه حضرت یوسف علیه السلام دوه دوه وروڼه جوړه سره کښېنول نو بنیامین چه د ده سکه ورور وو یواځې پاته سو نو هغه ئې له ځانه سره کښېناوه او په خوراک کښې ورسره شریک سو ۱۲

[3] روایت دی چه یوسف علیه السلام خپل ورور ته وویل چه ستا سو د خوښه ده چه ستا د خپل پلار ته ورسیږې او معطل نه سئ دوی وویل هو نو د هغه پیمانه کوم ته وویل چه د دې لپاره به باز نه وتړه او بو بار زیات ورکړه نو دوی ئې رخصت کړل ورځ وی ۱۲

دی چه بنیامین یوسف علیه السلام ته وویل چه زه خوله تا څخه نه جلا کیږم او له دوی سره نه ځم نو ده ورته وویل چه ته خو خبر ئې چه زه موږ پلار ځکه غمګین دی که تا هم بې له یو بهانې څخه معطل کړم نو بوږ هیر سې خو یوه بهانه به درته جوړه کړم او معطل به دې کړم. نو د سپینو زرو څخه داوبو جام یا د زرو دیا قوتو یاد بلور څخه ئې په بار د بنیامین کښې کړ چه قیمت ئې دوه زره اشرفۍ وې ۱۲

[4] یعنې زموږ د پلار هم دا دین دی چه غل د مالك د مال مرئی کیږي. نو بیا ئې بو تلل او په د بار کښې ئې بار ورنه وه څخه وا اړول ۱۲ تفسیر یسیر

مِنْ وِّعَآءِ اَخِيْهِ ؕ كَذٰلِكَ كِدْنَا لِيُوْسُفَ ؕ مَا كَانَ لِيَاْخُذَ اَخَاهُ فِىْ

له باره د ورور خپل څخه همدارنګه حیله وښووله موږ یوسف ته نه وو دی چه اخستی ئی وی ورور خپل په

دِيْنِ الْمَلِكِ اِلَّاۤ اَنْ يَّشَآءَ اللّٰهُ ؕ نَرْفَعُ دَرَجٰتٍ مَّنْ نَّشَآءُ ؕ

دین د باچا کښی مګر چه اراده وسوه د خدای پورته کوو موږ په مرتبو سره هغه څوك چه خوښه سی زموږ

وَفَوْقَ كُلِّ ذِىْ عِلْمٍ عَلِيْمٌ ﴿۷۶﴾ قَالُوْۤا اِنْ يَّسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ اَخٌ

او پورته پر هر عالم له بندګانو څخه عالم دی وویل دوی که غلا کړی وي ده نو په تحقیق سره غلا کړی وه ورور

لَّهٗ مِنْ قَبْلُ ۚ فَاَسَرَّهَا يُوْسُفُ فِىْ نَفْسِهٖ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ ۚ قَالَ

د ده مخوا له دی څخه نو پټه وساتله دا خبره یوسف علیه السلام په زړه خپل کښی او ښکاره ئی نکړه دوی ته وئی ویل

اَنْتُمْ شَرٌّ مَّكَانًا ۚ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا تَصِفُوْنَ ﴿۷۷﴾ قَالُوْا يٰۤاَيُّهَا الْعَزِيْزُ اِنَّ

چه تاسو بد ئی له جهته د مرتبی او خدای ښه پوهیږی پر هغه خبره چه تاسو ئی وائی وویل دوی ای عزیزه بیشکه

لَهٗۤ اَبًا شَيْخًا كَبِيْرًا فَخُذْ اَحَدَنَا مَكَانَهٗ ۚ اِنَّا نَرٰىكَ مِنَ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿۷۸﴾

د ده لره پلار دی زوړ (سپین ږیری) نو ونیسه یو زموږ پر ځای د ده بیشکه چه موږ وینو تا له نیکانو څخه

قَالَ مَعَاذَ اللّٰهِ اَنْ نَّاْخُذَ اِلَّا مَنْ وَّجَدْنَا مَتَاعَنَا عِنْدَهٗۤ ۙ اِنَّاۤ

وویل ده پناه نیسم په خدای پوری له دی څخه چه واخلو موږ مګر هغه څوك چه پیدا کړی دی موږ اسباب خپل د هغه څخه بیشکه چه موږ

اِذًا لَّظٰلِمُوْنَ ﴿۷۹﴾ فَلَمَّا اسْتَيْئَسُوْا مِنْهُ خَلَصُوْا نَجِيًّا ؕ قَالَ كَبِيْرُهُمْ

په دغه وخت کښی خامخاله ظالمانو څخه به یو نو هر کله چه نا امیده سول دوی له ده څخه یو خوا ته سول چه مشوره ئی کوله وویل مشر د دوی

اَلَمْ تَعْلَمُوْۤا اَنَّ اَبَاكُمْ قَدْ اَخَذَ عَلَيْكُمْ مَّوْثِقًا مِّنَ اللّٰهِ وَمِنْ

ایا نه پوهیږئ تاسو چه بیشکه پلار ستاسو په تحقیق اخستی وه له تاسو څخه سخته وعده د خدای او

قَبْلُ مَا فَرَّطْتُّمْ فِىْ يُوْسُفَ ۚ فَلَنْ اَبْرَحَ الْاَرْضَ حَتّٰى يَاْذَنَ لِىْۤ

مخکی له دی څخه تقصیر کړی وو تاسو په باب د یوسف کښی نو له سره به زه جلا نه سم له دی ځمکی د مصر څخه تر څو چه اجازه وکړی

اَبِىْۤ اَوْ يَحْكُمَ اللّٰهُ لِىْ ۚ وَهُوَ خَيْرُ الْحٰكِمِيْنَ ﴿۸۰﴾ اِرْجِعُوْۤا اِلٰۤى اَبِيْكُمْ

ماته پلار زما او یا به حکم وکړی خدای ماته او دی ښه د حکم کونکو دی ځئ ولاړسئ تاسو پلار خپل ته

فَقُوْلُوْا يٰۤاَبَانَاۤ اِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ ۚ وَمَا شَهِدْنَاۤ اِلَّا بِمَا عَلِمْنَا وَمَا

نو ووائی ورته ای پلاره زموږ بیشکه چه زوی ستا غلا کړی ده او شاهدی نه وایو موږ مګر پر هغه چه عالمان شوي یو موږ او نه

ف ۱
د یعقوب علیه السلام په خاندان کښی د غله دا سزا وه چه د بریو کال د هغه چا مرئی وو چه ده به غلا ورڅخه کړی وه. او په مصر کښی د اقانون وو چه د غله څخه به ئی یو پر دوه جرمانه اخسته او مرئی کیدی به نه ۱۲ منه رحمه الله

ف ۲
روایت دی چه هر کله یوسف علیه السلام بنیامین د خپلو سره په لاس کښی ورکړ نو اول خو دوی ډیره زاری په خلاصیدلو د هغه کښی وکړه مګر قبوله نه سوه بیا ئی ویل صاحب وویل چه یا دا نهما ورور په پرېږده او یا به زه داسی چغه وکړم چه ټولی حاملې ښځې د مصر به اولاد ونه صائع کړی نو یوسف علیه السلام خپل زوی ته وویل چه ولاړسه او د شانه ور ډیره هر وخت چه دی
ع ۹ ۱۱ ۳ پر غضب سو نو د ده پر شا لاس تېر کړه چه غضب ئی سوړ سي او دا صفت صرف د دوی په خاندان کښی وُو. نو هغه داکار وکړ او دوی په شك کښی سول او تعجب ئی وکړ چه زموږ میږی د خاندان څخه دلته څوك معلو چه شته ځکه چه زموږ قهر سوړ سو نو پیاد وی په زاری سول او وئی ویل چه یا ايها العزیز ۰ الایه ۱۲ ۱۲

تیسیر

كُنَّا لِلْغَيْبِ حٰفِظِيْنَ ﴿٨١﴾ وَسْـَٔلِ الْقَرْيَةَ الَّتِيْ كُنَّا فِيْهَا وَالْعِيْرَ

يو موږ غيب لره ساتونكي — او پوښتنه وكړه ته خلقو د كلي هغه څخه چه وو موږ په هغه كښې — او له كاروان

الَّتِيْٓ اَقْبَلْنَا فِيْهَا ۭ وَاِنَّا لَصٰدِقُوْنَ ﴿٨٢﴾ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ

هغه څخه چه راغلي يو موږ په هغه كښې او بيشكه چه موږ خامخا رښتني يو — و ويل يعقوب عليه السلام بلكه ښائسته كړى دى تاسو ته

اَنْفُسُكُمْ اَمْرًا ۭ فَصَبْرٌ جَمِيْلٌ ۭ عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَّاْتِيَنِيْ بِهِمْ

نفسونو ستاسو — يو كار نو مناسب دى ما لره صبر ښائسته — نژدې دى خداى چه — راولي ما ته دوى

جَمِيْعًا ۭ اِنَّهٗ هُوَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ ﴿٨٣﴾ وَتَوَلّٰى عَنْهُمْ وَقَالَ يٰٓاَسَفٰى

ټول هغه بيشكه چه دى — عالم ښه پوهه خاوند د حكمت — او مخ ئي وګرزاوه له دوى څخه — او وئي ويل چه اى غمه زما

عَلٰى يُوْسُفَ وَابْيَضَّتْ عَيْنٰهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيْمٌ ﴿٨٤﴾

پر يوسف باندے — او تكي سپينى سوى — دواړه سترګى د ده له غمه څخه — نو دى ډك له غمه زغمونكى وو د هغه

قَالُوْا تَاللّٰهِ تَفْتَؤُا تَذْكُرُ يُوْسُفَ حَتّٰى تَكُوْنَ حَرَضًا اَوْ

و ويل وروڼه دوى چه قسم دى پر خداى چه همېشه — به اوسې ته چه يادوې به يوسف تر څو چه نژدې سې مرګ ته — او يا

تَكُوْنَ مِنَ الْهٰلِكِيْنَ ﴿٨٥﴾ قَالَ اِنَّمَآ اَشْكُوْا بَثِّيْ وَحُزْنِيْٓ

چه شې ته له هلاكيدونكو څخه — و ويل يعقوب چه بيشكه خبره داده چه زه فرياد كوم زه د غم خپل او د خفګان خپل

اِلَى اللّٰهِ وَاَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٨٦﴾ يٰبَنِيَّ اذْهَبُوْا فَتَحَسَّسُوْا

خداى ته او پوهيږم زه له خداى څخه پر هغه رحمت چه تاسو پرې نه پوهيږئ — اى زامنو زما ولاړ سئ نو پوښتنه وكړئ تاسو

مِنْ يُّوْسُفَ وَاَخِيْهِ وَلَا تَايْـَٔسُوْا مِنْ رَّوْحِ اللّٰهِ ۭ اِنَّهٗ لَا يَايْـَٔسُ

د يوسف او د ورور د ده او مه نا اميده كيږئ له مهربانى د خداى څخه — بيشكه چه نه نا اميده كيږي

مِنْ رَّوْحِ اللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ الْكٰفِرُوْنَ ﴿٨٧﴾ فَلَمَّا دَخَلُوْا عَلَيْهِ قَالُوْا

له رحمته د خداى څخه مګر ټولى د كافران — نو هر كله چه ورننوتل دوى پر هغه باندې نو و ويل دوى

يٰٓاَيُّهَا الْعَزِيْزُ مَسَّنَا وَاَهْلَنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُّزْجٰىةٍ

اى عزيزه رسيدلي ده موږ ته — او عيال زموږ ته سختي — او راوړې دى موږ رخت بيكاره

فَاَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا ۭ اِنَّ اللّٰهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِيْنَ ﴿٨٨﴾

نو پوره راكړه موږ ته پيمانه او خيرات وكړه پر موږ باندې — بيشكه چه خداى جزا وركوى خيرات وركونكو ته

ف ١

يعني د پاچا د مصر خو داسې نه دي چه غلا په بدله د غلا كښې اخلي بلكه دا يو اثري زموږ د دين دى نو معلومېږي چه پر دې د دين عمر تاسو دى خبر كړي دي حكم ئي د ى معطل كړ نو چه په سبب د يوسف يعقوب پر دوى بې اعتباره سوى وو حكه ئي نو پر دوى اعتبار و نكړ كه څه هم دوى رښتيا ويلي وو ١٢ شيخ و بسير

ف ٢ يعنې يوسف عليه السلام او بنيامين او مشر ورور ئي چه روبيل يا يهودا يا شمعون وو ١٢

ف ٣ روايت دى چه سبب د دې ابتلا د يعقوب عليه السلام دا وو چه ده يو خوسكى كلكى د خپلې مور په مخ كښې حلال كړى وو. او بعضو ويلي دي چه ده يو د مسكين ولده سره اخستى وه بيا ئي هغه زړى وريځه خرڅ كړه نو مور ئي ترپل چه سترګى ئي پر ده زړه پرېدبې سوي. يا دا چه ده يو ورځ مړه حلال كړي وه او يو مسكين د ده په دروازه كښې ولاړ وو او دوى هيڅ ورته كړل وه په خپلائي وخوړه. نو ځكه خداى تعالى دا سختي پر او وستله ١٢ فتح

ف ٤

رحمت د الله يو مره دي چه اندازه ئي نه كيږي. روايت دى چه حضرت يعقوب عليه السلام په جدائي د يوسف عليه السلام كښې اتيا كاله وژړل او حال دا چه په هغه وخت كښې پر مخ د ځمكه د ده څخه بهتر بل څوك نه وو او دا امتحان د خداى تعالى و وچه پر خپلو خاصو بندګانو ئي كوى لكه ابراهيم ع او ذكريا او داسې نور رضوان الله تعالى عليهم اجمعين ١٢

قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَّا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَاَخِيْهِ اِذْ اَنْتُمْ جٰهِلُوْنَ ﴿٨٩﴾
وویل یوسف علیه السلام ایا پوهیږئ تاسو په هغه کار چه کړے وو تاسو په یوسف باندے او په ورور ده په هغه وخت کښې چه تاسو ناپوهه وئ
قَالُوْٓا ءَاِنَّكَ لَاَنْتَ يُوْسُفُ ۗ قَالَ اَنَا يُوْسُفُ وَهٰذَآ اَخِيْ ۡ قَدْ
وویل دوی ایا بیشکه ته یوسف ئې وویل ده چه زه یوسف یم او دا ورور زما دے په تحقیق سره
مَنَّ اللّٰهُ عَلَيْنَا ۗ اِنَّهٗ مَنْ يَّتَّقِ وَيَصْبِرْ فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيْعُ اَجْرَ
احسان کړے دے خدای پر موږ باندے بیشکه هر څوک چه پرهیزګاری کوی او صبر کوی نو بیشکه چه خدای نه ضائع کوے اجر
الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٩٠﴾ قَالُوْا تَاللّٰهِ لَقَدْ اٰثَرَكَ اللّٰهُ عَلَيْنَا وَاِنْ كُنَّا
دنیکانو لره وویل دوی قسم دے پر خدای چه یقینے غوره کړے ئې خدای ته پر موږ او بیشکه چه وو موږ
لَخٰطِـِٕيْنَ ﴿٩١﴾ قَالَ لَا تَثْرِيْبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ ۗ يَغْفِرُ اللّٰهُ لَكُمْ ۡ وَهُوَ
خطاکونکے وویل یوسف نشته ملامتے پر تاسو باندے نن ورځ بخښنه دې وکړی خدای تاسو ته او دے
اَرْحَمُ الرّٰحِمِيْنَ ﴿٩٢﴾ اِذْهَبُوْا بِقَمِيْصِيْ هٰذَا فَاَلْقُوْهُ عَلٰى وَجْهِ
ښه ډیر مهربانانو دے یوسي تاسو قمیص زما دغه نو واچوئ پر مخ د پلار
ع ١٠ ٤ اَبِيْ يَاْتِ بَصِيْرًا ۚ وَاْتُوْنِيْ بِاَهْلِكُمْ اَجْمَعِيْنَ ﴿٩٣﴾ وَلَمَّا فَصَلَتِ
زما باندے چه راسی بیا لیدونکی او راسئ ما ته له عیال خپله سره ټول او هر کله چه جلا سو
الْعِيْرُ قَالَ اَبُوْهُمْ اِنِّيْ لَاَجِدُ رِيْحَ يُوْسُفَ لَوْلَآ اَنْ تُفَنِّدُوْنِ ﴿٩٤﴾
کاروان له مصر څخه وویل پلار د دوی چه بیشکه زه پیدا کوم بوئ د یوسف که نسبت د بې عقلے نه کوئ ما ته
قَالُوْا تَاللّٰهِ اِنَّكَ لَفِيْ ضَلٰلِكَ الْقَدِيْمِ ﴿٩٥﴾ فَلَمَّآ اَنْ جَآءَ الْبَشِيْرُ
وویل دوی چه قسم دے پر خدائے چه بیشکه ته په سرګردانی (یا په خیال) پخوانے خپل کښې ئې نو هر کله چه راغلے زیری کونکے
اَلْقٰىهُ عَلٰى وَجْهِهٖ فَارْتَدَّ بَصِيْرًا ۚ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَّكُمْ ۚ اِنِّيْٓ اَعْلَمُ
نو واچاوه هغه قمیص پر مخ د ده باندے نو وګرزیدے دے لیدونکے وویل ده چه ایا نه وو ویلے ما تاسو ته چه بیشکه زه ښه پوهیږم
مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٩٦﴾ قَالُوْا يٰٓاَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوْبَنَآ
له جانبه د خدای څخه پر هغه چه تاسو پرے نه پوهیږئ وویل دوی ای پلاره زمونږ بخښنه وغواړه زمونږ لپاره د ګناهو زمونږ بیشکه
اِنَّا كُنَّا خٰطِـِٕيْنَ ﴿٩٧﴾ قَالَ سَوْفَ اَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّيْ ۗ اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ
چه وو موږ خطاکونکی وویل ده ژر دے چه بخښنه به وغواړم تاسو ته له رب خپل څخه بیشکه چه ده دے بخښونکی

ف ١٥
روایت دے چه کله دوی یوسف علیه السلام وپیژندی نو اراده ئے وکړه چه د ده پر پښو وپرېوزی نو دی له خپله تخته څخه راکښته سو او له دوی سره په غاړه کښې ولوبیدے او د پلار پوښتنه ئې ورځخه وکړه دوی ورته وویل چه په سترګو معذور شوی دی نو ده ورته وویل چه دا زما قمیص یوسی او د ده پر مخ ئې واچوی نو دی به روغ سی. له حضرت انس رضی الله عنه څخه روایت دے چه هر کله نمرود ظالم ابراهیم علیه السلام په اور کښې وغورځاوه نو جبرائیل علیه السلام یو قمیص او څادر د جنت څخه ورته راوړل او پر هغه څادر د واړه کښینستل چه په هغه اور کښې ئې مجلس سره کاوه. بیا ابراهیم علیه السلام هغه قمیص اسحاق علیه السلام ته ورواغوستی او اسحاق علیه السلام بیا یعقوب علیه السلام ته ورواغوستی هغه بیا په یوه نیچه (خیره) د سپینو زرو وکښې ونغښتی او لپاره د بد نظری ئې یوسف علیه السلام ته ور پر غاړه کړ. نو دا هغه قمیص خپل پلار ته راولیږی ١٣١٢

ف ٢
سبحان الله دا شان د نبوت وو چه هیڅ قسم سزا ئې دوی ته ورنکړه. رسول الله صلے الله علیه وسلم چه مکه فتح کړه نو له هغه خلقو څخه ئې پوښتنه وکړه چه تاسو پر ما د څه ګمان کوئ. هغوی وویل چه زموږ د تره زوی ئې خاوند د رحم او کرم ئې. رسول الله صلے الله علیه وسلم وویل چه زه هم اوس تاسو ته هیڅ سزا نه درکوم څه چه تیر سول هغه تیر سول زما عامه معافی ده دا ده - کریمانه اخلاق وو ١٢ منه رح

الرَّحِيمُ ﴿۹۸﴾ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ آوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ
مهربان دی نو هرکله چه ورننوتل دوی پر یوسف باندې نو رانژدې کړل ده مور او پلار خپل او وویل ده

ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ ﴿۹۹﴾ وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى
چه ننوځئ مصر ته که اراده وسې خدای په امن کښې به یئ اوسیږئ او پورته کړل ده مور او پلار خپل پر

الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا ۖ وَقَالَ يَا أَبَتِ هَٰذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ
تخت باندې او پرېوتل دوی ده ته سجده کونکی او وویل ده ای پلاره زما دا معنی د خوب زما ده

مِن قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا ۖ وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي
چه مخکښې لیدلی ما، وګرځاوه هغه رب زما تحقیق او په تحقیق احسان وکړی ده له ما سره په هغه وخت کښې چه را وویستم زه

مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُم مِّنَ الْبَدْوِ مِن بَعْدِ أَن نَّزَغَ الشَّيْطَانُ
له بندیخانې څخه او راوستلی تاسو له صحرا څخه مصر ته وروسته له هغه څخه چه فساد وکړی وو شیطان

بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي ۚ إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ
په منځ زما او په منځ د وروڼو زما کښې بیشکه رب زما مهربان کونکی دی په هغه چا چه اراده وسې ده بیشکه چه دی دی عالم

الْحَكِيمُ ﴿۱۰۰﴾ رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِن تَأْوِيلِ
خاوند د حکمت ای ربه زما په تحقیق تا راکړې ما ته پاچاهي او وښودلې تا ما ته معنی

الْأَحَادِيثِ ۚ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنتَ وَلِيِّي فِي الدُّنْيَا
د خوبو ای پیدا کونکی د اسمانو او د ځمکې ته ئې دوست زما په دنیا کښې

وَالْآخِرَةِ ۖ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ﴿۱۰۱﴾ ذَٰلِكَ مِنْ
او په اخرت کښې وفات کړې ما مسلمان او یو ځای کړه ما له صالحانو سره دا چه تیر سول له

أَنبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ ۖ وَمَا كُنتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا
خبرونو د غیب څخه دي چه وحې کوو موږ تا ته او نه وې ته په نزد د دوی په هغه وخت کښې چه یو ځای کړ دوی

أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ ﴿۱۰۲﴾ وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ
فکر خپل او چه دوی حیله جوړوله له یوسف ته او نه دی زیات خلق یا اهل د مکې که څه هم حرص وکړې ته

بِمُؤْمِنِينَ ﴿۱۰۳﴾ وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ
ایمان راوړونکی او نه غواړې ته له دوی څخه په دې رسولو د احکامو هیڅ مزدوری نه دی دا قران مګر پند دی

خلور زره سوار لیږلی وو کښا مخې ته ورغلی وو او کشران او مشران د مصر ټول په ډیر زیات کښې مخې ته ورغله نو هرکله چه یعقوب علیه السلام پر یوه غونډۍ باندې ورختی نو هغه میدان ډک ولیدی چه له خلقو څخه ډک و نو ډیر خوشحال سو بیا جبرائیل علیه السلام ده ته وویل چه ته پورته وګوره چه څو مره پرښتې ستا له خوشحالی حاضری سوې دی نو هغه وخت چه دوی ملاقات سره وکړ نو یوسف علیه السلام ورته وویل ای پلاره دومره دی ژړلي دي چه نظر دی ختم سو پر ما دی ولې خبر چه په قیامت کښې به سره یو ځای سو نو ده ورته وویل چه بیشکه پوهیدم خبر وم مګر ویرېدم چه خدای ناخواسته ستا دین نه سی او زما او ستا تر منځ جدائي راشي. ۲ روح المعاني
چه یوسف یعقوب ته په خپلو خزانو ور سره او سپینو زرو او قسم قسم نورو خزانو کښې وګرځاوه لپاره د تماشې هرکله چه په خزانه د کاغذ کښې ئې ننوایستی او کاغذ یوسف ایجاد کړی دی مخکښې نه وو نو یعقوب ده ته وویل ته ولې راسته محبت نه کړې چه دومره کاغذ ونه دی په لاس کښې وو او په دومره مود کښې دی ما ته یو خط هم نه دی لیږلی او ځای د ما او ستا منزل لیرې وو نو ده ورته وویل یعقوب علیه السلام ته چه ما ته جبرائیل منع کړی وم یعقوب ورته وویل جبرائیل څخه پوښتنه د سبب منع ستا وکړه یوسف ورته وویل چه ته ورڅخه پوښتنه وکړه نو جبرائیل ورته وویل ما ته خدای امر د منع کولو یوسف له لیږلو کاغذ څخه کړی وه ځکه چه تا ویلي وو چه زه ویریږم له دې څخه چه دی به لیوه وخوري نو الله تعالی وویل چه له ما ولې ویریدې نو پردې تا ته ما خوند کړی او یوسف ته د لیږلو د کاغذ څخه منع کړ مطلب دا چه بنده دې هیڅکله په ما څخه نور پر بل څخه اوا اعتماد دې هم پر ده باندې کوي ۳ روح البیان
۳ هر کله چه رسول الله صلی الله علیه وسلم قریشو ته قصه د یوسف بیان کړه نو طمع ئې وه چه دوی به او س ایمان راوړي مګر دوی بیا هم ایمان نه راوړی نو الله تعالی لپاره د تسلي د خپل حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم دا ایت شریف نازل کړ ۱۲ منه رحمه الله تعالی اجل مجده

لِّلْعٰلَمِيْنَ ﴿۱۰۴﴾ وَكَاَيِّنْ مِّنْ اٰيَةٍ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ يَمُرُّوْنَ
لپاره د خلقو او ډيرې دي له علامو قدرت د خداى څخه په اسمانو كښې او په ځمكه كښې چه تيريږي دوي
عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُوْنَ ﴿۱۰۵﴾ وَمَا يُؤْمِنُ اَكْثَرُهُمْ بِاللّٰهِ
پر هغه باندي او دوى له هغه څخه مخ ګرځونكي وي او ايمان نه راوړي ډيرات د دوى څخه پر خداى باندي
اِلَّا وَهُمْ مُّشْرِكُوْنَ ﴿۱۰۶﴾ اَفَاَمِنُوْٓا اَنْ تَاْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِّنْ
مګر دوى مشركان دي ايا نو په امن كښې دي دوى له دې څخه چه راشي دوى ته پټونكي له
عَذَابِ اللّٰهِ اَوْ تَاْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَّهُمْ لَا يَشْعُرُوْنَ ﴿۱۰۷﴾
عذابه د خداى څخه او يا به راسي دوى ته قيامت ناڅاپه او دوى به نه وي پوهيږي
قُلْ هٰذِهٖ سَبِيْلِيْٓ اَدْعُوْٓا اِلَى اللّٰهِ ۣ عَلٰى بَصِيْرَةٍ اَنَا وَمَنِ
ووايه ته چه دا لاره زما ده چه بلنه كوم زه خداى ته په دليل ښكاره يم زه او هغه څوك
اتَّبَعَنِيْ ۭ وَسُبْحٰنَ اللّٰهِ وَمَآ اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿۱۰۸﴾ وَمَآ
چه پيروي كوي زما او پاكي ده خداى لره او نه يم زه له مشركانو څخه او نه دي
اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ اِلَّا رِجَالًا نُّوْحِيْٓ اِلَيْهِمْ مِّنْ اَهْلِ الْقُرٰى ۭ
ليږلي مونږ مخكې له تا څخه مګر سړي پيغمبران چه وحي به موكوله هغوى ته له اهل د كليو څخه
اَفَلَمْ يَسِيْرُوْا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِيْنَ
ايا نو نه ګرځي دوى په ځمكه كښې چه وګوري چه څرنګه سو اخير كار د هغه كسانو
مِنْ قَبْلِهِمْ ۭ وَلَدَارُ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِيْنَ اتَّقَوْا ۭ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿۱۰۹﴾
چه مخكې له دوى څخه وو او خامخا كور د اخرت چه جنت دى خير دي هغه كسانو ته چه پرهيزګاري كوي ايا نو تاسو عقل نه لرئ
حَتّٰٓى اِذَا اسْتَيْـَٔسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوْٓا اَنَّهُمْ قَدْ كُذِبُوْا
تر څو پورې چه نا اميده به سول رسولان او ګمان به وسو د دوى چه بيشكه دوى ته نسبت د دروغو وكړى سو
جَآءَهُمْ نَصْرُنَا ۙ فَنُجِّيَ مَنْ نَّشَآءُ ۭ وَلَا يُرَدُّ بَاْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ
شو نو را به غله دوى ته مرسته زمونږ نو خلاص به كړي سو هغه څوك چه خوښه به وه زمونږ او نه سي ګرځولي عذاب زمونږ له
الْمُجْرِمِيْنَ ﴿۱۱۰﴾ لَقَدْ كَانَ فِيْ قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِّاُولِي الْاَلْبَابِ ۭ
ملولي د كافرانو څخه خامخا په تحقيق ستر په قصو د دوى كښې عبرت اخستل خاوندانو د عقلو لره

ع ۱۱
۵

ف ۱ له

په حديث شريف كښې راغلي دي چه ناڅاپه مرګ علامه د غضب د خداى دى . په بل حديث كښې راغلي دي چه رسول الله به فرمايل چه زما بد كيږي له مرګه په مثل د خره يوځا په نښته وكړه چه مرګ په مثل د خره ځرنګه وي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل چه هغه مرګ ناڅاپه دي او سبب د بدي د مرګ دا دي چه بنده په غفلت كښې مړ سي او هيڅ عذر د خداى ته ونكړي او پردى حقونو بيرته ور نكړي ۱۲ روح البيان

۲ په يوه قرات كښې كُذِبُوا بي له شدة ويل سوي دي نو معنئ ئي دا سي سوه چه په هغه وعدي د مرستي كښې چه له مونږ سره سوي وه مونږ دروغژن كړي سوا و مرسته له مونږ سره ونه سوه او په بل قراه كښې په شد سره ويل سوي دي نو معنئ ئي داسي سوه چه د دي پيغمبرانو د ګمان وسو چه د دى قوم زمونږ تكذيب ونه كړا وايمان ئي راباندي نه راوړو ۱۲ معالم التنزيل

ع ۵

مګر بي بي عايشي رضى الله تعالى عنها دا ترجمه رد كړي ده او ويلي ئي دي چه معاذ الله له شانه د پيغمبرانو سره دا خبره هيڅكله مناسب نه ده چه پر خداى باندي به ګمان د دروغژن كولو د دوى كوي بلكه مراد ورڅخه هغه تابعين د پيغمبرانو دي چه د دوى په زړه كښې به دا وسوسه راتيريدله ۱۲

مَا كَانَ حَدِيْثًا يُّفْتَرٰى وَلٰكِنْ تَصْدِيْقَ الَّذِيْ بَيْنَ يَدَيْهِ

نه دی دا قرآن يو خبره چه په دروغو ويل شی مګر دی ښتينې کونکی دی د هغه کتابونو چه مخکې د ده دي

وَتَفْصِيْلَ كُلِّ شَيْءٍ وَّهُدًى وَّرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ﴿١١١﴾ ع ١٢ ٦

او بيانونکی دی د هر شی او لاره ښوونکی دی او رحمت دی لپاره د هغه قوم چه ايمان راوړی

سُوْرَةُ الرَّعْدِ مَدَنِيَّةٌ وَّهِيَ ثَلٰثٌ وَّاَرْبَعُوْنَ اٰيَةً وَّسِتُّ رُكُوْعَاتٍ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

شروع کوم په نامه د خدای چه مهربان دی بخښونکی دي

الٓمّٓرٰ قف تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ ط وَالَّذِيْٓ اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَّبِّكَ الْحَقُّ

خدای عالم دی په معنی د دې دا آيتونه د کتاب دي او هغه قرآن چه نازل کړی شوی دی تا ته له رب ستا څخه حق دي

وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿١﴾ اَللّٰهُ الَّذِيْ رَفَعَ السَّمٰوٰتِ

ليکن زيات خلق ايمان نه راوړي خدای هغه ذات دی چه پورته کړی ئی دي اسمانونه

بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ

بی له ستنو څخه چه وينئ تاسو هغه بيا استوی ئی وکړه پر عرش باندې او تابع کړی ئی دی لمر

وَالْقَمَرَ ط كُلٌّ يَّجْرِيْ لِاَجَلٍ مُّسَمًّى ط يُدَبِّرُ الْاَمْرَ يُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ

او سپوږمی هر يو ګرځي تر هغه نيټې نامه داره پورې تدبير کوی د هر کار واضح بيانوی ايتونه

لَعَلَّكُمْ بِلِقَآءِ رَبِّكُمْ تُوْقِنُوْنَ ﴿٢﴾ وَهُوَ الَّذِيْ مَدَّ الْاَرْضَ

چه ښائی تاسو په ملاقات د رب خپل باندی يقين وکړئ او دا خدای هغه ذات دی چه غوړولی ئی ده ځمکه

وَجَعَلَ فِيْهَا رَوَاسِيَ وَاَنْهٰرًا ط وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرٰتِ جَعَلَ فِيْهَا

او پيدا کړی ئی دی په دې کښې غرونه او ولې او له هر قسم ميوو څخه پيدا کړی ئی دی په دې کښې

زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشِي الَّيْلَ النَّهَارَ ط اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ

جوړې له دوه اغوندی شپه ورځې ته بيشکه چه په دې کښې خامخا علامې دي لپاره د هغه قوم

يَّتَفَكَّرُوْنَ ﴿٣﴾ وَفِي الْاَرْضِ قِطَعٌ مُّتَجٰوِرٰتٌ وَّجَنّٰتٌ مِّنْ

چه فکر کوي او په ځمکه کښې ټوټې دي نږدې يو بل ته او باغونه دي له

اَعْنَابٍ وَّزَرْعٌ وَّنَخِيْلٌ صِنْوَانٌ وَّغَيْرُ صِنْوَانٍ يُّسْقٰى بِمَآءٍ

انګورو څخه او کښت دي او خرماګانې دي چه بعضې له يو بيخ څخه ډېرې راوتې وي او بعضې چه او به

ف١ عبد الله ابن عباس رضی الله تعالی عنهما او حسن او قتاده رضی الله عنهما او نورو مفسرينو ويلی دي چه اسمان ستنه لري مګر په سترګو نه ښکاريږي او اياس ابن معاويه ويلی دي چه اسمان پر ځمکه د قبې په شان نسکور دی ستنې ته ئی حاجت نشته والله اعلم ١٢ ابن کثير

ف٢ تر معلومی نيټې پورې چه راتلل د قيامت دي خدای هغه ذات دی چه تدبير کوی د هر کار د ملکوت خپل لکه پيدا کول پناه کول عزت ورکول ذلت ورکول شرمندي کول وژل او داسی نور ١٢ تيسير

ف٣ يعنی لکه خوږ ترخ او سپين او تور او شين سپين سور او کوچنی لوی ١٢ ١٢ ١٢ ١٢ روح و معالم

ف٤ ځنې پر ځنې يعنی پيوسته بعضی له نورو سره او بعضی ځنې او بعضی سګبستی وی او بعضی سوړ لرونکی وي او بعضی بی شوره وي او بعضی د کښت قابلی نه وی او بعضی قابلې د کښت او د ختو وي ١٢ تفسير

ف٥ يعنی چه يو وبزی له بيخ څخه راوتلی وي ١٢ ١٢ ١٢

کتبه الافقر عبد الکريم حقانی المرياني غفر الله له ولوالديه ولمن له حق عليه من الاساتذة والاقرباء وجميع المسلمين آمين

وَاحِدٍ وَنُفَضِّلُ بَعْضَهَا عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ

یو سره او زیاتی کړی مو دي بعضی د دې پر بعضو نورو باندي په خوند کښی بیشکه چه په دې کار کښی

لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾ وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَإِذَا كُنَّا

خامخا علامې دي لپاره د هغه قوم چه عقل لري او که تعجب کوې ته کفر د دوی نو ډیره عجیبه خبره د دوی په وخت کښی چه سو مونږ

تُرَابًا أَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ ۗ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ ۖ

خاورې ایا نو مونږ بیا به په پیدایښت نوي کښی سو دوی هغه کسان دي چه کافران سوي دي پر خپل رب باندي

وَأُولَٰئِكَ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ ۖ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ

او دغه کسان زنځیرونه به وي په غاړو د دوی کښی او دغه کسان ملګري د اور دي دوی به

فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥﴾ وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ

په هغه اور کښی همیشه وي او ته تلوار غواړي دوی له تا څخه عذاب مخکی له نیکۍ څخه او په تحقیق

خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثُلَاتُ ۗ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ

چه تیر سوي دي مخکی له دوی څخه ډیر عذابونه او بیشکه چه رب ستا خامخا خاوند د بخښنې دی خلقو ته

عَلَىٰ ظُلْمِهِمْ ۖ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٦﴾ وَيَقُولُ الَّذِينَ

سره له ظلمه د دوی او بیشکه چه رب ستا خامخا سخت عذاب ورکونکی دی او وائی هغه کسان

كَفَرُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ ۗ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ ۖ وَ

چه کافران سوي دي ولي نه نازلیږي پر ده باندي یوه معجزه له رب د ده څخه بیشکه خبره دا ده چه ته ویرونکی ئې او لپاره د هر یوه

لِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيضُ ع

قوم لاره ښوونکی مقرر دي خدای پوهیږي پر هغه چه حمل اخلی هره ښځه او پر هغه چه کموي ئې

الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ ۖ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ﴿٨﴾ عَالِمُ

رحمونه او پر هغه چه زیاتوي ئې رحمونه او هر شی پر نزد د ده په اندازه دي عالم دي

الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ﴿٩﴾ سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسَرَّ

پر غیب باندي او پر ښکاره د ډیر لوی لوړ شان مالک دي برابر دي ده ته له تاسو څخه هغه څوک چه په پټه کوي

الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ

خبره او هغه څوک چه جهر کوي پر دې او هغه څوک چه دی ځان پټونکی وي په شپه کښی او ښکاره عمل کونکی وي

ـــه

یعنی کہ تا ته د اانکار د دوی له ورځې د قیامت څخه تعجب در ولي سره له دې چه دوی پر قدرت کامله د خدای باندي قائل دي نو له دې انکاره د دوی څخه دا خبره ډیره د تعجب وړ ده چه دوی وائي چه ایا په هغه وخت کښی چه مونږ خاوري سو. نو بیا به پیدا سو ۱۲

ابن کثیر

ـــه مجاهد ویلي دي چه مثال د درختو مثال د انسانانو دي چه ټول له ادم علیه السلام څخه پیدا سوي دي او څوک په دوی کښی ښه او څوک بد دي یو سره هم دبل پر رنګ نه دي. د اینکاره ظاهر قدرت د مولی دي څو لره فکر او عقل په کار دي

ـــه د رسول الله صلی الله علیه وسلم اعادت وو چه کفارو ئې هم له عذابه د دنیا او هم له عذابه د اخرت څخه ویرول. چه کله به ئې له عذابه د اخرت څخه وویرول نو دوی به ویل چه دا عذاب دي ژر مونږ ته راسي نو الله تعالی وفرمایل چه دوی ولي تلوار کوي په غوښتلو د عذاب کښی پخوا له دوی څخه هم ډیر عذابونه تیر سوي دي دوی هم که ایمان را نه وړي د پخوانو په شان به هلاک سي ۱۲ روح ـــه

هر کله چه دا ایت شریف نازل سو نو رسول الله ص وفرمایل چه که فضل او بخښنه د خدای نه وی نو هیڅوک به پر معاش نه وو پوه سوي. او که چیري ویرول او عذاب د ده نه وای نو هر چا به فضل د ده تمامید ووا او عمل به ئې نه کاوه ۱۲

روح ـــه یعنی بعضی اولاد ناقص پیدا کیږي او د بعضو له عادت څخه خلاف اندامونه زیات وي. او کله موده د حمل زیاته سي او کله کمه سي او کله ولد قوي او تازه وي او کله نو کلک نری وچوړ وي دا ټول

کاره نه په قدرت د خالق المخلوقات جل مجده چه حکیم مطلق دی سره پیدا کیږي ۱۲ منه رحمه ربه

بِالنَّهَارِ ⑩ لَهٗ مُعَقِّبٰتٌ مِّنْۢ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهٖ يَحْفَظُوْنَهٗ

په ورځ کښې دي خدای لره پرښتې محکې له دي الساتخ او له شا ده څخه چه ساتنه کوي ددهٔ

مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوْا مَا

له عذابه خدای څخه بیشکه چه خدای تغیر نه ورکوي هغه نعمت لره چه کړی ئې وي یو قوم ته تر څو پورې چه تغیر ورکړي دوی هغه نعمت

بِاَنْفُسِهِمْ ؕ وَاِذَآ اَرَادَ اللّٰهُ بِقَوْمٍ سُوْٓءًا فَلَا مَرَدَّ لَهٗ ۚ وَمَا لَهُمْ

چه حالونو دوي کښې او هغه وخت چه اراده وکړي خدای په یو قوم باندې د عذابونو نسته دی ګرځونکي هغه لره هیڅوک او نسته دوی لره

مِّنْ دُوْنِهٖ مِنْ وَّالٍ ⑪ هُوَ الَّذِيْ يُرِيْكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَّ

بې له خدای څخه هیڅوک متصرف دی هغه ذات دی چه ښائي تاسو ته بریښنا بیا ده د ویرې

طَمَعًا وَّيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ⑫ وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهٖ

او طمعې او را وولي ورېځې درنې پر اوبو باندې او تسبیح وائي رعد پرښته سره له حمد د ده

وَالْمَلٰٓئِكَةُ مِنْ خِيْفَتِهٖ ۚ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيْبُ بِهَا

او نورې پرښتې هم له ویرې دده څخه او لیږي دی تندرونه نو رسوي دا هغه چا ته

مَنْ يَّشَآءُ وَهُمْ يُجَادِلُوْنَ فِي اللّٰهِ ۚ وَهُوَ شَدِيْدُ الْمِحَالِ ⑬ لَهٗ

چه اراده وسي دده او دوي جګړه کوي په شان د خدای کښې او دی سخت عذاب ورکونکي دي ده لره ده

دَعْوَةُ الْحَقِّ ؕ وَالَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهٖ لَا يَسْتَجِيْبُوْنَ لَهُمْ

بلنه حقه او هغه کسان چه دوی عبادت کوي د بې له خدای څخه سوال نه قبلوي دوی لره

بِشَيْءٍ اِلَّا كَبَاسِطِ كَفَّيْهِ اِلَى الْمَآءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهٖ ؕ وَ

د هیڅ شي مګر لکه قبلول د غوړونکي د دواړو لاسو خپلو اوبو ته چه ورسیږي دا اوبه خولې ده ته او نه وي دا اوبه رسیدونکې هغه ته او نه ده

مَا دُعَآءُ الْكٰفِرِيْنَ اِلَّا فِيْ ضَلٰلٍ ⑭ وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ

بلنه د کافرانو مګر په ګمراهي کښې ده او خاص خدای ته سجده کوي هغه څوک چه په اسمانو کښې دي

وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَّكَرْهًا وَّظِلٰلُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ ۩ ⑮ قُلْ

السجدة

او چه په ځمکه کښې دي څوک په خوښې او څوک په ناخوښۍ او سیوري د دوی هم سجده کوي سحر او ماښام کښې ووایه ته

مَنْ رَّبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ قُلِ اللّٰهُ ؕ قُلْ اَفَاتَّخَذْتُمْ مِّنْ

څوک دی رب د اسمانو او ځمکې ووایه ته چه خدای دی ووایه ته ایا نو نیولي دي تاسو بې

له

ویلي دي مجاهد چه د هر یوه بنده سره یوه پرښته مقرره ده چه د ده حفاظت کوي هم په خوب او هم په بیدارۍ کښې له پیریانو او انسانانو سره او هر ضرر رسونکې څخه چه قصد د ضرر رسولو ده ته وکړي نو هغه پرښته ورته ووائي چه لیرې شه له ده څخه. مګر هغه ضرر چه الله تعالی ئې ځانګړی ته رسوي نو هغه به ورته ورسیږي ۱۲ روح البیان

۲ یعنی الله تعالی مهرباني او ساتنه خپله هغه چا څخه نه منع کوي چه دوی شکر ددې اداء کړي. او عبادت د ده کوي. او هر کله چه دوی ناشکري اختیار کړي نو خدای ئې خپله مهرباني ور څخه منع کړي ۱۲

موضح القرآن

۳ غرض دا چه که څوک الله وبولي او د یو حاجت سوال ور څخه وکړي نو دی ئې قبلوي. او د غه معبودان د مشرکانو هر څوک چه سوال د دوی څخه وکړي هیڅکله ئې نه سي قبلولی. او مثال د اوازو کولو د دوی هغوی ته داسي دی لکه چه تږی سړی د اوبو پر غاړه ودرېږي او لاس ورته وغځوي چه را څولي ته راسي او هغه ورته راتلای نه سي ځکه چه هغه هیڅ اختیار نه لري ۱۲

موضح القرآن

۴

یعنی مسلمان بنده په خوشحالۍ سره خدای تعالی ته سجده کوي او کافر او منافق له ویرې څخه او سیوري د هر بنده که کافر وي او که مسلمان وي الله تعالی ته سجده کوي او کیفیت د سجدې د سیوري سوی له الله څخه هیچا ته معلوم نه دی ۱۲ ۱۲

دُونِهٖۤ اَوْلِيَآءَ لَا يَمْلِكُوْنَ لِاَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَّلَا ضَرًّا ؕ قُلْ هَلْ

بې له خدای نه دوستان چه طاقت نه لري دوی لپاره د ځانو خپلو نه د ګټې رسولو او نه د ضرر دفع کولو ووایه ته چه ایا

يَسْتَوِى الْاَعْمٰى وَالْبَصِيْرُ ۙ اَمْ هَلْ تَسْتَوِى الظُّلُمٰتُ وَالنُّوْرُ ۚ

برابر دي ړوند چه کافر دي او لیدونکی چه مؤمن دی او که برابر دي تاریکۍ چه کفر دی او رڼا چه اسلام دی

اَمْ جَعَلُوْا لِلّٰهِ شُرَكَآءَ خَلَقُوْا كَخَلْقِهٖ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ ؕ

او که مقرر کړي دي دوی خدای لره شریکان چه پیدا کول کړي دي دوی لکه پیدا کول د هغه نو ګډوډ شوي دي پیدایښت دوی باندې

قُلِ اللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَىْءٍ وَّهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿۱۶﴾ اَنْزَلَ مِنَ

ووایه ته چه خدای پیدا کونکی د هر شي دی او دی یو دی غالب دی نازل کړی ئې دي له

السَّمَآءِ مَآءً فَسَالَتْ اَوْدِيَةٌۢ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا

اسمان نه اوبه نو وبهیدلې پردې او بو کندې په اندازه د دوی سره نو راواخستې سیلاب ځګ

رَّابِيًا ؕ وَمِمَّا يُوْقِدُوْنَ عَلَيْهِ فِى النَّارِ ابْتِغَآءَ حِلْيَةٍ اَوْ مَتَاعٍ

پرسره د اوبو او بعضې له هغه نه چه هم بلول کوي دوی په هغه باندې په اور کښې لپاره د طلب د ګیڼو یا نورو اسباب

زَبَدٌ مِّثْلُهٗ ؕ كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ ۬ؕ فَاَمَّا الزَّبَدُ

د هم ځګ دي په مثل د هغه ځګ همدارنګه بیانوی خدای حق او باطل نو هر چه هغه ځګ د اوبو دی له

فَيَذْهَبُ جُفَآءً ۚ وَاَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِى الْاَرْضِ ؕ

نو ولاړ شي عبث او هر هغه شي چه فایده رسوي خلقو ته چه (هغه اوبه یا جواهر دي) نو پاته سي په ځمکه کښې

كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ ﴿۱۷﴾ لِلَّذِيْنَ اسْتَجَابُوْا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنٰى ؕ

همدارنګه بیانوي خدای مثالونه (د حق او د باطل) شته هغه کسانو ته چه قبول ئې کړي دي د رب خپل نیکي (چه جنت دی)

وَالَّذِيْنَ لَمْ يَسْتَجِيْبُوْا لَهٗ لَوْ اَنَّ لَهُمْ مَّا فِى الْاَرْضِ جَمِيْعًا وَّ

او هغه کسان چه قبول نه وی کړي د ده که وي دوی لره هغه چه په ځمکه کښې دی ټول او په مثل د دی نور

مِثْلَهٗ مَعَهٗ لَافْتَدَوْا بِهٖ ؕ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ سُوْٓءُ الْحِسَابِ ۙ وَمَاْوٰىهُمْ

له دی سره نو خامخا به فدیه ورکړي دوی ټول سره د هغه کسانو مقرر دي دوی لره بد حساب او ځای د ورتلو د دوی

جَهَنَّمُ ؕ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿۱۸﴾ اَفَمَنْ يَّعْلَمُ اَنَّمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ

دوزخ دی او بد ځای دی دا دوزخ ایا نو هغه څوک چه پوهیږي چه بیشکه هغه قران چه نازل کړی شوی دی تا ته

وقف النبي ﷺ

ع ۲ / ۱۱ / ۸

۵۱

حاصل د دی ایت شریف دا دی چه ایا دی معبودانو د دی مشرکانو چه دوی د خدای سره په عبادت کښې شریک کړي دي کوم شي پیدا کړي دي لکه ځمکه اسمان لمر یا سپوږمۍ او داسي نور لکه چه خدای تعالی پیدا کړي دي نو د دوی پیدا کول او د خدای سره ګډوډ سول پر دوی باندې او داسي خو هم نه ده ځکه چه هر څوک فکر وکړي نو پوه به سی چه خالق د هر شي خدای دی ۱۲

فتح البیان

۵۲

یعني مثال د حق په محکموالي او په فائده رسولو کښې لکه د اوبو او د زرو دي څه خلق پر دی قسم قسم فائدې اخلي او ګیڼې او لوښي ورڅخه جوړوي او مثال د باطل داسي دی لکه د ځګ د اوبو چه یو ساعت پر سر د اوبو باندې روان وي بیا شي ختم سي او ورک سی همدارنګه که باطل په بعضو وختو کښې اما اخیر ئې شړ ترشړ ره بد او خراب سي ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

روح البیان

رَّبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ اَعْمٰى ؕ اِنَّمَا يَتَذَكَّرُ اُولُوا الْاَلْبَابِ ﴿۱۹﴾ لا الَّذِيْنَ

له رب ستا څخه هغه حق دی لکه هغه چا دی چه هغه ړوند وي بیشکه خبر دا ده چه پند اخلي خاوندان د عقلو هغه کسان

يُوْفُوْنَ بِعَهْدِ اللّٰهِ وَلَا يَنْقُضُوْنَ الْمِيْثَاقَ ﴿۲۰﴾ لا وَالَّذِيْنَ يَصِلُوْنَ

چه وفا کوي پر وعده خپله باندې او نه ماتوي عهد د خدای یا د خلقو او هغه کسان چه پیوسته کوي خپلوي

مَآ اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖٓ اَنْ يُّوْصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُوْنَ سُوْٓءَ

چه امر کړی دی خدای پر هغه چه پیوسته ولی دی شي او ویریږي دوی له رب خپل څخه او ویریږي له بد

الْحِسَابِ ﴿۲۱﴾ ط وَالَّذِيْنَ صَبَرُوا ابْتِغَآءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ

حساب څخه او هغه کسان چه صبر کوي پر غمو لپاره د طلب د رضامندی د رب خپل او سم و دروی لمونځ

وَاَنْفَقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰهُمْ سِرًّا وَّعَلَانِيَةً وَّيَدْرَءُوْنَ بِالْحَسَنَةِ

او خیرات ونه کوي له هغه څخه چه ورکړی مو دی دوی ته په پټه او په ښکاره او دفع کوي دوی پر نیکی باندې

السَّيِّئَةَ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ ﴿۲۲﴾ لا جَنّٰتُ عَدْنٍ يَّدْخُلُوْنَهَا

بدي لره نو دغه کسان چه دی مقرر دي دوی لره ښه عاقبت د هغه جهان چه جنتونه د همیشه والي دي چه ننوزي به دوی هغه ته

وَمَنْ صَلَحَ مِنْ اٰبَآئِهِمْ وَاَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيّٰتِهِمْ وَالْمَلٰٓئِكَةُ

او هغه څوک چه نیکان وی له پلرانو د دوی څخه او له ښځو د دوی څخه او له اولاده د دوی څخه او پرښتی به

يَدْخُلُوْنَ عَلَيْهِمْ مِّنْ كُلِّ بَابٍ ﴿۲۳﴾ ج سَلٰمٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ

راننوزي پر دوی باندې له هري دروازي څخه سلام دی پر تاسو باندې په سبب د هغه چه صبر کړی وو تاسو

فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿۲۴﴾ ط وَالَّذِيْنَ يَنْقُضُوْنَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْ

نو ښه دی عاقبت د هغه جهان او هغه کسان چه ماتوي وعده د خدای وروسته

بَعْدِ مِيْثَاقِهٖ وَيَقْطَعُوْنَ مَآ اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖٓ اَنْ يُّوْصَلَ وَ

له محکم والي د هغې څخه او پریکوي هغه خپلوي چه امر کړی دی خدای پر هغه چه پاللی کیږي دي

يُفْسِدُوْنَ فِي الْاَرْضِ ۙ اُولٰٓئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوْٓءُ الدَّارِ ﴿۲۵﴾

او فساد کوي په ځمکه کښي دغه کسان چه دی پر دوی باندې لعنت دي او دي دوی لره بد کور چه دوزخ دي

اَللّٰهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَّشَآءُ وَيَقْدِرُ ؕ وَفَرِحُوْا بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ؕ

خدای پراخوي روزي لپاره د هغه چا چه خوښه ئي شي او تنګوي ئي او خوشحاله دي دوی په ژوند نږدی باندې چه د اوږد عمر د دنیا دی

ف ۱

ف کله چه همدا ایت شریف په حق د حمزه او ابوجهل کښي نازل سوی دی په ظاهر کښي مګر په معنی کښي عام دي هر چا ته ورعالی دي هر څوک چه قران شریف حق بولي او موافق له حکمه د ده سره عمل کوي هغه د اسي دی لکه لید ونکی او هر څوک چه ور څخه منکر سي او عمل نه ور باندې کوي هغه لکه ړوند اسي دي او ړوند او بینا سره برابر نه دي هم دا رنګ کافر او مسلمان سره برابر نه دي ۱۲ روح ف ۲ مراد له وعدی د خدای څخه یا هغه وعده ده چه په ورځ د میثاق ئې له خلقو څخه اخستی ده او یا هغه وعدې دي چه په قران کریم کښې ئې نازل کړي دي ۱۲ منتخب ف ۳ چه هغه پاللل د صله رحمي دي له اقرباؤ سره ۱۲ ف ۴ یعني که څوک له دوی سره بد وکړي نو دوی ورسره ښه کوي او که څوک ظلم پر وکړي نو دوی ئې عفوه ورته کوي او که څوک ورسره صله رحمي قطع کوي نو دوی ورسره خپلوي کوي او که څوک دوی محروم کړي دوی ئې ورکول کوي. یا معنی دا چه په ګناه پسی نیکی کوي چه هغه ګناه محوه کړي او غوره د نیکیو لا اله الا الله ویل دي ۱۲ روح ف ۵ په حدیث شریف کښي راغلي دي هر یو قوم چه وعده ئې ماته کړه نو خدای تعالی به د دوی په منځ کښي قتلونه او جنګونه راولي او په هر یو قوم کښي چه زنا ډیره سوه نو الله تعالی به وبا پر راولی او هر یو قوم چه زکات ورکول بند کړل نو الله تعالی به پر دوی باران بند کړي ۱۲ روح ف ۶ یعنې په خوشحالی او مستی د تکبر او غرور سره چه دا حرامه ده نه په خوشحالی د شکر سره چه دا جائز بلکه ضرور ده ۱۲ روح البیان

۳ ع ۸ ۹ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا فِى الْاٰخِرَةِ اِلَّا مَتَاعٌ ﴿۲۶﴾ وَيَقُوْلُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا

او نه دی دا ژوند نږدی په نظر د اخرت کښې مګر لږ شی دی ۱ه او وائي هغه کسان چه کافران شوی دي

لَوْلَآ اُنْزِلَ عَلَيْهِ اٰيَةٌ مِّنْ رَّبِّهٖ ؕ قُلْ اِنَّ اللّٰهَ يُضِلُّ مَنْ

ولی نه نازلیږي پر ده باندي يوه لويه معجزه له ربه د ده ځنې ووايه ته چه بيشکه خدای ګمراه کوی هغه څوك چه خوښه ئې سي

يَّشَآءُ وَيَهْدِيْٓ اِلَيْهِ مَنْ اَنَابَ ﴿۲۷﴾ اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَتَطْمَئِنُّ

او لاره ښائي ځان ځيل د هغه ته چه مخ کړي حق ته دوی هغه کسان دي چه ايمان ئې راوړی دی او ارام نيسي

قُلُوْبُهُمْ بِذِكْرِ اللّٰهِ ؕ اَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوْبُ ﴿۲۸﴾ اَلَّذِيْنَ

زړونه د دوی په ياد و لو د خدای باندي واوری چه په ذکر د خدای باندي ارامیږی زړونه د مؤمنانو هغه کسان

اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ طُوْبٰى لَهُمْ وَحُسْنُ مَاٰبٍ ﴿۲۹﴾ كَذٰلِكَ

چه ايمان ئې راوړی دی او کاروته کوی نيك خوشحالي ده دوی لره او ښه ځای د ورتلو دي هم دا رنګه ۳ه

اَرْسَلْنٰكَ فِىْٓ اُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَآ اُمَمٌ لِّتَتْلُوَا۟ عَلَيْهِمُ

ليږلی دی موږ ته په دا سي امت کښې چه په تحقيق تير سوي دي مخوا له ده ځنې د امتونه چه ووائي ته پر دوی باندي

الَّذِىْٓ اَوْحَيْنَآ اِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُوْنَ بِالرَّحْمٰنِ ؕ قُلْ هُوَ رَبِّىْ

هغه قران چه وحي کړی ده موږ تا ته او دوی کافران کيږي پر خدای مهربان باندي ۴ه ووايه ته چه دی رب زما دي

لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَاِلَيْهِ مَتَابِ ﴿۳۰﴾ وَلَوْ اَنَّ قُرْاٰنًا

نسته لائق د عبادت بل څوك مګر هم دی دی پر ده باندي توکل کړی دي ما او ده ته ورتله زما دي او که چيري وي داسي کتاب

سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ اَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْاَرْضُ اَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتٰى ؕ بَلْ

چه روان سوی وي پر هغه غرونه يا څيری سوی وي پر هغه ځمکه او خبری کيدلی پر هغه له مړو سره ۵ه بلکه

لِّلّٰهِ الْاَمْرُ جَمِيْعًا ؕ اَفَلَمْ يَايْـَٔسِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اَنْ لَّوْ يَشَآءُ اللّٰهُ

خاص خدای لره دی اختيار د ټول ۶ه ايا نو نه دی پوه سوی هغه کسان چه ايمان ئې راوړی دی که رضا سوی وی د خدای

لَهَدَى النَّاسَ جَمِيْعًا ؕ وَلَا يَزَالُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا تُصِيْبُهُمْ

نو لاره به ئې ښوولې وه خلقو ټولو ته او هميشه وی هغه کسان چه کافران سوی دي چه رسيږي به دوی ته

بِمَا صَنَعُوْا قَارِعَةٌ اَوْ تَحُلُّ قَرِيْبًا مِّنْ دَارِهِمْ حَتّٰى يَاْتِىَ

په سبب د هغه چه کړی وی دوی لويه بلا سته او يا به نازليږي نږدی کورو د دوی ته ترڅو چه راسي

۱ه

يعني دا ژوند د دنيا په نسبت اخرت ته ډير لږ شی دی په حديث شريف کښې راغلی دي چه دنيا په مقابل کښې د اسي ده لکه سړی چه خپله ګوته په سمندر کښې ننباسي او بيا وګوري چه د ده ګوتي څومره اوبه اخستي دي ۱۲ ۲ه يعني ولی نه رالیږل کیږي پر ده باندي د اسي معجزه چه موږ ئې ورځنې غواړو لکه معجزې د عيسى او موسى عليهما السّلام چه لګړه او ژوندی کول د مړو او ويادا سي نور ۱۲ ۳ه يعني لکه چه موږ نور پيغمبران ليږلي وو قومو خپلو ته ۱۲ روح ۴ه روايت دی چه رسول الله صلى الله عليه وسلم په حطيم کښې ولاړ وو او ويل ئې چه يا الله يا رحمٰن نو ابو جهل او او ريدل نو ئې مشرکانو ته وويل چه محمد صلى الله عليه وسلم د وه خدايان بولی چه يو الله دی او بل ئې رحمٰن دی او موږ نه پوهيږو چه رحمٰن څوك دي بی له رحمانه چه د يمامه کلی دي چه هغه مسيلمة الكذاب ؤ نو دا ايت شريف نازل سو چه وَكَذٰلِكَ اَرْسَلْنٰكَ الاٰية ۱۲ روح

۵ه

له ابن عباس رضي الله عنه ځنې روايت دي چه کفارو رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وويل چه ته پلاران او نيکونه زموږ راته ژوندي کړه چه موږ خبري ورسره وکړو او دا غرونه د مکے شا ته کړه چه دا ځمکه را باندي پراخه سي نو موږ به ايمان راوړو نو په دغه وخت کښې دا ايت نازل سو حاصل ئې دا دی چه که فرضًا دا کارونه وسي هم به دوی ايمان نه راوړي ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

وَعْدُ اللّٰهِ ۚ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيْعَادَ ﴿٣١﴾ وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ

وعده د خدای بیشکه چه خدای مخالفت نه کوی له وعدې څخه اوخامخا په تحقیق سره ټوکې کړې سوی دي په رسولانو باندې

مِّنْ قَبْلِكَ فَاَمْلَيْتُ لِلَّذِيْنَ كَفَرُوْا ثُمَّ اَخَذْتُهُمْ ۫ فَكَيْفَ

مخکې له تا څخه نو مهلت می ورکړی و وهغه کسانو ته چه کافران سوی وو بیا و نیول ما دوی نو څرنګه

كَانَ عِقَابِ ﴿٣٢﴾ اَفَمَنْ هُوَ قَآئِمٌ عَلٰى كُلِّ نَفْسٍۭ بِمَا كَسَبَتْ ۚ

وو عذاب زما [1] ایا نو هغه ذات چه وی دی ولاړ په هر یو نفس باندې پر هغه چه کوی ئې دوی

وَجَعَلُوْا لِلّٰهِ شُرَكَآءَ ؕ قُلْ سَمُّوْهُمْ ؕ اَمْ تُنَبِّئُوْنَهٗ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِى

او پیدا کوی دوی خدای لره شریکان ووایه ته چه خانه نوموړی دي او که خبروی دوی پر هغه چه نه دي عالم پر هغه په

الْاَرْضِ اَمْ بِظَاهِرٍ مِّنَ الْقَوْلِ ؕ بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِيْنَ كَفَرُوْا

ځمکه کښې یائې مسمیٰ کوی په ظاهر له خبرې څخه بلکه ښائسته کړې سوې دی هغه کسانو ته چه کافران سوي دي

مَكْرُهُمْ وَصُدُّوْا عَنِ السَّبِيْلِ ؕ وَمَنْ يُّضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ

مکر او دروغ د دوی او منع کړې سوي دي دوی له سمې لارې څخه او هر څوک چه ګمراه کړی خدای ئې نو نسته هغه لره

مِنْ هَادٍ ﴿٣٣﴾ لَهُمْ عَذَابٌ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ

هیڅوک لار ښوونکی [3] مقرر دی دوی لره عذاب په ژوندانه دی کښې او خامخا عذاب د آخرت

اَشَقُّ ۚ وَمَا لَهُمْ مِّنَ اللّٰهِ مِنْ وَّاقٍ ﴿٣٤﴾ مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِىْ وُعِدَ

ډیر سخت دی او نه به وی د دوی لره له خدای څخه هیڅوک ساتونکی [4] مثال د هغه جنت چه وعده ئې کړې سوې ده

الْمُتَّقُوْنَ ؕ تَجْرِىْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ؕ اُكُلُهَا دَآئِمٌ وَّظِلُّهَا ؕ تِلْكَ

له پرهیزګارانو سره بهیږي د لاندې د هغه ویالې میوې د هغه همیشه دي او سورې د هغه دا جنت

عُقْبَى الَّذِيْنَ اتَّقَوْا ۖ وَّعُقْبَى الْكٰفِرِيْنَ النَّارُ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِيْنَ

عاقبت د هغه کسانو دي چه پرهیزګاری کوی او عاقبت د کافرانو اور دي او هغه کسان

اٰتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ يَفْرَحُوْنَ بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمِنَ الْاَحْزَابِ

چه ورکړې دی مونږ هغوی ته کتاب خوشحالیږي پر هغه کتاب چه نازل کړی تاته او بعضې له ډلو د اهل کتابو څخه

مَنْ يُّنْكِرُ بَعْضَهٗ ؕ قُلْ اِنَّمَآ اُمِرْتُ اَنْ اَعْبُدَ اللّٰهَ وَلَآ اُشْرِكَ

هغه څوک دي چه منکریږي له بعض د هغه څخه ووایه ته چه بیشکه امر کړی سوی دی ماته پر دې چه عبادت کوم زه د خدای او نه شریکوم زه

ف۱

روایت دی چه بعضو مؤمنانو ووویل چه یا رسول الله دا کار څه ته چه دا کافران ئې غواړي ته وکړه کیدای سي دوی ایمان راوړي نو الله تعالیٰ آیت شریف نازل کړ چه تاسو د دوی د ایمان نه امید مه کوی ځکه چه دوی ازلی کافران دي ۱۲ روح ف۲ حاصل دا چه ایا هغه ذات چه پر عمل د هر چا باندې خبروي او موافق د عمل د هغه به جزا ورکوي چه هغه خدای پاک دی نو دی په شان د هغه جادې چه دا سي نه وي چه هغه بتان دي. داسي نه ده ۱۲ روح ف۳ چه هغه قتل دی او بندي او رنځ دی او قحطی او نور قسم قسم غصونه دي ۱۲ تفسیر یسیر

ف۴

په حدیث شریف د معراج کښې راغلي دي چه رسول الله صلی الله علیه وسلم پر یوه ډکنده د دوزخ باندې راغلی نو یو بد او از ئې واوریدی د جبرائیل علیه السلام څخه ئې پوښتنه وکړه چه دا څه شی او از دي هغه ورته وویل چه دوزخ دی او وائي چه ای ربه زما راولی ماته هغه خلق چه له ما سره دې وعده کړې د ځکه چه ډیر سول ځنځیرونه زما او زولنی زما او شرره والی زما ډیر زیات سو ډیره زیاته سوه ګرمی زما او راوله ماته هغه اهل زما. نو خدای پاک ورته وویل چه مقرر دی تا لره هر مشرک او خبیث شخص او هر ظالم چه ایمان نه لري پر ورځ د حساب باندې نو دوزخ وویل چه اوس راضي سوم زه ۱۲ روح البیان

ف۵

چه ورکړې دي مونږ دوی ته کتاب او بیائې اسلام هم راوړی دی له یهودو څخه لکه عبدالله ابن سلام او ملګری ئې او له نصاراوو څخه لکه نجاشي او ملګری ئې ۱۲ ۱۲ ۱۲

تفسیر یسیر

بِهٖ ۭ اِلَيْهِ اَدْعُوْا وَاِلَيْهِ مَاٰبِ ﴿٣٦﴾ وَكَذٰلِكَ اَنْزَلْنٰهُ حُكْمًا
له ده سره خاص دي خداى ته بلنه كوم زه او خاص ده ته دي ورتلل زما — اوهمدارنګ نازل کړی دی موږ دا قرآن حکم

عَرَبِيًّا ۭ وَلَىِٕنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَاۗءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاۗءَكَ مِنَ الْعِلْمِ ۙ
په عربي ژبه — او که پیروی وکړه تا د هواګانو د دوئ — وروسته له هغه څخه چه راغلے تاته له علمه څخه

مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَّلِيٍّ وَّلَا وَاقٍ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلًا
نو نه به وی تالره له طرفه د خدای څخه هیڅوك يار او نه ساتونکي — او خامخا په تحقيق سره لیږلي دي موږ رسولان

مِّنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ اَزْوَاجًا وَّذُرِّيَّةً ۭ وَمَا كَانَ لِرَسُوْلٍ
مخوا له تا څخه — او کړي وو موږ — هغوی لره ښځې او اولاد له — او نه ښائي هيڅ رسول لره

اَنْ يَّاْتِيَ بِاٰيَةٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ ۭ لِكُلِّ اَجَلٍ كِتَابٌ ﴿٣٨﴾ يَمْحُوا اللّٰهُ
چه راوړي کومه معجزه مګر په اذن د خدای سره ليا ره — د هر حکم يو وخت مقرر دي — محوه کوي خدای

مَا يَشَاۗءُ وَيُثْبِتُ ښ وَعِنْدَهٗٓ اُمُّ الْكِتٰبِ ﴿٣٩﴾ وَاِنْ مَّا نُرِيَنَّكَ
هغه چه اراده ئې وسي او محکموي — بل حکم او په نزد ده دي اصل د هر يو کتاب — او که وښايو موږ تاته

بَعْضَ الَّذِيْ نَعِدُهُمْ اَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَاِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلٰغُ
بعضي هغه عذاب چه وعده ئې کوو له دوی سره يا وفات کړو موږ تا — نو بیشکه چه پر تا باندی رسول دي

وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴿٤٠﴾ اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّا نَاْتِي الْاَرْضَ نَنْقُصُهَا
او پر موږ باندې حساب دي — ايا نه ګوري دوی چه بیشکه موږ راځو ځمکې د کفارو ته — چه کموو دا

مِنْ اَطْرَافِهَا ۭ وَاللّٰهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهٖ ۭ وَهُوَ سَرِيْعُ
له اطرافو دې څخه — او خدای حکم کوي — نسته څوك منع کونکي حکم د ده لره — او دی تېز دی

الْحِسَابِ ﴿٤١﴾ وَقَدْ مَكَرَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلّٰهِ الْمَكْرُ جَمِيْعًا ۭ
حساب کونکي دي — او پر يقين مکر کړي وو هغه کسانو چه مخوا وو له دوی څخه نو خدای څخه ده جزا د مکر ټول

يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ ۭ وَسَيَعْلَمُ الْكُفّٰرُ لِمَنْ عُقْبَى
پوهيږي دی — پر هغه چه کوي ئې هر يو نفس — او ژر دی چه پوه به سي کافران چه چالره به وی ښه خاتمه

الدَّارِ ﴿٤٢﴾ وَيَقُوْلُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَسْتَ مُرْسَلًا ۭ قُلْ كَفٰى بِاللّٰهِ
د هغه جهان — او وائي هغه کسان چه کافران سو دي — چه نه ئې ته ليږلي سوي — ووايه ته — بس دی خدای

له يعني يهوديانو به ويل چه که محمد
صلی الله علیه وسلم په رښتيا سره
پیغمبر وي نو دومره ډیري ښځې به ئې
ولی کولی الله تعالی د دی خبری د دوئ
رد وکړ حاصل دا چه الله تعالی فرمائي
چه مخوا نو پیغمبرانو هم ډيری بيبيانې
او اولاد وو دا کار منافی د پیغمبری سره
نه دي د سلیمان علیه السلام دری سوه
ع٥ اصلي بيبياني او اوه سوه مينځې وې او
١١ د داود علیه السلام سل بیبیانې وې ١٢
منه رح ٢له روايت دی چه الله تعالی په
هره مياشت د رمضان نوی نوی انتظام
کوي او په لوح محفوظ کښی کوم کار چه
اراده ئې وی ثابت ئې ساتي او کوم چه ئې
خوښ سی محوه ئې کړي چا رنه ق ړاح
او د چا تنګ کړي له دی څخه معلوميږي
چه محوه او اثبات په لوح محفوظ کښی هم
سته ١٢ ٣له په حديث شريف کښی راغلی
دي چه الله تعالی به په ورځ د قيامت له
ټولو خلقو سره په اندازه د نيمې ورځې د
دنيا کښی حساب وکړي ١٢ ٤له الله
تعالی فرمائي چه مخوا نو خلقو هم له خپلو
پیغمبرانو سره چلونه کړي وو چه
نمرود ابراهيم علیه السلام په اور کښی
واچاوه او لويه منار ئې پردی قصد
چه اسمان ته وخیږم جوړه کړی وه
او ويل ئې چه د ابراهيم (ع) له خدايه سره
جنګ وکړم او فرعون له موسی علیه
السلام سره فريب کړی وو او يهودو
له عيسی علیه السلام سره چه اراده د قتل
د ده ئې کړی وه او ثموديانو له صالح
علیه السلام سره چه د شپی به دی او
خاندان د ده ټول قتل کړو او کفارو د
مکې مشوره وکړه په دار الندوه کښی
چه محمد صلی الله علیه وسلم به قتل
کړو په يوه وار په دا سی طريقه چه د هر
قوم او قبيلے څخه به يو کس يو کس سی
او يکدم به وار ورته پرو کړو چه مدعی
ئې معلوم نه سي او قوم ئې له بدل اخستلو
څخه عاجز سي او ختم ئې کړو. غرض له دے
أيت څخه تسلے د رسول الله ده چه پر بد
نيتي د دوی مه خفه کيږه ١٢ روح

شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتٰبِ ﴿۴۳﴾ ع

شاهد په مینځ زما او ستاسو کښې او هغه څوك چه دده سره وي علم د كتاب چه مومنان دي كامل

سُوْرَةُ اِبْرٰهِيْمَ مَكِّيَّةٌ وَّهِيَ اِثْنَتَانِ وَخَمْسُوْنَ اٰيَةً وَّسَبْعُ رُكُوْعَاتٍ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

شروع كوم په نامه د خداى چه مهربان دى بخښونكى دي

الٓرٰ ۚ كِتٰبٌ اَنْزَلْنٰهُ اِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى

خداى پوهيږي په معنے د دې } دا قران دى چه نازل كړى دى مونږ تا ته لپاره د دې چه راوباسې ته خلق له تيارو د كفر څخه

النُّوْرِ ۙ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ اِلٰى صِرَاطِ الْعَزِيْزِ الْحَمِيْدِ ۙ﴿۱﴾ اللّٰهِ الَّذِيْ

رڼا د ايمان ته په اذن د رب د دوى سره لارې د غالب خداى ته چه ثنا ئې ويلے سوې ده هغه خداى

لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۭ وَوَيْلٌ لِّلْكٰفِرِيْنَ مِنْ

چه خاص د ده لره دي هغه شيان چه په اسمانو كښې دي او هغه چه په ځمكه كښې دي او هلاك دى كافرانو لره له

عَذَابٍ شَدِيْدِ ۙ﴿۲﴾ الَّذِيْنَ يَسْتَحِبُّوْنَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ

عذابه سخته څخه هغه كافران دا ژوند نږدې پر آخرت

وَيَصُدُّوْنَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَيَبْغُوْنَهَا عِوَجًا ۭ اُولٰۗىِٕكَ فِيْ

او منع كوى خلق له لارې د خداى څخه او لټوي دى لارې د ده لره كوږوالي دغه كسان په

ضَلٰلٍ ۢ بَعِيْدٍ ﴿۳﴾ وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُوْلٍ اِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهٖ

گمراهي ليرې كښې دي او نه دى ليږلى مونږ هيڅ رسول مگر په ژبه د قوم د ده سره

لِيُبَيِّنَ لَهُمْ ۭ فَيُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يَّشَاۗءُ وَيَهْدِيْ مَنْ يَّشَاۗءُ ۭ

لپاره د دې چه بيان وكړى دوى ته نو گمراه كوى خداى هغه څوك چه اراده ئې وسي او لاره ښائى هغه چا ته چه اراده ئې وسي

وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿۴﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوْسٰى بِاٰيٰتِنَآ اَنْ

او دى غالب دى خاوند د حكمت دي او خامخا په تحقيق سره ليږلى وو مونږ موسىٰ ع پر ايتو خپلو سره چه

اَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ ۙ وَذَكِّرْهُمْ بِاَيّٰىمِ

راوباسه قوم خپل له تيارو څخه رڼا ته او پند وركړه دوى ته پر هغه سختو ورځو

اللّٰهِ ۭ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُوْرٍ ﴿۵﴾ وَاِذْ قَالَ

د خداى سره بيشكه چه په دې كښې خامخا علامې دي لپاره د هر صبر كونكي شكر ادا كونكي او ياد كړه هغه وخت چه ووَيل

ف ۱

مراد له ظلمات څخه كفر جهل او گمراهي ده او مراد له نور څخه ايمان علم او هدايت دي. امام رازي رحمه الله ويلي دي چه په دې ايت كښې دليل دى پر دې چه لارې د كفر او بدعتو ډيرى دي او لاره د ايمان يوه ده چه هغه توحيد دى ځكه چه الله تعالىٰ ظلمات پر صيغه د جمع او نور ئې په صيغه د مفرد سره ذكر كړل ۱۲ منه رح ف ۲ بعضے مفسرينو ويلي دي چه مراد له دې رسولانو څخه هغه ما سوى له محمد صلى الله عليه وسلم څخه دي ځكه چه محمد صلى الله عليه وسلم خاص يوه قوم ته نه دى راغلى بلكه ټول انس و جن ته ورليږل سوى دي لكه چه الله تعالىٰ فرمائى وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا كَآفَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا وَّلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ. له دې څخه فضيلت د محمد صلى الله عليه وسلم پر ټولو پيغمبرانو باندې معلوم سو. صلوات الله تعالىٰ عليهم اجمعين ۱۲ منه ف ۳ يا معنى دا چه پند وركړه دوى ته او ياد كړه ورته نعمتونه د خداى چه پر دوى ئې كړي دي. روايت دي چه خداى تعالىٰ موسىٰ عليه السلام ته وويل چه ته ما محبوب كړه بندگانو زما ته نو ده وويل اى خدايه زه به څرنگه تا دوى ته محبوب كړم او حال دا چه زړونه د دوى ستا په لاس كښې دي نو خداى تعالىٰ وحي وكړه چه دوى ته نعمتونه او مهرباني زما ياد كړه چه محبت ئې راسره پيدا سي ۱۲ ع ٦ ۱۲

ف ۴

چه د فرعون له لاسه پر دوى تير سوي دي يا چه په هغو ورځو كښې پخواني كفار په عذاب سوي دي لكه قوم د نوح او عاد او ثمود او موتفكات او داسي نور ۱۲ ۳ تفسير يسير

مُوسٰى لِقَوْمِهِ اذْكُرُوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ اَنْجٰىكُمْ مِّنْ

موسیٰ قوم خپل ته چه یاد کړی نعمت د خدای چه کړی ئی دی پر تاسو باندې په هغه وخت کښې چه خلاص کړی ئی تاسو له

اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُوْمُوْنَكُمْ سُوْٓءَ الْعَذَابِ وَيُذَبِّحُوْنَ اَبْنَآءَكُمْ

پیروانو د فرعون څخه چه رساوه ئی تاسو ته بد عذاب او حلالول به ئی زامن ستاسو

وَيَسْتَحْيُوْنَ نِسَآءَكُمْ ۭ وَفِيْ ذٰلِكُمْ بَلَاۗءٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ عَظِيْمٌ ۝۶

او ژوندی به ئی پریښودلې لوڼه ستاسو او په دې کار کښې ازمېښت وو له رب ستاسو څخه لوی له

ع ۱ ۶ ۱۳ وَاِذْ تَاَذَّنَ رَبُّكُمْ لَىِٕنْ شَكَرْتُمْ لَاَزِيْدَنَّكُمْ وَلَىِٕنْ كَفَرْتُمْ

او یاد کړی هغه خبرداری د رب ستاسو پر دې چه که شکر اداکړ تاسو نو خامخا به زیات وکړم د نعمت تاسو ته او که ناشکری وکړه تاسو

اِنَّ عَذَابِيْ لَشَدِيْدٌ ۝۷ وَقَالَ مُوْسٰٓى اِنْ تَكْفُرُوْٓا اَنْتُمْ وَمَنْ

نو بیشکه عذاب زما ډیر سخت دی او وویل موسیٰ علیه السلام که کافران شئ تاسو او هغه څوک

فِي الْاَرْضِ جَمِيْعًا ۙ فَاِنَّ اللّٰهَ لَغَنِيٌّ حَمِيْدٌ ۝۸ اَلَمْ يَاْتِكُمْ نَبَؤُا

چه په ځمکه کښې دی ټول نو بیشکه خدای خامخا بی پروادی ثنائی ویلی سوی دی ایا نه دی راغلی تاسو ته خبر

الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوْحٍ وَّعَادٍ وَّثَمُوْدَ ڛ وَالَّذِيْنَ مِنْۢ

د هغه کسانو چه مخکښې وو له تاسو څخه د قوم د نوح ؑم او د عادیانو او د ثمودیانو او د هغه کسانو چه

بَعْدِهِمْ ڔ لَا يَعْلَمُهُمْ اِلَّا اللّٰهُ ۭ جَاۗءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ

وروسته وو له دوی څخه چه خبر نه دی پر هغوی مګر خدای راغلی وو دوی ته رسولان د دوی په ښکاره دلیلو نو ننه ایستل دوی

فَرَدُّوْٓا اَيْدِيَهُمْ فِيْٓ اَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوْٓا اِنَّا كَفَرْنَا بِمَآ اُرْسِلْتُمْ

لاسونه خپل په خولو کښې او وئ ویل چه بیشکه موږ کافران سوي یو پر هغه چه لیږل سوئ تاسو په هغه سره

بِهٖ وَاِنَّا لَفِيْ شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُوْنَنَآ اِلَيْهِ مُرِيْبٍ ۝۹ قَالَتْ رُسُلُهُمْ

او بیشکه موږ په شک کښې یو له هغه څخه چه بولئ تاسو موږ ته هغه سخت شک دی و وویل رسولانو د هغوی

اَفِي اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ يَدْعُوْكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ

ایا په خدای کښې شک دی ستاسو چه پیدا کوونکی د اسمانو دی او د ځمکې بولی تاسو چه بخښنه وکړی تاسو ته

مِّنْ ذُنُوْبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى ۭ قَالُوْٓا اِنْ اَنْتُمْ

د بعضی د ګناهو ستاسو او چه وروسته کړی تاسو تر هغه نیټې نامدارې پورې وبه ویل ورته هغوی چه نه ئی تاسو

ف ۱

وویل سوی دی چه فرعون ـ خوب ولیدئ چه د بیت المقدس له طرفه اور راپورته سو او د قبطیانو کورونه ئی وسوځول او د بنی اسرائیلو کورونه ئی پریښودل چه دا خوب ئی تعبیر کوونکو ته وواېه هغوی ورته وویل چه په بنی اسرائیلو کښې به هلک پیدا سی چه ته د هغه له لاسه څخه هلاك سی او پاچاهي به دی ولاړه سی نو ده قصد دی وکړ چه زامن د بنی اسرائیلو به ئی حلالول او لوڼی به ئی د خپل خدمت لپاره پرېښودلې او دا کارئې ډېر وخت وکړ مګر فائده پر مرتبه نه سوه ۱۲ روح

ف ۲

یعنی بی له خدایه پر حالاتو د هغوی څوک خبر نه دی ـ عبد الله ابن مسعود رضی الله تعالیٰ عنه ویلی دی څوک چه خپل نسب ترادم ؑم پورې رسوی هغه دروغ وائی او عروه رضی الله عنه ویلی دی چه له عدنان بن عدنان څخه پورته څوک پر نسب خبر نه دی ۱۲ منه رحمه الله

ف ۳

یعنی دی کافرانو به لاسونه پر خولو باندې کښېښودل او پیغمبرانو ته به ئی اشاره کوله چه تاسو چپ سئ او دا خبر موږ ته مه کوئ ځکه چه تاسو دروغژن ئی نو دا فی په معنی د علیٰ سوه ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

تفسیر روح البیان

إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَن تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ
مګر سړي په مثل زموږ اراده لرئ تاسو دي چه منع کړئ موږ له هغه بتانو څخه چه عبادت به ئې کاوه
آبَاؤُنَا فَأْتُونَا بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿۱۰﴾ قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِن
پلارانو زموږ نو راوړئ موږ ته یو دلیل ښکاره ووئیل هغوئ ته رسولانو د دوئ چه نه یو
نَّحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ
موږ مګر سړي په مثل ستاسو مګر خدای احسان کوي پر هغه چا چه اراده وسي د ده له
عِبَادِهِ ۖ وَمَا كَانَ لَنَا أَن نَّأْتِيَكُم بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ
بندګانو خپلو څخه او نه ښائي موږ ته چه راوړو تاسو ته کوم دلیل مګر په اذن د خدای سره
وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿۱۱﴾ وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى
او پر خدای باندې نو توکل دې وکړي مؤمنان او څه سوي دي پر موږ چه توکل به نه کوو
اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا ۚ وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَىٰ مَا آذَيْتُمُونَا ۚ وَ
پر خدای باندې او په یقین سره ښوولي ئې دي موږ ته لاري د دین زموږ او خامخا به صبر کوو پر هغه باندې چه ضرر رسوی موږ ته
عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿۱۲﴾ ع وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
او پر خدای باندې نو مناسب دي چه توکل دې وکړي توکل کوونکي او ووئیل هغه کسانو چه کافران سوي وو
لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُم مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا ۖ
رسولانو خپلو ته چه ضرور به وباسو موږ تاسي له ځمکې خپلې څخه او یا به تاسي راګرځئ ضرور پر دین زموږ
فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴿۱۳﴾ وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ
نو وحی وکړه دوئ ته رب د دوئ چه خامخا ضرور هلاك به کړو موږ ظالمان او ضرور به اباد کړو موږ تاسي
الْأَرْضَ مِن بَعْدِهِمْ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ
په ځمکه کښې وروسته له دوئ څخه دا کار لپاره د هغه چا دی چه ویریږي له دریدلو څخه ماته او ویریږي
وَعِيدِ ﴿۱۴﴾ وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿۱۵﴾ مِّن وَرَائِهِ
له عذابه زما څخه او مرسته وغوښتله دوی او نا امیده سو هر ظالم عناد کوونکی چه وروسته دده
جَهَنَّمُ وَيُسْقَىٰ مِن مَّاءٍ صَدِيدٍ ﴿۱۶﴾ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ
دوزخ دی او څښل کیږي به په پرده له اوبو څخه چه نو نه وي چه غوړپ غوړپ به خلي او نږدې به نه وي چه تیری کړي هغه

ف ۵

یعني د انبوت فضل واحسان د خدای تعالی دی چه چاته ئې اراده وسي ورکوي ئې دا منصب چا اجاره نه دي په دې کښې شك نسته چه د بندګانو په منځ کښې فرق وي چه د غلاو باچا په منځ کښې کوم مناسبت دي ۱۲ عمده محمد الله

ف ۶ ابن عباس رضي الله تعالی عنه ویلي دي چه پیغمبرانو به له خدای څخه طلب د مرستي پر خپلو قومو باندې وکړ او ابن زید رض ویلي دي چه امتونو به طلب د فتحې لپاره د خپل ځان وکړ لکه چه مشرکانو به ویل چه اَللّٰهُمَّ إِنْ كَانَ هٰذَا هُوَ الْحَقَّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِّنَ السَّمَاءِ أَوِ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ. ترجمه. ای خدایه که دا قران حق وي ستا له جانبه څخه نو وورو پر موږ باندې کاڼي له اسمانه څخه یا راوړه موږ ته عذاب دردناك ۱۲ ابن کثیر

ف ۷

او څښل کیږي به پر دوی په زور له هغه اوبو څخه چه د دوزخیانو له وینو او نورو سره ګډې وي ۱۲ ۱۲ ۱۲

ف ۸

یعني داسي به ګرمي وي چه په غاړه کښې به نه تیریږي په صحیح حدیث شریف کښې راغلي دي چه دا او به داسې ګرمي وي چه پر خښلو به ئې کلمې توبه توته سي او دکنډکو پر ځای به ووزي او چه له ځمکې سره مخامخ سي نو مخ به ئې ایره سي او د سر څرمن د هغه ډګر مایش څخه راولویږي نَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ جَمِيْعِ مَا اسْتَعَاذَ مِنْهُ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَّمَا هُوَ بِمَيِّتٍ ۖ وَمِنْ وَّرَآئِهٖ
اوررابه شي ده ته اسباب د مرګ له هره طرفه څخه اونه به وي دى مړكيدونكى اوپه مخكښي ددهٔ به
عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٧﴾ مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ
عذاب وي ډير سخت مثال د هغه كسانو چه كافران سوي دي پرخپل رب باندي د عملو د دوي لكه دايرو دي
اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ ۖ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا
چه سخت را والوزي پر هغه باندي باد په هغه ورځ كښي چه باد پكښي سخت وي نه توانيږي دوي پر هغه باندي چه كړي دي دوى
عَلَىٰ شَيْءٍ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١٨﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ
پر هيڅ شي باندي دا كار هم دا ګمراهي ده لري له حق څخه ايا نه ګوري ته چه بيشكه خداى پيدا كړي دي
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۚ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ
اسمانونه او ځمكه په حقه سره كه اراده وسي د ده نو بوبه زي تاسو اورابه ولي نوى خلق
جَدِيدٍ ﴿١٩﴾ وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿٢٠﴾ وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا
نوي اونه دى دا كار پر خداى باندي ګران او ښكاره به سي دوى خداى ته ټول
فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ
نو به وائي ضعيفان (كمزوري) هغه كسانو ته چه تكبرئي كړي دي چه بيشكه موږ وو تاسو لره پيروان ايا نو
أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ۚ قَالُوا لَوْ هَدَانَا
ئي تاسو دفع كونكي زموږ څخه له عذابه د خداى څخه څه شي به وائي ورته متكبران كه لاره سوولي واى موږ ته
اللَّهُ لَهَدَيْنَاكُمْ ۖ سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزِعْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ
خداى نو لاره به ښوولي وه موږ تاسو ته برابر دي پر موږ ايا چه فرياد كوو موږ او كه صبر كوو موږ نسته موږ لره هيڅ
٣ ع ١٥ مَحِيصٍ ﴿٢١﴾ وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ
ځاى د خلاصون او وبه وائي شيطان هر كله چه خلاص كړي سي دا كار بيشكه چه خداى وعده كړي وه له تاسو سره
وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ ۖ وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ
وعده رښتيني او وعده كړي وه ما له تاسو سره نو مخالفت مي وكړله تاسو اونه وه ما لره پر تاسو باندي هيڅ
سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي ۖ فَلَا تَلُومُونِي وَلُومُوا
غلبه او دليل مګر دا قدر چه وبه بللي ما تاسو ګمراهي ته نو قبول ئي وكړو تاسو ما لره نو مه ملامتوئ ما او ملامت كړئ

ف ١ يعني هغه كفار چه له خپل رب څخه منكر دي نو مثال د نيكو عملو د دوي لكه خيرات كول صله رحمي كول يا داسي نور داسي دي لكه دايرې چه په داسي كښي پرتي وي او باد ورباندي راسي او ئي لي په هوا كړي هم دارنګه دي نيك عملونه د دوئ چه په سبب د كفر سره ټول عبث سوي دي په ورځ د قيامت بربه هيڅ فائده ورنسي ١٢ فتح وابن كثير

ف ٢ دا په ظاهر كښي خطاب رسول الله صلى الله عليه وسلم ته دى او په حقيقت كښي امت د ده ته دي په دليل د يذهبكم سره او مراد له امت څخه امت د دعوت دى ١٢ روح البيان

ف ٣ په حديث شريف كښي راغلي دي چه دوزخيان به په اول سر كښي د اصلاح وكړي چه ټول به سره يو ځاى سو او ژړا به وكړو نو پنځه سوه كاله به ژاړي مګر هيڅ فائده به ئي نه وي بيا به و وائي چه راځئ صبر وكړو نو پنځه سوه كاله به صبر وكړي نو هم هيڅ فائده به ونكړي نو ورسته له هغه به داسي و وائي چه سواء الاية ٣٣

ف ٤ حاصل د اچه ابدعتيان او مشركان به هغه خپلو مقلدانو ته و وائي چه كه موږ ته خداى لاره د اهل السنة والجماعة ښوولي واى نو موږ به تاسو ته هم سوولي وه مګر موږ پخپله ګمراهان وو نو تاسو ته موږ څرنګه سمه لاره ښوولي وي. په دى كښي اشاره ده چه هدايت او ګمراهي دواړه مخلوق په لاس كښي دي د بنده هيڅ اختيار نسته ١٢ روح

ف ٥ چه وعده د خداى دا وه چه پوره كيدل له قبرو څخه او جزاء د اعمالو حق دي او وعده زما دا وه چه قيامت او حساب بالكل نسته او كه فرضاً واقع سول نو د ابتانو به ستاسو شفاعت كوي او له عذابه به مو خلاص كړي ١٢ روح

أَنفُسَكُم مَّا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنتُم بِمُصْرِخِيَّ إِنِّي كَفَرْتُ
ځانونه خپل نه یم فریادرس ستاسو او نه یئ تاسو فریادرس زما بیشکه زه بیزاره یم له هغه څخه
بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِن قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ
چه شریك کړی وم تاسو زه له خدای سره مخکې له دې څخه بیشکه ظالمان چه دی مقرر دی دوی لره عذاب دردناك
أَلِيمٌ ﴿۲۲﴾ وَأُدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي
او داخل به کړی شی هغه کسان چه ایمان ئې راوړی دی او عملونه کړی دی نیکو په باغو کښې چه بهیږی به
مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا
لاندی د دوی نه ویالې همیشه به وی دوی په هغه کښې په اذن د رب د دوی سره تحفه د دوی به په دی جنتو کښې
سَلَامٌ ﴿۲۳﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ
لفظ د سلام وی ایا نه وینی ته چه څرنګه بیان کړی خدای یو مثال کلمی پاکی لره لکه د درختی
طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿۲۴﴾ تُؤْتِي أُكُلَهَا كُلَّ
پاکی د (چه نخوره ده) نو بیخ د دی محکم ولاړ دی او ښاخونه د دې د اسمان ته ختلی دي چه ورکوی دا اونه میوی خپلی هر
حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ
وخت په اذن یعنی په حکم د رب سره د دی او بیانوی خدای داسې مثالونه لپاره د خلقو ښائی چه دوی
يَتَذَكَّرُونَ ﴿۲۵﴾ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ
پند واخلی او مثال د کلمی مرداری دی لکه د درختی مرداری (چه مړغونی دی) چه صورت ئې نیولی وی
مِن فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِن قَرَارٍ ﴿۲۶﴾ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا
د پاسه د ځمکې نه وی هغه لره هیڅ قرار محکموی خدای هغه کسان چه ایمان ئې راوړی وی
بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ
په خبره محکمه باندې په دې ژوند نږدې کښې او په اخرت کښې او ګمراه کوی خدای
الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ﴿۲۷﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ
ظالمان او کوی خدای هغه کار چه اراده ئې وسي ایا نه ګوری ته هغه کسانو ته چه بدل کړی ئې دی نعمت
اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ﴿۲۸﴾ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَبِئْسَ
د خدای په کفر سره او نازل کړی دوی قوم خپل په کور د هلاکت کښې چه دوزخ دی داخلیږی به دوی هغه ته او بد

ك۱ ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنه ویلی دی چه مثال د کلمی طیبې چه لا اله الا الله دی داسې دی لکه د درختی نخوری چه بیخ ئې محکم وی په ځمکه کښې او ښاخونه ئې اسمان ته ختلی وی همدارنګه دا کلمه مبارکه په زړه د مؤمن کښې محکمه ټکیدلی وی او ښاخونه ئې چه اعمال صالحه دی هر وخت اسمان ته خیژی ۱۲ ابن کثیر وفتح البیان ك۲ الله تعالیٰ مشابه کړه عبادت د بتانو او کله د کفر چه په زړه د کافر مقلد کښې پی له دلیله نسسته پرته وی او هیڅ نیك عمل ورڅخه اسمان ته نه خیژی لکه درختی د مړغونی سره چه نه بیخ لری او نه ښاخونه او بادئې هر طرف تاړی وی ۱۲ ك۳ یعنی مؤمنان هر وخت په کلمه د توحید باندې چه لا اله الا الله محمد رسول الله دی محکم ولاړ وی او که هر قسم ښینی او ضرر په ته ورته ورسیږی هم له دی کلمی څخه نه ګرځی لکه چه انبیاء پیغمبران او صالحان چه قسم قسم ضررونه ئې له خلقو څخه ورته رسیدلی وو او دوی له خپل نصیب څخه منع نه سول ۱۲ ك۴ عبد الله ابن عباس رض ویلی دی چه کلمه خبیثه کلمه د شرك ده او مراد د ونې خبیثه څخه مشرك دی په حدیث شریف کښې راغلی دی چه مراد له دغې درختې بوټی د مړغونی دی ۱۲ وحیدی وغیره ك۵ یعنی په قبر کښې په جواب ورکولو کښې نکیر منکر ته بنده محکم او ټینګ وی. په صحیح حدیث سره کښې راغلی دی چه د مسلمان څخه په قبر کښې سوال وسی نو دی به ووائی چه اشهد ان لا اله الا الله وان محمدا رسول الله... مراد له یثبت الله بالقول الثابت څخه هم دا دی ۱۲ منه ك۶ حضرت علی کرم الله وجهه او له عمر رضی الله تعالیٰ عنهما څخه روایت دی چه مراد له دی خلقو څخه دوه پلاری له قریشو څخه چه بنی مغیره او بنی امیه دی. هر څه بنی مغیره چه دی په ورځ د جنګ د بدر کښې هلاك سول او هر څه بنی امیه چه دی دوی ترو خته د مرګه معطل سوی دي ورسته له مرګه به د خپل عمل جزا ووینی ۱۲ روح البیان

الْقَرَارُ ﴿٢٩﴾ وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعُوا

ځای د قرار دی او ګرځولي دي دوی خدای لره شریکان لپاره د دې چه ګمراه کړي خلق له لارې د خدای څخه ووایه چه فایده اخلئ تاسو

فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ﴿٣٠﴾ قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا

نو بیشکه چه ورتلل ستاسو اور ته دي ووایه ته هغه بندګانو زما ته چه ایمان ئې راوړی دی چه سم دې کړي دوی

الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ أَنْ

لمونځ او خیرات دې ورکړي بعضي له هغه څخه چه ورکړی دی مونږ دوی ته پټ او په ښکاره مخکې له هغه څخه چه

يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خِلَالٌ ﴿٣١﴾ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ

چه راشي هغه ورځ چه نه به وي خرڅول او اخستل په هغه کښې او نه دوستي هغه خدای هغه ذات دی چه پیدا کړي ئې دي اسمانونه

وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ

او ځمکه او راکښته کړي ئې دي له پورته طرف څخه اوبه نو راایستلي ئې دي په دې اوبو سره له هر قسم میوو څخه رزق تاسو ته

وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ﴿٣٢﴾ وَ

او تابع کړې ئې ده تاسو ته کشتۍ لپاره د دې چه ګرځي په دریاب کښې په حکم د ده سره او تابع کړي ئې دي تاسو لره ولې تابع کړي ئې دي

سَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٣﴾

تاسو ته لمر او سپوږمۍ چه ګرځېدونکي دي او تابع کړې ئې ده تاسو ته شپه او ورځ

وَآتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا

او درکړي ئې دي تاسو ته بعضې له هر شي څخه چه سوال کړی دی تاسو ده ته او که وشمارئ تاسو نعمتونه د خدای نو حساب به ئې ونکړی شئ تاسو

ع ۵ ۱۷ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَٰذَا

بیشکه چه انسان خامخا ډېر ظالم دی ناشکره دی او یاد کړه هغه وخت چه ووئیل ابراهیم علیه السلام ای ربه زما وګرځوه ته دا

الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴿٣٥﴾ رَبِّ إِنَّهُنَّ

ښهر د مکې ځای د امن او وساتې ما او زامن زما له دې څخه چه عبادت به کوو مونږ د بتانو ای ربه زما بیشکه دوی چه دي

أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ

ګمراه ئې کړل ډېر له خلقو څخه نو هر څوک چه پیروي کوي زما په دین کښې نو بیشکه چه دی له ما څخه دی او هر څوک

عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٦﴾ رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي

چه نافرماني کوي د ما نو بیشکه چه ته بخښونکی مهربان ئې ای ربه زمونږ بیشکه ما دېره کړې ده بعضې له اولاد خپل څخه

ف ۵

بعضي عالمانو ویلي دي چه سبب
د ډېر ګمراه کولو بتانو د خلقو
داوو چه شیطانانو به کښې
د دوی کښې ننوتل او خبرې
به ئې کولې نو خلق به ورپسې
ګمراه کیدل. نقل سوی دی
چه یوه ورځ یو شیطان د ابو
جهل د بوت په نس کښې
ننوتی او د رسول الله صلی
الله علیه وسلم په حق
کښې ئې بدې بدې خبرې کولې
نو خدای پاک یو پیري ته حکم
وکړ نو ئې هغه شیطان مړ
کړ هر کله چه سحر سو او خلق
له هغه بت څخه چاپیره سول
نو په حکم د خدای سره هغه
بت پر خبرو باندې راغلی او
وئې ویل چه لا اله الا الله محمد
رسول الله او زه بوت یم نه
چا ته ګټه رسولی شم او نه
ورڅخه ضرر دفع کولی شم
هلاکت دی وی هغه چا لره چه
عبادت زما کوي بې له خدایه
څخه. نو دا خبره چه هغه
خلقو واورېدله نو ابو جهل
راولاړ سو او هغه بوت ئې
مات کړ او وئې ویل چه
محمد (صلی الله علیه واله
وسلم) پر ښتانو باندې
هم سحر وکړ چه اوس
صفت د ده کوي ۱۲
تفسیر
روح البیان

بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِندَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ

په هغه میدان کښې چه نه وی خاوند د کښت نژدې د کور ستا چه حرام کړی شوی دی ای رب زمونږ لپاره د دې چه سم دروی لمونځ

فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِّنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُم مِّنَ

نو وګرځوه زړونه د بعضی خلقو چه راز غلي په محبت سره دوی ته او روزي ورکړې دوی دوی ته له

الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٧﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ

له هر قسم میوو څخه بنا ئی چه دوی شکر اداء کړي ای ربه زمونږ بیشکه ته پوهیږې پر هغه چه پټ ئې کوو مونږ او پر هغه چه ښکاره ئې کوو مونږ

وَمَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِن شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٣٨﴾

او نه پټیږي پر خدای باندې هیڅ شی په ځمکه کښې او نه ئله په اسمان کښې

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ ۚ إِنَّ

ثناء ده هغه خدای لره چه راکړی ئې دی ماته په سپین ږیرتوب کښې اسماعیل ع او اسحق ع بیشکه

رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٩﴾ رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِن ذُرِّيَّتِي ۚ

چه رب زما خامخا اوریدونکې د دعا دی ای ربه زما وګرځوه ما درونکی د لمانځه او بعضې له اولاده زما څخه هم ولاړ پر لمانځه

رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ ﴿٤٠﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ

ای ربه زما قبوله کړې دعا زما ای ربه زمونږ بخښنه وکړې ماته او مور پلار زما ته او مومنانو ته په هغه ورځ چه دریږي به

الْحِسَابُ ﴿٤١﴾ وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ ۚ إِنَّمَا

حساب او ګمان مه کوه پر خدای باندې د بې خبره له هغه څخه چه کوی ئې ظالمان بیشکه خبره داده

يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿٤٢﴾ مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي

چه ورسته کوی دوی هغه ورځې ته چه پرې به ودریږي سترګې چه تلوار کونکي به وی جلت منځ به نیونکي وی

رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ ۖ وَأَفْئِدَتُهُمْ هَوَاءٌ ﴿٤٣﴾ وَأَنذِرِ

د سرو خپلو چه بیرته به نه راګرځي دوی ته سترګې د دوی او زړونه د دوی به خالي وی له عقلو څخه او وویروه

النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخِّرْنَا

خلق له هغه ورځې څخه چه راسی وی ته عذاب نو وبه وائی هغه کسان چه ظلم ئې کړی وی ای ربه زمونږ وروسته کړه مونږ تر هغه

إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ نُّجِبْ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرُّسُلَ ۗ أَوَلَمْ تَكُونُوا

نیټې نژدې پورې چه قبوله کړو مونږ بلنه ستا او پیروی وکړو مونږ د رسولانو ایا نه وی تاسو

له ابن عباس رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چه د طائف چه اوس له مکې معظمې څخه دری منزله لیری دی. له ځمکې د فلسطین څخه وو هر کله چه ابراهیم علیه السلام داد عا وکړه نو خدای تعالی دی له ځایه څخه راپورته کړ او مکې معظمې ته نژدې کینبو دی لپاره د دې چه اهل د مکې پر اباد وي ۱۲ تفسیر روح البیان
ـــــ یعنی پر الله تعالی باندې هیڅ خبره پټه نه ده مګر مونږ محض په عوض د بندګی سره سوال کوو له تا څخه. په حدیث شریف کښې راغلی دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دي څوک چه سوال د خدای څخه نه کوی نو خدای ورته په غضب کیږي ۱۲ منه ـــــ په دې معنی د سپین ږیرتوب کښې ئې اسماعیل ع وروسته له نه نوي کالو او اسحق ع وروسته له یوسل دولسو کالو پیدا شوي دي ۱۲ تیسیر
ـــــ یعنی په ورځ د قیامت کښې به ئې سترګې له ډیری وېرې څخه بکې راوونیږي له جهته لیدلو د ډیرو سختیو ۱۲ ـــــ یعنی هغه بیاونکې خپل ته به په تلوار ورځي ۱۲ روح البیان ـــــ یعنی له ډیری وېری څخه به سترګې نه سی رپولی نیغې به ئې نیولی وی ۱۲ روح
ـــــ یعنی په د غوبځ کښې به له ډیره حیرته په هیڅ نه پوهیږي بابه له حق څخه بلکه له هره خیره څخه خالي وي ۱۲ ۱۲ ۱۲
ـــــ چه ورځ د مرګ ئې ده د قیامت ده
۱۲ اللهم اغفر لكاتبه ولوالديه ولجميع المؤمنين آمين

أَقْسَمْتُم مِّن قَبْلُ مَا لَكُم مِّن زَوَالٍ ﴿٤٤﴾ وَسَكَنتُمْ فِي مَسَاكِنِ

چه قسمونه به مو کول مخکې له دې څخه چه نشته تاسو لره هيڅ زوال (يعنې نه مرګ او نه بيا ژوندون) او اوسيدلي وئ تاسو په کورو

الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا

د هغه کسانو کښې چه ظلم ئې کړي وو پر ځانو خپلو او ښکاره سوي وو تاسو ته چه څرنګه کار کړی وو موږ له هغو سره او بيان کړي وو موږ

لَكُمُ الْأَمْثَالَ ﴿٤٥﴾ وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِندَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِن

تاسو ته مثالونه او به يقين سره فريب به وکړ هغوی فريب خپل او د خدای څخه ده جزا د مکر د دوئ او بيشکه

كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ﴿٤٦﴾ فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفَ وَعْدِهِ

چه و مکر د دوی په هغو الي کښې د اسي چه لېرې سي په لځيله ځاي له ده څخه غرونه نو کمان مه کوه ته پر خدای باندی خلاف کوونکی د وعدی خپلې

رُسُلَهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ﴿٤٧﴾ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ

له رسولانو خپلو سره بيشکه چه خدای غالب دی خاوند د بدله اخستو دی لکفارو څخه هغه ورځ چه بدله به کړی سي دا ځمکه پر بله ځمکه

وَالسَّمَاوَاتُ ۖ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٤٨﴾ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ

او اسمانونه به هم بدل سي او ښکاره به سي د اخلق خدای ته چه يو دی غالب دی او وينې به ته کافران

يَوْمَئِذٍ مُّقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٤٩﴾ سَرَابِيلُهُم مِّن قَطِرَانٍ وَتَغْشَىٰ

په د غه ورځ کښې چه تړلي سوی به وي په زنځيرو کښې قميصونه د دوی به له زفتو څخه وي او پټ کړی به وي

وُجُوهَهُمُ النَّارُ ﴿٥٠﴾ لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ

مخونه د دوی اور لپاره د دې چه جزا ورکړي خدای هر يو نفس ته جزا د هغه عمل چه کړی وو ده بيشکه چه خدای ژر

الْحِسَابِ ﴿٥١﴾ هَٰذَا بَلَاغٌ لِّلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ

حساب کوونکی دی دا قرآن بس کيدونکي دی خلقو لره او چه وويرول سي دوی په ده سره او چه پوه سي دوی چه بيشکه دا

ع ۷ ۱۱ ۱۹ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٥٢﴾

خدای معبود يو دی او چه واخلي څښتنان د عقلو

سُورَةُ الْحِجْرِ مَكِّيَّةٌ وَهِيَ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ آيَةً وَسِتُّ رُكُوعَاتٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

شروع کوم پر نامه د خدای چه بخښونکی دی مهربان دی

الر ۚ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُّبِينٍ ﴿١﴾

خدای پوهيږي پر معنا د دې دا ايتونه د کتاب دی او د قرآن بيانونکي دی

ف ۱

بعضو مفسرينو د دی ايت ترجمه داسې کړې ده چه په مکر د دوی سره غرونه نه ښوريږي يعنې د رسول الله صلی الله عليه وسلم معامله چه په تائيد الهی سره محکمه ده نو دا مکر او فساد د دوی هيڅ تاثير نه سي پکښې کولی ۱۲ منه ف ۲ له حضرت علي رضی الله عنه څخه نقل سوی دی چه دا ايت شريف په حق د نمرود ظالم کښې نازل سوی دی چه هر کله ده ابراهيم عليه السلام په اور کښې واچاوه او خدای تعالیٰ هغه سالم وساتی نو ده وويل چه د ابراهيم خدای ير لوی خدای دی چه له سوزولو ده څخه ئې وساتی. او س نو زه غواړم چه اسمان ته وخيژم او له هغه سره جنګ وکړم نو ئې يو لوړ منار جوړ کړه بيا ئې کاله کښې پنځه زره ګزه او بل دوه دوه فرسخه پلنه وه خو چه سر ته ئې ورو ختی نو اسمان بيا هم لېرې ښکاره کيدی بيا ئې زرا کښېنه سو نو خدای پاک سخت باد ورباندې را و ستی او هغه منار ئې ونړيدله او ډير خلق تري لاندې سول ۱۲ روح ف ۳ نقل دی چه بدليدل د ځمکي او د اسمان به دوه ځله وي يو وار به يوازې صفت د دوی بدليږي چه له اسمانه څخه به ستوري او غوريږي او لمر او سپوږمۍ به تک تور سي او اسمان به کله په مثل د خرمنې او کله به مثل د تامبې سي او ځمکه به هواره سي او غرونه به ورڅخه ولاړ سي او هوار دالک به سي. او دوهم ځل به د دواړو ذات بدل سي چه هغه به د محشر ورځ وی او ځمکه به د سپينو زرو سي او اسمان به سره زر سي د الحضرت علي کرم الله وجهه څخه نقل دی ۱۲ روح ف ۴ قطران هغه تور تيل دی چه ير ژر اور پکښې لګيږي چه پر ممنو او ښانو باندې مښل کيږي او هغه خرمن سوزوي او اور ور باندې ير ژر او ښه لګيږي چه په عادي پښتو کښې ورته زفت وايي ۱۲ منه

رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٢﴾ ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا

ډېر ځله به خوښه وي دغه کسانو چه کافران سوي دي دا خبره چه کاشکې وي دوی مسلمانان پرېږده ته دوی چه خوراک کوي

وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ وَمَا أَهْلَكْنَا

او معاش کوي او مشغول کړي دي دوی لوی امید ژر دی چه پوه به سي او نه دی هلاک کړي موږ

مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَعْلُومٌ ﴿٤﴾ مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ

هیڅ اهل د کلي مګر لپاره د هلاک د هغوی یو وخت معلوم وو نه مخکښې کیږي هیڅ امت

أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ﴿٥﴾ وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ

له وخته د هلاک د هغه څخه او نه وروسته کیږي او وائی دوی چه ایا هغه څوک چه نازل کړی سوی دی پر هغه

الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾ لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَائِكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ

قران بیشکه ته چه یې خامخا لیونی یې ولې نه راولې ته موږ ته پرښتې لپاره د عذاب زموږ که یې ته له

الصَّادِقِينَ ﴿٧﴾ مَا نُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذًا

رښتینو څخه (الله ج وائی) چه نه نازلوو موږ پرښتې مګر پر حق یعنې له عذاب سره او نه به وي دوی په دغه وخت کښې

مُنْظَرِينَ ﴿٨﴾ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٩﴾

مهلت ورکړی شوي بیشکه موږ نازل کړی موږ دی قران او بیشکه موږ د ده لره ساتونکي یو

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شِيَعِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٠﴾ وَمَا يَأْتِيهِمْ

او خامخا په تحقیق سره لیږلي وو موږ مخوالا تا څخه رسولان په ډلو مخکښنو کښې او نه به راتلی پر هغوی باندې

مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١١﴾ كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي

هیڅ رسول مګر وو به هغوی چه په هغه پوري به یې مسخري کولې همدا رنګه ننه باسو دا کفر په

قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٢﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾

زړونو د کافرانو د زړه ماني کښې چه ایمان نه راوړي پر دې قران او په تحقیق تیري سوي دي لارې د مخکښنو خلقو

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ ﴿١٤﴾

او که خلاص کړي وای موږ پر دوی باندې دروازه له اسمانه څخه نو ګډ لې وي دوی په هغه کښې چه ختلي اسمان ته

لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَسْحُورُونَ ﴿١٥﴾

نو خامخا به ویلي وو دوی چه بیشکه خبره دا ده چه تړلی سوي دي سترګې زموږ بلکه یو موږ یو قوم چه سحر راباندې کړی سوی دی

ف ۱

په حدیث شریف کښې راغلي دي چه په یه مرګ د قیامت چه دوزخیان په دوزخ کښې تول یو ځای سي او له دوی سره به بعضی ګنهګاران مؤمنان هم په دوزخ کښې وي نو کفار به ورته ووائی چه ایا تاسو مسلمانان نه وی نو هغوی ورته ووائی چه بیشکه موږ مسلمان وو مګر موږ په دنیا کښې ګناهونه کړي وو نو پر هغه نیول سوي یو نو الله تعالی به بیا دې پیغور د کفارو باندې په غضب سي او ګنهګارانو مؤمنانو ته به ووائی چه تر ما په رحمت سره ووزئ له دوزخ څخه بیا به کفار ارزو وکړي چه کاشکې موږ هم مسلمانان وای (روح البیان و معالم)

ف ۲

الله تعالی د کفارو عناد او سرکشی بیانوي چه دوی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وائی چه ای هغه څوک چه ته موږ ځیل دین ته بولې او له ځیل اودا بلار نو له دین څخه مو منع کوې ته لیونی یې باید چه له تا سره پرښتې راسي ستا پر پیغمبرۍ او پر حقوالي د قران باندې شاهدې ووائي نو به موږ ایمان درباندې راوړو نو خدای تعالی وویل چه که فرضاً پرښتې راسي نو هم به دوی ایمان نه راوړي او دوی به هلاک سي

سی ۱۲ جامع وفتح وابن کثیر

ع ۱ ۱۵

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ (۱۶) وَحَفِظْنَاهَا

او خامخا په تحقیق پیدا کړي دي موږ په اسمان کښې برجونه او ښائسته کړي مودي اسمان ليدونکو دکتونکو يا ليدونکو او ساتلي مودي اسمان

مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ (۱۷) إِلَّا مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَأَتْبَعَهُ

له هر ه شیطانه رټلي شوي څخه مګر هغه چې پټ وکړي اوريدل نو راسي ورپسې

شِهَابٌ مُبِينٌ (۱۸) وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ

لمبه د اور ښکاره او ځمکه غوړولې ده موږ او پيدا کړي مودي په دې کښې غرونه محکم

وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ (۱۹) وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا

او زرغونه کړي مودي په دې ځمکه کښې له هر شي په اندازه کړي شوي څخه او پيدا کړي مودي تاسو لره په دې ځمکه کښې

مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ (۲۰) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا

اسباب د معاش او هغه مريونه او عيال ستاسو چې نه ئې تاسو هغوته روزي ورکونکي او نشته هيڅ شي مګر

عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ (۲۱) وَأَرْسَلْنَا الرِّيَاحَ

زموږ څخه خزاني د هغه دي او نه راليږو موږ هغه مګر په اندازه معلومه او راليږلي دي موږ بادونه

لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ

دکونکي د وريځو له او بو څخه نو ليږو موږ له طرفه د اسمان څخه اوبه نو څښولي موږ تاسو ته دا اوبه او نه ئې تاسو دي اوبو لره

بِخَازِنِينَ (۲۲) وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ (۲۳) وَلَقَدْ

خزانه کونکي او بيشکه چې موږ ژوندي کول کوو او وژل کوو او موږ باقي کيدونکي يو او خامخا په تحقيق

عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ (۲۴) وَإِنَّ

معلوم دي موږ ته مخکني خلق له تاسو څخه او خامخا په تحقيق معلوم دي موږ ورستني له تاسو څخه او بيشکه

رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ (۲۵) وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ

چې رب ستا هم دي به راجمع کړي دا خلق بيشکه چې دي خاوند د حکمت دي عالم دي او خامخا په تحقيق پيدا کړي دي موږ انسان

مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ (۲۶) وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ

يعني ادم عليه السلام له وچ کودي څخه چې جوړ شوي وه له تور ختي څخه چې خټې شوي وي او جان (پيکه د پيريانو) پيدا کړي دي موږ مخوا له انسان څخه

مِنْ نَارِ السَّمُومِ (۲۷) وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا

له اور ه ګرم څخه نه او ياد کړه هغه وخت چې وويل رب ستا پرښتو ته چې بيشکه زه پيدا کونکي يم د يو بشر

سـله چه هغه دولس برجونه دي چه نومونه ئې دا دي حَمَل، ثور، جوزا، سرطان، اسد، سنبله، ميزا عقرب، قوس، جدي، دلو، حوت او دا برجونه په اوو اسمانو کښې دي ۱۲

سـله له ابن عباس رضي الله تعالیٰ عنه څخه روايت دي چه په مخکني زمانو کښې شيطانان اسمانو ته ختل او له هغه ځايه څخه به ئې خبرې غيبو راوړي هر کله چه عيسىٰ عليه السلام پيدا سو نو دوی له دريو اسمانو څخه منع سول بيا چه هر کله محمد صلى الله عليه وسلم راغلی نو دوی له ټولو اسمانو څخه بند سول او که خبري نو پر لعيود. او ور باندي ويشتل کيږي ۲ روح.

سـله يعني له هر قسم شيانو څخه چه ورته حاجت وي په دې ځمکه کښې الله تعالیٰ پيدا کړي دي لکه سره زر، سپين زر، او سپينه سکاره او داسې نور ۳

سـله لکه مثلاً ميښې او غلامانې څخه ستاسو کوي او روزي موږ ورکوو ۴

سـله چا ويلي دي چه معنیٰ د دې ايت داسي ده چه موږ پيژنو هغه کسان چه په مخته صف د لمانځه کښې ودريږي او هغه خوک چه په شا ته صف د لمانځه کښې ودريږي په نيت د فساد ابن عباس ويلي دي چه مبانسته ښځه به راغله او به رسول الله صلى الله عليه وسلم پسې به ئې لمانځه او کړه نو بعضي کسانو به مخکني صف ته مخته سول چه د ښځې

۲ ع ۱۰ ۲

و نه وي نو او بعضي به شا ته سو چه په رکوع کښې به ئې ښځو ته کتل نو خدای تعالیٰ دا ايت نازل کړ۔ په حديث شريف کښې راغلي دي چه بهتر د صفونو د سړو اولني صف دي او بدتر ورستوني دي او بهتر صف د ښځو ورستوني دي او بدتر اولني دي ۱۲ سـله په عالم کښې هغه دي چه پرښتي له نور څخه پيدا سوي دي او پيريان له اور څخه او ادم له هغه شي څخه چه بيان ئې تاسو ته وسو چه تور خټه وه ۱۲ ابن کثير

مِّنْ صَلْصَالٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٢٨﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ

د کودړې وچې څخه چه هغه له تورې خټې نه پیدا شوې وي نو په هغه وخت کښې چه برابر کړم او پو مې کړل په ده کښې

مِن رُّوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٢٩﴾ فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٣٠﴾

له روح خپل څخه نو پریوځئ ده ته سجده کوونکي له نو سجده وکړه پرښتو ټولو دوی ګردو

إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ أَن يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣١﴾ قَالَ يَا إِبْلِيسُ

مګر ابلیس سجده ونکړه منع وکړه ده له دې څخه چه شي دی له سجده کوونکو څخه ووېل خدای اې ابلیس څه شوي وو تا له

مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ لَمْ أَكُن لِّأَسْجُدَ لِبَشَرٍ

چه نه سوي ته ملګرې د سجده کوونکو آدم ته ووېل ابلیس یم زه لائق دې چه سجده وکړم دا سې بشر ته

خَلَقْتَهُ مِن صَلْصَالٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٣٣﴾ قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا

چه تا پیدا کړی دي هغه له کودړې وچې څخه چه هغه جوړ دی له تورې خټې نه پیدا کړې سوی څخه ووېل خدای اوځه ووځه له دې جنت څخه

فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَىٰ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٣٥﴾ قَالَ

نو بیشکه چه ته رټلی سوی ئې او بیشکه چه پر تا باندې لعنت دی تر ورځې د جزا پورې ووېل ابلیس

رَبِّ فَأَنظِرْنِي إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٣٦﴾ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ ﴿٣٧﴾

ای ربه زما نو ځنډ وکړه ماته تر هغه ورځې پورې چه پورته کاوه سي دا خلق ووېل ورته خدای نو بیشکه ته له ځنډ شوو څخه ئې

إِلَىٰ يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ

تر ورځې د هغه وخت معلوم پورې ووېل ابلیس ای ربه په سبب د هغه چه ګمراه کړم تا زه خامخا به ښائسته کړم ګناهونه

لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ

دوی ته په ځمکه کښې او زه به ګمراه کړم دوی ټول مګر بندګان ستا له دوی څخه

الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ قَالَ هَٰذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤١﴾ إِنَّ

چه خالص کړی سوي وي ووېل خدای چه دا لاره ده پر ما باندې برابره سمه چه بیشکه

عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ

بندګان زما چه دي نسته تا له پر هغوی باندې هیڅ غلبه مګر هغه څوک چه تابع سو ستا له

الْغَاوِينَ ﴿٤٢﴾ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٣﴾ لَهَا سَبْعَةُ

ګمراهانو څخه او بیشکه چه دوزخ ځای د وعدې د دوی دی د ټولو چه ده لره او

له دا سجده د عبادت نه بلکه صرف لپاره د تعظیم او دا کار په نورو ادیانو کښې جائز و او بعضو مفسرینو ویلي دي چه مراد له دې څخه صرف سلام کول و دوی ته او بعضو ویلي دي چه دا سجده په حقیقت کښې الله تعالیٰ ته وه او آدم علیه السلام ئې قبله وه لکه چه زموږ په شریعت کښې کعبه شریفه قبله ده والله اعلم ۱۲ ح له چه هغه زمانه د اولنئ شیطان د و کودوه و رسته له هغه د ی د متعال خدای په هر څه مړه سي او خلوبنت کاله به پر تیر سي بیا به ژوندی کیږي پریان پوله بل څخه پیدا کیږي او نارینه او ښځې یکښې سته او مړه کیږي هم روایت دی چه حجاج بن یوسف په زمانه کښې د ده تیر چا و ویل چه د چین په علاقه کښې یو ځای دی چه په هغه ځای کښې څوک لاره خطا کړي او اوازونه ورته کیږي چه دې لارې ته راوګرځه او اواز کوونکي ته لید لکیږي نو حجاج یو څوک ستاو ورته ویلي ول چه تاسو هغه ځای ته ورسئ او په قصد لاره غلطه کړئ هر کله چه اواز درته وسي چه لارې ته راوګرځئ نو تاسو حمله پر هغه خلقو باندې وکړئ چه دوی څوک دي هر کله چه هغه کسان ولاړل او دا کار ئې وکړ اواز ئې نه ورته وسول په هغه ځای کښې چه تاسو موږ نه سئ لیدلي نو دوی پوښتنه وکړه چه تاسو له کومه وخته په دې ځای کښې ژوند کوئ هغوی وویل چه کلونه موږ ته یاد نه دي لیکن دومره موږ یاد دي چه د چین ښار وران سوی دی او د ښار بیا جوړ سوی دی ۱۲ رح ۳ له یعني زما په تقدیر کښې دا خبره مقرره سوې وه او د دې لپاره مې ته پیدا کړي او بیا مې ګمراه کړې چه ته اولاد د آدم ع م ګمراه کوه او پر شرک او کفر ئې اخته کوه او پر خاصو مقبولو بندګانو زما به ستا هیڅ خبره نه و چلیږي ۱۲ عثماني وشهيمي سه ۱۲

٥

أَبْوَابٌ لِكُلِّ بَابٍ مِّنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ﴿٤٤﴾ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي

دروازې دي لپاره د هرې دروازې لره دي له ګمراهانو څخه يوه برخه وي تقسيم کړې سوې | بيشکه پرهيزګاران به په

جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٥﴾ ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ آمِنِينَ ﴿٤٦﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِي

باغونو کښې او په چينو کښې به وي او به ويل سي ورته چه ننوځئ ته په سلامتيا سره چه به امن وياست او وباسو موږ هغه چه

صُدُورِهِمْ مِّنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ ﴿٤٧﴾ لَا يَمَسُّهُمْ

سينو د دوی کښې وي له کينه څخه | چه وروڼه به وي په تختونو ناست به وي مخامخ | نه به رسيږي دوی ته

فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُم مِّنْهَا بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٨﴾ نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي

په دې جنتو کښې هيڅ | سختي او نه به دوی له دې جنتو څخه ايستل سوي | خبر کړه بندګان زما چه زه

أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٤٩﴾ وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾

بخښونکی يم مهربان يم | او بيشکه عذاب زما | دی عذاب دردناک دي

وَنَبِّئْهُمْ عَن ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ﴿٥١﴾ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا

او خبر کړه دوی له قصې ميلمنو د ابراهيم څخه | چه راننوتل دوی پرده باندې نو وويل دوی سلام وايو موږ پر تا

قَالَ إِنَّا مِنكُمْ وَجِلُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ

وويل ابراهيم په يقين موږ له تاسو څخه ويريدونکي يو | وويل دوی چه مه ويريږه ته بيشکه موږ زيری درکوو تا ته پر هلک

عَلِيمٍ ﴿٥٣﴾ قَالَ أَبَشَّرْتُمُونِي عَلَىٰ أَن مَّسَّنِيَ الْكِبَرُ فَبِمَ

عالم سره | وويل ابراهيم ايا زيری راکوئ ماته سره له دې چه رسيدلی ماته سپين ږيرتوب نو پر کوم وجه

تُبَشِّرُونَ ﴿٥٤﴾ قَالُوا بَشَّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُن مِّنَ الْقَانِطِينَ ﴿٥٥﴾

تاسو زيری راکوئ ماته | وويل هغوی چه زيری درکوو تا ته په حقه سره نو مه کيږه ته له نااميدو څخه

قَالَ وَمَن يَقْنَطُ مِن رَّحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ﴿٥٦﴾ قَالَ فَمَا

وويل ده او څوک دي چه نااميده کيږي به له رحمته د خدای څخه مګر ګمراهان | وويل ابراهيم نو څه دي

خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٥٧﴾ قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٥٨﴾

مطلب ستاسو ای ليږل شوي د خدای | وويل هغوی چه بيشکه موږ ليږل سوي يو هلاک د قوم کافرانو ته

إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا لَمُنَجُّوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٩﴾ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَا

مګر عيال د لوط چه موږ ساتونکي يو د دوی | ټول | مګر ښځه دده | اندازه کړې ده موږ

روايت دي چه دوزخ اووه منزله دي په اولني کښې ګنهګاران وي د مؤمنانو په دوهم کښې يهوديان په دريم کښې نصاری په څلورم کښې صابئين په پنځم کښې مجوسيان او په شپږم منزل کښې مشرکان او په اووم منزل کښې منافقان وي ۱۲ روح ۲ حضرت علي رضي الله تعالی عنه ويلي دي چه زما اميد دی چه زه او عثمان او طلحه او زبير رضي الله عنهم به له دې کسانو څخه يو. په يو حديث کښې راغلي دي چه رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي چه هغه کسان چه يو د بل سره خالي د خدای لپاره دوستي کوي نو هغه به يو له بل سره په جنت کښې وينې ويا رسول الله صلی الله عليه وسلم دا روايت وو اويه ۱۲ ۳ روايت دي چه يوه ورځ رسول الله صلی الله عليه وسلم د بني شيبې وله دروازې څخه مسجد حرام ته راننوتی نو صحابه کرام ني وليدل چه خندل ني نو ده ورته وويل چه سبب د دې چه په خندا کښې يئ وو يم نو صحابه کرام پوه دي خفه سوه او رسول الله صلی الله عليه وسلم تير سو چه حجر ته لا نه وو رسيدلی چه بيرته راغلی او وی ويل چه خدای طرفه څخه جبرائيل عليه السلام راغلی او وی ويل چه ته بندګان زما ولي نااميده کوي خبر نی کړه چه بيشکه زه بخښونکی يم مهربان يم. الحديث ۱۲ ۴ چه هغه پرښتي وي چه يو جبرائيل او بل په ښکلي نوري په شکل د هلکانو ده ته راغلي وه ۱۲ روح ۵ يعنې ابراهيم عليه السلام دوی ته وويل چه دا خبره خو وسو مګر دا حال راته ووايه چه تاسو څه لپاره راغلي ئی. دی يو هسې پرښتي چه پرښتي يو لوی کار لپاره راغلي دي ځکه چه ما ته دنړی د زيری راکولو لپاره خو يوه فرښته هم کافي وه ۱۲ منه ح

إِنَّهَا لَمِنَ الْغٰبِرِيْنَ ﴿۶۰﴾ فَلَمَّا جَآءَ اٰلَ لُوْطِ نِالْمُرْسَلُوْنَ ﴿۶۱﴾ قَالَ

چه بیشکه دا به باقي پاته کیدونکو ځنې ده نو هر کله چه راغلل عیال د لوط ع ته هغه لیږلي شوي ووېل وړته لوط ع

إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّنْكَرُوْنَ ﴿۶۲﴾ قَالُوْا بَلْ جِئْنٰكَ بِمَا كَانُوْا فِيْهِ يَمْتَرُوْنَ ﴿۶۳﴾

چه بیشکه تاسو یو قوم یئ نابلده دوکوته ووېل بلکه راوړي دي مونږ تاته هغه عذاب چه په هغه کښې به شك کاوه

وَاَتَيْنٰكَ بِالْحَقِّ وَاِنَّا لَصٰدِقُوْنَ ﴿۶۴﴾ فَاَسْرِ بِاَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ

او راغلي یو مونږ په حقه سره او بیشکه چه مونږ خامخا رښتیني یو نو روان کړه عیال خپل په یوه ټوټه کښې له

الَّيْلِ وَاتَّبِعْ اَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ اَحَدٌ وَّامْضُوْا حَيْثُ

شپې ځنې او ته هم ځه په دوي پسې او شاته دې نه ګوري له تاسو ځنې یو څوك هم او ځئ هغه ځاي ته

تُؤْمَرُوْنَ ﴿۶۵﴾ وَقَضَيْنَآ اِلَيْهِ ذٰلِكَ الْاَمْرَ اَنَّ دَابِرَ هٰٓؤُلَآءِ مَقْطُوْعٌ

چه تاسو ته امر کیږي او حکم وکړه مونږ ده ته دې کار چه بیشکه بیخ ددې کافرانو به پریکړل سي

مُّصْبِحِيْنَ ﴿۶۶﴾ وَجَآءَ اَهْلُ الْمَدِيْنَةِ يَسْتَبْشِرُوْنَ ﴿۶۷﴾ قَالَ اِنَّ

په وخت د صبا کښې او راغلل اهل د هغه ښهر چه زیری ئې کول یو دبله خوشحاله وو ووېل لوط ع چه بیشکه

هٰٓؤُلَآءِ ضَيْفِيْ فَلَا تَفْضَحُوْنِ ﴿۶۸﴾ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَلَا تُخْزُوْنِ ﴿۶۹﴾

دا کسان میلمانه زما دي نو مه شرموئ ما او ووېریږئ له خدای ځنې او مه کوچره کوئ ما

قَالُوْٓا اَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعٰلَمِيْنَ ﴿۷۰﴾ قَالَ هٰٓؤُلَآءِ بَنٰتِيْٓ اِنْ

دوی ورته ووېل چه ایا نه وو منع کړي مونږ ته له خلقو ځنې ووېل لوط ع چه دا لوڼه زما دي که ئې

كُنْتُمْ فٰعِلِيْنَ ﴿۷۱﴾ لَعَمْرُكَ اِنَّهُمْ لَفِيْ سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُوْنَ ﴿۷۲﴾ فَاَخَذَتْهُمُ

تاسو کونکي د کار زما دی قسم وي په عمر ستا بانده چه بیشکه دوي په بیهوشۍ خپله کښې حیران او سرګردان وو نو ونیول دوي

الصَّيْحَةُ مُشْرِقِيْنَ ﴿۷۳﴾ فَجَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ

اواز سخت په وخت د اشراق کښې نو وګرځوله مونږ بره طرف ددي ښهر کښته طرف د هغه او وروله مونږ پر دوی باندې

حِجَارَةً مِّنْ سِجِّيْلٍ ﴿۷۴﴾ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِيْنَ ﴿۷۵﴾ وَاِنَّهَا

کاڼي له کیمیو ځنې بیشکه چه په دی هلاك د دوی کښې خامخا علامې د قدرت دي خدای لیاره د غور خستونکي او بیشکه دغه

لَبِسَبِيْلٍ مُّقِيْمٍ ﴿۷۶﴾ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِّلْمُؤْمِنِيْنَ ﴿۷۷﴾

دی په لاره روانه برابر کښې بیشکه چه په دی هلاك د دوی کښې خامخا علامې قدرت د خدای دي مؤمنانو ته

ك

دا ښځه د ده پکښې منافقه وه مکر سره خدای دا بې ښکاره کړې کناه نه نیوله نو ځکه ع داسې حکم دوی ته وکړه چه دا نه وتوانیدله او هلاکه سوه او هغه حکم دا وو چه تاسو شاته مه ګورئ که نو تاسو هم هلاك به سئ او دا د شاته کتلو ځنې منع نه سوه او هلاکه سوه موضح ۲ یعنې پر تاسو علامه د سفر هم نسته او نه دې وطن ئې نو ځکه له تاسو ځنې ویریږم چه څه ضرر به ئې در رسوئ ۱۲ روح ۳ چه شام یا مصر دي ۱۲ ۴ په دې ایت شریف کښې اشاره ده دې ته چه عمل د نیکو او د علم نافع ځنې سوئ نسب او خپلوی د نیکانو او ملګري د دوی هیڅ فائده نه رسوي ایا نه ګورئ د لوط علیه السلام ښځې ته چه څرنګه هلاکه سوه او د لوط علیه السلام خپلوي هیڅ فائده ورته ونکړه ۱۲ ۵ یعنې ته مونږ مه مانع کیږه له میلمنو ځنې ۶ ابن عباس رضي الله تعالى عنه ویلي دي چه خدای داسې نفس نه دی پیدا کړی چه الله تعالى ته تر محمد صلى الله علیه وسلم ډیر ګران وي او نه مې دي وریدلي چه خدای په عمر د چا باندې قسم اخستی وي بې له ده ځنې صلى الله علیه وسلم ۱۱ روح ۷ له دې ایت شریف ځنې ډیره لوړه مرتبه د محمد صلى الله علیه وسلم په نزد د خدای معلومه سوه چه پر عمر د ده ئې قسم وکړ سید علامه ویلي دي چه بې له الله ځنې پر بل چا باندې قسم اخستل منع دي یعنې مسلمانانو ته دی جائز نسته چه پر بل باقسم واخلي پر صحیح حدیثونه په دې باب کښې راغلي دي ۱۲ امنته ۸ چه هر یو کاڼي باندې د هغه سړي نوم لیکلی سوی وو چه هغه به ورباندې لګیدی نو پر ویشتلو پر بلیغ ورله او مینته او هلاك سو ۱۲ روح ۹ یعنې د کلي د هغوی چه هلاك سوي دي په سمه لاره کښې دي چه ګذرئي هر څوك لیدلی سي د مکې معظمې د شام په منځ کښې مشهور ځای دی او تاسو هر وخت پر تیریږئ نو مناسب چه عبرت ورباندې واخلي ۱۲ روح البیان

وَاِنْ كَانَ اَصْحٰبُ الْاَيْكَةِ لَظٰلِمِيْنَ ﴿۷۸﴾ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ ۘ وَ اِنَّهُمَا

بیشکه چه وو اوسیدونکی د ایکه ښهر خامخا ظالمان نو بدله واخسته مونږ له دوی نه او بیشکه دا دواړه ښهرونه چه دی

لَبِاِمَامٍ مُّبِيْنٍ ﴿۷۹﴾ؕ وَلَقَدْ كَذَّبَ اَصْحٰبُ الْحِجْرِ الْمُرْسَلِيْنَ ﴿۸۰﴾ۙ

په لاره ښکاره کښې دي او په تحقیق نسبت د دروغو کړی وو اوسیدونکو د حجر ځای پیغمبرانو ته

وَاٰتَيْنٰهُمْ اٰيٰتِنَا فَكَانُوْا عَنْهَا مُعْرِضِيْنَ ﴿۸۱﴾ۙ وَكَانُوْا يَنْحِتُوْنَ

او ورکړی وی مونږ هغوی ته معجزی خپلې نو وو هغوی له هغه نه مخ ګرځوونکی او وو هغوی چه کښل به ئې

مِنَ الْجِبَالِ بُيُوْتًا اٰمِنِيْنَ ﴿۸۲﴾ فَاَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِيْنَ ﴿۸۳﴾ۙ

له غرونه کورونه په امن کښې وو نو ونیوله دوی اواز سخت په وخت د صبا کښې

فَمَاۤ اَغْنٰى عَنْهُمْ مَّا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ﴿۸۴﴾ؕ وَمَا خَلَقْنَا السَّمٰوٰتِ

نو هیڅ دفع ونکړه له دوی هغه کار چه وو دوی کول ئې او نه دی پیدا کړی مونږ اسمانونه

وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَاۤ اِلَّا بِالْحَقِّ ؕ وَاِنَّ السَّاعَةَ لَاٰتِيَةٌ فَاصْفَحِ

او ځمکه او هغه شیان چه په منځ د دی دواړو کښې دی مګر په رښتیا سره او بیشکه چه قیامت خامخا راتلونکی دی نو مخ وګرځوه له دوی

الصَّفْحَ الْجَمِيْلَ ﴿۸۵﴾ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلّٰقُ الْعَلِيْمُ ﴿۸۶﴾ وَلَقَدْ

ځني په مخ ګرځولو نیکو سره بیشکه چه رب ستا دی پیدا کوونکی دی عالم دی او په یقین سره

اٰتَيْنٰكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِيْ وَ الْقُرْاٰنَ الْعَظِيْمَ ﴿۸۷﴾ لَا تَمُدَّنَّ

درکړی دی مونږ تا ته اووه ایتونه له هغه نه چه بیا بیا ویل کیږي او درکړی مو دی قرآن چه لوی دی مه اوږدوه ته

عَيْنَيْكَ اِلٰى مَا مَتَّعْنَا بِهٖۤ اَزْوَاجًا مِّنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ

دواړه سترګی ستا هغه شی ته چه نفع ورکړی ده مونږ په هغه سره په قسم قسم سړو لره او مه خفه کیږه ته پر دوی باندی

وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِيْنَ ﴿۸۸﴾ وَقُلْ اِنِّيْۤ اَنَا النَّذِيْرُ

او ټیټ کړه وزر خپل (یعنې نرمي وکړه) مؤمنانو ته او ووایه ته چه بیشکه زه ویروونکی یم

الْمُبِيْنُ ﴿۸۹﴾ۚ كَمَاۤ اَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِيْنَ ﴿۹۰﴾ۙ الَّذِيْنَ جَعَلُوا الْقُرْاٰنَ

ښکاره لکه چه نازل کړی وو مونږ عذاب پر تقسیم کوونکو باندی هغه چه ګرځولی ئې وو دا قرآن

عِضِيْنَ ﴿۹۱﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَسْــَٔلَنَّهُمْ اَجْمَعِيْنَ ﴿۹۲﴾ۙ عَمَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿۹۳﴾

ټوټې ټوټې نو قسم دی وی په رب ستا باندی چه مونږ به پوښتنه وکړو دوی ټولو نه له هغه نه چه وو دوی چه کول به ئې

۱ــه روایت دی چه اوه قافلی د یهودیانو په یوه ورځ مکې شریفې ته راغلی او پکښې قسم قسم اسباب او رختونه وو نو صحابه کرامو وویل چه کاشکې دا مالونه زمونږ وای چه قوت به مو پر حاصل کړی وو او د خدای په لاره کښې به مو خیرات کړی وای نو خدای تعالیٰ دا ایت شریف نازل کړ چه تا سو ته ما اووه ایتونه او قرآن درکړی دی چه له دی مالونو نه ښه دی ۱۲ روح ۲ــه رسول الله صلی الله علیه وسلم ابو سعید رضی الله عنه ته وویل چه زه به تا سو ته داسی سورت وښایم چه په ټول قرآن کښې لوی دی له جهته د مرتبی نو هغه ورته وویل چه هغه کوم یو دی نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل چه اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ دی تر اخره پوری چه دا سورت هغه سبع المثانی او قرآن العظیم دی چه ما ته راکړل سوی دی ۱۲ روح البیان ۳ــه بعضې مفسرینو ویلي دي چه مراد له سبع المثانی نه دا اووه لوی لوی سورتونه دی چه شپږ له سورت بقره نه تر سورت اعراف پوری دي او اووم سورت انفال او براءة دی چه پر یوه سورت حساب دي او یا سورت یونس دی مثانی ورته ځکه ویل کیږی چه مضامین د دی سورتونو مکرر بیا بیا سوی دي ۱۲ ۴ــه یعنې چا به ورته سحر چا به ورته شعر، یا کهانة، یا دروغ او یا قصې پخوانو خلقو ویلې او دا دولس کسان وو چه ولید بن مغیرة مقرر کړي وو په موسم د حج کښې چه په دوولس لارو کښې به کښېنستل او حاجیانو به ئې بی لاری کول له ایمانه ځنې پر رسول او ورته به ئې ویل چه ساحر او شاعر او کاهن دي. بیا دا ټول په جنګ د بدر کښې په بده ټکی هلاک سول ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٤﴾ إِنَّا كَفَيْنَاكَ

نو ښکاره والې کوه ته هغه امر چه درته کیږي او مخ وګرځوه له مشرکانو څخه بیشکه چه موږ کفایت وکړی دی تاته

الْمُسْتَهْزِئِينَ ﴿٩٥﴾ الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ ۚ فَسَوْفَ

له مسخره کوونکو څخه هغه کسان چه مقرروي دوی له الله سره معبود بل نو ژر دي

يَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾ وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿٩٧﴾

چه پوه به سي دوی او په تحقیق پوهیږو موږ چه بیشکه ته تنګیږي سینه ستا په هغه خبرو چه وائي دا کفار

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ ﴿٩٨﴾ وَاعْبُدْ رَبَّكَ

نو تسبیح وایه پیوسته له حمد د رب ستا سره او اوسه ته له سجده کوونکو څخه او عبادت کوه د رب خپل

حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿٩٩﴾

ترڅو چه راسي تاته مرګ

سُورَةُ النَّحْلِ مَكِّيَّةٌ وَهِيَ مِائَةٌ وَثَمَانٌ وَعِشْرُونَ آيَةً وَسِتَّ عَشْرَةَ رُكُوعًا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

شروع کوم پر نامه د خدای چه بخښونکی دی مهربان دی

أَتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١﴾

راغلی حکم د خدای نو تلوار مه کوئ هغه ته پاکي ده خدای لره او لوی دی د هغه څخه چه دوی ئي ورسره شریک پیدا کړي

يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

نازلوي خدای پرښتې په وحي سره په حکم خپل سره پر هغه چا باندي چه خوښه سي ده له بندګانو خپلو څخه

أَنْ أَنذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ﴿٢﴾ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ

چه ویروئ تاسي خلق په دې خبره چه شان دا دی لا ئق د عبادت بل خدای نسته مګر زه یم نو ویریږئ له ما څخه پیدا کړي دي ده اسمانونه

وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۚ تَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣﴾ خَلَقَ الْإِنسَانَ مِن

او ځمکه په رښتیا سره لوی دی د هغه څخه چه دوی ئي ورسره شریکوي پیدا کړی دی ده انسان له

نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٤﴾ وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا ۖ لَكُمْ فِيهَا

مني څخه نو ناګاه دی جګړه کوونکی دی ښکاره او چارپایان پیدا کړي دي ده ستاسو لره په دوی کښي

دِفْءٌ وَمَنَافِعُ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٥﴾ وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ

اسباب د ګرمۍ والي او ګټې دي نوري او بعضي له دې څخه تاسو خورئ او دی تاسو لره په دوی کښي ښائست په هغه وخت کښي

را له رسول الله صلی الله علیه وسلم به
مخکي له نزول د دې ایت څخه قران شریف په
جهر سره نه سو ویلای نو کله چه دا حکم نازل
سو نو د تبلیغ په تره ئې سره قران وایه ۱۲ روح
۲ له یعني دا حکم د الله تعالی خلقو ته ښکاره
ورسوه او ویره لیږیا څخه مه کوه ۱۲ منه
۳ له مفسرینو ویلي دي چه دا ایت شریف
په حق د پنځو کسانو کښي نازل سوی دی
چه دوی ډېر مالداره وه دوی ډېر سخت
ضرر ونه رسول الله صلی الله علیه وسلم
ته رسول او په مؤمنانو یې عیب نیوه کی
کولي نو دوی هم خدای تعالی په یوه ورځ
په سخت عذاب باندي هلاک کړل ۱۲ روح
۴ له روایت دی چه کفارو د قریشو به
خندل چه هغه عذاب چه لمونږ سره
ئي وعده کیږي څه وخت به راسي او ۶
دلخیره به ئي کله چه ډېر مسخره په رسول
الله صلی الله علیه وسلم پوري کوله او ویل
به ئي که فرضاً دا عذاب رښتیا پر موږ راسي
نو دا بتان به موږ شفاعت وکړي او له عذابه
څخه به مو خلاص کړي نو خدای تعالی
دا ایت شریف نازل کړ چه أَتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ
فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ الایة ۱۲ روح ۵ له یاني
دا معنی ده چه نازلوي پرښتې سره د روح
ابن عباس رضی الله تعالی عنه ویلي دي
چه روح یو مخلوق د الله تعالی دی چه
صورت ئې د هغه لکه صورت د انسانانو دي
هر وخت چه یوه پرښته نازلیږي نو څخه ملګي
ته اکښته کیږي نو یو روح هم ورسره
را کښته کیږي ۱۲ وحیدي ۶ له دا ایت شریف
په حق د ابي بن خلف منافق کښې نازل دی
چه ده یو ورځ رسول الله صلی الله علیه
وسلم ته یو زوړ هډوکی راوړی او ووئې
ویل چه دی هډوکي ته ستا ګمان دی چه
دا به بیا ژوندی سي او حال دا چه او وست
دي نو خدای تعالی وویل ده ته نه ګوري
چه موږ له یو څاڅکي اوبو څخه دی پیدا کړي
دي او دی په ژوندۍ کولو د هډوکي کښې
شک کوي ۱۲ روح ۷ له یعني که اسونه او نور
کورته را ولي هم ښکلي ښکاري او په ګرم
ښه ښکاریږي. او مالدار سړي د خلقو په
نظر کښې هم ډېر درونډ ښکاریږي ۱۲ روح

تُرِيحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ ⑥ وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ

چه کور ته ئې راولې او په هغه وخت کښې چه د بانډې ته ئې بيائی او بارونه دوی درانه بارونه تر هغه ښهره پورې چه نه

تَكُونُوا بَالِغِيهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنفُسِ ۚ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ⑦

ئې تاسو رسيدونکي هغه ته مګر په سختئ د نفسونو سره بيشکه رب ستاسو خامخا مهربان دی رحم کونکی دی

وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً ۚ وَيَخْلُقُ مَا

او پيدا کړي ئې دي آسان او قچرې او خرې لپاره د دې چه سپريږئ تاسو په هغه او ښائيست دی او پيدا کوي هغه شيان چه نه

لَا تَعْلَمُونَ ⑧ وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ ۚ وَلَوْ شَاءَ

پرې پوهيږئ تاسو او پر خدای باندې دی ښيادل د سمې لارې او بعضې د دې لارو څخه کږې دي او که اراده سوې وای د ده

لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ ⑨ هُوَ الَّذِي أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً ۖ لَّكُم مِّنْهُ

نو لاره به ئې ښودلې وه تاسو ټولو ته دا خدای هغه ذات دی چه نازل کړي ئې دی له اسمانه څخه اوبه تاسو لره له دې اوبو څخه

شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ⑩ يُنبِتُ لَكُم بِهِ الزَّرْعَ

څښل او له دې او بو څخه درختې دي چه په هغه کښې تاسو پسونه څروئ زرغونوي خدای تاسو ته په دې اوبو سره کښت

وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ ۗ إِنَّ فِي

او زيتون او خرما کانې او انګور او له هر قسم ميوو څخه بيشکه چه په

ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ⑪ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ

دې کار کښې نخښه ده په قدرت د خدای باندې لپاره د هغه قوم چه فکر پکښې کوي او تابع کړې ده تاسو ته شپه او ورځ

وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۖ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ

او لمر او سپوږمۍ او ستورې چه تابع کړې سوي دي په امر د ده سره بيشکه چه په دې کار کښې

لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ⑫ وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا

خامخا علامې دي پر قدرت د خدای باندې لپاره د هغه قوم چه عقل لري او هغه شيان ئې هم پيدا کړي دي تاسو ته په ځمکه کښې چه مخالف دی د ده

أَلْوَانُهُ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ⑬ وَهُوَ الَّذِي

رنګونه د هغو بيشکه چه په دې کښې خامخا علامه ده پر قدرت د خدای باندې لپاره د هغه قوم چه پند اخلي او دا خدای هغه ذات دی

سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً

چه تابع کړی ئې دی دریاب لپاره د دې چه خوری تاسو له دې دریاب څخه غوښې تازه او رااباسئ تاسو له ده څخه ګڼه

ل حضرت امام اعظم رحمه الله تعالیٰ دا ایت دلیل کړی نو په حرمت د غوښو د آس باندې ځکه چه دا دریواړه حیوانان خالي د سوارۍ لپاره پیدا سوي دي. مګر اکثرو علماو رح ویلي دي چه د اس غوښې حلالې دی امام اعظم رح هم دې خبرې ته رجوع کړې ده ١٢ ۲ په حديث شريف کښې راغلي دي چه خدای تعالیٰ زر ١٠٠٠ مخلوقات پیدا کړي دي شپږ سوه په دریاب کښې دي او څلور سوه په وچه کښې دی ١٢ روح ٣ مراد له زرع څخه هغه دانې دي چه له تخم څخه پیدا کيږي لکه غنم او ورېشې او نور شیان. له کعب احبار رضی الله تعالیٰ عنه څخه روایت دی چه الله تعالیٰ ادم علیه السلام له جنت څخه کښته کړ نو میکائیل علیه السلام یو څه غنم ور ته راوړل او ور ته ئې وویل چه دا ستا روزي ده او د هغه چا چه له تا څخه پیدا کيږي ولاړسه او ځمکه یوې کړه او دا تخم پکښې وکره. کعب احبار رضی الله عنه ویلي دي چه له وخته د ادم علیه السلام څخه تر زمانې د ادریس علیه السلام پورې به د غنم دانه دومره غټه وه لکه هګۍ د نعامي مرغه بیا چه خلق کافران سول نو د غنم دانه دومره سوه لکه هګۍ د چرګې بیا دومره سوه لکه هګۍ د کوترې بیا دومره ور سوه لکه چه اوس فی الحال موجوده ده ... روایت دی چه کنګ مرغه غنم نه خوري ځکه چه ادم علیه السلام په خوراک د دې سره نافرماني د خدای تعالیٰ کړې وه او او به نه څښي ځکه چه قوم د نوح علیه السلام په اوبو باندې غرق سوی وو ١٢ ١٢

روح البيان
مختصراً

تَلْبَسُوْنَهَا ۚ وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاخِرَ فِيْهِ وَلِتَبْتَغُوْا مِنْ فَضْلِهٖ

چه اغوندئ يې تاسو هغه او وينې ته بېړۍ څيرونكې دا وبو په دې درياب كښې او چه طلب وكړئ تاسو له فضل خداى نه

وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿۱۴﴾ وَاَلْقٰى فِى الْاَرْضِ رَوَاسِيَ اَنْ تَمِيْدَ بِكُمْ

او بنائي چه تاسو شكر ادا كړئ او اچولي دي ده په ځمكه كښې غرونه محكم چه ونه سوړي دا ځمكه پر تاسو باندې

وَاَنْهٰرًا وَّسُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ ﴿۱۵﴾ وَعَلٰمٰتٍ ؕ وَبِالنَّجْمِ هُمْ

او پيدا كړي ئې دي بيالې او لارې چه بنائي تاسو لاره پيدا كړئ او نخښې ئې پيدا كړې او په ستورو باندې دا قريش

يَهْتَدُوْنَ ﴿۱۶﴾ اَفَمَنْ يَّخْلُقُ كَمَنْ لَّا يَخْلُقُ ؕ اَفَلَا تَذَكَّرُوْنَ ﴿۱۷﴾

لاره پيدا كوي ايا نو هغه څوك چه پيدا كول كوي په شان د هغه چا دی چه پيدا كول نه كوي ايا نو تاسو پند نه اخلئ

وَاِنْ تَعُدُّوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ لَا تُحْصُوْهَا ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَغَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿۱۸﴾

او كه تاسو شمار د نعمتونو د خداى نو شمار به ئې نكړاى سئ ابيشكه چه خداى خامخا بخښونكى دى مهربان دى

وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّوْنَ وَمَا تُعْلِنُوْنَ ﴿۱۹﴾ وَالَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ مِنْ

او خداى پوهيږي پر هغه كار چه تاسو ئې پټ كوئ او پر هغه چه تاسو ئې ښكاره كوئ او هغه بتان چه دوى د ته عبادت كوي

دُوْنِ اللّٰهِ لَا يَخْلُقُوْنَ شَيْئًا وَّهُمْ يُخْلَقُوْنَ ﴿۲۰﴾ اَمْوَاتٌ غَيْرُ

بې له خدايه پيدا كولى نه سي دوى هيڅ شے او دوى پيدا كول كيږي (د بل پر لاس) دوى مړه دي نه دي

اَحْيَآءٍ ۚ وَمَا يَشْعُرُوْنَ ۙ اَيَّانَ يُبْعَثُوْنَ ﴿۲۱﴾ اِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ ۚ ٢ ع ١٢

ژوندي او نه پوهيږي دوى چه كله به پورته كيږي د اخلو له قبر څخه معبود ستاسو دى معبود يو دي

فَالَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْاٰخِرَةِ قُلُوْبُهُمْ مُّنْكِرَةٌ وَّهُمْ

نو هغه كسان چه ايمان نه راوړي پر اخرت باندې زړونه د دوى منكر دي له وحدانيت د خداى څخه او دوى

مُّسْتَكْبِرُوْنَ ﴿۲۲﴾ لَا جَرَمَ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّوْنَ وَمَا يُعْلِنُوْنَ ؕ

تكبر كونكي دي له حقه ده دا خبره چه بيشكه خداى پوهيږي پر هغه چه پټ كوي دوى او پر هغه چه ښكاره كوي ئې دوى

اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِيْنَ ﴿۲۳﴾ وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ مَّاذَآ اَنْزَلَ رَبُّكُمْ ۙ

بيشكه چه خداى محبت نه كوي له تكبر كونكو سره او په هغه وخت كښې چه وويل سي دوى ته چه دا څه شي لېږلي دي رب ستاسو

قَالُوْٓا اَسَاطِيْرُ الْاَوَّلِيْنَ ﴿۲۴﴾ لِيَحْمِلُوْٓا اَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَّوْمَ

نو وائي دوى چه قصې د پخوانو خلقو دي له لپاره د دې چه پر شا واخلي دوى پېټي د ګناهو خپلو پوره ورځ

ف ١

يعنې دا قريش چه هميشه په سفر كښې وي په دوى چه يا په درياب كښې او يا په هغه خاى كښې هيڅ علامه د لارې نه وي چه دوى پر ولاړ سي نو د وى ستورو ته ګوري او لاره پر معلومه وي نو بايد چه دوى شكر د نعمت اداء كړي ١٢ روح ف ٢ له ابو هريره رضي الله تعالى عنه څخه روايت دى چه رسول الله صلى الله عليه وسلم ويلي دي چه خداى تعالى فرمائي اى زامنو د ادم ما تاسو له خاورو څخه پيدا كړي ئې او ورته ل ستاسو هم خاوره ته دي نو تاسو تكبر او لوئي مه كوئ نه پر نسب باندې او نه پر مال باندې پر بندګانو زما او كه ئې كوى نو پر ما باندې به سپك سي دوى ز څخه هم او تاسو ته به جزا د عملو د ركول كيږي لو يوالى او كموالى به تاسو ته هيڅ فائده ونه رسوي. او متكبرين به نو به ورځ د قيامت دا سي كړم لكه كوچنى سره ميږيان چه خلق به ور باندې پښې ايږدي تكه په دنيا كښې چه بچار پايانو پر ميږيانو پښې ايښوولى ١٢١٢

ف ٣

روايت دى چه دا ايت شريف نازل سوى دى په حق د نضر ابن حارث كښې چه ده به ويل چه دا محمد صلى الله عليه وسلم څه بيانوي دا كلام د خداى نه دى بلكه د پخوانو خلقو قصې دي چه ده ياد كړې دي او بيانې خلقو ته كوي ١٢ ١٢

الْقِيٰمَةِ ۙ وَمِنْ اَوْزَارِ الَّذِيْنَ يُضِلُّوْنَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ؕ اَلَا سَآءَ مَا

دقیامت او وا به خلے بیتی د گناهو د هغه کسانو چه گمراه کړی دی دوی په نا پوهی سره واوری چه بد دی هغه شی

يَزِرُوْنَ ﴿۲۵﴾ قَدْ مَكَرَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاَتَى اللّٰهُ بُنْيَانَهُمْ مِّنَ

چه بار وی ئی دوی په تحقیق مکر کړی ؤ هغه کسانو چه مخکښې وو له دوی نه نو راغلی (حکم د) خدای هغه بناء د دوی ته له

الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَاَتٰىهُمُ الْعَذَابُ

طرفه د بیخ نه نو راوغورځیده پر دوی باندې چت کوټو د دوی له پاسه د دوی او راغلی دوی ته عذاب له

مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُوْنَ ﴿۲۶﴾ ثُمَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يُخْزِيْهِمْ وَيَقُوْلُ

له هغه طرفه نه چه دوی نه پوهیدل بیا په ورځ د قیامت به وشرموی دوی او وبه وائی ورته خدای

اَيْنَ شُرَكَآءِيَ الَّذِيْنَ كُنْتُمْ تُشَآقُّوْنَ فِيْهِمْ ؕ قَالَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا

چرته دی هغه شریکان زما چه وی تاسو چه مخالفت به مو کاوه له مؤمنانو سره به باب د دوی کښې وبه وائی هغه کسان چه ورکړی شوی دی

الْعِلْمَ اِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوْٓءَ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ ﴿۲۷﴾ الَّذِيْنَ تَتَوَفّٰىهُمُ

علم چه بیشکه خواری نن ورځ او بدی یعنے عذاب پر کافرانو دی هغه کافران چه وژنی دوی لره

الْمَلٰٓئِكَةُ ظَالِمِيْٓ اَنْفُسِهِمْ ۪ فَاَلْقَوُا السَّلَمَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ

پرښتې چه ظلم کونکی وی په ځانو خپلو باندی نو وبه اندی به کړی دوی صلح چه نه وو مونږ چه عمل به مو کاوه د هیڅ

سُوْٓءٍ ؕ بَلٰٓى اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌۢ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿۲۸﴾ فَادْخُلُوْٓا اَبْوَابَ

بدئ اسې نه ده بیشکه چه خدا عالم دی پر هغه چه وو تاسو چه کول به مو نو ننوځئ تاسو په دروازو

جَهَنَّمَ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ؕ فَلَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِيْنَ ﴿۲۹﴾ وَقِيْلَ

د دوزخ کښې چه همیشه به وی په دی کښې نو خامخا بد ځائی دی د استوګې د متکبرانو دی دوزخ او وبه ویل سي

لِلَّذِيْنَ اتَّقَوْا مَاذَآ اَنْزَلَ رَبُّكُمْ ؕ قَالُوْا خَيْرًا ؕ لِلَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا

هغه کسانو ته چه ځان ئی ساتلے دی له شرک څخه څه شی دی چه نازل کړی دی رب ستاسو وائی دوی چه شے غوره لیږلے دی هغه کسانو ته چه نیکی کوی پر ایمان مقرر

فِيْ هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ ؕ وَلَدَارُ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌ ؕ وَلَنِعْمَ دَارُ

په دی دنیا کښې نیک جزا چه عزت او غلبه ده او خامخا کور د آخرت چه جنت دی ډیر غوره دی او خامخا ډیر ښه دی کور

الْمُتَّقِيْنَ ﴿۳۰﴾ جَنّٰتُ عَدْنٍ يَّدْخُلُوْنَهَا تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ

د پرهیزګارانو باغونه د استوګې به وی چه ننوځی به دوی په هغه کښې بهیږی به د لاندی د درختو د هغه ویالې

٥١

مراد له دی کسانو څخه یا نمرود دی چه د اسمانه ختلو په نیت ئی منار جوړ کړی ووه او د خدای ځای ئی ځانته معلوموی نو الله هغه ور راونړوله او
ع ۳ ۴ یا مراد ورڅخه کفار ټول دی چه خپلو
۹ خپلو پیغمبرانو پیغمبرانو ته ئی فریبونه جوړول مکر هغه ئی کامیابه سو
منړ ۲ مراد له دی عذاب څخه هغه میاسے مچر دی چه خدای جړ پر نمرود او قوم د ده مسلط کړل او ټول ئی هلاک کړل او هغه ماشی چه پر ډیر تکلیف ئی جوړه کړی وه له بیخه راونړوله پر دوی ۱۲ روح
۳ له عبدالله ابن عمر رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چه رسول کریم صلی الله علیه وسلم ویلی دی چه نوح علیه السلام وفات ته نژدی سو نو خپل دوه زامن ئی راوغوښتل او ورته ئی وویل چه وصیت درته د دوو کارو کوم د دوو کارو او له دوو کارو څخه مو منع کوم. وصیت می یو دا دی چه لا اله الا الله و وائی که دا اوه اسمانونه په یوه وار سره له اوو ځمکو په یوه خوا (چابری) د تلې کښې کیښول سي او لا اله الا الله په بله خوا کښې نو دا کلمه به پر اوه ځمکو او اسمانونو باندی درنه سی او که دا اوه اسمانونه او ځمکې یو کلک کاڼی سی نو پر دی کلمې به مات کړل سي او بل ورته دا وایم چه سبحان الله و بحمده وائی ځکه چه د المونځ او عبادت د هر یوه پیغمبر وؤ او په سبب د دی کلمې هر شی ته رزق ورکیږي. او منع کوم تاسو له کفر او تکبر څخه ۱۲ روح روایت دی چه قبیلو د عربو به په موسم د حج کښې قاصدان ولیږل چه مونږ ته د محمد صلعم حال راوړی نو دا قاصد چه به پر هغه سړی راغلی چه کافرانو به پر لار د ورتلو ولیا کړه منع کولو د خلقو له رسول الله صلعم څخه. نو هغوی به ډیر کوښښ پر دوکه کړی چه دی سلحر او شاعر او دروغژن دی او ورڅخه به نو ده به ورته وویل چه او س د ومره راغلی یم بیرته نه سم ګرځیدلی نو راته به غلی او له ممنانو

سره به ئی ملاقات وکړ نو هغوی به ورته د رسول الله صلی الله علیه وسلم ښاوه ته وکړ او د اسلام په ښه طریقه سره. نو الله تعالی د دوی صفت کوی چه وَقِیْلَ لِلَّذِیْنَ اتَّقَوْا الآیة ۱۲ روح البیان

لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ ۚ كَذَٰلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ ﴿٣١﴾ الَّذِينَ

وي به دوی لره په هغو کښې نعمتونه چه دوی خوښ وي هم دا رنګه جزا ورکوي خدای پرهیزګارانو ته هغه کسان

تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ ۙ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمُ ادْخُلُوا

چه وفات کوي دوی پرښتې چه پاک وي دوی له شرک څخه وائي ورته پرښتې چه سلام دې وي پر تاسو ننوځئ تاسو

الْجَنَّةَ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٢﴾ هَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا أَن تَأْتِيَهُمُ

جنت ته په سبب د هغو چه تاسو عمل به مو کاوه انتظار نه کوي د اکفار د مکې مګر دې ته چه راسي دوی ته

الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرُ رَبِّكَ ۚ كَذَٰلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ

پرښتې د عذاب او یا راسي حکم یعنې عذاب د رب ستا هم دا رنګه به کول هغه کسانو چه مخکې وو له دوی څخه

وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٣٣﴾

او ظلم نه وو کړی پر هغو باندې خدای مګر وو دوی چه پر ځانونو خپلو به ئې ظلم کاوه

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ

نو ورسیدل دوی ته بدلې جزا د هغه چه کړي وو هغو او نازل شو پر هغوی باندې هغه عذاب چه وو دوی په هغه پورې به ئې

يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٤﴾ ع وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا

مسخرې کولې او وویل هغه کسانو چه شریک ئې نیولی وي له خدای سره که اراده کړې وی خدای د نو عبادت به نه وو کړی مونږ

مِن دُونِهِ مِن شَيْءٍ نَّحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِن دُونِهِ

بې له ده څخه د هیڅ شي څخه مونږ او نه به پلاران زمونږ او نه به حرام کړي وو مونږ بې له حکم د ده څخه

مِن شَيْءٍ ۚ كَذَٰلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ فَهَلْ عَلَى

هیڅ شی هم دا رنګه کار کړی وو هغه کسانو چه مخکې وو له دوی څخه نو نشته په

الرُّسُلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٣٥﴾ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا

رسولانو زمونږ باندې مګر رسول ښکاره او په تحقیق چه لیږلی وو مونږ په هر یوه ډله کښې رسول

أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ۖ فَمِنْهُم مَّنْ هَدَى

چه عبادت کوئ تاسو د خدای او ځان وساتئ له عبادته د شیطان څخه نو بعضې له دوی څخه هغه څوک وو چه لار ورته وښووه

اللَّهُ وَمِنْهُم مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ ۚ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ

خدای او بعضې له دوی څخه هغه دي چه ثابته شوه پر ده باندې ګمراهي نو وګرځئ تاسو په ځمکه کښې

ف ١
په حدیث شریف کښې راغلي دي چه پر مؤمن بنده باندې چه کله مرګ راسي نو پرښتې ورته وائي السلام علیك یا ولي الله. الله تعالی پر تا باندې سلام وائي او زیری درکوي په جنت سره ١٢ ١٢ ١٢

ف ٢
طاغوت شیطان ته ویل کیږي او هغه چاته هم چه خلق ګمراهي ته رابولي او له حق څخه ئې راګرځوي هر څوک چه وي ١٢
روح

ف ٣
الله تعالی په دې آیت مکه کښې خپل حبیب محمد صلی الله علیه وسلم ته تسلي ورکوي چه ته مه خفه کیږه پر ګمراه کیدلو د دې خلقو ځکه چه هدایت او ضلالت دواړه زما په اختیار کښې دي څه چه مې خوښه وي هغه کوم پر بنده ګانو باندې ١٢ منه رحمه الله

ف ٤
چه څخوا له دوی څخه تیر شوي دي. لکه عاد، ثمود موتفکات او داسې نور دوی ته ورسید له هغه چه ورته ورسیدل ١٢ ١٢ تیسیر

فَانْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِيْنَ ﴿٣٦﴾ اِنْ تَحْرِصْ عَلٰى
نو وګورئ چه څرنګه سوا خیر کار د دروغو ویونکو که ته حرص کوې پر
هُدٰىهُمْ فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِيْ مَنْ يُّضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِّنْ
لاره پیدا کولو دوئ باندې نو بیشکه خدای لاره سمه نه ښائی هغه چا ته چه ګمراه ئې کړی او نسته دوی لره له
نّٰصِرِيْنَ ﴿٣٧﴾ وَاَقْسَمُوْا بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللّٰهُ مَنْ
مدد ګارانو څخه هیڅوك او قسمونه اخلي دوی پر خدای باندې په سختو قسمو د دوی سره ژوندی به نکړی خدای هغه څوك
يَّمُوْتُ بَلٰى وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَّلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٣٨﴾
چه مړ سي هو ژوندی به ئې کړی وعده ده پر ده باندې حقه ولیکن زیات د خلقو چه دي نه پوهیږي
لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِيْ يَخْتَلِفُوْنَ فِيْهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا
چه بیان کړی دوی ته هغه شی چه اختلاف کوی دوی په هغه کښې او لپاره د دې چه پوه سی هغه کسان چه کافران سوي دي
اَنَّهُمْ كَانُوْا كٰذِبِيْنَ ﴿٣٩﴾ اِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ اِذَآ اَرَدْنٰهُ اَنْ نَّقُوْلَ
چه بیشکه دوی وه د دروغو ویونکي بیشکه داخبره ده چه زمونږ یوشي ته هغه وخت کښې اراده وکړو مونږ پیدا کولو د هغه داده چه وایو
لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿٤٠﴾ وَالَّذِيْنَ هَاجَرُوْا فِي اللّٰهِ مِنْۢ بَعْدِ مَا
هغه ته چه پیدا سه نو هغه پیدا سي او هغه کسان چه هجرت کوی په لاره د خدای کښې وروسته له هغه څخه
ظُلِمُوْا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً ؕ وَلَاَجْرُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُ ۘ
چه ظلم پر و کړی سي نو خامخا به مونږ ځای ورکړو هغوی ته په دنیا کښې ځای نیك او خامخا اجر د اخرت ډیر لوی دي
لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ ﴿٤١﴾ الَّذِيْنَ صَبَرُوْا وَعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُوْنَ ﴿٤٢﴾
کاشکې وای دوی چه پوهید لی هغه کسان چه صبر کوی او پر رب خپل باندې توکل کوي
وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ اِلَّا رِجَالًا نُّوْحِيْٓ اِلَيْهِمْ فَسْئَلُوْٓا اَهْلَ
او نه دي لیږلي مونږ مخکې له تا څخه مګر سړي چه وحی به مو کوله هغوی ته نو پوښتنه وکړئ تاسو له
الذِّكْرِ اِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٤٣﴾ بِالْبَيِّنٰتِ وَالزُّبُرِ ؕ وَاَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ
عالمانو څخه (د اهل کتابو څخه) که ئې تاسو چه نه پوهیږی پر ښکاره نخښو باندې او پر کتابو باندې او نازل کړی مونږ تا ته
الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ اِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُوْنَ ﴿٤٤﴾
دا قران لپاره د دې چه بیان کړې خلقو ته هغه احکام چه نازل کړی سوی دی دوی ته او ښا چه دوی په کښې فکر وکړی

ع ٦ ١١

لہ ابی العالیہ رضہ څخه روایت دی
چه دیو مسلمان پر یوه مشرك قرض
باندې وو. نو لپاره د غوښتلو د
د قرض هغه ته راغلی نو خبری
ئې ورسره کولې چه ناڅاپه هغه مؤمن
وویل چه زما دی قسم وی پر
هغه خدای چه زما ورته طمع او
امید دی وروسته له مرګه څخه چه
دا کار راسي نه کیږي. یا داسي
دی. نو هغه کافر ورته وویل چه
ستا ګمان دی چه وروسته له
مرګه څخه به بیا ژوندی سی. نو د
ورته وویل چه هو. نو هغه کافر
سخت سخت قسمونه واخستل چه
بیا ژوندی نه او پورته کیدل له قبره څخه
نسته نو خدای تعالی دا ایت شریف
نازل کړ چه وَاَقْسَمُوْا بِاللّٰهِ جَهْدَ
اَيْمَانِهِمْ الاٰيۃ ١٢ ٢ روایت دی
چه مراد له دی کسانو څخه هغه
مؤمنان دي چه په مکه معظمه
کښې له لاسه د کفارو څخه تنګ سول
او ملك د حبشو ته ولاړل لکه
عثمان او جعفر ابن ابی طالب رضی
الله تعالی عنهما او نور صحابه رضی الله
عنهم معنا اجمعین ١٢ ٣ یعني پر
جدائی د خپل وطن باندې صبر
کوی روایت دی چه هر کله رسول
الله صلی الله علیه وسلم له مکې
معظمې څخه مدینې منورې ته ووتی
نو په لاره کښې ودریدی او ویئ
ژړل او ووئ ویل زما دی قسم وی
پر خدای باندې چه زه لتا څخه وتلم
او زه ښه پوهیږم چه ته د خدای
ډیر خوښ ئې په ټولو ښهرو کښې ته
پر خدای ډیر ګران ئې. او که زما دي
ستا خلقو لتا څخه نه وای ایستلي
نو زه به په خپل اختیار نه وم وتلی
یعنی له نا علاجی څخه ځم بل طرف
١٢
روح البیان

أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَن يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ

ايا نو بې امن کښېنستي دي هغه کسان چه مکرونه ئې کړي دي بدلو دي ته چه ډوب به کړي خداى دوي په ځمکه کښې

أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٤٥﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ

او يا چه راښکاره شي دوى ته عذاب له هغه طرفه چه دوى ته پرې پوهېږي نه او يا چه ونيسي دوى

فِي تَقَلُّبِهِمْ فَمَا هُم بِمُعْجِزِينَ ﴿٤٦﴾ أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَىٰ تَخَوُّفٍ

په ګرځېدلو د دوى کښې نو نه به وي دوى عاجز کوونکي خداى او يا چه ونيسي دوى په وېره باندې

فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٤٧﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا خَلَقَ اللَّهُ مِن

نو بېشکه چه رب ستاسو خامخا مهربان دى رحمت کوونکي دى ايا نه ګوري دوى هغه چه پيدا کړي دي خداى له

شَيْءٍ يَتَفَيَّأُ ظِلَالُهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِّلَّهِ وَهُمْ

کوم شي ځنې چه ګرځي سيورې د هغه ښي طرف ته او چپه طرف ته سجده کوونکي خداى ته او دوى

دَاخِرُونَ ﴿٤٨﴾ وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

عاجزي کوونکي دي او خاص خداى ته سجده کوي هغه شيان چه په اسمانونو کښې دي او چه په ځمکه کښې دي

مِن دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٩﴾ يَخَافُونَ

له ګرځېدونکو ځنې او پرښتې هم سجده کوي او دوى تکبر نه کوي وېرېږي دوى

رَبَّهُم مِّن فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٥٠﴾ السجدة وَقَالَ

له ربه خپل ځنې له پاسه د دوى او کوي دوى هغه کار چه امر ورته کېږي او ويلي دي خداى

اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَٰهَيْنِ اثْنَيْنِ إِنَّمَا هُوَ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَإِيَّايَ

چه مه نيسئ تاسو خدايان دوه بېشکه خبره دا ده چه دى معبود يو دى نو خاص له ما ځنې

فَارْهَبُونِ ﴿٥١﴾ وَلَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ

وېرېږئ او خاص د ده لره دي هغه شيان چه په اسمانونو کښې دي او چه په ځمکه کښې دي او د ده لره دى عبادت

وَاصِبًا أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ ﴿٥٢﴾ وَمَا بِكُم مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ

لازم ايا نو بې له خدايه ځنې وېرېږئ تاسو له بل چا ځنې او هغه شي چه دى پر تاسو باندې دى له نعمته ځنې نو له طرفه د خداى ځنې دي

ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ ﴿٥٣﴾ ثُمَّ إِذَا كَشَفَ الضُّرَّ

بيا هر کله چه ورسېږي تاسو ته ضرر نو هم ده ته تاسو زاري کوئ بيا هر کله چه دفع کړي دى هغه ضرر

چه د اکثر اهل مکه دي په باب د رسول الله صلى الله عليه وسلم کښې ئې قسم قسم چلې جوړولې او اصحاب ته ئې لړه ورکوله او قرآن او له ايمان ځنې منع کول او په خرابولو د اسلام کښې به ئې ډېر کوښښ کاوه ۱۲ شرح

۲ په حديث شريف کښې راغلي دي چه خداى تعالى ظالم ته مهلت ورکوي او تر هغې ئې نه نيسي او چه بيا ئې ونيسي بيائې نه پرېږدي او د عمر د ظالم له ډېروي چه ظلمونه پر پرې کوي بيائې په اخير کښې داسې سخت ونيسي چه څوک ئې نه شي ورځنې خلاصولي. او په دې آيت کښې تسلي ورکول دي مظلوم ته او سخت وعيد دى ظالم ته چه د دې پر ځيله ابادي ته مغرور کېږي خداى تعالى به ئې په طمع ګرفتار کړي ۱۲ شرح

۳ په حديث شريف کښې راغلي دي چه په اوم اسمان کښې پرښتې دي چه له وخته د پيدا ئښت ځنې الله تعالى ته پر سجده دي چه تر قيامته پورې به پرې وي چه سر پرې ئې نه دى اوچت کړى او وېرې الله ځنې. هر کله چه ورځ د قيامت شي نو دوى به سر راپورته کړي او وا به ئې چه ما عبدناک حق عبادتک يعنې عبادت ونکړ اى سومونږ ستا اى خدايه هغه لائق عبادت ستا دا مسئله په تفسير ابو الليث کښې راغلې ده

۴ په دې آيت کښې رد دي پر مجوسيانو باندې دوى وائي چه معبودان دوه دي (معاذ الله) يو خالق د نور او خير دى چه هغه يزدان دى او بل خالق د تيارې او شر دى چه هغه اهرمن دى ۱۲

۵ يعنې کوم قسم نعمت چه تاسو ته حاصل دى په ښکاره يا په پټه، کم يا ډېر، ديني يا دنيوي، علمي يا عملي، داخلي يا خارجي، جلبي يا سلبي دا ټول له جانبه د خداى ځنې دي ۱۲ تفسير تيسير

ع ۱۰ / ۱۲

عَنْكُمْ اِذَا فَرِيْقٌ مِّنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُوْنَ ﴿۵۴﴾ لِيَكْفُرُوْا بِمَآ

له تاسو څخه ناګاه یوه ډله له تاسو څخه پر رب خپل باندې شریکان نیسي لپاره د دې چه کافران سي دوی پر هغه

اٰتَيْنٰهُمْ ۭ فَتَمَتَّعُوْا ۟ فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ﴿۵۵﴾ وَيَجْعَلُوْنَ لِمَا لَا يَعْلَمُوْنَ

چه ورکړې مو دي دوی ته نو فائده واخلئ تاسو نو ژر دی چه پوه به سئ تاسو او مقرروي دوی لپاره د هغه چه نه پوهیږي

نَصِيْبًا مِّمَّا رَزَقْنٰهُمْ ۭ تَاللّٰهِ لَتُسْـَٔــلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُوْنَ ﴿۵۶﴾

یوه برخه بعضې له هغه څخه چه روزي مو ورکړې ده دوی ته قسم پر خدای چه پښتنه به وسي له تاسو څخه د هغه دروغو چه وي تاسو چه جوړول به مو

وَيَجْعَلُوْنَ لِلّٰهِ الْبَنٰتِ سُبْحٰنَهٗ ۙ وَلَهُمْ مَّا يَشْتَهُوْنَ ﴿۵۷﴾ وَاِذَا

او ثابتوي دوی خدای لره لوڼه پاکي ده ده لره او دوی لره هغه چه د دوی خوښ دي او په هغه وخت

بُشِّرَ اَحَدُهُمْ بِالْاُنْثٰى ظَلَّ وَجْهُهٗ مُسْوَدًّا وَّهُوَ كَظِيْمٌ ﴿۵۸﴾

چه زیري ورکړی سي یو د دوی ته په لور سره نو وګرځي مخ د ده تک تور او دی ډک وی له قهره څخه

يَتَوَارٰى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوْٓءِ مَا بُشِّرَ بِهٖ ۭ اَيُمْسِكُهٗ عَلٰي

پټ ګرځي دی له قوم خپل څخه له خفګانه د هغه څخه چه ده لره زیري ورکړی سوی په هغه سره ایا وساتي دی هغه په

هُوْنٍ اَمْ يَدُسُّهٗ فِي التُّرَابِ ۭ اَلَا سَاۗءَ مَا يَحْكُمُوْنَ ﴿۵۹﴾

سپکوالي سره او که ومنډي ټومبي په خاوره کښې واوره چه بد دي هغه چه دوی حکم کوي

لِلَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْاٰخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ ۚ وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ

دی هغه کسانو لره چه ایمان نه راوړي په اخرت باندې مثال بد او خدای لره دی مثال ښه

ع ۱۰ اَلْاَعْلٰى ۭ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ﴿۶۰﴾ وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللّٰهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ ۱۳

لوی او دی غالب دي خاوند د حکمت دي او که ونیولی خدای د خلق په ظلمو د دوی سره

مَّا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَاۗبَّةٍ وَّلٰكِنْ يُّؤَخِّرُهُمْ اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ

نو پرېښودی به ئی نه وو په دې ځمکه باندې هیڅ ګرځېدونکی مګر وروسته کوي دوی ته هغه نیټې په نامه کړی سوی پورې

فَاِذَا جَاۗءَ اَجَلُهُمْ لَا يَسْتَاْخِرُوْنَ سَاعَةً وَّلَا يَسْتَقْدِمُوْنَ ﴿۶۱﴾

نو په هغه وخت کښې چه راسي اجل د دوی وروسته به نه سي له هغه څخه یو ساعت هم او نه به وړاندې مخکې سي

وَيَجْعَلُوْنَ لِلّٰهِ مَا يَكْرَهُوْنَ وَتَصِفُ اَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ اَنَّ

او مقرروي دوی خدای لره هغه لوڼه چه د دوی بد ایسي او بیان کوي ژبې د دوی دروغو چه بیشکه

۵ له

لکه چه په سورة الانعام کښې تېر سوي دي چه وَجَعَلُوا لِلّٰهِ مِمَّا ذَرَاَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْاَنْعَامِ نَصِيْبًا فَقَالُوا هٰذَا لِلّٰهِ بِزَعْمِهِمْ وَهٰذَا لِشُرَكَآئِنَا یعنې مقرروي کفار خدای لره له هغه څخه چه خدای پیدا کړي دي یوه حصه نو وائي چه دا شي د خدای دی په ګمان د دوی او دا د شریکانو زموږ دي ۱۲ روح ۲ له دا سړي بنی خزاعه او بنی کنانه وو چه دوی به ویل چه پرښتې لوڼه د خدای دي او بعضو کفارو به ویل چه الله تعالی په پریانو ته نزدیکت وکړ نو پرښتې ورڅخه پیدا سوې نعوذ بالله من ذٰلك ۱۲ روح ۳ له چه هغه زامن دي ۱۲ ۴ له چه هغه ژوندۍ ښخول د لوڼو دي سره له دې چه د دوی ښځو ته هم حاجت دی او بې له دوی څخه ئې ګذاره نه کیږي ۱۲ روح ۵ له چه هغه وجوب ذاتي غنا پوره او سخاوت پراخ دی او پاکي ده له صفاتو د مخلوق څخه ۱۲ روح ۶ له حاصل د دې ایت شریف دا دي چه سره له ظلم کولو د مخلوق نه حلم کوم او که په اعمالو د دوی باندې سمدستي في الحال د دوی نیولی نو پر مخ د ځمکې به ژوندی شی نه وو پاته سوی لیکن زه تر یو وخته پورې دوی ته مهلت ورکوم. له عبد الله ابن مسعود رضي الله عنه څخه روایت دي چه ده به ویل چه که خدای د اخلوق په ګناهو د انسانانو باندې نیولی نو عذاب خپل به ئې تول مخلوق ته رسولی وو حتی ګنګیانو ته په سوړو د دوی کښې او باران به ئې له ځمکې څخه بند کړی وو لیکن خلق ئې له دوی څخه وروسته کوي په خپل فضل او کرم سره. ابو هریره رضي الله عنه له یو چا څخه واورېدل چه ویل ئې چه ظالم پر چا ضرر نه رسي پر ځان ئې له خپله ځانه نو ابو هریره ورته وویل چه دا سې نه ده قسم دی وي زما پر خدای باندې چه حبارۍ (سمسه) به په خپلو ځالو کښې مري په سبب د ظلم سره ۱۲ روح و ابن کثیر

لَهُمُ الْحُسْنٰى ۭ لَا جَرَمَ اَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَاَنَّهُمْ مُّفْرَطُوْنَ ﴿۶۲﴾ تَاللّٰهِ

دی لپاره د دوی جنت دے حقه دا خبره چه بیشکه د وی لره اور دی او بیشکه چه دوی به پریښودل شی په هغه کښی قسم دی پر خدای

لَقَدْ اَرْسَلْنَآ اِلٰٓى اُمَمٍ مِّنْ قَبْلِكَ فَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطٰنُ اَعْمَالَهُمْ

چه په تحقیق لیږلی وو موږ رسولان امتونو پخوا له تا څخه نو ښائسته به کړل هغوی ته شیطان عملونه د دوی

فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿۶۳﴾ وَمَآ اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ

نو دا شیطان دوست دی د دوی نن ورځ او مقرر دی دوی ته عذاب دردناک او نه دی نازل کړی موږ پر تا باندی

الْكِتٰبَ اِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِى اخْتَلَفُوْا فِيْهِ ۙ وَهُدًى وَّرَحْمَةً

دا کتاب مګر لپاره د دی چه ته بیان کړی دوی ته هغه شی چه دوی اختلاف کوی په هغه کښی او لاره سمه ده او رحمت دی

لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ﴿۶۴﴾ وَاللّٰهُ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَحْيَا بِهِ

لپاره د هغه قوم چه ایمان راوړی او خدای نازل کړی دی له آسمان څخه اوبه (باران) نو ژوندی کړی ئی دی په دی اوبو سره

الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۭ اِنَّ فِىْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِّقَوْمٍ يَّسْمَعُوْنَ ﴿۶۵﴾ ع ۸ ۱۴

ځمکه وروسته له مرګه د دی څخه بیشکه چه په دی کار کښی ښکاره علامه ده لپاره د هغه قوم چه اوری حق

وَاِنَّ لَكُمْ فِى الْاَنْعَامِ لَعِبْرَةً ۭ نُسْقِيْكُمْ مِّمَّا فِىْ بُطُوْنِهٖ مِنْۢ

او بیشکه چه دی تاسو لره په چارپایانو کښی لوی عبرت څښل کوو موږ پر تاسو باندی له هغه څخه چه په نسو د دوی کښی دی له

بَيْنِ فَرْثٍ وَّدَمٍ لَّبَنًا خَالِصًا سَآئِغًا لِّلشّٰرِبِيْنَ ﴿۶۶﴾ وَمِنْ

منځ د غشایو او د وینو څخه ئی خالص چه له حلقه څخه تیریدونکی وی څښونکو لره او له

ثَمَرٰتِ النَّخِيْلِ وَالْاَعْنَابِ تَتَّخِذُوْنَ مِنْهُ سَكَرًا وَّرِزْقًا

میوو د خرماوو څخه او د انګورو څخه جوړوئ تاسو له دی څخه شربت مستونکی ۱ او رزق

حَسَنًا ۭ اِنَّ فِىْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِّقَوْمٍ يَّعْقِلُوْنَ ﴿۶۷﴾ وَاَوْحٰى رَبُّكَ

ښه بیشکه چه په دی کار کښی ښکاره علامه ده لپاره د هغه قوم چه عقل لري او په زړه کښی ۳ واچوله رب ستا

اِلَى النَّحْلِ اَنِ اتَّخِذِىْ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوْتًا وَّمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا

موچی د شاتو ته دا خبره چه نیسه ته له غرو څخه کورونه او له درختو څخه هم او له هغه څخه

يَعْرِشُوْنَ ﴿۶۸﴾ ثُمَّ كُلِىْ مِنْ كُلِّ الثَّمَرٰتِ فَاسْلُكِىْ سُبُلَ

چه خلق ئی لوړ جوړوی بیا خوره له هر قسم میوو څخه نو ځه پر لارو

ف ۱

یعنی کافرانو د قریشو شیطان مددګار دی او یا مراد و څخه هغه کفار دی چه پخوا تیر شوی دی ۱۲ منه رحمه الله

ف ۲

دا ایت شریف د شرابو د حرمت د حکم څخه مخکی نازل شوی دی دا په دی ځای کښی خدای د رزق حسن سره یو ځای ذکر کړل. او س د دی ایت حکم منسوخ دی یعنی شراب حرام دی ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

ف ۳

جوړوئ تاسو له دی میوی څخه یعنی له لعابه د دی څخه سکر او سکر د لندو خرماوو او انګورو اوبو ته وائی او دا ایا هغه وخت په حکم د شرابو کښی کیږی چه جوش وخوری او نه تریخ سی او بیهوښی راولی او که دا پکښی نه وو نو حلال دی په اتفاق سره. حاصل دا چه تاسو پرجوړوئی هغه شراب چه بیخوده کونکی وی لکه خمر ۱۲

یسیر

ف ۴

واوحی ربک او الهام وکړ رب ستا الی النحل د عسلو مچیو ته یعنی د دوی په زړه کښی ئی دا واچول چه وښیئی او جوړوئی په سرپا نو او چاودو د هغه غرو کښی خالی چه برابری خانی لري او هیڅ کوږوالی پکښی نه وي بیا نو خوری له هر قسم میوی څخه خوږه وی او که ترخه یعنی ګلونه او غوټی وي ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ

د رب خپل کښې چه تابع الارې تا راوځي له نسو دوی نه عسل چه مختلف وي رنګونه د هغه په هغه کښې

شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٦٩﴾ وَاللَّهُ

روغتیا وی لپاره د خلقو بیشکه چه په دی کار کښې خامخا علامه ده لپاره د هغه قوم چه فکر کوي په دی کښې او خدای

خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ

پیدا کړي یی تاسو او بیا وژني تاسو او بعضی له تاسو نه هغه وي چه ګرځولی شي هغه بد عمر ته چه هغه بی وسه او ناکاره زیاتیایا نوی کال دی

لِكَيْ لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٧٠﴾ وَاللَّهُ

لپاره د دی چه نه پوهیږي دی وروسته له علمه نه پوهیږي شی باندي بیشکه چه خدای عالم دی قادر دی پرهر شي او خدای

فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا

زیات کړي دی بعضی ستاسو پر بعضو نورو په رزق کښې نو نه دی هغه کسان چه بهتر کړی سوي دی

بِرَادِّي رِزْقِهِمْ عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ

ورکونکی د رزق خپل پر هغه کسانو چه مالکان دي ورله بنی لاسو د دوی چه دوی په هغه کښې سره برابر دي

أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٧١﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ

ایا نو پر نعمت د خدای باندي انکار کوي دوی او خدای پیدا کړي دي تاسو لره له نفسو ستاسو څخه

أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ أَزْوَاجِكُم بَنِينَ وَحَفَدَةً

ښځي او پیدا کړي ئی دی تاسو لره له ښځو ستاسو څخه زامن او لمسی (یاڼه ومان)

وَرَزَقَكُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ

او روزي ئی درکړي ده تاسو له پاکو شیانو څخه نو ایا په باطل باندي (چه بتان دي) ایمان راوړي دوی او پر نعمت د خدای چه دین اسلام دی

هُمْ يَكْفُرُونَ ﴿٧٢﴾ وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ

دوی کافران کیږي او عبادت کوي دوی بی له خدای څخه د هغه شي چه مالك نه دی

لَهُمْ رِزْقًا مِّنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٧٣﴾

دوی لره د روزي ورکولو له اسمانو څخه او له ځمکي څخه د هیڅ شي او نه لري توان د دی کار

فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ

نو مه بیانوی خدای لره مثالونه (یعنی شریکان) بیشکه چه خدای پوهیږي او تاسو

ل یعنی بعضی شات سپین وي چه
مچۍ ئی ځواني وي او بعضی سره وي چه
مچۍ ئی زلمي وي او بعضی شړه وي
چه مچۍ ئی ډیری زړي وي ۱۲ ۲ ابن
مسعود رضی الله تعالی عنه او ابن عمر
رضی الله عنه به ویل چه عسل لپاره د هر
مریض دوا دي. ۳ ایته دي چه یو سړي
رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغلی
او وئی ویل چه زما د ورور نس خوږیږي
نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته
۹ وویل چه عسل ورکړه نو هغه ورکړل
ع ۵ نو هغه څخه زیات پردرد سو نو بیا
۱۵ هغه کس ورته راغلی او حال ئی ور بیان
کړ نو دریم بیا ورته وویل چه عسل ورکړه
نو هغه دوهم وار عسل ورکړل نو هغه
سړی بیا راغلی او رسول الله ص ورته وویل
چه ما خو عسل ورکړل خو هیڅ فائده
ئی ورته ونکړه نو رسول الله صلی الله
علیه وسلم ورته وویل چه بیا شات ورکړه
خدای تعالی رښتیا ویلی دی خو ستا د ورور
نس دروغژن دی نو چه بیا ئی ورکړل
نو فی الحال داسی جوړ سو لکه چه د تړلی
بند، او بنځ کوندئ وړ خلاصه کړي او
ازاد سی. په بل حدیث کښی راغلی دی
چه شفا د هر مرض په دی څلور شیانو
کښی ده چه یو حبة السوداء یعنی تور
دانه ده او بل په سنګر لګولو کښې او په عسلو
کښې او په او بو د باران کښې ۴ ۱۲ ح حاصل
د دي ایت شریف دا سو چه تاسو خپل
غلامان له ځانه سره په حصه کښی نه
برابروی نو بندګان د خدای تعالی ولي
په عبادت کولو کښی شریکوي له خدای تعالی
سره برابروئ ایا د خدای اتعا نعمت څوا
کوئ چه شریك له ده سره کوی ۱۲ منه رحمه الله
۴ یعنی د ابنځي ستاسو هم ادم زادي
دي او بعضو ویلی دی چه مراد ورڅخه
بی بی حوا علیها السلام ده چه د ادم چپه
پښتی د ادم علیه السلام څخه پیدا شوي ده
۱۲ منه رحمه الله ۵ چه د معبود عبادت کوی
دوی حال دا چه هغه د دروغو خدایان

دي ۱۲ وحیدي ۶ او هغه خدای چه معبود حقیقي او پر لوی کرو بی ئی احسانونه دي هغه نه منکریږی ۱۲

لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٧٤﴾ ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا عَبْدًا مَّمْلُوْكًا لَّا يَقْدِرُ عَلٰى شَيْءٍ

نه پوهیږی بیان کړی خدای مثال مریی چه مملوك وي بل چا چه قادر نه وي پر هیڅ شی باندي

وَّمَنْ رَّزَقْنٰهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا

او بل هغه څوك چه رزق ورکړی وي مونږ هغه له نزد خپل څخه رزق نیکه نو دی نفقه کوی له هغه مال څخه پټه

وَّجَهْرًا ۗ هَلْ يَسْتَوٗنَ ۚ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۚ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٧٥﴾

او په ښکاره ایا برابر دي دوئ ثناء ده خدای لره بلکه زیات د دوئ نه پوهیږی

وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا رَّجُلَيْنِ اَحَدُهُمَآ اَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلٰى

او بیان کړ خدای مثال د دوو سړو چه یو له دوی څخه ګونګ وي چه قادر نه وي پر

شَيْءٍ وَّهُوَ كَلٌّ عَلٰى مَوْلٰىهُ ۙ اَيْنَمَا يُوَجِّهْهُّ لَا يَاْتِ بِخَيْرٍ ۙ

هیڅ شي باندي او دی پیټی وی په بادار خپل باندي هر طرف ته چه ولیږی دی نه راوړی هیڅ خیر

هَلْ يَسْتَوِيْ هُوَ ۙ وَمَنْ يَّاْمُرُ بِالْعَدْلِ ۙ وَهُوَ عَلٰى صِرَاطٍ

ایا برابر دی دی او هغه څوك چه امر کوی په انصاف سره او دی پر لار

مُّسْتَقِيْمٍ ﴿٧٦﴾ ع وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۗ وَمَآ اَمْرُ ١٠ ع ١٦

سمه باندي وي او خدای لره دی علم د پټو د اسمانو او د ځمکے او نه دی د ریدل

السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ ۗ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى

د قیامت مګر په شان د رپولو د سترګو دی بلکه دا قیامت ډیر نژدی دي بیشکه چه خدای پر

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿٧٧﴾ وَاللّٰهُ اَخْرَجَكُمْ مِّنْۢ بُطُوْنِ اُمَّهٰتِكُمْ

هر شي باندي قادر دی او خدای راوایستلی تاسو له نسو د میندو ستاسو څخه

لَا تَعْلَمُوْنَ شَيْـًٔا ۙ وَّجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْـِٕدَةَ ۙ

چه نه پوهیدلی تاسو په هیڅ شي باندي او پیدا کړی ئی دی تاسو لره غوږونه او سترګی او زړونه

لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿٧٨﴾ اَلَمْ يَرَوْا اِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرٰتٍ فِيْ جَوِّ

بنائی چه تاسو شکر ادا کړئ ایا نه ګوری دوی مرغانو ته چه تابع کړی سوی دی الوتلو ته په هوا

السَّمَآءِ ۭ مَا يُمْسِكُهُنَّ اِلَّا اللّٰهُ ۭ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ

د اسمان کښے نه ساتی دوی له لوېدلو څخه مګر خدای بیشکه چه په دی کار کښی څرګندې علامی دی لپاره د هغه قوم

سله

حاصل د دی مثال دا دی چه هر کله مریی عاجز له خپل بادار سره په اختیار او تصرف کښی برابر نه دی نو بتان چه ډیر زیات عاجز د مخلوقاتو دي څرنګه به شریکان د قادر مطلق خدای سي ١٢

سله ٢ چه مراد له ابکم څخه ابوجهل خبیث دي او له من یامر بالعدل څخه عمار بن یاسر دي چه ابوجهل به ده ته په سبب د اسلام سره ډیر ضرر رسوه او مور د ده چه ام زاده کړی دا ابوجهل ووهل هغه هم ایمان راوړی وو نو ابوجهل ورته یوه ورځ وویل چه تا پر محمد صلی الله علیه وسلم باندے څه ایمان راوړے دی چه دی بیا ئسته دی نو ته بد پر عاشقه سوی ئی بیا ئی پر نیزه په خوله کښی ووهله او شهیده سوه او له ټولو شهیده په اسلام کښے هم دا ده رضی الله عنها وعنا بجرمتها ١٢ روح

سله ٣ چا ویلے دی چه مراد له ګنګی غلام څخه ابو جهل یا ابی ابن خلف دي او له عاقل څخه محمد مصطفی ﷺ دي ١٢ منه

سله روایت دی چه هر کله کفارو د قریشو په طریقه د مسخرو راتلو د قیامت کښی ډیره تلوار کوله نو نازل سوه وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ الایة ١٢ بسیر

سله ٥

او نه دی کار د قیام د قیامت مګر په مثال د رپولو د سترګو بلکه هغه ډیر نژدی دی له دی رپولو څخه ځکه چه دا یو ځای کول دی او بیا پورته کول دی د باڼوګانو او هغه یو کار دی نو دا ممکن دی چه د نیم رپ په وخت کښی دی واقع سی ١٢

يُؤْمِنُونَ ﴿٧٩﴾ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ بُيُوْتِكُمْ سَكَنًا وَّجَعَلَ

چه ایمان راوړي او خدای پیدا کړي دي تاسو ته کوره ستاسو ځای د استوګنې او پیدا کړي ئې دي

لَكُمْ مِّنْ جُلُوْدِ الْاَنْعَامِ بُيُوْتًا تَسْتَخِفُّوْنَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ

تاسو لره له څرمنو د چارپایانو څخه کوټې چه تاسو ئې سپکې وینئ هغه په ورځ د سفر ستاسو کښې

وَيَوْمَ اِقَامَتِكُمْ ۙ وَمِنْ اَصْوَافِهَا وَاَوْبَارِهَا وَاَشْعَارِهَا

او په ورځ د اقامت ستاسو کښې یعنې اراميدلو او له وړیو د مېږو څخه او له بڼو د اوښانو څخه او له ویښتانو د وزو څخه

اَثَاثًا وَّمَتَاعًا اِلٰى حِيْنٍ ﴿٨٠﴾ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِّمَّا خَلَقَ ظِلٰلًا

پیدا کړي دي اسبابونه او فائدې اخستل تر یو وخت پورې او خدای پیدا کړي دي تاسو لره له هغه څخه چه پیدا کړي ئې دي سیوري

وَّجَعَلَ لَكُمْ مِّنَ الْجِبَالِ اَكْنَانًا وَّجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيْلَ

او پیدا کړي ئې دي تاسو لره له غرو څخه ځایونه د پټیدلو او پیدا کړي ئې دي تاسو لره قمیصونه

تَقِيْكُمُ الْحَرَّ وَسَرَابِيْلَ تَقِيْكُمْ بَاْسَكُمْ ۚ كَذٰلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهٗ

چه ساتي تاسو له ګرمۍ څخه او قمیصونه بل قسم چه ساتي تاسو له ضرره د جنګ ستاسو څخه هم دارنګ پوره کوي خدای نعمت خپل

عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُوْنَ ﴿٨١﴾ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلٰغُ

پر تاسو باندې چه ښائي چه تاسو اسلام راوړئ نو که وګرځېدل دوی نو بېشکه چه پر تا باندې رسول دي

الْمُبِيْنُ ﴿٨٢﴾ يَعْرِفُوْنَ نِعْمَتَ اللّٰهِ ثُمَّ يُنْكِرُوْنَهَا وَاَكْثَرُهُمُ

ښکاره پېژني دوی نعمت د خدای تعالی بیا منکریږي له دې څخه او زیات د دوی

الْكٰفِرُوْنَ ﴿٨٣﴾ وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ شَهِيْدًا ثُمَّ لَا

کافران دي او یاد کړه هغه ورځ چه راپاڅوو به موږ له هر یوه امت څخه شاهد یعني پیغمبر بیا به نه کیږي

يُؤْذَنُ لِلَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُوْنَ ﴿٨٤﴾ وَاِذَا رَاَ الَّذِيْنَ

اجازه د عذر کولو هغو کسانو ته چه کافران شوي دي او نه به دوی څخه طلب د راضي کولو د خدای کول کیږي او چه هغه وخت کښې ووینې هغه کسان

ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُوْنَ ﴿٨٥﴾

چه ظلم ئې کړي دي عذاب نو سپک به نه کړای شي له دوی څخه او نه به دوی ته انتظار وکړل شي

وَاِذَا رَاَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا شُرَكَآءَهُمْ قَالُوْا رَبَّنَا هٰٓؤُلَآءِ شُرَكَآؤُنَا

او په هغه وخت کښې چه ووینې هغه کسان چه شریکان ئې جوړ کړي دي شریکان خپل نو ووائي دوی چه ای ربه زموږ دا دي شریکان زموږ

ف ١

مراد له دې جامو څخه زغرې دي چه د جنګ په وخت کښې په کار یږي روایت دی چه زغره اول وار حضرت داؤد علی نبینا وعلیه السلام جوړه کړې ده ځکه چه او سپنه ئې ته د اسې ویلې شوې وه لکه موم الله تعالی فرمائي چه وَاَلَنَّا لَهُ الْحَدِيْدَ یعني نرمه کړې وه موږ ده ته او سپنه ١٢ روح

ف ٢

یعني د انعمتونه ئې د دې لپاره تاسو ته درکړي دي چه تاسو ایمان راوړئ او د ده احکام ومنئ او یا چه د اجامې و اغوندئ او په جنګ کښې سلامت پاته شئ ١٢ منه رحمه الله

ف ٣

مجاهد رحمه الله رضا الله ویلي دي چه رسول الله صلی الله علیه وسلم یو صحرائي سړي ته دا آیت ووایه چه وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ بُيُوْتِكُمْ سَكَنًا نو هغه وویل چه هیڅ شک په دې کښې نشته او په نعمتو د الله تعالی ئې اقرار وکړ. هر کله چه ئې دا آیت چه كَذٰلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُوْنَ. واوریدي نو شاتې کړه او منئ ئې کړې نو دا آیت نازل سو چه فَاِنْ تَوَلَّوْا الاية ١٢ ١٢ ١٢

ع ١١
١٧

الَّذِيْنَ كُنَّا نَدْعُوْا مِنْ دُوْنِكَ ۚ فَأَلْقَوْا إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ

هغه چه وو موږ چه عبادت به موکاوه د دوی بې له تا څخه نو وبه غورځوي دوی ته خبره چه بیشکه تاسو

لَكٰذِبُوْنَ ﴿۸۶﴾ وَأَلْقَوْا إِلَى اللّٰهِ يَوْمَئِذِنِ السَّلَمَ وَضَلَّ عَنْهُمْ

خامخا دروغژن یئ او وبه غورځوي دوی خدای ته په دغه ورځ کښې صلح او ورک به سي له دوی څخه

مَّا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ ﴿۸۷﴾ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَصَدُّوْا عَنْ سَبِيْلِ

هغه چه وو دوی دروغ به ئې ترل په خدای پورې هغه کسان چه کافران سوي دي او منع کړي ئې دي خلق له لاري

اللّٰهِ زِدْنٰهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوْا يُفْسِدُوْنَ ﴿۸۸﴾

دخدای څخه زیات به کړو دوی ته یو عذاب پاس د پل عذاب په سبب د هغه چه وو دوی فساد به ئې کاوه

وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِيْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيْدًا عَلَيْهِمْ مِّنْ أَنْفُسِهِمْ

او یاد کړه هغه ورځ چه راپورته به کړو موږ په هر یو امت کښې یو شاهد پر هغوی له ځانو د دوی څخه

وَجِئْنَا بِكَ شَهِيْدًا عَلٰى هٰٓؤُلَآءِ ۚ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتٰبَ

او رابه ولو موږ تا شاهد پر دې کسانو باندې او نازل کړی دی موږ پر تا باندې دا قرآن

تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَّهُدًى وَّرَحْمَةً وَّبُشْرٰى لِلْمُسْلِمِيْنَ ﴿۸۹﴾ ع

چه وضاحت دی لپاره د هر شي او لاره ښودونکی دی او رحمت دی او زیري دي لپاره د مسلمانانو

إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيْتَآئِ ذِي الْقُرْبٰى

بیشکه چه خدای حکم کوي په انصاف کولو او په احسان کولو او په ورکولو سره خپلوانو ته

وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ ۚ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ

او منع کوي له بدو کارو څخه او له ناروا څخه او له ظلم کولو څخه پند درکوي تاسو ته ښایی چه تاسو

تَذَكَّرُوْنَ ﴿۹۰﴾ وَأَوْفُوْا بِعَهْدِ اللّٰهِ إِذَا عٰهَدْتُّمْ وَلَا تَنْقُضُوا

پند واخلئ او وفا کوئ پر وعده دخدای باندې هر کله چه وعده وکړئ تاسو او مه ماتوئ تاسو

الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيْدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللّٰهَ عَلَيْكُمْ كَفِيْلًا ۭ

قسمونه خپل وروسته له ټینګوالي د هغه څخه او په تحقیق ګرځولی ئې تاسو پر ځان خپل باندې شاهد

إِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُوْنَ ﴿۹۱﴾ وَلَا تَكُوْنُوْا كَالَّتِيْ نَقَضَتْ غَزْلَهَا

بیشکه چه خدای پوهیږي پر هغه چه تاسو ئې کوئ او مه کیږئ تاسو لکه هغه ښځه چه سپړلي به ئې کوځې

راله چه هغه دروغ د دوی دی دا چه وړا به ئې چه دخدای لپاره شریکان دي او دوی به زموږ شفاعت وکړي او له عذابه به څخه موږ خلاص کړي ۱۲ روح ۲ ابن جبیر رضی الله تعالیٰ عنه ویلي دي چه هغه زیاتوالی د عذاب وي چه الله تعالیٰ به پر هغوی د غټو غټو لړمان او د بختي اوښانو غوندې غټو غټو ماران مسلط کړي چه د هغوی وار چه چلوي به ئې خلوبنت کاله درد او ویلي دي چه دوی به پرله ګرځی ته د باران خواست کوي چه پیدا کړی به څخه کم ...

سي پر هغه نو هغه څخه به ماران او لړمان را اوري چه دوی به سخت خفه سي حکه چه عذاب به مثل د هغه ځای څخه چه طمع وره څخه د خیر وي بد سخت وي ۱۲ روح ۳ په حدیث شریف کښې راغلي دي چه هر کله رسول الله صلی الله علیه وسلم ته دا آیت او رسیدی نو له سترګو میارکو څخه ئې اوښکې توی سوي او د سوچ ئې سوه چه له ما څخه به زما امت بخښته کیږي ورته به د دنیکیو او بدیو بیانونه کول رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د امت غم ۱۲ لخیل او لاغم ئې بلکه لخپل ځان څخه هم ع ۱۸ زیات وو ۱۲ ۳ حاصل دا چه الله تعالیٰ وائي چه ای حبیبه زما پر تا باندې دا سي قرآن نازل کړي دي چه په هغه کښې هر شي چه حاجت وي ته بیښیږي که معامله د دین وي او که د دنیا په کامله وجه سره بیان سوي دي هر چا چه پر د باندې عمل وکړ نو لاره ئې پیدا کړه او هر چا چه عمل پر ونکړ او تابع د نفس ئې وکړه نو پر غضب د خدای ګرفتار سو ۱۲ روح ۵ عطیه یاد دي چه ظلم پر خپل ځان هم مه کوئ په کولو د ګناهو سره او پر بل چا باندې هم ظلم مه کوئ چه پر دې د حقوقو به خوړ یاد دي چه تاسو میانه روي کوي په هر کار کښې عقائد وي که اعمال وي ۱۲ روح ۷ له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه چا پوښتنه وکړه چه احسان څه شی دی هغه ورته وفرمایل چه عبادت دخدای کوئ په داسي حضور او عاجزۍ سره لکه چه تاسو خدای په سترګو وینئ که ئې نو وینئ هم دا خو په نه کښې درتیږي چه هغه تاسو وینی ۱۲

روایت دی چه په عربو کښې یوه ښځه وه رابطه بنت سعد نومیده او دا هغې مینځې هم وي نو دی به له مینځو سره تر غرمې پورې څرخی او بدو به په ئې وروسته له غرمې هغه سپړنې بیا خلاصول. نو خدای تعالیٰ فرمائي چه تاسو هغې احمقې مینځې په شان خپلې وعدې مه ماتوئ ۱۲ روح البیان وسید

مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا ۖ تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ

وروسته له محکموالي څخه ټوټې ټوټې چه نیسی به تاسو قسمونه خپل په سبب د ټګۍ په منځ خپل کښې چه

تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَىٰ مِنْ أُمَّةٍ ۚ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ ۚ وَلَيُبَيِّنَنَّ

سی یوه ډله زیاته سی له بل ډولې څخه بیشکه خبره دا ده ازمائی تاسو خدای په دې وعده سره او بیان به کړی خامخا

لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٩٢﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ

تاسی ته په ورځ د قیامت هغه چه وی تاسو چه په هغه کښی به مو اختلاف کاوه اوکه اراده سوی وای د خدای

لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي

نو کړی به ئی وی تاسو له یوه ډله یعنې ټول مسلمانان مګر خدای ګمراه کوی هغه څوک چه اراده ئی وسی او لاره ښیي

مَنْ يَشَاءُ ۚ وَلَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾ وَلَا تَتَّخِذُوا

هغه چاته چه اراده ئی وسی او خامخا به پوښتنه وکړل سی له تاسو څخه له هغه څخه چه وی تاسو کول به مو او مه نیسی تاسو

أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا

قسمونه خپل ټګۍ په منځ خپل کښی نو ووبه ښوییږی قدمونه ستاسو وروسته له محکموالي څخه او وبه څکې تاسو

السُّوءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ۖ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٩٤﴾

عذاب په سبب د هغه چه منع کړی وو تاسی خلق له لاری د خدای څخه او مقرر دی تاسو لره عذاب لوی

وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا ۚ إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ

او مه اخلئ تاسو پر وعده د خدای باندې پیسی لږ بیشکه هغه ثواب چه د خدای څخه دي هغه

خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩٥﴾ مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ ۖ وَمَا

غوره دی تاسو لره که ئی تاسو چه پوهیږئ هغه مال چه ستاسو څخه دی هغه به فنا سی او هغه

عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ ۗ وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا

ثواب چه د خدای څخه دی باقي دي او خامخا به مونږ بدله ورکړو هغه کسانو ته چه صبر ئې کړی دی اجر د دوی په بهتر له هغه څخه چه وو دوی

كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ

چه عمل به ئې کاوه هر چا چه عمل وکړ نیک له نارینه څخه او یا له ښځي څخه او دی مؤمن وي نو

فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا

نو ژوندی به ورکړو دة ته ژوند پاک او خامخا به ورکړو مونږ دوی ته اجر د دوی په ښه وجه د هغه چه وو دوی

له ټګی کول په قسم کښی دا ده چه دا انسان په زړه کښی د قسم ماتولو نیت وی او په ښکاره د خلقو د غولولو لپاره قسم واخلي. دا حکم محض د تاکید پری کولو الله تعالی دوه واره بیان کړ چه مخکې هم ورڅخه منع راغلې ده په سر د دی رکوع کښی ١٢ له په بهترو کارو کښی فرض، واجب سنت او مستحب ټول راغلل و دي کار و ثواب ورکوي او کوم چه مباح دی د هغو کول او نه کول سره برابر دي که څه نه وی نو د هغه ثواب به له تر نه رسیږي ١٢ وحیدی لخصا له الله تعالی عمل صالح په ایمان سره مقید کړ ځکه چه عمل نیک بی له ایمانه فایده نه لري چه له عذابه پر خلاص سی د ا قدر فائده به ئی وي چه عذاب به پری کم وي. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي چه په کافر سخی باندې به الله تعالی حکم وکړی چه ته ئی بوزئ بیا به هغه پرښتې ته چه پر دوزخ مسلطه ده دا حکم وکړی چه عذاب پر ده باندې په اندازه د سخاوت د ده اسانه کړه... روایت دي چه په شپه د معراج کښی رسول الله صلی الله علیه وسلم په کناره د دوزخ کښی یو سړی ولیدی چه او ور ته نه وو رسیدلی نو حضرت جبرائیل علیه السلام وویل چه دا حاتم طائی دي چه د ده پر سخاپر وجه عذاب ور باندې کم دي ١٢ روح البیان

له یعنی حلال روزی به ده ته ورکړو او یا به ئی قناعت کول نصیب کړی سهل التستری رح ویلی دي چه په حیوة طیبه کښی دا دی چه بنده ټول کار د الله او په خپل تدبیر اعتماد او تکیه نه کوي ١٢ منه رحمه الله

يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾ فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ

چه عمل به ئې کاوه نو په هغه وخت کښې چه ولولې ته د قرآن نو پناه وغواړه ته پر خدای باندې له شیطانه

الرَّجِيمِ ﴿٩٨﴾ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ

رټلي سوي څخه بیشکه دی چه دی نشته ده لره غلبه پر هغه کسانو باندې چه ایمان ئې راوړی وي او پر

رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٩٩﴾ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ

رب خپل باندې توکل کوي بیشکه چه غلبه د ده پر هغه کسانو باندې ده چه دوستي کوي له ده سره او پر هغه کسانو باندې

هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٠﴾ وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةٍ ۙ وَاللَّهُ أَعْلَمُ

چه دوی له خدای سره شریکان پیدا کوي او په هغه وخت کښې چه بدل کړو موږ یو آیت پر ځای د بل آیت او خدای ښه پوهیږي

بِمَا يُنَزِّلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾

پر هغه چه نازلوی ئې نو وائي دوي چه بیشکه هم داخبره ده چه ته دروغ تړونکی ئې په خدای پورې بلکه ډیر د دوی نه پوهیږي

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ

ووایه ته چه نازل کړی دی دا روح پاک چه (جبرائیل دی) له رب ستا څخه په حقه سره لپاره د دې چه محکم کړي هغه کسان

آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١٠٢﴾ وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ

چه ایمان ئې راوړی دی او لاره ښوونکی دی او زیری دی مسلمانانو ته او په یقین پوهیږو موږ چه بیشکه دوی

يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ ۗ لِسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ

وائي چه بیشکه خبره داده چه ښوونه کوي ده ته یو سړی ژبه د هغه سړي چه دوی نسبت د ښوونې کوي هغه ته

أَعْجَمِيٌّ وَهَٰذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٠٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

عجمي (عبراني) ده او دا قرآن ژبه د لا عربي ښکاره ده بیشکه هغه کسان چه ایمان نه راوړي

بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾ إِنَّمَا

پر آیتونو د خدای باندې لاره سمه به ونه ښیي هغوی ته خدای او مقرر دی دوی لره عذاب دردناک بیشکه خبره داده

يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ۖ وَأُولَٰئِكَ

چه تړي ئې پر خدای باندې دروغ هغه کسان چه ایمان نه راوړي پر آیتونو د خدای او دغه کسان

هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٠٥﴾ مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ

دوی دروغژنان دي هر څوک چه کافر سو پر خدای باندې وروسته له ایمانه د ده څخه مګر هغه څوک

ع ١١ ١٤ ١٩

ف

یعني هر کله چه ته اراده د لوستلو د قرآن وکړې نو اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّیْطٰنِ الرَّجِیْمِ وایه بیا وروسته له هغه قرآن وایه ۱۲ روح ۲ یعني رسول الله صلی الله علیه وسلم مفتري ئې او نه کذاب دی ځکه چه دروغ په خدای پورې تړل ډیر سیکاره خلقو کاردي چه پر آیتو د خدای باندې یقین نه کوي او په خلقو کښې په دروغو باندې مشهور وي او رسول الله صلی الله علیه وسلم په ټولو خلقو کښې پر رښتینوالي باندې مشهور و او ډیر نیك دی او په علم او عمل کښې د هر چا څخه زیات او کامل دی. هر کله چه هرقل باچا د روم له ابی سفیان څخه وپښتنه وکړه چه تاسو د احمد صلی الله علیه وسلم څخه مخکې له دعوی د پیغمبرۍ څخه پر دروغو ویلو متهم کاوه او که نه. نو ده ورته وویل چه نه. نو هغه ورته وویل چه دی پر خلقو باندې دروغ نه وائي نو پر خدای تعالی به ئې څنګه ووائي ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ابن کثیر

ع

روایت دی چه فاکه ابن مغیره یو غلام ؤ د روم وطن و او نصراني ؤ او هغه د پخوانو کتابو واقف ؤ نو کفارو د قریشو به ویل چه محمد صلی الله علیه وسلم ته د پخوانو خلقو قصې دی ښیي او دی ئې بیا موږ ته بیانوي نو دا آیت شریف په رد د دې خبرې د دوی کښې نازل سو ۱۲ منه رحمه الله تعالی

أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَٰكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ
چه زور پرو کړی سو او زړه دده ارام نیونکی وی په ایمان سره مګر هغه څوك چه خلاصه سوه په کفر سره

صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾
سینه د هغه نو پر دوی باندی غضب دی له طرفه د خدای څخه او دی دوی لره عذاب لوی ا چه هغه دوزخ دی

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ
دا عذاب په سبب د دی چه بیشکه دوی خوښ کړی دی د اژوند نژدی په اخرت باندی او بیشکه چه خدای

لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٧﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ
نه بنیي سمه لار قوم کافرانو ته دوی هغه کسان دی چه مهر وهلی دی الله تعالی په

قُلُوبِهِمْ وَسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٠٨﴾
زړونو د دوی او په غوږونو د دوی باندي او په سترګو د دوی باندی او دغه کسان دوی غافل دي

لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٠٩﴾ ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ
حقه ده داخبره چه بیشکه دوی به په اخرت کښی دوی تاوانیان وي وروسته له دی څخه بیشکه چه رب ستا هغه کسانو لره

هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثُمَّ جَاهَدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ
چه هجرت ئی کړی دي وروسته له هغه څخه چه ضرر ورنه ورته رسول سوی وو بیا ئی جهاد وکړ او صبر ئی وکړ بیشکه چه رب ستا

مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٠﴾ يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ
وروسته له دی کارو څخه خامخا بخښونکی دی مهربان دی یاد کړه هغه ورځ چه را به سی هر یو نفس چه جګړه به کوی

عَنْ نَفْسِهَا وَتُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١١١﴾
د خپل ځان له سره او پوره به ورکړه سي هر یو نفس ته جزاد هغه چه کړی ئی وی او پر دوی به ظلم ونکړل سی

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا
او بیان وی له خدای مثال د یو کلی چي وو هغه په امن کښی په ارام چه را تلی به هغه ته

رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا
رزق د هغه پراخ له هره ځایه څخه نو کافر سو هغه یعنی اهل د هغه پر نعمتو د خدای باندی نو وڅکوله پر هغه باند

اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١١٢﴾ وَلَقَدْ
خدای جامه دلوږي او دویری په سبب د هغه چه وو دوی چه کول به ئی ۳ او په تحقیق

ف ۱
یعنی هر شخص به پر خپل ځان
ملامتی وائی که ګنهګار وی
نو په خپله ګناه به ملامتی وائی
او که اطاعت کونکی وی نو
نو په کموالی د عبادت ځان ملامت
بولی. او یا هر څوك به د خپل ځان
په خلاصی وی او د نفسی نفسی
ناری به وهي. یعنی ای خدایه
ځان می په کار دی ما خلاص
کړی له دی سختی څخه ۱۲ التیسیر
ف ۲
ابن عباس رضی الله تعالی عنه
ویلی دي چه دا مثال خدای تعالی
په حق د اهل مکه وو کښی نازل
کړی دي چه دوی به ځای د امن
کښی تول او سیدل او نور خلق
چه چاپیره له دوی څخه وو
همیشه به لوټ کیدل. او پر
دوی باندی هیڅ ویره نه وه
راغلی او له هره ځایه څخه به
میوی ورته راتلی. نو دوی
پر محمد صلی الله علیه وسلم باندی
۱۴ ع کافران سول نو خدای ور باندی
۱۰ ۲۰ اوه کاله سخت قحط راوستی
چه مرداری او خوشانی او وینی
ئی پکښی وخوړلې او د رسول
الله صلی الله علیه وسلم لښکر د وو
څخه به شام ته چه د وو د تجار ځای
وو نه سو تلای او په ورځ د بدر
کښی اکثر هلاك سول ۱۲ روح البیان
ف ۳ بعضو مفسرینو ویلی دی چه
مراد له دی قری څخه مدینه منوره
ده او بعضو ویلی دی چه هر یو کلی
ور څخه مراد دی چه سنیه په ارام کښی
وي مګر چه ناشکری د نعمتو د خدای
وکړي نو ورته ئی سزا ورسیږي
چه قحط سالی پر راسي او غلبه
او ویره د دښمن پر واقع سی ۱۲
وحیدي

جَآءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ

چه راغلی وو هغوی ته رسول له جنس د هغوی څخه نو نسبت د دروغو ئی وکړ هغوی ته نو ونیول هغوی عذاب او هغوی

ظٰلِمُونَ ﴿١١٣﴾ فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلٰلًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ

ظالمان وو نو خورئ تاسو له هغه څخه چه رزق ئی درکړی دی تاسو ته خدائ حلال پاك او شكر اداكړئ د نعمت

اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١١٤﴾ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ

د خدای كه ئی تاسو چه خاص د ه ته عبادت كوی بیشكه خبره داده چه حرام كړی دی خدای پر تاسو باندی مرداره

وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ۚ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ

او وینی بهیدونكی او غوښه د خنزیر او هغه مال چه اواز پرسوی وی بی له خدایه څخه پر هغه نو هر څوك چه مجبور وی تاسو چه نه وي

بَاغٍ وَّلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٥﴾ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ

ظلم كونكی پر چا بلكه او نه وي تجاوز كونكی له حده څخه نو بیشكه چه خدای بخښونكی دی مهربان دي او مه وائی تاسو له دي جهته چه وائي

أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هٰذَا حَلٰلٌ وَّهٰذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ

ژبی ستاسو پر خدای باندی دروغ چه دا حلال دي او دا حرام دی لپاره د دی چه وتړی تاسو پر خدائ باندی

الْكَذِبَ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿١١٦﴾

دروغ بیشكه هغه كسان چه تړی پر خدای باندی دروغ خلاص به نه سی د وی له عذابه څخه

مَتَاعٌ قَلِيلٌ وَّلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١٧﴾ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا

گټه ده لږ او مقرر دی دوی لره عذاب دردناك (چه دوزخ دي) او پر هغه كسانو باندی چه یهودیان وو

حَرَّمْنَا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَا ظَلَمْنٰهُمْ وَلٰكِنْ

حرام كړی وو موږ هغه شیان چه بیان كړی دی موږ مخكښی له دی څخه او ظلم نه وو كړی موږ پر هغوی باندي مگر

كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٨﴾ ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ

وو هغوی چه پر ځانونو خپلو به ئی ظلم كاوه پس له دی څخه بیشكه چه رب ستا هغه كسانو لره چه عمل كوي د بدو

بِجَهٰلَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ

په ناپوهی سره بیا وروسته له هغه څخه توبه وكاږی بعد له هغه بدی څخه او نیك كړی عمل خپل بیشكه چه رب ستا له

بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٩﴾ إِنَّ إِبْرٰهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِّلَّهِ ١٥ ع ٩ ٢١

هغه څخه وروسته خامخا بخښونكی دی مهربان دي بیشكه ابراهیم ع وو یوازی یو امت طاعت كونكی خدای لره

ف ١
رسول د دوئ له دوئ څخه یعنی محمد صلی الله علیه وسلم نو دوی تكذیب وكړ د ده نو ونیول دوی عذاب یعنی قحط او ویری او حال دا چه دوی ظالمان وو په شرك او په تكذیب سره ١٢ ١٢ ١٢

ف ٢
روایت دی چه هر كله قحط اوږد سو پر اهل د مكی نو ئی د قر لسو رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یو څوك ورولیږ وچه كه زموږ سره ستا سره دښمنی كړی وي نو زموږ او ددی كوچنیانو څخه گناه ده یتول له لوږی هلاك كړی نو رسول علیه السلام غله ورولیږله او پر هغوی ئی تقسیم كړه نو نازل سو چه فكلوا مما الایة ١٢ ١٢ ١٢
یسیر

ف ٣
مراد له دی څخه هغه بحیرې او سائبی او وصیلی او حام دی چه دی مشركانو به له خپله ځانه څخه بی له دلیله د شرعی څخه حرامول ١٢ ١٢ ١٢
روح البیان
و
معالم التنزیل

حَنِيفًا ۚ وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿۱۲۰﴾ شَاكِرًا لِّأَنْعُمِهِ ۚ اجْتَبَاهُ وَ

مائل وُو له باطل نه حق ته او نه وو دی له مشرکانو نه شکر ادا کونکی وو نعمتو د رب لره غوره کړی وو خدای دی

هَدَاهُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿۱۲۱﴾ وَآتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً ۖ وَإِنَّهُ

او لاره ئی ورته ښودلی وه هغه لاری سمې ته (چه توحید او اسلام دی) او ورکړی وه وړ ده ته په دنیا کښې نیکی

فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿۱۲۲﴾ ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ

او بیشکه چه دی به په آخرت کښې له صالحانو نه وي بیا وحی وکړه مونږ تا ته چه تابع سه ته

إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿۱۲۳﴾ إِنَّمَا جُعِلَ

د دین د ابراهیم ع م چه مائل وُو له باطل نه حق ته او نه وو دی له مشرکانو نه بیشکه خبره دا ده چه مقرر سوی ده د رناوي

السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ ۚ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ

د ورځې د هفتې پر هغه کسانو باندې چه اختلاف ئی کړی دی په هغه کښې او بیشکه چه رب ستا به خامخا حکم وکړی منځ د دوی کښې

يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿۱۲۴﴾ ادْعُ إِلَىٰ سَبِيلِ

په ورځ د قیامت کښې په هغه شي کښې چه وو دوی په هغه کښې اختلاف به ئی کاوه بلنه کوه ته (د خلقو) لاری

رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ۖ وَجَادِلْهُم بِالَّتِي هِيَ

د رب خپل ته په محکمې خبرې سره او په پند نیک سره او جګړه کوه له دوی سره په هغه طریقه چه هغه

أَحْسَنُ ۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِ ۖ وَهُوَ أَعْلَمُ

ډیره ښه وي بیشکه چه رب ستا دی ښه خبر دي پر هغه چا چه ګمراه سوی له لاری د ده نه او دی ښه خبر دي

بِالْمُهْتَدِينَ ﴿۱۲۵﴾ وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُم بِهِ ۖ

په لاره بیا کونکو باندې او که عذاب ورکاوه تاسو چا ته نو عذاب ورکوئ په مثل د هغه عذاب چه درکړی سوی دی تاسو ته په هغه سره

وَلَئِن صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِّلصَّابِرِينَ ﴿۱۲۶﴾ وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا

او که صبر وکړ تاسو نو خامخا صبر غوره دي صبر کونکو لره او ته صبر کوه او نه دی صبر ستا مګر

بِاللَّهِ ۚ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ ﴿۱۲۷﴾

په توفیق د خدای سره او مه خفه کیږه ته پر دوی باندې او مه کیږه ته په تنګی کښې له هغه نه چه دوی مکر کوی

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوا وَّالَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ ﴿۱۲۸﴾ ع

بیشکه چه خدای ملګری دي له هغه کسانو سره چه پرهیزګاری کوی او له هغه کسانو سره چه دوی نیکی کونکي دي

ـــه روایت دی چه ابراهیم علیه السلام به بې میلمانه خوراك نه کاوه تا څاپه یوه ورځ میلمانه راغلي نو خوراك ئی ورته کېښود یعنی چه څوك میلمانه اسی نو یوه ده له د پرښتو د انسانانو په شکل ورته راغله نو ده ورته خوراك کېښود نو هغوی ورته داسی ځان ښکاره کړ چه مونږ جذامیان یو نو ده وویل چه اوس پر ما باندې خوراك له تاسو سره واجب سو لپاره د شکر د دی چه ته جوړ یم ۱۲ روح

ـــه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته په پیروکاره وکښې حکم سوی وُو چه ته د ابراهیم علیه السلام د محکوم علیه طریقې پیروی کوه لکه توحید اختیارول نفرت له بتانو نه د حج ارکان او داسی نور ۱۲ منه

ـــه روایت دی چه یهودیانو به وویل چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د تعظیم د ورځې د هفتې چه مونږ ئی کوؤ یعنې ښکاره نه یکښې کوؤ دا کار د دین د ابراهیم هم وُو او ته دعوه کوی چه زه په دین د هغه باندې یم او تعظیم د دی ورځې نه کوی نو الله تعالی لپاره د رد پر دوی باندې وویل چه د تعظیم د دی ورځې پر یهودو باندې وو نه پر بل چا باندې ۱۲ روح

ـــه له حکمت نه مراد کتاب الله او سنت دي او له موعظة حسنة نه مراد قصې د نیکانو خلقو دي چه تیر سوي دي او له جادلهم بالتي هي احسن نه مراد دا دي چه که چیري مناظري ته ستا حاجت ولیده دوی سره نو په نرمي او اسانی اختلاف ورسره کوه نه په سختی سره ۱۲ ابن کثیر

ـــه روایت دی چه مشرکانو په ورځ د احد امیر حمزه رضی الله تعالی عنه و رسته له شهید کولو ئې پریده نه کړ چه ده نس ئی څیری کړ او پوزه او غوږونه مخصوص د ده ئی پریکړل نو رسول الله صلی الله علیه وسلم په دی کار ډیر غمجن سو او قسم ئی وکړ چه که زه لاس پر دوی برسو نو زه به او یا کسان داسی بد بنګی کړم نو الله تعالی دا ایت شریف نازل کړ چه سزا د کفارو په قدر جفا د دوی سره ورکوئ او کله دی قدر نه هم صبر وکړی نو دا ډیره بهتره ده ۱۲ روح وغیره

ـــه روایت دی چه مرکله ایت نازل سو نو رسول الله صلی الله علیه وسلم صبر وکړ او دیوه کافر ئی هم پری نکړ له ۱۲ ۱۲ ۱۲

سُوْرَةُ الْإِسْرَاءِ مَكِّيَّةٌ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ اِحْدٰى عَشْرَةَ اٰيَةً وَّ اِثْنَا عَشَرَ رُكُوْعًا

شروع کوم پر نامه دخدای چه بخښونکی دی مهربان دی

سُبْحٰنَ الَّذِيْٓ اَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

پاکی ده هغه خدای لره چه بوتلی ئې وو بنده خپل (یعنی محمد ﷺ) د شپې له مسجد حرام نه

اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَا الَّذِيْ بٰرَكْنَا حَوْلَهٗ لِنُرِيَهٗ مِنْ اٰيٰتِنَا ۭ اِنَّهٗ

تر مسجد اقصی یعنی بیت المقدس پورې چه برکت اچولی دی مونږ چاپیره د هغه نه چه وښایو ده ته له علامو قدرت خپل نه بیشکه

هُوَ السَّمِيْعُ الْبَصِيْرُ ① وَاٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ وَجَعَلْنٰهُ هُدًى

چه خدای دی وریدونکی دی لیدونکی دی او ورکړې وو مونږ موسی علیه السلام ته کتاب او ګرځولی مو وو دا کتاب لارښوونکی

لِّبَنِيْٓ اِسْرَاۗءِيْلَ اَلَّا تَتَّخِذُوْا مِنْ دُوْنِيْ وَكِيْلًا ② ذُرِّيَّةَ مَنْ

بنی اسرائیلو ته چه مه نیسی تاسو بې له ما نه دوست واکدار ای اولاده د هغه چا چه

حَمَلْنَا مَعَ نُوْحٍ ۭ اِنَّهٗ كَانَ عَبْدًا شَكُوْرًا ③ وَقَضَيْنَآ اِلٰى بَنِيْٓ

بار کړي مو دي سره له نوح په کښتۍ کښې بیشکه چه دی وو بنده شکر ایستونکی او خبر ورکړ مونږ بنی

اِسْرَاۗءِيْلَ فِي الْكِتٰبِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْاَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ

اسرائیلو ته په تورات کښې چه فساد به وکړي تاسو په ځمکه د شام کښې دوه واره او لوئی به وکړئ

عُلُوًّا كَبِيْرًا ④ فَاِذَا جَاۗءَ وَعْدُ اُوْلٰىهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَّنَآ

په لوئی لویه سره نو هر کله چه راغله وعده د اول فساد نو مسلط کړل مونږ پر تاسو باندې بندګان زمونږ

اُولِيْ بَاْسٍ شَدِيْدٍ فَجَاسُوْا خِلٰلَ الدِّيَارِ ۭ وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُوْلًا ⑤

چه خاوندان د جنګ سخت وو نو ګرځیدل به دوی په تاسو پسې په منځ د کورو کښې او وو دا کار وعده کړې شوې

ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَاَمْدَدْنٰكُمْ بِاَمْوَالٍ وَّبَنِيْنَ وَ

بیا او ګرځوله مونږ تاسو لره غلبه پر مغوی باندې او مدد مو وکړه تاسو سره په مالو سره او په زامنو سره

جَعَلْنٰكُمْ اَكْثَرَ نَفِيْرًا ⑥ اِنْ اَحْسَنْتُمْ اَحْسَنْتُمْ لِاَنْفُسِكُمْ ۣ

او وموګرځولی تاسو زیات له جهته د ملاتړ که نیکی کوی تاسو نو نیکی کوی لپاره د ځانو خپلو

وَاِنْ اَسَاْتُمْ فَلَهَا ۭ فَاِذَا جَاۗءَ وَعْدُ الْاٰخِرَةِ لِيَسُوْۗءٗا وُجُوْهَكُمْ

او که بدی کوی نو ضرر هم پر خپل ځان دی نو هر کله چه راغله وعده د دویم فساد لپاره د دې چه بد رنګه کړي مخونه ستاسو

له روایت دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم یو کال مخکې له هجرت نه په شپه د کعبې کښې یا په کور د ام هانی کښې وو په ربیع الاول یا په اخیر د رمضان یا په شعبان کښې ده اما مشهور دا ده چه او ه ویشتم د رجب وه او یوه حصه د شپې تیره وه چه جبرئیل سره له براقه راغلی او محمد صلی الله علیه وسلم ئې مسجد اقصی د بیت المقدس ته بوتلی په براق باندې سپور وو لکه چه الله تعالی وائی سُبْحٰنَ الَّذِیْٓ اَسْرٰی الآیة ۲ یسیر ۲ یعنې له تاسو سره هم دا منّت ده چه شکر ادا کړئ د نعمتو د خدای ۳ روح ۳ روایت دی چه پاچا د دوی یو ورځ یو ورځ د قربانی ځای ته راغلی هلته ئې وینه ولیدله چه له ځمکې نه جوش لګوینه داسې کوي نو له دوی نه ئې پوښتنه وکړه چه دا څه شی وینه ده دوی جواب ورکړ چه دا یوه قربانی له مونږ نه قبوله شوی ده نو ده ورته وویل چه دا موږ دروغ راته وویل او په زرګونو خلق ئې ورته قتل کړل او وینه قراره نه شوه بیا ئې دوی ته وویل چه که تاسو رښتیا راته ونه ویل نو ټول به قتل کړم نو بیا ورسته له هغه نه دوی وویل چه دا وینه د یحیی علیه السلام ده چه دلته شهید شوې دی نو پاچا وویل چه ای یحیی علیه السلام خدای ته معلومه ده هغه عذاب چه قوم ستا ته رسیدلی دی ستا له جهته نو اوس دې چپ نه دی وو؛ چه په اذن خدای سره ودریږي مخکې له دې نه چه دا ټول قوم دې تر تیغ باسم ۱۲ نو هغه وینه ودریدله ۱۲ یسیر و شرح ۱۲

ع بنی اسرائیل هم د نوح علیه السلام له اولاده نه دي په حدیث شریف کښې راغلي دي چه له نوح علیه السلام سره په کښتۍ کښې خلور زامن د هغه سپاره سوی وو چه سام حام یافث کوش وو دا اتول انسانان د دوی له نسله نه دي ۱۲ منه عفی عنه اولنی

فساد د دوی دا وو چه له احکامو د تورات نه ئې مخالفت وکړ یعنی ندئ ومنل او دویم دا چه یحیی علیه السلام ئې شهید کړ ۱۲ صلی الله علیهم اجمعین

وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا

او چه ننوزي بيت المقدس ته لکه چه ننوتي وو په ده کښې اول وار　او چه هلاک کړي دوی هغه چه پرې غالب سي

تَتْبِيرًا ۝٧ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ ۚ وَإِنْ عُدْتُّمْ عُدْنَا ۘ وَجَعَلْنَا

په کامل هلاکولو سره　بنا ده چه رب ستاسو مهرباني وکړي تاسو باندې او وګرځئ بيا تاسو فساد ته نو موږ به راوګرځو عذاب ستاسو ته او وګرځوو

جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ۝٨ إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي

دوزخ لپاره　د کافرانو بنديخانه　لاره ښيي　هغه　طريقې ته

هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ

چه هغه سمه ده　او زيري ورکوي　هغه مؤمنانو ته　چه عمل کوي　په دې چه بيشکه

لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ۝٩ وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا

دی دوی لره اجر لوی　او چه بيشکه هغه کسان چه ايمان نه راوړي په آخرت باندې تيار کړی دی موږ

ع ۱ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝١٠ وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ ۖ

دوی لره عذاب دردناک　او دعا کوي انسان په غوښتلو د شر سره په مثل د غوښتلو د ده د خير

وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ۝١١ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ ۖ

او دی انسان تلوار کونکی　او ګرځولي دي موږ　شپه او　ورځ　علامې د قدرت خپل

فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِتَبْتَغُوا فَضْلًا

نو ورک کړه موږ علامه د شپې او وګرځوله موږ علامه د ورځې رڼا ښونکې　چه طلب وکړئ تاسو فضل

مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ ۚ وَكُلَّ شَيْءٍ

له رب ستاسو څخه　او چه پوه سئ تاسو په شمار د کلو او د حساب　او هر شی

فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا ۝١٢ وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ ۖ

واضح بيان کړی دی موږ په بيانه　وضاحت سره　او له هر يوه انسان سره لازم کړی دی موږ عملنامه ده په غاړه کښې ده

وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا ۝١٣ اقْرَأْ كِتَابَكَ

او راوباسو موږ به ده ته په ورځ د قيامت يو کاغذ　چه ونه ويني هغه غوړيدلی　وو وايه ته عملنامه خپله

كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ۝١٤ مَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا

بس دی ځان ستا نن ورځ پر تا باندې　حساب کونکی　هرڅوک چه سمه لاره پيدا کړه　نو بيشکه

ف ۱
چه هغه لار ده دا اسلام او توحيد ده ۱۲ او يعني جنس الانسان ته چه قهر وړ هي نو خپل ځان ته هم ښيرا کانې کوي او اهل خپل ته او عيال خپل ته او خادمانو خپلو ته
روح البيان

ف ۲
يعني عادت د انسان دا دی چه په هر کار کښې بې صبري او تلوار کوي او فکر پکښې نه کوي او دا عيب دی. حضرت آدم عليه السلام خپل اولاد ته نصيحت کاوه چه په هر يو کار کښې فکر وکړئ بيا ئې کوئ ځکه چه که ما فکر کړی وای نو د دومره خفګان او غم به نه وو رسيدلی
روح ۱۲

ف ۳
مطلب دا چه د هر انسان په تقدير کښې الله تعالى مخکې له پيدا کولو ده څخه عمل ده ليکلی دی چه دا کار به دی کوي نيک يا بد. او خاتمه د ده به څرنګه کيږي. حضرت انس رضي الله تعالى عنه ويلي دي چه مراد له طائر څخه کتاب د تقسيم د بندګانو دی ۱۲ منه

ف ۴
يو دفتر خط ليکلی سوی په ورځ د قيامت چه صحيفه د اعمالو چه ويني به ئې خلاصه غوړيدلی ۱۲
تفسير يسير

يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ۚ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۚ وَلَا تَزِرُ

چه لاره ئې پیدا کړه لپاره د ځان خپل نو هر څوك چه ګمراه سو نو بیشکه خبره دا ده چه ګمراکیږي پر ځان خپل او نه اخلي

وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۗ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا ﴿١٥﴾

هیڅ اخستونکی بار د ګناه هو د بل چا او نه یو مونږ په عذابونکي د هیچا تر څو پوري چه را ولیږو مونږ یو رسول

وَإِذَا أَرَدْنَا أَن نُّهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا

او هر کله چه اراده وکړه مونږ د دي چه هلاك کړو یو ښهر نو امر وکړه مونږ غنیا نو د هغه ته نو فسق وکړی دوي په هغه کښي

فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا ﴿١٦﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ

نو ثابته سي پر هغه خبره د عذاب نو هلاك کړو مونږ هغه په هلاکولو سره او ډیر هلاك کړي دي مونږ له

الْقُرُونِ مِن بَعْدِ نُوحٍ ۗ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا

اهل د زمانو څخه وروسته له نوح علیه السلام او بس دی رب ستا پر ګناهو د بندګانو خپلو خبردار

بَصِيرًا ﴿١٧﴾ مَّن كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ

لیدونکی هر څوك چه وي اراده لري د دنیا په تلوار ور کړو ده لره په دي کښي هغه قدر چه خوښه مو سي

لِمَن نُّرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا

هغه چالره چه اراده مو وي بیا به وګرزوو هغه لره دوزخ چه ننوزي به په هغه کښي غضب پر کړي سوي

مَّدْحُورًا ﴿١٨﴾ وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ

لیري کړي سوي له رحمت څخه او هر څوك چه اراده لري د اخرت او سعي کوي هغه لره سعي لائقه د ده او دی

مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُم مَّشْكُورًا ﴿١٩﴾ كُلًّا نُّمِدُّ هَٰؤُلَاءِ

مؤمن وي نو دغه کسان د ده کوښښ د دوی قبول کړي سوي هر یو سره کومك کوو مونږ هم د دي اول کسانو لره

وَهَٰؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ ۚ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿٢٠﴾

او دي نورو کسانو ته له ورکړه د رب ستا څخه او نه دي ورکول د رب ستا منع کړي سوي له هیچا څخه

انظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ ۚ وَلَلْآخِرَةُ أَكْبَرُ

وګوره ته چه څرنګ زیات کړی مو دي بعضي د دوی پر بعضو نورو باندي او خامخا اخرت چه دی ډیر لوی دی له جهت

دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا ﴿٢١﴾ لَّا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ

د مرتبو او لوی دی له جهته د بهتروالي مه مقرروه ته سره له خدایه معبود بل ګنو نو سی به ته

ف ۱

ولید ابن مغیره نورو کافرانو ته وویل چه تاسو متابعت زما کوی او زه به ستاسو ګناهونه پر خپل ځان بار کړم نو خدایتعالی د ده د دی خبری رد وکړ چه هر څوك به په خپل عمل سره ماخوذ وي روح البیان ۲ قرن یو سل کالو ته ویل کیږي امام کلبي وایي دی چه قرن اتیا کاله دي او چا څلویښت ویلی دی ۱۲ روح،

ف ۲ دا په ظاهر کښي خطاب رسول الله صلی الله علیه وسلم ته دی او په واقع کښي امت د ده ته دی ۱۲ روح و معالم

ف ۳

حاصل دا چه الله تعالی فرمائی سره د دي چه د محمد صلی الله علیه وسلم دومره عظیم شان دی چه د ټولی دنیا و مافیها څخه بهتر دی او که فرضاً دی چیری شرك اختیار کړي نو ذلیل خوار او محروم به سي له رحمت د خدای څخه نو وائی ئې په تباه حال د نورو مشرکانو باندي ۱۲ منه رحمه الله

ف ۴ وروسته له وفاته د نوح علیه السلام لکه عاد ثمود مؤتفکات او داسي نور ۱۲ تیسیر

ف ۵

د دی انسانانو پر بعضو نورو په دنیا کښي په حکمت بالغه سره په صحت، اعتدال، نادار مال، قبح، جمال، خوشحالي خفګان، کمال، هدایت، ضلال بعد، وصال او داسي نور وکښي چه هر انسان ته الله تعالی د امرتبه او درجه په خپل مناسب ورکړي ده ۱۲ تیسیر بتغیر

مَذْمُومًا مَّخْذُولًا ﴿٢٢﴾ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَ

غضب در باندې کړی سوی محروم کړی سوی له خیر څخه او حکم کړی دی رب ستا چه عبادت مه کوئ مګر خاص ده لره

بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۚ إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِندَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ

او نیکی کوئ له مورا و پلار سره ښه نیکی کول سره که چیری ورسیږي په نزد ستا زوړوالی ته یو له دوی څخه او یا

كِلَاهُمَا فَلَا تَقُل لَّهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُل لَّهُمَا قَوْلًا

دواړه نو مه وایه ته دی دواړو ته کلمه د اف او مه رټه ته دواړه او وایه دوی ته خبره

كَرِيمًا ﴿٢٣﴾ وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُل

نیکه سره او ټیټ کړه ته دی دواړو ته وزر د عاجزی له مهربانی څخه او وایه ته

رَّبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾ رَّبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ

ای ربه رحم کړه پر دې دواړو باندې لکه چه تربیت ئی کړی دي زما چه کوچنی وم رب ستاسو ښه خبر دی هغه په نفسو ستاسو کښې

إِن تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿٢٥﴾ وَآتِ

که ئی تاسو نیکان نو بیشکه چه دا خدای دي توبه کښونکو لره بخښونکی او ورکوه ته

ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا ﴿٢٦﴾

خپل لره حق دهغه او مسکین لره هم او مسافر لره هم او اسراف مه کوه ته په اسراف کولو سره

إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ ۖ وَكَانَ الشَّيْطَانُ

بیشکه چه اسراف کونکی دي ورونه د شیطانانو او دی شیطان

لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿٢٧﴾ وَإِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِّن رَّبِّكَ

رب خپل لره ناشکره او که و ګرځیږي ته له دې حقدارانو څخه لپاره د طلب د مهربانی له طرفه د رب ستا څخه

تَرْجُوهَا فَقُل لَّهُمْ قَوْلًا مَّيْسُورًا ﴿٢٨﴾ وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً

چه ته امید لري د هغه نو وایه هغوی ته خبره نرمه او مه ګرځوه ته لاس خپل تړلی سوی

إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ﴿٢٩﴾

په غاړه خپله پوری او مه ئی غزوه په کامل غزولو سره نو کښېنې ته ملامت کړی سوی پښیمانه سوی

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ

بیشکه چه رب ستا فراخوی روزي هغه چا ته چه اراده ئی وسي او تنګوی ئی بیشکه چه دی دي پر بندګانو خپلو باندی

ف

ع ۱۲ ۲ په حدیث شریف کښې راغلي دي
۲ چه نیکی کول له مور او پلار سره
ښه دی له لمانځه څخه او له روژي
او له حج څخه او له عمري څخه او ښه
دي تر جهاد کولو په لاره د خدای
کښې ۱۲ روح ۲ یعني دوی ته داسي
خبره مه کوه چه د دوی د خفګان
سبب ګرځي که د اف لفظ وي هم ۱۲ منه
۳ ابن عباس رضی الله تعالی
عنه ویلی دي چه له مور او پلار سره
داسي اوسه لکه مرئی ګنهګار چه
ذلیل او ضعیف وي وی خپل
باداره او هغه باد ار سخت زړه
والا وي ۱۲ روح البیان ۴ په
حدیث شریف کښې راغلي دي چه
مور او پلار ته په نظر د رحمت
سره وګوري هیڅ ولد نه دي مګر
خدای هغه ته ثواب د حج او د عمري
مقرر کړي. پوښتنه او ویلی دي چه که څه هم
زر ځله ورته وګوري. رسول الله
صلی الله علیه وسلم ویلی دي چه
الله لک ځله ورته وګوري نو
هم به ورکړه ثواب ورته ملاوی
۱۲ روح البیان ۵ روایت دي
چه هر کله کفار د مکې به خپل
مالونه لپاره د ریا او شاباسي
خلقو مصرفول. په دی شان چه
چه پر یوه میلمانه باندې به ئی
ډیر او ښان مصرف کړل یعنې
ورته حلال به ئی کړل. او پر ځای
د لګولو به ئی نه لګول. نو لیا ئی
دا مرداد د حقو قو نازل سو
چه وآتِ ذا القربیٰ حقه ۱۲ الایة
تیسیر ۶ بعضو علماؤ ویلی دي چه
چه مراد له نرمي خبری څخه دا دي
چه هغوی او خپل ځان ته دعا
وکړي مثلاً بنده دي په جواب د
د سائل کښې داسي ووائي چه الله
تعالی دي په تا او په ما باندې خپله
مهربانی وکړي ۱۲ منه رحمه ربه

خَبِيْرًا بَصِيْرًا ﴿۳۰﴾ وَلَا تَقْتُلُوْٓا اَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ اِمْلَاقٍ نَحْنُ

خبردار لیدونکی او مه وژنئ تاسو اولاد خپل له ویرې د خوارۍ څخه موږ

نَرْزُقُهُمْ وَاِيَّاكُمْ اِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْاً كَبِيْرًا ﴿۳۱﴾ وَلَا تَقْرَبُوا

روزي ورکوو تاسو ته او هغوی ته بیشکه چه قتل د دوی دی لوی ګناه او مه نژدې کیږئ تاسو

الزِّنٰٓى اِنَّهٗ كَانَ فَاحِشَةً وَسَآءَ سَبِيْلًا ﴿۳۲﴾ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ

زنا ته بیشکه چه دا زنا دی بدکار لره او بده لاره ده او مه وژنئ تاسو هغه نفس

الَّتِيْ حَرَّمَ اللّٰهُ اِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُوْمًا فَقَدْ جَعَلْنَا

چه هغه حرام کړی دی خدای مګر په حقه سره او هر څوک چه قتل کړی سو په ظلم سره نو په تحقیق چه ګرځولی دی موږ

لِوَلِيِّهٖ سُلْطٰنًا فَلَا يُسْرِفْ فِّي الْقَتْلِ اِنَّهٗ كَانَ مَنْصُوْرًا ﴿۳۳﴾

ولي د ده لره غلبه پر قاتل نو اسراف دې نه کوي او ولي په قتل کښې چه زیات وژني بیشکه دی چه دی مرسته ورسره سوې ده

وَلَا تَقْرَبُوْا مَالَ الْيَتِيْمِ اِلَّا بِالَّتِيْ هِيَ اَحْسَنُ حَتّٰى يَبْلُغَ

او مه نژدې کیږئ تاسو مال د یتیم ته مګر په هغه طریقه چه هغه ښه وي ترڅو چه ورسیږي دی

اَشُدَّهٗ وَاَوْفُوْا بِالْعَهْدِ اِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُوْلًا ﴿۳۴﴾ وَاَوْفُوا

قوت خپل ته او وفا کوئ پر وعده باندې بیشکه وعده چه ده دا ئې پوښتنه کړی سوي او پوره ورکوئ

الْكَيْلَ اِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوْا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيْمِ ذٰلِكَ خَيْرٌ

پیمانه په هغه وخت کښې چه پیمانه کوئ تاسو او تول کوئ په تله برابره باندې دا کار ډیر خیر دی

وَّاَحْسَنُ تَاْوِيْلًا ﴿۳۵﴾ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌ اِنَّ السَّمْعَ

او ښه دی له جهته د عاقبت او پیروي مه کوه ته د هغه کار چه نه وي تا لره پر هغه باندې علم بیشکه غوږ

وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ اُولٰٓئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُوْلًا ﴿۳۶﴾ وَلَا تَمْشِ

او سترګه او زړه چه دی هر یو له دې څخه دا له هغه څخه پوښتنه کړی سوی او مه ګرځه ته

فِي الْاَرْضِ مَرَحًا اِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْاَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ

په ځمکه کښې په طریقه د تکبر سره بیشکه ته چه ئې له سره به څیرې نکړې ځمکه او هیڅکله به ونه رسیږې غرونو ته

طُوْلًا ﴿۳۷﴾ كُلُّ ذٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهٗ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوْهًا ﴿۳۸﴾ ذٰلِكَ مِمَّآ

له جهته د اوږدوالي دا ټول چه دی دا بدي د دی په نزد د رب ستا بده دا چه تیر سول له هغه څخه

ع ۴ ۸

ف ۱
په حدیث شریف کښې راغلي دي چه په زنا باندې بندګه شروع وکړي نو ایمان ځني ووزي او پر سر ئې لکه چتر ودریږي نو هر کله چه دی له زنا څخه فارغ سي نو بیا ور ته راسي. بعضو صحابه کرامو ویلي دي چه زنا څخه ډیر ځان ساتئ ځکه چه په دې کښې شپږ عیبونه دي دری په دنیا کښې چه بې رونقه او رزق بې برکتي او عمر کموالی او دری په آخرت کښې چه پوښتنه او غضب د رب دی او سختوالی د عذاب دی او بل تل په دوزخ کې ورځ. ف ۲ چه کافرانو ورسره له ایمانه څخه او یا زنا وکړي ورسره لا واده کول او یا څوک په قصد پر ناحقه مړ کړي نو قتل د دی هم جائز سو. ف ۳ چه دیوه پر ځای به دوه کسه وژني بلکه د مقتول کوی. ف ۴ هغه ښه طریقه دا ده چه په مال د ده کښې تجارت کوي چه ډیر سي او د ده پر نفقه ختم نسي. ف ۵ یعني کوم خبره چه په یقین سره درته معلومه نه وي نو هغه مه وایه چه راماسي ده او هماغه ګوا هي ورکول هم دی. ف ۶ په حدیث شریف کښې راغلي دي چه هر چا چه خپل ځان بنکاریږي او متکبر سره ګرځي نو هغه له خدای سره وي او الله به ورته په غضب وي. ف ۷ مطلب دا چه غرور کول ستا عین نادانی ده ځکه چه ته به هغه وخت غرور کاوه چه ستا په شان بل څوک نه وای او حال دا چه ونه وای ځمکه او غرونه او درختي ستا څخه ډیر پناستي او لوړ دي ۱۲ منه

ع ۵
دا ټول چه ذکر سول پوولس اوامر او ښوارلس نواهي دي ۱۲

أَوْحٰی إِلَیْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ ؕ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللّٰهِ إِلٰهًا اٰخَرَ

چه وحی کړی ده تا ته رب ستا   له حکمت څخه   او مه ګرځوه ته   له خدای سره   معبود بل

فَتُلْقٰی فِی جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا ﴿٣٩﴾ أَفَأَصْفٰكُمْ رَبُّكُمْ

نو وبه غورځولی شې دوزخ کښې ملامت کړی شوی   رټلی شوی   ایا نو غوره کړی تاسو رب ستاسو

بِالْبَنِینَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ إِنَاثًا ؕ إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا

په زامنو سره او نیولی ئی دی   له پرښتو څخه لونړه   بیشکه تاسو چه ئی وائی   یوه خبره

عَظِیمًا ﴿٤٠﴾ ع وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِی هٰذَا الْقُرْاٰنِ لِیَذَّكَّرُوا ؕ وَمَا یَزِیدُهُمْ

دیره لویه   او خامخا په تحقیق سره مکرر بیان ووموږ دعتو په قران کښې لپاره ددی چه پند واخلی دوئ او نه زیاتوی د قران دوی لره

إِلَّا نُفُورًا ﴿٤١﴾ قُلْ لَّوْ كَانَ مَعَهٗٓ اٰلِهَةٌ كَمَا یَقُولُونَ إِذًا لَّابْتَغَوْا

مګر تښتېدل لحق څخه و وایه که چیری وی له خدای سره نور معبودان لکه چه دوی وائی نو په دغه وخت کښې لټولی به وو دی معبودانو

إِلٰی ذِی الْعَرْشِ سَبِیلًا ﴿٤٢﴾ سُبْحٰنَهٗ وَتَعٰلٰی عَمَّا یَقُولُونَ عُلُوًّا

خښتن د عرش ته یوه لاره   پاکی ده خدای لره او اوچت دی   له هغه څه چه وائی دوی په حق دده کښې په لوئی

كَبِیرًا ﴿٤٣﴾ تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوٰتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِیهِنَّ ؕ

لویه سره   پاکی وائی ده لره اواسمانونه   او ځمکه   او هغه خلق چه په دوی کښې دی

وَإِنْ مِّنْ شَیْءٍ إِلَّا یُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ وَلٰكِنْ لَّا تَفْقَهُونَ تَسْبِیحَهُمْ ؕ

او نشته هیڅ شی مګر تسبیح وائی سره له حمد ددہ   مګر نه پوهیږی تاسو   په تسبیح د هغوی

إِنَّهٗ كَانَ حَلِیمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾ وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْاٰنَ جَعَلْنَا بَیْنَكَ

بیشکه چه دی دی خدای صبرناك بخښونکی   او په هغه وخت کښې چه وائی ته قران نو وګرځوو موږ په مابین ستا

وَبَیْنَ الَّذِینَ لَا یُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا ﴿٤٥﴾ وَّجَعَلْنَا

او مابین د هغه کسانو کښې   چه ایمان نه راوړی په اخرت باندې   یوه پرده پټه   او ګرځولی دی موږ

عَلٰی قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ یَّفْقَهُوهُ وَفِیٓ اٰذَانِهِمْ وَقْرًا ؕ وَإِذَا

په زړونو باندې پردې چه   پوه نه سی پردې قران   او دی په غوږو د دوی کښې کونوالی   او هرکله

ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِی الْقُرْاٰنِ وَحْدَهٗ وَلَّوْا عَلٰٓی أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا ﴿٤٦﴾

چه یاد وې ته رب خپل په قران کښې یوازی دی   نو بیرته وګرځی دوی پر شا خپله باندې   چه تښتېدونکی وی

ف ۱

رسول الله صلی الله علیه وسلم چه به کله لمونځ کاوه نو کفارو به ورته ضرر ورنه رسول او مورد ابولهب یوه ورځ نو کاڼی راواخستې په دې نیت چه که رسول الله صلی الله علیه وسلم په لما نځ ولاړ وو نو زه به ئی پر سر وولم چه څنګه چې سی نو الله تعالی په خپل حبیب ورد ه واچوله چه دوی به نه لیدی او دا ایت شریف نازل سو چه وَاِذَا قَرَأْتَ الْقُرْاٰنَ ۱۲ الاٰیة ۱۲

روح البیان

ف ۲

کفارو به رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ویل چه ته چه د خدای ذکر کوی هم داسی زموږ هم ذکر کوه د بتانو نو موږ به دی تابع سو. لیکن هرکله چه به دوئ په مجلس نبوی علیه السلام کښې بی له ذکره د خدای څخه څه نه واوریدل نو له مجلس څخه به ولاړ سول او وبه تښتېدل نو خدای تعالی بیان د حال د دوئ کوي او وائی چه وَلَّوْا عَلٰٓی اَدْبَارِهِمْ الاٰیة ۱۲

فتح البیان

نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُوْنَ بِهٖۤ اِذْ يَسْتَمِعُوْنَ اِلَيْكَ وَاِذْ هُمْ
مونږ ښه پوهیږو په هغه شي چه غوږ نیسي دوی پرهغه په هغه وخت کښې چه غوږ نیسي تاته او په هغه وخت کښې چه دوی
نَجْوٰۤى اِذْ يَقُوْلُ الظّٰلِمُوْنَ اِنْ تَتَّبِعُوْنَ اِلَّا رَجُلًا مَّسْحُوْرًا ﴿۴۷﴾
پټې پټې خبرې کوي په هغه وخت کښې چه وائي ظالمان چه اتباع نه کوئ تاسو مګر د یو داسې سړي چه سحر پرکړې شوې دی
اُنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوْا لَكَ الْاَمْثَالَ فَضَلُّوْا فَلَا يَسْتَطِيْعُوْنَ
وګوره ته چه څرنګه بیانوي دوی په تا پورې مثالونه نو ګمراه شول دوی نو طاقت نه لري دوی
سَبِيْلًا ﴿۴۸﴾ وَقَالُوْۤا ءَاِذَا كُنَّا عِظَامًا وَّرُفَاتًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوْثُوْنَ خَلْقًا
د سمې لارې پیدا کولو او وائي دوی ایا هرکله چه سو مونږ هډوکي او خاورې ذره ذره ایا مونږ به پورته کړې سو په پیدا ایښت
جَدِيْدًا ﴿۴۹﴾ قُلْ كُوْنُوْا حِجَارَةً اَوْ حَدِيْدًا ﴿۵۰﴾ اَوْ خَلْقًا مِّمَّا يَكْبُرُ
نوي سره ووایه ته چه سئ تاسو کاڼي او یا اوسپنه او یا بل پیدا ایښت له هغه څخه چه لوی ښکاریږي
فِيْ صُدُوْرِكُمْ ۚ فَسَيَقُوْلُوْنَ مَنْ يُّعِيْدُنَا ۗ قُلِ الَّذِيْ فَطَرَكُمْ
په سینو ستاسو کښې نو ژر دی چه وبه وائي دوی چه څوک به وګرځوي مونږ ووایه ته هغه ذات چه پیدا کړي ئي تاسو
اَوَّلَ مَرَّةٍ ۚ فَسَيُنْغِضُوْنَ اِلَيْكَ رُءُوْسَهُمْ وَيَقُوْلُوْنَ مَتٰى هُوَ ۗ
اول وار نو ژر دی چه وبه ښوروي دوی تاته سرونه خپل او وبه وائي چه کله به وي دا کار
قُلْ عَسٰۤى اَنْ يَّكُوْنَ قَرِيْبًا ﴿۵۱﴾ يَوْمَ يَدْعُوْكُمْ فَتَسْتَجِيْبُوْنَ بِحَمْدِهٖ
ووایه ته چه ښائي چه وي دا کار نژدې په هغه ورځ چه به بولي تاسو قبرو څخه نو قبلول به وکړي تاسو سره له حمده د ده
وَتَظُنُّوْنَ اِنْ لَّبِثْتُمْ اِلَّا قَلِيْلًا ﴿۵۲﴾ وَقُلْ لِّعِبَادِيْ يَقُوْلُوا الَّتِيْ
او ګمان به کوئ داسې چه درنګ نه دی کړی تاسو په دنیا کښې مګر لږ و وایه ته بندګانو زما ته چه وائي دې هغه خبره
هِيَ اَحْسَنُ ۗ اِنَّ الشَّيْطٰنَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ ۗ اِنَّ الشَّيْطٰنَ كَانَ
چه هغه ډیره ښه وي بیشکه شیطان چه دي فساد اچوي په منځ د دوی کښې بیشکه چه شیطان دي
لِلْاِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِيْنًا ﴿۵۳﴾ رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِكُمْ ۗ اِنْ يَّشَاْ يَرْحَمْكُمْ
لپاره د انسان دښمن ښکاره رب ستاسو ښه خبر دی پر تاسو باندې که اراده ئي وسي نو رحمت به وکړي پر تاسو
اَوْ اِنْ يَّشَاْ يُعَذِّبْكُمْ ۗ وَمَاۤ اَرْسَلْنٰكَ عَلَيْهِمْ وَكِيْلًا ﴿۵۴﴾ وَرَبُّكَ
او که اراده ئي وسي عذاب به کړي تاسو او نه ئي لیږلي مونږ ته پر دوی باندې ساتونکی او رب ستا ع

ل
یعني چه څوک درته شاعر او څوک درته کاهن او څوک درته ساحر او څوک درته مجنون وائي ۱۲ روح
۲ یعني له هر ګروه سره به بیا زړونه نه سو غوږ نیول داوو چه دا کار کیدونکی نه دی ۱۲ منه رحمه الله
۳ سعید ابن جبیر رض وېلي دي چه خلق له قبرو څخه راپورته سي نو به خاوري له سرو څخه وڅنډي او وائي به چه سُبْحٰنَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ یعني پاکي ده تا لره ای خدایه صفت له تا سره ستا ۱۲ روح البیان
۴ روایت دی چه هرکله ضرر رسول د کفارو اصحابو کرامو رضي الله عنهم ته زیات سول نو دوی له کفارو سره د جنګ کولو اجازه له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه وغوښته نو دوی سره وویل چه زه في الحال په دې کار نه یم مامور سوي نو دا ایت شریف نازل سو چه وَقُلْ لِّعِبَادِيْ الایة ۱۲ روح البیان
۵ روایت دی چه هرکله قریشو وویل چه دا خبره بعیده ده او نا لایقه ده چه یتیم د ابو طالب دي پیغمبر سي او بو څوکسه وزیږ او بر نبیه به تابع سي ده ته نو نازل سو چه وَرَبُّكَ اَعْلَمُ الایة ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ تفسیر یسیر

اَعْلَمُ بِمَنْ فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِیّٖنَ
بنه خبر دی پر هغه چا چه په اسمانو کښې دی او چه په ځمکه کښې دی او خامخا یقین چه زیات کړی مو دی بعضی پیغمبران
عَلٰی بَعْضٍ وَّاٰتَیْنَا دَاوٗدَ زَبُوْرًا ﴿۵۵﴾ قُلِ ادْعُوا الَّذِیْنَ زَعَمْتُمْ
پر بعضو نورو باندې او ورکړې وو مونږ داود ته زبور وو وایه ته چه و بولئ هغه بتان چه ګمان د خدایانو پر کوی
مِّنْ دُوْنِهٖ فَلَا یَمْلِکُوْنَ کَشْفَ الضُّرِّ عَنْکُمْ وَلَا تَحْوِیْلًا ﴿۵۶﴾
بې له خدای څخه نو مالکان نه دی هغوی د دفع کولو د ضرر له تاسو څخه او نه د ګرځولو د ضرر بل چا ته
اُولٰٓئِکَ الَّذِیْنَ یَدْعُوْنَ یَبْتَغُوْنَ اِلٰی رَبِّهِمُ الْوَسِیْلَةَ اَیُّهُمْ اَقْرَبُ
دا معبودان هغه کسان دی چه عبادت ئې کوی دوی طلب کوی هغوی رب خپل ته نزدیکت هغه دوی چه بنه نژدې وخدای ته
وَیَرْجُوْنَ رَحْمَتَهٗ وَیَخَافُوْنَ عَذَابَهٗ ؕ اِنَّ عَذَابَ رَبِّکَ کَانَ
او امید لری د رحمت د ده او ویریږی له عذابه د ده څخه بیشکه چه عذاب د رب ستا دی
مَحْذُوْرًا ﴿۵۷﴾ وَاِنْ مِّنْ قَرْیَةٍ اِلَّا نَحْنُ مُهْلِکُوْهَا قَبْلَ یَوْمِ الْقِیٰمَةِ
ویره تری کړی سوی او نسته هیڅ ښهر د کفارو مګر مونږ هلاکونکی د هغه مخکې له ورځې د قیامت څخه
اَوْ مُعَذِّبُوْهَا عَذَابًا شَدِیْدًا ؕ کَانَ ذٰلِکَ فِی الْکِتٰبِ مَسْطُوْرًا ﴿۵۸﴾
او یا په عذابونکی یو د هغه په عذاب سخت سره دی دا حکم په لوح محفوظ کښې لیکلې سوی
وَمَا مَنَعَنَآ اَنْ نُّرْسِلَ بِالْاٰیٰتِ اِلَّآ اَنْ کَذَّبَ بِهَا الْاَوَّلُوْنَ ؕ
او نه یو منع کړی مونږ له دې څخه چه ولیږو معجزې مګر دی کار چه تکذیب کړی وو پر هغه باندې پخوانو خلقو
وَاٰتَیْنَا ثَمُوْدَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوْا بِهَا ؕ وَمَا نُرْسِلُ بِالْاٰیٰتِ
او ورکړې وه مونږ ثمود یانو ته او ښه ښکاره معجزه نو ظلم وکړ هغوی پر هغه باندې او نه لیږو مونږ معجزې
اِلَّا تَخْوِیْفًا ﴿۵۹﴾ وَاِذْ قُلْنَا لَکَ اِنَّ رَبَّکَ اَحَاطَ بِالنَّاسِ ؕ وَمَا جَعَلْنَا
مګر لپاره د ویرولو او یاد کړه هغه وخت چه وویل مونږ تاته چه بیشکه رب ستا راګیر کړی دی خلق او نه دی ګرځولی مونږ
الرُّءْیَا الَّتِیْٓ اَرَیْنٰکَ اِلَّا فِتْنَةً لِّلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُوْنَةَ فِی
هغه خوب چه ښوولی مو وو تاته مګر ازمېښت لپاره د خلقو او هم دا ونه هغه ونه چه لعنت کړی سوی دی په
ع ۶ الْقُرْاٰنِ ؕ وَنُخَوِّفُهُمْ ۙ فَمَا یَزِیْدُهُمْ اِلَّا طُغْیَانًا کَبِیْرًا ﴿۶۰﴾ وَاِذْ قُلْنَا
قران کښې او ویروو مونږ دوی نو نه زیاتوی دا ویرول دوی لره مګر سرکشی لویه او یاد کړه هغه وخت چه وویل مونږ

۱ه
په حدیث شریف کښې راغلي دي
چه رسول الله صلے الله علیه و
سلم وویل چه الله تعالیٰ زه غوره
کړی یم پر انبیاؤ باندې او اصحاب
زمانئ پر ټولو مخلوقاتو باندې
غوره کړی دي بغیر له انبیاؤ
علیهم السلام او له رسولانو څخه
او په اصحابو زما کښې څلور کسه
غوره دي چه ابوبکر، عمر، عثمان
او علی رضوان الله علیهم اجمعین
دي ۱۲ ۲ه روایت دی چه خرابی
د مکې به د حبشو له لاسه وی او
د مدینې به د لوږې او د بصرې
به په غرق او د کوفې به د ترکیانو
له لاسه او د بلخ به په شکست
او د بدخشان به د بعضی خلقو له
لاسه او د ترمذ به په وبا او د صغانیان
تر واشجرد ه پورې په قتل عام
او د سمرقند، فرغانه، شاش
اسبیجاب او خوارزم به په قتل
عام د قحطو له لاسه او د بخارا
به په قحط او لوږه او د مروه به
په شکو او د هرات به په مارانو
چه پری ورپیږی به او د وی به
ټول و خوړی او د نیشاپور به
په برق رعد او ظلماتو سره. او
د ری به په قتل د طبریانو او د یلمانو
سره او د آرمینه به په سو مونو د
اسانو او په لښکرو سره او په تندو
او زلزلو سره او د همدان به په باران
او د حلوان به په داسی باد سره
چه د شپې به پر راوالوزي نو سحر
ته به ټول بیزوګیان او خنزیران
سوی وي او د سجستان به په
سخت باد او په شکست او د
کرمان، اسفهان او فارس به په
چغه د دښمن سره. کذا فی المدارک
۲ روح البیان و تیسیر

لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْٓا اِلَّآ اِبْلِيْسَ ۭ قَالَ ءَاَسْجُدُ لِمَنْ
پرښتو ته چه سجده وکړئ آدم ته نو سجده وکړه دوی مګر نه ابلیس وویل ده ایا سجده وکړم هغه چاته

خَلَقْتَ طِيْنًا ﴿۶۱﴾ قَالَ اَرَءَيْتَكَ هٰذَا الَّذِيْ كَرَّمْتَ عَلَيَّ ۡ لَىِٕنْ
چه پیدا کړی دی تا له خټې څخه وویل ده ایا وینې ته دا هغه سړی دی چه بهتر کړی دی تا پر ما باندې که

اَخَّرْتَنِ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَاَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهٗٓ اِلَّا قَلِيْلًا ﴿۶۲﴾ قَالَ
وروسته دی کړم ته تر ورځې د قیامته پورې نو خامخا به بیخ وباسم د اولاد د ده مګر لږ و خلقو وویل خدای

اذْهَبْ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَاِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاۗؤُكُمْ جَزَاۗءً مَّوْفُوْرًا ﴿۶۳﴾
چه ولاړ سه نو هر چا چه اتباع وکړه ستا له دوی څخه نو بیشکه چه دوزخ جزا ستاسو ده جزا پوره

وَاسْتَفْزِزْ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَاَجْلِبْ عَلَيْهِمْ
او وښوره هغه څوک چه طاقت کیږی ستا له دوی څخه په آواز خپل سره او راجمع کړه پر دوی باندې

بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكْهُمْ فِي الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ وَعِدْهُمْ
سواره ستا او پیاده ستا او شریک سه له دوی سره په مالونو کښې او په اولاد کښې او وعده کوه له دوی سره

وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطٰنُ اِلَّا غُرُوْرًا ﴿۶۴﴾ اِنَّ عِبَادِيْ لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ
او وعده نه کوی له دوی سره شیطان مګر د غلولو بیشکه چه بندګان زما چه دی نشته تا لره پر هغوی باندې

سُلْطٰنٌ ۭ وَكَفٰى بِرَبِّكَ وَكِيْلًا ﴿۶۵﴾ رَبُّكُمُ الَّذِيْ يُزْجِيْ لَكُمُ الْفُلْكَ
هیڅ غلبه او بس دی رب ستا ساتونکی رب ستاسو هغه ذات دی چه روانوی تاسو لره کښتئ

فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوْا مِنْ فَضْلِهٖ ۭ اِنَّهٗ كَانَ بِكُمْ رَحِيْمًا ﴿۶۶﴾ وَاِذَا
په دریاب کښې لپاره د دې چه طلب وکړی تاسو له فضله د ده څخه بیشکه چه الله دی په تاسو باندې مهربان او په هغه وخت کښې

مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُوْنَ اِلَّآ اِيَّاهُ ۚ فَلَمَّا نَجّٰىكُمْ
چه ورسیږی تاسو ته ضرر په دریاب کښې نو ورک سی هغه کسان چه عبادت ئې کوئ تاسو مګر یوازې الله ته نو کله چه خلاص کړی

اِلَى الْبَرِّ اَعْرَضْتُمْ ۭ وَكَانَ الْاِنْسَانُ كَفُوْرًا ﴿۶۷﴾ اَفَاَمِنْتُمْ اَنْ يَّخْسِفَ
وچې ته نو وګرځی تاسو او دی انسان ناشکره ایا نو په امن کښې ئې تاسو له دې څخه چه ډوب کړی

بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ اَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوْا لَكُمْ
پر تاسو باندې طرف د وچې او یا راولیږی پر تاسو باندې باران د کاڼو بیا به نه کړی پیدا خان خپل لره

ف۱

چه له حرامو څخه ئې جمع کړی بیا ئې په حرامو کار کښې مصرفوی او شرکت په اولاد کښې دا دی چه لوبه به شروندی خپلوی او نومونه به ور باندې د شرک ږدی لکه عبد العزی عبد الشمس، عبد الحارث او په داسې نور نومونه او لکه باعث کول د اولاد په بد او نا روا دین باندې او یا ناجائز کسب باندې ۱۲

ف۲

مراد له دې آواز د شیطان څخه بلنه د ده د ده طرف ته او د الله تعالی جل مجده نافرمانی ته. ابن عباس رضی الله تعالی عنه ویلے دی چه هر څوک چه بلنه کوی ګناه ته هغه ابلیس دے او آواز هغه آواز د شیطان دی. بعض ویلی دی چه آواز د شیطان سندرې او سرود ونه دی ۱۲ منه

ف۳

او خطائی کړه په باطلو وعدو او دروغو په خبرو لکه شفاعت د بتانو او تاخیر د توبې او اجرت پر ګناهو او انکار له بعثه او له جنته او دوزخه او له حسابه او داسې نورو څخه ۱۲

تفسیر یسیر

وَكِيْلًا ﴿٦٨﴾ اَمْ اَمِنْتُمْ اَنْ يُّعِيْدَكُمْ فِيْهِ تَارَةً اُخْرٰى فَيُرْسِلَ
ساتونکی اوکه په امن کښې یئ تاسو له دې نه چه بیا وګرځوی تاسو په دریاب کښې دوباره نو را اولیږي
عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِّنَ الرِّيْحِ فَيُغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوْا
پر تاسو باندې ماتونکی له باده څخه نو غرق به کړي تاسو په سبب د هغه چه کافران سوي وئ تاسو بیا به تاسو نکړئ پیدا
لَكُمْ عَلَيْنَا بِهٖ تَبِيْعًا ﴿٦٩﴾ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِيْٓ اٰدَمَ وَحَمَلْنٰهُمْ فِي الْبَرِّ
ځان ځیل لره په موږ پسې په سبب د دې عذاب پورته کونکي ﴿ او په تحقیق عزت ورکړی دی موږ زامنو د ادم ﷺ ته او سپاره کړي مو دوی په وچه کښې
وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنٰهُمْ مِّنَ الطَّيِّبٰتِ وَفَضَّلْنٰهُمْ عَلٰى كَثِيْرٍ مِّمَّنْ
او په دریاب کښې او روزي مو ورکړې ده دوی ته له پاکو خوراکو څخه او غوره کړي مو دي دوی په ډیرو باندې له هغه چا څخه
خَلَقْنَا تَفْضِيْلًا ﴿٧٠﴾ يَوْمَ نَدْعُوْا كُلَّ اُنَاسٍ بِاِمَامِهِمْ ۚ فَمَنْ ع ۱۰
چه پیدا کړي دي موږ په غوره کولو سره یاد کړه هغه ورځ چه او به بولو موږ هره یوه ډله په نامه د پیشوا د دوی نو هر څوک
اُوْتِيَ كِتٰبَهٗ بِيَمِيْنِهٖ فَاُولٰٓئِكَ يَقْرَءُوْنَ كِتٰبَهُمْ وَلَا يُظْلَمُوْنَ
چه ورکړی سوه عملنامه د ده په ښي لاس د ده کښې نو دغه کسان وائی به عملنامی خپلې او ظلم به ونکړي سي پر دوی باندې
فَتِيْلًا ﴿٧١﴾ وَمَنْ كَانَ فِيْ هٰذِهٖٓ اَعْمٰى فَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ اَعْمٰى
په قدر د تار د خرما او هر څوک چه وي په دې دنیا کښې ړانده له حق څخه نو دی په اخرت کښې هم ړوند وي
وَاَضَلُّ سَبِيْلًا ﴿٧٢﴾ وَاِنْ كَادُوْا لَيَفْتِنُوْنَكَ عَنِ الَّذِيْٓ اَوْحَيْنَآ
او ډیر ورک کونکی به وي لارې لره او بیشکه چه نږدې وه و د اکفار چه تیر باسي تا له هغه قران څخه چه وحی کړې ده موږ
اِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهٗ ۖ وَاِذًا لَّاتَّخَذُوْكَ خَلِيْلًا ﴿٧٣﴾ وَلَوْلَآ
تا ته لپاره د دې چه وتړې ته پر موږ باندې بی له دې قران څخه او په دغه وخت کښې به نیولی وې دوی دوست او که نه وای
اَنْ ثَبَّتْنٰكَ لَقَدْ كِدْتَّ تَرْكَنُ اِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيْلًا ﴿٧٤﴾ اِذًا لَّاَذَقْنٰكَ
محکم کړی موږ ته نو په یقین نږدې وې ته چه میلان دې کړی وای دوی ته لږ غوندې نو په دغه وخت کښې څکولی وه موږ تا
ضِعْفَ الْحَيٰوةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيْرًا ﴿٧٥﴾
دوچند عذاب د ژوند او دوچند عذاب د مرګ بیا به نه وې پیدا کړی تا د ځان لپاره پر موږ باندې مددګار
وَاِنْ كَادُوْا لَيَسْتَفِزُّوْنَكَ مِنَ الْاَرْضِ لِيُخْرِجُوْكَ مِنْهَا وَاِذًا
او بیشکه نږدې وه و د اکفار چه وشوهوی تا له ځمکې د مکې څخه چه وباسي تا له دې څخه او په دغه وخت کښې به

ف ۱
په حدیث شریف کښې راغلي دي چه
پرښتو عرض وکړ چه الله تا بنی
ادم ته نعمتونه د دنیا ورکړل
موږ ته شپه او ورځ ستا تسبیح وا
او نه څه خوړو او نه څه څښو
نو الله تعالی وفرمایل چه د ادم
لاس ما په خپل لاس جوړ کړی
دی او تاسو می په کلمه د کُن سره پیدا
کړي یئ تاسو ورسره برابر به نه سئ
۱۲ ف ۲ مراد له امامه څخه یا پیغمبر د هر
یوه قوم دی نو ویل کیږي به چه ای
امته د فلانکي راځئ حساب ته یا مراد مطلق
هغه شی دی چه سړي په محبت د هغه کښې
مشغول وي لکه محبت د دنیا نو دوی
ته به اواز کیږي چه ای اهل د دنیا ور اځئ
او بعضې چه طلب د اخرت کوي نو هغو
ته به اواز کیږي چه ای اهل د اخرت
راځئ او بعضې چه قول عمل ئی په متابعت
د رسول الله صلی الله علیه وسلم کښې
صرف کړی وي خالص لپاره د رضا
او محبت او نزدیکت د خدای نو هغو
ته به اواز کیږي چه ای اهل الله راځئ
حساب ته ۱۲ روح ف ۳ قبیله هغه تار ته
ویل کیږي چه په منځ د زړي د خرما کښې
وی ۱۲ روح ف ۵ روایت دی چه
مشرکانو نبی علیه السلام ته وویل چه
ته په ځای د ایت د عذاب کښې ایت د
رحمت بدل راوړه او په وخت د
طواف کښې چه حجر اسود مسه کوی
نو بتان زموږ هم مسه کوه او دا
خوار او عاجز مسلمانان له خپل
مجلس څخه وشړه او داسې نور خلاف
الشرع خبرې ئی ورته وکړې نو موږ
به په تا باندې ایمان راوړو نو د رسول
الله ﷺ دی بعضو خبرو ته میلان وسو
چه کوم نکه دوی ایمان راوړي نو الله
پاک دا ایتونه نازل کړل چه وَاِنْ كَادُوْا
الاٰية ۱۲ روح ف ۶ روایت دی چه اهل
مکه و په شا لود رسول الله صلی الله
علیه وسلم کښې له مکې څخه مشوره کوله په اخیر کښې ئی اتفاق داسې وکړ چه سخته د ښمنی به ورسره اختیار کړو چه په خپله تلل به سي او ولاړ به سي نو دا ایت نازل سو چه وَاِنْ كَادُوْا لَيَسْتَفِزُّوْنَكَ ۱۲ روح

لَا يَلْبَثُوْنَ خِلٰفَكَ اِلَّا قَلِيْلًا ﴿٧٦﴾ سُنَّةَ مَنْ قَدْ اَرْسَلْنَا قَبْلَكَ

دِ رتلو ونګړدوئ ور وسته ستا مګر لږ   لازم سنت لاری دهغو چاسره چه په تحقیق لیږلی دی مونږ مخکی له تا نه

مِنْ رُّسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيْلًا ﴿٧٧﴾ ع اَقِمِ الصَّلٰوةَ لِدُلُوْكِ

له رسولانو زمونږ نه او بیا به نکړی   پیدا ته لاری زمونږ ته هیڅ تغیر   سم ودروه ته لمونځ له زوال ه

الشَّمْسِ اِلٰى غَسَقِ الَّيْلِ وَقُرْاٰنَ الْفَجْرِ ۭ اِنَّ قُرْاٰنَ الْفَجْرِ كَانَ

د نور نه   تر تاریکی د شپی   او ودروه لمونځ د سهار بیشکه لمونځ د سحر چه دی   دي

مَشْهُوْدًا ﴿٧٨﴾ وَمِنَ الَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهٖ نَافِلَةً لَّكَ ۖ عَسٰٓى اَنْ يَّبْعَثَكَ

حاضر کړی سوي   او بعضی له شپی نه نو بیداری کوه ته په ویلو د قران سره زیات سودی تالره بنائی چه وبه دروی تا

رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا ﴿٧٩﴾ وَقُلْ رَّبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ

رب ستا په هغه ځای کښی چه ثنائی ویلی سوی ده   ووایه ای رب زما داخل کړه ما په داخلیدلو رښتیا سره

وَّاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ وَّاجْعَلْ لِّيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا ﴿٨٠﴾

او وباسه ما په ایستلو رښتیا سره   او وګرزوه ما لره له جانبه خپله نه   دلیل مدت کونکی

وَقُلْ جَآءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ ۭ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوْقًا ﴿٨١﴾

او ووایه ته   چه راغلی حق او ورک سو باطل بیشکه باطل چه دی   دی محوه کیدونکی

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْاٰنِ مَا هُوَ شِفَاۗءٌ وَّرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ ۙ وَلَا يَزِيْدُ

او نازلوو مونږ له قران نه هغه شی   چه هغه شفا وی او رحمت وي لپاره د مؤمنانو   او نه زیاتوی

الظّٰلِمِيْنَ اِلَّا خَسَارًا ﴿٨٢﴾ وَاِذَآ اَنْعَمْنَا عَلَى الْاِنْسَانِ اَعْرَضَ

ظالمانو ته مګر زیانکاری   او هر کله چه نعمتونه نازل کړو مونږ پر انسان باندي   نو مخ وګرزوی له خدایه

وَنَاٰ بِجَانِبِهٖ ۚ وَاِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَــُٔوْسًا ﴿٨٣﴾ قُلْ كُلٌّ يَّعْمَلُ عَلٰي

او تاو کړی اړخ خپل او هر کله چه ورسیږی ده ته بدی نو وی دی نا امیده   ووایه ته چه هر څوک عمل کوی په

شَاكِلَتِهٖ ۭ فَرَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ اَهْدٰى سَبِيْلًا ﴿٨٤﴾ ع وَيَسْــَٔلُوْنَكَ عَنِ

شان مناسب خپل سره نو رب ستاسو ښه خبر دي پر هغه چا چه هغه ښه پیدا کونکی وی د لاري او پوښتنه کوي دوئ له تا نه له

الرُّوْحِ ۭ قُلِ الرُّوْحُ مِنْ اَمْرِ رَبِّيْ وَمَآ اُوْتِيْتُمْ مِّنَ الْعِلْمِ اِلَّا

حاله د روح ع ووایه ته روح له امره د رب زما نه دي   او نه دی درکړی سوی تاسو ته له علم نه مګر

له

يعنې پر ښتي د شپې او د ورځې ور ته
حاضر يږي په صحيح حديث کښې
راغلي دي چه په لمانځه د سحر کښې
د شپې او د ورځې پرښتې سره يو ځاى
کيږي يعني هغه کرام الکاتبين چه د ع ٨
شپې له پاره دي او هغه چه لپاره
د ورځې دي او پورته کښته سوي وي
دوا ړه ولي په لمانځه د سحر کښې
يو ځاى يږي ١٣ ــه مقام محمود هغه
لويه مرتبه ده چه الله تعالى به ئې
په ورځ د قيامت محمد صلى الله عليه
وسلم ته ور کړي او ټول مخلوق
د الله تعالى که اولين دي او که آخرين
دي د هغوى به ستوي ١٣ ــه منده
روايت دى چه مشرکانو د مکې څو
کسان مدينې ته وليږل چه تاسو
له يهوديانو نه حال د رسول الله
صلى الله عليه وسلم معلوم کړئ چه
دى رښتينى دى که دروغژن نو دوى
راغلل او بيان د رسول الله صلى
الله عليه وسلم ئې يهودو ته وکړ نو
يهودو ورته وويل چه ستاسو له
خبرو نه خو دا معلوميږي چه دى
په رښتيا هغه پيغمبر دى چه وعده ئې
کړي سوې ده تاسو د ده څخه درې خبرو
پوښتنه له ده نه وکړئ که ئې د ټولو
پوښتنو جواب ور نکړ نو هم پيغمبر
نه دى او که ئې د ټولو جواب ورکړ
نو هم پيغمبر نه دى او که ئې د بعضو
ورکړ او د بعضو ئې ورنکړ بيا په رښتيا
پيغمبر دى. يو د دې خبرې پوښتنه ور
نه وکړئ چه په مشرق او په مغرب
باندې څوک ګرزيدلى دى (يعني قصه
د ذالقرنين) او بل قصه د هغو ځوانانو
چه ورک سوي وه (يعني اصحاب کهف) ع ٩
او دريم دا چه روح څه شى دى نو دا
آيت نازل سو او بيا د دې نورو دوو
قصو به په سورت کهف کښې راسي
روح څه او پوښتنه کوي دوى له
تا نه له کيفيته د هغه روح چه هغو
د حيات او تدبير د بدن انساني دى ١٢

قَلِيْلًا ﴿۸۵﴾ وَلَئِنْ شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِيْٓ اَوْحَيْنَآ اِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ
لږ. او که اراده وکړو مونږ نو مونږ به یوسو هغه قرآن چه وحی کړی دی مونږ تاته بیا به ته نه کړې پیدا
لَكَ بِهٖ عَلَيْنَا وَكِيْلًا ﴿۸۶﴾ اِلَّا رَحْمَةً مِّنْ رَّبِّكَ ؕ اِنَّ فَضْلَهٗ كَانَ
ځان ځنې لره په دې کار کښې په مونږ باندې څوک وکیل مګر له جهته د رحمته د رب ستا څخه بیشکه چه فضل د ده دی
عَلَيْكَ كَبِيْرًا ﴿۸۷﴾ قُلْ لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰٓى اَنْ يَّاْتُوْا
پر تا باندې ډېر لوی[1] ووایه ته که چیرې یو ځای سره شي اوپیریان پردې کار چه راوړي
بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لَا يَاْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ
په مثل د دې قرآن هیڅکله به رانه وړي په مثل د ده او که څه هم وي بعضې د دوی بعضو نورو لره[2]
ظَهِيْرًا ﴿۸۸﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِيْ هٰذَا الْقُرْاٰنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَاَبٰٓى
کومکیان او خامخا په تحقیق مکرر بیان کړي دي مونږ لپاره د خلقو په دې قرآن کښې له هر قسم مثال څخه نو منع وکړه
اَكْثَرُ النَّاسِ اِلَّا كُفُوْرًا ﴿۸۹﴾ وَقَالُوْا لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتّٰى تَفْجُرَ
زیاتو خلقو[3] مګر د ناشکرۍ او وائې دوی چه له سره به ایمان رانه وړو مونږ تا لره ترڅو چه جاری کړې ته
لَنَا مِنَ الْاَرْضِ يَنْۢبُوْعًا ﴿۹۰﴾ اَوْ تَكُوْنَ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيْلٍ
مونږ ته له ځمکې څخه چینې یعنې له ځمکې د مکې شریفې څخه او یا چه وي تا لره یو باغ له خرماګانو څخه
وَّعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْاَنْهٰرَ خِلٰلَهَا تَفْجِيْرًا ﴿۹۱﴾ اَوْ تُسْقِطَ السَّمَآءَ كَمَا
او له انګورو څخه چه روانې کړې ولې په منځ د دې باغ کښې په ډېرو نو لو سره او یا وغورځوې ته اسمان لکه
زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسَفًا اَوْ تَاْتِيَ بِاللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ قَبِيْلًا ﴿۹۲﴾ اَوْ يَكُوْنَ
چه ګمان کوې ته پر مونږ باندې ټوټه ټوټه او یا راولې ته خدای او پرښتې مخامخ او یا دی
لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُخْرُفٍ اَوْ تَرْقٰى فِي السَّمَآءِ ؕ وَلَنْ نُّؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ
تا لره یو کور له سرو زرو څخه او یا پورته وخیژې ته په اسمان کښې او له سره به ایمان رانه وړو مونږ
حَتّٰى تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتٰبًا نَّقْرَؤُهٗ ؕ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيْ هَلْ كُنْتُ اِلَّا
ترڅو چه نازل کړې پر مونږ باندې یو کتاب چه مونږ ووایو هغه ووایه ته چه پاکی ده رب ستا لره نه یم زه مګر
١٠ ع ٩ ١٠ بَشَرًا رَّسُوْلًا ﴿۹۳﴾ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ اَنْ يُّؤْمِنُوْٓا اِذْ جَآءَهُمُ الْهُدٰٓى
بشر لیږلی سوی او نه دی منع کړي دا خلق له دې څخه چه ایمان راوړي دوی په هغه وخت کښې چه راغله دوی ته لارښودنه

ف۱
یعني چه ته ئې غوره کړې پر ټولو انسانانو باندې او ته ئې اخیر د ټولو پیغمبرانو کړې او بیرغ د حمد او مقام محمود ئې تاته در کړل او قرآن کریم ئې پر تا باندې نازل کړ او ستا په امت کښې ئې باقي پرسو دی او محو ئې نه کړ ۱۲ روح البیان

ف۲
رسول الله صلی الله علیه وسلم ته د ریو څلورو کسانو یهودیانو راغلل او ورته ئې وویل چه رښتیا او وایه ایا دا قرآن کلام د خدای دی څکه چه مونږ په دې قرآن کښې هغه ترتیب نه وینو چه په تورات کښې دي رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل قسم په خدای چه تاسو پوهیږئ چه دا قرآن کلام د خدای دی دوی وویل چه مونږ هم داسې قرآن جوړولی سو نو دا ایت نازل سو ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

ف۳
یعنې اکثر خلق عمل پر قرآن باندې نه کوي عبدالله ابن عمر ابن العاص ویلي دي چه قیامت به را نشي ترڅو چه قرآن بیا هغه ځای ته ولاړ نه سي چه ور څخه نازل سوی دی چه چاپیره د عرش عظیم څخه به ګرځي او داسې به ژاړي لکه کنهار د تورو موچو نو الله تعالی به له ده څخه پوښتنه وکړي چه دا ولې ژاړې نو دی به ووائې چه ای زما په تلاوت سره کیږي او عمل را باندې نه کیږي
روح

إِلَّآ أَن قَالُوٓا۟ أَبَعَثَ ٱللَّهُ بَشَرًا رَّسُولًا ﴿٩٤﴾ قُل لَّوْ كَانَ فِى ٱلْأَرْضِ

مګر دی خبري چه وائی دوی آیا لیږلے دی خدای یو سړے رسول چیل وو وایه ته که چیری وای په ځمکه کښی

مَلَٰٓئِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ مَلَكًا

پرښتې چه ګرځېدلی په آرام نو خامخا به نازل کړی وه موږ پر دوی باندې له اسمانه څخه پرښته

رَّسُولًا ﴿٩٥﴾ قُلْ كَفَىٰ بِٱللَّهِ شَهِيدًۢا بَيْنِى وَبَيْنَكُمْ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ بِعِبَادِهِۦ

رسول وو وایه ته چه بس دی خدای شاهد په منځ زما او منځ ستاسو کښی بیشکه چه خدای دی پر بندګانو خپلو باندې

خَبِيرًۢا بَصِيرًا ﴿٩٦﴾ وَمَن يَهْدِ ٱللَّهُ فَهُوَ ٱلْمُهْتَدِ ۖ وَمَن يُضْلِلْ فَلَن

خبردار لیدونکی او هر چا ته چه لاره وښوولے خدای نو دی لاره پیدا کونکی دي او هر څوک چه ګمراه ئې کړی نو هیڅکله

تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَآءَ مِن دُونِهِۦ ۖ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ عَلَىٰ

به ته نکړې پیدا دوی لره دوستان بې له دهٔ څخه او راجمع به کړو دوی په ورځ د قیامت کښی په

وُجُوهِهِمْ عُمْيًا وَبُكْمًا وَصُمًّا ۖ مَّأْوَىٰهُمْ جَهَنَّمُ ۖ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَٰهُمْ

مخونو باندې چه ړانده به وي او ګونګیان به وي او کاڼه به وي ځای د دوی دوزخ وي هر کله چه سړې سي لمبې ئې هغه زیاتې به کړو دوی ته

سَعِيرًا ﴿٩٧﴾ ذَٰلِكَ جَزَآؤُهُم بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا وَقَالُوٓا۟ أَءِذَا كُنَّا

اور ګرم دا او جزا د دوی ده په سبب د دې چه دوی کافران سوي وو پر ایتونو زموږ او ووېل به ئې ایا په هغه وخت کښی چه سو موږ

عِظَٰمًا وَرُفَٰتًا أَءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٩٨﴾ ۞ أَوَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّ

هډوکي او خاورے ذره ذره ایا موږ به بیا پورته کړی سو په پیدا ایښت نوي سره ایا نه وینی دوی چه بیشکه

ٱللَّهَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰٓ أَن يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ

هغه خدای چه پیدا کړی ئې دی اسمانونه او ځمکه هغه قادر دي په دې کار چه پیدا کړي مثل د دوی

وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَّا رَيْبَ فِيهِ فَأَبَى ٱلظَّٰلِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ﴿٩٩﴾ قُل

او مقرر کړی ئې دي دوی لره یو اجل چه نسته شک په هغه کښی نو منع کوی ظالمان مګر د ناشکرۍ وو وایه ته

لَّوْ أَنتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَآئِنَ رَحْمَةِ رَبِّىٓ إِذًا لَّأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ

که چیري تاسو مالکان وی د خزانو د رحمت رب زما نو په دغه وخت کښی به بندې کړي وی تاسو له ویري

ٱلْإِنفَاقِ ۚ وَكَانَ ٱلْإِنسَٰنُ قَتُورًا ﴿١٠٠﴾ ع وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ ءَايَٰتٍۭ

د خلاصي څخه او دی انسان تنګ کړونکی (تېنګ)[۳] او خامخا په تحقیق سره ورکړی دی موږ موسیٰ ع ته نه معجزې

سه
رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلي دي چه زه فقط رسول د خدای یم او هدایت زما په اختیار کښی نه دي او که وای نو ټولو خلقو چه په ځمکه کښی دی ایمان به ئې راوړے وو. او شیطان خالص بنا ئسته کونکی د نار د ی او ګمراه کول ده په اختیار کښی نه دي او که وای نو ټول هغه څوک چه په ځمکه کښے دی ګمراهان کړي به ئې وو ۱۲
روح البیان

سه
ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنه ویلی دي چه معنیٰ د دی آیت شریف دا ده چه نه به وینی د اکفار هغه چه دوی پر خوشحاله سي او نه به اوري کولی هغه خبرے چه له دوی څخه به قبولې سي او او نه به ویلی سي هغه خبری چه دوی ته خوندور کړي ځکه چه دوی به په دنیا کښی ایتونه نه لیدل او نه به ئې حق ویل او نه به ئې اوریدی ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲
روح

سه
دا آیت شریف نازل سوی دي په حق د مشرکانو کښی او بعضو ویلي دي چه بلکه عام دی. د هر یو انسان په طبیعت کښی یوڅه بخل سته مګر بعضی بندګان د خدای ورڅخه پاك وي ۱۲
منه

بَيِّنٰتٍ فَسْئَلْ بَنِيٓ اِسْرَآءِيْلَ اِذْ جَآءَهُمْ فَقَالَ لَهٗ فِرْعَوْنُ
ښکاره نو پوښتنه وکړه ته له بنی اسرائیلو څخه هر کله چه راغلی دوی ته نو وویل ده ته فرعون
اِنِّيْ لَاَظُنُّكَ يٰمُوْسٰى مَسْحُوْرًا ۝١٠١ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَآ اَنْزَلَ هٰٓؤُلَآءِ
چه بیشکه زه گمان کوم پر تا باندی ای موسیٰ د سحر کړی سوی وویل موسیٰ چه خامخا پوه ئې ته چه نه دی نازل کړی دا معجزې
اِلَّا رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ بَصَآئِرَ ۚ وَاِنِّيْ لَاَظُنُّكَ يٰفِرْعَوْنُ
مګر رب د اسمانو او د ځمکی چه واضح دي او بیشکه چه زه گمان کوم پر تا باندی ای فرعونه
مَثْبُوْرًا ۝١٠٢ فَاَرَادَ اَنْ يَّسْتَفِزَّهُمْ مِّنَ الْاَرْضِ فَاَغْرَقْنٰهُ وَمَنْ
د هلاك سوی نو اراده وکړه فرعون دی چه پسې اخلې دوی له ځمکې د مصر څخه نو غرق کړه مونږ دی او هغه څوك
مَّعَهٗ جَمِيْعًا ۝١٠٣ لا وَّقُلْنَا مِنْۢ بَعْدِهٖ لِبَنِيٓ اِسْرَآءِيْلَ اسْكُنُوا
چه له ده سره وو ټول او وویل مونږ وروسته له ده څخه بنی اسرائیلو ته چه اوسئ تا سو
الْاَرْضَ فَاِذَا جَآءَ وَعْدُ الْاٰخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيْفًا ۝١٠٤ ط وَبِالْحَقِّ
په دی ځمکه د مصر کښی نو هر کله چه راغله وعده د اخرت یعنې قیامت نو رابه ولو مونږ تا سو ټول ځای او په حقه سره
اَنْزَلْنٰهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ ط وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا مُبَشِّرًا وَّنَذِيْرًا ۝١٠٥
نازل کړی مو دی دا قران او په حقه سره نازل سوی دي او نه ئې لیږلی مونږ ته مګر زیری ورکونکی او ویرونکی
وَقُرْاٰنًا فَرَقْنٰهُ لِتَقْرَاَهٗ عَلَى النَّاسِ عَلٰى مُكْثٍ وَّنَزَّلْنٰهُ تَنْزِيْلًا ۝١٠٦
دا قران جلا جلا نازل کړی دی مونږ لپاره د دي چه ووئې وائې پر خلقو باندی په ارام سره او نازل کړی موږ دی په نازلولو سره
قُلْ اٰمِنُوْا بِهٖٓ اَوْ لَا تُؤْمِنُوْا ط اِنَّ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهٖٓ اِذَا
و وایه ته چه ایمان راوړی پر ده او یا ایمان مه راوړی بیشکه هغه کسان چه ورکړی سوی دی ورته علم مخوا له دی قران څخه
يُتْلٰى عَلَيْهِمْ يَخِرُّوْنَ لِلْاَذْقَانِ سُجَّدًا ۝١٠٧ لا وَّيَقُوْلُوْنَ سُبْحٰنَ رَبِّنَآ
هر کله چه ویل کیږی دا قران پر دوی باندې پریوزی دوی پر زنو باندی سجده کونکي او وائی دوی چه پاکی دی ده رب زمونږ لره
اِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُوْلًا ۝١٠٨ وَيَخِرُّوْنَ لِلْاَذْقَانِ يَبْكُوْنَ وَ
بیشکه چه ده وعده د رب زمونږ خامخا کړی سوي او پریوزی دوی پر زنو باندی چه ژاړی
يَزِيْدُهُمْ خُشُوْعًا ۝١٠٩ السجدة قُلِ ادْعُوا اللّٰهَ اَوِ ادْعُوا الرَّحْمٰنَ ط اَيًّا مَّا
او زیات کړی دوی دا قران له جهته د عاجزی و وایه ته چه وبولی تاسو الله او یا وبولی رحمٰن هر نامه

شانِ نزول
روایت دی چه یو لوی عالم ناجوړه سوی وو نو یو وړه خادم د ده له خادمانو څخه قاروره د ده یو یهودي طبیب ته یووړه چه مرض ورته معلوم کړي. نو یو ښائسته ښو جامو والا خوشبویه سړی هغه خادم ته په مخه راغلی نوئې وویل چه سبحان الله دوست د خدای به له دښمن د خدای څخه څرنګه کومك غواړي ځه بیرته ولاړسه او هغه مریض ته وو وایه چه خپل لاس دی پر ځای د مرض باندی کښېږده او دا ایت چه وَبِالْحَقِّ اَنْزَلْنٰهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ دی و وایه نو هغه چه داسی وکړل فی الحال جوړ سو هغه ښائسته سړی خضر وو
روح ص ٥٢ روایت دی چه یهود و رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل چه ته خدای د رحمٰن په نامه سره لږ یادوي او په تورات کښی پردی نامه ډیر یاد سوی دي. یا دا چه هر کله قریشو له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه واوریدل چه وویل به ئې یا الله یا رحمٰن نو وئې ویل چه دی مونږ له دوو معبودانو څخه منع کوي او دی پخپله دوه خدایان بولی نو دا ایت شریف نازل سو حاصل ئې دا دی چه د خدای تعالیٰ نوم مونه ډیر دي په هر نامه چه ئې بولې بهتر ده ١٢ روح البیان

وقف لازم
السجدة ١٢

تَدۡعُوۡا فَلَهُ الۡاَسۡمَآءُ الۡحُسۡنٰى ۚ وَلَا تَجۡهَرۡ بِصَلَاتِكَ وَلَا
چه بولی دی نو دی ده لره نومونه نیك او ډیر جهر مه کوه په قراءت خپل ته او مه

تُخَافِتۡ بِهَا وَابۡتَغِ بَيۡنَ ذٰلِكَ سَبِيۡلًا ۝١١٠ وَقُلِ الۡحَمۡدُ لِلّٰهِ الَّذِىۡ
ډیر پټوالی د آواز کوه په ده سره او ولټوه ته په منځ د دی کښی یوه لاره او وایه ته چه ټوله ثنا خدای لره ده هغه

لَمۡ يَتَّخِذۡ وَلَدًا وَّلَمۡ يَكُنۡ لَّهٗ شَرِيۡكٌ فِى الۡمُلۡكِ وَلَمۡ يَكُنۡ
ذات چه نه ئی دی نیولی څوك ولد او نشته ده لره څوك شریك په پاچاهی کښی او نشته

لَّهٗ وَلِىٌّ مِّنَ الذُّلِّ وَكَبِّرۡهُ تَكۡبِيۡرًا ۝١١١ ع
ده لره څوك دوست له جهته د عاجزئ نه او لوئی وایه ده لره په لوئی ویلو سره

سُوۡرَةُ الۡكَهۡفِ مَكِّيَّةٌ وَّهِىَ مِائَةٌ وَّعَشۡرُ اٰيَاتٍ وَّاثۡنَا عَشَرَ رُكُوۡعًا
بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ
شروع کوم په نامه د خدای چه بخښونکی دی مهربان دی

الۡحَمۡدُ لِلّٰهِ الَّذِىۡۤ اَنۡزَلَ عَلٰى عَبۡدِهِ الۡكِتٰبَ وَلَمۡ يَجۡعَلۡ لَّهٗ
هره ثنا هغه خدای لره ده چه نازل کړی ئی دی په بنده خپل باندی کتاب او نه ئی ده ګرځولی په دی قرآن کښی

عِوَجًا ۝١ قَيِّمًا لِّيُنۡذِرَ بَاۡسًا شَدِيۡدًا مِّنۡ لَّدُنۡهُ وَيُبَشِّرَ الۡمُؤۡمِنِيۡنَ
هیڅ کوږوالی چه سم ئی لیږلی دی چه ویروی دی له عذابه سخته نه له نزده د خدای نه او چه زیری ورکړی مؤمنانو ته

الَّذِيۡنَ يَعۡمَلُوۡنَ الصّٰلِحٰتِ اَنَّ لَهُمۡ اَجۡرًا حَسَنًا ۝٢ مّٰكِثِيۡنَ فِيۡهِ
هغه کسانو ته چه عمل کوی د نیکو چه بیشکه دی دوی لره اجر ښه چه جنت دی او سیدونکی به وی په هغه کښی

اَبَدًا ۝٣ وَّيُنۡذِرَ الَّذِيۡنَ قَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا ۝٤ مَا لَهُمۡ بِهٖ مِنۡ
همیشه او چه وویروی هغه کسان چه وائی دوی نیولی دی خدای ولد نشته دوی لره په دی خبره هیڅ

عِلۡمٍ وَّلَا لِاٰبَآئِهِمۡ ؕ كَبُرَتۡ كَلِمَةً تَخۡرُجُ مِنۡ اَفۡوَاهِهِمۡ ؕ اِنۡ
علم او نه پلارانو د دوی لره لویه ده دا خبره چه راوځي له خولو د دوی نه

يَّقُوۡلُوۡنَ اِلَّا كَذِبًا ۝٥ فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَّفۡسَكَ عَلٰٓى اٰثَارِهِمۡ اِنۡ لَّمۡ
وائی دوی مګر دروغ نو ښائی چه ته هلاکونکی یې ځان خپل له وروسته د دوی نه که ایمان نه راوړی

يُؤۡمِنُوۡا بِهٰذَا الۡحَدِيۡثِ اَسَفًا ۝٦ اِنَّا جَعَلۡنَا مَا عَلَى الۡاَرۡضِ زِيۡنَةً
دوی په دی خبره یعنی په قرآن له ډیره غمه بیشکه مونږ ګرځولی دی هغه شیان چه په ځمکه باندی دی ښائست لره

ف له
روایت دی چه ابوبکر صدیق رضی الله تعالی عنه به قرآن ورو ورو لوستو او وایه او ویل به ئی چه زه له خپل خدای سره مناجات کوم هغه پټ هم اوري او حضرت عمر رضی الله عنه به په زوره زوره وایه او ویل به ئی چه زه شیطان شړم او ویده ویښوم نو هر کله چه دا ایت شریف نازل شو نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ابوبکر صدیق رضه ته وویل چه څه قدر اواز لوړ کړه او عمر رضه ته ئی وویل چه ته یو څه قدر اواز ټیټ یعنی کښته کړه ۱۲ روح ۲ د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا عادت وو چه هلك د بنی عبدالمطلب به ډیر خبرو اغلی نو دا ایت به ئی ورته وښووی او دا ئی ایت د عزت باله ۱۲ روح البیان ۳ له قتاده رضی الله تعالی عنه نه روایت دی چه ما به له رسول الله نه او ریدل چه دا به ئی د خپل کور خلقو ته ښودی. وئیلی سوی دی چه هر کله دا ایت د شپی په یوه کور کښی وویل سي نو نه به لاری کوره نه غلا و سي او نه به افت پر راسي
ف ۲ منزه
نه وائی دا کفار مګر دروغ مګر داسي تحت دروغ چه اسمانونه او ځمکي او غرونه ټول پری چاودلو ته نژدی سي له ډیری ویری نه لکه په سورت مریم کښی چه بیان دی. روایت دی چه پدی خبره رسول الله صلی الله علیه وسلم ډیر خوابدی سو ځکه چه ده د دوی د ایمان طمع وه او هغه طمع ئی په فلعلك باخع نفسك الایة باندی قطع او تسلی د ده
پری وسوه ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ اَيُّهُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا ﴿۷﴾ وَاِنَّا لَجٰعِلُوْنَ مَا عَلَيْهَا
لپاره ددې چه ازمېښت وکړو دوی باندې چه کوم يو له دوی نه ښه دی له جهته د عمل او بیشکه موږ گرځونکي يو هغه شيانو چه دي په مځکه کښې
صَعِيْدًا جُرُزًا ﴿۸﴾ اَمْ حَسِبْتَ اَنَّ اَصْحٰبَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيْمِ
ډاګ وچ کلك ايا گمان کوې ته چه بيشکه ياران د غار چه دي او د تختي چه دي له
كَانُوْا مِنْ اٰيٰتِنَا عَجَبًا ﴿۹﴾ اِذْ اَوَى الْفِتْيَةُ اِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوْا رَبَّنَآ
دې دوی له نخښو د قدرت زموږ نه ډېره عجيبه ياد کړه هغه چه رجوع وکړه هغه ځوانانو هغه غار ته نو وويل دوی اې ربه زموږ
اٰتِنَا مِنْ لَّدُنْكَ رَحْمَةً وَّهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا ﴿۱۰﴾ فَضَرَبْنَا عَلٰٓى
راکړه موږ ته له جانب خپل نه رحمت او تيار کړه موږ ته له دې کار زموږ نه سموالی له نو کېښوده موږ پرده پر
اٰذَانِهِمْ فِى الْكَهْفِ سِنِيْنَ عَدَدًا ﴿۱۱﴾ ثُمَّ بَعَثْنٰهُمْ لِنَعْلَمَ اَىُّ
غوږونو د دوی باندې په هغه غار کښې څو کلونه له په شمار بيا بيدار کړل موږ دوی چه معلوم کړو موږ چه کوم يو
الْحِزْبَيْنِ اَحْصٰى لِمَا لَبِثُوْٓا اَمَدًا ﴿۱۲﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَاَهُمْ
د دوو ډلو نه ښه ساتونکی دی هغه له چه دوی ځنډ کړی وو د مودې موږ بيانوو تا باندې حال د دوی
بِالْحَقِّ اِنَّهُمْ فِتْيَةٌ اٰمَنُوْا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنٰهُمْ هُدًى ﴿۱۳﴾ وَّرَبَطْنَا
په رښتيا سره بيشکه دوی وو څو ځوانان وو چه ايمان ئې راوړی وو په رب خپل باندې او زيات کړل موږ دوی له جهته د هدايت او محکم وساتل موږ
عَلٰى قُلُوْبِهِمْ اِذْ قَامُوْا فَقَالُوْا رَبُّنَا رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ
په زړونو د دوی باندې هغه وخت چه ودريدل دوی پاڅاوی وويل چه رب زموږ رب د اسمانونو دی او د ځمکې دی
لَنْ نَّدْعُوَا۟ مِنْ دُوْنِهٖٓ اِلٰهًا لَّقَدْ قُلْنَآ اِذًا شَطَطًا ﴿۱۴﴾ هٰٓؤُلَآءِ قَوْمُنَا
هيڅکله به عبادت ونکړو موږ بې له ده نه د بل خدای په تحقيق ويلې به وی موږ په دغه وخت کښې دروغ دا کسان قوم زموږ دي
اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِهٖٓ اٰلِهَةً ۚ لَوْلَا يَاْتُوْنَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطٰنٍۢ بَيِّنٍ ؕ
چه نيولي دي دوی بې له خدای نه نور خدايان ولې نه راوړي دوی په عبادت د دوی يو دليل ښکاره
فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا ﴿۱۵﴾ وَاِذِ اعْتَزَلْتُمُوْهُمْ
نو څوك دی ډېر ظالم له هغه چا نه چه تړلی ئې دی پر خدای باندې دروغ او هر کله چه کناره سوي تاسو له دوی نه
وَمَا يَعْبُدُوْنَ اِلَّا اللّٰهَ فَاْوٗٓا اِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِّنْ
او له هغه بتانو نه چه عبادت ئې کوی دوی بې له خدای نه نو ځای ونيسئ يو غار ته پراخي به وکړی تاسو له رب ستاسو له

له

رقيم په رومی ژبه کښې سپی ته
ويل کيږي. په قاموس کښې ليکلي دي
چه رقيم د اصحاب کهف د کلي نوم
وو او يا د غره د دوی وو يا سپی د دوی
وو يا د هغه ميدان يا صحرا نوم
وو يا د هغه تختي يا کاڅي نوم وو يا د
هغه قلعې نوم وو چه په هغه کښې
نومونه نسب دين او سبب د تيښتي
د دوی ليکل سوي وو او د هغه غار په
خوله کښې ايښوول سوی وو ۱۲ روح
ص۲۱۵ قصه ئې داسې ده چه هر کله پاچا
دقيانوس افسوس ښهر ونيو په
هغه کښې ئې يو بتخانه جوړه کړه
او خلقو د هغه ښهر ته ئې وويل چه
دې ته سجدې کوی نو ښېږو ځوانانو
د هغه ښهر چه نيکان وو او د نيکو
خلقو اولاد وو له دې کار نه منع
وکړه او د خدای تعالیٰ عبادت به ئې
ع ۱ ۱۲ ۱۳ کاوه اخير دقيانوس پر خبر سو
نو ئې دوی راوبلل او خپل دين ئې
ورته وړاندې کړ ليکن دوی قبول
نه کړ بيا ئې ورته وويل چه درې ورځې
تاسو ته مهلت دی ښه فکر وکړئ
چه دا زما دين ښه دی نو بيا دقيانوس
بل ښهر ته ولاړ نو دوی له ښهر
نه وتل په لاره کښې يو شپانه
هم ورسره ملگری سو او سپی
د هغه هم خدای تعالیٰ گويان کړ او
وئې ويل چه زه به ستاسو څوکيداری
کوم ما مه شړئ نو تول سره روان
سول نو هغه شپانه وويل چه تاسو
يو غار معلوم دی راځئ چه په هغه
کښې ننوزو او پټ سو نو په هغه کښې
ورننوتل ۱۲ روح ص۲۱۵ روايت
دي چه دوی چه دوی درې سوه
او نه قمری کلونه بيده وو خو چه
ويښ سول نو دوی داسې سوی گڼي
لکه ورځ او يا
نور څه نه يات بيده وو او د بلی
د بلی قول الله تعالیٰ د دی بيان کړی

رَحْمَتِهٖ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِّنْ اَمْرِكُمْ مِّرْفَقًا ⑯ وَتَرَى الشَّمْسَ اِذَا
رحمت خپل څخه اوتیاربه کړی تاسو لره له کاره ستاسو څخه اسباد ګټه ان وارام اووینی به ته لمر هرکله
طَلَعَتْ تَّزٰوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِيْنِ وَاِذَا غَرَبَتْ تَّقْرِضُهُمْ
چه راخیژي چه میلان کوی له غاره د دوی څخه ښی طرفته او هرکله چه پټیږي نو پریږدی دوی
ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِيْ فَجْوَةٍ مِّنْهُ ۚ ذٰلِكَ مِنْ اٰيٰتِ اللّٰهِ ۚ مَنْ
چپ طرفته اودوی په ځای پراخ کښي دي له دی غار څخه دا کار له علامو د قدرت دخدای څخه دي هرڅوک چه
يَّهْدِ اللّٰهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ ۚ وَمَنْ يُّضْلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهٗ وَلِيًّا
لاره وښوولي خدای نو دی لاره پیدا کوونکی دي او هرڅوک چه ګمراه ئی کړی خدای نو هیڅکله به نه کړی پیدا ته ده لره دوست
مُّرْشِدًا ⑰ ع وَتَحْسَبُهُمْ اَيْقَاظًا وَّهُمْ رُقُوْدٌ ۖ ق وَّنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ
لاره ښوونکي او ته به ګمان کوي پر دوچه دوی ویښ دي اودوی بیده دي او اړوو مونږ دوی طرف
الْيَمِيْنِ وَذَاتَ الشِّمَالِ ۖ ق وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيْدِ ۚ
ښی (د راسته) ته او چپ طرف ته اوسپی د دوی غوړوونکی دی د دواړو څنګلو خپلو په خوله د غار کښي
لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَّلَمُلِئْتَ مِنْهُمْ رُعْبًا ⑱
او که ورشي ته پردوی باندی نو وبه ګرزی ته له دوی څخه په تیښته او ډک به سی له دوی څخه له ویری څخه
وَكَذٰلِكَ بَعَثْنٰهُمْ لِيَتَسَآءَلُوْا بَيْنَهُمْ ۚ قَالَ قَآئِلٌ مِّنْهُمْ كَمْ
او همدا رنګه ویښ کړل مونږ دوی چه پوښتنه وکړی دوی په منځ خپل کښي وویل یو ویونکی له دوی څخه چه څومره
لَبِثْتُمْ ۚ قَالُوْا لَبِثْنَا يَوْمًا اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ۚ قَالُوْا رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَا
ځنډ وکړ تاسو وویل دوی چه ځنډ کړی دي مونږ یوه ورځ او یا بعض د ورځي وویل دوی چه رب ستاسو ښه ښه خبر دي پر هغه
لَبِثْتُمْ ۚ فَابْعَثُوْٓا اَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هٰذِهٖٓ اِلَى الْمَدِيْنَةِ فَلْيَنْظُرْ
ځنډ چه کړی دی تاسو نو ولیږئ یو له تاسو څخه پر دی زرو خپلو چه دادي دي ښهرته نو ودی ګوري
اَيُّهَآ اَزْكٰى طَعَامًا فَلْيَاْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِّنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ
چه کوم یو له دی څخه ښه پاك دی له جهته د خوراك نو راوړی دي وي تاسو لره رزق له هغه څخه او نرمي دي کوي او نه دي خبروي
بِكُمْ اَحَدًا ⑲ اِنَّهُمْ اِنْ يَّظْهَرُوْا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوْكُمْ اَوْ يُعِيْدُوْكُمْ
پر تاسو باندی یو څوك هم بیشکه که دوی غالب سي پر تاسو باندی سنګسار به کړی تاسو او یا به موږ ته وګرزوي

ع ۲

ف نصف القرآن باعتبار عدد الحروف بعد النون من النصف الاول واللام الثانية من النصف الآخر ۱۲ منه

له روایت دی چه هرکله دوی په غار کښي ننوتل نو فی الحال خوب پر غالب سو او بیده سول یا د دوی ورځي ورسته دقیانوس دوی ولټول خو پیدائی نه کړل د دوی پلرو ته ئی وویل نو هغوی ورته وویل چه زمونږ ماشومان لونه ئی هم له ځانو سره وړي دي او په دی غره کښي پټ سوی دي نو دقیانوس سړه له خپله لښکره ورسی ولاړ نو له لیری څخه ئی دوی ولیدل نو ګمان ئی دا سو چه دوی ویښ دي نو ئی امر وکړ چه د غار خوله دي بنده کړئ چه دلته پکښي مړه سي نو ئی بنده کړه مګر د ده له خپلوانو یو دوه کسه مسلمانان وو نو هغوی یوه ډبره پاك کړه او د دوی نومونه او احوال ئی پر ولیکل او د غار خوله کښي ئی ځای کړه په دی امید چه کوم یو څوك پر پیښ سي او داخبره وګوری او دوی وپلسی ۱۲ تفسیر تیسیر وغیره ۲ مقاتل رحمه الله ویلی دي چه لس حیوانان به جنت ته ځي. او ښه د صالح علیه السلام ګلکی خوسی د ابراهیم علیه السلام وریځ د اسمٰعیل علیه السلام د بقرۃ د موسیٰ علیه السلام ماهی د یونس علیه السلام خر د عزیر علیه السلام میږی د سلیمان علیه السلام هدهد د بی بی بلقیس او ښه د نبی علیه السلام او سپی د اصحاب کهف ۱۲ ۳ یعنی ښه ښه فکر وکړی چه خوراك دی له ښه حلال څخه واخلي او دا ئی ځکه وویل چه د دوی په وخت کښي ایماندار خلق کم وو او کفار به پکښي ډیر او سیدل ۱۲ منه

عہ

یعنی د دوی دلیدلو توان د هیچا نسته ۱۲ حررہ عبدالکریم المریانی

فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٢٠﴾ وَكَذَٰلِكَ أَعْثَرْنَا عَلَيْهِمْ

په دین خپل کښې او له دې نه به خلاص نه سئ تاسو په دغه وخت کښې هیڅکله او همدا رنګه خبر مو کړل خلق پر دوی باندې

لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ

چه پوه سي چه بیشکه وعده د خدای حقه ده او بیشکه قیامت چه دی نسته شك په هغه کښې یاد کړه هغه

يَتَنَازَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ ۖ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُنْيَانًا ۖ رَبُّهُمْ

چه جګړې کولې هغوئ په منځ خپل کښې د کار د خپل کښې نو وویل هغوی چه جوړه کړئ پر دوئ باندې یوه بناء رب د دوئ

أَعْلَمُ بِهِمْ ۚ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ

ښه خبر دی پر دوئ وویل هغه کسانو چه غالب وو په کار د دوئ چه خامخا به جوړه کړو مونږ پر دوی باندې

مَسْجِدًا ﴿٢١﴾ سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ

یو مسجد ژر دی چه وبه وائی دوئ چه دوی دری کسان دی څلورم د دوئ سپی د دوی دی او وائی دوئ چه دوی پنځه دی شپږم د دوی

كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ ۖ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ ۚ قُلْ رَبِّي

سپی د دوی دی ویشتل دی په غیبو سره او وائی دوی چه دوی اوه کسان دي او اتم د دوئ سپی د دوی دي و وایه ته چه رب زما

أَعْلَمُ بِعِدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ ۗ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً

ښه خبر دي په شمار د دوئ خبر نه دی پر دوی مګر لږ خلق نو اختلاف مه کوه ته په دوی کښې مګر جګړه

ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٢٢﴾ وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي

ښکاره او پوښتنه مه کوه ته په باب د دوی کښې د اهل کتابو څخه له هیچا څخه او مه وایه په باب د هیڅ شی کښې چه زه

فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا ﴿٢٣﴾ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ۚ وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ

کوونکی یم د دی کار صبا مګر که خوښه سی د خدای او یاد وه رب خپل هر کله چه دی هیر سی و وایه

عَسَىٰ أَنْ يَهْدِيَنِ رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَٰذَا رَشَدًا ﴿٢٤﴾ وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ

ښائی چه لاره به وښائی ماته رب زما هغه چه نژدې ته له دی قصی څخه له جهته د سموالی او ځنډ وکړ دوی په دی غار خپل کښې

ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا ﴿٢٥﴾ قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا ۖ لَهُ

دری سوه کاله او زیات ئی کړل دوی نه کاله نور (۳۰۹ ټول وو) و وایه ته چه خدای ښه خبر دی هغه پر هغه چه ځنډ کړی دی دوی خاصه د ده

غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ ۚ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ

دی غیب د اسمانو او د ځمکی یعنې ټول حال د ساکنانو د دوی څه عجب ښه لیدونکی دی او څه عجب ښه اوریدونکی دی نسته دوی لره بې له ده

ك

روایت دی چه په دی دری سوه نه کاله کښې نه د قیانوس پاچا پاته سو او نه غلبه د مشرکانو بلکه دین د عیسائیت خپور سوی و او عیسائیان په نسبت مشرکانو ته ډېر زیات وو ۱۲

۲ دوه اولنی قوله د یهودیانو دی او دا دریم قول د نصارا و دی او دا دریم د مسلمانانو دی چه دوی له قرآن حکیم څخه نقل کوی ۱۲ روح ۳ هر کله چه قریشو په مشوره د یهودو سره له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه د قصی د اصحاب کهفو او ذالقرنین او د حقیقت د روح نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چه صبا ته به نو جواب درکړم او انشاء الله ویل ئې هیر سول نو پوځو ورځو وحی بنده سوه. نو کفار و به خندل چه د ده خپل خدای پریښوولی نو الله تعالی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وفرمایل چه ته چه هر کار کوی مخکی له اراده کولو انشاء الله و وایه

روح البیان.

٣ ع ٥ ١٥

ك

دری سوه کاله قمری په حساب د میاشتې چه دوی نه کاله نور هم پر زیات کړی وو چه مجموع دری سوه نه کاله کیږی ۱۲ ۱۲ یسیر ۵ روایت دی چه ورسته له نازلیدلو د دی آیت چه مونږ په دری سوه کاله خبر یو او په زیات تردی نه یو خبر نو دا آیت شریف نازل سو چه قُلِ اللّٰهُ اَعْلَمُ ۱۲ یسیر

مِنْ وَّلِيٍّ ؗ وَّلَا يُشْرِكُ فِيْ حُكْمِهٖٓ اَحَدًا ﴿٢٦﴾ وَاتْلُ مَآ اُوْحِيَ اِلَيْكَ مِنْ

هیڅ دوست اونه شریکوی دی په حکم خپل کښې هیڅوک او وایه ته هغه چه وحی کیږی تا ته له

كِتَابِ رَبِّكَ ۚ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمٰتِهٖ ۚ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُوْنِهٖ مُلْتَحَدًا ﴿٢٧﴾

کتابه د رب ستا څخه نشته بدلونکی کلمو د ده لره او بیا به نکړی پیدا بی له ده څخه ځای د پنا

وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ

او صبر کړه نفس خپل له هغه کسانو سره چه عبادت کوی د رب خپل په سحر او په ماښام کښې

يُرِيْدُوْنَ وَجْهَهٗ وَلَا تَعْدُ عَيْنٰكَ عَنْهُمْ ۚ تُرِيْدُ زِيْنَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۚ

اراده لری دوی د ذات د خدای او مه ګرزوه سترګی خپلی له دوی څخه اراده به لری ته ښایست د دی ژوند نژدی

وَلَا تُطِعْ مَنْ اَغْفَلْنَا قَلْبَهٗ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوٰىهُ وَكَانَ اَمْرُهٗ

او تابعداری مه کوه ته د هغه چا چه غافل کړی دی موږ زړه د هغه له یاده زموږ څخه او تابع شوی دی هوا د خپلې او دی کار د ده

فُرُطًا ﴿٢٨﴾ وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّكُمْ ۟ فَمَنْ شَآءَ فَلْيُؤْمِنْ وَّمَنْ شَآءَ

تقصیر برباد او وایه چه دا قران حق دی له رب ستا څخه نو هرڅوک چه خوښه ئی شی نو ایمان دی راوړی او هرچا چه خوښه شی

فَلْيَكْفُرْ ۙ اِنَّآ اَعْتَدْنَا لِلظّٰلِمِيْنَ نَارًا ۙ اَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا ۭ وَاِنْ

نو کافر دی شی بیشکه چه موږ تیار کړی دی لپاره د ظالمانو اور چه چاپیره به وی پرې د هغه د پردی او که

يَّسْتَغِيْثُوْا يُغَاثُوْا بِمَآءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوْهَ ۭ بِئْسَ الشَّرَابُ ۭ

فریاد د تندې وکړی نو فریادرسی به وکړی شی د دوی په اوبو په مثل د خیرو د تیلو چه ټیخ دلوونکی کښې چه ویلی کوی مخونه بدی دی اوبه

وَسَآءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٩﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اِنَّا لَا نُضِيْعُ اَجْرَ

او بدی دی د دوزخ ځای د او سیدلو بیشکه هغه کسان چه ایمان ئی راوړی دی او عمل کوی د نیکو بیشکه موږ نه ضایع کوو اجر

مَنْ اَحْسَنَ عَمَلًا ﴿٣٠﴾ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ جَنّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهِمُ

د هغه چه نیک وی لجهته د عمل د هغه کسان دی دوی لره باغونه د استوګنې چه بهیږی به لاندی د باغو د دوی

الْاَنْهٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيْهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَّيَلْبَسُوْنَ ثِيَابًا

ویالې یعنې کښې به واچول کیږی له باهو کانو څخه له سرو زرو څخه او اغوندی به دوی جامې شین رنګې

خُضْرًا مِّنْ سُنْدُسٍ وَّاِسْتَبْرَقٍ مُّتَّكِـِٕيْنَ فِيْهَا عَلَى الْاَرَآئِكِ ۭ نِعْمَ

له نرمو وریښمو څخه او له پنډو وریښمو څخه تکیه کوونکی به وی په دی جنتو کښې پر تختو باندی ښه

له

حضرت علی رضی الله تعالیٰ عنه ویلی دی هرڅوک چه په لمانځه کښې په ولاړه قران عظیم ووائی نو هغه ته په عوض د یوه حرف سل نیکی خدای ورکړی او که په ناسته ئی ووایه نو د پنځوست نیکې به خدای ورکړا او که ئی بغیر له لمانځه په او داسه وواړه نو خدای پاک به په عوض د هر یو حرف پنځویشت نیکی ورکړی او که ئی بی او دسه ووایه نو عوض به د هر حرف لس نیکی ورکړی ۱۲ روح

٢ ولا تعد عینك په لفظ کښې فاعل واقع سوی دی مګر معنی د مفعولیت ئی ښه ظاهره ده یعنی مه ګرزوه ته سترګی خپلی له دوی څخه په طرف د معتبرانو لکه امیه ابن خلف وغیره ۱۲ منه

٣ روایت دی چه کفارو د قریشو رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل چه دا فقیران غریبان چه د وړیو ئی جامې اخسته دی د وړیو وی لکه عمار بلال صهیب او نور رضی الله تعالیٰ عنهم له ځانه لیری کړه نو موږ به له تا سره کښینو او اسلام به قبول کړو او چه موږ اسلام راوړو نو ټول خلق به مسلمانان سي او کښیني زموږ له دوی سره عیب دی نو الله تعالیٰ د دی کار منع وکړه او دا ایت ئی ازل کړ چه ولا تطرد الذین امنوا الایة

٤ سرادق هغه پرده ته ویل کیږی چه د خیمو شا د خوا د رول یږي لپاره د ستر ابو سعید څخه روایت دی چه رسول الله ویلی دی چه سرادق د دوزخ به څلور دیوالونه وی او د هر یوه دیوال پلن والی د څلویښتو کالو د مزل وی ۱۲

٥ په یوه روایت کښې راغلی دی چه جنتیا نو ته به د سپینو زرو باهو کان په لاس کیږی او په دی ایت کښې ئی سره زر ذکر کړل مطلب دی چه دوی ته به هر قسم باهو کان ور کولی شی د چاندی او هم د سرو زرو چه جوا هر به پکښې وی ۱۲ اللهم ارزقنا من النعمة اهما ومن الراحة دواهما امین

ع ۴ ۹ ۱۶

الثَّوَابُ ۚ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٣١﴾ وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا رَّجُلَيْنِ جَعَلْنَا

ثواب دی دا جنت او ښه دی ا جنت ځای د استوګنی او بیا کړه دوی ته مثال د کفارو او د مومنانو پوری حال د دوو سړو چه ګرځولی وو مونږ

لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا

یو دوی د واړو ته دوه باغونه د انګورو څخه او پیچ کړی موو دا باغونه په خرماوو سره او ګرځولی موو

بَيْنَهُمَا زَرْعًا ﴿٣٢﴾ كِلْتَا الْجَنَّتَيْنِ آتَتْ أُكُلَهَا وَلَمْ تَظْلِم مِّنْهُ شَيْئًا ۚ وَفَجَّرْنَا

په منځ د دی دواړو کښی فصل دی دواړو باغونو راوړلې میوی خپلې او کموی به نه له هغه څخه هیڅ شی او بهولی موو

خِلَالَهُمَا نَهَرًا ﴿٣٣﴾ وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ

په منځ د دواړو باغو کښی ویاله او وه ده لره نوری میوی نو وویل ده هغه ملګری خپل ته او ده جګړه کوله هغه سره چه زه

أَنَا أَكْثَرُ مِنكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا ﴿٣٤﴾ وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ

زیات یم له تا څخه له جهته د مال او غالب یم له جهته د سړو او ننوتی دی باغ خپل ته او دی ظالم وو پر ځان خپل

قَالَ مَا أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَٰذِهِ أَبَدًا ﴿٣٥﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً

وویل ده چه ګمان نه کوم زه چه هلاك به سی دا باغ هیڅکله او ګمان نه کوم زه چه قیامت به ودریږي

وَلَئِن رُّدِدتُّ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنقَلَبًا ﴿٣٦﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ

او که راکړی سوم زه رب خپل ته زه پیدا کړم خامخا بنه له دی باغ څخه ځای د ورتلو وویل ده ته ملګری د ده

وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ

او هغه جواب ورکاوه ده ته ایا کافر سوی ته په هغه خدای چه پیدا کړی ئی ته له خاوری څخه بیا له نطفی څخه

ثُمَّ سَوَّاكَ رَجُلًا ﴿٣٧﴾ لَّٰكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٣٨﴾ وَلَوْلَا

بیائی برابر کړی ته سړی لکن زه وایم چه الله تعالیٰ رب زما دي او نه شریکوم زه له رب خپل سره هیڅوك او ولی نه

إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ۚ إِن تَرَنِ أَنَا

په هغه وخت کښی چه ننوتی باغ خپل ته چه ویلی دی وی هغه اراده وسی د خدای د هغه کیږي نسته قوت مګر په توفیق د خدا که وینی ته ما

أَقَلَّ مِنكَ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٣٩﴾ فَعَسَىٰ رَبِّي أَن يُؤْتِيَنِ خَيْرًا مِّن جَنَّتِكَ

کم له تا څخه له جهته د مال او ولد نو ښائی رب زما چه رابه کړی ما ته ښه له باغ ستا څخه

وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِّنَ السَّمَاءِ فَتُصْبِحَ صَعِيدًا زَلَقًا ﴿٤٠﴾ أَوْ

او چه ولیږي به باغ ستا باندي عذاب له اسمان څخه نو وبه ګرځوی دی ځمکه هواره (ښوئیدونکې) او یا به

ف ۱
دا دوه کسان سړه وروڼه وو په بنی اسرائیلو کښی چه ډیر مال ورته میراث پاته سوی وو. یو مؤمن وو چه نوم ئی یهودا یا یملیخا وو چه هغه خپله حصه خیرات کړه په لاره د خدای کښی او دویم کافر وو نوم ئی قیطوس وو هغه په خپل مال ځمکه واخسته او باغونه ئی جوړ کړل ۱۲ منه رح

ف ۲
یعنی رب زما چه ماته ئی دا مال باغ او نزامن راکړی دي ځکه چه له ما څخه راضی دي نو که فرضاً قیامت راسی نو تر دی به ډیر ښه ځای راکړي هر څوك چه شیه او ورځ په ګناهو کښی غرق وي او بیا هم وائی چه خدای غفور رحیم دي ما به وبخښی او جنت به بس راکړي نو دوی ډیر غلیدلی دی پر خدای باندی. بیشکه چه طمع د رحمت ښه ده لیکن سره له عبادته ۱۲ روح

ف ۳
په حدیث شریف کښی راغلی دي چه هر چا ته یوشی ښه ښکاره سی او ماشاء الله لاقوة الا بالله ووائی نو خدای تعالی به هغه شی له نظر کیدو څخه وساتی ۱۲ روایت دی چه دا کلمې د نه نوی مرضو لپاره دوا دی ادنیٰ ئی لیری کول د غم دي هم هغه خفګان ته ویل کیږی چه سبب ئی معلوم نه وی ۱۲ روح

يُصْبِحَ مَآؤُهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيْعَ لَهٗ طَلَبًا ﴿۴۱﴾ وَاُحِيْطَ بِثَمَرِهٖ فَاَصْبَحَ

وګرزي او به دی باغ د دې ښکته لاړې (۱) نو بالکل طاقت ونسي ستا هغه لره د طلب کولو او چاپېره کړی سو عذاب په میوو د ده بانده نو وګرزېدی

يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلٰى مَآ اَنْفَقَ فِيْهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلٰى عُرُوْشِهَا وَيَقُوْلُ

دی چه مښل به ئې دواړه لاسونه په هغه مال بانده چه خرچ کړی ئې وو په باغ کښې او دا باغ لوېدلی وو پر چتو خپلو بانده او ویل ده

يٰلَيْتَنِيْ لَمْ اُشْرِكْ بِرَبِّيْٓ اَحَدًا ﴿۴۲﴾ وَلَمْ تَكُنْ لَّهٗ فِئَةٌ يَّنْصُرُوْنَهٗ مِنْ

ای کاشکې ما شریک نه وای پیدا کړی د رب خپل سره هیڅوک او نه وو د ده لره مرسته کوونکي چه مرسته ئې کړې وای

دُوْنِ اللّٰهِ وَمَا كَانَ مُنْتَصِرًا ﴿۴۳﴾ هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلّٰهِ الْحَقِّ ۗ هُوَ

بې له خدایه څخه او نه وو دی بدل اخستونکی (۲) په دی وخت مدد ګاري خدای حق لره ده او خدای

خَيْرٌ ثَوَابًا وَّخَيْرٌ عُقْبًا ﴿۴۴﴾ وَاضْرِبْ لَهُمْ مَّثَلَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَآءٍ

بهتر دی له جهته د ثواب او بهتر دی له جهته د عاقبت او بیان کړه دوی ته قصه او مثال د ژوند نژدي لکه داو بو

اَنْزَلْنٰهُ مِنَ السَّمَآءِ فَاخْتَلَطَ بِهٖ نَبَاتُ الْاَرْضِ فَاَصْبَحَ هَشِيْمًا

چه نازلې کړو موږ د اسمان څخه نو ګډ وو د سي په دی اوبو وابنه د ځمکې یعني تخمونه نو سی به اوچ مات کوډ

تَذْرُوْهُ الرِّيٰحُ ۗ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿۴۵﴾ اَلْمَالُ وَالْبَنُوْنَ

چه والوزوي ئې بادونه او دی خدای پر هر شي بانده قادر مال او زامن چه دي

زِيْنَةُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۚ وَالْبٰقِيٰتُ الصّٰلِحٰتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا

ښائست د ژوند نژدي دی او باقي پاته کیدونکي نیک عملونه ښه دي په نزد د رب ستا له جهته د ثواب

وَّخَيْرٌ اَمَلًا ﴿۴۶﴾ وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْاَرْضَ بَارِزَةً ۙ وَّحَشَرْنٰهُمْ

او ښه دي له جهته د امید او یاد کړه هغه ورځ چه روان به کړو موږ غرونه او وینې به ته ځمکه ښکاره یعني خالي او راجمع به کړو د خلق

فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ اَحَدًا ﴿۴۷﴾ وَعُرِضُوْا عَلٰى رَبِّكَ صَفًّا ۗ

نو پرې به نه ږدو له دوی څخه یو کس هم او وړاندې به کړی سي دوی په رب ستا بانده صفونه صفونه

لَقَدْ جِئْتُمُوْنَا كَمَا خَلَقْنٰكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ ۢ بَلْ زَعَمْتُمْ اَلَّنْ نَّجْعَلَ

په تحقیق راغلي تاسو موږ ته لکه چه پیدا کړي وئ موږ تاسو اول وار بلکه ګمان کاوه تاسو چه موږ به نه ګرزوو

لَكُمْ مَّوْعِدًا ﴿۴۸﴾ وَوُضِعَ الْكِتٰبُ فَتَرَى الْمُجْرِمِيْنَ مُشْفِقِيْنَ مِمَّا

تاسو ته ځای د وعدې او کېښودل سي عملنامې نو لاسو د خلقو کښې نو وینې به ته کافران وېرېدونکي له هغه څخه

(۱) یعني دي په لکولو د مال په ابادي د هغه باغ کښې پښېمانه سو او لاسونه ئې سره مښل لکه چه د اعادت د ارمان کوونکي دي ۱۲ روح (۲) یو عالم د بني اسرائیلو له علماو څخه او یا صندوقونه د کتابو جمع کړي وو چه هر یو صندوق او ما کړه او ږدو نو الله تعالی د هغه وخت پیغمبر ته وحي وکړه چه دی عالم ته و وایه چه دا کتابونه به در ته هیڅ فائده ونه رسوي که څه هم څو چنده د دی جمع کړې تر څو چه د ادرعا کار و نه په تا کښې وي یو محبت د دنیا او بل مثل د شیطان او بل ضرر رسول مسلمان ته ۱۲ روح (۳) یعنې د مال د دنیا او اسباب یو به هم داسې حال وي چه یو څو ورځې په پرې بهار او خوشحالي وي په اخیر کښې به هم ما للداع ۱۲ (۴) او همیه ئې مال خاوري سي ۱۲ (۵) یعني هغه نیک عملونه چه فائده به ئې سي ته همیشه سیږي هغه د پرېښه دی له مال او له زامنو څخه لکه لمونځ او روژه او کلمه د سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر. روایت دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم یوه ورځ اصحاب کرامو ته ووئیل او ووې ویل چه خپل اولونه سبا کړئ نو دوئ پوښتنه وکړه یا رسول الله د دښمن راغلي کړ څه؟ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم و فرمایل اولونه او څه په کیدو د دېیم نو هغوی وویل یا رسول الله هغه اولونه څه شي دي رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته و فرمایل چه دا دي سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ ۱۲ روح (۶) بعضو علماو ویلي دي چه له پاته کیدونکو څخه هغه کارونه مراد دي چه ثواب ئې هغوی بنده ته ورسېږي له مرګه هم روسته لکه تصنیف د دیني کتاب کول یا دیني مدرسه یا مسجد جوړول یا پل یا مهمان خانه جوړول یا تدریس او علم دیني ورښوول او یاد اسي نور اللهم ارزقنا علماً نافعاً وعملاً صالحاً ورزقاً واسعاً وشفاءً من كل داء ۱۲ منه رحمه ربه

فِيْهِ وَيَقُوْلُوْنَ يٰوَيْلَتَنَا مَالِ هٰذَا الْكِتٰبِ لَا يُغَادِرُ صَغِيْرَةً وَّلَا

چه په هغه کښی دی وائی به دوی ای افسوز دی مونږ لره څه سوی دی دی کتاب لره چه نه پریږدی وړه گناه او نه

كَبِيْرَةً اِلَّآ اَحْصٰىهَا ۚ وَوَجَدُوْا مَا عَمِلُوْا حَاضِرًا ۗ وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ

لویه گناه مگر چه حساب کړی ئی دی هغه لره او بیا به کړی دوی هغه چه کړی ئی دی ښکاره او ظلم نه کوی رب ستا

اَحَدًا ﴿٤٩﴾ وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْٓا اِلَّآ اِبْلِيْسَ

په هیچا او یاد کړه هغه چه وویل مونږ پرښتو ته چه سجده وکړی آدم علیه السلام ته نو سجده وکړه دوی مگر ابلیس و نکړه

كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ اَمْرِ رَبِّهٖ ۗ اَفَتَتَّخِذُوْنَهٗ وَذُرِّيَّتَهٗٓ اَوْلِيَآءَ

وو دی له پیریانو څخه نو ووتی دی له حکمه د رب ده څخه ایا نو نیسی تاسو دی او اولاد ده دوستان

مِنْ دُوْنِيْ وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ ۗ بِئْسَ لِلظّٰلِمِيْنَ بَدَلًا ﴿٥٠﴾ مَآ اَشْهَدْتُّهُمْ

بی له ما څخه او دوی تاسو لره دښمنان دي بد دی شیطان لپاره د ظالمانو په ځای بدله نه دی حاضر کړی ما دوی

خَلْقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلَا خَلْقَ اَنْفُسِهِمْ ۖ وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ

پیدا کولو د اسمانونو ته او د ځمکی ته او نه پیدا ایښت د ځانونو د دوی ته او نه یم زه نیونکی

الْمُضِلِّيْنَ عَضُدًا ﴿٥١﴾ وَيَوْمَ يَقُوْلُ نَادُوْا شُرَكَآءِيَ الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ

د گمراه کونکو مددگاران او یاد کړه هغه ورځ چه وبه وائی خدای چه اواز وکړی هغه شریکانو زما ته چه گمان کاوه تاسو

فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيْبُوْا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَّوْبِقًا ﴿٥٢﴾ وَرَاَ الْمُجْرِمُوْنَ

نو وبه بولی دوی نو جواب به ورنکړی دوی لره او وبه گرځوو مونږ په منځ د دوی کښی ځای د هلاک او وبه وینی کافران

النَّارَ فَظَنُّوْٓا اَنَّهُمْ مُّوَاقِعُوْهَا وَلَمْ يَجِدُوْا عَنْهَا مَصْرِفًا ﴿٥٣﴾ وَلَقَدْ

اور نو یقین به ئی راسی پردی چه بیشکه دوی واقع کیدونکی دی په ده کښی او نه به کړی پیدا دوی له ده څخه ځای د تللو او په تحقیق

صَرَّفْنَا فِيْ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ ۗ وَكَانَ الْاِنْسَانُ اَكْثَرَ

بیا بیا بیان کړی دی مونږ په دی قرآن کښی لپاره د خلقو له هر قسمه مثال څخه او دی انسان زیات

شَيْءٍ جَدَلًا ﴿٥٤﴾ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ اَنْ يُّؤْمِنُوْٓا اِذْ جَآءَهُمُ الْهُدٰى وَيَسْتَغْفِرُوْا

له هر شی څخه له جهته د جگړی او نه دی منع کړی خلق له دی څخه چه ایمان راوړی هر کله چه راغله دوی لره هدایت او بخښنه وغواړی

رَبَّهُمْ اِلَّآ اَنْ تَاْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْاَوَّلِيْنَ اَوْ يَاْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ﴿٥٥﴾

له رب خپل څخه مگر چه راسی دوی ته هغه طریقه د پخوانو خلقو او یا راسی دوی ته عذاب مخامخ

له

یعنی د دوی او د دوی د معبودانو په منځ کښی به یوه کنده پیدا سی چه یوبل ته به ورته سیدلی هم نه سی روایت دی چه هغه به یو خندق وی چه له وینو نو او او له اوره څخه به ډک وی او په غاړه به ئی لکه قچر دا سی ماران وی. اللهم قنا عذابك یوم تجمع عبادك امین یارب العلمین ۱۲
ع ۶ ۵ ۱۸
۲ یعنی انسان د هر شی څخه زیات جگړه مار دی مراد له جگړی څخه باطله جگړه ده په حدیث شریف کښی راغلی دی چه نه گمراه کیږی یو قوم وروسته له لاری پیدا کولو څخه مگر چه جنگو ته ئی مخه سي. د دی روایت ابو امامه کړی دی او په تفسیر ابو اللیث کښی هم داسی راغلی د
۱۲ روح
۳ حضرت علی رضی الله عنه ویلی دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم د مونږ کور ته د شپې راغلی او ما او بی بی فاطمی رضی الله تعالی عنها ارام کړی وو نو ئی راته وویل چه د وارو لمونځ یعنی تهجد نه کوئ نو ما ورته وویل چه اختیار د نفسو زمونږ په اختیار د الله تعالی کښی دی
ع ۷ ۴ ۱۹
هر وخت چه د ده اراده وسی نو بیدار به وی ئی نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وگرځیدی او زنگون مبارك ئی وټکوی او دا ایت ئی وایه وکان الانسان اکثر شیء جدلا ۱۲ صحیح البخاری عه یعنی خلقو ته له هر قسم مثاله چه د دوی احتیاج ورته پیښیږی له تیرو قصو پخوانو امتو لپاره د عبرت او له دلائلو د قدرت څخه لپاره د بصیرت ۱۲ یسیر سه چه راغلی دوی ته موجب د رهنمائی چه رسول یا قران دی ۱۲ ۱۲

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ ۚ وَيُجَادِلُ الَّذِينَ

او نه لیږو مونږ رسولان مګر زیری ورکونکی او ویرونکی او جنګ کوی هغه کسان

كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ ۖ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا

چه کافران شوی دی په باطله سره لپاره د دی چه محوه کړی په دی سره حق او نیولی دی دوی آیتونه زما او هغه عذاب چه دوی پری ویرول کیږی

هُزُوًا ﴿٥٦﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ

په مسخره سره او څوک دی زیات ظالم له هغه چا څخه چه پند ورکول کیږی ده ته په آیتونو د رب ده نو ګرځیدلی دی له هغه څخه او هیر کړی

مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ ۚ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَن يَفْقَهُوهُ وَفِي

هغه عمل چه وړاندی لیږلی دی لاسو ده بیشکه مونږ ګرځولی دی په زړونو د دوی پردی چه پوه نه شی په دی قران او په

آذَانِهِمْ وَقْرًا ۖ وَإِن تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ فَلَن يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٥٧﴾

غوږونو د دوی کښی کوڼوالی دی او که ته را بولی دوی لاری سمی ته نو بالکل به نه کیږی بیدا لاره په هغه وخت کښی هیڅکله

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ ۖ لَوْ يُؤَاخِذُهُم بِمَا كَسَبُوا لَعَجَّلَ لَهُمُ

او رب ستا دی بخښونکی دی خاوند د رحمت دی که نیولی د اخلو به هغه څه کناهو چه کوی نی دوی نو ژر به نی را لیږلی وو دوی ته

الْعَذَابَ ۚ بَل لَّهُم مَّوْعِدٌ لَّن يَجِدُوا مِن دُونِهِ مَوْئِلًا ﴿٥٨﴾ وَتِلْكَ

عذاب بلکه شته دوی ته ځای د وعدی چه بالکل به نه کړی بیدا بی له هغه څخه ځای د پناه او دغه

الْقُرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِم مَّوْعِدًا ﴿٥٩﴾ وَإِذْ قَالَ

اهل د کلیو هلاک کړل مونږ دوی هر کله چه ظلم نی وکړ او مقرر کړی وه مونږ هلاک د دوی له پاره وعده او یاد کړه هغه وخت چه ویل

مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ﴿٦٠﴾

موسیٰ خادم خپل ته چه زه به نه یم تر څو ورسیږم زه ځای د جمع کیدلو د دوو دریابونو او یا به تیر کړم او ځم به ډیری زمانی

فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنِهِمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ

نو هر کله چه ورسیدل دواړه ځای د جمع کیدلو د دوو دریابونو هیر کړ دوی ماهی خپل نو ونیوله لاره په دریاب کښی

سَرَبًا ﴿٦١﴾ فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ آتِنَا غَدَاءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِن سَفَرِنَا

لکه نهر غوندی نو هر کله چه تیر شول دواړه له هغه ځای څخه وویل موسیٰ خادم خپل ته راوړه مونږ ته ناشته زمونږ بیشکه مونږ ولیدله له سفره زمونږ

هَٰذَا نَصَبًا ﴿٦٢﴾ قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ

د دی سختی او ستړیا وویل آیا ګوری ته هر کله چه ودریدو مونږ هغه کاڼی ته په هغه وخت کښی ارام شو مونږ بیشکه ما هیر کړ ماهی یعنی بیان حال د

ف

روایت دی چه حضرت موسیٰ علی نبینا وعلیه الصلوٰة والسلام یوه ورځ ډیر ښه وعظ وکړ نو یو چا وتپوښتنه وکړه چه څوک په خلقو کښی لوی عالم دی نو ده ورته وویل چه زه یم نو الله تعالیٰ د ده څخه په دی خبره ناراضه شو نو ده ته وحی وکړه چه زما یو بنده دی په مجمع البحرین کښی او هغه تر تا لوی عالم دی نو ده وویل چه ای خدایه زه به نی څرنګه ووینم نو خدای ورته وویل چه یو ماهی یوځ سوی له ځان سره واخله او هر ځای چه هغه ستا څخه ورک سو نو هغه بنده عالم زما به په هغه ځای کښی وی نو ده داسی وکړل او روان سو لکه چه الله تعالیٰ نی قصه کوی (روح البیان وصحیح البخاری ص ٢ ج ۲) ډیری زمانی نو یوشع ابن نون د ده ځوی او یو یوځ سوی ماهی له ځانه سره واخستل او له موسیٰ سره روان سو او ده ته نی وویل سو چه په هر ځای کښی دا ماهی در څخه ورك سو هلته د غه سړی موجود دی (٣ ص) روایت دی چه هر کله دوی دواړه دغه ځای ته ورسیدل نو موسیٰ بیده سو او یوشع اودس کاوه نو ناڅاپه هغه ماهی او به ته توپ کړ چه په نښیل کښی ؤ نو یوشع اراده وکړه چه موسیٰ ویښ کی نو بیا نی ورته وواییم چه هغه ویښ سو نو ده ته دا قصه هیره وه. نقل دی چه په دغه ځای کښی د آب حیات چینه وه نو یوه قطره ئی په هغه ماهی لګیدلی وه نو ځکه ژوندی سو ۱۲ مسند ترمذی (ص) په حدیث شریف کښی راغلی دی چه موسیٰ علیه السلام ته دی څخه مخکی په منزل کولو نه وو ستړی سوی هر کله چه د دی ځای څخه تیر سو نو ستړی سو ۱۲ روح البیان

٨ ع ٦ ٢٠

وَمَآ أَنسَىٰنِيهُ إِلَّا ٱلشَّيْطَٰنُ أَنْ أَذْكُرَهُۥ ۚ وَٱتَّخَذَ سَبِيلَهُۥ فِى ٱلْبَحْرِ ۖ
اوهیر نکړه ما څخه دي مګر شیطان چه یادئ کړم تا ته او ونیوله هغه مهی لاره خپله په دریاب کښي

عَجَبًا ﴿٦٣﴾ قَالَ ذَٰلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ ۚ فَٱرْتَدَّا عَلَىٰٓ ءَاثَارِهِمَا قَصَصًا ﴿٦٤﴾
په ډېره عجیبه ووېل موسیٰ ؑ دا کار هغه دئ چه وو موږ چه طلب مو کاوه د هغه نو بېرته راوګرځېدل په قدمو خپلو باندې قدم په قدم

فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَآ ءَاتَيْنَٰهُ رَحْمَةً مِّنْ عِندِنَا وَعَلَّمْنَٰهُ مِن لَّدُنَّا
نو پیدا کړ دوی یو بنده له بندګانو زمونږ څخه چه ورکړې وو موږ هغه ته رحمت له نزد خپل څخه او ښوولی وو موږ هغه ته له

عِلْمًا ﴿٦٥﴾ قَالَ لَهُۥ مُوسَىٰ هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَىٰٓ أَن تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ
طرف خپل څخه لوئی علم ووېل هغه ته موسیٰ ؑ ایا زه تابع شم ستا په دې شرط چه ښئ ماته له هغه څخه چه ښوول شوي دي تا ته

رُشْدًا ﴿٦٦﴾ قَالَ إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ مَعِىَ صَبْرًا ﴿٦٧﴾ وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا
هوښیارئ ووېل هغه چه بیشکه ستا طاقت نه کیږي له ماسره د صبر کولو او څرنګه به صبر وکړې په هغه کار چه نه دئ ته

لَمْ تُحِطْ بِهِۦ خُبْرًا ﴿٦٨﴾ قَالَ سَتَجِدُنِىٓ إِن شَآءَ ٱللَّهُ صَابِرًا وَلَآ أَعْصِى
چاپېره پر هغه له جهته د خبرو ووېل موسیٰ ؑ ژر دی چه پیدا کړې ما که اراده وه د خدا صبر کونکی او نافرماني به نه کوم له تا څخه

لَكَ أَمْرًا ﴿٦٩﴾ قَالَ فَإِنِ ٱتَّبَعْتَنِى فَلَا تَسْـَٔلْنِى عَن شَىْءٍ حَتَّىٰٓ أُحْدِثَ
د هیڅ کار هغه ورته ووېل نو که اتباع کوې زما نو پوښتنه مه کوه زما څخه د هیڅ شي تر څو چه بیان کړم زه

ع ٩ / ١١ / ٢١ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٧٠﴾ فَٱنطَلَقَا حَتَّىٰٓ إِذَا رَكِبَا فِى ٱلسَّفِينَةِ خَرَقَهَا ۖ قَالَ
تا ته له هغه څخه یادو نو دواړه روان شول تر څو چه دواړه سپاره شول په کښتئ کښي نو خیرې ئې کړه هغه کښتئ ووېل موسیٰ ؑ

أَخَرَقْتَهَا لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْـًٔا إِمْرًا ﴿٧١﴾ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ
ایا څیرې دې کړه دا چه غرق کړې اهل د دې په تحقیق ودې کړو کار لوی بد ووېل خضر ایا ما نه وُو وېلي

إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ مَعِىَ صَبْرًا ﴿٧٢﴾ قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِى بِمَا نَسِيتُ وَ
چه بیشکه ستا به طاقت ونشي له ماسره د صبر کولو ووېل موسیٰ ؑ چه مه نیسه ما پر هغه چه هېر می سو ۲

لَا تُرْهِقْنِى مِنْ أَمْرِى عُسْرًا ﴿٧٣﴾ فَٱنطَلَقَا حَتَّىٰٓ إِذَا لَقِيَا غُلَٰمًا فَقَتَلَهُۥ
او مه سوه ما ته لدې کاره زما څخه سختي بیا دواړه روان سول تر څو چه ښتي سول واړه یو هلك نو مړ کړ خضر ؑ هغه هلك

قَالَ أَقَتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةًۢ بِغَيْرِ نَفْسٍ لَّقَدْ جِئْتَ شَيْـًٔا نُّكْرًا ﴿٧٤﴾
ووېل موسیٰ ؑ ایا مړ کړ تا یو نفس پاك بې له بدله د بل نفس په تحقیق راغلې ته یعنې ودې کړه یو شي بد ته

ل
له جانب خپل څخه یو داسې قسم علم چه خاص دی په موږ پورې او غیر له ښوولو زموږ څخه هیڅوك نه سي زده کولی چه هغه علم غیب دي
روایت دي چه هر کله موسیٰ ؑ مجمع البحرین ته راغلی نو خضر علیه السلام ئې ولید چه تکیه وهلې ناست وُو او جامه ئې پر مخ اچولې وه بیا موسیٰ ؑ سلام پر واچوئ نو ده مخ ښکاره کړ او جواب د سلام ئې ورکړ او ورته وئې وېل چه څوك ئې ده وویل چه موسیٰ ؑ یم د بني اسرائیلو مامور سوی یم په صحبت ستا او په زده کولو د هغه علم چه ښوول سوی دی تا ته ۱۲ یسیر
۲ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي چه د اول وار له موسیٰ څخه هیر وو او بیا دوهم وار ئې شرط کښېنو چه کډ مي بیا پوښتنه درڅخه وکړه نو ما له ځانه سره مه پر بږده او دوهم وار بیا په قصد سره وُو ۱۲ بخاري
۳ په حدیث شریف کښي راغلي دي چه موسیٰ او خضر علیهما السلام په پلرد هلکانو باندې راغلل چه ساعت تېرئ ئې کاوه نو خضر ؑ یو قوي او ښائسته هلك له هغوی څخه را ونیوا و حلال ئې کړ او بیا ئې سر په ولاړه ورڅخه پرې کړ نو موسیٰ علیه السلام ورته ووېل چه اقتلت نفسا زكية الاية ۱۲ بخاري شریف عن
روان سول دواړه یعنې موسیٰ او هغه خاص بنده زموږ په د غه بنده کښي اختلاف دي چه څوك وُو مګر صحیح دا ده چه حضرت خضر ؑ وُو چه نوم ئې بلیا بن ملکان وُو او له اولاده د نوح علیه السلام څخه دي ۱۲ سه له هغه بندګانو زموږ څخه چه په خالص خپل فضل سره موږ ده ته رحمت له جانبه زموږ چه هغه علم یا او زیاد عمر ورکړی وُو ۱۲

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَّكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٥﴾ قَالَ إِنْ

وویل خضر ایا ما نه وو ویلی تا ته چه بیشکه ستا به طاقت ونه سی له ما سره د صبر کولو وویل موسیٰ م که

سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي ۖ قَدْ بَلَغْتَ مِنْ

پوښتنه وکړه ما له تا څخه د یو شي وروسته له دې واره څخه نو بیا ملګرتیا مه کوه له ما سره په یقین ورسیدلی ته له

لَّدُنِّي عُذْرًا ﴿٧٦﴾ فَانْطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا

طرفه زما څخه عذر ته نو بیا دواړه روان سول تر څو چه راغلل دواړه اهل د یو کلي ته نو وغوښتله

أَهْلَهَا فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ

له خلقو د کلي څخه نو منع وکړه دوی چه میلمستیا ئی وکړي دوی هغو ته نو پیدا کړه دوی په هغه کلي کښې دیوال چه اراده ئی کړله د

يَنْقَضَّ فَأَقَامَهُ ۖ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ﴿٧٧﴾ قَالَ

چه ونړیږي نو سم کړ خضر هغه وویل دا ته موسیٰ که خوښه وی ستا نو اخستې به دي وه په دې کار باندې مزدوري وویل خضر

هَٰذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ ۚ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ

چه دا جدائی ده په منځ زما کښې او په منځ ستا کښې ژر دي چه خبر به کړم تا په معنی د هغه کار چه طاقت نه وو تا له

عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٧٨﴾ أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ

په هغه باندې د صبر کولو هر چه هغه کشتۍ وه نو وه هغه لپاره د عاجزانو چه کار به ئی کاوه په هغه دریاب کښې

فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ

نو اراده وکړه ما دې چه عیبجنه کړم دا او وو په مخ کښې د دوی یو باچا چه اخستله به ئی هره یوه کشتۍ جوړه

غَصْبًا ﴿٧٩﴾ وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهِقَهُمَا

په زور سره (بیکار) نو هر هغه هلک چه وو نو وو مور او پلار د هغه دواړه مؤمنان نو ویریدو مونږ چه دا هلك به ورباندې راولي په دوی

طُغْيَانًا وَكُفْرًا ﴿٨٠﴾ فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَاةً وَ

د سرکشۍ او د کفر نو اراده وکړه مونږ چه بدل به ورکړي دوی ته رب د دوی ښه له دې هلك څخه په پاکۍ کښې

أَقْرَبَ رُحْمًا ﴿٨١﴾ وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ

او نژدې به وي مهربانۍ ته او هر هغه دیوال چه وو نو وو هغه لپاره د دوو هلکانو یتیمانو په هغه ښهر کښې

وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَّهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا ۚ فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ

او وه لاندې تر هغه دیوال خزانه د دوی لره او وو پلار د دوی نیك نو اراده وکړه رب ستا چه

له

یعني ورو ستا له دی به تا ته په ملګرتیا زما کښې پوره عذر پیدا سی. په حدیث شریف کښې راغلي دي چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي چه الله تعالیٰ دې په موسیٰ علیه السلام باندې رحم وکړي که چیرې ده صبر کړی وای نو عجیبه عجیبه خبرې به ئې لیدلی وې ۱۲ ۲ یعني لاس مبارك ئې ورباندې تیر کړ نو هغه دیوال سم سو ۱۲ منه ۳ په حدیث شریف کښې راغلي دي چه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي چه هغه هلك چه خضر علیه السلام وژلی وو هغه کافر پیدا سوی وو که چیرې ځواني ته رسیدلی ولی نو په مور او پلار به په سرکشۍ کښې غالب سوی وو یعني هغوی به هم په خپل دده سره کافران سوي وو دی حدیث روایت امام مسلم کړی دي فائده په ژوندون د خضر علیه السلام کښې اختلاف دی بعضي علماوو ویلي دي چه وفات دي دا امام بخاري رح هم دا مذهب دی او بعضي علماوو ویلي دي چه ژوندی دي والله تعالیٰ اعلم فتح البیان

۴ نقل دی چه الله تعالیٰ مور او پلار د هغه هلك ته ورو ستا له هغه څخه یوه لور ورکړه چه هغه ئې بیا یو پیغمبر ته واده کړه او له هغې څخه یو پیغمبر وزیږیدی چه په هغه سره یو لوی امت لاره پیدا کړه ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ موضح القرآن

يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنزَهُمَا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۚ وَمَا

وه سیږي دادواړه قوت خپل ته اوبیا راوباسي خزانه خپله لپاره د رحمت له رب ستا څخه او نه دی کړی

فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ۚ ذَٰلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِع عَّلَيْهِ صَبْرًا ﴿٨٢﴾ ع ١٠

ما دا کار له اختیار خپل څخه دا ده معنا د هغه چه طاقت نه وو ستا په هغه باندې د صبر کولو

وَيَسْأَلُونَكَ عَن ذِي الْقَرْنَيْنِ ۖ قُلْ سَأَتْلُو عَلَيْكُم مِّنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٣﴾

او پوښتنه کوي دوی له تا څخه د قصې د ذي القرنين نه پاچا وو وایه ته چه زر به بیان کړم پر تاسو له ده څخه بیان

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِن كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿٨٤﴾ فَأَتْبَعَ

بیشکه موږ قدرت ورکړی وُو ده ته په ځمکه کښې او ورکړی موږ ده ته له هر شي څخه یوه لاره نو تابع (ولاړی) سو

سَبَبًا ﴿٨٥﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي

په یوې لاره تر څو چه ورسیږي دی ځای د پټیدلو د لمر ته نو بیا ئې پیدا کړ دا لمر چه ډوبیږي په

عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِندَهَا قَوْمًا ۗ قُلْنَا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ إِمَّا

یوه چینه کښې چه هلکه وه له خټې څخه او بیا ئې پیدا کړ نژدې چینې ته یو قوم وویل موږ ای ذو القرنینه یا خو

أَن تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَن تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٦﴾ قَالَ أَمَّا مَن ظَلَمَ

په عذاب کړه دا خلق او یا ونیسه په دوی کښې یوه ښه لاره ته وویل ده هر څه هغه څوک چه ظلم ئې وکړ

فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُّكْرًا ﴿٨٧﴾ وَأَمَّا

نو ژر دی چه په عذاب به کړو دي بیا به رد کړل سي دی رب خپل ته نو به عذاب ئې کړي په عذاب بد سره او هر هغه

مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءً الْحُسْنَىٰ ۖ وَسَنَقُولُ لَهُ

چا چه ایمان راوړی او عمل ئې وکړ نیک نو ده لره جزاء ښه چه جنت دي او ژر دی چه وا به یو موږ ده ته

مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٨﴾ ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٩﴾ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ

له کار خپل څخه اسانی بیا تابع سو دی پر بله لاره تر څو چه ورسیدی دی ځای د ختلو د لمر ته

وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَّمْ نَجْعَل لَّهُم مِّن دُونِهَا سِتْرًا ﴿٩٠﴾

نو پیدا ئې کړ هغه چه راختی پر یو قوم چه موږ نه وو گرځولی هغوی لره بې له دی لمر څخه پرده

كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩١﴾ ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٩٢﴾ حَتَّىٰ

دا کار داسی وُو او په تحقیق چاپیره وُو موږ پر هغه چه له ده څخه وُو له جهته د خبرتیا بیا تابع سو دی د بلې لارې تر څو چه

ف ١ کفارو د مکې د یهودو د با عثیا په وجه د ذو القرنین د قصې پوښتنه له رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه وکړه او ده ته ذو القرنین ځکه ویل کیږي چه دی د دنیا په دواړو سرو باندې گرځیدلی وي هم پر مشرق او هم پر مغرب بعضو علماوو ئې چه دا لقب د اسکندر پاچا دی ۱۲ والله اعلم

موضح القرآن

ف ٢ له ابن عباس رضی الله عنهما څخه روایت دی چه ابراهیم علیه السلام په مکه معظمه کښې وُو او ذو القرنین د مکې طرف ته راغلی هر کله چه ابطح خوړ ته چه نژدې مکې ته دی راورسیده چا ورته وویل چه په دی ښهر کښې ابراهیم خلیل الرحمن دي نو ده وویل چه ما ته لائق نه ده چه زه په دې ښهر کښې سپور تیر سم نو له مرکب څخه راکښته سو او پیاده ابراهیم علیه السلام ته روان سو او په ده باندې ابراهیم علیه السلام سلام وواېه او معانقه ئې سره وکړه. او معانقه د په غیر د رو غبړ کول له دی وخته څخه شروع سول ۱۲ روح

ف ٣ روایت دی چه د غه خلق کافران وُو نو الله تعالی ذو القرنین ته وحي وکړه چه دا خلق یا قتل کړه او یا په نرمی سره ور ته لارښوونه وکړه له دې څخه د ذو القرنین پیغمبري معلومیږي بعضو ویلي دي چه دی ولي د خدای وو دی کار ور ته الهام وکړل سو والله اعلم ۱۲

ف ٤ ځمکه د دې خلقو ډیره سسته او نرمه وه چه دیوال ور څخه نه جوړیدي او دوی تهخانې د ځانو لپاره کښلي وي نو په وخت د راختلو د لمر کښې به یا په هغوي کښې او یا په دریاب کښې پټ سول له ډیرې گرمی څخه بیا چه به لمر ل پورته سو نو دوی به د باندې راووتل ۱۲

روح البیان

إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِن دُونِهِمَا قَوْمًا لَّا يَكَادُونَ

هر کله چه ورسېدئ دې دواړو غرونه نو پیدا ئې کړه په وړاندې د هغوی کښې یو قوم چه نژدې نه وو

يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٣﴾ قَالُوا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ

چه پوه سي په خبره باندې وويل هغوی ای ذوالقرنینه بیشکه چه یاجوج او ماجوج

مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَن

فساد کونکي دي په ځمکه کښې آیا نو مونږ مقرر کړو تالره تاوان په دې کار چه

تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴿٩٤﴾ قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي

جوړه کړې ته په منځ زمونږ او په منځ د دوی کښې بند وويل ده هغه طاقت چه راکړی دی ما ته په هغه کښې رب زما بهتر دی نو مرسته وکړئ ما سره

بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٥﴾ آتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ

په قوت د خلقو سره چه جوړ کړم زه په منځ ستاسو او په منځ د دوی کښې بند راوړئ ما ته ټوټې د اوسپنې تر هغه ئې ابنوولې

إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا

چه برابری ئې وکړه په مابین د دواړو خولو د غرو کښې نو وويل پو کړئ چه پو کړئ تر هغه پورې چه کله ئې وګرځوله هغه اور سره

قَالَ آتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا ﴿٩٦﴾ فَمَا اسْطَاعُوا أَن يَظْهَرُوهُ وَمَا

نو وبه ئې وویل راکړئ ما ته چه واچوم پر دې تانبه وېلې کړې سوې نو طاقت نه وو د دوی دې ته چه وختلي پر هغه او نه ئې

اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا ﴿٩٧﴾ قَالَ هَٰذَا رَحْمَةٌ مِّن رَّبِّي فَإِذَا جَاءَ

طاقت وو د دوی هغه ته سوری کولو وويل ده دا مهرباني ده د رب زما څخه نو هر کله چه راغله

وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ﴿٩٨﴾ وَتَرَكْنَا

وعده د رب زما نو وبه ګرځوي دا دیوال ذره ذره او وه وعده د رب زما حقه او پرېږدو به مونږ بعضی د دوی

بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ

په دغه ورځ کښې چه ګډ سوي به بعضی په بعضی نورو کښې او پو به کړل سي په شپېلئ کښې نو راجمع به کړو دا خلق

جَمْعًا ﴿٩٩﴾ وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِّلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴿١٠٠﴾ الَّذِينَ

په جمع کولو سره او را ښکاره به کړو دوزخ په دغه ورځ کافرو ته په ښکاره کولو سره هغه کافران

كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَن ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ

چه وې سترګې د هغوی په پرده کښې له یادولو زما څخه او وو دوی چه طاقت به ئې نه وو

ف ۱

د ابو هریرة رضی الله تعالی عنه څخه روایت دی چه رسول الله صلی الله علیه وسلم ویلي دي چه زه نه یو هېږم چه تبع پیغمبر وو او که نه او نه پوهېږم چه ذوالقرنین پیغمبر وو او که نه او نه پوهېږم چه حدود د ګناهو دي او که نه. روایت دی حدیث ابن المنذر او حاکم او عبدالرزاق کړی دی ۱۲ فتح البیان

ف ۲ یعنی سره لکه او ۱۲ ف ۳ یعنی یاجوج وماجوج ۱۲ ف ۴ له بی بی زینب رضی الله عنها څخه روایت دی چه یو ورځ رسول الله صلی الله علیه وسلم ما کره راغلی په ډېر غم کښې وئې ویل لا اله الا الله هلاک دی عربو لره یو شر څخه چه رانژدې سوی دی نن ورځ له بنا څخه دیاجوج او ماجوج دومره قدر سوری. او کړې ئې ګوته په ګوته او مسواکی ګوته. بی بی زینب رض وائي چه ما ورته وویل مونږ به هلاک کیږو او په مونږ کښې به نیکان خلق موجود وي نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل چه هو په هغه وخت کښې چه خبیث کارونه زیات پیږي ۱۲ روح البیان

ف ۵

یعنی د یاجوج وماجوج به دومره زیات په یو دول راوځي لکه چینې داوبو چه یو په بل کښې ورننوزي د کار به په هغه وخت کښې وي چه دجال به د لاسه عیسی علیه السلام څخه هلاک سي او دی به سره له خپلو مؤمنانو ملګرو په کوه طور کښې پټ سوی وي ۱۲ منه رحمه الله

ع ١١ / ١٩ / ٢ سَمْعًا ﴿١٠١﴾ ع أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ

د اورېدلو حق ايا نو گمان کوي هغه کسان چه کافران سوي دي چه ونيسي دوي بندگان زما

دُونِي أَوْلِيَاءَ ط إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا ﴿١٠٢﴾ قُلْ هَلْ

له ما څخه دوستان (يعني معبودان) بيشکه چه موږ تيار کړي مو دي دوزخ لپاره د کافرانو ميلمستيا ووايه ته چه ايا

نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾ ط الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي

ايا خبر کړم زه تاسو په تاوانيانو باندې له جهته د علم هغه کسان چه ضائع سوي دي کوښښ د دوي په

الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾ أُولَٰئِكَ

ژوند نژدې کښې او دوي گمان کوي چه بيشکه دوي نېک کوي کار دغه

الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ

هغه کسان دي چه کافران سوي دي په آيتو د رب خپل پاندي او په ملاقات له ده سره نو خراب سول عملونه نېک د دوي نو به دروو

لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا ﴿١٠٥﴾ ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ جَهَنَّمُ بِمَا كَفَرُوا

دوي لره په ورځ د قيامت کښې تلل د عمل دا جزاء د دوي دي دوزخ په سبب د دې چه کافران سوي وو دوي

وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا ﴿١٠٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

او نيولي ئې وو آيتونه زما او رسولان زما په مسخره سره بيشکه هغه کسان چه ايمان ئې راوړي دي او عمل کوي د نيکو

كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴿١٠٧﴾ لا خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ

وي به دوي لره باغونه د فردوس ميلمستيا هميشه به وي په هغه کښې طلب به نه کوي

عَنْهَا حِوَلًا ﴿١٠٨﴾ قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ

له هغه څخه د گرزېدلو ووايه ته که سي د دريا سياهي لپاره د ليکلو د کلمو د رب زما نو خلاص به سي دريا

قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا ﴿١٠٩﴾ قُلْ إِنَّمَا أَنَا

مخکې له دې څخه چه خلاصې سي کلمې د رب زما که څه هم راوړو موږ په مثل د ده بل دريا د مدد کار ووايه ته چه بيشکه اخبره ده چه زه

بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ج فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ

سړی يم په شان ستاسو چه وحي کېږي ما ته چه بيشکه معبود ستاسو معبود يو دي نو هر څوک چه وي اميد لري د ملاقات

ع ١٢ / ٩ / ٣ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١١٠﴾ ع

د رب خپل نو عمل دې کوي نېک او شريکوي دې نه په عبادت د رب خپل کښې هيڅوک

ا لـه

له حضرت ابي هريرة رضه څخه روايت دي چه رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي هر چا چه ايمان راوړی پر خدای او په رسول د ده او ئې ادا کړ لمونځ او روژه ئې ونيوله د رمضان نو حق دی پر خدای باندې دا خبره چه داخل به کړي دي جنت ته که ئې جهاد وکړ په لاره د خدای کښې او که کښېنستل په هغه ځمکه کښې چه پيدا سوي وي په هغه کښې نو صحابه کرامو رضی الله عنهم وويل چه ايا مونږ زيری نه ورکوو خلقو ته په دې خبره. نو رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل چه په جنت کښې سل درجې دي چه هغه خدای د جهاد کوونکو لپاره تيار کړي دي په منځ د دوو درجو دو مره فاصله ده لکه د اسمان او د ځمکې نو هر کله چه تاسو له الله تعالی څخه سوال کوی د جنت نو سوال د فردوس جنت کوئ ځکه چه هغه منځ د جنت دي او لوی جنت دی او بالا پر هغه عرش د خدای دي او له هغه څخه بيالې جنت رابهيږي. دا حديث شريف په صحيح البخاري کښې راغلی دی ١٢ اللهم اغفر لكاتبه ولوالديه ولمن له حق عليه و لجميع المؤمنين والمؤمنات ٢١٢

محرم الحرام ٧ ..... ١٤٢٨